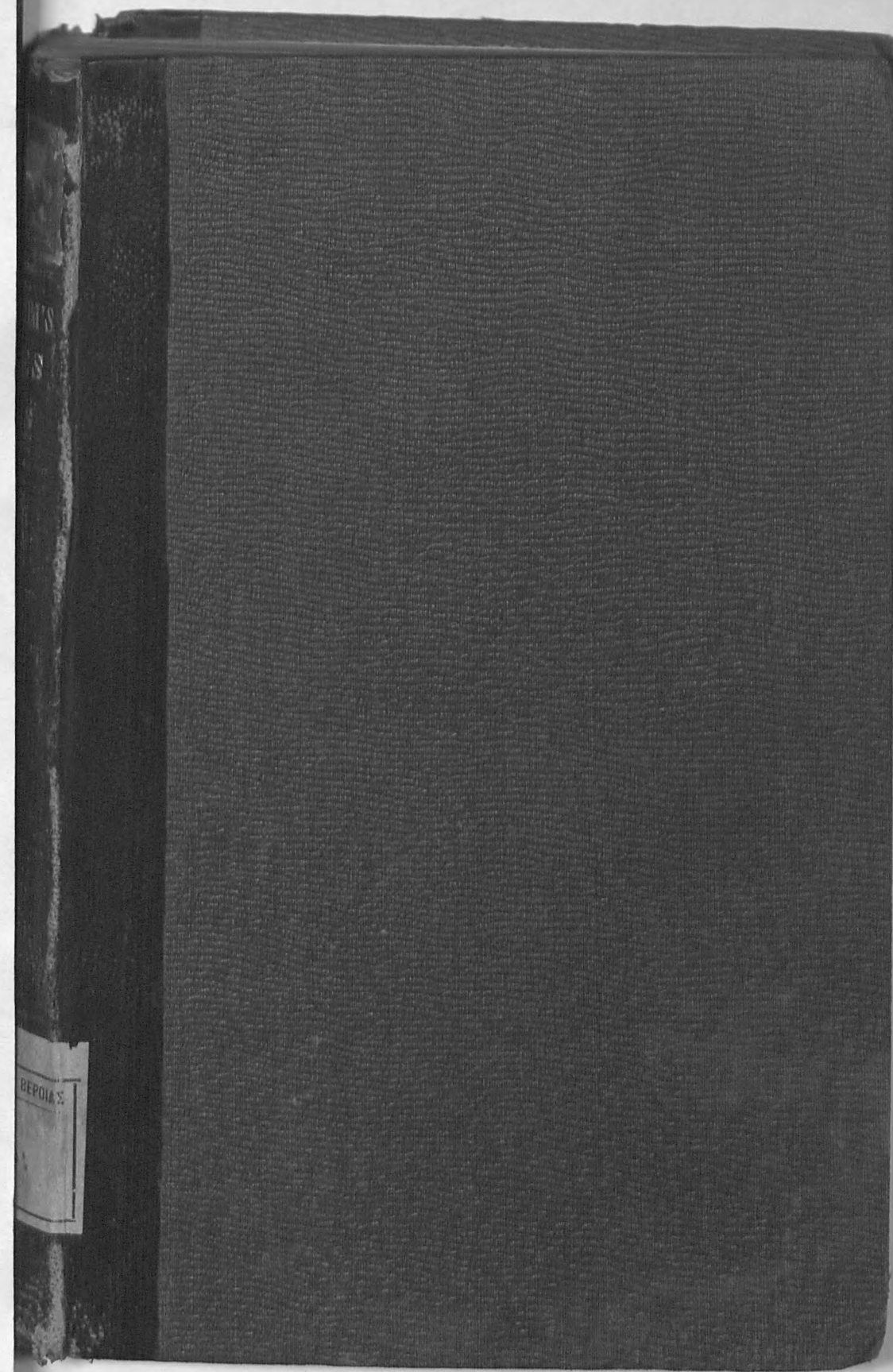

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

GRVER-00399

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

+200 2036 53

*Αριθ. εισ. 24/1959

ΔΩΡΕΑ Δημ. Παπαδοπούλου

(22.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΥ ΕΝ ἉΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ἩΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ἜΠΟΜΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΚΑΙΝΗ

ΕΚ ΠΑΛΑΙΩΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ ΔΙΟΡΘΩΘΕΙΣΑ.

1845
Αρ. Γρ. 2036

Ἐτυπώθη σὺν θεῷ τὸ παρὸν βιβλίον ἐν Ὁξονίᾳ δι' ἐπιμελείας Θωμᾶ τοῦ

Κομβίου τυποθέτου τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἐτελειώθη μηνὶ

Ἰουνίῳ ᾧ ἔτους ᾿ξντ (Α. Δ. 1845.)

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

MONITUM.

DE Editionibus et Codicibus S. Joannis Chrysostomi in universum opportuniore loco et tempore disputabitur. Nunc pauca ad hanc *tertiam* operis suscepti partem spectantia (quae qua de causa ante primam et secundam publica facta sit, Lectoris scire nihil interest) quam brevissime poterimus, monebimus.

Ex exemplaribus harum Homiliarum jam antea editis tria potissimum adhibuimus, Veronense, Savilianum, Benedictinum.

Editio Veronensis, quae prodiit anno MDXXIX ex officina Fratrum de Sabio, tota pendet ex uno Codice, qui nunc est Bessarioneus 103, de quo in Praefatione ad Homilias in Epistolam ad Romanos dicturi sumus.

De fontibus Editionis suae haec monuit Savilius in

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Notis p. 315. "In secunda ad Corinthios Veronensem Editionem, quae hic solito incorruptior, castigavimus ex MS. in Bibliotheca Medicea Lutetiae." Codex iste, quisquis fuerit, arctam cognationem habet cum Regio 741, qui nobis est B. quantum ex lectionibus a Savilio hic illic in margine notatis conjicere licet. Hoc per totum opus animadvertere est; in posteriore autem parte exstant manifesta vestigia alius cujusdam Codicis, qui nostrum D. accurate refert. Vid. annotata ad pp. 562 A. 568 A. al. Immo ipse Editor in Notis ad p. 677, 11 (= p. 610 E.) diserte monet: "Hunc locum sic legunt MSS. nostri: [ergo *plures* habuit] εἰπὼν· μᾶλλον δὲ καὶ διάβολον οὐδὲν ἄλλο ἐποίησεν ἢ κενοδοξία. κενοδοξίας ἐκείνος καρπὸς καὶ ρίζα, τοῦτο δὲ διαβόλου. ὥσπερ οὖν τῷ Ἀδὰμ ἐφθόνησεν ὁ διάβολος, ἐπειδὴ εἶδεν ὑπὸ θεοῦ πλασθέντα αὐτὸν, καὶ Ἀβελ Κάϊν, διότι πλεόν αὐτοῦ ἔγνω τοῦτον τιμώμενον, οὕτω δὴ καὶ τότε ἐβάσκηρε τῷ Δαβὶδ ὁ Σαοὺλ, ἐπειδὴ εἶπον αἱ χορεύουσαι, ἐπάταξε Δαβὶδ ἐν μυριάσι, καὶ Σαοὺλ ἐν χιλιάσιν· οὗ τί γενοίτ' ἂν ἀλογώτερον;" Quae cum iis, quae a nostris C.D. exscripsimus, ad verbum fere consentiunt.

Benedictini ad has Homilias praeter editos unum tantum librum adhibuerunt, nempe Coislinianum decimi saeculi, num. 33 et olim 74. Hunc ipsum cum nos nostrum in usum denuo conferendum curaverimus, quam oscitanter eum tractaverit Montefalconius, omnibus jam apparebit. Porro ipse Codex est imperitissime scriptus, et ad textum post curas Savilianas in melius constituendum vix quidquam proficit.

Prodiit Parisiis intra hos paucos annos Editio Benedictina altera, emendata et aucta, cujus Editores se contulisse professi sunt Codicem Regium 741, certe aliquo
 Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

cum fructu, non tanto tamen, quantum ex eo libro, qui optimae notae est, percipere potuissent, et nos ex ejusdem recognitione percepimus.

De duobus Codicibus Mosquensibus a Matthaeio collatis, quorum ope in textu ipsius Epistolae recensendo uti sumus, videndus est ipse Vir doctus in Editione Nov. Test. Tom. VI. p. 275. et Tom. VII. p. 175.

In usum nostrae Editionis diligenter collati sunt Codices sex, tres scilicet Parisienses, et totidem Vindobonenses. Hi sunt

- A. Coislin. 74. Membranaceus, X. circiter saeculi.
- B. Regius 741. Chartaceus, saeculi ut videtur XV.
- C. Regius 742. Membranaceus, qui Ethica tantum continet in Epistolas ad Corinth. et Ephes. saeculo ut videtur XIII. exaratus.
- D. Vindobon. Nessel. LXXV. Lambec. CXXXV. "Membranaceus, antiquus, olim Bessarionis Archiep. Nicaeni." LAMB.
- E. Vindobon. N. CVIII. L. CXXXVI. qui continet Homilias decem posteriores. "Membranaceus, pervetustus, elegans et optimae notae." LAMB.
- F. Vindobon. N. LXXVII. L. CXXXVII. "Membranaceus, pervetustus et bonae notae." LAMB.

Versiones Latinas harum Homiliarum duas adhibuimus; unam vetustiore, ex Graeco quodam exemplari, ut videtur, confectam, et quidem usque ad finem septimi sermonis Desiderii Erasmi nomen prae se ferentem; alteram a Jacobo Billio ad Editionem Veronensem, castigatam tamen hic illic ope Codicis ejusdam, quem Cujacii nomine appellat, fideliter expressam. Idem V. D.

praefatus est quaedam, eo potissimum spectantia, ut *γνησιότητα* hujus Operis, ab Erasmo in Epistola quadam ad Tonstallum scripta pari temeritate ac virulentia impugnatam vindicent. Haec lectu non indigna, quoniam tamen hodie nemo tam bardus est qui ea de re dubitet, nil opus est repetere.

Quod reliquum est, Codices contulerunt, Parisienses E. MILLER, Vindobonenses J. LEWIS e Coll. Wadham.; qui officio suo sane laborioso summa fide et, ut in re lubrica, accuratione satisfecerunt. Editionem autem curavit Vir Reverendus et in campo Chrysostomico jamdudum exercitatus, FRIDERICUS FIELD, A. M. Collegii SS. Trinitatis apud Cantabrigienses nuper Socius.

Valeas, Lector, et Chrysostomo fruaris.

OXONII,

Die festo S. Barnabae, Anno MDCCCXLV.

1845

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.

ΛΟΓΟΣ Α.

¹ Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἀγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐν πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Αἰῶν ζῆτῆσαι πρότερον, τίνος ἕνεκεν δευτέραν προστίθω-
σιν ἐπιστολὴν τῇ προτέρᾳ, καὶ τί δήποτε οὕτως ἄρχεται ἀπὸ
τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ καὶ τῆς παρακλήσεως. Τίνος οὖν ἕνεκεν
δευτέραν προστίθωσιν; ^a Εἰπὼν ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ,
ὅτι ² “Ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ γνώσομαι, οὐ τὸν λόγον
τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.” καὶ πρὸς τῷ τέλει
πάλιν προσηνέστερον αὐτὸ τοῦτο ὑποσχόμενος· ³ “Ἐλεύσο-

¹ CAP. I. v. 1—4.

² 1 Cor. iv. 19.

³ Ibid. xvi. 5

CODICES A.B.D.F. et in Ethicis C.
παραχειμάσω· εἶτα ἐπεὶ πολλοῦ.

^a εἰπὼν] εἶπεν D. Idem infra

μαι γάρ, φησὶ, πρὸς ὑμᾶς, ὅταν Μακεδονίαν διέλθω· Μακε-
 δονίαν γὰρ διέρχομαι πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ
 D παραχειμάσω·² πολλοῦ μεταξύ ^bγενομένου χρόνου οὐ παρε- (542)
 γένητο, ἀλλὰ καὶ τῆς προθεσμίας παρελθούσης, ἐμελλεν ἔτι
 καὶ ἐβράδυνε, τοῦ πνεύματος αὐτὸν κατέχοντος ἐν ἐτέροις
 πολλῷ τούτων ἀναγκαιοτέροις. Διὰ τοῦτο ἐπιστολῆς ἐδέηθη
 δευτέρας, οὐκ ἂν δεηθεῖς, εἰ ^cπαρὰ μικρὸν ὑστέρησεν. Οὐ διὰ
 418 τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ βελτίους ἦσαν ἀπὸ τῆς προτέρας
 γεγεννημένοι. Καὶ γὰρ τὸν πεπορευκότα, ὃν πρότερον συνε-
 κρότουν, καὶ ἐφ' ^dὃ ^eμέγα ἐφρόνουν, τοῦτον ἐξέκοψαν καὶ
 ἀφώρισαν παντελῶς. Καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν εἰπὼν· ⁴“Εἰ δέ
 τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ
 ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς. Ἰκανὸν τῷ τοιοῦτῳ ἢ ἐπιτιμία αὐτῇ ἢ
 ὑπὸ τῶν πλειόνων.” Καὶ προϊὼν πάλιν ^eτὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνίτ-
 B τεται λέγων· ⁴“Ἴδον γὰρ τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσῃ
 κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν· ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγα-
 νάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ
 ἐκδίκησιν. Ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι ἐν
 τῷ πράγματι.” Καὶ τὴν ^fλογίαν δὲ, ἣν ἐκέλευσε, μετὰ πολλῆς
 συνήγαγον τῆς σπουδῆς· διὸ καὶ ἔλεγεν· ⁵“Οἶδα γὰρ τὴν πρα-
 θυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν κανχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαῖα
 παρεσκεύασται ἀποπέρυσι.” Καὶ τὸν ^gτίτον, ὃν ἐπεμψεν, μετὰ
 πάσης ἐδέξαντο τῆς εὐνοίας. Καὶ τοῦτο αὐτὸ δεικνὺς πάλιν
 ἔλεγεν, ὅτι· ⁶“Τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως ἐστὶν εἰς
 C ὑμᾶς, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ^hὥς μετὰ
 φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.” Διὰ ταῦτα πάντα
 γράφει τὴν δευτέραν ἐπιστολήν. Καὶ γὰρ ἐχρῆν, ὥσπερ
 ἡνίκα ἡμάρτανον ἐνεκάλει, οὕτω διορθωθέντας ἀποδέξασθαι
 καὶ ἐπαινεῖσαι. Διόπερ οὐδὲ καταφορικωτέρα ἴεστί ⁱπᾶσα ἡ
 ἐπιστολή, ἀλλ' ὀλίγα τοῦ τέλους αὐτῆς μέρη. Καὶ γὰρ ἦσαν
 καὶ παρ' αὐτοῖς ἐξ Ἰουδαίων μέγα φρονούντες, καὶ Παῦλον
 διαβάλλοντες ὡς ἀλαζόνα καὶ οὐδενὸς ἄξιον λόγουν· διὸ καὶ
 ἔλεγον· ⁶“Αἱ μὲν ἐπιστολαὶ βαρεῖαι, ἡ δὲ παρουσία τοῦ

4 2 Cor. ii. 5, 6, vii. 11.

5 Ibid. ix. 2, vii. 15.

6 Ibid. x. 10, xi. 12.

^b διαγενομένου D. ^c παρὰ] πρὸς D.F. Mox verba καὶ βελτίους—καὶ γὰρ om. F. ^d μέγα ἐφρ.] ἐμεγαλοφρόνουν F. ^e τὸ αὐτὸ om. D. Sed

τούτο, quod deest in Editis, est in omnibus nostris. ^f λογίαν] Sic omnes Codd. cum atroque Interp. Legebatur εὐλογίαν sine monito. ^g τίτον]

Sic A.B.D. et Reg. apud Montef. qui recepit pro vulgato Τιμόθεον. τίτον δὲ F. ^h ὥς] ὥστε A. F. ⁱ ἐστὶ πᾶσα] πᾶσα ἐστὶ B.D. ἐστὶ om. F.

Mox post μέρη haec habet D. τίνας δὲ ἕνεκα τοῦτο ποιεῖ; ἦσαν καὶ παρ' αὐτοῖς κ. τ. ε.

σώματος ἀσθενῆς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.” Ὁ δὲ ἔλε-
γον, τοῦτο ἦν· ὅταν μὲν παρῇ, φησὶν, οὐδενὸς ἄξιος φαί-
νεται· τοῦτο γάρ ἐστιν, “ἡ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθε-
νῆς” ἀπελθὼν δὲ κομπάζει μεγάλα, δι’ ὧν ἐπιστέλλει
τὸ γάρ, “αἱ ἐπιστολαὶ βαρεῖαι,” τοῦτο σημαίνει. Καὶ ἵνα
δόξωσι τὰ καθ’ ἑαυτοὺς σεμνοποιεῖν, ὑπεκρίνοντο μὴ λαμ-
βάνειν. Ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸ αἰνιττόμενος ἔλεγεν· “ἵνα ἐν
ᾧ καυχῶνται, εὐρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς.” Μετὰ δὲ τούτων
καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δύναμιν ἔχοντες “αὐτόθι, σφόδρα
ἐπήρουντο. Διὸ καὶ ἰδιώτην ἑαυτὸν καλεῖ, δεικνὺς ὅτι οὐκ Ε
αἰσχύνεται ἑαυτῷ, οὐδὲ μέγα τι κτῆμα “τοῦναντίον ἡγείται.
Ἐπεὶ οὖν εἰκὸς ἦν τινὰς ὑπὸ τούτων παραπέθεσθαι, πρότερον
αὐτοὺς ἐγκωμιάσας ὑπὲρ ὧν κατάρθωσαν, καὶ τὴν ἀπόνοιαν
ἐκείνων τὴν ἐπὶ τοῖς Ἰουδαϊκοῖς καταβαλὼν, ἐπειδὴ παρὰ
καιρὸν αὐτὰ τηρεῖν ἐφιλονεῖουν, τότε συμμέτρως καὶ τὴν ὑπὲρ
τούτων ποιεῖται ἐπίπληξιν.

Ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις τῆς ἐπιστολῆς, ὡς ἂν τις ἐν κεφαλαίῳ
καὶ παρατρέχων εἴποι, αὕτη μοι εἶναι δοκεῖ. Δεῖ δὲ “αὐτοῦ 419
τοῦ προοιμίου ὅτις ἐπιστολῆς ἀψασθαι ῥλοιπὸν, καὶ μετὰ
τὴν εἰσῳθίαν αὐτοῦ πρόσρησιν εἰπεῖν, τίνος ἕνεκεν οὕτως ἤρξατο
ἀπὸ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ. Ἰέως μέντοι αὐτὴν τὴν ἀρχὴν
ἀναγκαῖον εἰπεῖν, καὶ ζητῆσαι πῶς τὸν Τιμόθεον ἐνταῦθα
ἑαυτῷ συντάττει. “Παῦλος γάρ, φησὶν, ἀπόστολος Ἰησοῦ
Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός.” Καὶ
γάρ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ ἐπηγγέλλετο αὐτὸν πέμπειν,
καὶ παρῇγγελλε λέγων· 7 “Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε
ἵνα ἁφρόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς” πῶς οὖν ἐνταῦθα “αὐτὸν
ἐν τῷ προοιμίῳ συντάττει; 8 Παραγενόμενος κατὰ τὴν ὑπόσχε-
σιν τοῦ διδασκάλου· “Ἐπεμψα γὰρ ὑμῖν Τιμόθεον, φησὶν,
ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ” καὶ διορ-
θώσας ἅπαντα, ἐπανήλθε. Καὶ γὰρ πέμπων αὐτὸν ἔλεγε·
8 “Προπέμψατε αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς με· ἐκδέχομαι
γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.” Ἐπεὶ οὖν ἠπέλαβε τὸν
διδάσκαλον, καὶ τὰ ἐν Ἀσίᾳ διορθώσας μετ’ αὐτοῦ· “Ἐπιμενῶ
γάρ, φησὶν, ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς” πάλιν εἰς Μακε-

7 1 Cor. xvi. 10, iv. 17.

8 Ibid. xvi. 11, 8.

κ αὐτόθι] τινὲς τῶν αὐτόθι D. Vid. Annot. ἰ τούτῳ] τοῦτο A.B. ἱ τοῦ-
ναντίον] τοῦν. μὲν οὖν A.B. ἀλλὰ καὶ τοῦν. D. Vid. Annot. ἱ αὐτοῦ om.
D. ὁ τῆς ἐπιστολῆς om. D.F. ἱ Post λοιπὸν sic D. καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ ἐξηγήσιν
εἰπεῖν καὶ τὸ τίνος ἕνεκεν κ.τ.έ. ἱ ἁφρόβως A. ἱ αὐτόν] + ἑαυτῷ Edd.
contra Codicum fidem. ἱ παραγενόμενος] + ἦν ὅθεν ἐπέμψθη D. ἱ ἀπέλαβε
τὸν διδ.] ἀπέλαβεν αὐτὸν ὁ διδάσκαλος F. Vid. Annot.

δουλίαν διέβη, εικότως αὐτὸν ἅτε παρόντα ἑαυτῷ συντάττει
 C λοιπόν. Καὶ γὰρ τότε μὲν ἐξ Ἀσίας, νῦν δὲ ἀπὸ Μακεδονίας
 ἐπιστέλλει. Συνέταξε δὲ αὐτὸν, ἐκείνόν τε σεμνότερον ταύτῃ (543)
 ποιῶν, καὶ τὴν πολλὴν ἑαυτοῦ ταπεινοφροσύνην ἐνδεικνύμενος·
 καὶ "γὰρ καταδεέστερος αὐτοῦ ἦν, * ἄλλ' ἡ ἀγάπη πάντα συνά-
 γει. Διὸ καὶ πανταχοῦ αὐτὸν ἑαυτῷ ἐξισάζει, νῦν μὲν λέγων,
 9 "Ὡς πατρὶ τέκνον, ὥσιν ἐμοὶ ἐδούλευσε" νῦν δέ, "Τὸ γὰρ
 ἔργον κυρίου ἐργάζεται, ὡς καὶ γώ" ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀδελφὸν
 καλεῖ, διὰ πάντων αἰδέσιμον αὐτὸν Κορινθίοις καθιστάς. Καὶ
 γὰρ ἦν παραγεγονὸς, ὥσπερ ἔφην, αὐτόθι, καὶ πείραν τῆς
 αὐτοῦ δεδοκῶς ἀρετῆς. "Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὓσιν ἐν
 D Κορίνθῳ." Πάλιν αὐτοὺς ἐκκλησίαν καλεῖ, συνάγων πάντας
 εἰς ἓν, καὶ συνδέων. Οὐ γὰρ ἂν γένοιτο ἐκκλησία μία, διεσπα-
 σμένων τῶν ἐν αὐτῇ καὶ κατ' ἀλλήλων ἐστώτων. "Σὺν τοῖς
 ἀγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ." Ἀμα καὶ τιμῇ
 Κορινθίους, διὰ τῆς τούτων ἐπιστολῆς πάντας προσαγορεύων,
 καὶ ὁλόκληρον συνάγει τὸ ἔθνος. Ἀγίους δὲ καλεῖ, δεικνύς
 ὅτι εἴ τις ἀκάθαρτος, ἐκτός ἐστι τῆς προσηγορίας ταύτης.
 Διὰ τί δὲ τῇ μητροπόλει γράφων, πᾶσι δι' αὐτῆς ἐπιστέλλει,
 E οὐ πανταχοῦ τοῦτο ποιῶν; Θεσσαλονικεῦσι γοῦν ἐπιστέλλων
 οὐ δῆπον καὶ Μακεδόσιν ἐπέστελλε, καὶ Ἐφεσίοις γράφων
 ὁμοίως οὐ περιέλαβε τὴν Ἀσίαν ἅπασαν καὶ ἡ πρὸς Ῥωμαίους
 δὲ ἐπιστολὴ "οὐχὶ καὶ τοῖς τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦσιν ἐστὶν ἐπε-
 σταλμένη. Ἀλλ' ἐνταῦθα αὐτὸ ποιεῖ, καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας.
 Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ μιᾷ πόλει, καὶ ὁ δύο καὶ τρισὶν, ἀλλὰ τοῖς
 πανταχοῦ διεσπαρμένοις ἐπιστέλλει, λέγων 10 "Παῦλος ἀπό-
 420 στολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν,
 καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας,
 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη." Καὶ Ἐβραίοις δὲ μίαν ἅπασιν ἔγρα-
 ψεν ἐπιστολὴν, οὐδὲ τούτους διελὼν κατὰ πόλεις. Τί ποτ'
 οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον; Ἐμοὶ δοκεῖ τὸ κοινὰ τὰ ροσήματα εἶναι
 ἐνταῦθα διὸ καὶ κοινῇ C ποιεῖται τὴν ἐπιστολὴν, ἐπειδὴ καὶ
 κοινῇ ἐδέοντο τῆς διορθώσεως. Καὶ γὰρ Γαλάται πάντες
 4 ἐνόσουν, καὶ Ἐβραῖοι οἶμαι δὲ καὶ οὗτοι.

9 Philipp. ii. 22. 1 Cor. xvi. 10.

10 Gal. i. 1—3.

* γὰρ] + πολὺ D. * ἄλλ'] + ὅμως D. * σὺν om. B. Mox γὰρ om. D, F.
 2 ἐπιστολὴ om. F. * οὐχὶ καὶ] οὐ F. Idem mox ἀπεσταλμένη. ὁ δύο]
 δυοὶ D, F. c ποιεῖ F. d ἐνόσουν] ἐνόσουν τὸ αὐτὸ D. τὸ αὐτὸ
 ἐνόσουν F.

Συναγαγὼν τοίνυν ἅπαν τὸ ἔθνος, ^εκαὶ προσειπὼν αὐτοὺς, B
ὡς πάντας αὐτῷ προσαγορεύει νόμος ἦν· “Χάρις γὰρ ὑμῖν καὶ
εἰρήνη, φησὶν, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ” ἀκουσον πῶς καταλλήλως ἄρχεται τῇ προκειμένῃ
ὑποθέσει, “Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης
παρακλήσεως.” Καὶ ποῦ τοῦτο κατάλληλον τῇ προκειμένῃ
ὑποθέσει, φησί; Κυὶ σφόδρα μὲν οὖν. Σκόπει δέ. Ἐλύπει
λίαν αὐτοὺς καὶ ἐθροῦβει τὸ μὴ παραγενέσθαι ἐκεῖ τὸν ἀπ’ αὐ- C
στολον, καὶ ταῦτα ἐπαγγειλάμενον, ἀλλὰ τὸν ἅπαντα ἐν
Μακεδονίᾳ ἀναλῶσαι χρόνον, καὶ δοκεῖν αὐτῶν ἐτέρους προ-
τετιμηκέναι. Διὰ τοῦτο πρὸς τοῦτο ἰστάμενος τὸ ἄνθορμου,ν
λέγει τὴν αἰτίαν δι’ ἣν αὐτὸν παρεγένετο· αὐτὸ μὴν ἐξ εὐθείας
αὐτὴν τίθησιν, οὐδὲ λέγει, ὅτι οἶδα μὲν ὑποσχόμενος ἦξειν,
ἐπειδὴ δὲ διὰ τὰς θλίψεις ἐνεποδίσθη, σύγγνωτε, καὶ μὴ κατα-
γνώτέ τινα ὑπεροψίαν ἢ ῥαθυμίαν ἡμῶν· ἀλλ’ ἐτέρως αὐτὸ καὶ
μεγαλοπρεπέστερον καὶ ἄξιοπιστότερον κατασκευάζει, ἐπαίρων D
τῇ παραμυθίᾳ τὸ πρᾶγμα, ἵνα μὴδὲ ἐρωτῶσι λοιπὸν τὴν αἰτίαν,
δι’ ἣν ὑστέρησε. Καὶ ταῦτόν ποιεῖ, ὅτι οἶον εἴ τις ἐπαγγειλά-
μενος ἔλθειν πρὸς τινα ποθούμενον, εἴτα μετὰ μυρίους κινδύνους
ἔλθων λέγοι· Δόξα σοι ὁ θεὸς, ὅτι μοι τὸ ποθούμενον ἔδειξας
πρόσωπον· εὐλογητὸς ὁ θεὸς, οἷον με κινδύνων ἀπήλλαξας.
Ἡ γὰρ δοξολογία αὕτη ἀπολογία γίνεται τῷ μέλλοντι ἐγκα-
λεῖν, καὶ οὐδὲ ἀφίησι μέμψασθαι τῇ μελλήσει. Ἐρυθρίῃ γὰρ
τὸν ἐπὶ τῇ τῶν τοσοῦτων ἀπαλλαγῇ κακῶν εὐχαριστοῦντα τῷ E
θεῷ εἰς δικαστήριον ἔλκειν, καὶ εὐθύνας ἀπαιτεῖν τῆς βραδύ-
τητος. ^h Διὰ τοῦτο καὶ οὕτως ἄρχεται· “ⁱ Εὐλογητὸς ὁ ^k θεὸς
τῶν οἰκτιρμῶν” μεγάλων κινδύνων ἐντεῦθεν ^l ἐπαγωγὴν τε καὶ
ἀπαλλαγὴν αἰνιττόμενος. ^m Ἐπεὶ καὶ ὁ Δαυὶδ οὐχ ὁμοίως
αὐτὸν πανταχοῦ καλεῖ, οὐδὲ ἀπὸ τῶν αὐτῶν· ἀλλ’ ὅταν μὲν
περὶ πολέμου διαλέγεται καὶ νίκης, ¹¹ “Ἀγαπήσω σε, κύριε,
ἡ ἰσχὺς μου,” φησί, κύριος “ὑπερασπιστής μου” ὅταν δὲ περὶ
θλίψεως ἀπαλλαγῆς καὶ τοῦ ζόφου τοῦ κατεσχηκότος αὐτόν,
“Κύριος φωτισμὸς μου καὶ σωτὴρ μου” καὶ νῦν μὲν ἀπὸ ⁴²
φιλανθρωπίας, νῦν δὲ ἀπὸ δικαιοσύνης, νῦν δὲ ἀπὸ κρίσεως

¹¹ Psal. xviii. 1. xxvi. 1.

^e καὶ προσειπὼν—νόμος ἦν] προσαγορεύει πάντας αὐτοὺς ὡς αὐτῷ προσ. v. ἦν, καὶ τί φησιν; D. Mox φησιν om. D.F. Infra ἀκουσον δὲ πῶς καὶ καταλλήλως D. et inferius παρακλήσεως. τοῦτο κατάλληλον, φησί; σφόδρα μὲν οὖν. ^f ἄνθορμου] Sic B.D.F. et Sav. marg. Edehatur θορυβοῦν. ^g αἶον ἦν ei D.F. ^h διὰ τοι τοῦτο D. ⁱ εὐλογητὸς] + λέγων D. ^k θεός] + ὁ πατὴρ D. ^l ἀπαγωγὴν B. Veron. correctum a Sav. Cf. p. 430 C. ^m ἐπεὶ] ἐπειδὴ Edd. ⁿ φησί] + καὶ D. + καὶ ὁ F. ^o ὑπερασπ.] + τῆς ζωῆς F.

ἀδεκάστου αὐτὸν ὀνομάζει καταλλήλως τοῖς ὑποκειμένοις (54)
 καιροῖς. Οὕτω δὴ καὶ ὁ Παῦλος ἐνταῦθα ἀρχόμενος, ἀπὸ
 φιλανθρωπίας αὐτὸν καλεῖ, “ὁ θεὸς τῶν οἰκτιρμῶν,” λέγων
 τοῦτέστιν, ὁ οἰκτιρμούς τοσούτους ἑπιδειξάμενος, ὥς ἐξ αὐτῶν
 Β ἡμᾶς ἀναγαγεῖν τῶν τοῦ θανάτου πλῶν. Τοῦτο γὰρ μάλιστα
 ἴδιον θεοῦ καὶ ἐξαίρετον, καὶ τῇ φύσει συγκεκληρωμένον, τὸ
 οὕτως ἐλεεῖν. Διὰ τοῦτο θεὸν οἰκτιρμῶν καλεῖ. Σὺν δέ μοι
 κἀντεῦθεν σκόπει τὴν ταπεινοφροσύνην Παύλου· ὑπὲρ γὰρ τοῦ
 κηρύγματος κινδυνεύων, οὐ φησι διὰ τὴν ἀξίαν σώζεσθαι, ἀλλὰ
 διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον
 σαφέστερόν φησι, νῦν δὲ ἐπάγει λέγων· “ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς
 ἐν πάσῃ θλίψει.” Οὐκ εἶπεν, ὁ μὴ ἔων ἡμᾶς θλίβεσθαι, ἀλλ’
 ὁ ἐν τῷ θλίβεσθαι παρακαλῶν. Τοῦτο γὰρ καὶ τοῦ θεοῦ τὴν
 C δύναμιν δείκνυσι, καὶ τῶν θλιβομένων αὖξει τὴν ὑπομονήν· ¹² “Ἡ
 γὰρ θλίψις, φησὶν, ὑπομονὴν κατεργάζεται.” Τοῦτο καὶ ὁ
 προφήτης ἔλεγεν· “Ἐν θλίψει ἐπλάτυνας με.” Οὐκ εἶπεν,
 ὅτι οὐκ εἰσάσας με ἐμπεσεῖν εἰς θλίψιν, οὐδ’ ὅτι παρήγαγες
 ταχέως τὴν θλίψιν, ἀλλ’ ὅτι μενούσης αὐτῆς “ἐπλάτυνας με,”
 τοῦτέστι, πολλὴν τὴν εὐρυχωρίαν καὶ τὴν ἄνεσιν παρέσχες·
 ὁ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν παίδων τῶν τριῶν γέγονεν. Οὔτε γὰρ
 ἐκώλυσεν αὐτοὺς ἐμπεσεῖν, οὔτε ἐμπεσόντων τὴν φλόγα ἐσβε-
 D σεν, ἀλλὰ καιομένης τῆς καμίνου τὴν εὐρυχωρίαν παρέσχε.
 Τοῦτο καὶ αἰεὶ ποιεῖν εἴωθεν ὁ θεός· ὅπερ αἰνιττόμενος καὶ
 ὁ Παῦλος ἔλεγεν, “ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐν πάσῃ θλίψει.” Καὶ
 ἕτερον ἡδέ τι διὰ τούτων δείκνυσι. Ποῖον δὲ τοῦτο; Ὅτι
 οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δις, ἀλλὰ διηκεῶς τοῦτο ποιεῖ. Οὐδὲ γὰρ νῦν
 μὲν παρακαλεῖ, νῦν δὲ ἀφήσιν, ἀλλ’ αἰεὶ καὶ ³διαπαντὸς τοῦτο
 ἐργάζεται. Διὸ εἶπεν, “ὁ παρακαλῶν,” οὐχ ὁ παρακαλέσας,
 καὶ, “ἐν πάσῃ θλίψει,” οὐκ ἐν τῇδε ⁴καὶ τῇδε, ἀλλ’ ἐν πάσῃ.
 “Εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ
 E τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλοῦμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ.”
 Εἶδες πῶς ⁵προανακρούεται τὴν ἀπολογία, καὶ μεγάλης
 θλίψεως ὑπόνοιαν παρέχει τῷ ἀκροατῇ; Καὶ δι’ ⁶αὐτῶν πάλιν
 μετριάξει τούτων ⁷λέγων, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ οἰκτιρμὸς οὗτος
 ἐγένετο, οὐ διὰ τὴν αὐτῶν ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ὑπ’ αὐτῶν
 ὠφεληθῆναι ὀφείλοντας. Διὰ τοῦτο γὰρ παρεκάλεσεν ἡμᾶς,

¹² Rom. v. 3. Psal. iv. 2.

¹ ἐπιδειξ.] + εἰς ἡμᾶς D.F. Infra σκόπει κἀντεῦθεν hoc ordine A.B. ² ὁ δὲ
 om. F. ³ διέ om. A.F. ⁴ διαπαντὸς] διηκεῶς D. ⁵ καὶ] ἢ D. καὶ
 τῇδε om. F. ⁶ παρακρούεται F. ⁷ αὐτῶν] + δέ D. ⁸ λέγων] ὁ δὲ λέγει
 τοιαυτὸν ἐστίν D. Mox αὐτῶς pro οὗτος B.F.

φησὶν, ἵνα ἡμεῖς ἀλλήλους παρακαλῶμεν. Διὰ τοῦτου δὲ καὶ τὸ ἀξίωμα δείκνυσι τῶν ἀποστόλων, ἐμφαίνων ὅτι παρακληθεῖς καὶ ἀναπνεύσας, οὐκ ἀναπίπτει καθάπερ ἡμεῖς, ἀλλ' εἰς τὸ ἐτέρους ἀλείφειν πρόεσι, καὶ νευροῦν, καὶ διεγείρειν. Τινὲς δὲ αὐτὸν καὶ τοῦτο λέγειν φασὶν, ὅτι ἡ παρακλησις ἡμῶν καὶ ἄλλων παρακλησις ἐστὶ. Δοκεῖ δέ μοι καὶ πρὸς τοὺς ⁴²² ψευδο-ποστούλους τοὺς εἰκὴ καυχωμένους, καὶ οἵκοι καθημένους καὶ τρυφῶντας, ἀποτείνεσθαι διὰ τοῦ προοιμίου. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν αἰνιγματώδης, καὶ ὡς ἐν παρέργῳ· τὸ δὲ προηγούμενον τοῦτο ἦν, ἀπολογίσασθαι ὑπὲρ τῆς μελλήσεως. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο παρακαλούμεθα, ἵνα καὶ ἄλλους παρακαλῶμεν, μὴ ¹ ἐγκαλεῖτε ὡς μὴ παραγενομένοις. Εἰς γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὁ χρόνος ἅπας ἐτίμβετο, εἰς τὰς ἐπιβουλὰς, εἰς τὰς ἐπαγωγὰς, εἰς τὸ διαλύσαι τὰ ἐπιόντα δεινά. B

13. "Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ τοῦ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παρακλησις ἡμῶν." Ἴνα γὰρ μὴ καταβάλλῃ τοὺς μαθητὰς τῷ σφόδρα ἐπαίρειν τὰς συμφορὰς, δείκνυσι πάλιν πολλὴν τὴν περιουσίαν ² καὶ τῆς παρακλήσεως οὖσαν, καὶ ἀνίστησιν αὐτῶν τὴν διάνοιαν, οὐ ταύτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναμῆσαι τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτοῦ εἰπεῖν εἶναι τὰ παθήματα· καὶ πρὸ τῆς παρακλήσεως ἀπ' αὐτῶν τῶν θλίψεων τὴν παραμυθίαν εἰσάγει. Τί γὰρ ἥδιον τοῦ τῷ Χριστῷ με γίνεσθαι κοινωνόν, καὶ δι' αὐτὸν ταῦτα ^C πάσχειν; τί ταύτης ἴσον τῆς παρακλήσεως; Οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθεν ἐπαίρει τὰ φρονήματα τῶν θλιβομένων. Πόθεν ἐτέρωθεν; Ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι περισσεύει. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι καθὼς ἔπεισιν ἡμῖν τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ, "καθὼς περισσεύει" δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον τὰ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ πλείονα ³ τούτων ὑπομένουσι πάθη. Οὐ γὰρ (545) ὅσα ἔπαθε, φησὶν, ἐπάθομεν ⁴ μόνον, ἀλλὰ καὶ περισσά. Σκόπει δέ. Ἠλλάθῃ, ἐδιώχθη ὁ Χριστὸς, ἐμαστιγώθη, ἀπέθανεν. Ἀλλ' ἡμεῖς πλέον τούτων, φησὶν, ὅπερ καὶ μόνον ἱκανὸν ⁵ εἰς παραμυθίαν ἀρκέσαι. Ἀλλὰ μηδεὶς τόλμαν καταγινωσκέτω ^D τοῦ λόγου· καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησι· ¹⁴ "Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου." Ἀλλ' οὐδέτερον τόλμης, οὐδέ

13 v. 5.

14 Coloss. i. 24.

² ἵνα καὶ ἡμεῖς ἄλλους παρακ. D. Deinde τούτων pro τούτου D.F. ³ ψευδο-
 δαπ.] ἀποστόλους A. Veron. ⁴ ἐγκαλεῖτε] Sic A.F. pro vulgato ἐγκαλῆτε.
 Mox ἅπας ἡμῖν ὁ χρόνος hoc ordine B. ⁵ καὶ om. D.F. ⁶ τούτων om. B.
⁷ μόνον] πάθη B. Vid. Annot. ⁸ εἰς] πρὸς F.

ἀπονοίας τινός. Καθάπερ γὰρ μέζονα αὐτοῦ εἰργάσαντο
 σημεία· ¹⁵ "Ὁ γὰρ πιστεύων, φησὶν, εἰς ἐμὲ, μέζονα τούτων
 ποιήσει" τὸ δὲ πᾶν αὐτοῦ γίνεται τοῦ ἐνεργούντος ἐν αὐτοῖς·
 Εὐὲτω καὶ πλείονα ἑαυτοῦ ἔπαθον· τὸ δὲ πᾶν αὐτοῦ πάλιν ¹ ἐστὶ
 τοῦ παρακαλοῦντος αὐτοὺς, καὶ παρασκευάζοντος ² ἵφerein τὰ
 συμπύπτοιντα δεῖρά. Διὸ δὴ καὶ ὁ Παῦλος αἰσθόμενος ἡλικόν
 ἐφθέγγετο, ὅρα πῶς αὐτὸ συστέλλει πάλιν λέγων, "οὕτω διὰ
 τοῦ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν" ³ καὶ τὸ
 πᾶν αὐτῷ ἀνατιθεῖς, καὶ ἀνακηρύττων αὐτοῦ καὶ ἐντεῦθεν τὴν
 φιλανθρωπίαν. Οὐ γὰρ ὅσον θλιβόμεθα, τοσοῦτον παρα-
 καλούμεθα, φησὶν, ἀλλὰ πολλῷ πλέον. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀν-
 423 τίρροπος ἢ παράκλησις τῶν παθημάτων, ἀλλὰ, "περισσεύει ἡ
 παράκλησις" ὥς τὸν καιρὸν τῶν ἀγώνων, ἐτέρων στεφάνων
 πάλιν εἶναι καιρόν. Τί γὰρ ἴσον, εἶπέ μοι, τοῦ διὰ τὸν
 Χριστὸν ἱμαστίζεσθαι, καὶ θεῷ διαλέγεσθαι, καὶ πάντων εἶναι
 δυνατώτερον, καὶ τῶν ἐλαυνόντων περιγίνεσθαι, καὶ τῇ οἰκου-
 μένῃ ἁχειρώτων εἶναι, καὶ τοιαῦτα προσδοκῆν ἐντεῦθεν ἀγαθὰ,
 ἃ μῆτε ὀφθαλμοὺς εἶδε, μῆτε οὖς ἤκουσε, μῆτε ἐπὶ καρδίαν
 ἀνθρώπου ἀνέβη; τί δὲ ἴσον τοῦ θλιβεσθαι δι' εὐσέβειαν, καὶ
 μυρίων ἀπολαύειν παρὰ τοῦ θεοῦ παρακλήσεων, καὶ ἁμαρτη-
 ματων ἀπηλλάχθαι τοσοῦτων, καὶ πνεύματος ⁴ καταξιούσθαι
 B καὶ ἀγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης, καὶ μηδένα δεδοικέναι καὶ τρέμειν,
 καὶ πάντων λαμπρότερον φαίνεσθαι ἐν αὐτῷ τῷ ⁵ κινδυνεύειν;
 "Μὴ δὴ καταπίπτωμεν ἐν τοῖς πειρασμοῖς. Οὐδεὶς γὰρ
 κοινωνεῖ τῷ Χριστῷ ῥυτρυφῶν καὶ καθεύδων καὶ ἀναπύπτων,
 οὐδεὶς τῶν τὸν ὕγρον τούτου καὶ διαλελυμένον ζώντων βίον·
 ἀλλ' ὁ ἐν θλίψει καὶ πειρασμῷ, οὗτος ἐγγύς ἐστιν ἐκείνου,
 ὁ τὴν στενὴν ὁδεῖαν ὁδόν. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ταύτην ἐβάδισε·
 διὸ καὶ ἔλεγεν· ¹⁶ "Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν
 C κεφαλὴν κλίνει." Μὴ τοίνυν ἄλγει θλιβόμενος, ἐννοῶν τίνι
 κοινωνεῖς, καὶ πῶς ἐκκαθαίρη διὰ τῶν πειρασμῶν, καὶ ὅσα κερ-
 διαίνεις. Οὐδὲν γάρ ἐστιν ἀναιρόν, ἀλλ' ἡ ⁷ τὸ τῷ θεῷ προσ-
 κρούειν. Τούτου δὲ οὐκ ὄντος, οὐ θλίψεις, οὐκ ἐπιβουλαί, οὐκ
 ἄλλο οὐδὲν δυνατόν λυτῆσαι τὴν ⁸ εἰ φρονούσαν ψυχὴν· ἀλλὰ

15 Joan. xiv. 12.

16 Matth. viii. 20.

ἑ αὐτοῦ om. D. ¹ ἐστὶ om. B. αὐτοὺς om. F. ² ἵφerein] φαίνειν D. ³ καὶ
 om. F. ⁴ ἱμαστίζεσθαι καὶ κινδυνεύειν καὶ ὑπὲρ θεοῦ διαλέγεσθαι D. Infra
 ἀπολαβεῖν pro ἀπολαύειν hic et fere ubique iste Codex. ⁵ καταξιούσθαι (sic)
 A. ἀξιούσθαι D. ⁶ κινδυνεύοντι A. ⁷ ἡ] HΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ καταπίπτειν
 ἐν ταῖς συμφοραῖς, περισσοτέρως δὲ ἐπὶ ταῖς νεκροῖς. Veron. ⁸ τρυφῶν καὶ
 om. B. Veron. Mox οὐδεὶς γὰρ τῶν D. ⁹ κλίνει A. κλίνη D. ¹⁰ τὸ om. F.
¹¹ εἰ φρονούσαν] Sic B.C. fortasse alii: vulgo εὐφρονούσαν.

καθάπερ σπινθῆρα ¹ μικρὸν εἰς ἄβυσσον πολλὴν ² ἐμβαλὼν εἰς
 θεὸς κατέσβησας, οὕτω καὶ ἀθυμίας ἀπάσης ὑπερβολὴ εἰς
 συνειδὸς ἐμπεσούσα ἀγαθὸν ἀπόλλυται καὶ ἀφνίζεται ῥαδίως.
 Διὰ ³ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔχαιρεν αἰεὶ, ἐπειδὴ ἐν τοῖς κατὰ
 θεὸν ἐθάρρει, καὶ οὐδὲ αἰσθῆσιν τῶν τοσούτων κακῶν ἐλάμβανεν· ⁴ D
 ἀλλ' ἤλγει μὲν ὡς ἄνθρωπος, οὐ μὴν κατέπιπτεν. Οὕτω καὶ
 ὁ πατριάρχης ἐκεῖνος ἐν ἡδονῇ ἦν, πολλὰ παθὼν ὀδυνηρί.
 Σκόπει δέ. Πατρίδος ἐξέπεσεν, ὁδοιπορίας ὑπέστη μακρὰς
 καὶ χαλεπὰς, ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ἐλθὼν οὐδὲ βῆμα εἶχε ⁵ ποδός.
 Ἐντεῦθεν πάλιν λιμὸς αὐτὸν ⁶ διεδέξατο, καὶ μετανάστην ἐποί-
 ησε, καὶ τὸν λιμὸν ⁷ ἀ διαδέχεται πάλιν ἀρπαγὴ γυναικὸς, καὶ
 θανάτου φόβος, καὶ ἀπαιδία, καὶ πόλεμος, καὶ κίνδυνοι, καὶ E
 ἐπιβουλαί, καὶ τὸ τελευταῖον ὁ κολοφῶν τῶν ἄθλων, ἡ τοῦ
 μονογενοῦς καὶ γνησίου παιδὸς σφαγὴ, ἡ ὀδυνηρὰ ἐκεῖνη καὶ
 ἀνῆκστος. ⁸ Mὴ γὰρ δὴ, ἐπειδὴ εὐκόλως ὑπήκουσε, νομίσης
 αὐτὸν ⁹ καὶ ἀπαθῶς πάντα ¹⁰ ὑφessestῆκεναι ἐκεῖνα. Εἰ γὰρ καὶ
 μυριάκις δίκαιος ἦν, ὥσπερ οὖν καὶ ἦν, ἀλλ' ἄνθρωπος ἦν, καὶ
 τὰ τῆς φύσεως ἐπάσχειν. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸν τούτων
 κατέβαλεν, ἀλλ' εἰστήκει καθάπερ ἀθλητὴς γενναῖος καὶ
 στεφανίτης, ¹¹ ἐφ' ἐκάστῳ τούτων ἀνακηρυττόμενος. Οὕτω καὶ 424
 ὁ μακάριος Παῦλος νιφάδας πειρασμῶν ὁρῶν καθ' ἐκάστην
 ἐπιούσας ἡμέραν, ὡς ἐν μέσῳ παραδείσῳ τρυφῶν, οὕτως ἔχαιρε
 καὶ ἡγάλλετο. Ὡσπερ οὖν ὁ ταύτην χαίρων τὴν χαρὰν οὐκ
 ἔστιν ἀλώσιμος ἀθυμία, οὕτως ὁ μὴ ταύτην ἐλόμενος πᾶσιν
 ἔστιν εὐχείρωτος, καὶ πάσχει ταῦτόν, οἷον εἰ τις ὄπλα ἔχων
 σαθρὰ καὶ ὑπὸ τῆς τυχούσης τιτρώσκονται πληγῆς. Ἄλλ' οὐχ
 (546) ὁ καλῶς πάντοθεν περιπεφραγμένος, ἀλλ' ἅπαν ἀκόντιον
 ἐπὶ οὐ διακρούεται. Καὶ γὰρ ὅπλου παντὸς ἰσχυρότερον ἢ B
 κατὰ θεὸν ἡδονή· καὶ οὐδὲν ἑτὸν τοιοῦτον ποιῆσαι κατηφῇ
 καὶ σκυθρωπὸν δύναται· ἀν, ἀλλὰ πάντα φέρει γενναῖος. Τί
 γὰρ πυρὸς χεῖρον; τί βασάνων διηλεκτῶν ὀδυνηρότερον; Κἂν
 γὰρ μυρία τις ἀπολέσῃ κτήματα, κἂν παῖδας, κἂν ὀτιοῦν,
 τοῦτο πάντων τυραννικώτερον εἰς ὀδύνης λόγον ἐστί. ¹² 17. « Δέρμα
 γὰρ, φησὶν, ὑπὲρ δερματος, καὶ πάντα ὅσα ὑπάρχει ἀνθρώπῳ,
 δώσει ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. » ¹³ Οὐδὲν ἂν γένοιτο ὀδυνῶν

17 Job. ii. 4.

¹ μικρὸν] λαμπρὸν ἂν C.D. ² ἐμβαλὼν] ἐμβάλλης C.D. ³ δὴ om. C.D.
⁴ ποδός] + ἐκεῖ F. ⁵ διεδέξατο] διαδέξαμενος F. ⁶ διαδέχεται post πάλιν
 transp. B. post ἀρπαγὴ C.D. Videtur delendum. ⁷ μὴ γὰρ δὴ] Sic A.D.F.
 pro vulgato μὴ δὴ γὰρ. δὴ om. B.C. ⁸ καὶ om. D. ⁹ ὑφessest. ἐκεῖνα] Sic
 A.C.D. ἐκεῖνα ὑφessest. vulgo. ¹⁰ ἐφ' ἐκάστῳ F. ¹¹ τῶν τοιούτων D.
¹² οὐδὲν] Sic B.C.D. καὶ οὐδὲν Edd. οὐδὲν ἂν (+ οὖν D.) τούτων γένοιτο τῶν
 ὀδυνῶν (ὀδυνηρῶν C.) χαλ. C.D.

χαλεπώτερον. Ἄλλ' ὅμως καὶ τὰ τῇ ἀκοῇ ἀφόρητα, ταῦτα
C φορητὰ καὶ ποθεινὰ διὰ τὴν κατὰ θεὸν ἡδονὴν γίνεται. Κἀν
ἀγάγῃς τὸν μάρτυρα ἔτι ἐμπνέοντα μικρὸν ἀπὸ τοῦ ξύλου
ἢ ἀπὸ τῶν τηγάνων, τοσαύτην εὐρήσεις τὴν ^hκειμένην αὐτῷ
χαρὰν, ὅσην οὐδὲ εἰπεῖν ἐνι.

Καὶ τί πάθω, φησὶν, ὅτι μαρτυρίον καιρὸς οὐ παρέστι νῦν; Τί
φῆς; οὐ ⁱπαρέστι μαρτυρίον καιρὸς; Οὐδέποτε ^kμὲν οὖν οὗτος
^lἄπεστιν, ἀλλ' αἰεὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ^mἔστι τῶν ἡμετέρων, ἐὰν
νῆφωμεν. Οὐδὲ γὰρ τὸ ἐπὶ ξύλου κρέμασθαι μόνον, τοῦτο
ποιεῖ μάρτυρα· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, ἐκτὸς τῶν στεφάνων ταύτων
D ⁿὁ Ἰῶβ ἦν. Οὔτε γὰρ δικαστηρίῳ παρέστη, αὔτε δικαστοῦ
φωνῇς ἤκουσεν, οὐ δῆμιον εἶδεν· ^oοὐδὲ ἀνηρτημένος ἐπὶ ξύλου
καὶ μετέωρος ὢν, κατεξαίνετο τὰς πλευράς. Ἄλλ' ὅμως
^pπολλῶν μαρτύρων χαλεπώτερα ἔπαθε, καὶ αἱ φωναὶ τῶν
ἐπαλλήλων ἀγγέλων ἐκείνων πάσης πληγῆς δριμύτερον ἔπλητ-
τον καὶ ^qἐκέντων πάντοθεν αὐτὸν, καὶ μυρίων δημίον πικρό-
τερον τῶν σκωλήκων ἐκείνων τὰ στόματα πάντοθεν αὐτὸν
κατήσθιε. Τίνος οὖν ^rοὐκ ^sἀντάξιος μάρτυρος οὗτος; Μυρίων
E μὲν οὖν. Καὶ γὰρ διὰ πάντων καὶ ἐπάλαυε καὶ ἐστεφανούτο,
διὰ χρημάτων, διὰ παίδων, διὰ σώματος, διὰ γυναικὸς, διὰ
φίλων, δι' ἐχθρῶν, δι' οἰκετῶν· ^tκαὶ γὰρ καὶ οὗτοι εἰς τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ ἐνέπτυσαν· διὰ λιμοῦ, δι' ἀνειράτων, δι'
ὀδυνῶν, διὰ δυσωδίας. Διὰ δὲ τοῦτο ἔφη, ὅτι οὐχ ἐνὸς
καὶ δύο καὶ τριῶν, ἀλλὰ μυρίων ἀντάξιος αὐτὸν εἶη μαρτύρων.
Μετὰ γὰρ τῶν εἰρημένων καὶ ὁ χρόνος πολλὴν δίδωσιν
^xαὐτοῦ τοῖς στεφάνοις προσθήκην· οἷον τὸ πρὸ τοῦ νόμου,
425 ^yπρὸ τῆς χάριτος ταῦτα παθεῖν, καὶ ^zμῆνας πολλοὺς, καὶ
πάντα μεθ' ὑπερβολῆς, καὶ τὸ πάντα ὁμοῦ ἐπιθέσθαι αὐτῷ
τὰ δεινὰ· καίτοι καὶ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον αὐτῶν ἀφόρητον·
καὶ τὸ δοκοῦν ^aφορητότερον εἶναι, ἢ τῶν χρημάτων ζημία.
Πολλοὶ ^bγοῦν πληγὰς μὲν ἠνεγκαν, ζημίαν δὲ χρημάτων οὐκ
ἠνεγκαν, ἀλλὰ καὶ μαστίζεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν εἰλοντο, καὶ μυρία
πύσχειν δεινὰ μᾶλλον ἢ ἐκείνων τι προσέσθαι· καὶ μείζων αὐτοῖς

^h κειμένην] ἀποκειμένην A.C. quod ex Reg. edidit Montef. ἐναποκειμένην F.
ⁱ παρέστι] νῦν F. παρέστην pro παρέστι bis A. Verba τί φῆς—καιρὸς
desunt in C.D. ^k μὲν οὖν om. F. οὖν om. A. ^l ἄπεστιν] ἀπέστη A.D.F.
^m ἔστι] κεῖται C.D. Mox κρεμασθῆναι F. ⁿ ὁ Ἰῶβ ἦν] ἦν ὁ Ἰῶβ F. ἦν
ὁ Ἰῶβ an C. D. ^o οὐδὲ] Sic A.B.D.F. αὔτε C. οὐ γὰρ Edd. ^p πολλῶ
C. Mox ἀλλεπαλλήλων D.F. ^q ἐκέντων F. ^r οὐκ] + an B.C.F.
^s ἀντάξιος] + εἶη C.D.F. ^t καὶ γὰρ—διὰ λιμοῦ om. A. ^u ἔφη] ὅπερ
ἔφη C.D. ^x αὐτοῦ τοῖς στ.] αὐτῷ τῶν στεφάνων C.D. ^y πρὸ τῆς] τὸ πρὸ
τῆς C.D. ^z μῆνας πολλοὺς] χρόνους πολλοὺς C. πολλοὺς χρόνους D. ^a ἀφο-
ρητότερον F. καὶ τὸ δ. φ. εἶναι] εἶναι καὶ μάλιστα A. ^b γοῦν] μὲν οὖν (om.
seq. μὲν) A. Mox εἴλαντο A.

ἐφάνη ἡ πληγὴ αὐτῇ, ἡ τῆς ζημίας τῶν χρημάτων. Ὡστε καὶ οὗτος ἕτερος πάλιν μαρτυρίον τρόπος τῷ φέροντι γενναίως B τὴν τούτων ἀπώλειαν. Καὶ πῶς οἴσμεν γενναίως, φησὶν; C^c Όταν μάθῃς, ὅτι πλείονα κερδαίνεις ὢν ἀπώλεσας δι' ἐνὸς ῥήματος, τοῦ τῆς εὐχαριστίας. Ἄν γὰρ ἀκούσαντες τὴν ἀπώλειαν μὴ ταραχθῶμεν, ἀλλ' εἰπώμεν, Εὐλογητὸς ὁ θεός· πολλὰ πλείονα ^d τούτων εὐρήκαμεν. Οὐ γὰρ δὴ τοσαῦτα καρπώσῃ, τὸν πλοῦτον ἀναλίσκων εἰς ^e τοὺς δεομένους, καὶ περιῶν, καὶ πένητας ἐπιζητῶν, καὶ σκορπίζων τὰ ὄντα τοῖς πεινώσιν, ὅσα διὰ τούτου τοῦ ῥήματος κερδαίνεις. Ἐπεὶ καὶ τὸν Ἰωβ οὐχ οὕτω θανυμάζω τὴν οἰκίαν ἀνοίγοντα τοῖς C δεομένοις, ὡς ἐκπλήττομαι καὶ ἀνακηρύττω τὴν ἀρπαγὴν τῶν χρημάτων εὐχαρίστως φέροντα. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ παιδίων ἀποβολῆς ἐστὶ συμβαίνειν ἰδεῖν. Οὐδὲ γὰρ ἔνταῦθα ἐλάττονα λήψῃ μισθὸν τοῦ τὸν νῦν ἀναγαγόντος καὶ καταθύσαντος, εἰ τελευτῶντα ἰδὼν ^f εὐχαριστήσεις τῷ ^h φιλανθρώπῳ θεῷ. Τί γὰρ ὁ τοιοῦτος τοῦ Ἀβραάμ ἔσται χεῖρων; Ἐκεῖνος γὰρ οὐκ εἶδε κείμενον νεκρὸν, ἀλλὰ προσεδόκησε μόνον· ὥστε εἰ ^k πλεονεκτεῖ τῷ μέλλειν καταθῆναι, καὶ D τὴν χεῖρα ἐκτείνας τὴν μάχαιραν ἄρπάσαι, πλεονεκτεῖται τῷ κείσθαι τὸ παιδίον νεκρὸν ἐνταῦθα. Καὶ ἄλλως δὲ, ἐκείνῳ μὲν ἡ τοῦ κατορθώματος ἐλπίς ἔφερε παραμυθίαν, καὶ τὸ τῆς ἰδίας ἀνδρείας ἔργον εἶναι τὴν ἀριστείαν ἐκείνην, καὶ τὸ φωνῆς ἄνωθεν φερομένης ἀκοῦσαι προθυμότερον ἐποίει· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἔστιν. Ὅθεν ἀδαμαντίνης δεῖ ψυχῆς ^m τῷ μονογενῇ παῖδα, καὶ ἐν πλούτῳ τραφέντα, καὶ χρηστὰς ὑποφαίνοντα (547) ἐλπίδας, ἐπὶ τοῦ ⁿ βάθρου κείμενον ὁρῶντι καὶ τεταμένον, E ὥστε πρῶως ἐνεγκεῖν τὸ συμβάν. Ὁ τοιοῦτος ἂν δυνήθῃ, τῆς φύσεως τὰ κύματα κατευνάσας, εἰπεῖν τὸ τοῦ Ἰωβ ἁδακρυτὶ, ¹⁸ "Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο," μετὰ τοῦ Ἀβραάμ αὐτοῦ στήσεται, μετὰ τοῦ Ἰωβ ἀνακηρυχθήσεται ἀπὸ τοῦ ῥήματος τούτου μόνον. Καὶ τοὺς κωκυτοὺς τῶν γυναικῶν παύσας, καὶ τοὺς χοροὺς τῶν ^o θρηνουσῶν διαλύ-

18 Job. i. 21.

^c ὅταν] ἂν C.D. ^d τούτων Sic C.D. τούτων F. Edebatur πλοῦτον tum hic, tum in Florilegio p. 181. (Opp. Tom. xii. p. 510 C.) ubi legitur καὶ πολλὰ πλείονα τὸν πλοῦτον εὐρήσμεν. ^e τοὺς om. A.F. Flor. καὶ ante περιῶν om. C.D. ^f ἐνταῦθα] τὸν ἐνταῦθα F. ^g Sic B.C.D. et Sav. marg. εὐχαριστήσης F. et Floril. p. 552. (Tom. xii. p. 673 A.) εὐχαριστήσας (sic) A. ἡδωριστήσας Edd. ^h φιλανθρώπῳ] τῶν ὄλων C.D. ⁱ ἐστὶ B. ^k πλεονεκτεῖ] + ἐκεῖνος C.D. ^l ἄρπάσαι] ἄρπάσας A.C. ^m τῷ] τὸ C.D. Mox ὁρῶν pro ὁρῶντι C.D.F. ⁿ βάθρου] βάθρου Edd. Vid. Annot. καὶ ante τεταμένον om. C.D.F. ^o θρηνουσῶν F. θρήνων Veron.

σας, εἰς δοξολογίαν ἅπαντας διεγείρη, μυρία ἄνωθεν, μυρία
 426 κάτωθεν δέξεται ἢ τὰ βραβεῖα, ἀνθρώπων αὐτὸν θαυμαζόντων,
 ἀγγέλων κροτούντων, τοῦ θεοῦ στεφανούντος.

Καὶ πῶς δυνατόν μὴ πενθεῖν ἄνθρωπον ὄντα, φησὶν; Ἀν
 ἐννοήσῃς πῶς ὁ ῥπατριάρχης, πῶς ὁ Ἰωβ, ἄνθρωποι ὄντες
 ἄμφοτέροι, οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον, καὶ ταῦτα πρὸ νόμου
 καὶ χάριτος καὶ τῆς τοσαύτης τῶν νόμων φιλοσοφίας ἑκάτερος
 αὐτῶν ἑγέγονεν; ἂν λογίσῃ, ὅτι εἰς βελτίονα ἡχώραν μετέστη,
 καὶ πρὸς ἀμείνω λήξιν ἡἀπεπήδησεν ὁ τελευταῖος, καὶ οὐκ
 ἀπώλεσας τὸν υἱόν, ἀλλ' ἐν ἀσύλῳ λοιπὸν ἀπέθου χωρίῳ.
 B Μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι οὐκέτι καλοῦμαι πατήρ. Διὰ τί γὰρ
 οὐκέτι καλῇ τοῦ υἱοῦ μένοντος; ὙΜὴ γὰρ ἀπέβαλες τὸ παιδίον;
 μὴ γὰρ ἀπώλεσας τὸν υἱόν; Μᾶλλον ἐκτήσω, καὶ ἀσφαλέστε-
 ρον ἔχεις. Διὰ τοῦτο οὐκέτι ἐνταῦθα μόνον καλῇ πατήρ,
 ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. Ὡστε οὐ τὸ πατήρ καλεῖσθαι ἀπώ-
 λεσας, ἀλλὰ τὸ μειζόνως καλεῖσθαι προσέλαβες· οὐ γὰρ
 θνητοῦ παιδίου λοιπὸν, ἀλλ' ἀθανάτου κληθήσῃ πατήρ, στρα-
 τιώτῳ γενναίου, καὶ ἔνδοξον ἐστῶτος διηκεῶς. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ
 μὴ ἡἀπάρεστι, καὶ ἀπολωλέναι αὐτὸν νόμιζε. Ὁὐδὲ γὰρ,
 C εἰ ἀποδημῶν ἐτύγχανεν, ἀπέστη ἂν σου καὶ τοῖνομα τῆς συγγε-
 νείας μετὰ τοῦ σώματος. Μὴ δὴ τῇ ὕψει τοῦ κειμένου πρόσεχε,
 ἐπεὶ ἀναρριπίζεις τὸ πάθος, ἀλλ' ἄπαγε τὴν διάνοιαν ἀπὸ τοῦ
 κειμένου πρὸς τὸν αὐρανόν. Οὐχ οὗτός ἐστι τὸ παιδίον τὸ κεί-
 μενον, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ἀποπτὰς καὶ ἀναδραμὼν εἰς ὕψος ἡἀπειρον.
 Ὅταν τοίνυν ἴδῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς καθηρημένους, καὶ τὸ στόμα
 συνηρημένον, καὶ τὸ σῶμα ἀκίνητον, μὴ τοῦτο ἐννοεῖ, ὅτι
 ἡτοῦτο τὸ στόμα οὐκέτι φθέγγεται, οὗτοι οἱ ὀφθαλμοὶ οὐκέτι
 βλέπουντι, οὗτοι οἱ πόδες οὐκέτι βαδίζουσιν, ἀλλ' εἰς φθορὰν
 D πάντα ὕχεται· μὴ ταῦτα λέγε, ἀλλὰ τὰναντία τούτων ὅτι
 τοῦτο ἡμὲν τὸ στόμα ἡμεινον φθέγγεται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ
 μείζονα ὄφρονται, καὶ οἱ πόδες ἐπὶ νεφελῶν ἡρθήσονται, καὶ
 τὸ διαφθειρόμενον τοῦτο σῶμα ἡθανασίαν ἐνδύσεται, καὶ λαμ-
 πρότερον τὸν υἱὸν ἡπολήψεται. Εἰ δὲ λυπεῖ σε τὰ ὀρώμενα,
 τέως εἰπὲ πρὸς ἐαυτόν· ἡμάτιον τοῦτό ἐστι, καὶ ἡἀπεδύσατο,
 ὥστε αὐτὸ πολυτελέστερον ἡπολαβεῖν· οἰκία αὕτη ἐστὶ, καὶ

ἡ τὰ accessit ex B.F. Flor. et Sav. marg. ἡ αὐτὸν] αὐτῶν A.F. ἡ πατρι-
 ἀρχης] + Ἀβραάμ C.F. ἡ οἱ ἀμφοτέροι Edd. sed οἱ om. C.D.F. ἡ γενό-
 μενος] ἀρχὴ γέγονεν C.D. ἡ χώραν D.F. ἡ ἀπεπήδησεν] ἀπεδήμησεν D.
 ἡ μὴ γὰρ] Sic omnes mei cum Floril., ut conjecerat Sav. Edebatur μὴδὲ γὰρ.
 Mox τὸν υἱὸν pro τὸ παιδίον et hoc pro illo C.D. ἡ ἔχεις C.D.F. ἡ ἔσχει
 vulgo. ἡ ἀπάρεστη D. Sic A.B.D.F. Flor. οὐ γὰρ Edd. ἡ τοῦτο]
 + μέντοι A.F. + μὲν Flor. Mox αὐτοὶ δὲ οἱ ὀφθ. F. ἡ μὲν additum est ex
 A.B.C.D. Flor.

καθρέθῃ, ὥστε γενέσθαι αὐτὴν φαιδροτέραν. Καθάπερ γάρ ἡμεῖς, ^εἐπειδὴν μέλλωμεν καθαιρεῖν οἰκίας, οὐκ ἀφίεμεν τοὺς ἔνδον οἰκοῦντας μένειν, ^εὥστε ἀπαλλαγῆναι τῆς κόνεως καὶ τοῦ Ε θορύβου, ἀλλὰ κελεύσαντες πρὸς βραχὺ μεταστῆναι, ἐπειδὴν κατασκευάσωμεν ἀσφαλές τὸ δωμάτιον, τότε αὐτοὺς μετὰ ἀδείας εἰσάγομεν· οὕτω καὶ ὁ θεὸς ποιεῖ, καθελὼν αὐτοῦ τὴν σαθρὰν ^hταύτην σκηνήν, τέως εἰς τὴν πατρικὴν αὐτὸν· λαβὲν οἰκίαν καὶ πρὸς ἑαυτὸν, ἵν' ὅταν καθαιρεθῇ αὕτη καὶ οἰκοδομηθῇ, λαμπροτέραν αὐτὴν τότε αὐτῷ ἀποδῷ. Μὴ τοίνυν εἴπῃς, ὅτι ἀπόλωλε, καὶ οὐκέτι ἔσται· καὶ γὰρ ἀπίστων τὰ ῥήματα ταῦτα· ἀλλ' εἰπὲ, καθεύδει, καὶ ἀναστήσεται· ἀπεδή- ⁴²⁷ μῃσε, καὶ ἥξει μετὰ τοῦ βασιλέως. Τίς ταυτὰ φησιν; Ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα. ¹⁹“Εἰ γὰρ πιστεύομεν, φησὶν, ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἔζησεν, ⁱοὕτως ὁ θεὸς καὶ τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ.” Εἰ τοίνυν ζητεῖς τὸν υἱὸν, ἐκεῖ ζῇτι ἐνθα ὁ βασιλεὺς, ἐνθα τὸ τῶν ἀγγέλων στρατόπεδον· μὴ ἐν τῷ τάφῳ, μηδὲ ἐν τῇ γῇ· ἵνα μὴ ἐκείνου τοσοῦτον ὑψωθέντος αὐτὸς μένῃς ἐπὶ τῆς γῆς συρόμενος. ^k“Ἄν οὕτω φιλοσοφῶμεν, πᾶσαν τοιαύτην ὁδὴν εὐκόλως διακρυσόμεθα. Ὁ δὲ θεὸς τῶν οἰκτιρμῶν καὶ ^lπατὴρ πάσης παρακλήσεως, ^mπαρακαλέσαι τὰς καρδίας B πάντων ⁿἡμῶν, καὶ τῶν τὰ τοιαῦτα ὀδυνωμένων, καὶ τῶν ἐτέρᾳ λύπῃ κατεχομένων, καὶ ἀθυμίας ἀπαλλαγῆναι ^oδόξῃ πάσης, καὶ πνευματικὴν καρπώσασθαι ^pχαρὰν, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^qἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

19 i Thess. iv. 14. (coll. Rom. xiv. 9.)

^e ἐπειδὴν μέλλωμεν] μέλλοντες A. ⁱ οἰκίας] οἰκίαν C. ^h ὥστε] ἀλλ' ὥστε B.C.D. Mox ἀλλὰ om. B.C. ^h ταύτην, quod vulgo abest, habent A.B.C. καθελὼν αὐτοῦ τὴν σαθρὰν αὐτοῦ ταύτην σκ. F. ⁱ οὕτως] + καὶ A.C. καὶ post θεός om. A.D. ^k ἂν τοίνυν οὕτω Edd. sed τοίνυν non est in A.C.D.F. ^l πατὴρ] θεός B. πατὴρ om. A. ^m παρακαλέσαι] Sic C. firmans conjecturam Savillii. παρακλήσεθ B. ceteri cum Edd. παρακαλέσει. ⁿ ἡμῶν F. Mox ὀδυνωμένων (sic) A. ^o δόξῃ] δῶ A.B.C.D. ^p χαρὰν] χάριν B. Veron. ^q ἐπιτυχεῖν] ἀπολαύσαι C.D. ὧν—ἐπιτυχεῖν om. A.F.

ΛΟΓΟΣ Β.

(548)

C¹ ^a Εἴτε θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν.

ΕἰΠΩΝ μίαν καὶ πρώτην ^b παρακλήσεως καὶ παραμυθίας ἀφορμὴν, αὕτη δὲ ἦν τὸ τῷ Χριστῷ κοινωνεῖν, τίθησι καὶ δευτέραν ταύτην ἣν φησιν. Ἔστι δὲ αὕτη, τὸ αὐτῶν τῶν D μαθητευομένων ἐντεῦθεν κατασκευάζεσθαι τὴν σωτηρίαν. Μὴ τοίνυν καταπέσητε, φησὶν, ἐπειδὴ θλιβόμεθα, μὴδὲ θορυβηθῆτε καὶ δέισητε· καὶ γὰρ ^c δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ἂν ^d εἴη δίκαιον ὑμᾶς θαρρεῖν. Εἰ γὰρ μὴ ^e ἐθλιβόμεθα, ^f πάντας βᾶν ὑμᾶς ^g ταῦτα ἀπώλεσε. Πῶς καὶ τίνα τρόπον; Ὅτι εἰ μαλακισθέντες καὶ τὰ δεινὰ δέσαντες, μὴ ἐκηρύξαμεν ὑμῖν τὸν λόγον, ὥστε μαθεῖν τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, ἐν ἐσχάτοις ἦν τὰ ὑμέτερα. Εἶδες πάλιν Παύλου τὴν βίαν καὶ τὴν φιλονεικίαν; ἀφ' ὧν E ^k ἐθορυβοῦντο, ἀπὸ τούτων αὐτοὺς παραμυθεῖται. Ὅσῳ γὰρ ἂν ^l ἐπιτείνηται τὰ τῶν διωγμῶν τῶν ἡμετέρων, φησὶ, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιδιδόναι ^m δεῖ τὰ τῆς χρηστῆς ἐλπίδος ὑμῖν· ἐπειδὴ καὶ τοσούτῳ μᾶλλον αὔξεται τὰ τῆς σωτηρίας τῆς ⁿ ὑμετέρας, καὶ τὰ τῆς παρακλήσεως. Τί γὰρ ἴσον εἰς παρακλήσεως λόγον τοῦ τοσούτων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν διὰ τοῦ κηρύγματος; Εἴτα ἵνα μὴ δόξῃ εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ ἐγκώμιον περιῖσταν, ὅρα πῶς καὶ ἐκείνους ποιεῖ τῶν ἐπαίνων τούτων κοινωνοὺς. Εἰπὼν γὰρ, 428 Ἔτε ^o δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, ἐπήγαγε, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν. Σαφέστερον μὲν οὖν αὐτὸ τίθησιν ὕστερον λέγων οὕτως· ὅτι ὥσπερ κοινωνοὶ ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως· ἐνταῦθα δὲ τέως αὐτὸ ἡνίξατο εἰπὼν, τῶν αὐτῶν παθημάτων, καὶ κοινωνῶν τὸν λόγον. Ὁ δὲ λέγει, Ρ τοῦτό ἐστιν· οὐχ ἡμῶν ἔργον ἡ

1 Cur. I. v. 6, 7.

Hom. II. ^a εἴτε] + δὲ B. ^b παράκλησιν B. Mox ταύτην ἣν φησιν om. B. ^c δι' αὐτὸ] διὰ F. ^d εἴη] ἦν D. ^e θλιβόμεθα A. θλιβόμεθα B. ^f πάντας] πάντως D. ^g βᾶν om. F. ^h ταῦτα] τοῦτο D. τὸ αὐτὸ τοῦτο F. ταῦτα om. A. ⁱ ἦν] ἂν ἦν F. ^k ἐθορυβοῦντο] Sic omnes mei cum marg. Sav. ἐθορυβοῦντο Edd. ante Ben. ^l Sic F. secundum conjecturam Savili, quam tacite recepit Montef. Edebatur ἐπιτείνητε. ^m δεῖ] χρῆ D. Ab uno τοσούτῳ ad alterum saltum fecit scriba Codicis F. ⁿ ἡμετέρας A.D. ^o δὲ om. D.F. P τοῦτο] τοιούτων D.F.

ὑμετέρα σωτηρία μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμῶν αὐτῶν. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς κηρύττοντες θλιβόμεθα, καὶ ὑμεῖς δεχόμενοι τὸν λόγον B τὰ αὐτὰ πάσχετε· ἡμεῖς μὲν, ἵνα μεταδῶμεν ἅπερ ἐλάβομεν· ὑμεῖς δὲ, ἵνα τὸ διδόμενον δεξήσθε, καὶ μὴ ἀποβάλητε. Τὶ τοῖνυν ἴσον τῆς ταπεινοφροσύνης ταύτης γένοιτ' ἂν, ὅταν καὶ τοὺς τοσοῦτον αὐτοῦ ἀποδέοντας εἰς τὸ αὐτὸ ἀξίωμα τῆς ὑπομονῆς ἡ ἀνάγκη; “Τῆς ἐνεργουμένης γὰρ, φησὶν, ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων.” Οὐ γὰρ διὰ τοῦ πιστεῦσαι μόνον ἡ σωτηρία ὑμῶν γίνεται, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ πάσχειν τὰ αὐτὰ ἡμῖν, καὶ ὑπομένειν. Καθάπερ γὰρ παγκρατιαστῆς θαυμαστὸς μὲν ἔστι, καὶ φαινόμενος, καὶ εὐεκτῶν, καὶ τὴν O τέχνην ἔχων ἐν ἑαυτῷ, ὅταν δὲ ἐνεργῇ, καὶ φέρῃ πληγὰς, καὶ πλήττη τὸν ἀντίπαλον, ἴ τότε μάλιστα ἀπολάμπει, ἐπειδὴ καὶ τότε μάλιστα ἡ ἐνεργεῖται αὐτοῦ ἡ εὐεξία, ἡ καὶ διαδείκνυται τῆς τέχνης ἡ δοκιμή· αὐτῷ δὲ καὶ ἡ σωτηρία ὑμῶν τότε ἐνεργεῖται μείζονος, τούτέστι, δείκνυται, αὔξεται, ἡ ἐπιτείνεται, ὅταν ἡ ὑπομονὴν ἔχῃ, ὅταν πάσχῃ, καὶ γενναίως ἅπαντα φέρῃ. Ἄρα ἐνέργεια σωτηρίας, οὐ τὸ ποιεῖν κακῶς, ἀλλὰ τὸ πάσχειν κακῶς. Καὶ οὐκ εἶπε, τῆς ἐνεργούσης, ἀλλὰ, “τῆς ἐνεργουμένης,” δεικνύς P ὅτι μετὰ τῆς αὐτῶν προθυμίας καὶ ἡ χάρις πολλὰ εἰσέφερεν ἐνεργούσα ἐν αὐτοῖς. “Καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν.” Τούτέστι, ἡ καὶ μυρία πάσχητε δευνά, θαρροῦμεν ὅτι οὐ περιτραπήσεσθε, ὡς ἐπὶ τοῖς ὑμῶν πειρασμοῖς, οὔτε ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις διωγμοῖς. Τοσοῦτον ἡ γὰρ ἀπέχομεν ὑποπτεῦειν ὑμᾶς, ἐφ' οἷς αὐτοὶ πάσχομεν, ὥς θορυβουμένους, ὅτι ἡνίκα ἂν αὐτοὶ κινδυνεύητε, καὶ τότε θαρροῦμεν.

Εἶδες ὅση γέγονεν ἡ αὐτῶν ἐπίδοσις ἀπὸ τῆς προτέρας ἐπιστολῆς; Πολὺ γὰρ μείζονα αὐτοῖς ἐμαρτύρησε Μακεδόνων, E οὓς ἐπαίρει καὶ ἐγκωμιάζει πανταχοῦ τῆς ἐπιστολῆς ἡ ἐκείνης. Ὑπὲρ μὲν γὰρ ἐκείνων δέδοικε, καὶ φησιν· 2 “Ἐπέμψαμεν ὑμῖν Τιμόθεον εἰς τὸ ἡστηρίξαι ὑμᾶς, καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως, εἰς τὸ μὴ μένειν ἡ σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις· (549) αὐτοὶ γὰρ οἶδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα” καὶ πάλιν, “Διὰ τοῦτο μηκέτι στέγων, ἔπεμψα εἰς τὸ γινῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν,

2 1 Thess. iii. 2, 3, 5.

ἡ ἀνάγκη F. ἴ τότε] + καὶ F. ἡ ἐνεργεῖται om. D. ἡ καὶ διαδείκ.] διαδείκνυται καὶ D. ἡ ἐπιτείνεται] + τότε γὰρ μάλιστα ἐπιτείνεται D. ἡ ὑπομονὴν ἔχῃ] ὑπομένει F. ἡ καὶ] ὅτι καὶ Edd. sed ὅτι non est in Codd. 2 Vid. Annot. ἡ γὰρ om. D. Mox idem ἡνίκα ἂν καὶ αὐτοὶ καὶ. τότε μᾶλλον θαρ. ἡ αὐτῶν om. D. ἡ ἐκείνης om. B. Mox ἐπέμψα pro ἐπέμψαμεν D.F. ἡ ἡστηρίχθαι D. ἡ σαίνεσθαι] σαλεύεσθαι D. Vid. Malthei Nov. Test. Tom. ix. p. 4.

μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ
 429 κόπος ἡμῶν." Περὶ δὲ τούτων οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν, ἀλλὰ
^ε καὶ τουναντίον· ὅτι "ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν."
 "Εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτη-
 ρίας· εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοὶ ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω
 καὶ τῆς παρακλήσεως." "Ὅτι μὲν γὰρ δι' αὐτοὺς ἐθλίβοντο οἱ
 ἀπόστολοι, ἀπέδειξεν εἰπὼν, ὅτι "εἴτε θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς
 ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας" βούλεται ^ε δὲ δεῖξαι, ὅτι
 καὶ δι' αὐτοὺς παρεκαλοῦντο. Εἶπε μὲν οὖν αὐτὸ καὶ ἀνωτέρω,
 εἰ καὶ ἀδιορίστως· "Εὐλογητὸς γὰρ, φησὶν, ὁ θεὸς ὁ παρα-
 Βκαλὼν ἡμᾶς ἐν πάσῃ θλίψει, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν
 τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει" λέγει δὲ αὐτὸ καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐτέρως,
 σαφέστερόν τε καὶ θεραπευτικώτερον. "Εἴτε γὰρ παρακαλού-
 μεθα, φησὶν, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως." Ὁ δὲ λέγει,
^η τοῦτό ἐστιν. Ἡ παράκλησις ἡμῶν, ὑμῶν γίνεται παραλήρυξ,
 καὶ χωρὶς τοῦ διὰ λόγου παρακαλεῖν ὑμᾶς. Ἄν μικρὸν ἡνα-
 πνεύσωμεν μόνον ἡμεῖς, ἀρκεῖ τοῦτο εἰς παραμυθίαν ὑμῖν· καὶ
 αὐτοὶ παρακληθῶμεν. ὑμετέρα τοῦτο παράκλησις γίνεται.
^κ Ὡς περ γὰρ τὰ παθήματα τὰ ἡμέτερα ὑμέτερα εἶναι νομίζετε·
 C οὕτω καὶ τὴν παράκλησιν τὴν ἡμέτεραν ὑμέτεραν ἡγείσθε. Οὐ
 γὰρ δήπου ἐν τοῖς δυσχερέσι κοινωνοῦντες, ἐν τοῖς χρηστο-
 τέροις οὐ κοινωνήσετε. Εἰ τοίνυν ἐν πᾶσι κοινωνεῖτε, ^ι καὶ ἐν
 θλίψει, καὶ ἐν παρακλήσει, οὐδὲν ἡμῖν ἐγκαλέσετε ὑπὲρ τῆς
 μελλήσεως καὶ τῆς βραδύτητος ταύτης· καὶ γὰρ θλιβόμεθα
 ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ παρακαλούμεθα δι' ὑμᾶς. Ἵνα γὰρ μή τις
 νομίσῃ βαρὺ τὸ εἰπεῖν, ὅτι δι' ὑμᾶς ταῦτα πάσχομεν, λέγει ὅτι
 καὶ δι' ὑμᾶς παρακαλούμεθα. Καὶ οὔτε μόνοι κινδυνεύομεν
 ἡμεῖς· καὶ γὰρ ⁱⁱⁱ καὶ ὑμεῖς κοινωνοὶ ἐστε τῶν αὐτῶν παθημάτων,
 φησὶν. Ὡς τε καὶ τὸ κοινωνοὺς αὐτοὺς λαβεῖν τῶν κινδύνων,
 D ⁱⁱ καὶ τῆς παρακλήσεως αὐτῶν αὐτοῖς ἀναθεῖναι τὴν αἰτίαν, κατα-
 πράττει τὸν λόγον. Ἄν τε οὖν ἐπιβουλευόμεθα, θαρρεῖτε ἵνα
 γὰρ ἡ πίστις ὑμῶν δυνατωτέρα ^{iv} γίνηται, τοῦτο ὑπομένομεν·
 καὶ παρακαλῶμεθα, ὑμεῖς ἐναβρύνεσθε καὶ ^v τοῦτω· καὶ γὰρ δι'
 ὑμᾶς τούτων ἀπολαύομεν, ὥστε κἀντεῦθεν ὑμῖν γενέσθαι τινὰ
 παραμυθίαν κοινωνοῦσιν ἡμῖν τῆς ἡδονῆς. Καὶ ὅτι τοῦτον
 λέγει τὸν τρόπον τῆς παρακλήσεως νῦν, ὃν ^{vi} ἐκαρποῦντο, οὐ

^ε καὶ om. D. ^ε δὲ om. A.B. ^η τοῦτω] τοιοῦτον D.F. Mox ὑμῶν om. A.B. ⁱ ἀνανεύσωμεν A. ^κ ὥσπερ—νομίζετε om. A. Veron. ^ι καὶ, quod aberat, est in A.B.D. Mox ἐγκαλέσθε B. ⁱⁱⁱ καὶ om. A. Mox Interpretes verterunt, quasi scriptum esset, ὥστε καὶ τῶ κοινωνοὺς, inivitis libris. ⁱⁱ καὶ] + τὸ D. ^v γένηται F. ^v τοῦτω] οὕτω A. ἐν τούτω D.F. ^{vi} ἐκαρποῦντο A. Vid. Annot.

ῥ' διὰ τοῦ παρακαλεῖσθαι παρ' αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ
 μαρθάνειν αὐτοὺς ἐν ἀνέσει ὄντας, ἀκούσαν τῶν ἐξῆς, δι' ὧν Ε
 αὐτὸ ἐξεκάλυψεν εἰπὼν, “εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοὶ ἐστε τῶν
 παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως.” Ὡς περ γὰρ διωκο-
 μένων ἡμῶν ἀλγείτε, ὡς αὐτοὶ τοῦτο πάσχοντες· οὕτως ἴσμεν
 ὅτι καὶ ὁ παρακαλουμένον, αὐτοὶ τούτων ἡ παραπολαύειν νομίζετε.
 Τί ταύτης ταπεινοφρονέστερον τῆς ψυχῆς; ὅς ἐν μὲν τοῖς κιν-
 δύνουσιν τοσοῦτον πλεονεκτῶν, κοινωνοὺς καλεῖ τοὺς οὐδὲ τὸ
 πολλοστὸν αὐτῶν ὑπομένοντας· ἐν δὲ τῇ παρακλήσει τὴν
 αἰτίαν ἅπασαν ἐκείνοις λογίζεται, οὐ τοῖς οἰκείοις πόνοις.

Εἰτα, ἐπειδὴ περὶ θλίψεων ἀδιορίστως ἔλεγε, λέγει λοιπὸν 430
 καὶ τὸν τόπον, καθ' ὃν ταῦτα ὑπέμενον. 3 “Οὐ γὰρ ἠέλο-
 μεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὃ περὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομέ-
 νης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ.” Ταῦτα δὲ λέγομεν, φησὶν, ἵνα μὴ
 ἀγνοήτε τὰ συμβάντα ἡμῖν. Καὶ γὰρ βουλόμεθα ὑμᾶς εἰδέναι
 τὰ ἡμέτερα, καὶ σφόδρα τοῦτο ἐσπουδάκαμεν· ὑπερ μέγιστον
 ἀγάπης σημεῖον ἐστὶ. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἦν ἐπι-
 στολῇ προκηρύσσας, καὶ εἰπὼν ὅτι, 4 “Θύρα ἡ γὰρ μοι ἀνέφωγε
 μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ οἱ ἀντικείμενοι πολλοὶ,” ἐν τῇ Ἐφεσῷ.
 Ἐκείνων οὖν αὐτοὺς ἀναμνησκῶν, καὶ διηγούμενος ὅσα ἔπαθε, Β
 φησὶν “οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ὑπὲρ τῆς θλίψεως τῆς γενομέ-
 νης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ.” Τοῦτο δὲ καὶ Ἐφεσίοις ἐπιστέλλων
 ἔλεγε. Τυχικὸν γὰρ ἀποστείλας πρὸς αὐτοὺς, ταύτην ἔφη
 τῆς ἀποδημίας εἶναι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. Διὸ καὶ ἔλεγεν· 5 “Ἴνα
 δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν
 (550) γνωρίσει Τυχικὸς, ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος
 ἐν κυρίῳ· ὃν ἐπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ
 περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.” Καὶ ἐν ἄλλαις
 δὲ ἐπιστολαῖς αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ. Καὶ οὐκ ἔστι παρέλκον,
 ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀναγκαῖον· τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἀγάπην, ἣν C
 σφόδρα περὶ τοὺς μαθητὰς εἶχε, τοῦτο δὲ διὰ τοὺς συνεχεῖς
 πειρασμοὺς, ἐν οἷς μεγίστη ἦν παραμυθία τὸ τὰ ἀλλήλων
 εἰδέναι, ὥστε καὶ λυπηρῶν ὄντων παρασκευάζεσθαι καὶ ἐναγω-
 μίους εἶναι καὶ ἀσφαλεστέρους, καὶ χρηστῶν ὄντων συνήδεσθαι.
 Ἐνταῦθα μέντοι ὁ καὶ ἀπαλλαγὴν καὶ ἐπαγωγὴν μνησκει· πει-

3 v. 8.

4 1 Cor. xvi. 9.

5 Ephes. vi. 21, 22.

ῥ' διὰ τοῦ διὰ τὸ his D.F.

ὁ παρακαλουμένον] + ἡμῶν F.

ῥ' παρα-

πολαύειν] ἀπολαύειν B.F.

ἀπολαύειν D.

ὑπέμενον D.

ὑπέμενον F. perpressus sit Interpp.

ὑπέμενον D.

ὑπέμενον D.

om. F.

ἡ αὐτὴ τὸ αὐτὸ F.

ὑπὲρ F.

ἡ αὐτὴ τὸ αὐτὸ F.

ἡ αὐτὴ τὸ αὐτὸ F.

ἡ αὐτὴ τὸ αὐτὸ F.

inverso ordine B.F. cum Interpp. Cf. p. 420 E.

inverso ordine B.F. cum Interpp. Cf. p. 420 E.

ἡ αὐτὴ τὸ αὐτὸ F.

D. Mox ἐπαρύνθη A.D.F. invitis Mosq. Cf. Var. Lect. ad Hom.

D. Mox ἐπαρύνθη A.D.F. invitis Mosq. Cf. Var. Lect. ad Hom.

ἡ αὐτὴ τὸ αὐτὸ F.

xxviii. in Matth. (Tom. I. p. 396. Ed. nostrae.)

xxviii. in Matth. (Tom. I. p. 396. Ed. nostrae.)

ἡ αὐτὴ τὸ αὐτὸ F.

ρασμῶν, λέγων "ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρῆθημεν ὑπὲρ δύ-
 ναμιν" καθάπερ φορτίῳ τινὶ μεγάλῳ βαπτίζομενον πλοῖον.
 Καὶ δοκεῖ μὲν ἐν τῇ εἰρηκέναι, εἰπὼν, "καθ' ὑπερβολὴν," καί,
 D "ὑπὲρ δύναμιν" οὐκ ἔστι δὲ ἐν, ἀλλὰ δύο ταῦτα. "Ἵνα γὰρ
 μή τις λέγῃ, τί γὰρ, ⁴εἰ καθ' ὑπερβολὴν μὲν ὁ κίνδυνος ἦν,
 "ὕμῃν δὲ οὐ μέγας ἦν; ἐπήγαγεν, ὅτι καὶ μέγας ἦν, καὶ τὴν
 δύναμιν ἐνίκα τὴν ἡμετέραν, καὶ οὕτως ἐνίκα, "ὥς ἐξαπορηθῆναι
 ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν," τουτέστι, μὴδὲ προσδοκῆσαι λοιπὸν ἡμᾶς
 ζῆν. "Ὅπερ ὁ Δαυὶδ ⁵πύλας Ἰδου καλεῖ, καὶ ὠδῖνας καὶ σκιὰν
 θανάτου, τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς φησιν, ὅτι κίνδυνον ὑπεμείναμεν
 πάντως θάνατον τίκτοντα. ⁶"Ἀλλ' αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ
 ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχέκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ᾖμεν
 E ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ⁷ἐγγείροντι τοὺς νεκρούς." ⁸
 Τί ἐστι, "τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου;" Τὴν ψῆφον, τὴν
 κρίσιν, τὴν προσδοκίαν. Τοιαύτην γὰρ ἡφίει τὰ πράγματα
 φωνῇ, τοιαύτην ἀπόκρισιν ἐδίδου τὰ συμβάντα, ὅτι ἀποθα-
 νούμεθα πάντως· οὐ μὴν μέχρι τῆς πείρας ἐξέβη τοῦτο, ἀλλὰ
 μέχρι τῆς ὑπονοίας ἔστη τῆς ἡμετέρας. Ἡ μὲν γὰρ τῶν
 πραγμάτων φύσις τοῦτο ἀπεφάνητο· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ δύναμις
 οὐκ ἀφῆκε τὴν ἀπόφασιν εἰς ἔργον ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ
 431 διανοίᾳ μόνῃ τῇ ἡμετέρᾳ καὶ ἐν τῇ προσδοκίᾳ "τοῦτο συμ-
 βῆναι συνεχώρησε. Διό φησιν, "ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα
 τοῦ θανάτου ἐσχέκαμεν," οὐκ ἐν τῇ πείρᾳ. Καὶ τίνας ἔνεκεν
 συνεχώρησε τοσούτον ⁹κίνδυνον, ὥς ἀπελπίσαι ἡμᾶς καὶ ἀπο-
 γνῶναι; "Ἵνα μὴ πεποιθότες ᾖμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, φησὶν, ἀλλ'
 ἐπὶ τῷ θεῷ." Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁ Παῦλος, οὐκ ἐπειδὴ αὐτὸς
 οὕτω διέκειτο, ἄπαγε, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους ἐν τοῖς περὶ "αὐτοῦ
 λεγομένοις ῥυθμιζων, ἅμα δὲ καὶ μετριάξων ἐσπουδακώς· ἐπεὶ
 καὶ προΐων φησιν, ¹⁰"Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί," τοὺς πει-
 B ρασμούς λέγων, "ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι." Καίτοι ὁ θεὸς οὐ
 διὰ τοῦτό ¹¹φησι συγκεχωρηκέναι, ἀλλὰ δι' ἑτέραν αἰτίαν. Ποίαν
 δὴ ταύτην; "Ἵνα ἡ δύναμις αὐτοῦ διαλάμψῃ μειζύωνος. ¹²"Ἀρκεῖ
 γὰρ σοι, φησὶν, ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τε-
 λειοῦται." Ἀλλ', ὅπερ ἔφην, οὐδαμοῦ ἐπιλανθάνεται τοῦ οἰκείου
 ἡθους, ἐν τοῖς σφόδρα καταδεεστέροις ἑαυτὸν ἀριθμῶν, ¹³καὶ τοῖς

⁴ v. 9.⁷ 2 Cor. xii. 7.⁸ Ibid. v. 9.

⁴ εἰ] + μὴ D. ⁵ ὕμῃν δὲ οὐ] οὐ μὴν καὶ D.F. ⁶ πύλας] κινδύνους D.
⁷ ἐγγείροντι hic et infra A. ⁸ τοῦτο συμβῆναι] μόνον B. Sav. marg. συμ-
 βῆναι τοῦτο D. ⁹ κίνδυνον] + ἐπικρεμασθῆναι D. ¹⁰ ἑαυτοῦ F. ¹¹ φησι
 συγκεχωρηκέναι] αὐτοῖς φησὶ συγκεχωρηκέναι A. φησι συγκεχωρηκέναι αὐτοῖς
 B. φησι συγκεχωρησθῆναι F. Edebatur φησὶν αὐτοῖς συγκεχωρηκέναι· nos
 pronominus induximus. In D. legitur: οὐ διὰ τοῦτο αὐτοῖς συνεχώρησεν ἐλθεῖν,
 ἀλλὰ δι' ἑ. a. ¹² καὶ τοῖς] Sic B.D.F. Editi omnes καίτοι esse monito.

πολλῆς δεομένοις παιδαγωγίας καὶ διορθώσεως. Εἰ γὰρ καὶ τοὺς τυχόντας εἰς καὶ δεύτερος πειρασμὸς ἵκανὸς ἐπελθὼν ὁσφρονίσαι πῶς ἐκεῖνος ὁ πάντων ἀνθρώπων μάλιστα ταπεινοφροσύνην ἀσκήσας διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ τοσαῦτα παθὼν ὥς μηδεὶς ἀνθρώπων, μετὰ τοσαῦτα ἔτη καὶ φιλοσοφίαν τῶν οὐρανῶν ἀξίαν, ταύτης ἐδεῖτο τῆς νοουσιᾶς; Ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ μετριάζων ἐνταῦθα, καὶ τοὺς ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα φρονούντας καὶ ἀλαζονομένους καταστέλλων, ἡλέγει, “ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ.”

Καὶ ὅρα πῶς αὐτοὺς καὶ ταύτῃ θεραπεύει. Οἱ μὲν γὰρ πειρασμοί, φησὶ, δι' ὑμᾶς ἡμῖν ἐπενεχθῆναι συνεχωρήθησαν τοσοῦτον τιμάται ὑμᾶς ὁ θεός· “Εἴτε γὰρ θλιβόμεθα, φησὶν, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας” ἡ δὲ ὑπερβολὴ δι' ἡμᾶς, ἵνα μὴ μέγα φρονῶμεν· “Καθ' ὑπερβολὴν γὰρ ἔβαρήθημεν, καὶ ὑπὲρ δύναμιν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς.” Πάλιν τοῦ περὶ ἀναστάσεως ἀναμνησκει λόγον, ὑπὲρ οὗ τοσαῦτα εἶπεν ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων αὐτὴν βεβαιῶν διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Ὅς ἐκ τηλικούτων θανάτων ἐρρύσατο ἡμᾶς.” Οὐκ εἶπεν, ἐκ τοσοῦτων κινδύνων, ὁμοῦ μὲν δεικνὺς τὸ ἀφόρητον τῶν πειρασμῶν, ὁμοῦ δὲ ἐκείνον, ὃν περ εἶπεν, πιστούμενος τὸν λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ μέλλον πρᾶγμα ἡ ἀνάστασις ἦν, δεικνυσὶν ὅτι τοῦτο καθ' ἐκάστην γίνεται τὴν ἡμέραν. Ὅταν γὰρ ἄνθρωπον ἀπογνωσθέντα, καὶ πρὸς αὐτὰς ἐλθόντα τοῦ ἄδου τὰς πύλας ἀνελεύσῃ, οὐδὲν ἕτερον ἢ ἀνάστασιν ἐπιδείκνυται, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ στόματος ἀνασπῶν τοῦ θανάτου τὸν ἐμπεσόντα. Διὸ καὶ ταῖς πολλοῖς ἐπὶ τῶν ἀπογνωσθέντων, εἴτα ἀνεγκόντων ἐξ ἄρρωστίας χαλεπῆς, ἢ ἐκ πειρασμῶν ἀφορήτων, ἔθος οὕτω λέγειν· ἀνάστασιν νεκρῶν ἐωράκαμεν ἐπὶ ταύτῃ. “Ἠλπίκαμεν δὲ ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συννπουργοῦντων καὶ ὑμῶν τῇ δεήσει ὑπὲρ ἡμῶν· ἵνα ἐν πολλῷ προσώπῳ τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν.” Ἐπειδὴ τὸ, “ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς,” κοινὸν ἐδόκει εἶναι ἔγκλημα, καὶ κατηγορία καὶ ἐκείνων ἐνίους αἰνιττομένη, παραμυθεῖται πάλιν τὸ εἰρημένον,

9 v. 10.

10 v. 10, 11.

¹⁰ ἵκανός F. ⁹ ὁσφρονίσαι] ὁσφρονισαί A. ὁσφρόνησεν D. ὁσφρόνισεν F. ἵκανός ἐπ. ὁσφρονίσαι] ὁσφρονίζε B. Sav. marg. ¹¹ ὥς] ὡς F. Ita emendaverat Dunaeus. ¹² λέγει] + τὸ D. ¹³ ἐβαρύνθημεν A. D. ¹⁴ ὑπομνήσκει B. ὑπομνήσκου D. ¹⁵ ἡμᾶς] + ὁ θεός F. ἡμᾶς om. A. ¹⁶ ἀνέστηκότες A. ἐνεγκόντων F. ¹⁷ οὕτω] Sic B. D. F. et Sav. marg. τοῦτο vulgo. ¹⁸ ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει hoc ordine B.

- τὰς εὐχὰς τὰς ἐκείνων ἀντὶ προστασίας μεγάλης καλῶν, καὶ δεικνὺς ἅμα, ὅτι διαπαντὸς ἐναγώνιον εἶναι χρὴ τὸν βίον τὸν ἡμέτερον. ²Τὸ γὰρ εἰπεῖν, “ἡλπίκαμεν δὲ ὅτι καὶ ῥύσεται,” πολλῶν ^aπροαναφωνεῖ πειρασμῶν νικᾶδας, οὐ μὴν ἐγκατέλει-
- B** ψιν οὐδαμοῦ, ἀλλὰ βοήθειαν πάλιν καὶ συμμαχίαν. Εἵτα, ἵνα μὴ ἀκούοντες ὅτι διηνεκῶς μέλλουσι κινδυνεύειν, καταπέσω-
σιν, ἔδειξε πρότερον τῶν κινδύνων τὸ ὄφελος, οἷον τὸ, “ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ’ ἑαυτοῖς,” τουτέστιν, ἵνα ἐν διηνεκεῖ ταπεινοφροσύνῃ κατέχῃ ἡμᾶς· καὶ ἵνα ἡ σωτηρία αὐτῶν ἐνεργῇ-
ται, καὶ ἕτερα ^bγοῦν πλείονα· ^cτὸ τῷ Χριστῷ κοινωνεῖν·
“περισσεύει γὰρ, φησί, τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν”·
τὸ ὑπὲρ τῶν πιστῶν πάσχειν· “εἴτε γὰρ, φησί, θλιβόμεθα,
ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας”· τὸ καὶ αὐτὴν ^dταύτην
- C** διαλάμπειν μεζιόνως· “τῆς ἐνεργουμένης γὰρ, φησὶν, ἐν ὑπομοῇ
τῶν αὐτῶν παθημάτων”· τὸ καρτερικοὺς γίνεσθαι· καὶ ἔτι πρὸς
τούτοις, τὸ τὴν ἀνάστασιν ὁρᾶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν διαλάμπου-
σαν· “ἐκ τηλικούτων γὰρ θανάτων ἐρρύσατο ἡμᾶς”· τὸ ἐναγω-
νίους εἶναι καὶ πρὸς αὐτὸν διηνεκῶς ὁρᾶν· “ἡλπίκαμεν γὰρ,
φησὶν, ὅτι καὶ ῥύσεται”· τὸ εὐχαῖς προσηλωσθαι· “συνπουργ-
ούντων γὰρ, φησί, καὶ ὑμῶν τῇ δεήσει ὑπὲρ ἡμῶν.” Δείξας
τοίνυν τὸ κέρδος τῶν θλίψεων, εἵτα ἐναγωνίους ποιήσας, ἀλεί-
φει πάλιν αὐτῶν τὰ φρονήματα, καὶ προθυμοτέρους εἰς ἀρετὴν
- D** ποιεῖ, ^eμεγάλα αὐτῶν μαρτυρῶν ταῖς εὐχαῖς, εἶγε ταύταις
^fΠαῦλον ἐχαρίσατο. “Συνπουργούντων γὰρ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν
τῇ δεήσει,” φησί. Τί ^gδὲ ἐστίν, “ἵνα ἐν πολλῷ προσώπῳ τὸ
εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν;” Ἐρρύ-
σατο ἡμᾶς ἐκ τῶν θανάτων ἐκείνων, “συνπουργούντων καὶ
ὑμῶν τῇ δεήσει,” φησί· τουτέστιν, εὐχαρισμένων πάντων ὑμῶν
ὑπὲρ ἡμῶν. ^hΤὸ γὰρ εἰς ἡμᾶς χάρισμα, τουτέστι, τὴν σωτη-
ρίαν τὴν ἡμετέραν, ἐβουλήθη πᾶσιν ὑμῖν ⁱχαρίσασθαι, ἵνα τὰ
πολλὰ πρόσωπα αὐτῷ εὐχαριστήσῃ, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ τὴν
χάριν ἔλαβε.
- E** Ταῦτα ^jδὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ μὲν καὶ εἰς τὰς ὑπὲρ ἐτέρων εὐχὰς
αὐτοὺς διεγείρων, ὁμοῦ δὲ ἐθίζων καὶ ὑπὲρ ὧν ^kἂν ἕτεροι πάθω-
σιν, εὐχαριστεῖν αἰεὶ τῷ θεῷ, ^lδεικνὺς ὅτι μάλιστα τοῦτο βού-

² τὸ] τῷ B. ^a προαναφωνεῖ] προαναφωνούντός ἐστιν D. ^b γοῦν
om. F. ^c τὸ] αἶον τὸ D. Mox τὸ ὑπὲρ τῶν πιστῶν πάσχει δῆλον εἴτε δὲ
θλιβ. φησιν F. ^d ταύτην] πάντως A. ^e μεγάλα] μεγάλως A, hic et
infra p. 433 A. ^f Παῦλῳ D. ^g ἐχαρίσατο] Sic D.F. et a pr. m. A.
quod Billio aliiisque in mentem venit. Editi ἐχαρίσαντο. ^h δὲ om. D.
ⁱ τὸ γὰρ εἰς] ὥστε ἔλεγε τὸ εἰς D. ^j χαρίσασθαι] + ὁ θεὸς D. τὰ post ἵνα
om. F. ^k δὲ om. F. ^l ἂν om. B.F. ^m δεικνὺς] καὶ δεικνὺς D.

λεται καὶ αὐτός. Οἱ γὰρ ^ομελετήσαντες ὑπὲρ ἑτέρων ταῦτα ποιεῖν, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐπιδείξονται ταῦτα ἀμφοτέρω. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ταπεινοφροσύνην αὐτοὺς διδάσκει, καὶ εἰς ἀγάπην ἄγει θερμότεραν. Εἰ γὰρ αὐτὸς ^οδοτοσούτων αὐτῶν ὑψηλότερος ὢν, ἐκ τῶν εὐχῶν ἐκείνων σεσωσθῆαι φησι, καὶ χάρισμα αὐτῶν ταῖς δεήσεσι δεδοσθαι ^οαὐτὸν παρὰ ⁴³³ τοῦ θεοῦ, ἐνόησον πῶς ἐκείνους ἔδει διακεῖσθαι καὶ μετριάξαι. Σὺ δέ μοι κακῆν σκόπει, ὅτι κἂν ἀπὸ οἰκτιρμῶν ὁ θεὸς τι ποιῇ, μεγάλα ἐνταῦθα καὶ ^οεὐχὴ συμβάλλεται. Ἀρχόμενος μὲν γὰρ τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν ἐλογίσατο. “ὁ θεὸς γὰρ, φησὶ, τῶν οἰκτιρμῶν,” αὐτὸς ἡμᾶς ἐρρίσατο. ἐνταῦθα δὲ καὶ ταῖς εὐχαῖς. Ἐπεὶ κακῆν τὸν τὰ μυρία ὀφείλοντα τάλαντα, μετὰ τὸ προσπεσεῖν ἠλέησε, καίτοιγε ἔρηται, ὅτι σπλαγχνισθεὶς ἀπέλυσε αὐτόν. καὶ ^οτῇ Χανααῖα δὲ μετὰ τὴν πολλὴν ^B (552) προσεδρεῖαν ἐκείνην καὶ καρτερίαν, τότε ἐχαρίσατο τῆς θυγατρὸς τὴν σωτηρίαν, καίτοιγε ἀπὸ ἐλέου αὐτὴν ἔσωσεν. Ἀπὸ τούτου τοίνυν μαθάνομεν, ὅτι κἂν ἐλεεῖσθαι μέλλωμεν, ἀξίους τοῦ ἐλέου πρότερον παρέχειν ἡμᾶς ἑαυτοὺς χρή. Κἂν γὰρ ἔλεος ᾖ, τοὺς ἀξίους ἐπιζητεῖ. ^οοὐ γὰρ ἀπλῶς ἔπεισιν ^οἅπασιν, καὶ τοῖς ἀναισθήτως διακειμένοις. ¹¹ “Ἐλεῖσω γὰρ, φησὶν, ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω, ὃν ἂν οἰκτείρω.” Ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα τί φησι. “συνηπουργούντων καὶ ὑμῶν τῇ δεήσει.” Καὶ οὔτε τὸ πᾶν αὐτοῖς ἔδωκεν, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἐπάρῃ. οὔτε ^C πάντῃ ἡλλοτριώσεν αὐτοὺς τοῦ κατορθώματος, ἵνα προτρέψῃ, καὶ ^οπροθυμότερους ἐργάσῃται, καὶ συναγάγῃ πρὸς ἀλλήλους αὐτούς. Διὸ καὶ ἔλεγεν, ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσατό μου τὴν σωτηρίαν. Καὶ γὰρ καὶ πλῆθος δυσωπεῖται ^οπολλάκις ὁ θεὸς ὁμοιοῦν καὶ συμφωνούν ^οεἰς εὐχὴν διὸ καὶ πρὸς τὸν προφήτην ἔλεγεν, ¹² “Ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι τῆς πόλεως ταύτης, ἐν ᾗ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων.” Εἰτα ἵνα μὴ ^ονομίσῃς, ὅτι πλῆθος αἰδεῖται μόνον, φησὶν. “Ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὥς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατὰ- ^D λειμμα σωθήσεται.” Πῶς οὖν Νινευίτας ἔσωσεν; Ὅτι οὐ πλῆθος μόνον ἦν, ἀλλὰ πλῆθος μετὰ ^οἀρετῆς μετενόησε γὰρ

11 Exod. xxxiii. 19.

12 Jon. iv. 11. Esai. x. 22.

^ο μελετήσαντες] μὴ αἰτήσαντες A. ^ο ὁ om. A. ^ο αὐτὸν] Sic F. αὐτῶν vulgo. ^ο ἡ εὐχὴ vulgo: sed articulum om. B.D.F. ^ο τὴν Χανααῖαν A. paullo post προσεδρεῖαν A.B. et fortasse alii: προσεδρεῖαν Edd. ^ο τοῦ et ἡμᾶς om. B. ^ο οὐ γὰρ] οὐχ B.F. ^ο ἅπασιν om. B. ^ο προθυμ.] + αὐτοῖς F. ^ο πολλάκις] πλῆθος A. ^ο ὁμοιοῦν] τὸ ὅμουν A. ^ο εἰς εὐχὴν] ἐν τῇ εὐχῇ F. ^ο ἀνδρῶν F. ^ο νομίσῃς] νομισθῇ F. ^ο ὥς ἡ] ὥσει A.F. ^ο ἀρετῶν A.

ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς. Καὶ σώζων ἐδὲ αὐτοὺς ἔλεγεν, ὅτι “οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰν ἢ ἀριστεράν.” Ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὰ πρότερα ἐξ ἀφελείας μᾶλλον ἔπταιον, ἢ πονηρίας· καὶ δῆλον ἐξ ὧν μετεβάλλοντο, ὀλίγων ῥημάτων ἀκούσαντες. Εἰ δὲ τὸ δώδεκα μυριάδας εἶναι μόνον ἴσχυσεν εἰς τὸ σῶσαι αὐτοὺς, τί καὶ πρὸς τούτου αὐτοὺς σωθῆναι ἐκώ-
 Ελυσε; Καὶ τίνος ἔνεκεν οὐκ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐγὼ δὲ οὐ φέισομαι τῆς πόλεως ταύτης τῆς οὕτω μεταβαλλομένης; ἀλλὰ τὰς ἑκατὸν μυριάδας παράγει; Ἐκ περιουσίας καὶ τούτο τιθεῖς. Τὸ μὲν γὰρ ἦν δῆλον, ἢ μεταβολή· ὁ δὲ ἀριθμὸς καὶ ἡ ἀφέλεια, ἀόλητα τῷ προφήτῃ. Πάντοθεν τοίνυν αὐτοὺς καταμαλᾶζει βούλεται. Ἰσχύει γὰρ καὶ πλήθος, ὅταν καὶ ἀρετὴ ᾖ.
 434 Τούτου γοῦν καὶ ἀλλαχοῦ δηλοῖ λέγουσα ἡ γραφή, 13 “Προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν γινομένη ὑπὲρ αὐτοῦ” καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὥς κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, καὶ ἀλύσεων ἐπικειμένων, καὶ φυλάκων ἐκατέρωθεν παρακαθευδόντων, ἐξαγαγεῖν τὸν ἀπόστολον, καὶ ἀπαλλάξαι πάντων ἐκείνων. Ἀλλ’ ὥσπερ, ἀρετῆς οὔσης, μέγα δύναται οὕτω, κακίας ὡς οὔσης, οὐδὲν ὀνίνησι τὸ πλήθος. Καὶ γὰρ οἱ Ἰσραηλίται, περὶ ὧν φησιν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, πάντες ἀπώλοντο· καὶ οἱ ἐπὶ Νῶε δὲ πολλοὶ καὶ Β᾿ ἄπειροι ἦσαν, καὶ οὐδὲν αὐτοὺς τοῦτο ὥνησε. Καθ’ ἑαυτὸ ἡ γὰρ οὐδὲν δύναται πλήθος, ἀλλ’ ἐν προσθήκῃ ἡ μέρι.
 Ἡ Σπουδάζωμεν οὖν συνιέναι ἐν ταῖς δεήσεσι, καὶ ὑπὲρ ἀλλήλων εὐχόμεθα, καθάπερ ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων ἐκείνοι. Καὶ γὰρ ἐντολὴν πληροῦμεν, καὶ εἰς ἀγάπην ἀλειφόμεθα· ὅταν δὲ ἀγάπην εἶπω, πάντα λέγω τὰ ἀγαθὰ· καὶ εὐχαριστεῖν σπουδαιότερον μαθαίνομεν. Οἱ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων εὐχαριστοῦντες, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἰδίων. Τοῦτο καὶ ὁ Δαυὶδ ἐποίει λέγων· 14 “Μεγαλύνετε τὸν κύριον σὺν ἐμοί, καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό” τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος πανταχοῦ ζητεῖ. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐργαζώμεθα,

13 Act. xii, 5.

14 Psal. xxxiii, 4.

« δὲ om. F. ἡ τούτου αὐτοὺς σωθ., τοῦ σωθ. αὐτοὺς F. ἔνεκεν] + φησιν D. ἡ ταύτης τῆς] τῆς μεγάλης F. ταύτης om. D. τῆς om. A. ἑκατὸν μυριάδας] + ἐκείνας F. οὔσης] προσούσης D. τὸ ante πλήθος om. F. ἡ γὰρ] μὲν γὰρ D. προσθήκης] + ἐστὶ D. μέρι] + ὁμοιοῦν δὲ καὶ συμφωνοῦν ἐν εὐχῇ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα D. ἡ ἡθικόν· Περὶ τοῦ εὐχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων, ἐξαιρέτως δὲ τῶν πόρρω, καὶ ὅτι ἐαυτὸν ὠφελεῖ ὁ εὐχόμενος· καὶ πιστοῦται τοῦτο ἀπὸ τῆς εὐχῆς τῆς γινομένης ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, Veron. σπουδάζωμεν] σπουδάζωμεν C.D. συνιέναι D. ὑπὲρ] περὶ D. Sic C.F., discipulus Interpr. μαθαίνομεν vulgo. ἐποίει] ἐπάγει A. ἀπόστολος] Παῦλος F.

καὶ εἰς πάντας τοῦ θεοῦ τὴν ἐνέργειαν ἐκφέρωμεν, ἵνα κοινωνοὺς λάβωμεν τῆς εὐφημίας. Εἰ γὰρ ὕπαρὰ ἀνθρώπων τι παθόντες ἀγαθόν, ^z ὅταν ἀνακηρύξωμεν, προθυμότερους ^b αὐτοὺς ποιοῦμεν· πολλῶ μᾶλλον τοῦ θεοῦ τὰς ἐνέργειας ἀναγορεύοντες, εἰς πλείονα αὐτὸν ἐπισπασόμεθα εὐνοίαν. Καὶ εἰ παρὰ ἀνθρώπων ἐνέργηθέντες, καὶ ἄλλους διεγείρομεν εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς εὐχαριστίας· πολλῶ μᾶλλον τῷ θεῷ πολλοὺς προσάγειν χρὴ τοὺς ^c ὑπὲρ ἡμῶν ^d εὐχαριστήσοντας. Εἰ γὰρ ^D Παῦλος τοῦτο ποιεῖ, τοσαύτην ἔχων τὴν παρρησίαν, πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς ἀναγκαῖον τοῦτο ποιεῖν. Παρακαλῶμεν τοίνυν τοὺς ἁγίους ὑπὲρ ἡμῶν εὐχαριστεῖν, καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ ἀλλήλων τοῦτο ποιῶμεν. Τοῦτο ἱερέων μάλιστα ἐστὶ ^e κατόρθωμα, ^f ἐπειδὴ ^g μέγιστον ἀγαθόν. ^h Προσιόντες γὰρ, πρότερον ὑπὲρ (553) τῆς οἰκουμένης καὶ τῶν κοινῶν εὐχαριστοῦμεν ἀγαθῶν. Εἰ γὰρ καὶ κοιναὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ σὺ ἐν τῷ κοινῷ ἐσώθης. Ὡστε καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδίας κοινῆς ὀφείλεις χάριν, καὶ ^E ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἰδιαζούσαν δίκαιος ἂν εἴης ἀναφέρειν εὐφημίαν. Καὶ γὰρ τὸν ἥλιον ἀνῆψεν οὐ σοὶ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ κοινῷ· ἀλλ' ὅμως ἐν τῷ μέρει τὸ ὅλον ἔχεις. Καὶ γὰρ τοσαύτος γέγονε διὰ τὸ κοινόν· καὶ ὁρᾷς ⁱ σὺ μόνος τοσοῦτον, ὅσον εἶδον πάντες ἄνθρωποι. Ὡστε τοσαύτην ὀφείλεις εὐχαριστίαν, ὅσην ἅπαντες· καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐχαριστεῖν ἂν εἴης δίκαιος, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐτέρων ἀρετῆς. Πολλὰ γὰρ καὶ δι' ἄλλους πιάσχομεν καλῶς. Καὶ γὰρ εἰ δέκα μόνον ἐν Σοδόμοις εὐρέθησαν δίκαιοι, οὐκ ἂν ἔπαθον, ἅπερ ἔπαθον. Ὡστε καὶ ὑπὲρ τῆς ἐτέρων ⁴³⁵ παρρησίας εὐχαριστῶμεν. Καὶ γὰρ ἀρχαῖος νόμος ὁ νόμος ἐστίν, ἄνωθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυτευμένος. Οὕτω καὶ Παῦλος εὐχαριστεῖ ὑπὲρ Ῥωμαίων, ὑπὲρ Κορινθίων, ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. Καὶ μή μοι λέγε, οὐκ ἐστὶν ἐμὸν τὸ κατόρθωμα. Κἂν γὰρ μὴ σὸν ᾖ, καὶ οὕτως εὐχαριστεῖν ὀφείλεις, ὅτι τὸ μέλος σου τοιοῦτόν ἐστιν. Ἄλλως δὲ καὶ σὸν αὐτὸ ποιεῖς διὰ τῆς εὐφημίας, καὶ κοινωνεῖς τῶν στεφάνων, καὶ λήψῃ καὶ αὐτὸς τὸ χάρισμα. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τὰς εὐχὰς οὕτω ^k γίνεσθαι κελεύουσιν οἱ τῆς ἐκκλησίας νόμοι, οὐ ^l τὰς ὑπὲρ ^B ^m τῶν πιστῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων.

^γ παρὰ τῶν ἀνθ. F. ^z ὅταν] + αὐτοὺς C.D. ^α ἀνακηρύττωμεν D.
^β αὐτοὺς om. C.F. ^δ ὑπὲρ ἡμῶν om. A. ^δ εὐχαριστήσοντας D. ^ε τὸ κατόρθωμα A.
^ζ ἐπειδὴ] + καὶ τοῦτο C.D. ^η μέγιστον] + ἐστὶν F.
^θ προσιόντες δὲ πρότερον (+ καὶ D.) ὑπὲρ τῶν ἰδίων καὶ εἰς ἡμᾶς, εἴτα καὶ ὑπὲρ (+ τῶν D.) τῆς οἰκ. κ.τ.κ. εὐχαριστῶμεν ἀγαθῶν C.D. ^ι σὺ εἰ εἶδον om. C.D.
^κ γίνεσθαι] τιμᾶσθαι A. ^λ τὰς om. bis C.D. ^μ τῶν πιστῶν] αὐτῶν F.

Τοὺς γὰρ πιστοὺς ^αὁ νόμος ^ο διεγείρει ^ρπρὸς τὴν τῶν ἁμνητίων ἱκετηρίαν. "Όταν γὰρ ὁ διάκονος λέγῃ, "Υπὲρ τῶν κατη-
 χουμένων ἐκτενῶς δεηθῶμεν," οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν δῆμον ἅπαντα
 τῶν πιστῶν διανίστησιν εἰς τὰς ὑπὲρ ἐκείνων εὐχάς. Καίτοιγε
 ἀλλότριοι τέως εἰσὶν οἱ κατηχούμενοι. Οὐδέπω γὰρ τοῦ
 σώματός εἰσι τοῦ Χριστοῦ, οὐδέπω μυστηρίων ἐκοινωνήσαν,
 ἀλλ' ἔτι διηρημένοι τυγχάνουσι τῆς ἀγέλης τῆς πνευματικῆς.
 C Εἰ δὲ ὑπὲρ τούτων ^σπαρακαλεῖν δεῖ, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν
 μελῶν τῶν ἡμετέρων. Διὰ γὰρ τοῦτο καί, ^τ"ἐκτενῶς," φησί,
 δεηθῶμεν, ἵνα μὴ ὡς ἀλλοτρίους ἀποποιήσῃ, ἵνα μὴ ὡς ξένους
 ἀγνοήσῃ. Οὐδέπω γὰρ εὐχὴν ἔχουσι τὴν νενομισμένην καὶ
 εἰσενεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ^υοὐδέπω παρρησίαν κέκτηνται,
 ἀλλ' ἐτέρων δέονται τῶν μυσταγωγηθέντων. "Ἐξω ^φγὰρ τῶν
 βασιλικῶν ἐστήκασιν αὐλῶν, πόρρω τῶν ὑἱερῶν περιβόλων.
 Διὰ τοῦτο ^ζκαὶ ἀπελαινούνται, τῶν φρικτῶν εὐχῶν ἐκείνων
 γινομένων. Διὰ τοῦτο καὶ σὲ παρακαλεῖ δεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν,
 D ἵνα μέλη ^αγίνωνται σά, ἵνα ^βμηκέτι ὥσι ξένοι καὶ ἡλλοτρω-
 μένοι. Τὸ γὰρ, "δεηθῶμεν," ^γοὐ τοῖς ἱερεῦσι λέγεται μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς εἰς τὸν λαὸν συντελοῦσιν. "Όταν γὰρ εἴπῃ,
 "Στῶμεν καλῶς, δεηθῶμεν," πάντας εἰς τὴν εὐχὴν ^δπαρακαλεῖ.
 Εἶτα ἀρχόμενος τῆς εὐχῆς φησιν, "Ἰνα ὁ ^επανελεήμων
 καὶ οἰκτίρμων ^ςθεὸς ἐπακούσῃ ^βτῶν δεήσεων αὐτῶν." Ἰνα
 γὰρ μὴ λέγῃς, τί δεηθῶμεν; ἡλλοτρωμένοι εἰσὶν, οὐδέπω
 συνημμένοι πόθεν ἔχω δυσωπῆσαι τὸν θεόν; πόθεν ἔχω
 πείσαι μεταδοῦναι ἐλέου καὶ συγγνώμης αὐτοῖς; ἵνα μὴ
 ταῦτα ζητῶν ἀπορῇς, ὅρα πῶς σου λύει τὴν ἀπορίαν
 λέγων, "Ἰνα ὁ πανελεήμων καὶ οἰκτίρμων ^θθεός." ^ιἩκουσας,
 E πανελεήμων θεός; Μὴ ἀπόρει λοιπόν; ὁ γὰρ πανελεήμων
 πάντας ἐλεεῖ, καὶ ἁμαρτωλοὺς καὶ φίλους. Μὴ τοίνυν λέγε,
 πῶς ὑπὲρ αὐτῶν προσέλθω; "αὐτὸς ^κἐπακούσει τῶν δεή-
 σεων αὐτῶν." Δέησις δὲ κατηχουμένων τίς ἂν εἴη, ἀλλ'

^α ὁ νόμος om. C.

^ο διεγείρει] διεγείρων C.D.

^ρ πρὸς τὴν τῶν]

ὑπὲρ τῶν D. πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν C. Hoc desideravit Dunaens.

^α ἀμνη-
 τῶν] ἀμαρτημάτων A.

^τ ἱκετηρίαν] + τοῦτο πράττειν ἐκέλευσεν C.D.

^σ παρακ. δεῖ] ἐκτενῶς δεῖ παρακαλεῖν F.

^τ ἐκτενῶς] κοινῶς C. Mox ἵνα

μὴ ὡς ξένους καὶ ἀλλοτρίους ἀποποιήσῃ, οὐδέπω D.

^υ οὐδέπω] οὐδέ A.

Mox τῶν ἤδη μυσταγ. C.D.

^φ γὰρ om. F.

^υ ἱερῶν] + μένουσι C.D.

^ζ καὶ om. A.F.

^α γίνονται F.

^β μηκέτι] Sic C.F. μὴ ἔτι vulga.

^γ οὐ] οὐχί C.D.

^δ παρακαλεῖ] καλεῖ B. Sav. marg.

^ε παντελεήμων

semper A.

^ς θεός] + αὐτὸς C.D.

^ε τῶν δεήσεων] τῆς δεήσεως F.

^θ θεός] + ἐπακούσῃ, φησὶ, τῶν δ. a. C.D.

^ι ἡκουσας] + ὅτι C.D.

^κ ἐπακούσῃ A.B.

ἢ ὥστε μὴ μείναι κατηχουμένους; Εἶτα καὶ ὑπαγορεύει τῆς
 ἰκετηρίας τὸν τρόπον. Τίς δὲ οὗτός ἐστιν; “Ἵνα διανοίξῃ
 τὰ ὅτα τῶν καρδιῶν αὐτῶν.” ¹Μέμυκε γὰρ ἔτι, καὶ βέβυσται.
 Ὡς δὲ οὐ ταυτὰ φησι τὰ ἔξωθεν, ἀλλὰ τὰ τῆς διανοίας. ⁴³⁶
 “Ὡστε ἀκοῦσαι ἃ ὀφθαλμοὺς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ
 ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη.” Οὐδὲ γὰρ ἤκουσαν τῶν
 ἀπορρήτων μυστηρίων, ἀλλὰ πόρρω πον καὶ μακρὰν ¹¹ταύτων
 ἐστήκασιν. Καὶ ἀκούσωσι δὲ, οὐκ ἴσασι τὰ λεγόμενα. Συνέ-
 σεις γὰρ δεῖται πολλῆς ἐκείνα, οὐκ ἀκροάσεως ¹²μόνης· ¹³τὰς
 δὲ ἔνδον οὐδέπω ἔχουσιν ἀκοάς. Διὸ καὶ προφητικὸν αὐτοῖς
 ἐπεύχεται χάρισμα. Καὶ γὰρ ὁ προφήτης οὕτως ἔλεγεν·
¹⁵ “Ὁ θεὸς δίδωσί μοι γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γινῶναι ἡῦκα
 δεῖ εἰπεῖν λόγον· ὅτι αὐτὸς ἀνοίγει μου τὸ στόμα, ἔδωκε B
 μοι ἡ πρώτη, προσέθηκε μοι ὡτίον ¹⁴ἀκούον.” Ὡς περ γὰρ οἱ
 προφῆται ἄλλως ἤκουον παρὰ τοὺς πολλοὺς, οὕτω καὶ οἱ πιστοὶ
 παρὰ τοὺς κατηχουμένους. Ἐντεῦθεν μανθάνει καὶ ὁ κατηχούμε-
 (554) νος, μὴ παρὰ ἀνθρώπων ταῦτα μανθάνειν, μηδὲ ἀκοῦειν· ¹⁶ “Μὴ
 καλέσητε γὰρ, φησί, διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς.” ¹⁷ἀλλ’ ἄνωθεν ἐκ
 τῶν οὐρανῶν· ¹⁸ “Ἔσονται γὰρ πάντες διδασκατοὶ θεοῦ.” Διὸ
 φησι, “Καὶ ¹⁹κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας” ὥστε
 ἔνδοθεν αὐτοῖς ἐνηχεῖσθαι. Ὡς γὰρ εἶδέναι χρὴ, οὐδέπω ἴσασι
 τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. “Ἵνα κατασπεύρῃ τὸν φόβον αὐτοῦ
 ἐν αὐτοῖς.” Ἀλλ’ οὐκ ἄρκει τοῦτο· τὰ μὲν γὰρ ἔπεσε παρὰ C
 τὴν ²⁰ὁδόν, τὰ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας. Ἀλλ’ ἡμεῖς οὐχ οὕτως
 αἰτοῦμεν· ²¹ἀλλ’ ὥς περ ἐπὶ γῆς λιπαρὰς ἀνοίγει τὰς αὐλάκας
 τὸ ἄροτρον, οὕτω καὶ ἐνταῦθα γενέσθαι δέομεθα· ὥστε νεωθέν-
 τας ἐν τῷ βάθει τῆς διανοίας δέξασθαι τὰ καταβαλλόμενα,
 καὶ πᾶν ὅπερ ἤκουσαν μετὰ ἀκριβείας κατασχεῖν. Διὸ καὶ
 ἐπάγει λέγων, “Καὶ ²²βεβαιώσῃ τὴν πίστιν ²³αὐτοῦ ἐν ταῖς δια-
 νοίαις αὐτῶν.” ²⁴Τουτέστιν, ἵνα μὴ ἐξεπιπολῆς ²⁵κείται, ἀλλ’

¹⁵ Esai. l. 4, 5.¹⁶ Matth. xxiii. 8. Esai. liv. 15.

¹ μέμυκε] βέβυκε A. ¹¹ ταύτων, quod aberat, est in C.D.F. ¹² μόνης D.
¹³ τὰς δὲ ἔνδον] Sic omnes mei: τὰς ἔνδον δὲ vulgo. ¹⁴ πρώτῃ] Sic Edd. cum
 Bibliis. πρώτῃ B.C.D. πρώτῃ πρώτῃ A. πρώτῃ νοεῖν F. ¹⁵ ἀκούειν A.C. quod
 recepit Montef. ¹⁶ ἀλλ’ ἄνωθεν ἐκ τῶν οὐρ, om. C.D. ¹⁷ ἔσονται γὰρ] καὶ
 πᾶν ἔσονται C.D. Post θεοῦ idem haec habent: διὰ τοῦτο καὶ τὸ κατηχήσθαι
 (κατηχήσῃ D.) αὐτοὺς τ. λ. τ. ἀ. ἐπεύχεται, ὥστε. ¹⁸ κατηχήσῃ πρὸ κατηχήσῃ
 post conjecturam Savilii tacite edidit Montef. Codices non accedunt. Idem
 dictum sit de conjunctivo βεβαιώσῃ, quod mox sequitur. ¹⁹ ὁδόν] + φησὶ
 C.D. ²⁰ ἀλλ’ ὥς περ] ἀλλὰ πῶς; ὥς περ C.D. Mox γενέσθαι om. A.
²¹ καὶ om. C.D. ²² αὐτοῦ] Sic A.B.C. et fortasse alii. Edebatur αὐτοῦ.
²³ ταυτέστιν] τί δηποτε C.D. ²⁴ κείται] κέκεται B.

ἵνα κατὰ βάθους βάλη τὴν ῥίζαν. “Ἴνα ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης.” ^d Δείκνυσι διπλοῦν τὸ κάλυμμα· τὸ μὲν διὰ τὸ μεμυκέναι αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας, τὸ δὲ διὰ τὸ κεκαλύφθαι αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον. Διὸ ἀνωτέρω μὲν ἔλεγεν, “ἵνα διανοίξῃ τὰ ὅτα τῶν καρδιῶν αὐτῶν” ἐνταῦθα δὲ, “ἵνα ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης” τούτέστιν, ἵνα καὶ αὐτοὺς σοφοὺς ἐργάσῃται, καὶ ἐπιτηδείους πρὸς ὑποδοχὴν· καὶ ἵνα ^e διδάξῃ, καὶ καταβάλλῃ τὰ σπέρματα. Ἄν τε γὰρ ἐπιτήδειοι ᾖσιν, οὐδὲν ὄφελος, τοῦ θεοῦ μὴ ἐκαλύπτοντος· ἂν τε ἀποκαλύψῃ, μὴ ^f δέξονται δὲ, Ἐπάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἡ ζημία περιστάται. Διὰ τοῦτο ἀμφότερα αἰτοῦμεν, ἵνα καὶ ἀνοίξῃ τὰς καρδίας, καὶ ἀποκαλύψῃ τὸ εὐαγγέλιον. Οὐδὲ γὰρ, εἰ κόσμος κέοιτο βασιλικὸς ἀνωθεν κεκαλυμμένος, ἔσται τι πλεον ὀφθαλμῶν βλεπόντων· ὥσπερ οὖν οὐδὲ γεγυμνωμένου, τούτων μὴ ^h ἐγρηγορότων. Ταῦτα δὲ ἀμφότερα γίνεται, ἂν ἐκεῖνοι ἔλυνται πρότερον. Τί δὴ ἐστὶν εὐαγγέλιον δικαιοσύνης; Τὸ ⁱ ποιοῦν δικαίους. Διὰ ^k τούτων ^l γὰρ εἰς ἐπιθυμίαν αὐτοὺς ἄγει τοῦ βαπτίσματος, δεικνὺς ὅτι οὐχ ἁμαρτημάτων ^m ἀφέσεώς ἐστι μόνον τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνης ⁿ ποιητικόν.

- 437 “Ἴνα ^o δῶ αὐτοῖς νοῦν ἔνθεον, σώφρονα λογισμὸν, καὶ ἐνάρετον πολιτείαν.” Ἀκούετωσαν οἱ πιστοὶ, ὅσοι τοῖς βιωτικοῖς εἰσι προσηλωμένοι πράγμασιν. Εἰ γὰρ τοῖς ἀμνήτοις ^p κελευόμεθα ταῦτα αἰτεῖν, ἐνόησον ἐν τίσιν αὐτοὺς ἡμᾶς εἶναι χρὴ, τοὺς ταῦτα ἐτέροις αἰτοῦντας. Καὶ γὰρ ἐφάμιλλον δεῖ τῷ εὐαγγελίῳ τὴν πολιτείαν ἔχειν. Διὸ δὴ καὶ τῆς εὐχῆς ὁ νόμος ἀπὸ τῶν δογμάτων ἐπὶ τὴν πολιτείαν μεταβαίνει. Εἰπὼν γὰρ, “ἵνα ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης,” ἐπήγαγεν, “ἵνα δῶ αὐτοῖς νοῦν ἔνθεον.” Τί δὲ βέσταιν, ^q ἔνθεον; Ἴνα ὁ θεὸς οἰκῇ ἐν ^r αὐτῷ. ¹⁷ “Ἐνοικήσω γὰρ, φησὶν, ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω.” Ὅταν ^s γὰρ γένηται δίκαιος ὁ νοῦς, ὅταν ἀποδύσῃται τὰ ἁμαρτήματα, οἶκος γίνεται τοῦ θεοῦ· ὅταν δὲ ὁ θεὸς ἐνοικῇ, οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔσται

17 2 Cor. vi. 16.

^c ῥίζαν] +εἶτα καὶ τοῦτο προσθήσιν C. +εἶτα κ. προστ. τοῦτο D. ^d δείκνυσι] ἐνταῦθα δείκνυσι C.D. paullo post βεβυκέναι A. ^e διδάξῃ] δοξάζῃ D. ^f δέξονται A.D. ^g ἐστὶ B. ^h ἐγρηγορότων] ὄρωντων Veron. notante Billio. ⁱ ποιεῖν D. ^k τούτων] τοῦτο D. ^l γὰρ om. C.D. ^m ἀφέσεως] +αἰτίων F. ⁿ ποιητικόν] παρεκτικόν C.D. ^o δῶ αὐτοῖς] Sic B.C. δῶ μὲν αὐτοῖς F. αὐτοῖς δῶ D. αὐτοῖς δοῖν A. cum Editis. ^p ἐγκελευόμεθα F. Mox αὐτοῖς, quod vulgo deest, obtulerunt C.D.F. ^q ἐνθεον] νοῦν ἐνθεον B. Sav. marg. ^r αὐτῷ] αὐτοῖς C. ^s γὰρ om. F. Mox ἐστὶ pro ἔσται A.

λοιπόν. Καὶ οὕτω γίνεται ἔνθεος ὁ νοῦς, ἅπαντα φθεγγόμενος ἐκείθεν, ὥσπερ οὖν καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐνδον οἰκούντος. Ὁ αἰσχρολογῶν ἄρα οὐκ ἔχει ἐνθεον νοῦν, οὐδὲ ὁ εὐτραπελία καὶ γέλῳτι χαίρων. “Σώφρονα λογισμὸν.” ¹ Καὶ τί ² ποτέ ἐστὶ σώφρονα λογισμὸν ἔχειν; Τὸ τὴν ὑγίαν κεκτῆσθαι τὴν κατὰ ψυχὴν ὡς ὁ γε κατεχόμενος ἐπιθυμίαις πονηραῖς, καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἐπτοημένος, οὐκ ἂν εἴη σώφρων, ταυτέστιν, C ὑγίης. ³ Καὶ ὥσπερ ὁ νοσῶν καὶ τῶν οὐ προσηκόντων ἐπιθυμεῖ, οὕτω καὶ οὗτος. “Καὶ ἐνάρετον πολιτείαν.” ⁴ Τὰ γὰρ δόγματα πολιτείας χρεῖαν ἔχει. Ἀκούσατε τούτων οἱ πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἰόντες. Ἡμεῖς μὲν γὰρ εὐχόμεθα, ἵνα μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ πολιτείαν σχῆτε· σὺ δὲ σπεύδεις καὶ πάντα ποιεῖς, ὥστε πολιτείας ἔρμος ἀπελθεῖν. Τί γὰρ, εἰ καὶ δίκαιος γίνῃ; ἀλλ’ ἀπὸ τῆς πίστεως μόνης. Ἡμεῖς δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων εὐχόμεθα σχεῖν παρρησίαν. “Διαπαντὸς τὰ αὐτοῦ νοεῖν, ⁵ τὰ αὐτοῦ φρονεῖν, τὰ αὐτοῦ μελετᾶν.” Σώφρονα γὰρ λογισμὸν καὶ ἐνάρετον D πολιτείαν οὐ μίαν ἡμέραν, οὐδὲ δύο ⁶ καὶ τρεῖς αἰτοῦμεν μόνον, ἀλλὰ διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ τῆς ζωῆς· καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων, τὸ τὰ αὐτοῦ φρονεῖν. ¹⁸ “Οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ ἐαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Πῶς ⁷ οὖν τοῦτο (555) ἂν γένοιτο; ⁸ δεῖ γὰρ μετὰ τῆς εὐχῆς καὶ τὰ παρ’ ἐαυτῶν συνεισφέρειν. Ἐὰν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καταγινώμεθα ἡμέρας καὶ νυκτός. Διὸ καὶ ἐπάγει τοῦτο ⁹ αἰτῶν, “Ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καταγίνεσθαι.” Καὶ ὥσπερ ἄνω ¹⁰ τὸ, “διαπαντὸς,” εἶπεν, οὕτως E ἐνταῦθα, “ἡμέρας καὶ νυκτός.” Διὸ καὶ αἰσχύνομαι διὰ τοὺς ἑπαῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ μόλις ἐν ἐκκλησίᾳ φαινόμενος. Τίνα γὰρ ¹¹ σχοίεν ἀπολογία οἱ δι’ ἡμέρας καὶ νυκτός οὐχ ἁπλῶς ὁμιλεῖν τῷ νόμῳ, ἀλλὰ καταγίνεσθαι κελευόμενοι, ταυτέστι, προσοδολεσχεῖν, καὶ μηδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος τῆς ζωῆς τοῦτο ποιοῦντες; “Τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ μνημονεύειν, τὰ δικαιώματα αὐτοῦ φυλάσσειν.” Εἶδες σειρὰν ἀρίστην, καὶ πῶς ἕκαστον αὐτῶν τοῦ πλησίον ἔχεται, πάσης χρυσῆς ἀλύσεως ἀσφαλέστερόν τε ⁴³⁸ καὶ εὐπρεπέστερον συγκείμενον; Αἰτήσας γὰρ νοῦν ἐνθεον,

¹⁸ Philipp. ii. 21.

¹ ἐνθεος] Sic C.D.F. ἐνθεος vulgo. ² καὶ om. C.D. ³ ποτέ] δήποτε F. ⁴ ἐπιθυμίαις πονηραῖς] Sic C.D.F. Edebatur ἐπιθυμία πονηρίας. ⁵ καὶ ἀλλ’ C.D. ⁶ τὰ γὰρ δὲ] τί ἐστὶ τοῦτο; ἀντὶ τοῦ, τὰ δὲ, C.D. ⁷ ἐπὶ πρὸς A. ⁸ τὰ αὐτοῦ φρονεῖν om. C.D. ⁹ καὶ οὐδὲ F. ¹⁰ οὖν] δὲ C.D. ¹¹ δεῖ γὰρ . . . συνεισφέρειν] φησὶν ἂν . . . συνεισφέρειν C.D. ¹² αἰτῶν] + τὸ C.D. ¹³ τὸ om. F. ¹⁴ σχοίεν] ἂν σχοίεν C.F. Cf. infra p. 500 D. Vid. etiam Var. Lect. ad Hom. xxxvii. in Matth. (Tom. i. p. 516.)

λέγει πῶς ἂν γένοιτο ^k οὗτος. Πῶς δ' ἂν γένοιτο; Ἐκ τοῦ διαπαντός αὐτὸν μελετᾶν. Τοῦτο ¹ δὲ πῶς ἂν συμβαίῃ; Ἐκ τοῦ τῷ νόμῳ προσέχειν διηλεκῶς. Πῶς δ' ἂν πεισθῇσαν ἄνθρωποι τοῦτο; Εἰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῖεν^m μᾶλλον δὲ ἐκ τοῦ τῷ νόμῳ προσέχειν, καὶ τὸ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρεῖν γίνεταιⁿ ὥσπερ οὖν καὶ ἐκ τοῦ τὰ αὐτοῦ φρονεῖν καὶ ἐνθεον Βεῖχειν νοῦν, τὸ τὰ αὐτοῦ μελετᾶν. Ἐκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων καὶ συγκατασκευάζει ¹¹ τὸ πλησίον, καὶ συγκατασκευάζεται παρ' αὐτοῦ, ^o συνέχον τε αὐτὸ καὶ συνεχόμενον παρ' αὐτοῦ.

“Ἐτι ἐκτενέστερον ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλέσωμεν.” Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ μακρῷ λόγῳ ¹ καταδαρθάνειν εἴωθεν ἡ ψυχὴ, πάλιν αὐτὴν διανίστησι. Μεγάλα γὰρ βούλεται τινα αἰτῆσαι ⁴ πάλιν καὶ ὑψιλάⁿ· διό φησιν, “ἔτι ἐκτενέστερον ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλέσωμεν.” Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; “Ἰνα ἐξέλῃται αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ ἀτόπου πράγματος.” Ἐνταῦθα τὸ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν καὶ τὸ πάσης ἐπιβουλῆς ἀπαλλαγῆναι C αἰτοῦμεν^r αὐτοῖς, σωματικόν τε ὁμοῦ καὶ πνευματικόν. Διό καὶ ἐπάγει λέγων, “Ἀπὸ παντὸς ἁμαρτήματος διαβολικοῦ, καὶ πάσης περιστάσεως τοῦ ἀντικειμένου” τοὺς πειρασμοὺς δηλῶν καὶ τὰς ἁμαρτίας. Ὑπερίστατον γὰρ ἡ ἁμαρτία, πάντοθεν ἱσταμένη, ἔμπροσθεν, ὀπίσθεν, καὶ οὕτως ἡμᾶς καταβάλλουσα. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ἃ δεῖ γενέσθαι παρ' ἡμῶν, ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καταγίνεσθαι, τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ μνημονεύειν, τὰ δικαιοματα αὐτοῦ φυλάττεινⁿ· πείθει λοιπὸν, ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἀρκεῖ, ἂν μὴ αὐτὸς παρῇ καὶ βοηθῇ. ¹⁹ “Ἐὰν γὰρ μὴ κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτόν” καὶ μάλιστα ἐπὶ τούτων, οἳ ἔτι ⁵ πρόκεινται τῷ διαβόλῳ, καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν εἰσι τὴν αὐτοῦ. Καὶ ἴστε ταῦτα οἱ μεμνημένοι. Ἀναμνήσθητε γοῦν τῶν ῥημάτων ἐκείνων, δι' ὧν ἀπετάξασθε αὐτοῦ τῇ τυραννίδι, γόνυ κλίναντες, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα αὐτομολήσαντες, καὶ τὰ φρικώδη ἐκεῖνα ^t φθελγάζαμενοι ῥήματα, “δι' ὧν παιδεύομεθα μηδὲν αὐτῷ καθόλου πείθεσθαι. Ἀντικείμενον δὲ αὐτὸν καλεῖ, καὶ διάβολον, ἐπειδὴ καὶ θεὸν πρὸς ἀνθρώπους διαβάλλει, καὶ ἡμᾶς πρὸς θεὸν, καὶ πάλιν ἡμᾶς

¹⁹ Psal. cxxvi. 1.

^k οὕτως F. Mox τὰ αὐτοῦ pro αὐτὸν id. ¹ δε] + πάλιν C.D. ^m αὐτοῦ necessit ex A.B.D. ⁿ τὰ] Sic A.C.D. Edebatut τῷ ante Montef, qui tacite mutavit ad mentem Savilli. ^o συνέχον] ἄτε συνέχον C.D. ^p καταπίπτειν A. ^q πάλιν om. D. ^r αὐτοῖς A. αὐτοῖς C. Tum σωματικῶν et πνευματικῶν ex nostro A. recepit Montef —kws bis conject Sav. —kws bis habet C. Vulgatum merito tuentur B.D.F. Vid. infra p. 439 D. extr. ^s πρόσκεινται C. ^t φθελγόμενοι D. ^u δε] ὧν] δε] οὐ D.

^ααὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους. Ποτὲ μὲν γὰρ τὸν Ἰωβ πρὸς τὸν Ἐ
θεόν, λέγων· ²⁰“Μὴ ὀφραὲν σέβεται Ἰωβ τὸν ὕψιστον;” καὶ
πάλιν τὸν θεὸν πρὸς τὸν Ἰωβ· “Πῦρ κατήλθεν ἐκ τοῦ οὐρα-
νου” καὶ πρὸς τὸν Ἀδὰμ πάλιν τὸν θεόν, ὅτε ἔλεγε διανοι-
χθήσεσθαι αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ πρὸς ²πολλοὺς τῶν νῦν
ἀνθρώπων, λέγων· οὐ προνοεῖ θεὸς τῶν ὀφρωμένων, ἀλλὰ δαίμα-
σιν ἀφῆκε τὰ καθ’ ὑμᾶς· καὶ πρὸς πολλοὺς δὲ τῶν Ἰουδαίων
τὸν Χριστὸν διέβαλε, ^απλάνον καὶ γόητα καλῶν. ¹Πῶς δὲ
ἐνεργεῖ, ἴσως βοῦλεται τις ^οἀκοῦσαι. “Ὅταν μὴ εὖρη νοῦν ⁴³⁹
ἔνθεον, ὅταν μὴ σὺφφονα ^δλογισμὸν, τότε ὡς εἰς ἐρήμην κω-
μάζει ψυχὴν· ὅταν μὴ μνημονεύῃ τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ, μηδὲ
φυλάσῃ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, τότε αἰχμάλωτον λαβὼν ἄπει-
σιν. Ὁ γοῦν Ἀδὰμ εἰ ἐμνημόνευε τῆς ἐντολῆς ^ετῆς λεγούσης,
²¹“Ἀπὸ παντὸς ξύλου φαγῇ,” εἰ ἐφύλασσε τὸ δικαίωμα τὸ
λέγον, “Ἡ ἂν ἡμέρα φάγητε, ^ιτότε θανάτῳ ἀποθανείσθε”
οὐκ ἂν ἔπαθεν ἄπερ ἔπαθεν. “Ἰνα καταξιώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ
εὐθέτῳ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν
ἁμαρτιῶν.” Τὰ μὲν γὰρ παρόντα αἰτοῦμεν, τὰ δὲ μέλλοντα·
καὶ φιλοσοφοῦμεν ὑπὲρ τοῦ λουτροῦ, καὶ ἐν τῇ αἰτήσει παιδεύο-
μεν αὐτοὺς εἰδέναι αὐτοῦ τὴν ἰσχύν. Ἐντεῦθεν γὰρ ἤδη
^εαὐτοὺς συνεθίζει ὁ λόγος εἰδέναι, ὅτι ἀναγέννησις τὸ πρᾶγμα
ἐστίν, ¹καὶ πάλιν γεννώμεθα, ὥσπερ ἀπὸ τῆς μητρὸς, οὕτως
(556) ἀπὸ τῶν ὑδάτων· ἵνα μὴ λέγωσι κατὰ τὸν Νικόδημον, ²²“Πῶς
δύναται τις γεννηθῆναι γέροντων; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν
τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι ἄνωθεν;” Εἰτα,
ἐπειδὴ ἄφεσιν εἶπεν ἁμαρτιῶν, διὰ τῶν ἐξῆς αὐτὴν πιστοῦται
λέγων, “Τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας.” Ὁ γὰρ υἱότης
ἐνδύμενος, ὁ δὲ ὅτι ἀφθαρτος γίνεται. Τί δὲ ἐστίν, “ἐν
καιρῷ εὐθέτῳ;” Ὅταν εὖ διακείμενος ᾖ, ὅταν μετὰ προθυμίας
καὶ πίστεως προσή· τοῦ γὰρ πιστοῦ καιρὸς εὐθετος οὗτός
ἐστίν.

“Ἰνα εὐλογήσῃ τὰς εἰσόδους ¹αὐτῶν καὶ τὰς ἐξόδους, πάντα
τὸν βίον αὐτῶν.” Ἐνταῦθα ¹δὲ καὶ σωματικόν τι αἰτεῖν
κελεύονται, ὡς ἔτι ἀσθενέστεροι ὄντες. “Τοὺς οἴκους αὐτῶν,
καὶ τὰς οἰκετίας.” Τουτέστιν, ἂν τε θεράποντας ἔχωσιν, ἂν τε

20 Job. i. 9, 16.

21 Gen. ii. 16, 17.

22 Joan. iii. 4.

^α αὐτοὺς om. F. ^γ κύριον θεὸν C.D. ² πολλοὺς] + δὲ C.D. Mox τὰ
καθ’ ὑμᾶς A.C. ^α πλάνον κ. γ. καλῶν om. A. ^β πῶς δὲ] + καὶ D.
^ο ἀκοῦσαι] + πῶς C.D. ^δ Vid. Annot. ^ε τῆς accessit ex C.F. ^ι τότε
om. C.D. ^ε Hoc ordine C.D.F. ^ο λόγος αὐτοὺς συνεθίζει vulgo. ¹ καὶ]
+ ὅτι D. ¹ αὐτῶν] αὐτοῦ A.C. ^κ δὲ om. C.D. Mox ὡς om. A.B.

συγγενεῖς, ἂν τε ἑτέροισιν τινὰς προσήκοντας. Ταῦτα γὰρ ἦν
 ὁ τῆς παλαιᾶς τὰ ἔπαθλα· καὶ οὐδὲν οὕτω δεινὸν ἐδόκει εἶναι, ὥς
 χρεῖα, ὥς ἀπαιδία, ὥς τὰ πένθη τὰ ἄωρα, ὥς τὸ ἐν λιμῇ εἶναι,
 Δὲ τὸ μὴ ἐξ οὐρίας τὰ πράγματα αὐτοῖς φέρεσθαι. Διὰ δὲ
 τοῦτο καὶ ^mτούτους ἀφίησιν ἐμφιλοχωρεῖν ταῖς αἰτήσεσι ταῖς
 σωματικωτέραις, κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἀναβιβάζων. Τοῦτο γὰρ
 καὶ ὁ Χριστὸς ποιεῖ, τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, παλαιῶν ⁿμεμνη-
 μένος εὐλογιῶν ὁ μὲν Χριστὸς, ὅταν λέγῃ, ²³“Μακάριοι οἱ
 πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν” ὁ δὲ Παῦλος,
 “Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα ^pσου, καὶ ἔσῃ μακρο-
 χρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.” “Τὰ τέκνα αὐτῶν ἵνα αὐξήσας εὐλο-
 γήσῃ, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἀγαγὼν σοφίσῃ.” Πάλιν ἐνταῦθα
 καὶ σωματικὸν καὶ ^qπνευματικόν, ἅτε νηπιωδέστερον διακει-
 Ε μένοισιν. Εἴτα τὸ ὕστερον καθόλου πνευματικόν, “ἵνα κατεν-
 θύῃ αὐτοῖς πάντα τὰ προκείμενα πρὸς τὸ συμφέρον.” Οὐ
 γὰρ ἀπλῶς τὰ προκείμενα, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον. Πολλάκις
 γὰρ πρόκειται ἀποδημία, ἀλλ’ οὐ συμφέρεται ^rἕτερόν τι τοιοῦ-
 τον, ἀλλ’ οὐκ ἔστι λυσιτελοῦν. Ἀπὸ τούτων παιδεύονται ἐν
 πᾶσιν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ, ὥς συμφεράντως γινόμενοις. Καὶ
 μετὰ ταῦτα πάντα ἐγείρεσθαι κελεύει λοιπόν. Πρότερον γὰρ
 αὐτοὺς χαμαὶ ῥίψας, ὅτε ἤτησαν ἅπερ ^sἤτησαν, καὶ παρρησίας
 440 ἐνεπλήσθησαν, ἀνίστησιν αὐτοὺς ὁ ^tλόγος, καὶ κελεύει λοιπὸν
 καὶ αὐτοὺς ἔχασθαι τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἰκετηρίας. Τὰ μὲν γὰρ
 ἡμεῖς λέγομεν, τὰ δὲ αὐτοῖς ἐπιτρέπομεν, ἥδη τὰς θύρας αὐτοῖς
 ἀνοίγοντες τοῦ αἰτεῖν ^xκαθάπερ τοὺς παῖδας πρότερον μὲν
 αὐτοὶ διδάσκομεν, ἔπειτα δὲ καὶ δι’ ἐαυτῶν φθέγγεσθαι κελεύ-
 ομεν· λέγοντες, “Τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης αἰτήσατε οἱ κατη-
 χούμενοι.” Ἔστι γὰρ ἄγγελος κόλασιν ἔχων, ὥς ὅταν λέγῃ,
 24 “Ἀποστολὴν δι’ ἀγγέλων πονηρῶν” ἔστιν ^yὀλοθρευτής.
 Διὰ τοῦτο τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης κελεύομεν αἰτεῖν, παιδεύον-
 Β τες, ὁ πάντων ἐστὶ σύνδεσμος τῶν ἀγαθῶν ^zεἰρήνη, τοῦτο
 ζητεῖν, ὥστε πάσης ἀπηλλάχθαι μάχης, παντὸς πολέμου,

23 Matth. v. 4. Ephes. vi 2, 3.

24 Psal. lxxvii. 49.

¹ τῆς παλαιᾶς] καὶ τῆς π. διαθήκης C.D.^m τούτοις F. Mox σωματι-

καῖς B. Sav. marg.

ⁿ μεμνημένοις F. Idem p. p. ὁ μὲν γὰρ Χρ.^o τὴν

omission in Editis, est in omnibus Codd.

^p σου om. C.F.^q πνευ-

ματικόν]+αἰτεῖ C.D.

^r ἕτερον] ἢ ἕτερον F.^s ἤτησαν] αἰτῆσαι ἔχρησεν F.

ἅπερ ἤτησαν om. A.B.

^t λόγος]+ἀνταναβῶν καὶ ἀνάστησιν λέγων C.D.^u ἐπανοίγοντες C.D.^x καθάπερ] καὶ καθάπερ C.D.^y ὀλοθρευτής]

+ἔστιν ἄγγελος εἰρήνης A.

^z ἡ εἰρήνη C.D. ἡ εἰρήνη (sic) B. εἰρήνην A.

πάσης στάσεως. “Εἰρηνικὰ ὑμῖν πάντα τὰ προκείμενα.”
 Καὶ γὰρ φορτικὸν ἦ τι, εἰρήνην δὲ ἔχῃ, κοῦφόν ἐστι. Διὰ
 τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ²⁵ “Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι
 ὑμῖν.” Οὐδὲν γὰρ οὕτως ὅπλον ἰσχυρὸν τῷ διαβόλῳ, ὡς
 μάχη καὶ ἔχθρα καὶ πόλεμος. “Εἰρηνικὴν τὴν παροῦσαν ἡμέ-
 ραν, καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν αἰτήσασθε.” Εἶδες
 πῶς πάλιν ὁλόκληρον τὸν βίον ἐν ἀρετῇ κελεύει εἶναι; “Χρι-
 στιανὰ ὑμῶν τὰ τέλη” τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, τὸ καλὸν ^C
 καὶ τὸ συμφέρον. “Ὁ γὰρ μὴ καλόν, οὐδὲ συμφέρον.” Ἀλλή
 γὰρ παρ’ ἡμῖν τῶν συμφερόντων ἡ φύσις παρὰ τὴν τῶν πολ-
 λῶν ὑπόληψιν. “Ἐαυτοὺς τῷ ζῶντι θεῷ καὶ τῷ Χριστῷ
 αὐτοῦ παραθέσθαι.” Οὕτω γὰρ ἡτὴν ὑπὲρ ἐτέρων αὐτοῖς
 ἐπιτρέπομεν, ἀλλ’ ἀγαπητὸν ὑπὲρ αὐτῶν δύνασθαι δεῖσθαι.
 Εἶδες εὐχὴν ἀπρητισμένην, καὶ δογμάτων ἕνεκεν καὶ πολιτείας;
 “Ὅταν γὰρ εὐαγγέλιον εἰπωμεν, ὅταν ἐνδυμα ἀφθαρσίας, ὅταν
 λουτρὸν παλιγγενεσίας, τὰ δόγματα εἶπομεν πάντα ὅταν νοῦν
 ἔνθεον, ὅταν σόφρονα λογισμὸν, ὅταν τὰ ἄλλα ἅπερ εἰρήκαμεν, ^D
 τὴν πολιτείαν ἡμιξάμεθα. Εἶτα κλίνει τὰς κεφαλὰς κελεύομεν,
 τεκμήριον τοῦ τὰς εὐχὰς ἀκουσθῆναι ποιοῦμενοι τὸ τὸν θεὸν
 εὐλογεῖν. Οὐ γὰρ δὴ ἀνθρωπὸς ἐστὶν ὁ εὐλογῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς
 ἐκείνου χειρὸς καὶ γλώττης αὐτῷ προσάγομεν τῷ βασιλεῖ τὰς
 κεφαλὰς τῶν παρεστῶτων. Καὶ ἐπιβοῶσιν ἅπαντες τὸ,
 Ἀμήν. Ταῦτα δὲ μοι πάντα τίνος ἕνεκεν εἴρηται; Ἰνα διδάξω
 (557) ὅτι ἡ τὸ ἐτέρων δεῖ ζητεῖν, ἵνα μὴ νομίσωσιν οἱ πιστοὶ μηδὲν
 εἶναι πρὸς αὐτοὺς, ὅταν ταῦτα λέγηται. Οὐ γὰρ δὴ τοῖς
 τοίχοις ὁ διάκονος λέγει, “Δεσθῶμεν ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων.”
 Ἀλλὰ τινὲς οὕτως εἰσὶν ἀνόητοι καὶ βλαῖκες καὶ διαλελυμένοι, ^E
 ὡς μὴ μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῶν κατηχουμένων, ἀλλὰ καὶ ἐν
 τῷ καιρῷ τῶν πιστῶν ἐστάναι καὶ διαλέγεσθαι. Ἐντεῦθεν
 πάντα διέστραπτai, ἐντεῦθεν πάντα ἀπόλωλεν, ὅτι ἐν τῷ
 καιρῷ, ἐν ᾧ μάλιστα δεῖ τὸν θεὸν καταλλάττειν, ἐν τούτῳ
 ἰπαροξύναντες ἄπιμεν. Καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν πιστῶν ὑπὲρ
 ἐπισκόπων, ὑπὲρ πρεσβυτέρων, ὑπὲρ βασιλέων, ὑπὲρ τῶν κρα-
 τούντων, ὑπὲρ γῆς καὶ θαλάσσης, ὑπὲρ ἀέρων, ὑπὲρ τῆς οἰκου-
 μένης ἀπάσης ^Kκελευόμεθα προσιέναι τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ. ⁴⁴

26 Joan. xiv. 27.

^a ἡμῖν vulgo. ἴσ. ὑμῖν Sav. marg. ὑμῖν D.F. quod tacite edidit Montef.
^b αἰτήσασθαι A. ^c παράθεσθε C. ^d τῇ B. ^e εἰσακουσθῆναι
 D.F. ^f τῷ βασιλεῖ om. B. ^g παρεστῶτων προσεστῶτων B.C.D.
^h τὸ τὰ F. ⁱ Sic A.B.D.F. Edd. παροξύνοντες. Mox καὶ post γὰρ as-
 sumsimus ex C.F.D. ^k κελεύομεν A.

Ὅταν οὖν οἱ τοσαύτην ὀφείλοντες ἔχειν παρρησίαν, ὥς ὑπὲρ ἄλλοτρίων δεῖσθαι, μηδὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν νήφοντες προσευχώμεθα, τίς ἡμῖν ¹ ἡ ἀπολογία; ποία συγγνώμη; Διὸ δὴ παρακαλῶ ταῦτα πάντα ^m ἐννοήσαντας, εἰδέναι καιρὸν εὐχῆς, καὶ μεταρσίους γίνεσθαι, καὶ ἀπαλλάττεσθαι τῆς γῆς, καὶ αὐτῶν ἄπτεσθαι τῶν ἀψίδων τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα δυνηθῶμεν τὸν θεὸν ἴλεω ποιῆσαι, καὶ τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ὧν γένοιτο **B** πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ.

¹ Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ.

C **ΕΝΤΑΥΘΑ** πάλιν καὶ ἑτέραν παρακλήσεως ὑπόθεσιν οὐ μικρὰν ^a ἡμῖν ἀνακαλύπτει, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεγάλην, καὶ ἱκανὴν ἀνορθῶσαι διάνοιαν ὑπὸ κινδύνων βαπτιζομένην. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ^b ὁ θεὸς ἡμᾶς παρεκάλεσε, καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐρρύσατο, καὶ τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς εὐχαῖς ^c τούτων τὸ πᾶν ἀνέθηκεν ἵνα μὴ ταύτῃ τὸν ἀκροατὴν ὑπτιον ποιήσῃ, τῷ ἐλέῳ τοῦ θεοῦ μόνον καὶ ταῖς ^d ἑτέρων εὐχαῖς θαρροῦντα, δαίκνυσιν ὅτι καὶ αὐτοὶ οὐ μικρὸν οἴκοθεν συνεισήνεγκαν. Καὶ ἐδήλωσε μὲν αὐτὸ καὶ ἔμπροσθεν εἰπὼν, ὅτι “καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ ^e Χριστοῦ, περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις **D** ἡμῶν” ἐνταῦθα δὲ καὶ ἑτερόν τι λέγει οἰκεῖον κατόρθωμα. Ποῖον δὲ τοῦτο; Ὅτι ἐν καθαρῷ συνειδότι καὶ ^f ἀδόλῳ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀναστρεφόμεθα, φησίν. Οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο ἡμῖν εἰς παραμυθίαν καὶ παράκλησιν μάλλον δὲ οὐκ εἰς

¹ Cap. I. v. 12.

¹ ἡ om. F. ^m ἐννοήσαντες vulgo. Accusativum ex uno F. edidimus, quod ante nos sine libris nec monito lectore fecerat Editor Ben. ² ^{dae}. **Hom.** III. ^a ἡμῖν om. F. ^b Verba ὁ θεὸς ἡμᾶς παρεκάλεσε καὶ, quae facile excidere poterant, ex nostris D.F. nunc primum vulgata sunt. ^c τούτων] αὐτῶν D. ^d ἑτέρων εὐχαῖς] εὐχαῖς τῶν ἑτέρων D. ^e Χριστοῦ] + οὕτω δὲ αὐτοῦ Χριστοῦ D. + εἰς ἡμᾶς οὕτως διὰ τοῦ Χριστοῦ F. Mox articulum ante παράκλησις ex omnibus Codd. recepimus. ^f ἀδόλῳ] + γνώμῃ D.F.

παράκλησιν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἕτερον, ὃ πολλῶ μείζον τῆς παρακλήσεώς ἐστι, καὶ εἰς καύχισιν. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, κακεῖ-
 νους παιδεύων ἐν ταῖς θλίψεσι μὴ καταπίπτειν, ἀλλὰ καὶ ἐνα-
 βρύνεσθαι, ὅταν καθαρὸν ἔχωσι ^h συνειδὸς, καὶ ἡρέμα καθαπτό-
 μενος τῶν ψευδαποστόλων. Καὶ ὥσπερ ἐν τῇ προτέρᾳ φησὶν, ὅτι ² “ἀπέστείλε με Χριστὸς εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ E
 λόγων, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ” καὶ, “ἵνα ἡ
 πίστις ^l ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ’ ἐν δυνάμει θεοῦ”
 οὕτω καὶ ἐνταυθὰ φησιν, “οὐκ ἐν σοφίᾳ, ἀλλ’ ἐν χάριτι
 Χριστοῦ.” Καὶ ἕτερον δὲ τι ἠνίξαστο εἰπὼν, “οὐκ ἐν σοφίᾳ,”
 τουτέστιν, οὐκ ἐν ἀπάτῃ καὶ ταύτῃ βάλλων τὴν ἔξω παιδεύειν.
 “Ἡ γὰρ καύχισις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, φησὶ, τὸ μαρτύριον τῆς
 συνειδήσεως ἡμῶν” τουτέστιν, ἡ συνείδησις ἡμῶν, οὐκ ἔχουσα ⁴⁴²
^k ἡμᾶς καταδικάζειν, ὡς ἐπὶ πονηροῖς πράγμασιν ἐλαυνομένους.
 Καὶ γὰρ μυρία πάσχωμεν δεινὰ, καὶ πάντοθεν βαλλώμεθα καὶ
 κινδυνεύωμεν, ἀρκεῖ εἰς παραμυθίαν ἡμῖν, μᾶλλον δὲ οὐ μόνον εἰς
 παραμυθίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ στεφανοῦσθαι, τὸ συνειδὸς καθα-
 ρὸν ὄν, καὶ μαρτυροῦν ἡμῖν, ὅτι δι’ οὐδὲν πονηρὸν, ἀλλὰ διὰ τὸ
 τῷ θεῷ δοκοῦν, ταῦτα πάσχωμεν δι’ ἀρετὴν, διὰ φιλοσοφίαν,
 διὰ τὴν τῶν πολλῶν σωτηρίαν. Ἐκείνη μὲν οὖν ἡ προτέρα
 παράκλησις παρὰ τοῦ θεοῦ ἦν αὕτη δὲ παρ’ αὐτῶν καὶ τῆς ταῦ
 βίου καθαρότητος ^l συνεισέγητο. Διὸ καὶ καύχισιν ^m αὐτὴν
 (558) καλεῖ, ὅτι τῆς οἰκείας αὐτῶν ἀρετῆς κατόρθωμα ἦν. Τίς οὖν ^B
 ἐστὶν ἡ καύχισις, καὶ τί μαρτυρεῖ ἡμῖν τὸ συνειδὸς ἡμῶν;
 “Ὅτι ⁿ ἐν εἰλικρινείᾳ.” Τουτέστιν, οὐδὲν δολερὸν, οὐχ ὑπό-
 κρισις, οὐκ εἰρωνείαν, οὐ κολακείαν, οὐκ ἐπιβουλήν καὶ ἀπάτην,
 οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλ’ ἐν ἐλευθερίᾳ πάσῃ, ^o ἐν
 ἀπλότῃ, ἐν ἀληθείᾳ, ἐν καθαρᾷ καὶ ἀπονήρῳ γνῶμῃ, ἐν ἀδόλφῳ
 διανοίᾳ, οὐδὲν ἔχοντες συνεσκιασμένον, οὐδὲ ὑποῦλον. “Οὐκ ἐν
 σοφίᾳ σαρκικῇ.” Τουτέστιν, οὐκ ἐν κακουργίᾳ, ^p οὐδὲ πονηρίᾳ,
 οὐδὲ ἐν δεινότητι λόγων, ἢ ἐν συμπλοκῇ σοφισμάτων ταύτην ^C
 γὰρ λέγει σοφίαν σαρκικὴν. Καὶ ἐφ’ ᾧ μέγα ἐφρόνουσι ἐκεί-
 νοι, τοῦτο οὗτος ἀρνείται καὶ διωθίζεται, δεικνὺς ἐκ πολλοῦ τοῦ
 περιόντος οὐκ ὄν ἄξιον καυχίσεως τοῦτο, καὶ ὅτι οὐ μόνον αὐτὸ
 οὐ ζητεῖ, ἀλλὰ καὶ διακρούεται καὶ ἐπαισχύνεται. “Ἄλλ’ ἐν
 χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ.” Τί ἐστίν, “ἐν

2 i Cor. i. 17. iii. 5.

^h ἕτερον δ] ἕτερα ἃ D. ἑτέραν ὅ A. ^l τὸ συνειδὸς D. ^l ἡμῶν A.B.F.
^k ἡμᾶς om. F. ^l συνεισέγητο A. ut in novissima Ed. excusum est.
^m αὐτὴν] αἰεί D. ⁿ ἐν] + ἀπλότῃ καὶ D. + ἀπλότῃ καὶ ἐν Ben. ^o ἐν
 ἀπλ.] καὶ ἀπλ. A. ^p οὐδὲ ἐν πον. F.

χάριτι τοῦ θεοῦ; Τὴν παρ' αὐτοῦ σοφίαν, τὴν παρ' αὐτοῦ
 δύναμιν δεδομένην ἡμῖν ἐνδεικνύμενοι, διὰ τῶν σημείων, διὰ τοῦ
 περιγενέσθαι σοφῶν, ῥητόρων, φιλοσόφων, βασιλέων, δῆμων,
 ἰδῶται τυγχάνοντες, καὶ μηδὲν τῆς ἔξωθεν σοφίας ἐπιφερό-
 μενοι. Οὐχ ἡ τοχοῦσα δὲ αὕτη παράκλησις τε καὶ καύχησις
 D' τοῦ συνειδέναι ἑαυτοῖς, ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνη δύναμις ἐκέχρητο,
 ἀλλὰ θεία χάριτι πάντα κατάρθουν. [“^u Ἐν τῷ κόσμῳ.”]
 Οὕτως οὐκ ἐν Κορίνθῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκου-
 μένης. “Περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.” ³ Τί περισσοτέρως
 πρὸς ὑμᾶς; “Ἐν χάριτι τοῦ ἀνεστράφημεν.” Καὶ γὰρ
 σημεία καὶ θαύματα παρ' ὑμῖν ἐπεδείξαμεθα, καὶ πλείονα
 ἀκρίβειαν, καὶ βίον ἄληπτον. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο χάριν τοῦ
 καλεῖ, καὶ τὰ οἰκεία κατορθώματα αὐτῇ λογιζόμενος. Ἐκεῖ
 γὰρ καὶ τὰ σκάμματα ὑπερέβη, ἀδάπανον τιθεὶς τὸ εὐαγγέ-
 E λιον, διὰ τὸ τῆς ἀσθενείας αὐτῶν φειδεσθαι. ³ “Οὐ γὰρ ἄλλα
 γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε.”
 Ἐπειδὴ γὰρ μεγάλη ἐφθέγγετο ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ ἔδοξε
 ἑαυτῷ μαρτυρεῖν, ὅπερ ἦν φορτικόν, πάλιν αὐτοὺς παράγει
 μάρτυρας τῶν λεγομένων. Μὴ γάρ τις νομιζέτω γραμματίων
 εἶναι κόμπων τὰ λεγόμενα, φησὶ ταῦτα γὰρ ὑμῖν δηλοῦμεν, ἃ
 443 αὐτοὶ ὑμεῖς ἴστε, καὶ ὅτι οὐ ψευδόμεθα, πρὸ τῶν ἄλλων ἂν ἡμῖν
 μαρτυρήσητε. Ἀναγινώσκοντες γὰρ ἐπιγινώσκετε, ὅτι ἃ σύν-
 ιστε ἡμῖν ἐν τοῖς ἔργοις, ταῦτα καὶ ἐν τοῖς γράμμασι λέγομεν
 καὶ οὐκ ἐναντιοῦται ὑμῶν ἡ μαρτυρία ταῖς ἐπιστολαῖς, ἀλλὰ
 συνάδει τῇ ἀναγνώσει ἢ γνῶσις, ἣν προλαβόντες ἔχετε περὶ
 ἡμῶν. ⁴ “Καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους.” Οὐδὲ γὰρ
 ἐξ ἀκοῆς ἴστε, φησὶ, τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς πείρας.
 Τὸ δὲ, “ἀπὸ μέρους,” μετριάζων εἶπεν. Ἔθος γὰρ αὐτῷ
 τοῦτο, ἐπειδὴν μέγα τι φθέγγεται κατεπειγούσης ἀνάγκης·
 οὐδὲ γὰρ ἄλλως αὐτὸ ποιεῖ ταχέως ^d συστέλλειν πάλιν τὸν
 B ἐκ τῶν εἰρημένων ὄγκον ^e βουλόμενος. “Ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ
 ἕως τέλους ἐπιγινώσεσθε.”

Εἶδες πάλιν ἀπὸ τῶν παρελθόντων τὰ μέλλοντα πιστού-
 μενον, ^f καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν παρελθόντων ἑμόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ

3 v. 13.

4 v. 14.

^a θεοῦ] + ἀντὶ τοῦ D. ^r τυγχάνοντες] + αὐτοὶ D. ^s δὲ om. A. B.
^t τοῦ συνειδέναι.] “MS. [nobis A.] τὸ συνειδέναι.” Montef. Fallitur. ^u Vid.
 Annot. ^x τί ἐστὶ περ. π. ὑμᾶς; τοῦτέστιν, ἐν χ. D. ^y γὰρ om. D.
^z ὑπὲρ] περὶ D. ^a γραμματίων] Sic F. πραγμάτων vulgo. Vid. Annot.
 Mox μαρτυρήσετε Ben. repugnantibus libris. ^b ὑμῶν] ἡμῶν A. ἡμῶν ceteri.
 ὑμῶν primus edidit Montef. non monito lectore. Ita etiam Interpp. ^c Sic
 A. D. F. εἴχετε vulgo. ^d συστέλλει D. ^e βουλόμενος] ὑποτεμνόμενος D.
^f καὶ om. D. ^g ἑμόνον] δὲ μόνον D.

τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως; Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀπεφήματο, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἐπ' αὐτὸν ἔρριψε, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα. "Ὅτι καυχῆμα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ὑμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Ἐνταῦθα τὸν ἐκ τῶν εἰρημίων ὑποτέμνεται φθόνον, ^hμεριστὰς αὐτοὺς καὶ κοινωνοὺς ⁱποιῶν τῆς δόξης τῶν ^kαὐτοῦ κατορθωμάτων. Οὐ γὰρ μέχρις ἡμῶν ^C^lἔστηκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑμᾶς διαβαίνει, καὶ πάλιν ἀφ' ὑμῶν εἰς ἡμᾶς. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπῆρεν ἑαυτὸν, καὶ τῶν παρελθόντων παρέσχεν ἀπόδειξιν, καὶ τὰ μέλλοντα ^mἐνεργήσατο· ὥστε μὴ ἐπισκῆψαι τοὺς ἀκούοντας ὡς μεγαλουργοῦντι, μηδὲ εἰς βασκανίαν, ὅπερ ἔφη, ἐξενεχθῆναι, κοινοῖ τὸ κυχῆμα, καὶ αὐτῶν εἶναι φησι τὸν τῶν ἐγκωμίων στέφανον τούτου. ⁿἌν γὰρ τοιοῦτοι φανῶμεν, φησὶν, ^oὅ ἔπαινος ^oἡμῶν ὑμῶν ἡ δόξα· ὥστε οὐ καὶ ὑμῶν εὐδοκιοῦντων ἡμεῖς ἀγαλλόμεθα καὶ σκιρτῶμεν καὶ στεφανούμεθα. Πάλιν κἀνταῦθα πολὺ τὸ τῆς ^Dταπεινοφροσύνης αὐτοῦ δι' ὧν εἶρηκεν ^qἐπιδέκνυται. Οὐ γὰρ ὡς διδάσκαλος μαθηταῖς, ἀλλ' ὡς ^rμαθητῆς μαθηταῖς ὁμοτίμοις ⁽⁵⁵⁹⁾διαλεγόμενος, οὕτως ἐξισάζει τὸν λόγον. Καὶ θεὰ πῶς αὐτοὺς ὑψηλοὺς ποιεῖ, καὶ φιλοσοφίας πληροῖ, παραπέμπων ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Μὴ γὰρ μοι τὰ παρόντα ^sεἶπτε, φησὶ, τουτέστι, τὰ ἀνείδη, τὰς λοιδορίας, τὰ σκώμματα τὰ παρὰ τῶν πολλῶν· οὐδὲν γὰρ μέγα ^tτὰ ἐνταῦθα, οὔτε τὰ χρηστὰ οὔτε τὰ λυπηρὰ, οὐ τὰ σκώμματα, οὐ τὰ ἐγκώμια τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἀνανήσθητέ μοι τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς ^Eφοβεράς καὶ φρικτῶν, ἐν ᾗ ^uπάντα ἀνακεκαλυμμένα. Τότε γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν ἡμῖν καλλωπισθήσεσθε· ὅταν καὶ ὑμεῖς φαίνεσθε τοιοῦτους ἔχοντες διδασκάλους, μηδὲν ἀνθρώπινον διδάσκοντας, μηδὲ πονηρίαν συνεζήκοντας, μηδὲ λαβὴν τινα δεδωκότας, καὶ ἡμεῖς τοιοῦτους ἔχοντες μαθητὰς, μηδὲν ἀνθρώπινον πύσχοντας, μηδὲ σαλευομένους, ἀλλὰ μετὰ προθυμίας πάντα ὑποδεχομένους, καὶ μηδαμῶθεν παραλογιζομένους. Καὶ νῦν μὲν γὰρ ταῦτα δῆλα τοῖς νοῦν ἔχουσιν· τότε δὲ πᾶσιν. "Ὡστε εἰ καὶ θλιβόμεθα νῦν, οὐ μικρὰν καὶ ταύτην ⁴⁴⁴ἔχομεν παραμυθίαν· νῦν μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ συνειδότος, τότε δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκλάμψεως αὐτῆς. Νῦν μὲν γὰρ τὸ συνειδὸς ἡμῶν οἶδεν, ὅτι χάριτι θεοῦ πάντα ποιοῦμεν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἴστε

^h μεριστὰς A. Veron. ⁱ ποιῶν] Sic D.F. Legebatur ποιήσας. ^k Sic A.B. et fortasse alii. αὐτοῦ Edd. ^l ἔστηκεν] + τὸ καυχῆμα φησιν D. ^m ἐνεργήσατο D. ⁿ ὅ ἔπ. ἡμῶν] ὑμῶν ὁ ἔπαινος B.F. cum Erasmi. ^o ἡμῶν ὑμῶν] ὑμῶν ἡμῶν A. ^p Sic A.B. αὐτοῦ vulgo. ^q ἐπιδέκνυται] ἐπιδεκνύμενος D. ^r μαθητῆς om. B. μαθητῆς μαθηταῖς om. A. Vid. Annot. ^s Sic D. εἶπτε vulgo. ^t τὰ om D. ^u πάντα] + ἔσται D.

καὶ εἴσεσθε· τότε δὲ καὶ πάντες μαθήσονται ἄνθρωποι καὶ τὰ
 ἡμέτερα καὶ τὰ ὑμῶν, καὶ ὄψονται δι' ἀλλήλων ἡμᾶς δοξαζο-
 μένους. "Ἰνα γὰρ μὴ δόξη μόνος αὐτὸς εἶναι λαμπρὸς ἀπὸ τῆς
 καυχήσεως, καὶ αὐτοῖς δίδωσιν αἰτίαν τοῦ καυχήματος, καὶ
 ἀπάγει τῶν παρόντων λυπηρῶν. Καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς παρα-
 Β κλήσεως ἐποίησεν εἰπὼν, ὅτι δι' ὑμᾶς παρακαλούμεθα, τοῦτο
 καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, δι' ὑμᾶς καυχώμεθα λέγων, ὥσπερ καὶ ὑμεῖς
 δι' ἡμᾶς, πανταχοῦ κοινωνοὺς αὐτοὺς ποιῶν ἀπάντων, τῆς παρα-
 κλήσεως, τῶν παθημάτων, τῆς σωτηρίας τῆς * αὐτοῦ. ^γ Καὶ
 γὰρ τὴν σωτηρίαν ταύτην ταῖς εὐχαῖς αὐτῶν λογίζεται. "Συν-
 υπουργοῦντων γὰρ ὑμῶν τῇ δέήσει," φησὶν, ἐρρύσατο ἡμᾶς ὁ
^ζ θεός. Οὕτω δὴ καὶ τὰ καυχήματα κοινὰ τίθησιν. "Ὡσπερ
 γὰρ ἐκεῖ φησιν, "εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοιωνοὶ ἐστε τῶν παθη-
 μάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως" οὕτω καὶ ἐνταῦθα, "καύ-
 C σχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν." ^δ "Καὶ ταύτη τῇ
 πεποιθήσει ἐβουλόμην πρότερον πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν." Ποῖα
 πεποιθήσει; "Τῷ σφόδρα θαρρεῖν ὑμῖν, τῷ καυχᾶσθαι ἐφ'
 ὑμῖν, τῷ καύχημα ὑμῶν εἶναι, τῷ σφόδρα ὑμᾶς ἀγαπᾶν, τῷ
 μηδὲν ἐαυτῷ συνειδέναι πονηρὸν, τῷ πεποιθέναι ὅτι πάντα
 πνευματικὰ ^β παρ' ἡμῖν, καὶ ὑμᾶς τούτων μάρτυρας ἔχειν.
 "Ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς
 Μακεδονίαν." Καὶ μὴν τουναντίον ἐπηγγείλατο ἐν τῇ προτέρᾳ,
 οὕτω λέγων· ^ε "Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν Μακεδονίαν
 διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι." Πῶς οὖν ἐνταῦθα τὰ-
 D ναντία ^ε φησὶν; Οὐ τὰ ἐναντία φησὶν, ἀπαγε· ταῦτα γὰρ
 ἐναντία μὲν ἐστὶν οἷς ἔγραψεν, οὐκ ἐναντία δὲ οἷς ἐβούλετο.
 Διὸ καὶ ἐνταῦθα οὐκ εἶπεν, ὅτι ἔγραψα δι' ὑμῶν ἀπελθεῖν εἰς
 Μακεδονίαν, ἀλλ', "ἐβουλόμην." Εἰ γὰρ καὶ οὐχ οὕτως
 ἔγραψα, φησὶν, ἀλλ' ὅμως ἐσπούδαζον καὶ ἐβουλόμην καὶ ^δ πρὸ
 τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς· ^ε τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ βουληθῆναι
 ὑστερεῖσθαι τῆς ὑποσχέσεως, ὅτι καὶ φθάσαι αὐτὴν ἠθέλησα.
 "Ἰνα δευτέραν χάριν ἔχητε." Τί ἐστί, δευτέραν; "Ἰνα διπλὴν
 χάριν ἔχητε, καὶ τὴν διὰ τῶν γραμμάτων, καὶ τὴν διὰ τῆς
 E παρουσίας. Χάριν δὲ ἐνταῦθα ^δ χάριν λέγει. "Καὶ δι' ὑμῶν
 διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς

S. v. 15, 16.

6 1 Cor. xvi. 5.

* αὐτοῦ A. B. αὐτοῦ Edd.

^γ καὶ γὰρ] + καὶ F.^ζ θεός] κύριος B.Sat. marg. ^α τῷ τὸ ubique F.^δ παρ'] τὸ παρ' F.^ε φησὶν]

λέγει D.

^δ πρὸ τοῦ] πρὸ τούτου D. F. Vid. Annot.^ε τοσοῦτον] καὶ

τοσοῦτον F.

^δ χάριν] τὴν χάριν B. D. non Mossq.

ὡμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. ⁷Τοῦτο οὖν ⁸βουλούμενος, μὴ τι ἄρα τῇ εὐαφρίᾳ ἐχρησάμην;

Ἐνταῦθα λοιπὸν ἐξ εὐθείας ἀποδύεται τὸ ἐγκλημα τὸ ἐκ τῆς μελλήσεως καὶ τῆς ἀπουσίας. Ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. Τίνος ¹οὖν ἔνεκεν οὐκ ἦλθον; ἰδὲ ὡς κοῦφος καὶ εὐρίπιστος; τοῦτο γὰρ ἐστι, “μὴ τι ἄρα τῇ εὐαφρίᾳ ἐχρησάμην;” Οὐδαμῶς ἀλλὰ διὰ τί; “Ὅτι ²ἀ βουλευόμει, οὐ κατὰ σάρκα βουλευόμει.” Τί ἐστιν, ⁴⁴⁵
(560) “οὐ κατὰ ³σάρκα;” Οὐ σαρκικῶς βουλευόμει. “Ἰνα ⁴ἢ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὐ οὐ.” Ἀλλ' ἔτι καὶ τοῦτο ἀσφές. Τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν; Ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος, τουτέστιν, ὃ ταῖς παροῦσι προσηλωμένος, καὶ ἐν τούτοις διαπαντὸς ὢν, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας ἐκτὸς τυγχάνων, πανταχοῦ ἀπίεναί δύναται, καὶ πλανᾶσθαι ὅπου βούλεται· ὃ δὲ ὑπὲρ τῆς τοῦ πνεύματος, καὶ ὑπ' ἐκείνου ἀγόμενος καὶ περιεγόμενος, οὐ δύναται κύριος εἶναι ⁵πανταχοῦ τῆς ἐαυτοῦ γνώμης, τῆς ἐκείθεν ⁶ἐξουσίας ἐξαρτήσας αὐτήν· ἀλλὰ ⁷ταυτόν ὑπομένει, οἷον αἶν εἰ δούλος εὐδοκιμῶν, καὶ πανταχοῦ περιελκόμενος ὑπὸ τῶν δεσποτικῶν ἐπιταγμάτων, καὶ οὐκ ἔχων ἐξουσίαν ἐαυτοῦ, οὐδὲ ἀναπνεῦσαι δυνάμενος οὐδὲ μικρὸν, ἐπαγγέλλοιτό τινα τοῖς συνδούλοις, εἴτα τῷ δεσπότη τὰναντία δοκοῦντα, μὴ ἀνύοι τὰ ⁸ἐπηγγελμένα. Τοῦτο οὖν ⁹φησιν, ὅτι οὐ κατὰ σάρκα βουλευόμει· οὐκ εἰμὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἐκτὸς κυβερνήσεως, οὐδὲ ἐξουσίαν ἔχω βαδίζειν ὅπου βούλομαι. Καὶ γὰρ ὑπόκειμαι ¹⁰δεσποτείᾳ τῇ τοῦ παρακλήτου· καὶ ἐπιτάγμασι, καὶ ταῖς ἐκείνου ψήφοις ἄγομαι καὶ περιάγομαι. Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδυνήθην ἐλθεῖν· οὐ γὰρ ἔδοξε τῷ πνεύματι. ¹¹Ὁ καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι πολλαχοῦ γέγονεν· ἀλλαχοῦ γὰρ προηρημένον ἐλθεῖν, τὸ πνεῦμα ἀλλαχοῦ βαδίζειν· ἐκέλευεν. Ὡστε οὐ τῆς ἐμῆς εὐαφρίας, τουτέστι, κουφότητος, τὸ μὴ ἐλθεῖν, ἀλλὰ τὸ ¹²τῷ πνεύματι ὑποκείμενον ἐκείνῳ πείθεσθαι. ¹³Εἶδες πάλιν

7 v. 17.

¹ βουλευόμενος F. Mosq. 9. ² οὖν om. D. ³ ἄρα] Sic B. ἄρα vulgo.
⁴ σάρκα] + ἀντὶ τοῦ D. ⁵ Sic D.F. τῆς ἐαυτοῦ γ. πανταχοῦ hoc ordine Edd.
⁶ ταύτων] τοιοῦτον Edd. Codices in diversa abeunt: nempe οὕτω A. τοῦτον B.
sed ex corr. τοιοῦτον, ταύτην D. ταύτων F. quod praetulimus. Vid. Th. 1. 1. 1.
pp. 685 E. 795 B. Mox ἂν om. D.F. ⁷ οὐδὲ] + μικρὸν (οὐ μὲν οὐδὲ
μικρὸν) B. ⁸ ἐπηγγελμένα mendose Ben. ⁹ φησιν] ἐστὶν φησιν D.
¹⁰ οὐκ] καὶ οὐκ vulgo: sed copula non est in D.F. ¹¹ καὶ ἐπιτάγμασι] ταῖς
ἐκείνου καὶ ψ. D. ¹² ὃ καὶ] τοῦτο δὲ D. Mox π. ἠρημένον B.
¹³ ἐκέλευεν] ἐπέτρεπεν D. ¹⁴ τῷ πνεύματι] Sic B.D. τοῦ πνεύματος A.
Post h. v. leviter interpungunt Sav. Ben. ¹⁵ εἶδες πάλιν] ὡς ἐπὶ τῷ
omissis quibusdam D.

αὐτοῦ τὸ σύνθημα θεώρημα; Ἀφ' ὧν ἐνόμιζον αὐτὸν δεικνύναι
σαρκικῶς βουλευόμενον, ἐκ τοῦ μὴ πληρῶσαι τὴν ὑπόσχεσιν, ἐκ
τούτου δέκνυνσι μάλιστα πνευματικῶς βεβουλευμένον, καὶ ὅτου-
D ναντίον σαρκικῶς βουλεύεσθαι. Τί οὖν; φησὶν οὐ μετὰ τοῦ
πνεύματος ἐπηγγείλατο τότε, ἅπερ ἐπηγγείλατο; Οὐδαμῶς·
καὶ γὰρ ^a καὶ ἤδη εἶπον, ὅτι οὐ πάντα προῆδει Παῦλος τὰ
μέλλοντα καὶ συμφέροντα. Διὰ δὲ τοῦτο ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ
φησὶν, ^b “ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὐ εἰς πορεύωμαι,” δε-
δοικῶς αὐτὸ τοῦτο, μὴ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰπὼν, ἀναγκασθῇ
ἐτέρωθι ἀπελθεῖν· ἐνταῦθα δὲ ἐπειδὴ ἀπέτυχε, λέγει αὐτὸ,
“καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν.” Ὁ μὲν γὰρ
ἦν ἀγάπης, τίθησι, τὸ ἐλθεῖν πρὸς αὐτούς· ὁ δὲ οὐδὲν πρὸς
αὐτούς ἦν, τὸ ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, οὐκέτι καὶ τοῦτο
E προστίθησι διωρισμένως. Ἐπειδὴ δὲ ἐλήλεγκται, ἐνταῦθα
θαρρῶν λέγει λοιπὸν, ὅτι “εἰς τὴν Ἰουδαίαν.” Καὶ τοῦτο δὲ
συμφερόντως ἐγένετο, ἵνα μὴ τις ^b αὐτῶν μείζονα περὶ αὐτῶν
τῆς ἕξις ὑπόνοιαν ἔχη. Εἰ γὰρ καὶ τούτων ὄντων θύειν
αὐτοῖς ἐβούλοντο ταύρους, ποῦ οὐκ ἂν ἐξώκειλαν ἀσεβείας, εἰ
μὴ πολλὰ δείγματα τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας παρέιχοντο;
Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ τὰ μέλλοντα πάντα οὐκ ἤδει, ὅπου ^c γε
καὶ ἐν εὐχαῖς πολλαχοῦ τὸ συμφέρον ἀγνοεῖ; ^d “Τὸ γὰρ τί
προσευξόμεθα, φησὶ, καθὼς δεῖ, οὐκ ^a οἶδαμεν.” Καὶ οὐ λέγει
446 τοῦτο μόνον, ἵνα μὴ δόξη μετριάζειν, ἀλλὰ καὶ δείκνυνσι, ποῦ τὸ
συμφέρον ἐν εὐχαῖς ἠγνόησε. Ποῦ τοίνυν ἠγνόησεν; Ἡλὶκα
παρεκάλει τῶν πειρασμῶν ἀπαλλαγῆναι, λέγων ¹⁰ “Ἐδόθη
μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατάν, ἵνα με ^c κολαφίσῃ.
Ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν κύριον παρεκάλεσα, καὶ εἶπέ μοι, ἀρκεῖ
σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.”
Εἶδες πῶς οὐκ ἔγνω τὰ συμφέροντα αἰτῆσαι; Διὸ οὐδὲ ἔλαβε,
καὶ πολλάκις αἰτήσας. ¹¹ “Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν
ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ.” ^ε Καλῶς ἀντίθεσιν ἀνα-
B κύπτουσιν καταλύει. Εἰ γὰρ ὑποσχόμενος, φησὶ, ἡ παρα-
γίνεσθαι ὑπερέθου, καὶ οὐκ ἔστι παρὰ σοὶ ναὶ ναὶ, καὶ οὐ οὐ,
ἀλλὰ νῦν ἂν λέγεις ἀνατρέπεις μετὰ ταῦτα, ὥσπερ ἐπὶ ^ι τῆς σῆς

^a 1 Cor. xvi. 6.^b Rom. viii. 25.¹⁰ 2 Cor. xii. 7-9.¹¹ v. 18.

ὁ τοῦναντίον] + τοῦ D. ἱσ. τοῦναντίον τοῦ σαρκικῶς Sav. marg. ² τότε] τε F. Ceterum verba τότε ἅπερ ἐπηγγείλατο, quae exciderant, ex nostris D.F. restituta sunt. ^a καὶ om. F. ^b αὐτῶν om. F. Mox περὶ αὐτῶν D.F. de Apostolis Erasm. περὶ αὐτῶν Edd. “Forte περὶ αὐτοῦ.” Dunaeus. ^c γε quod deerat, habent A.B.D. ^d οἶδαμεν] + τοῦτο δηλοῖ D. ^e κολαφίσῃ] + ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι D. ^f οὐδὲν A. ^g καλῶς τοῦτο ἐπηγάγε· καὶ γὰρ ἀντίθεσιν ἀνακύπτουσιν λύει. ποῖαν δὲ ταύτην; ὑποσχόμενος, φησὶ D. ^h παραγενέσθαι F. Mox τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ D.F. ⁱ τῆς ἐπιθ. τῆς σῆς D.F.

ἐπιδημίας ἐποίησας· οὐαὶ ἡμῖν, μήποτε καὶ ἐν τῷ κηρύγματι
^kτοῦτο γέγονεν. "Ὡς οὖν μὴ ταῦτα ¹ἐννοῶσι, μηδὲ θορυβῶνται,
 φησί. "Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ
 ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ." Ἐν γὰρ τῷ κηρύγματι, φησί, τοῦτο οὐκ
 ἐγένετο, ἀλλ' ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ^mταῖς ἀποδημίαις μόνον· ἐν δὲ
 τῷ κηρύγματι μένει βέβαια καὶ ἀκίνητα ἅπερ εἰρήκαμεν. Λό-
 γον γὰρ ἐνταῦθα τὸ κήρυγμα καλεῖ. ⁿΕἴτα ἀπόδειξιν ἀναν- C
 τήρητον παρέχει τούτου, εἰς τὸν θεὸν τὸ πᾶν ἀνάγων. "Ὁ δὲ
 (561) λέγει, "τοῦτο ἐστίν. Ἡ ὑπόσχεσις τῆς παρουσίας ἐμῇ ἦν, καὶ
 ἐγὼ οἶκοθεν ἐπηγγειλάμην ἐκείνῳ· τὸ δὲ κήρυγμα οὐκ ἐμὸν,
 οὐδὲ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ· τὸ δὲ τοῦ θεοῦ ἀμήχανον
 διαψεύσασθαι. Διὸ καὶ ἔφη, "πιστὸς δὲ ὁ θεός;" τούτῃστιν,
 ἀληθής. Μὴ τοίνυν ὑποπτεύετε τὰ ἐκείνου· οὐδὲν γὰρ ἐν
 αὐτοῖς ἀνθρώπινον.

Καὶ ἐπειδὴ εἶπε λόγον, ἐπάγει ^pλοιπὸν δεικνὺς ποῖον λόγον
 φησί. Ποῖος οὖν ὁ λόγος οὗτός ἐστιν; ¹² "Ὁ ^rγὰρ τοῦ θεοῦ D
^uἱὸς, ^tφησὶν, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλου-
 ανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ." Διὰ γὰρ τοῦτο
 καὶ τὸν χορὸν εἰσάγει τῶν διδασκάλων εἰς μέσον, ἁξιοπίστον
 κἀντεῦθεν τὴν μαρτυρίαν ποιῶν, οὐ διὰ τῶν ἀκουσάντων μόνον,
 ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν διδασκάντων. Καίτοι μαθηταὶ ἦσαν· ἀλλὰ
 μετριάζων ἐν τάξει διδασκάλων αὐτοὺς ὑπριθμεῖ. Τί δὲ ἐστίν,
 "οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ;" "Οὐκ ἀνέτρεψα, φησὶν, ἃ
 πρότερον εἶπον ἐν τῷ κηρύγματι· οὐ γὰρ νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ
 ἐκείνο διελέχθην ὑμῖν· τοῦτο γὰρ οὐκέτι πίστεως, ἀλλὰ πε-
 πλανημένης διανοίας ἐστίν. "Ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονε." E
 Τούτῃστιν, ὅπερ εἶπον, ἀπαρασάλευτος καὶ βέβαιος ὁ λόγος
 μένει. ¹³ "Ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, καὶ ἐν
 αὐτῷ τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν." Τί ἐστίν, "ἔσαι
 ἐπαγγελίαι θεοῦ;" Πολλὰ τὸ κήρυγμα ὑπὸ σκηνῆς, καὶ αὐτοὶ
 τὰ πολλὰ ταῦτα ἐπηγγέλλοντο καὶ ἐκήρυττον. ² Καὶ γὰρ
 περὶ ἀναστάσεως διελέχθησαν, καὶ περὶ ἀναλήψεως, καὶ περὶ
 ἀφθαρσίας, καὶ περὶ τῶν μεγάλων ἐπάθλων καὶ τῶν ἀπορρήτων

12 v. 19.

13 v. 20.

^k τοῦτο] οὕτω A. ¹ ἐννοήσῃ D. ^m ταῖς] ἐν ταῖς D. ⁿ εἴτα]
 + καὶ F. Mox ἐπ' ἀνάγων A. ^o ταῦτα] τοιοῦτον A.D. ^p λοιπὸν] + τὸ ἐξῆς D.
^q ὁ λόγος D. ^r γὰρ om. D. ^s υἱὸς] + Ἰησοῦς ὁ Χριστός D. ^t φησὶν
 om. D. ^u οὐκ ἀνέτρεψα] κἀν ἔγραψα A.B. cum Ed. Veron. Correx. Sav.
 post monitum Billij, cuius "emendatus Codex" cum nostris D.F. conspirat.
^x οὐδὲ D.F. ^y ὅπερ] ἅπερ D. Haec autem ὅπερ εἶπον, quae in Edd. non
 leguntur, ex D.F. et utroque Interp. assumimus. ^z καὶ γὰρ] οὐ γὰρ A.
 καὶ γὰρ καὶ F. Mox διελέχθησαν A. διηγήθησαν D.

ἀγαθῶν ἐκείνων. Ταύτας ^a οὖν τὰς ἐπαγγελίας μένειν ἀκινήτους φησὶ, καὶ οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ ἐν αὐταῖς. Τουτέστιν, οὐ
 447 ποτὲ μὲν ἀληθῆ τὰ εἰρημένα, ποτὲ δὲ ψευδῆ, καθάπερ ἡ ἐπιδημία ἢ ἐμὴ, ἀλλ' αἰεὶ ἀληθῆ. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῶν τῆς πίστεως δογμάτων καὶ τοῦ περὶ Χριστοῦ λόγου ἀγωνίζεται λέγων, “ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ” ἔπειτα ὑπὲρ τῶν ὑποσχέσεων “ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί.” Εἰ δὲ ἂ ὑπέσχετο βέβαια, καὶ δώσει πάντως, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς καὶ ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἐστὶ βέβαιος, καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι νῦν μὲν ἔστι, νῦν δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' αἰεὶ ἔστι, καὶ ὁ αὐτός ἐστι. Τί δὲ ἔστιν, “ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ τὸ ἀμήν;” Τὸ πάντως ἐσόμενον δηλοῖ. Αἱ γὰρ ἐπαγγελίαι ἐν ^b αὐτῷ, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ, ^c τὸ γενέσθαι ἔχουσι B καὶ πληρωθῆναι. Μὴ τοίνυν δέισις; οὐ γὰρ ἀνθρωπός ἐστιν, ἵνα ὑποπτεύσῃς, ἀλλὰ θεός ἐστιν, ὁ καὶ εἰπὼν καὶ πληρῶν. “Τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν.” ^d Τί ἐστὶ, “πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν;” Πληροὶ αὐτὰς δι' ἡμῶν, τουτέστι, καὶ τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν πρὸς δόξαν ^e αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ, “τῷ θεῷ πρὸς δόξαν.” Εἰ δὲ πρὸς δόξαν τοῦ θεοῦ, πάντως ἔσται. Τῆς γὰρ ^f αὐτοῦ δόξης οὐ καταφρονήσει, εἰ καὶ τῆς ἡμετέρας κατεφρόνει σωτηρίας· νῦν δὲ οὐδὲ τῆς ἡμετέρας καταφρονεῖ σωτηρίας· καὶ ὅτι σφόδρα φιλάνθρωπος, καὶ ὅτι συνδέεται μετὰ τῶν ἡμῶν ἡ σωτηρία τῇ αὐτοῦ δόξῃ τῇ ἐπὶ τούτοις. “Ὡστε εἰ πρὸς δόξαν C αὐτοῦ εἰσιν αἱ ἐπαγγελίαι, πάντως καὶ ἡ σωτηρία ἡμῶν ἔψεται. “Ὁ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους συνεχῶς περιστρέφει λέγων” ¹⁴ “Εἰς περιποίησιν τῆς δόξης αὐτοῦ.” Καὶ παταχοῦ τοῦτο τίθησι, δεικνύς τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἐκβάσεως· ὃ ^g καὶ ἐνταῦθά φησιν, ὅτι αἱ ἐπαγγελίαι αὐτοῦ οὐ ψεύδονται. Οὐ γὰρ ἡμᾶς μόνον σώζουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν δοξάζουσι. Μὴ τοίνυν τοῦτο ἐννοήσῃς, ὅτι δι' ἡμῶν ἐπηγγέθησαν, καὶ διστάσης· οὐ γὰρ δι' ἡμῶν πληροῦνται, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ. Καὶ αἱ ἐπαγγελίαι δὲ ^h δι' αὐτοῦ· οὐ γὰρ τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ τὰ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς εἰρή- D καμεν. ¹⁵ “Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεός· καὶ σφραγισάμενος, καὶ δὸς τὸν ἄρραβῶνα

¹⁴ Ephes. i. 14.¹⁵ γ. 21, 22.^a οὖν om. B. φησὶ post οὖν transp. D. post μένειν F.^b αὐτῷ] + τῷ θεῷ D.F.^c τὸ γενέσθαι ἔχουσι] ἔχουσι τὸ γ. A. τὸ γενέσθαι om. D. Mendose

F. οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ πάντως ἐσόμενον γενέσθαι ἔχουσι καὶ πλ.

^d Verba τί

ἐστὶ—δι' ἡμῶν om. A.B. Pro iis anti τοῦ habet D.

^e αὐτοῦ] τὴν αὐτοῦ F.^f αὐτοῦ A.B.D. αὐτοῦ Veron. Sav. Totam periodum, quae huius erat, ex

Codicibus refinximus. Vid. Annot.

^g καὶ] τοῦν D.^h δι' om. B.

inclusit Sav.

τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.” Πάλιν ἀπὸ τῶν παρελθόντων τὰ μέλλοντα βεβαιοῦνται. Εἰ γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς εἰς Χριστὸν, τουτέστιν, ὁ μὴ εἶναι ἡμᾶς παρασαλεύεσθαι ἐκ τῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ αὐτὸς ὁ χρίσας ἡμᾶς, καὶ ἰδοὺς τὸ πνεῦμα ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πῶς τὰ μέλλοντα οὐ δώσει; Εἰ γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις ἔδωκε, καὶ τὴν ῥίζαν καὶ τὴν πηγὴν, οἷον τὴν ἀληθὴν περὶ αὐτοῦ (562) γνώσιν, τὴν τοῦ πνεύματος μετάληψιν· πῶς τὰ ἐκ τούτων οὐ δώσει; Εἰ γὰρ ἐκεῖνα διὰ ταῦτα ἰδίδονται, πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖνα παρέξει· καὶ εἰ ταῦτα ἐχθροῖς οὖσιν ἔδωκε, πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖνα φίλοις γενομένοις χαριεῖται. Διὰ τοῦτο οὐδὲ πνεῦμα εἶπεν ἀπλῶς, ἀλλ’ ἀρραβῶνα ὀνόμασεν, ἵνα ἀπὸ τούτου καὶ περὶ τοῦ παντός ^m θαρρῆς. Οὐ γὰρ, εἰ μὴ ἔμελλε τὸ πᾶν διδόναι, εἴλετο ἂν τὸν ἀρραβῶνα παρασχεῖν, καὶ ἀπολέσαι 448 εἰκὴ καὶ μάτην. ⁿ Καὶ ὅρα εὐγνωμοσύνην Παύλου. Τί γὰρ δεῖ λέγειν, φησὶν, ὅτι οὐκ ἐν ἡμῖν ἡ τῶν ἐπαγγελιῶν ἀλήθεια; Αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶναι ἀπεριτρεπτικὸν καὶ πεπηγμένον ἡμᾶς, οὐκ ἐν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοῦ θεοῦ “ὁ γὰρ βεβαιῶν ἡμᾶς, φησί, θεός.” Οὐκ ἄρα ἡμεῖς ἐσμεν οἱ στηρίζοντες ἡμᾶς· καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς δεόμεθα τοῦ βεβαιοῦντος. “Ὡστε μηδεὶς ἐν ἡμῖν νομιζέτω κινδυνεύεσθαι τὸ κήρυγμα· αὐτὸς τὸ πᾶν ἀνεδέξατο, αὐτῷ μέλει τοῦ παντός. Τί δέ ἐστι, “χρίσας,” καὶ ^a “σφραγισάμενος;” Τὸ πνεῦμα δούς, δι’ οὗ ταῦτα ἀμφότερα ἐποίησεν, ὁμοῦ προφήτας καὶ ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς ἐργαζόμενος· ταῦτα γὰρ τὸ παλαιὸν ἐχρίετο τὰ γένη. Ἀλλ’ ἡμεῖς ^p οὐχ ἐν, ἀλλὰ τὰ τρία μεθ’ ὑπεροχῆς ἔχομεν ἀξιώματα νῦν. ^q Καὶ γὰρ βασιλείας μέλλομεν ἀπολαύειν· καὶ ἱερεῖς γινόμεθα, προσφέροντες ^r θυσίαν τὰ σώματα ἡμῶν. ¹⁶ ^a Παραστήσατε γὰρ τὰ μέλη ὑμῶν, θυσίαν ζώσαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ,” φησί· καὶ μετὰ τούτων καὶ προφήται ^s καθιστάμεθα· ἃ γὰρ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, ταῦτα ἐκκεκαλυμμένα ἡμῖν ἐστί. ^c

^t Καὶ ἄλλως δὲ βασιλεῖς γινόμεθα, εἰν βουλευθῶμεν κρατεῖν

¹⁶ Rom. xii. 1.

¹ δούς] ὁ δούς F. ² αὐτοῦ] Sic B. fortasse alii. αὐτοῦ Veron. Sav.
³ Sic D.F. δίδονται vulgo. Statim cum iisdem libris scripsimus πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖνα παρέξει, recisis quibusdam. Nam in Editis legitur, π. μ. ὁ ταῦτα δούς καὶ ἐκεῖνα παρέξει. ^m θαρρήσης F. ⁿ καὶ om. D. ^o σφραγισάμενος] + βασιλεῖς εἶδε καὶ ἱερεῖς διὰ τοῦ πνεύματος D. Statim τὸ γὰρ πνεῦμα, et μόχ + ἐργάσατο pro ἐργαζόμενος idem. ^p οὐχ ἐν ἀλλὰ om. A. Veron. monente Billio. ^q καὶ γὰρ βασιλείας μ. ἀπολαύειν] καὶ γὰρ βασιλεῖς καθιστάμεθα, βασιλείας μέλλομεν ἀπολαύειν· εἰ γὰρ συμπάσχομεν αὐτῷ, φησί, καὶ συμπάσχομεν D. ^r θυσίας D. ^s καθιστάμεθα] ὑπάρχομεν D. ^t ΘΕΙΚΟΝ. ὅτι βασιλεῖς ὁ κρατῶν τῶν ἀτόπων λογισμῶν, καὶ περὶ τοῦ Ἀβραάμ μαρτυρία. Veron.

τῶν ἀτόπων λογισμῶν. "Οτι γὰρ ὁ τοιοῦτος βασιλεύει, ^u καὶ μᾶλλον ἢ ὁ τὸ διάδημα περικείμενος, ἤδη τοῦτο ποιήσω δῆλον ἡμῖν. Πολλὰ ἔχει στρατόπεδα ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τούτων πλείους ἔχομεν λογισμούς· οὐ γὰρ ἔστιν ἀριθμῆσαι τὸ ἄπειρον τῶν ἐννοιῶν πλήθος τῶν ἐν ἡμῖν. Οὐ πλήθος δὲ μόνον ἔστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐν τῷ πλήθει τούτῳ τῶν λογισμῶν καὶ στρατηγούς, καὶ ταξιάρχους, καὶ λοχαγούς, καὶ τοξότας, **D** καὶ ^x σφενδονήτας. Τί ἕτερον ποιεῖ βασιλεῖα; Τὰ ἱμάτια; Ἀλλὰ καὶ οὗτος βελτίῳ περικείται καὶ ἀμείνω στολὴν, ^y ἣν οὔτε σῆς ἐσθίει, οὔτε χρόνος δαπανᾷ. Καὶ στέφανον ἔχει ποικίλον ^z τὸν τῆς δόξης, τὸν τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ. ¹⁷ "Εὐλόγει γὰρ ἡ ψυχὴ μου, φησὶ, τὸν κύριον, τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλεεί καὶ οἰκτιρμοῖς" καὶ τὸν τῆς δόξης. "Δόξῃ γὰρ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν," καὶ, "Ὡς ὕπῳ εὐδοκίας ἐστεφάνωσας ἡμᾶς" ^a καὶ τὸν τῶν ^b χαρίτων. "Στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σῇ ^c κορυφῇ." Εἶδες πολὺπλοκον καὶ χαριέστερον τουτὶ τὸ διάδημα; Πλὴν ἀλλ' ἄνωθεν αὐτὰ ^d ἀκριβέστερον ἐξετάσωμεν. **E** πάλιν τὰ τῶν βασιλείων τούτων. Ἐκεῖνος κρατεῖ τῶν δορυφόρων, καὶ πᾶσιν ἐπιτάττει, καὶ πάντες ὑπακούουσι καὶ διακονοῦσιν αὐτῷ· ἀλλ' ἐγὼ δείκνυμι μείζονα ἐνταῦθα τὴν ἀρχήν. Τὸ μὲν γὰρ πλήθος ἴσον, ἢ καὶ πλείον· λοιπὸν δὲ περὶ τῆς ὑποταγῆς ἐξετάζειν δεῖ. Καὶ μὴ μοι εἰς μέσον ἀγάγῃς ^e τοὺς κακῶς ἄρξαντας, ἐπεὶ καὶ γὰρ εἰς μέσον ἄγω τοὺς ἐκπεσόντας τῆς βασιλείας, καὶ σφαγέντας ὑπ' αὐτῶν τῶν σωματοφυλάκων. Μὴ τοίνυν τούτους εἰς μέσον ^f ἄγωμεν, ἀλλὰ τοὺς ^g καλῶς ἐν ἀμφοτέροις τὴν ἑαυτῶν διοικήσαντας βασιλείαν ζητήσωμεν. Καὶ σὺ μὲν, οὗς βούλει, τίθει· ἐγὼ δὲ σοι τὸν πα- **449** τριάρχην ἀντιτάττω ^h πᾶσιν. "Οτε γὰρ τὸν υἱὸν ἐκελεύετο σφαγεῖσθαι, ἐνόησον πόσοι τότε ἐπανάστησαν αὐτῷ λογισμοί· ἀλλ' ὅμως πάντας ὑπέταξε, καὶ πάντες αὐτὸν ἔτρεμον μᾶλλον, ἢ βασιλεῖα οἱ δορυφόροι, καὶ βλέμματι μόνῳ πάντας κατέσπελλε, καὶ οὐδὲ ⁱ γρύξαι ἐτόλμα τούτων οὐδεὶς, ἀλλ' ὑπέκυπτον, καὶ ὡς βασιλεῖ παρεχώρουν ἅπαντες, καίτοι γε ὀξύτατοι

17 Psal. cii. 1, 4. viii. 6. v. 13. Prov. i. 9.

^u καὶ om. F. ^x σφενδονήτας B.C.D. σφενδονίτας vulgo. Statim τί δὲ ἕτερον A. ^y ἣν] καὶ B. ^z τὸν om. B. τὸν τῆς δόξης om. C.D. ^a καὶ] ἀλλὰ καὶ F. ^b χαρίτων] + στέφανον F. ^c κορυφῇ C.D.F. κεφαλῇ Edd. ^d ἀκριβῶς A. ^e Verba τοὺς κακῶς ἄρξαντας, ἐπεὶ καὶ γὰρ εἰς μέσον ἄγω, quae nec Interpretes verterunt, nunc primum ope nostrorum Codd. C.D.F. locum suum obtinent. ^f ἀγάγωμεν C.D. ^g καλῶς] κακῶς B. ^h πᾶσιν] πάλιν C. ⁱ γρύξαι] + λοιπὸν C.D.

ὄντες καὶ σφόδρα ἀπότομοι. ^κ Οὐδὲ γὰρ οὕτως εἰσὶν αἱ τῶν
 δοράτων αἰχμαὶ φοβεραὶ, ὀρθαὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀνιστάμεναι
 στρατιωτῶν, ὡς ἐκείνοι τότε ἦσαν φοβεροὶ οἱ λογισμοί, οὐ
 δόρασιν ὀπλιζόμενοι, ἀλλ' ὁ πολλῶν δοράτων ἦν χαλεπώ-
 τερον, τῇ τῆς φύσεως συμπαθείᾳ; Διὸ καὶ αἰχμῆς ἠκουημένης ^Β
 μᾶλλον τέμνειν ἢ δύναντο τὴν ἐκείνου ψυχὴν. ^ι Οὐ γὰρ οὕτως
 ὅξυ ^η δόρυ γένοιτ' ἂν ποτε, ὡς ἐκείνων τῶν λογισμῶν τὰ
 κέντρα, κάτωθεν ἀπὸ τῶν σπλάγχχνων ὀξυνόμενά τε καὶ ὀρθοῦ-
 μένα, διέπειρε τοῦ δικαίου τὴν διάνοιαν. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ καὶ
 χρόνου δεῖ, καὶ βουλῆς, καὶ πληγῆς, καὶ ὀδύνης, καὶ τότε ὁ
 (563) θάνατος ἔπεται· ἐκεῖ δὲ οὐδενὸς τούτων ἔδει· οὕτω ^υ ταχύτερα
 καὶ δριμύτερα ἦν τὰ τραύματα. Ἄλλ' ὅμως τοσοῦτων τότε
 ὀπλισθέντων κατ' αὐτοῦ λογισμῶν, πολλὴ ἦν ἡσυχία, καὶ πάν-
^Γτες εἰστήκεσαν εὐτάκτως, κοσμοῦντες μᾶλλον αὐτὸν, ἢ φοβοῦν-
 τες. Ὅρα γοῦν τὴν μάχαιραν αὐτὸν ^θ ἐκτείνοντα, καὶ ὅπως
 βούλει τίθει βασιλεῖς εἰς τὸ μέσον, Ἀγγούστους, Καίσαρας·
 ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐρεῖς, οὐδὲ ἔξεις σχῆμα δεῖξαι τοιοῦτον,
 οὕτω μεγαλοφύες καὶ τῶν οὐρανῶν ἄξιον. Κατὰ γὰρ τυ-
 ραννίδος δυνατωτάτης ἔστησε τρόπαιον ὁ δίκαιος τότε ἐκεῖνος.
 Οὐδὲν γὰρ ^ι φύσεως τυραννικώτερον· καὶ μυρίους ^ι τιθῆς τυραν-
 νοκτόνους, οὐδένα τοιοῦτον ἐπιδείξεις ἡμῖν. Καὶ γὰρ ἀγγέλου
 τὸ τρόπαιον ἦν, οὐκ ἀνθρώπου τότε. Σκόπει δέ. Ἡ φύσις
 ἔρριπτο χαμαὶ μετὰ τῶν ὅπλων τῶν αὐτῆς, μετὰ τοῦ στρατο-
^Δπέδου παντὸς, καὶ αὐτὸς εἰστήκει τὴν χεῖρα ἀνατείνας, οὐχὶ
 στέφανον ἔχουσαν, ἀλλὰ μάχαιραν στεφάνου παντὸς λαμ-
 προτέραν, καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων ἐπεκρότει δῆμος, καὶ ὁ θεὸς ἐκ
 τῶν οὐρανῶν ἀνεκήρυττεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν οὐρανοῖς ἐπολι-
 τεύετο, ἐκείθεν ἐδέχετο καὶ τὸ κήρυγμα. Τί τούτου λαμπρό-
^Ετερον; μᾶλλον δέ τί τούτου γένοιτ' ἂν ἴσον τοῦ τροπαίου;
 Εἰ γὰρ ἀθλητοῦ νικήσαντος, μὴ κήρυξ κάτωθεν, ἀλλ' ἄνωθεν
 αὐτὸς ^ι ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς ἀνηγόρευσε τὸν Ὀλυμπιονίκην, ἂρ'
 οὐχὶ ^ς τοῦτο τῶν στεφάνων· αὐτῷ λαμπρότερον ἔδοξεν εἶναι,
 καὶ τὸ θέατρον ἅπαν ἐπέστρεψεν αὐν; Ὅταν οὖν μὴ ἀνθρω-
^Επος βασιλεὺς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ θεός, οὐκ ἐν θεάτρῳ ^ι τοῦτῳ, ἀλλ'
 ἐν θεάτρῳ τῷ τῆς οἰκουμένης, ἐν τῷ δήμῳ τῶν ἀγγέλων, τῶν

^κ οὐδὲ γὰρ οὕτως—συμπαθείᾳ] Vid. Annot. ^ι οὐ] οὐδὲ B. ^η δόρυ] τὸ δόρυ D. ^υ τραχύτερα A. Max τὰ τραύματα ἦν in verso ordine C.F. ^θ ἐκτείνοντα E. ^υ φύσεως] φησὶν A. ^ι θῆς C.D. Max ἐπιδείξεις C.D.F. ad conjecturam Dunnei. Edebat ἐπιδείξῃς. ^ι Hoc ordine C.F. ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς vulgo. In Florileg. p. 555. (Tom. xii. p. 674 C.) ἀναστὰς non legitur. ^ς τοῦτο om. A.B. ^ι αὐτῷ] + τοῦτο B. ^ι τοῦτῳ] τοιοῦτῳ A. Flor.

ἀρχαγγέλων, αὐτὸν ἀνακηρύττει λαμπρῇ τῇ φωνῇ βοῶν ἄνωθεν, ποῦ θέτομεν τὸν ἅγιον τοῦτον, εἰπέ μοι;

Εἰ δὲ δοκεῖ, καὶ αὐτῆς ἀκούσωμεν τῆς φωνῆς. * Τίς οὖν ἡ φωνή; ¹⁸ “Ἀβραάμ, Ἀβραάμ, μὴ ἐπενέγκῃς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ Ἰσαὰκ, μηδὲ ποιήσῃς αὐτῷ μηδέν. Νῦν γὰρ ἔγνω, ὅτι φοβῆται τὸν θεόν, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ ⁴⁵⁰ δι’ ἐμέ.” Τί τοῦτο; ¹⁹ ὅ πάντα πρὸ γενέσεως αὐτῶν εἰδὼς, νῦν ἔγνω; Καίτοιγε καὶ ἀνθρώπων δήλη ἦν ἡ εὐλάβεια τὰνδρὸς· τοσαῦτα παρέσχετο ² δέγματα τῆς περὶ τὸν θεὸν εὐνοίας, ὅτε εἶπεν αὐτῷ, ²⁰ “Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου” ὅτε δι’ αὐτὸν καὶ τὴν εἰς αὐτὸν τιμὴν, τῶν πρωτείων παρεχώρησε τῷ ἀδελφιδῷ· ὅτε αὐτὸν τῶν τοσούτων ἐξέλετο κινδύνων· ὅτε ἐκέλευσεν εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, καὶ τὴν γυναῖκα ἀφαιρούμενος, οὐκ ἐδυσχέραине, καὶ ἕτερα πλείονα. ²¹ Καὶ ὅπερ Β ἔφη, ¹ κἀν ἄνθρωπος ἀπὸ τούτων ἔμαθεν ἂν τὰνδρὸς τὴν εὐλάβειαν, ² μήτιγε ὁ θεὸς, ὁ μὴ περιμένων ἀπὸ τῶν πραγμάτων μαθεῖν τὸ τέλος. Πῶς δὲ αὐτὸν καὶ ἐδικαίωσεν ἀγνοῶν; ²¹ “Ἐπίστευσε γὰρ, φησὶν, ¹ Ἀβραάμ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.” Τί οὖν ἐστι τὸ, “νῦν ἔγνω;” Ὁ μὲν Σύρος φησὶ, “νῦν ἐγνώρισας,” τούτέστι, τοῖς ἀνθρώποις. Ἐγὼ γὰρ ἴδεν πάλα, καὶ πρὸ τῶν ἐπιταγμάτων ἅπαντων ἐκείνων. Διὰ τί δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις νῦν; Ἐκεῖνα γὰρ οὐχ ἱκανὰ δείξαι τὴν περὶ ³ τὸν θεὸν εὐνοίαν; Ἰκανὰ μὲν· ἀλλὰ τοσοῦτον πάν- C τῶν τούτο ἐκείνων μείζον, ὥς μηδὲν ἐκεῖνα πρὸς τοῦτο φαί- νεσθαι. Τοῦτο τοίνυν ἐπαίρων τὸ κατόρθωμα, καὶ δεικνύς πάντων ἀνώτερον, ταῦτα εἶρηκε. Καὶ ¹ γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τοῖς ὑπερέχουσιν καὶ τὰ πρῶτα νικῶσιν, οὕτως εἰώθασιν λέγειν· οἶον ὅταν τις μείζον τῶν προτέρων λάβῃ τι παρ’ αὐτοῦ δῶρον, πολλάκις λέγει· νῦν ἔγνω ὅτι με ἀγαπᾷ ὁ δεῖνα· οὐ τοῦτο λέγων, ὅτι τὸν ἔμπροσθεν ἠγνόει χρόνον, ἀλλὰ δηλῶσαι βουλόμενος, ὅτι πάντων μείζον τὸ δοθῆν νῦν. D Οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἀνθρωπίνως διαλεγόμενος, ² “νῦν ἔγνω,” φησὶν, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν ὑπερβολὴν παραστήσαι τοῦ ἄθλου βουλόμενος, οὐχὶ τότε μαθὼν, οὐ τὸν φόβον, ἢ τὸ μέγεθος

¹⁸ Gen. xxii. 12.

¹⁹ Susan. v. 42.

²⁰ Gen. xii. 1.

²¹ Rom. iv. 3.

* τίς] τί B.F. ¹ ἔγνω D. ² δέγματα C. ³ καὶ ὅπερ] ὅπερ αὖν C. καὶ ὅπερ αὖν D. ⁴ κἀν] καὶ C.F. Mox τοῦ ἀνδρὸς sine crasi A.C. ⁵ μή- τοιγε A.B.C.D. μὴ ante περιμένων om. D. ⁶ Ἀβραάμ] + τῷ θεῷ B.C.F. ⁷ τὸν θεόν] τοῦ θεοῦ F. ⁸ γὰρ] + καὶ C. οἱ ante πολλοὶ debetur libris C.D. ⁹ φησὶν νῦν ἔγνω hoc ordine F. φησὶ τὸ νῦν ἔγνω C. Mox τοῦ ἀθλου om. D.

τοῦ φόβου. Καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, ²² “Δεῦτε, ^h καταβάντες ἴδωμεν,” οὐ καταβάσεως δεόμενος λέγει καὶ γὰρ τὰ πάντα πληροῖ, καὶ πάντα οἶδε σαφῶς· ἀλλὰ παιδεύει ἡμᾶς, μὴ ἀπλῶς ἀποφαίνεσθαι. Καὶ ὅταν λέγῃ, ²³ “Κύριος ⁱ ἐξέκλυψεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,” ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀκριβῆ λέγει γινώσκειν. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “ἡν ἔγνω,” φησὶ, τοῦτο δεικνύς E
 μείζον ἀπάντων ὃν τῶν ἔμπροσθεν. ^k Ταύτου καὶ ἀπόδειξιν αὐτοῦ παρέχεται ἐπάγων καὶ λέγων, “ὅτι οὐκ ἐφέισω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι’ ἐμέ.” Οὐκ εἶπε, “τοῦ υἱοῦ,” μόνον, ἀλλὰ (564) καὶ, “τοῦ ἀγαπητοῦ.” Οὐδὲ γὰρ φύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλοστοργίας, ἥς καὶ διὰ τὸν οἰκείον τρόπον, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ παιδὸς πολλὴν οὖσαν, ἐν αὐτῷ ^l κατετόλμησεν. Εἰ δὲ φαύλων παίδων οὐκ ἂν εὐκόλως καταφρονήσαιεν πατέρες, ἀλλὰ ⁴⁵¹ καὶ τούτους πενθοῦσιν· ὅταν καὶ υἱὸς ᾦ, καὶ γνήσιος, καὶ ^m μονογενὴς, καὶ ἀγαπητὸς, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ ὑπ’ αὐτοῦ μέλλῃ σφάττεσθαι τοῦ πατρὸς, τίς ἂν ⁿ εἴποι τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλοσοφίας; Οὗτος μυρίων διαδημάτων καὶ στεφάνων ἀπείρων ὁ ἄθλος φαιδρότερος. Τῷ μὲν γὰρ τὸν στέφανον ἐκείνου περικειμένῳ καὶ θάνατος ἐπελθὼν πολλάκις ἐπιηράζει, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ^o μυρία πραγμάτων ἐπιβουλαί· τοῦτο δὲ οὐδεὶς οὐδὲ μετὰ τελευτὴν τὸ διάδημα ἀφελέσθαι δυνήσεται ^p τὸν περι-
 κείμενον, οὐ τῶν ἰδίων, οὐ τῶν ἀλλοτρίων. Θέα δέ μοι καὶ τὸν B
 τιμιώτατον λίθον τοῦ διαδήματος τούτου. Ὡς περ γὰρ λίθος τίμιος, οὕτως αὐτὸ συνδεῖ πρὸς τῷ τέλει. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; Τὸ, “δι’ ἐμέ.” Οὐδὲ γὰρ τὸ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐκ ἐφέισατο, ἀλλ’ ὅτι δι’ αὐτόν. Ὡς δεξιᾶς μακαρίας, οἷας κατηξιώθη μαχαί-
 ρας; ^q μαχαίρας θαυμαστῆς, ^r ποίας κατηξιώθη δεξιᾶς; ^s μα-
 χαίρας θαυμαστῆς, εἰς ποίαν παρεσκευάσθη χρεῖαν, καὶ ποίαν ἤνυσεν διακονίαν, καὶ ποίῳ ὑπηρέτησε τύπῳ; πῶς ἡμάχθη, ^t πῶς οὐχ ἡμάχθη; ^u Οὐδὲ γὰρ οἶδα τί εἴπω· οὕτω φρικτὸν τὸ μυστήριον ἦν. Οὐχ ἥψατο τῆς τοῦ παιδὸς δέρρης, οὐδὲ διήλθε C
 διὰ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγίου ἐκείνου, οὐδὲ ἐφουνίχθη αἵματι δι-
 καίου· μᾶλλον δὲ καὶ ἥψατο, καὶ ^v διήλθε, καὶ ἐφουνίχθη, καὶ ἐβαπτίσθη, καὶ οὐκ ἐβαπτίσθη. Τάχα ἐξεστηκέναι ὑμῖν δοκῶ

22 Gen. xi. 7.

23 Psal. xiii. 2.

^h καταβ.] καὶ καταβ. A.C.D. ⁱ διέκλυψεν C.D. ^k ταύτου] τοῦτο C.
^l κατετόλμησας C. Mox εὐκόλως om. B. ^m μονογ.] + ἡ F. καὶ ante Ἰσαὰκ
 om. D. ⁿ εἴποι C. Flor. Edebatur εἰπε. ^o μυρίων B. Sav. marg.
^p τοῦ περικειμένου C.D. ^q ποίας] οἷας A. Flor. Mox ἐπιηρέτησας Flor.
^r πῶς] καὶ C.D. ^s οὐδὲ γὰρ] οὐ γὰρ A.B.C. Flor. Mox δέρρη Flor.
^t διήλθε] οὐ διήλθε D.

οὕτως ἐναντιολογῶν. Καὶ γὰρ ἐξέστηκα, τὸ θαῦμα ἐννοῶν τοῦ δικαίου· ἀλλ' οὐκ ἐναντιολογῶ. Ἡ μὲν γὰρ τοῦ δικαίου χεὶρ ^α ἐνέπηξεν αὐτὴν τῷ φάρυγγι τοῦ παιδός· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χεὶρ καὶ ἐμπαγεῖσαν οὐκ ἀφήκεν αἵματι μολυνθῆναι τοῦ παιδός. Καὶ γὰρ οὐχ ὁ Ἀβραάμ αὐτὴν κατεῖχε μόνον, ἀλλὰ καὶ **D** ὁ θεός· καὶ ὁ μὲν ὤθει διὰ τῆς γνώμης, ^α ὁ δὲ ἀνέστελλε διὰ τῆς φωνῆς. Ἡ γὰρ αὐτὴ φωνὴ ^β καὶ ὥπλισε καὶ ἀφώπλισε τὴν δεξιάν· καὶ καθάπερ ὑπὸ στρατηγῷ ταττομένη τῷ θεῷ, πάντα τῷ ἐκείνου νεύματι διεπράττετο, καὶ πάντα τῇ ἐκείνου φωνῇ ^γ διηκονεῖτο. Σκόπει δέ. Εἶπε, σφάζον, εὐθέως ὥπλιζέτο· εἶπε, μὴ σφάζης, καὶ εὐθέως ἀφωπλίζετο· καὶ γὰρ ἦν πάντα ἀπηρτισμένα. Καὶ ἐδείκνυ λαιπὸν ὁ θεὸς τὸν στρατιώτην καὶ στρατηγὸν τῇ οἰκουμένη, τὸν στεφανίτην τῷ θεάτρῳ τῶν ἀγγέλων, τὸν ἱερέα, τὸν βασιλέα, τὸν διαδήματος μᾶλλον τῇ μαχαίρᾳ στεφανοῦμενον, τὸν τροπαιούχον, τὸν **E** ἀριστέα, τὸν χωρὶς συμβολῆς νικητὴν. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἂν εἴ τις στρατηγὸς ἀριστὸν ἔχων στρατιώτην, ἀπὸ τῆς ὀπλαδεξιᾶς, ἀπὸ τῆς στάσεως, ἀπὸ ^δ τοῦ ῥυθμοῦ καταπλῖξει τὸν ἀντίδικον· οὕτω καὶ ὁ θεός, ἀπὸ τῆς γνώμης, ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἀπὸ τῆς στάσεως μόνης τοῦ δικαίου τὸν κοινὸν ἀπάντων ἡμῶν ἐχθρὸν διάβολον κατέπληξε καὶ ἐφυγάδευσε. Καὶ γὰρ οἶμαι κακείνον τότε φριξάντα ἀναχωρῆσαι. Εἰ δὲ ^ε λέγοι τις, καὶ τίνος ἔνεκεν οὐκ εἶαστε βαπτισθῆναι τὴν δεξιάν, εἴτα ἀθρόον ἀνέστησε τὸν σφαγιασθέντα; ὅτι θεῷ θέμις οὐκ ἦν αἵματα δέχεσθαι **452** τοιαῦτα, ἀλλὰ ἀλαστόρων δαιμόνων ἡ τοιαύτη τράπεζα. Ἐνταῦθα δὲ ἀμφοτέρω ἐδείκνυτο, καὶ ἡ τοῦ δεσπότου φιλανθρωπία, καὶ ἡ τοῦ δούλου εὐγνωμοσύνη. Καὶ πρότερον μὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς γῆς· τότε δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς ἀνεχώρησε. Διὸ καὶ ἔλαβε ^ς μετὰ τόκου τὸ κεφάλαιον. Καὶ μάλα εἰκότως. Εἴλετο γὰρ μὴ κληθῆναι πατὴρ, ὥστε δούλος εὐγνώμων φανῆναι. Διὰ τοῦτο οὐχὶ πατὴρ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἱερεὺς ^α ἐγένετο· καὶ ἐπειδὴ ἀπέστη τῶν ἑαυτοῦ διὰ τὸν θεόν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς μετὰ τούτων ἐχαρίσατο αὐτῷ καὶ τὰ **B** αὐτοῦ. Ὅταν μὲν οὖν πολέμοι ἐπιβουλευώσι, καὶ μέχρι τῆς πείρας πρόεισι θαυματουργῶν· οἷον ἐπὶ τῆς καμίνου, καὶ τῶν

^α ἐνέπτοξεν A. p.p. τῇ φάρυγγι D. ^α ὁ δὲ] Sic D.F. Flor. cum utroque Interp. ὁ δὲ θεὸς vulgo.

^β Ἐδίτῃ καὶ ὥπλισε τὴν δεξιάν καὶ κατέστειλε· καὶ καθάπερ. Nostrum est in C.D.F.

^γ διηκονεῖτο (sic) C. διηκόνητο A. Veron. Sav. διηκόνηται Ben.

^δ τοῦ ῥυθμοῦ] Sic C.D. τοῦ ῥυθμοῦ B.F. et Codex Billii. impetu Interpp. Edebatur τῆς ῥώμης, nec aliter A.

^ε λέγοι B.C.F. λέγει Edd. Mox οὐκ εἶασε om. D. ^ς μετὰ τοῦ τόκου C.D.

^α Sic D.F. ἐγένετο vulgo. ^ς αὐτοῦ] Sic B. et fortasse alii. ἑαυτοῦ C. αὐτοῦ Edd.

λεόντων· ὅταν δὲ αὐτὸς ἐπιτάτῃ, μέχρι προθυμίας ἴσῃσι τὸ ἐπίταγμα. Τί γὰρ ἔλειπεν, εἰπέ μοι, τῇ ἀριστείᾳ ταύτῃ λοιπὸν; Μὴ γὰρ προήδει τὸ μέλλον ὁ Ἀβραάμ; μὴ γὰρ ἐπραγματεύετο τοῦ θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν; Εἰ γὰρ καὶ προφήτης ἦν, ἀλλ' οὐ πάντα ^ε ὁ προφήτης ^δ οἶδεν. Ὡστε περιττὴ λοιπὸν ἦν ἡ σφαγὴ, καὶ ἀναξία θεοῦ. ^ι Εἰ δὲ ἔδει μαθεῖν, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεὸς, ἀπὸ τῆς μητρὸς πολλῶ θανμαστότερον τοῦτο ἔμαθε· μᾶλλον δὲ, καὶ πρὸ τῆς C (565) ἀποδείξεως ἐκείνης· πιστὸς γὰρ ἦν.

Σὺ δὲ μὴ θαύμαζε τὸν δίκαιον μόνον, ἀλλὰ καὶ ζήλον· καὶ ὁρῶν αὐτὸν ἐν τοσοῦτῳ θορύβῳ καὶ ζῆλῳ κυμάτων ὡς ἐν γαλήνῃ πλέοντα, ὁμοίως καὶ σὺ μεταχειρίζου τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ἀνδρείας τὸ πηδάλιον. Μὴ γὰρ μοι τοῦτο ^κ ἴδῃς μόνον, ὅτι ^ι θυσιαστήριον ἐκοδόμησε, ^ω καὶ τὰ ξύλα· ἀλλ' ἀναμνήσθητι καὶ τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου, καὶ λόγισαι πόσαι νιφάδες ἐπῆλθον αὐτῷ στρατοπέδων ἐκδειματοῦσαι, ὅτε ἤκουσε τοῦ D παιδίου λέγοντος, ^π "Ὁ πατήρ, ^ο ποῦ τὸ πρόβατον;" Ἐννόησον πόσοι τότε ἐκινήθησαν λογισμοί, οὐ σιδήρῳ, ἀλλὰ φλογίνοις δόρασιν ὥπλισμένοι, καὶ πάντοθεν κατακεντυνόντες αὐτὸν καὶ διατέμνοντες. Εἰ γὰρ καὶ νῦν κατακλῶνται πολλοὶ καὶ μὴ πατέρες ὄντες, ^ρ καὶ ἐδάκρυσαν, εἰ μὴ τὸ τέλος ἤδεισαν· ^υ πολλοὺς δὲ, καίτοι τοῦτο εἰδότες, δακρύνοντας ὁρῶ· τί πάσχειν ἐκείνους εἰκὸς ἦν, τὸν αὐτὸν γεννήσαντα, τὸν θρέψαντα, τὸν ἐν γήρᾳ, τὸν μόνον ἔχοντα ^ς τοιοῦτον, τὸν ὁρῶντα, τὸν ἀκούοντα, τὸν εὐθέως μέλλοντα ἀναιρεῖν; ^ε Τίς ἡ σύνεσις τῶν ῥημάτων; E τίς ἡ ἐπιείκεια τῆς ^τ πεύσεως; Τίς ^α ἄρα ὁ ἐνεργῶν; ὁ ^ε διάβολος, ὥστε ἐμπρῆσαι τὴν φύσιν; Μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὁ θεὸς, ἵνα μᾶλλον βασανίσῃ τὴν χρυσὴν τοῦ δικαίου ψυχὴν. Ὅταν μὲν γὰρ ἡ γυνὴ φθέγγηται τοῦ Ἰώβ, διάβολος ἐνεργεῖ· τοιαύτη γὰρ ἡ συμβουλή· οὗτος δὲ οὐδὲν βλάβος φθέγγεται, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὐσεβὲς καὶ μεμεριμνημένον. ^υ Καὶ πολλὴ ἡ

^ι ἔλειπεν B.D. ἔλοιπεν A.

^ε ὁ ὡς C.D.

^δ οἶδεν] ἤδει C.D.

^ι εἰ δὲ εἰποις (εἴπῃς C.) ὅτι ἔδει μαθεῖν (μαθεῖν ἔδει C.) ὡς ἐκ ν. ε. δ. (δ. ε. C.) ὁ θεὸς, πῶς ἔδει, φαῖν ἂν (+ ἐγὼ C.) ἀπὸ τῆς μ. π. θ. τοῦτο μαθῶν; Sic C.D. ^κ ἴδῃς C.D. ceteri cum Flor. εἴπῃς. Correxeram ἴδῃς in Annot. ad Homilias in Matth. Tom. iii. p. 79.

^ω θυσ.] τὸ θυσ. C. ^ω καὶ τὰ ξύλα] καὶ ξύλα συνανήγκεν C. καὶ ξύλα ἐπέθηκεν Flor. Mox παῖδες pro παιδίου bis A.

^ο ὁ πατήρ] πάτερ C.D. Flor. ^ο ποῦ τὸ πρ.] Sic B.C.D.F. Flor. τὸ πρ. ποῦ; vulgo. ^ρ καὶ C.D.F. καὶ Edd. ^υ πολλοὺς δὲ] μᾶλλον δὲ πολλοὺς D.

μᾶλλον δὲ εἰ πολλοὺς C. ^ς τοιοῦτον] καὶ τοιοῦτον C.D. τοῦτον F. Flor. τὸν ante μόνον om. F. ^ε τίς] + ἄρα C.D. ^ε πεύσεως] σπεύσεως A.

πύσεως F. ^α ἄρα om. C.D. ^ε διάβολος] + ἐρεῖς C.D. ^υ καὶ πολλῇ] πολλὴ γὰρ C. πολὺ γὰρ D. Mox τῶν λόγων om. B.

χάρις ἐπήνθει τοῖς ῥήμασι, πολὺ τὸ μέλι τῶν λόγων ἀπέστα-
 ξεν, ἀπὸ γαλήνης καὶ ἡμέρου ῥέον ψυχῆς· καὶ λιθίνην ἱκανὰ
 453 ταῦτα ἦν μαλάξαι διάνοιαν τὰ ῥήματα. Ἄλλ' οὐ τὸν ἀδά-
 μαντα ἐκείνον περιέτρεψεν, ^z ἄλλ' οὐδὲ ἔσεισεν, ^a οὐδὲ εἶπε, τί
 πατέρα καλεῖς τὸν μικρὸν ὕστερον οὐκ ἐσόμενόν σου πατέρα,
 τὸν ἤδη ταύτην ἀπολέσαντα τὴν τιμὴν; Τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ
 ὁ παῖς ἐρωτᾷ; Οὐ περιεργαζόμενος ἀπλῶς, οὐδὲ πολυπρα-
 γμονῶν, ἀλλ' ἀγωνιῶν ὑπὲρ τῶν προκειμένων. Καὶ γὰρ
^b ἐνενόησεν ὅτι, εἰ μὴ ἐβούλετο ^c λαβεῖν κοινωνὸν τῶν γινομένων,
 οὐκ ἂν τοὺς μὲν παῖδας ἀφήκε κάτω μένειν, αὐτὸν δὲ μόνον
 παρέλαβε. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὅτε μόνοι γεγόνασι, τότε αὐτὸν
 Β ἐρωτᾷ, ὅτε οὐδεὶς ἤκουε τῶν λεγομένων· τοσαύτη τοῦ παιδὸς ἡ
 σύνεσις ἦν. Ἄρα οὐ διεθερμάνθητε πάντες, καὶ ἄνδρες καὶ
 γυναῖκες; Οὐχὶ ἕκαστος ὑμῶν περιπτύσσεται τῇ διανοίᾳ καὶ
 καταφιλεῖ τὸ παιδίον, καὶ θαυμάζει τὴν σύνεσιν, καὶ αἰδέεται
 τὴν εὐλάβειαν, μεθ' ἧς καὶ συμποδιζόμενος καὶ ἐπὶ τοῖς ξύλοις
 ἐπιτιθέμενος, οὐκ ἐξεπλήττετο, οὐκ ἐσκίρτα, οὐ κατεγίνωσκε τοῦ
 πατρὸς ὡς μαινομένου, ἀλλὰ καὶ ἐδεδαιμόνιστο, καὶ ἀνεβιβάζετο,
 καὶ ἐπετίθετο, καὶ πάντα ἔφερε σιγῇ, καθάπερ τις ἀρνειὸς,
 μᾶλλον δὲ, καθάπερ ὁ κοινὸς ^d πάντων δεσπότης; Καὶ γὰρ
 ἐκείνου ἐμμεῖτο τὴν ἐπιείκειαν, ^e καὶ τὸν τύπον ἐφύλαττεν.
 C ²⁴ “Ὡς πρόβατον γὰρ ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ^f ἐναν-
 τίων τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφρωνος.” Καίτοιγε ἐφθέγγατο
 οὗτος· καὶ γὰρ καὶ ὁ δεσπότης αὐτοῦ ἐφθέγγατο. Πῶς οὖν
 ἄφρωνος; Τοντέστιν, οὐδὲν αὐθαδὲς εἶπεν, οὐδὲ τραχὺν, ἀλλὰ
 πάντα ἡμερα καὶ προσηνῇ, καὶ μᾶλλον τῆς σιγῆς τὰ ῥήματα
 τὴν ἐπιείκειαν ἐδήλου. Ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς ^g ἔλεγεν, ²⁵ “Εἰ μὲν
 κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί
 με ^h δέρεις;” καὶ τὴν ἐπιείκειαν μᾶλλον ἐδήλωσεν, ἢ ⁱ εἰ
 ἐσίγησε. Καὶ ὥσπερ οὗτος τῷ πατρὶ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου,
 οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ σταυροῦ διαλέγεται, ²⁶ “Πάτερ, ἄφες
 D αὐτοῖς,” λέγων, “οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσι.” Τί οὖν ὁ πατρι-
 ἀρχης; ²⁷ “Ὁ θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὀλοκάρπωσιν,
 τέκνον.” Ἐκάτεροι τὰ ὀνόματα τῆς φύσεως καλοῦσιν· ἐκεῖνος
 πατέρα, καὶ τέκνον οὗτος. Καὶ χαλεπὸς ἐκατέρωθεν ὁ πόλε-

²⁴ Esai. liii. 7.²⁵ Joan. xviii. 23.²⁶ Luc. xxiii. 34.²⁷ Gen. xxii. 8.

^z ἄλλ' om. C.D. Flor. ^a οὐδὲ εἶπε] ἄλλ' οὐδὲ εἶπε Λ. οὐδὲ γὰρ εἶπε C.
^b ἐνενόησεν D. ^c λαβεῖν] αὐτὸν λαβεῖν C.D. λαβεῖν αὐτὸν F. ^d πάντων
 C.D. ^e καὶ] ἐκείνου καὶ F. ^f ἐναντι] λέγων C.D.
 Mox copulam ante τὴν ἐπιείκειαν om. D. ^g ἔλεγεν] λέγων C.D.
^h δαίρεις A.C. et corr. B.
ⁱ el deest in Codd. praeter C.

μος ^k διεγείρεται, καὶ πολλὴ ἡ ζάλη, καὶ ναυάγιον οὐδαμοῦ
 ἢ γὰρ φιλοσοφία πάντων ἐκράτει. Εἶτα ἐπειδὴ ἤκουσε τὸν
 θεόν, οὐκέτι εἶπεν ^l οὐδέν, οὐδὲ περιειργάσατο· οὕτω συνετὸν ἦν
 τὸ παιδίον, καὶ ἐν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ ἄνθει. Εἶδες τὸν
 βασιλέα, πόσων ἐκράτησε στρατοπέδων, πόσων ^m πολέμων
 ἐπιόντων; Οὐδὲ γὰρ οὕτως ἦσαν οἱ βάρβαροι τῇ πόλει τῶν Ε
 Ἱεροσολύμων φοβεροὶ, ὅτε ἐπῆλθον αὐτῇ πολλάκις, ὥς αἱ
 λογισμοὶ ⁿ τούτῳ, πάντοθεν αὐτῷ περικαθήμενοι· ἀλλ' ὁμως
 ἀπάντων περιεγένετο. Βούλει καὶ τὸν ἱερέα ἰδεῖν; οὐ πόρρω-
 θεν τὸ ὑπόδειγμα. Ὅταν γὰρ αὐτὸν ἴδῃς πῦρ ἔχοντα καὶ
 (566) μάχαιραν, καὶ ^o θυσιαστηρίῳ ἐφεστῶτα, τί λοιπὸν ἀμφι-
 βάλλεις ὑπὲρ τῆς ἱερωσύνης; Εἰ δὲ βούλει καὶ τὴν θυσίαν ἰδεῖν,
 ὅρα διπλῆν. Προσῆνεγκε γοῦν παῖδα, προσῆνεγκε καὶ πρό-
 βατον, μᾶλλον δὲ πρὸ πάντων τὴν ἑαυτοῦ γνώμην· καὶ τῷ
 μὲν αἵματι τοῦ προβάτου τὴν δεξιάν, τῇ δὲ σφαγῇ τοῦ παιδὸς ⁴⁵⁴
 τὴν ψυχὴν ἡγίασεν. Οὕτως ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, αἵματι μονο-
 γενοῦς, θυσίᾳ ἀρνίου. Καὶ γὰρ καὶ οἱ ἱερεῖς αἵματι ἡγιαζόντο
 τῶν ἱερέων τῶν τῷ θεῷ προσαγομένων. Βούλει καὶ ^p τὸν
 προφήτην ἰδεῖν; ²⁸ "Αβραάμ ὁ πατὴρ ^q ὑμῶν ἡγαλλιάσατο,
 ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη," φησὶν.
 Οὕτω καὶ σὺ γίνῃ βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς καὶ προφήτης ἐν τῷ
 λουτρῷ· βασιλεὺς μὲν, πάσας χαμαὶ ῥίψας τὰς πονηρὰς
 πράξεις, καὶ τὰ ἀμαρτήματα κατασφάξας· ἱερεὺς δὲ, ^r ἑαυτὸν
 προσενεγκὼν τῷ θεῷ, καὶ ^s καταθύσας τὸ σῶμα, καὶ ^t σφαγείς B
 καὶ αὐτός· ²⁹ "Εἰ γὰρ συναπεθάνομεν αὐτῷ, φησὶ, καὶ ^u συζή-
 σουμεν αὐτῷ"· προφήτης δὲ, τὰ μέλλοντα μαρτυροῦν, καὶ ἐνθους
 γινόμενος, καὶ σφραγισάμενος. Καθάπερ γὰρ στρατιωταῖς
 σφραγίς, οὕτω καὶ τοῖς πιστοῖς τὸ πνεῦμα ἐπιτίθεται· καὶ
 λειποτακτικῆς, κατάδηλος γίνῃ πᾶσιν. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ εἶχον
^x σφραγίδα τὴν περιτομὴν, ἡμεῖς δὲ τὸν ἄρραβῶνα τοῦ πνεύ-
 ματος. Ταῦτα οὖν εἰδότες, καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ ἑαυτῶν ἐννοή-
 σαντες, ἄξιον τῆς χάριτος ἐπιδειξώμεθα βίον, ἵνα καὶ τῆς
 μελλούσης ἐπιτύχωμεν βασιλείας· ^y ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς C
 ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ

28 Joan. viii. 56.

29 2 Tim. ii. 11.

^k διεγείρετο A. διεγείρετο Flor. C.D.F.^l οὐδέν om. A.ⁿ τούτῳ] Sic C.D.F. τούτων vulgo.^o θυσιαστήριον A.C.^q ὑμῶν A.C.^r σεαυτὸν C.D.^s σφαγισθεὶς C.^u συζήσωμεν A.B.^x ἐπιτυχεῖν om. A.

Mox ἐκράτει pro κρατεῖ editum est ex

^m πολέμων A.C. Mox γὰρ om. D.

Ex iisdem libris autem pro autem recepi-

p Articulus est in C.D.F. non in Edd.

^s καταθύσας] θύσας F.^t σφαγείς]^y ἥς—

Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ.

1 Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.

D ΤΙ φῆς, ὦ μακάριε Παῦλε; φειδόμενος αὐτῶν ^a οὐκ ἦλθες εἰς Κόρινθον; Οὐκοῦν ἐναντιολογίαν τιὰ ἡμῖν εἰσάγεις ἐν ταῦθα. Ἀνωτέρω μὲν γὰρ ἔλεγες, ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἦλθες, ἐπειδὴ οὐ κατὰ σάρκα ^b βουλεύη, οὐδὲ κύριος εἰ σαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος ἐξουσίας πανταχοῦ περιάγῃ, καὶ τὰς θλίψεις εἰς μέσον ἤγες· ἐν ταῦθα δὲ σὸν φῆς εἶναι τὸ μὴ ^c ἐλθεῖν, οὐκέτι τῆς τοῦ πνεύματος ἐξουσίας· ^d καὶ γὰρ φησιν, ὅτι “φειδόμενος ὑμῶν, ^e οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.” Τί οὖν ἔστιν εἰπεῖν; Ἡ ὅτι καὶ τοῦτο αὐτὸ τοῦ πνεύματος ἦν, καὶ ἠθέλησε μὲν αὐτὸς ἐλθεῖν, ^f ὑπέβαλε δὲ τὸ πνεῦμα μὴ παραγενέσθαι, τὴν φειδῶ τὴν αὐτῶν προβαλλόμενον· ^g ἢ περὶ ἑτέρας λέγει παρουσίας, ^h δηλῶν ὅτι πρὶν ἢ γράψαι τὴν προτέραν ἐπιστολὴν, ⁱ ἠθέλησεν ἐλθεῖν, ^j καὶ κατέσχευεν ἑαυτὸν δι' ἀγάπην, ὥστε μὴ ἀδιορθώτοις ἐπιστῆναι. Εἰκὸς δὲ καὶ μετὰ τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν, τοῦ πνεύματος μηκέτι κωλύοντος αὐτὸν, ἐκόντα διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην μείναι. Ὁ καὶ μᾶλλον ἔστιν ὑποπτεῦσαι, ὅτι παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν τὸ πνεῦμα ἐκώλυνεν ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἐπιλογισάμενος ὅτι τοῦτο βέλτιον, 455 ἔμεινε. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς πάλιν ἑαυτοῦ μέμνηται, ^k ὃ συνεχῶς ^l λέγων οὐ παύσομαι, ^m ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἑαυτῷ συνιστάμενος. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ τοῦτο εἰκὸς ἦν ὑποπτεῖν αὐτοὺς, καὶ λέγειν, ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἠθέλησας ἐλθεῖν· ἐμίσησας γὰρ ἡμᾶς· δέκνυνσι τὸναντίον, ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἠθέλησεν, ἐπειδὴ ἐφίλει αὐτούς. Τί δέ ἐστι τὸ, “φειδόμενος;” Ἡκουσα, φησὶν,

1 CAP. I. v. 23.

HOM. IV. ^a οὐκ] οὐκέτι F. Mox ἐν ταῦθα om. D. ^b βουλεύη] δουλεύεις D. ^c ἐλθεῖν] + εἰ δὲ σὸν D. ^d καὶ γὰρ φησιν] εἶπε γὰρ D. ^e οὐκέτι] Sic B.D.F. οὐκ Edd. ^f ὑπέβαλλε A.B. Mox προβαλλόμενος D. ^g δηλῶν] δηλῶν A. ὥστε δηλῶν D. ^h ἠθέλησεν] + μὲν A. ⁱ καὶ κατέσχευεν] κατέσχευε δὲ D. ^j λέγων] Sic D.F. λέγειν vulgo. ^k καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἑαυτῷ συνιστᾷ D. In vulgata lectione ἑαυτὸν pro ἑαυτῷ habet F.

ὅτι ἐπόρνευσάν τινες παρ' ὑμῖν· οὐκ ἤθελον οὖν ἔλθων λυπῆσαι ὑμᾶς. Καὶ γὰρ ἀνάγκη παρόντα ἐξετάσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐπεξελθεῖν καὶ κολάσαι, καὶ πολλοὺς ἀπαιτῆσαι δίκην. Βέλτιον B οὖν εἶναι ^u ἐνόμισα ἀπειναι, καὶ ἐνδοῦναι μετανοῆσαι, ἢ παρὼν ἐπεξελθεῖν, καὶ παροξυνθῆναι μειζώως. Καὶ γὰρ πρὸς τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς σαφῶς αὐτὸ παρεδήλωσεν εἰπών· ² α Φοβούμαι μὴ πως ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεὸς μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενήθσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοήσαντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἣ ἔπραξαν." Τοῦτο (567) τοίνυν καὶ ἐνταῦθα ἐνδείκνυται, καὶ ^u λέγει μὲν ^o αὐτὸ ῥῶς ἀπολογούμενος, ἐπιστύφει δὲ αὐτοὺς σφοδρότατα, καὶ φοβεῖ. Καὶ γὰρ ἠμίζατο τιμωρίας ὄντας αὐτοὺς ὑπευθύνους, ^u καὶ τι C καὶ πεισομένους, εἰ μὴ ταχέως διορθωθείεν. "Ὁ καὶ αὐτὸ πάλιν ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς φησιν, ὅτι ³ α "εἰν' ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι." Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖ μὲν σαφέστερον, ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ προοίμιον ἦν, οὐχ οὕτως αὐτὸ λέγει, ἀλλ' ¹ ὑπεσταλμένως· καὶ οὐδὲ τούτῳ ἀρκεῖται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο πάλιν θεραπεύει, ἐπιδιορθώσει κεχρημένους. Ἐπειδὴ γὰρ ὥσπερ ἐξουσίαν πολλὴν ἐνδεικνυμένου τὸ ῥῆμα ἦν· φείδεται γὰρ τις ἐκείνων, οὓς καὶ κολάσαι κύριός ἐστι· τοῦτο αὐτὸ παραμυθούμενος, καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι τραχὺ συσκιάζων φησὶν, D ⁴ α "Οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως." Τουτέστιν, οὐ διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκ ἦλθον, ὡς κυριεύων ὑμῶν. Καὶ οὐκ ^s εἶπεν, ὑμῶν, ἀλλὰ, "τῆς πίστεως;" ὃ καὶ πραότερον ἦν καὶ ἀληθέστερον. Τὸν γὰρ ¹ μὴ βουλούμενον πιστεῦσαι τίς κύριος ἀναγκάσαι; ² α "Ἀλλὰ συνεργοὶ ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν." Ἐπειδὴ γὰρ, φησὶν, ἡ χαρὰ ὑμῶν ἡμετέρα ἐστίν, οὐκ ἦλθον, ἵνα μὴ ἐμβάλω εἰς λύπην ὑμᾶς, καὶ αὐξήσω τὴν ^u ἀθυμίαν τὴν ἐμὴν· ἀλλ' ἔμεινα, ἵνα διορθωθέντες ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς, εὐφρανθῆτε. Πάντα γὰρ ποιούμεν ὑπὲρ τῆς χαρᾶς τῆς ὑμετέρας, καὶ E ὑπὲρ τούτου σπεύδομεν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ κοινωνοῦμεν αὐτῇ. "Τῇ γὰρ πίστει ἐστήκατε." Ὅρα πάλιν ὑπεσταλμένως διαλεγόμενον. Δέδοικε γὰρ αὐτῶν καθάψασθαι πάλιν, ἐπειδὴ σφοδρῶς αὐτῶν ἐν τῇ προτέρᾳ ^s καθήκετο ἐπιστολῇ, καὶ τινα μεταβολὴν ἐπεδείξαντο· καὶ ἐμελλεν αὐτοὺς τοῦτο ἀνατρέπειν,

² 2 Cor. xii. 21.³ 2 Cor. xiii. 2.⁴ v. 24.^u ἐνόμισα] ἐνόησα A. Veron.

sic B.D.F. αὐτὸς vulgo.

omnibus libris.

σταλμένους hic et infra A.

^u ἀθυμίαν] ἐπιθυμίαν A.^u λέγει] ἄγει B. Sav. marg.^o ὡς, quod nbest ab Edd. ante Ben. est in

καίτοι A. Proximum καὶ om. B.

¹ εἶπεν] + ἀπλῶς D.^s καθήκετο D.F.^o αὐτὸ]² ἐπε-

τ μὴ om. B.

εἰ μεταβαλλόμενοι πάλιν τὴν αὐτὴν ἐπιτίμησιν ὑπέμενον. Διὸ πολλῷ τῆς προτέρας ἡμερωτέρα αὐτῇ. ⁵ “Ἐκρινά δὲ ἐμάντῳ τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.” Τὸ, ^γ “πάλιν,” δει-
 456 κνυσι καὶ ἤδη λυπηθέντα ἐκείθεν· καὶ δοκῶν ἀπολογεῖσθαι, ² λαν-
 θανόντως αὐτῶν καθάπτεται. Εἰ δὲ καὶ ἤδη ἐλύπησαν, καὶ
 πάλιν ἐμελλον λυπεῖν, ἐννόησον ὅσην ^α εἰκὸς γενέσθαι τὴν
^β ἀηδίαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ λέγει, ὅτι ἐλύπησατε· ἐτέρως
 δὲ μεθοδεύει τὸν λόγον, τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνιττόμενος, καὶ λέγων,
 ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἦλθον, ἵνα μὴ λυπήσω ὑμᾶς· ὁ τὴν αὐτὴν
 μὲν ἰσχὺν ἔχει τούτῳ ^ε ^δ εἶπον, εὐπαράδεκτον δὲ μᾶλλον ἐστίν.
⁶ “Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστὶν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ
 Β ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;” ^ε Ποία αὐτῇ ἀκολουθία; Μεγίστη μὲν
 οὖν. Σκόπει δέ. Οὐκ ἠθέλησα, φησὶν, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἵνα
 μὴ λυπήσω ὑμᾶς πλέον, ἐπιτιμῶν, ἀγανακτῶν, ἀποστρεφόμενος.
 Εἶτα ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ σφοδρὸν ἦν, καὶ κατηγορίαν αὐτῶν
 εἶχεν, εἶγε οὕτως ἔζων ὥς Παῦλον λυπεῖν, ἐπιδιορθώσει
 χρώμενός φησιν. “Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστὶν ὁ
 εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;” Ὁ δὲ λέγει,
^ε τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ δὲ καὶ ἐν λύπῃ ἐμελλον εἶναι, ἀναγκα-
 ζόμενος ὑμῖν ἐπιτιμᾶν καὶ ὁρᾶν λυπουμένους, ἀλλ’ ὅμως καὶ
^ε αὐτὸ τοῦτο ἠψφραίνέ με. Μεγίστης γὰρ τοῦτο ἀγάπης
 τεκμήριον, τὸ ^β τοσοῦτον παρ’ ὑμῖν ἄξιον εἶναι με, ὥς δύνασθαι
 δάκνειν ὑμᾶς ἀποστρεφόμενον. Καὶ ὅρα σύνεσιν. Ὁ γὰρ
 τοῦ νόμου τῶν μαθητῶν ἦν, τὸ ἀλγεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι ^ι ἐπι-
 τιμωμένους, τοῦτο ὡς χαρίζομένους αὐτοὺς ^κ εἰσάγει. Οὐδεὶς
^ι γὰρ με οὕτως εὐφραίνει, φησὶν, ὥς ἐκεῖνος ὁ ἐπιστρεφόμενος
^μ τῶν ἐμῶν ῥημάτων, καὶ λυπούμενος ὅταν βλέπῃ με ὀργιζό-
 μενον. Καίτοι τὸ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν· εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ
 ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστὶν ὁ δυνάμενος ^ν ὑμᾶς εὐφρᾶναι; Ἀλλ’ οὐ
 Δ λέγει τοῦτο, ἀλλ’ ἀντιστρέφει πάλιν αὐτὸ, θεραπεύων αὐτοὺς,
 καὶ λέγων· ^ο εἰ καὶ λυπῶ ὑμᾶς, χάριν μοι παρέχετε καὶ τούτῳ
 μεγίστην, ὅτι δάκνεσθε ὑπὸ τῶν παρ’ ἐμοῦ λεγομένων. ⁷ “Καὶ

5 CAP. II. v. 1.

6 v. 2.

7 v. 3.

^γ πάλιν] + εἰπὼν D. ² λανθανόντως B.D.F. λεληθότως vulgo. λεληθότων
 Α. ^α εἰκὸς] + ἦν F. ^β ἀηδίαν] ἀηδείαν F. ἀνοίαν Α. Vid. Annot.
^ε ^δ εἶπον] εἶπεν B.F. Statim δὲ om. A.F. ^ε ποία] καὶ ποία F.
 Mox οὖν omi. Α. ^ι τοιοῦτόν] τοῦτο Β. ^κ αὐτὸ τ. ἠψφρ.] διὰ τοῦτο

^ν εὐφραίνω F. ^β τοσοῦτον Α. ^ι ἐπιτιμώμενος (sic) Α. ^κ εἰσάγει] +
 καὶ φησιν D. ^ο γὰρ με] με γὰρ B. με ὅρα D. ^μ τῶν] ἐκ τῶν D.
^ο ἡμᾶς F. cum Erasmo. ^ο εἰ γὰρ καὶ D. Mox edebatur καὶ γὰρ ἔγραψα:
 nec γὰρ non est in D.F. nec, ut videtur, in Mosq.

ἔγραψα ὑμῖν αὐτὸ τοῦτο." Ποῖον; "Ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἦλθον, φειδόμενος ὑμῶν. Πότε ῥ' ἔγραψεν; Ἐν τῇ ^α προτέρᾳ, ὅτε ἔλεγεν· ⁸ "Ὁὐ θέλω ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν;" ^τ Οὐκ ἔγωγε οἶμαι, ἀλλ' ἐν ⁸ αὐτῇ τῇ ἐπιστολῇ, ὅτε εἶπε, ⁹ "Μὴ ἐλθόντα με πάλιν ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς." Ἐγραψα οὖν αὐτὸ τοῦτο πρὸς τῷ τέλει, φησί, "μή πως ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου, καὶ πενήθσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων." Διὰ ^E τί ¹ δὲ ἔγραψες; "Ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστίν." Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι εὐφραίνομαι ἀλγούντων ὑμῶν, καὶ ἔτι αὐθαδέστερον τοῦτο ἦν καὶ τραχύτερον, πάλιν αὐτὸ ἀνέστρεψεν ἐτέρως, καὶ "ἡμερώτερον αὐτὸ ἐποίησεν οἷς ἐπήγαγε. Διὰ τοῦτο γὰρ, φησί, προέγραψα ὑμῖν, ἵνα ^x μὴ ἐν ὁδῷ ὑμᾶς εὕρω μὴ διορθωθέντας. Διὰ τοῦτο εἶπον, "ἵνα μὴ λυπηθῶ," οὐ τὸ ^γ ἑαυτοῦ σκοπῶν, ἀλλὰ τὸ ὑμέτερον. ⁴⁵⁷ Οἶδα γὰρ ὅτι ἐὰν ἴδῃτε χαίροντα, χαίρετε· καὶν θεάσθητε ἀλγοῦντα, ἀλγεῖτε. "Ὅρα τοίνυν ἄνωθεν τὴν ἀκολουθίαν τῶν εἰρημένων· οὕτω γὰρ εὐμαθέστερος ² ἡμῖν ἔσται ὁ λόγος. Οὐκ ἦλθον, φησὶν, ἵνα μὴ λυπήσω ὑμᾶς, ἀδιορθώτους εὐρών. Τοῦτο δὲ ἐποιοῦν, οὐ τὸ ἑαυτοῦ σκοπῶν, ἀλλὰ τὸ ὑμέτερον. Ἐγὼ μὲν ^a γὰρ λυπουμενῶν ὑμῶν, ἔχω ἡδονὴν οὐ μικράν, ὅταν ἴδω τοσοῦτον ἐμοῦ φροντίζοντας, ὥς καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἀλγεῖν ἀγανακτοῦντος ἐμοῦ. "Τίς γὰρ ἐστὶν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;" Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω διακείμενος, ^B ἐπειδὴ τὸ ὑμέτερον σκοπῶ, ἔγραψα ὑμῖν ^b τὸ αὐτὸ τοῦτο, ἵνα μὴ λυπηθῶ· καὶ ἐν τούτῳ πάλιν οὐ τὸ ἐμὸν σκοπῶν, ἀλλὰ τὸ ὑμέτερον. Οἶδα γὰρ ὅτι καὶ ὑμεῖς μέλλετε λυπεῖσθαι, ἀλγοῦντά με ὀρώντες, ὥσπερ οὖν καὶ εὐφραίνεσθε, χαίροντα θεωροῦντες. Σκόπει ^c τοίνυν σύνεσιν. Εἶπεν, ἵνα μὴ λυπήσω οὐκ ἦλθον, καίτοιγε εὐφραίνομαι, φησὶν. Εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ ἐκείνων ἀλγούντων εὐφραίνεσθαι, κατὰ τοῦτο, φησὶ, χαίρω, καθὼ καθάπτομαι· ἐπεὶ καθ' ἕτερον λυπούμαι, ὅταν τοὺς οὕτω φιλοῦντας ἀναγκάζωμαι λυπεῖν, οὐ ^d τούτῳ μόνον τῷ ἐπιτιμᾷ, ^C

8 1 Cor. xvi, 7.

9 2 Cor. xii, 21.

⁸ ἔγραψεν F. πότε ἔγραψεν; ἐν τῇ πρ.] πρὸς δὲ τὸ πότε ἔγραψεν, τάχα τις εἶρεῖ ὅτι ἐν τῇ πρ. D. ^α προτέρᾳ] + ἐπιστολῇ F. ^τ οὐκ ἔγωγε] ἐγὼ δὲ οὐκ D. ⁸ αὐτῇ] ταύτῃ D.F. ¹ δὲ] + καὶ D. ⁹ ἡμερώτερον] ἡμετέρου A. Sequens αὐτὸ om. D.F. ^x μὴ ἐν ὁδῷ] ἐν ἡδονῇ B.D.F. Sav. marg. μὴ ante διορθωθέντας om. B. Sav. marg. ut cum gaudio reperiam vos correctos Erasmi. ^γ ἑαυτοῦ A.B.F. ἑαυτοῦ vulgo. ² ἡμῖν ἔσται] ὑμῖν ἐστὶν A. ^a γὰρ] + καὶ D. ^b τὸ αὐτὸ τοῦτο] τοῦτο αὐτὸ B.F. ^c τοίνυν] + ἀποστολικὴν D. ^d τούτῳ] τοῦτο D.F. ταῦτ' A. Statim τὸ ἐπιτιμᾷ A.D.

ἀλλὰ ἔτῳ καὶ αὐτὸς ἐν λύπῃ εἶναι, καὶ ὑμᾶς διὰ τούτου πάλιν λυπεῖν. Σκοπεῖ δὲ πῶς αὐτὸ καὶ μετ' ἐγκωμίου τίθησι λέγων, “ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν.” Τούτο γὰρ γνησιότητα μαρτυροῦντός ἐστι, καὶ πολλὴν ¹φιλοστοργίαν ὡς ἂν εἰ περὶ υἱῶν τις εἶπε πολλὰ εὐεργετηθέντων, καὶ περὶ οὓς ἐπόνεσεν. Εἰ τοίνυν διὰ τοῦτο γράφω, καὶ οὐκ ἔρχομαι, μέγα τι οἰκονομῶν οὐκ ἔρχομαι, καὶ οὐ μισῶν, οὐδὲ ἀποστρεφόμενος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φιλῶν.

Εἵτα, ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι ὁ λυπῶν εὐφραίνει, ἵνα μὴ λέγωσι, Οὗτο οὖν αὐτὸ σπουδάζεις, ἵνα εὐφραίνῃ, καὶ ἐπιδείξῃ πᾶσι πόσῃν ²ἔχεις ἰσχύν; ἐπήγαγεν ¹⁰ “Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.” Τί ταύτης φιλοστοργότερον τῆς ψυχῆς; Αὐτῶν ¹¹ γὰρ τῶν ἡμαρτηκότων οὐκ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον δεικνυσιν ἑαυτὸν ἀλγίσαντα. Οὐ γὰρ ἀπὸ θλίψεως φησι μόνον, ἀλλ', “ἀπὸ πολλῆς” οὐδὲ ¹²διὰ δακρύων, ἀλλὰ, “διὰ πολλῶν δακρύων καὶ συνοχῆς καρδίας” τούτεστιν, ἀπηγορευμένην, ἀπεπνιγμένην ὑπὸ τῆς ἀθυμίας καὶ μηκέτι φέρων τῆς ἀθυμίας τὸ νέφος, ἔγραψα ὑμῖν. “οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλ' ἵνα γνῶτε τὴν ἀγάπην, φησὶν, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.” Καίτοι τὸ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλ' ἵνα διορθωθῆτε ¹³ καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἔγραψεν. Ἄλλ' οὐ λέγει τοῦτο, ἀλλὰ καταγλυκαίνων μᾶλλον τὸν λόγον, καὶ εἰς μείζον φίλτρον αὐτοὺς ἐπισπόμενος, τοῦτο αὐτ' ἐκείνου τίθησι, δεικνύς ὅτι πάντα ἀπὸ ἀγάπης ποιεῖ. Καὶ οὐχ ἁπλῶς φησιν, ἀγάπην, ⁴⁵⁸ ἀλλ', “ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.” Βούλεται γὰρ αὐτοὺς καὶ ταύτῃ ἐπισπᾶσθαι, τῷ δεῖξαι ὅτι πλέον πάντων αὐτοὺς φιλεῖ, καὶ ὥς περὶ ἐξαιρέτους μαθητὰς διάκειται. Διό φησιν ¹⁴ “Εἰ καὶ ἄλλοις οὐκ εἰμι ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι” καὶ, “Ἐὰν πολλοὺς παιδαγωγοὺς ἔχητε, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας” καὶ πάλιν, “Ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς” καὶ προΐων φησι, ¹⁵ “Καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἦττον ἀγαπῶμαι” καὶ Βένταῦθα, “ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.” Ὡστε εἰ καὶ θυμοῦ

10 ν. 4.

11 1 Cor. ix. 3, iv. 15. 2 Cor. i. 12. xii. 15.

¹ τῷ καὶ] καὶ τὸ Α. τὸ (om. καὶ) ex corr. D. ² φιλοστ.] + τὸ αὐτὸ γὰρ λέγει D. Mox ἐπόνησεν D.F. ³ ἔχεις B. ἔχης vulgo. ⁴ γὰρ om. D. Mox ἀλγίσαντα Α. ⁵ διὰ δακρύων] Sic D. per lacrymas Bill. διὰ vulgo abest. Mox δακρύων om. D. ⁶ καὶ γὰρ] + καὶ B.D. Mox γλυκαίνων Α. ⁷ ὥς περὶ] ὡς περὶ B. ⁸ καὶ] εἰ καὶ D.

τὰ ῥήματα ἔγχευεν, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης ἦν πολλῆς καὶ ὁδύνης ὁ
 θυμός. Καὶ γράφων τὴν ἐπιστολὴν, ἐπασχον, ἤλγουν, οὐχ
 ὅτι ἡμαρτήκατε μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡναγκαζόμενι λυπεῖν. Καὶ
 (569) τοῦτο δὲ αὐτὸ ἐξ ἀγάπης· ὥσπερ ἂν εἴ τις ἔχων παῖδα
 γνήσιον σηπεδόνα ἔχοντα, ἀναγκαζόμενος τέμνειν καὶ καίειν,
 ὅτι ἀμφοτέρω πάσχοι, καὶ ὅτι νοσεῖ, καὶ ὅτι ἀναγκάζεται
 αὐτὸν τέμνειν. Ὡστε ὁ νομίζετε εἶναι τοῦ μισεῖν ὑμᾶς
 σημεῖον, τοῦτο τοῦ σφόδρα φιλεῖν ἦν. Εἰ δὲ τὸ λυπῆσαι ἐξ
 ἀγάπης, πολλῶ μᾶλλον τὸ εὐφραίνεισθαι ὑποπυμένον.
 Ἀπολογησάμενος τοίνυν ὑπὲρ ἑαυτοῦ· καὶ γὰρ ἀπολογεῖται C
 πολλοῦ, καὶ οὐκ αἰσχύνεται· εἰ γὰρ ὁ θεὸς αὐτὸ ποιεῖ λέγων,
 12· Λαὸς μου, τί ἐποίησά σοι; πολλῶ μᾶλλον Παῦλος· ἀπο-
 λογησάμενος οὖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ μέλλων μετιέναι λοιπὸν
 ἐπὶ τὴν ἀπολογίαν τὴν ὑπὲρ τοῦ πεπορνευκότος· ἵνα μὴ δια-
 στραφῶσιν, ὡς τὰναντία κελευόμενοι, καὶ προσφιλονεική-
 σωσιν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τότε ὀργισθεὶς, καὶ νῦν κε-
 λεύων αὐτὸν ἀφιέναι ὕρα πῶς αὐτὸ προφοκονόμησεν, ἀπὸ τε
 τῶν εἰρημένων, ἀπὸ τε τῶν ῥηθησομένων. Τί γὰρ φησιν;
 13· Εἰ δὲ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκε. Πρῶτον αὐτοῖς D
 ἐπαινέσας, ὡς ὅτι αὐτὰ χαίροντας, καὶ τὰ αὐτὰ λυπουμένους,
 τότε ἐμβάλλει εἰς τὸν περὶ τούτου λόγον, εἰπὼν πρῶτον, ὅτι
 “ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστίν.” Εἰ δὲ ἡ χαρὰ μου πάντων
 ὑμῶν ἐστὶ χαρὰ, δεῖ μετ' ἐμοῦ καὶ νῦν ἡσθῆναι, ὥσπερ ἤλγῃ-
 σατε μετ' ἐμοῦ τότε. Καὶ γὰρ δι' ὧν ἐλυπήθητε, ἡσθῆνατε
 καὶ δι' ὧν χαίρετε νῦν, ἂν ἄρα ἡσθῆτε, τὸ αὐτὸ ποιήσετε.
 Καὶ οὐκ εἶπεν, ἡ ἐμὴ λύπη πάντων ὑμῶν ἐστίν· ἀλλ' ἐν τοῖς
 ἄλλοις κατασκευάσας τοῦτο, νῦν οὐ μάλιστα ἐχρῆζε, τοῦτο E
 τέθεικε, τὴν χαρὰν, εἰπὼν ὅτι “ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν
 ἐστίν.” Εἶτα καὶ τῶν προτέρων μέμνηται λέγων· “Εἰ δὲ τις
 λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπι-
 βαρῶ, πάντας ὑμᾶς.” Οἶδα, φησὶν, ὅτι συνωργίσθητέ μοι καὶ
 συνηγανακτήσατε ἐπὶ τῷ πεπορνευκότι, καὶ ἐκ μέρους πάντας
 ὑμᾶς ἐλύπησε τὸ συμβάν. Διὰ τοῦτο δὲ εἶπον, “ἐκ μέρους,”
 οὐχ ὡς ὑμῶν ἐλάττων ἀλγυσάντων, ἢ ἐγὼ, ἀλλ' ἵνα μὴ βαρῆσω

12 Mic. vi. 3.

13 v. 5.

ἢ ἔγχευεν] λέγομεν A. ὁ ὁδύνης] ἡδονῆς A. Veron. ὁ ἤλγουν] καὶ ἡλ-
 γουν F. Mox ἡμάρτετε D.F. ὁ ὥσπερ] + γὰρ D. εἰ am. A.B. ὁ τις
 ἔχων] ἔχων τις B. ἔχων om. D. ὥσπερ ἂν ἔχων τις Edd. ὁ δι' ἀμφοτέρων
 A. Statim πάσχοι B. πάσχει vulgo. ὁ τέμνειν] οὕτως δὲ καὶ αὐτὸς
 ἐπασχον D. ὁ λυπούμενον B.D.F. ὁ ἐπιστραφῶσι A. ὁ τὰ αὐτὰ]
 τὰ αὐτὰ D. et p.p. τὰ αὐτοῦ. ὁ μου accessit ex D.F. ὁ ἐστὶ] ἐμὴ A.
 ἐστὶ om. B. ὁ οὐ μάλιστα] Sic B.D.F. cum Sav. marg. et Erasmo.
 Legebatur μόνον οὐ. ὁ Sic B.D.F. ἐλάττωνα vulgo.

- 459 ἐκεῖνον τὸν πορνεύσαντα. Οὐκ ἐμὲ τοίνυν μόνον ἐλύπησεν, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς ὁμοίως, ^d εἰ καὶ φειδόμενος αὐτοῦ εἶπον, “ἀπὸ μέρους.” Εἶδες πῶς αὐτῶν εὐθέως ἐχάλασε τὸν θυμὸν, δείξας καὶ τῆς ἀγανακτήσεως κοινωνοὺς γενομένους; ¹⁴ “Ἰκανὸν τῷ τοιοῦτῳ ἡ ἐπιτιμία αὐτῇ ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων.” Καὶ οὐ λέγει, τῷ πεπορνευκότῃ, ἀλλὰ πάλιν, “τῷ τοιοῦτῳ,” ὥς καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ· ἀλλ’ οὐ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ^e ἀλλ’ ἐκεῖ μὲν ^f αἰσχυρόμενος, ἐνταῦθα δὲ φειδόμενος. Διὸ οὐδὲ μέμνηται λοιπὸν Βουδαμοῦ τῆς ἀμαρτίας· καιρὸς γὰρ ἀπολογίας ἦν. ¹⁵ “Ὅστέ τοῦναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μὴ πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.” Οὐ γὰρ μόνον κελεύει λύσαι τὴν ἐπιτίμῃσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ πρότερα ἐπανάγει. Τὸν γὰρ μαστιγωθέντα ἂν μόνον τις ἀφῇ, καὶ μὴ θεραπεύσῃ, οὐδὲν ἐποίησεν. Ὅρα δὲ πῶς κακέκων πάλιν καταστέλλει, ἵνα μὴ τῇ συγχωρήσει γένηται χεῖρων. Εἰ γὰρ καὶ ἐξωμολογήσατο, καὶ μετενόησε, δείκνυσιν ὅτι οὐ τοσοῦτον ἀπὸ τῆς μετανοίας, ὅσον ἀπὸ τῆς ὧρεως λαμβάνει τὴν ἄφεσιν.
- C Διὸ φησι, “χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι.” Καὶ τὸ ἐξῆς πάλιν τὸ αὐτὸ δηλοῖ. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ ἄξιός ἐστιν, οὐδὲ ἐπειδὴ ἀρκοῦσαν μετάνοιαν ἐπεδείξατο, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἀσθενής ἐστι, διὰ τοῦτο, φησὶν, ἀξιῶ. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, “μὴ πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.” Τοῦτο δὲ καὶ μαρτυροῦντος ἦν αὐτῷ πολλὴν τὴν μετάνοιαν, καὶ οὐκ ἀφιέντος εἰς ἀπόνοιαν ἐλθεῖν. Τί δὲ ἐστὶ τὸ, “καταποθῇ;” ^h “Ἐ τοῦτο ποιήσας ὅπερ καὶ Ἰούδας ἐποίησεν, ἢ καὶ ἐν τῷ ζῆν χεῖρων γεγόμενος.
- D Κἂν ^k γὰρ ἀποσκιρτήσῃ, φησὶ, τῷ μὴ φέρειν ἐπιπλέον τὴν ἐκ τῆς ἐπιτεινομένης ἐπιπλήξεως ὀδύνην· πολλάκις καὶ ἀπογνοὺς, ἢ εἰς ἀγχόνην, ἢ εἰς μείζονα λοιπὸν ἤξει κακίαν. Δεῖ τοίνυν προκαταλαβεῖν, ἵνα μὴ χαλεπώτερον τὸ ἔλκος γένηται, μηδὲ ὅπερ κατωρθώσαμεν, ἀπολέσωμεν τῇ ἀμετρίᾳ. Ταῦτα ^l δὲ ἔλεγεν, ἐκεῖνον, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, καὶ καταστέλλων, καὶ παιδεύων μὴ γενέσθαι μετὰ τὴν ἄφεσιν ῥαθυμότερον. Οὐ γὰρ ὥς ἀπονιψάμενον τέλειον, ἀλλ’ ὥς δεδοικὸς μὴ χαλεπώτερόν τι ἐργάσῃται, οὕτως ἐδεξάμην, φησὶν. Ὅθεν μανθάνομεν, Εἴ τι οὐ δεῖ μόνον πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ

14 v. 6.

15 v. 7.

^d εἰ, quod aberat, habent B.D.F. et Sav. marg. ^e ἀλλ’ ἐκεῖ μὲν] ἐκεῖ μὲν γὰρ D. ^f αἰσχυρ.] + οὕτως εἶπεν D. ^g μὴ pro οὐ emendatum ex B.D.F. Infra post χεῖρων subjungit D. καὶ δείκνυσιν ὅτι εἰ καὶ ἐξ. καὶ μ. ὅμως οὐ τοσοῦτον κ.τ.έ. Mox χαρίσασθαι om. B. ^h τοῦτο ποιήσας] ὅτι τοῦτο ποιήσει D. καὶ post ὅπερ om. B.F. ⁱ ἐν τῷ ζῆν] περαιτέρω χωρήσειεν τὸ ζῆν D. Statim γινόμενος B. ^k γὰρ om. A. Veron. Statim ἀποσκιρτήσῃ A. ^l δὲ] γὰρ D. Mox καὶ ante καταστέλλων om. F.

(570) πρὸς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ἔξιν τῶν ἀμαρτανόντων τὴν μετάνοιαν ὀρίζειν· ὃ καὶ τότε ὁ ἀπόστολος ἐποίησε. Καὶ γὰρ ἐφροβεῖτο αὐτοῦ τὸ ἀσθενές· καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε, “μὴ καταποθῇ,” ὡς ἐπὶ θηρίου, ὡς ἐπὶ χειμῶνος, ὡς ἐπὶ κλύδωνος. 16 “Διὸ παρακαλῶ ὑμῖς.” Οὐκέτι ἐπιτάττει, ἀλλὰ παρακαλεῖ, οὐχ ὡς διδάσκαλος, ἀλλ’ ὡς ὁμότιμος, κακεῖνους ἐπὶ τοῦ θρόνου καθίσας τοῦ ἡ δικαστικοῦ, ἐαυτὸν ἔστησεν ἐν τάξει συνηγόρου. Ἐπειδὴ γὰρ κατάρθρωσεν ὅπερ ἐβούλετο, ἀπλήστως ὑπὸ χαρᾶς τῇ ἱκετηρίᾳ κέχρηται. Καὶ τί ποτὲ ἐστὶν ὃ παρακα- 460 λεί, εἰπέ μοι; “Κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.” Τοῦτέστι, βεβαιῶσαι, μὴ ἀπλῶς μηδὲ ὡς ἔτυχε προσέσθαι. Τοῦτο δὲ πάλιν μαρτυροῦντός ἐστιν αὐτοῖς ἀρετὴν μεγίστην· εἶγε οἱ οὕτω φιλοῦντες αὐτὸν καὶ συγκροτοῦντες, ὡς καὶ φυσιωθῆναι, οὕτως ἀπεστράφησαν, ὡς τοσαῦτα κάμνειν τὸν Παῦλον, ἵνα κυρῶσωσιν εἰς αὐτὸν ἀγάπην. Τοῦτο ἀρετὴ μαθητῶν, τοῦτο ἀρετὴ διδασκάλων, τὸ οὕτως ἐκείνους εὐνήτους ὁ εἶναι, τὸ οὕτως αὐτὸν ῥυθμίζειν αὐτούς. Τοῦτο εἰ καὶ νῦν ῥ ἐγίνετο, οὐκ ἂν οἱ B ἀμαρτάνοντες ἀναισθήτως ἐπλημμέλησαν. Οὔτε γὰρ φιλεῖν ἀπλῶς δεῖ, οὔτε ἀποστρέφεσθαι ἄνευ λόγου τινός.

17 “Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοι ἐστέ.” ἡ μὴ μόνον ἐν τῷ ἀποτέμνῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ συνάπτῃ. Εἶδες πῶς πάλιν καὶ ἐνταῦθα αὐτοῖς περιῖσθησι τὸν ἀγῶνα; “Ὡς περ γὰρ, ἡνίκα ἡμαρτεν, ἐναγωνίους αὐτοὺς ἐποίησεν, εἰ μὴ ἐκτέμνειν, εἰπὼν, 18 “Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοί,” καὶ ἕτερα πλείονα· οὕτω καὶ ἐνταῦθα πάλιν τὸν τῆς παρακοῆς αὐτοῖς ἐφίστησι φόβον, C μονονουχὶ λέγων, ὅτι ὥς περ τότε οὐχ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ νῦν οὐχ ὑπὲρ ἐκείνου μᾶλλον ἢ ὑμῶν αὐτῶν βουλευτέον ὑμῖν ἐστί, μὴ δόξητε φιλονεικοῖ τινες εἶναι καὶ ἀνάνθρωποι, καὶ οὐκ ἐν ἅπασιν ὑπήκοοι. Διό φησιν, “Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοι ἐστέ.” Ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἔδοξεν ἂν καὶ φθόνου εἶναι, καὶ βασκανίας· τοῦτο δὲ δέκνυσιν καθαρὰν μάλιστα τὴν ὑπακοήν, καὶ εἰ πρὸς φιλανθρωπίαν ἐστὲ ἐπιτήδεις. Τοῦτο D γὰρ μαθητῶν εὐγνωμόνων, τὸ μὴ μόνον ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντία κελεύσαντι πείθεσθαι. Διὰ τοῦτο εἶπεν, “εἰς πάντα,”

16 v. 8.

17 v. 9.

18 1 Cor. v. 6.

^m δικαστηρίου A. ⁿ πάλιν om. B.F. ^o Post εἶνα plurima omissa in D. usque ad καὶ βασκανίας. ^p ἐγένετο F. ^q μὴ μόνον—συνάπτειν om. F. ^r Olim legebatur ἡμαρτεν. ἡμαρτεν conjecit Sav. et tacite edidit Montef. ἡμαρτεν B. ἡμαρτανεν F. peccasset Interpp. ^s αὐτοῖς] αὐτοῦ F. Mox ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν om. B.F. ^t εἶναι om. F.

δεικνύς ὅτι εἰ μὴ ὑπακούσωσιν, οὐχ οὕτως ἐκείνον ὡς ἑαυτοὺς
καταισχύνουσι, φιλονεικῶν λαμβάνοντες δόξαν. Ποιεῖ δὲ
τοῦτο, ἵνα κἀντεῦθεν αὐτοὺς ὠθήσῃ πρὸς τὸ ¹⁹ πεισθῆναι. Διὰ
καὶ λέγει, “εἰς τοῦτο γὰρ ἔγραψα ὑμῖν.” Καίτοι οὐ διὰ
τοῦτο ἔγραψε, λέγει δὲ διὰ τοῦτο, ὥστε αὐτοὺς ἐπισπάσασθαι.
Τὸ γὰρ προηγούμενον ἦν ἡ ἐκείνου σωτηρία· ἀλλ’ ἔνθα μὴδὲν
Ε βλάπτεται, κἀκείνοις χαρίζεται. ²⁰ Τῷ δὲ εἰπεῖν, “εἰς πάντα,”
πάλιν ἐγκωμιάζει, τῆς προτέρας ὑπακοῆς ἀναμνήσας, καὶ εἰς
μέσον αὐτὴν ἀγαγών. ¹⁹ “Ὡς δὲ τι χαρίσσεσθε, κἀγώ.” Ὅρας
πῶς πάλιν τὰ δευτερεῖα ἑαυτῷ δίδωσιν, ἐκείνους μὲν ἄρχοντας,
ἑαυτὸν δὲ ἐπόμενον δεικνύς; Τοῦτο ἐστὶ μαλάξαι τραχυνο-
μένην γνώμην, τοῦτο ἐκλύσαι ^γ φιλονεικοῦσαν. Εἵτα ἵνα μὴ
ὑπτίους ποιήσῃ, ὡς κυρίου ὄντας, καὶ μὴ ἀφῶσιν αὐτὸν, πάλιν
αὐτοὺς ἄγχει πρὸς τοῦτο λέγων, ὅτι καὶ ^δ αὐτὸς ἐχαρίσατο.
“Καὶ γὰρ ἐγὼ ^α εἴ τι κεχάρισμαι, ^β ὃ κεχάρισμαι, δι’ ὑμῶν.”
Καὶ τοῦτο γὰρ αὐτὸ δι’ ὑμῶν ἐποίησα, φησί. Καὶ ὥσπερ
ἡνίκα ^ε ἐκέλευεν ἀποτεμεῖν, ^δ οὔτε ἀφῆκεν αὐτοὺς γενέσθαι ^ε κυ-
461 ρίους χαρίσασθαι, εἰπὼν, ²⁰ “Ἦδη κέκρικα παραδοῦναι τὸν
τοιούτον τῷ Σατανᾷ,” καὶ ἔλαβε πάλιν κοινωνοὺς αὐτοὺς τῆς
ψήφου, εἰπὼν, “συναχθέντων ὑμῶν παραδοῦναι αὐτὸν,” δύο τὰ
μέγιστα κατασκευάζων, καὶ τὸ ἐξενεχθῆναι τὴν ἀπόφασιν, καὶ
τὸ μὴ χωρὶς ἐκείνων, ὥστε μὴ δόξαι ταύτῃ πλήττειν, καὶ οὔτε
μόνος αὐτὴν ἐκφέρει, ἵνα μὴ νομίσωσιν αὐθάδῃ εἶναι καὶ ^ε ὑπερῶ-
φθαι αὐτοῖς, οὔτε τὸ πᾶν αὐτοῖς ἐπιτρέπει, ἵνα μὴ κύριοι γενό-
μενοι προδῶσι τὸν ἡμαρτηκότα, ἀκαίρως αὐτῷ χαριζόμενοι
οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, ὅτι ἐγὼ ἦδη ἐχαρίσαμην, ^ε ὅς ἐν
Β τῇ προτέρᾳ ἦδη κέκρικα. Εἵτα ἵνα μὴ πληγῶσιν, ὡς ὑπερο- (57)
φθέντες, φησί, “δι’ ὑμῶν.” Τί οὖν; δι’ ἀνθρώπους ¹ συνε-
χώρησεν; Οὐχί. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ προσέθηκεν, “ἐν προσ-
ώπῳ Χριστοῦ.” Τί ἐστίν, “ἐν προσώπῳ Χριστοῦ;” ² Ἡ
κατὰ θεόν, φησὶν, ἢ εἰς δόξαν τοῦ Χριστοῦ. “Ἰνα μὴ πλεο-
νεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα
ἀγνοοῦμεν.” Εἶδες πῶς καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῖς ἐπιτρέπει, καὶ
πάλιν ἀφαιρεῖται αὐτὴν, ἵνα ἐκείνῳ μὲν μαλάξῃ, τοῦτ’ οὖν δὲ τὸ
αὐθαδὲς αὐτῶν ¹ ἐκκόψῃ; Οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἐντεῦθεν κατα-
C σκευάζει, ἀλλὰ καὶ τὸ δεῖξαι κοινὴν τὴν βλάβην ^κ οὖσαν, εἰ

19 v. 10, 11.

20 1 Cor. v. 3—5.

¹⁹ πεισθῆναι] πειθῆσαι A.²⁰ τῷ] τὸ A.D.F.^γ φιλονεικοῦσαν] φιλο-

νεικῶν D.F.

^δ αὐτὸς] εἰκὸς D.^α εἴ τι om. F.^β ὃ] ὃ B. et alter

Mosquensium.

^ε ἐκέλευσεν B.F.^δ οὔτε] οὐκ F.^ε κυρίου] + τοῦ F.¹ ὑπερῶπται D.² ὅς] ὥς B.¹ συνεχώρησας A.^κ ἐγκόψει A.^κ οὖσαν om. B.

παρακούσαιεν· ὅπερ καὶ ἐν ἀρχῇ πεποίηκε. Καὶ γὰρ τότε ἔλεγε, “Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ” καὶ ἐνταῦθα πάλιν, “ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ.” Καὶ πανταχοῦ καὶ αὐτοῦ καὶ ἐκείνων ποιεῖ τὴν ἄφεσιν. Σκόπει δὲ ἄνωθεν. “Εἰ δέ τις λελύπηκε, φησὶν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ’ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς.” Εἶτα πάλιν, “Ἰκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἢ ὑπὸ τῶν πλειόνων.” Τοῦτο αὐτοῦ ψήφος καὶ γνώμη. Ἄλλ’ οὐκ ἔσθη μέχρι τῆς ψήφου, ἀλλὰ πάλιν αὐτοὺς κοινωνοὺς ποιεῖ, λέγων· “Ὡστε D τοῦναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.” Πάλιν ἐκείνων τὸ ὅλον ποιήσας, εἰς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἑαυτοῦ μεταβαίνει, λέγων· “Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.” Εἶτα πάλιν αὐτῶν ποιεῖ τὴν χάριν, λέγων, “Ὡς δέ τι χαρίζεσθε” εἶτα ¹ αὐτοῦ, “καὶ ἐγὼ,” λέγων, “εἴ τι κεχάρισμαι, δι’ ὑμᾶς” εἶτα καὶ ἐκείνων καὶ ἑαυτοῦ· “Καὶ γὰρ ἐγὼ, φησὶν, εἴ τι κεχάρισμαι, δι’ ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ” ἢ εἰς δόξαν Χριστοῦ, ἢ ὡς τοῦ Χριστοῦ E καὶ τοῦτο κελεύοντος· ὃ μάλιστα αὐτοὺς ἐπειθε. Καὶ γὰρ ἐδεδόκεισαν λοιπὸν μὴ χαρίσασθαι πρᾶγμα ² εἰς δόξαν αὐτοῦ διαβαίνον, καὶ αὐτῷ δοκοῦν. Εἶτα πάλιν τὸ κοινὸν βλάβος, εἰ παρακούσαιεν, ³ τίθησι λέγων, “ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ” καλῶς πλεονεξίαν ὀνομάσας· οὐ γὰρ τὰ αὐτοῦ λαμβάνει λοιπὸν, ἀλλὰ τὰ ἡμῶν ἀρπάζει· ⁴ γέγονε γὰρ ἀμείνων. Μηδὲ μοι τοῦτο εἶπες, ὅτι οὗτος μόνος θηριάλωτος γίνεται, ἀλλὰ καὶ τοῦτο σκόπησον, ὅτι ἐλαττοῦται τῆς ⁵ ἀγέλης ὁ ἀριθμὸς, καὶ νῦν μάλιστα, ὅτε δύναται ὅπερ ἀπέ- 462 βαλεν ἀνακτήσασθαι. “Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν” ὅτι καὶ προσχήματι εὐλαβείας ἀποόλλυσιν. Οὐ γὰρ μόνον ⁶ αὐτῷ εἰς πορνείαν ἀγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου δύναται διαφθεῖραι, τῆς ἀμέτρου λύπης τῆς ἐπὶ τῇ μετανόῃ. Ὅταν οὖν μετὰ τῶν ἰδίων καὶ τοὺς ἡμετέρους λαμβάνῃ, ὅταν καὶ ἁμαρτάνειν κελεύων ἀπολλύῃ, καὶ μετανοεῖν κελευόντων ἡμῶν ἀρπάξῃ, πῶς οὐχὶ πλεονεξία τὸ πρᾶγμα; Οὐ γὰρ ἀρκεῖ αὐτῷ δι’ ἁμαρτίας καταβάλλειν, ἀλλὰ καὶ διὰ μετανόας, ἃν μὴ νύφωμεν, τοῦτο ποιεῖ. Διὸ καὶ πλεονεξίαν εἰκότως ἐκάλεσεν, ὅταν καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων κρατῇ. Τὸ γὰρ δι’ ἁμαρτίας B

¹ αὐτοῦ] τὸ αὐτοῦ D. τὰ αὐτοῦ F. ² εἰς] μὴ εἰς D. ³ τίθησι] τί φησι A. ⁴ γέγονε] Clausulam γέγονε (γέγονεν in Codd.) γὰρ ἀμείνων (ἀμείνων F.), quas vulgo abest, ex nostris D.F. erulmus. Pergit D. μὴ δὲ μόνον ἴδης τοῦτο, ὅτι—ἀλλὰ κακῆν σκόπησον. ⁵ ἀγέλης]+ ἡμῶν D.F. ⁶ αὐτῷ] τὸ A.B.

λαμβάνειν, ἴδιον αὐτοῦ ἐστι· τὸ μέντοι διὰ μετανοίας, οὐκέτι ἡμέτερον γὰρ, οὐκ ἐκείνου τὸ ὄπλον. Ὅταν οὖν καὶ ἐντεῦθεν δύνῃται λαμβάνειν, σκόπησον πῶς ἡ ἡττα αἰσχυρὰ, πῶς ὡς ἀσθενῶν καὶ ταλαιπώρων καταγελάσεται καὶ καταδραμεῖται, εἶγε τοῖς ἡμετέροις ὄπλοις ἡμᾶς ἢ μέλλοι χειροῦσθαι. Καὶ γὰρ σφόδρα καταγέλαστον καὶ τῆς ἐσχάτης αἰσχύνῃς, διὰ τῶν ἡμετέρων φαρμάκων τὰ τραύματα αὐτὸν κατασκευάζειν. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν· “οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν” τὸ C ποικίλον, τὸ δολερὸν, τὸ κακομήχανον, τὸ κακοῦργον, τὸ ἐπὶ προσχήματι εὐλαβείας ἐπηρεαστικὸν ὃ ἐμφαίνων.

Ἐταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς ἐννοοῦντες, μηδέποτε μηδενὸς καταφρο-
νῶμεν, μηδέποτε ἀμαρτάνοντες ἀπογινώσκωμεν· μηδ' αὖ ῥαθυμῶ-
μεν πάλιν, ἀλλὰ συντρίβωμεν τὴν διάνοιαν πλημμελοῦντες, μὴ
ἀπλῶς ῥήματα προβαλλώμεθα. Καὶ γὰρ οἶδα πολλοὺς ἐγώ,
οἱ λέγουσι μὲν πενθεῖν τὰ ἀμαρτήματα, οὐδὲν δὲ μέγα ἐργά-
ζονται, ἀλλὰ νηστείουσι μὲν, καὶ τραχέα φοροῦσιν ἱμάτια,
χρημάτων δὲ μᾶλλον τῶν καπηλευόντων ἐφίενται, καὶ ὀργῇ
D πλέον θηρίων ἀλίσκονται, καὶ κακηγορίαις χαίρουσι μᾶλλον, ἢ
ἐγκωμίους ἕτεροι. Οὐκ ἔστι ταῦτα μετάνοια· εἰκὼν ἐστι (57¹)
μετανοίας ταῦτα καὶ σκια μόνον, οὐ μετάνοια. Διὸ καὶ ἐπὶ
τούτων καλὸν εἰπεῖν· σκοπεῖτε, “μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ
Σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.” Τοὺς μὲν γὰρ
δι' ἀμαρτημάτων, τοὺς δὲ διὰ μετανοίας ἀπόλλυσι, “τούτους
δὲ ἐτέρῳ τρόπῳ πάλιν, τῷ μὴδὲν ἀπὸ μετανοίας ἀφεῖναι
καρποῦσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπολέσαι ἐξ εὐθείας οὐχ εὔρεν,
ἐτέραν ἤλθεν ὁδόν, τοὺς μὲν πόνους ἐπιτείνων, τοὺς δὲ καρποὺς
E ἀφαιρούμενος, καὶ πείθων ὡς τὸ πᾶν κατωρθωκότας, οὕτω τῶν
ἄλλων ἀμελεῖν. Ἰν' αὖν μὴ εἰκὴ κόπτωμεν ἑαυτοὺς, μικρὰ πρὸς
τὰς τοιαύτας διαλεχθῶμεν γυναῖκας· γυναικῶν γὰρ μάλιστα
τουτὶ τὸ νόσημα. Καλὸν μὲν καὶ τοῦτο ὃ ὅταν τὰ ἄλλα μὴ
νηστεία, καὶ χαμενυία, καὶ σποδός· ἀλλ' ὅταν τὰ ἄλλα μὴ
προσῇ, τούτων ὄφελος οὐδέν. Ἐδειξε πῶς ἀφίησαν ἀμαρτίας
ὁ θεός· τί τοίνυν ἐκείνην ἀφέντες τὴν ὁδόν, ἐτέραν ὡς ἑαυτοὺς
τέμνετε; Ἡμαρτον οἱ Νινευῖται ποτε, καὶ ἐποίησαν ταῦτα, ἃ
463 καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε νῦν· ἀλλ' ἴδωμεν τί αὐτοὺς ὠφέλησε. Καθά-
περ γὰρ ἐπὶ τῶν καμνόντων πολλὰ μὲν ἐπάγουσιν οἱ ἰατροὶ, ὁ

ἢ μέλλοι B.F. vulgo μέλλει.

ἢ ἐμφαίνων B.D.F. quod conjectura assecutus erat Sav. Edebatur ἐμφαίνειν. Statim ταῦτα δὴ οὖν D. ἢ ἩΘΙΚΟΝ.

Περὶ μετανοίας, καὶ τοῦ μὴ καταφρονεῖν τινος. Veron. ἢ τούτους δὲ ἄλλους C. τούτους δὲ ἄλλους D. Mox τὸ pro τῷ D.F.

Billio, et sic tacite ed. Montef. πράττεται vulgo. ὡς ἑαυτοῖς B.D.F. ἑαυτοὺς C. αὐτοῖς Edd. ὡς ἑαυτοῖς B.D.F. ἑαυτοὺς C. αὐτοῖς Edd.

ὁ δὲ συνετὸς οὐ τοῦτο σκοπεῖ, ὅτι τὸ καὶ τὸ ἐποίησεν ὁ ἄρρω-
 στῶν, ἀλλὰ τί αὐτὸν ὠφέλησεν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα σκοπεῖν δεῖ.
 Τί οὖν ὠφέλησε τοὺς βαρβάρους ἐκείνους; Ἐπέθηκαν νηστείαν
 τοῖς τραύμασι, καὶ ²σφοδρὰν νηστείαν ἐπέθηκαν, καὶ χαμενίαν,
 σάκκον περιβολὴν, ³καὶ τέφραν, καὶ ὀδυρμούς· ἐπέθηκαν καὶ
 μεταβολὴν βίου. Ἰδωμεν ⁴οὖν τί τούτων ἐποίησεν αὐτοὺς
 ὑγιεῖς. Καὶ πόθεν εἰσόμεθα, φησὶν; Ἄν πρὸς τὸν ἱατρὸν B
 ἔλθωμεν, ἂν αὐτὸν ἐρωτήσωμεν· οὐ γὰρ ἀποκρύφεται ἡμᾶς,
 ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐρεῖ. Μᾶλλον δὲ ἵνα μηδεὶς ἀγνοῇ, μηδὲ
 ἔρῃσθαι δέηται, καὶ ἀνέγραψε τὸ φάρμακον τὸ ἀναστήσαν
 αὐτούς. Τί ⁵οὖν τοῦτό ἐστιν; ²¹Ἐἶδε, φησὶν, ὁ θεὸς, ὅτι
 ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ
 μετενόησεν ἐπὶ τῇ κακίᾳ, ἣ ἐλάλησε ποιῆσαι αὐτοῖς. Οὐκ
 εἶπεν, ὅτι εἶδε νηστείαν, καὶ σάκκον, καὶ σποδόν. Καὶ ταῦτα
 οὐ νηστείαν ἀναιρῶν λέγω· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ ⁶μετὰ τῆς νη-
 στείας τὸ τῆς νηστείας κρείττον ποιεῖν ⁷παραινῶν, τὸ πάσης
 κακίας ἀπέχεσθαι. Ἡμάρτε καὶ ὁ Δαυὶδ· ἰδωμεν οὖν καὶ C
 οὗτος πῶς μετενόησε. Τρεῖς ἡμέρας ἐκάθισεν ἐπὶ τέφρα.
 Ἄλλ' ⁸ἐκεῖνο οὐχ ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας ἐποίει, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ
 παιδίου, μεθύνων ἔτι τῷ πάθει τὴν δὲ ἁμαρτίαν ἐτέρως ἀπέ-
 σμηχε, ταπεινοφροσύνη, συντριβὴ καρδίας, κατανύξις ψυχῆς,
⁹τῷ μηκέτι τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν, τῷ μεμνήσθαι διηκεῖως
 αὐτῆς, τῷ φέρειν εὐχαρίστως τὰ ἐπιόντα ἅπαντα, τῷ φεῖδυσθαι
 τῶν λυπούντων, τῷ μὴ ¹⁰ἁμύνεσθαι τοὺς ἐπιβουλεύοντας, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς βουλομένους τοῦτο ποιεῖν κωλύειν. Ὅτε γοῦν αὐτὸν
 ὁ Σεμεὶ μυρίοις ἔπλυνεν ἀνείδεσι, τοῦ στρατηγοῦ τοῦ παρόντος
 ἀγανακτοῦντος, ἔλεγεν, ²²«Ἀφες αὐτὸν ¹καταρᾶσθαι με, ὅτι D
 κύριος ἐνετείλατο αὐτῷ.» Καρδίαν γὰρ συντετριμμένην καὶ
 τεταπεινωμένην εἶχεν, ὃ μάλιστα αὐτοῦ τὰ ἁμαρτήματα
¹¹ἀπέσμηχε. Καὶ γὰρ τοῦτο ἐξομολόγησις, τοῦτο μετάνοια.
¹²Ἄν δὲ νηστεύοντες ἀλαζόνης ὦμεν, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελήθημεν,
 ἀλλὰ καὶ ἐβλάβημεν.

¹Ταπεινώσον τοίνυν τὴν καρδίαν καὶ σὺ, ἵνα τὸν θεὸν
 ἐπισπάσῃ. ²³«Ἐγγὺς γὰρ κύριος τοῖς συντετριμμένοις ¹³τῇ
 καρδίᾳ.» Οὐχ ὁρᾷς ἐν ταῖς οἰκίαις ταῖς λαμπραῖς τοὺς ἡτιμω-

21 Jon. iii. 10.

22 2 Reg. xvi. 10.

23 Psal. xxxiii. 19.

²σφοδρὰν] σφοδρὰ A.C. φαῖδρὰν D. ³καὶ om. C. idem p.p. ὀδυρμόν.
⁴οὖν om. F. ⁵οὖν τοῦτο] τοῦτο οὖν A.F. Mox αὐτοῦ A.B.C. αὐτοῦ
 vulgo. ⁶μετὰ τῆς νηστείας om. A.B. μετὰ pro τὸ ἴδεν. Vid. Annot.
⁷παραινῶν] + ποῖον δὴ τοῦτο; C.D. τὸ ante πάσης om. D. Mox ἐκάθισεν
 A.B. ⁸ἐκεῖνο] Sic C.D.F. et Erasm. Edebatur ἐκεῖνος. ⁹τῷ] τὸ
 ubique A. ¹⁰ἁμύνεσθαι] ἀμολβεσθαι (sic) C. ¹¹καταρᾶσθαι B.
¹²ἀπέσμηξεν (sic) A. ¹³ταπεινῶν D. ¹⁴τὴν καρδίαν C.F.

Εμένους, πῶς οὐδὲ τῶν ἐλαττόνων οἰκετῶν ὑβρίζοντων αὐτοὺς
 ὁ οὐκ ἀντιλέγουσιν, ἀλλὰ φέρουσι διὰ τὴν ἀτιμίαν, ἣ περιέβαλεν
 ὁ αὐτοὺς ἡ ἁμαρτία; Οὕτω καὶ σὺ ποιεῖ· κὰν λοιδορήσῃ σέ τις,
 μὴ ἀγριάνῃς, ἀλλὰ στέναξον, μὴ ἐπὶ τῇ ὕβρει, ἀλλ' ἐπὶ τῇ
 ἁμαρτίᾳ τῇ σε εἰς ἀτιμίαν ἐμβαλούσῃ. Στέναξον ὅταν ἁμάρ-
 τῆς, μὴ ὅτι κολάζεσθαι ῥέλλεις· τοῦτο γὰρ οὐδέν· ἀλλ' ὅτι
 προσέκρουσάς σου τῷ δεσπότῃ τῷ οὕτως ἡμέρω, ἡ τῷ οὕτω
 προσηγεῖ, τῷ οὕτω σε φιλοῦντι καὶ ἐκκρεμαμένῳ τῆς σωτηρίας
 464 τῆς σῆς, ὡς καὶ τὸν υἱὸν ἐπιδοῦναι ὑπὲρ σοῦ. Διὰ ταῦτα
 στέναξον, καὶ τοῦτο ποιεῖ διηνεκῶς· τοῦτο γὰρ ἐξαομολόγησις.
 Μὴ νῦν μὲν φαιδρὸς, αὔριον δὲ σκυθρωπὸς, εἶτα φαιδρὸς, ἀλλὰ
 διαπαντὸς μένε ἐν τῷ πενθεῖν καὶ συντρίβειν σαντάν. 24^a Μα-
 κάριοι γὰρ, ῥησὶν, οἱ πενθοῦντες, τούτέστιν, οἱ διηνεκῶς τοῦτο
 ποιοῦντες. 25^a Μένε τοῦτο ποιῶν διηνεκῶς, καὶ σαντῷ προσέχων,
 καὶ συντρίβων σου τὴν διάνοιαν, ὡς ἂν τις γνήσιον υἱὸν ἀπαβαλὼν
 πενθολή. 25^a Διαρρήξατε, ῥησὶ, τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ
 Βιμάτια ὑμῶν. Τὸ ὃ δὲ διερρωγὸς οὐκ ἂν ἐπαρθείη· τὸ συν-
 τετριμμένον οὐκ ἂν ἐξανασταίῃ. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν λέγει,
 "Διαρρήξατε," ὁ δὲ λέγει, 26^a "Καρδίαν συντετριμμένην καὶ
 τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει." Κὰν σοφὸς ᾖς, κὰν
 πλούσιος, κὰν δυνάστης, διάρρηξον τὴν καρδίαν, μὴ ἀφῆς
 αὐτὴν μέγα φρονεῖν, μηδὲ φυσᾶσθαι. Τὸ γὰρ διερρωγὸς οὐ φυ-
 σάται· κὰν ἢ τι τὸ ἐπαῖρον, οὐ δύναται στέγειν τὸ φύσημα τῷ
 διάρρηχθαι. Οὕτω καὶ σὺ ταπεινοφρόνησον. Ἐννόησον ὅτι
 τελώνης ἀπὸ ῥήματος ἐνὸς ἐδικαιώθη· καίτοιγε οὐδὲ ταπεινο-
 2 φροσύνη ἐκείνο ἦν, ἀλλ' ὁμολογία ἀληθείας. Εἰ δὲ τοῦτο
 τοσαύτην ἔχει ἰσχύν, πόσῳ μᾶλλον ταπεινοφροσύνη; Ὁ ἄφες
 ἁμαρτήματα τοῖς πεπλημμεληκόσιν εἰς σέ· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο
 ἁμαρτίας ἀφήσι. Καὶ περὶ μὲν τοῦ προτέρου φησὶν, 27^a "Εἶδον
 ὅτι ἐπορεύθη στυγνὸς, καὶ ἰασάμην τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ." καὶ
 ἐπὶ τοῦ Ἀχαάβ δὲ τοῦτο τὴν ὀργὴν ἔλυσεν τοῦ θεοῦ· περὶ
 δὲ τοῦ δευτέρου, "Ἀφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν." Ἔστι
 καὶ ἄλλη πάλιν ὁδὸς τοῦτο φέρουσα τὸ φάρμακον ἡμῖν,
 ἡ κατὰ γινωσκίς τῶν πεπλημμελημένων. 28^a Λέγε γὰρ σὺ

24 Matth. v. 5.

25 Joel. ii. 13.

26 Psal. l. 19.

27 Esai. lvii. 17, 18.

3 Reg. xxi. 29.

28 Esai. xliii. 26.

^a οὐκ om. C. F. ^b αὐτοὺς om. F. ^c μέλλεις A. B. F. ^d Verba
 τῷ οὕτω προσηγεῖ, quae casu excidisse videntur, obtulerunt C. F. ^e φησὶν
 om. A. F. ^f μένε] + τοῖνυν C. D. Mox διάνοιαν est in omnibus Codd. pro
 vulgato καρδίαν. ^g φησὶ] γὰρ φησὶ F. ^h δὲ om. C. D. ⁱ καὶ ἐπὶ—
 τοῦτο] τοῦτο περὶ τοῦ Ἀχαάβ λέγει (λέγων D.) ὃ καὶ C. D. ^j τοῦ δευτέρου]
 τοῦτου Veron. τοῦ (om. δευτέρου) A. B. sed δευτέρου in marg. B. τοῦ δευ-
 τέρου om. F. ^k ἄλλη πάλιν] Sic C. D. Edd. πάλιν ἄλλη. πάλιν om. F.
^l ἡμῖν] + ποία αὕτη; C. D.

^b τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς.” Καὶ τὸ κακῶς
 πάσχοντα εὐχαριστεῖν λύει τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἡ πασῶν D
 μείζων ἐλεημοσύνη. Ἀρίθμει τοίνυν τὰ φάρμακα τὰ ἰώμενά
 σου ^c τὰ τραύματα, καὶ πάντα ἐπιτίθει συνεχῶς, ταπεινοφρο-
 σύνην, ἐξομολόγησιν, τὸ μὴ μνησικακεῖν, τὸ πάσχοντα κακῶς
 εὐχαριστεῖν, τὸ ἐλεεῖν διὰ χρημάτων, διὰ πραγμάτων, τὸ
 εὐχεσθαι καρτερικῶς. Οὕτως ἡ χήρα τὸν ὦμόν καὶ ἀπηγῇ
 ἐξιλεώσατο δικαστήν. Εἰ δὲ ἐκείνη τὸν ἄδικον, πολλῶ μᾶλλον
 σὺ τὸν ἡμερον. Ἔστι καὶ ἑτέρα μετὰ τούτων ὁδός, τὸ προΐ-
 στασθαι τῶν ἀδικουμένων. ²⁹ “Κρίνατε γάρ, φησὶν, ^d ὀρφανῶ,
 καὶ δικαιώσατε χήραν καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν, καὶ ἐὰν E
 ὧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ.” Ποίας
 οὐδ’ ἂν εἴμεν ἀπολογίας ἄξιοι, “εἰ τοσαύτας ἔχοντες ὁδοὺς
 εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναγούσας, καὶ τοιαῦτα φάρμακα ἰώμενα τὰ
 τραύματα, καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένομεν; Μὴ
 (573) τοίνυν ἐπιμένωμεν, ἀλλ’ οἱ μὲν μηδέπω πεσόντες, ἐν τῷ οἰκείῳ
 μενέτωσαν κάλλει, μᾶλλον δὲ ἐπιπλείον ἀσκείτωσαν τοῦτο·
 κἀν γὰρ μὴ εὖρῃ ἁμαρτήματα, ταυτὶ τὰ κατορθώματα πλείονα
 ποιεῖ τὴν εὐμορφίαν ἡμεῖς δὲ οἱ πολλὰ πεπλημεληκότες,
 εἰς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων διόρθωσιν χρυσώμεθα τοῖς εἰρημένοισι, ⁴⁶⁵
 ἵνα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ μετὰ παρρησίας παραστῶμεν
 πολλῆς· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς μετασχεῖν, χάριτι καὶ φιλαν-
 θρωπῶν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ
 ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε.

¹ Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, B
 καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ
 πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου.

ΤΑΥΤΑ δοκεῖ μὲν ἀνάξια εἶναι Παύλου τὰ ῥήματα, εἰ δι’
 ἀπουσίαν ἀδελφοῦ τοσαύτην προήκατο σωτηρίαν· δοκεῖ δὲ καὶ
 τῆς ἀκολουθίας ἀπηρτησθαι. Τί οὖν; βούλεσθε πρότερον
^a ἀποδείξωμεν, ὅτι τῆς ἀκολουθίας ἡρτηται, ἢ ὅτι οὐδὲν ἀνάξιον
 εἶρηκεν ἑαυτοῦ; Ἐμοὶ δοκεῖ τὸ δεύτερον· οὕτω γὰρ καὶ ἐκεῖνο C
 ἡμῖν ευκολώτερον ἔσται καὶ σαφέστερον. Πῶς οὖν ἡρτηται

²⁹ Esai. 41. 17, 18.¹ Cap. II. v. 12.

^b τὰς ἀν. σου πρ.] πρ. τὰς ἁμαρτίας σου B. Mox πάσχοντας A.F. ^c τὰ
 τρ.] Sic A.B.C. Aberat articulus. ^d ὀρφανὸν C. ^e εἰ] οἱ A.C.
^f ἐπιπλείον A.B.C. ἐπιπλείον Edd. HOM. v. ^a ἀποδείξωμεν A.F.

τῶν προτέρων ταῦτα; Ἀναμνησθῶμεν αὐτῶν ἐκείνων, καὶ οὕτως εἰσόμεθα τοῦτο. Τίνα οὖν ἦν τὰ πρότερα; Ἀπερ ἔλεγεν ἀρχόμενος· “Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ὑπὲρ τῆς θλίψεως, φησὶ, τῆς γενομένης ἡμῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ’ ὑπερβολὴν ἐβαρύνθημεν ὑπὲρ δύναμιν”^ε καὶ δείξας πῶς ἀπηλλάγη, καὶ τὰ ἐν μέσῳ παρενθεις, ἀναγκαίως διδάσκει πάλιν ὅτι καὶ ἐτέρως ἐθλίβη. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Τῷ μὴ εὐρεῖν Τίτον. Δεινὸν μὲν γὰρ, καὶ ἱκανὸν καταβαλεῖν ψυχὴν, καὶ τὸ πειρασμοὺς ὑπομένειν· ὅταν δὲ ὁ παραμυθούμενος μὴ ᾔῃ, καὶ δυνάμενος τὸ φορτίον συνδιενεγκεῖν, μείζων γίνεται ὁ χειμῶν. Τίτος δὲ (57)^α αὐτὸς ἐστίν, ὃν φησι προῖόν παρ’ αὐτῶν ἀφίχθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ περὶ οὗ πολλὰ καὶ μεγάλα διεξέρχεται ἐγκώμια, καὶ ὃν ἔφησεν ἀπεσταλκέαι. Δείξαι τοίνυν βουλόμενος ὅτι καὶ ταύτῃ δι’ αὐτοὺς ἐθλίβη, ταῦτα εἶρηκεν. Ὅτι μὲν οὖν ἤρτηται τῶν προτέρων τὰ εἰρημένα, δῆλον ἐκ τούτων· ὅτι δὲ αὐτὸς ἀνάξια Παύλου, καὶ τοῦτο ἔαποδείξαι πειράσομαι. Οὐ γὰρ λέγει, ὅτι ἐνεπόδισε τῇ σωτηρίᾳ τῶν προσιέναι μελλόντων ἢ ἀπουσία Τίτου, οὐδ’ ὅτι παρείδε τοὺς ἠπιστεύσαντας διὰ τοῦτο, ἀλλ’ ὅτι οὐκ ἔσχηκεν ἄνεσιν, τουτέστιν, ἐθλίβην, ὠδυνήθη διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀδελφοῦ, δεικνύς ὅσον ἐστὶν ἀδελφοῦ ἀπουσία· καὶ διὰ τοῦτο ἀπῆλθεν ἐκείθεν. Τί δὲ ἐστίν, “Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον;” Οὐχ ἀπλῶς, φησὶν, ἐπεδήμησα, ἀλλ’ ὥστε κηρῶσαι. Ἀλλ’ ὅμως καὶ διὰ τοῦτο ἐλθὼν, καὶ εὐρὼν ἔργον μέγιστον· “θύρας γάρ μοι ἀνεφγμένης ἐν κυρίῳ”^β “οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν,” φησὶν· οὐ 466 μὴν διὰ τοῦτο ἐνεπόδισε τὸ ἔργον. Πῶς οὖν φησιν, ὅτι² “ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον;” Ὅτι τουτέστιν, οὐ διέτριψα πλείονα χρόνον, στενοχωρούμενος, ὀδυνώμενος. Ἴσως δὲ καὶ ἐνεποδίζετο τὸ ἔργον, ἐκείνου ἀπόντος. Τοῦτο δὲ οὐ μικρὰ καὶ τούτοις παραμυθία. Εἰ γὰρ ἐκεῖ θύρας ἀνεφγμένης, καὶ εἰς τοῦτο ἐλθὼν, ἐπειδὴ τὸν ἀδελφὸν οὐχ εὗρεν, ἀπεπλήρησε ταχέως, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, φησὶ, συγγινώσκειν χρή ταῖς τῶν πραγμάτων ἀνάγκαις ἀγούσαις καὶ περιαγούσαις ἡμᾶς πανταχοῦ, καὶ οὐκ εἰώσαις, ὥς βουλόμεθα, οὔτε ἀποδημεῖν, οὔτε

2 v. 13.

^β ἡμῶν om. F. Mox ἐβαρύνθημεν D. ^ε καὶ] εἴτα D. ^α ὁ παραμ., καὶ ὁ παραμ. (sic) B. ὁ καὶ παραμ. Sav. marg. μὴ ἢ ὁ παραμ. inverso ordine D. ^ε αὐτὸς] οὗτος D.F. ^ε καὶ ὃν] ὃν καὶ D. ^ε ἀποδείξαι] Sic omnes Codd. δείξαι Edd. ^β ἠπιστεύσαντας A. ^β ἐθλίβην, ὠδυνήθη Edd. repugnantibus libris. ^κ ἀδελφοῦ] + τοῦτο δὲ εἶπε D. Idem p.p. καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἐξῆλθεν ἐκείθεν. ^λ ἐν κυρίῳ om. F. ^μ τὸ ἔργον] τῷ ἔργῳ F. ^α αὐτοῖς, quod vulgo abest, est in omnibus Codd. ^ο τουτέστιν οὐ διέτριψα] ἵνα δηλώσῃ ὡς οὐ διέτριψε D.

ἐνδιατρίβειν οἷς ἂν ἐθέλωμεν ἐπιπλέον. Διὸ καὶ ἐπάγει ῥ^πάλιν, B
 ὥσπερ ἂνω τῷ πνεύματι, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τῷ θεῷ τὰς ἀποδημίας
 ἀνατιθεῖς, καὶ λέγων· ³¹ “Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε ἡμᾶς
 θριαμβεύοντι ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ
 φανεροῦντι δι’ ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ.” “Ἵνα γὰρ μὴ δόξη ὡς
 θρηνῶν ταῦτα ἀποδύρεσθαι, χάριν ἡ ἀναπέμπει τῷ θεῷ. Ὁ δὲ
 λέγει, τοῦτό ἐστι. Πανταχοῦ θλίψις, πανταχοῦ στενοχωρία.
 ἦλθον εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐβαρῆθην ὑπὲρ δύναμιν. ἦλθον εἰς
 τὴν Τρωάδα, οὐχ εἶρον τὸν ἀδελφόν. Οὐκ ἦλθον πρὸς ὑμᾶς·
 οὐ μικράν μοι καὶ τοῦτο ἀθυμίαν ἐνεποίησεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα C
 μεγάλην, καὶ τῷ πολλοὺς ἡμαρτηκέναι παρ’ ὑμῖν, καὶ τῷ
 διὰ τοῦτο ὑμᾶς μὴ ὁρᾶν. “Φειδόμενος γὰρ ὑμῶν, οὐκέτι
 ἦλθον εἰς Κόρινθον,” φησὶν. “Ἵν’ οὖν μὴ δόξη ὀλοφύρεσθαι
 ταῦτα λέγων, ἐπάγει, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἀλγοῦμεν ἐν ταῖς
 θλίψεσι ταύταις, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν· καὶ τὸ μείζον, ὅτι τῶν
 μελλόντων ἕνεκεν μόνον ἐπάθλων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν παρόν-
 των· καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐσμεν λαμπροὶ ἐκ τούτων καὶ περιφανεῖς.
 Τοσοῦτον τοίνυν ἀπέχομεν τοῦ θρηνεῖν, ὅτι καὶ θρίαμβον τὸ
 πρᾶγμα καλοῦμεν, καὶ ἐγκαλλωπίζομεθα τοῖς γινομένοις. Διὸ D
 καὶ ἔλεγε, “Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε ἡμᾶς θριαμβεύ-
 οντι” τοιούτοις, τῷ πᾶσι ποιῶντι περιφανεῖς. Ὁ γὰρ δοκεῖ
 εἶναι ἀτιμίας, τὸ πάντοθεν ἐλαύνεσθαι, τοῦτο τιμῆς ἡμῖν εἶναι
 φαίνεται μεγίστης. Διὸ οὐκ εἶπε, τῷ καταδήλους ποιῶντι,
 ἀλλὰ, “τῷ θριαμβεύοντι” δεικνὺς ὅτι οἱ διωγμοὶ οὗτοι τρό-
 παια συνεχῇ κατὰ τοῦ διαβόλου πανταχοῦ τῆς γῆς ἀμιστῶσιν.
 Εἶτα μετὰ τοῦ θριαμβεύοντος θεῖς καὶ τὴν ὑπόθεσιν, ἀνίστησι
 κἀντεῦθεν τὸν ἀκροατήν. “Οὐ γὰρ μόνον ὑπὸ τοῦ θεοῦ
 θριαμβεύομεθα, ἀλλὰ καὶ, “ἐν Χριστῷ” τοιούτοις, διὰ τὸν E
 Χριστὸν καὶ τὸ κήρυγμα. Ἐπειδὴν γὰρ θριαμβεῦσαι δέη,
 ἀνάγκη πᾶσα καὶ ἡμᾶς τοὺς φέροντας τὸ τρόπαιον καταδήλους
 εἶναι, ὅτι ἐπειδὴ αὐτὸν βαστάζομεν. Διὰ τοῦτο περίβλεπτοί
 ἐσμεν, καὶ περιφανεῖς.

“Καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι’ ἡμῶν ἐν
 παντὶ τόπῳ.” Ἄνω ² εἶπε, “πάντοτε θριαμβεύοντι” ἐνταῦθα,
 “ἐν παντὶ τόπῳ,” ³ φησὶ δεικνὺς ὅτι καὶ τόπος καὶ καιρὸς
 πᾶς τῶν ἄθλων ἐμπέπλησται τῶν ἀποστολικῶν. Καὶ ἑτέρα
 πάλιν κέχρηται μεταφορᾷ τῇ τῆς εὐωδίας. Καθάπερ γὰρ

3 v. 14.

^p πάλιν] λέγων A.F. ^q ἀνέπεμπε A. ^r τοῦτο] τοιοῦτον D. Mox
 ἐβαρῆθην id. ^s ἐποίησεν A.B. Mox τὸ pro τῷ bis A.F. ^t ἐπάγει]
 εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ δεικνὺς D. ^v οὐ] ὅτι οὐ D. ^w οὐ γὰρ] τί λέγων; οὐ D.
^x τὸν deest in Edd. ^y καὶ ἐπειδὴ D. ^z εἰπὼν D.F. ^a φησὶ] λέγει D.

467 μύρον βαπτάζοντες, οὕτω πᾶσιν ἐσμεν κατάδηλοι, φησί· μύρον
^b πολύτιμον τὴν γνώσιν λέγων. ^c Καὶ οὐκ εἶπε, τὴν γνώσιν,
 ἀλλ', "ὁσμήν γνώσεως." Τοιοῦτον γὰρ ἡ παρούσα γνώσις, οὐ
 σφόδρα σαφής, οὐδὲ ἐκκεκαλυμμένη. Διὸ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ
 ἔλεγεν ἐπιστολῇ, ^d "Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσώπτρον ἐν (575)
 αἰνίγματι," καὶ ἐνταῦθα ὁσμήν τὸ ^e τοιοῦτον καλεῖ. Ὁ δὲ τὴν
 ὁσμήν εἰδώς, ὅτι μὲν ἔστι μύρον που κείμενον ^e οἶδε, ποταπὸν
 δὲ τὴν οὐσίαν, οὐκέτι, εἰ μὴ πρότερον αὐτὸ εἰδὼς τύχη. Οὕτω
 καὶ ἡμεῖς, ὅτι μὲν ἔστι θεὸς ἴσμεν, τί δὲ τὴν οὐσίαν, οὐκέτι.
 "Ὡς περ οὖν θυμιατήριόν ἐσμεν βασιλικόν, ὅπου ἂν ἀπέλθωμεν
 Β τοῦ οὐρανοῦ πνέοντες μύρου, καὶ τῆς πνευματικῆς εὐωδίας.
 Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ καὶ τοῦ κηρύγματος δεικνύς τὴν ἰσχύν,
 ὅτι δι' ὧν ἐπιβουλεύονται, διὰ τούτων λάμπουσι ^f μᾶλλον τῶν
 διωκόντων αὐτοὺς, ^g καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ποιούντων εἰδέναι
 καὶ τὰ τρόπαια αὐτῶν καὶ τὴν εὐωδίαν, καὶ παρακαλῶν ὑπὲρ
 τῶν θλίψεων αὐτοὺς καὶ τῶν πειρασμῶν, ὥστε πάντα φέρειν
 γενναίως, εἶγε καὶ πρὸ τῆς ἀντιδόσεως ἄφατον καρποῦνται τὸ
 κλέος. ^h "Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζο-
 C μένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις." "Ἄν τε γὰρ σώζηται τις,
 φησὶν, ἂν τε ἀπολλύηται, τὸ εὐαγγέλιον τὴν οἰκίαν ἀρετὴν
 ἔχον μένει. Καὶ καθάπερ τὸ φῶς, κἂν σκοτίζη τοὺς ἀσθενεῖς,
 φῶς ἐστὶ, καίτοι σκοτίζον· καὶ τὸ μέλι, κἂν πικρὸν ᾖ τοῖς
 νοσοῦσι, γλυκὺ τὴν φύσιν ἐστίν· οὕτω καὶ τὸ εὐαγγέλιον
 εὐωδὲς ἐστὶ, κἂν ἀπολλύωνται τινες ἀπιστοῦντες. Οὐ γὰρ
 αὐτοῦ ἔργον ἡ ἀπώλεια, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης. Καὶ
 ταύτη δὲ μάλιστα ἡ εὐωδία αὐτοῦ φαίνεται, ⁱ ἢ ἡ οἱ διεφθαρμένοι
 D καὶ πονηροὶ ⁱ ἀπόλλυνται. "Ὡστε οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ἀγαθῶν
 σωτηρίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πονηρῶν ἀπωλείας
 δείκνυται αὐτοῦ ἡ ἀρετή. Ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος, ἐπειδὴ σφόδρα
 φαιδρὸς ἐστὶ, διὰ τοῦτο μάλιστα πλήττει τῶν ἀσθενούντων
 τὰς ὄψεις καὶ ὁ σωτὴρ εἰς πτώσιν πολλῶν καὶ ἀνάστασιν
 ἐστίν, ἀλλ' ὅμως μένει σωτὴρ ὢν, καὶ μυρίων πιπτόντων· καὶ ἡ
 παρουσία ^k αὐτοῦ μειζόνως ἐκόλασε τοὺς μὴ πειθομένους, ἀλλ'
 ὅμως μένει σωτήριος οὐσα. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς φησιν, ὅτι
 "τῷ θεῷ εὐωδία ἐσμέν" τουτέστι, κἂν ἀπολλύωνται τινες,
 E ἡμεῖς μένομεν τοῦτο ὄντες ὅπερ ἐσμέν. Καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπεν,

4 I Cor. xiii. 12.

5 v. 15.

^b πολυτίμητον F.^c οὐκ εἶπε δὲ γνώσιν D.

Mox ἐκκεκ. ἐστὶ D.

^d τοιοῦτον] + μύρον A.F. Recepit Montef.^e οἶδε] εἶδε B.^f μᾶλλον

Desunt folia duo in A. qui rursus incipit p. 469 E.

^g καὶ om. D.^h ἢⁱ ἢ D. εἰ B. Sav. marg.ⁱ ἀπόλλυνται] μὴ ἀπόλλυντο D.^k αὐτοῦ

+ εἰ καὶ D.

“εὐωδία,” ἀλλὰ, “τῷ θεῷ.” Ὅταν δὲ τῷ θεῷ εὐωδία ὤμεν, κἀκεῖνος ταῦτα ψηφίζηται, τίς ἀντερεί λοιπόν; Καὶ τὸ, “Χριστοῦ δὲ εὐωδία,” διπλὴν μοι τὴν ἐξήγησιν ἔχειν δοκεῖ. Ἡ γὰρ τοῦτ’ αὖ φησιν, ὅτι ἑαυτοὺς θυσίαν προσέφερον ἀποθνήσκοντες, ἢ ὅτι τῆς τοῦ Χριστοῦ σφαγῆς εὐωδία εἰσὶν ὡς ἂν εἴποι τις, τοῦδε τοῦ ἱερείου εὐωδία ἐστὶ τὸδε τὸ θυμίαμα. Ἡ τοῦτο οὖν ἐμφαίνει τῆς εὐωδίας τὸ ὄνομα ἢ, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, ὅτι καθ’ ἡμέραν θύονται διὰ τὸν Χριστόν.

Εἶδες ¹ πού τοὺς πειρασμοὺς ἀνήγαγε, θρίαμβον καὶ ⁴⁶⁸ εὐωδίας καλῶν, καὶ θυσίαν τῷ θεῷ προσαγομένην; Εἶτα, ἐπειδὴ εἶπεν, “εὐωδία ἐσμέν, καὶ ἐν τοῖς ἀπαλλυμένοις,” ἵνα μὴ νομίσης, ὅτι κἀκεῖνοι εὐπρόσδεκτοί εἰσιν, ἐπήγαγε. ⁶ “Τοῖς μὲν ὁσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς δὲ ὁσμὴ ζωῆς εἰς ζῶν.” Τὴν γὰρ εὐωδίαν ταύτην οἱ μὲν οὕτω προσείναι, ὥστε σωθῆναι, οἱ δὲ οὕτως, ὥστε ἀπολέσθαι. Ὡστε καὶ ἀπολλύηται τις, παρ’ αὐτοῦ ἡ αἰτία· ἐπεὶ καὶ τὰς ὅς τὸ μύρον λέγεται πνίγειν, καὶ τὸ φῶς, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, τοὺς ἀσθενεῖς σκοτίζειν. ¹¹ Καὶ τοιαύτη τῶν ἀγαθῶν ἡ φύσις· οὐ τὰ οἰκεία διορθοῦται μόνον, ^B ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντία ἀπόλλυσι· καὶ ταύτῃ μάλιστα διαδεικνύται αὐτῶν ἡ δύναμις. Καὶ γὰρ ⁹ καὶ τὸ πῦρ οὐχ ὅταν φωτίζει μόνον, οὐδ’ ὅταν χρυσίον καθαίρη, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκάνθας δαπανᾷ, μάλιστα τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἐπιδείκνυται, καὶ ταύτῃ φαίνεται πῶρ· καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ⁷ καὶ ταύτῃ τὴν μεγαλωσύνην αὐτοῦ ⁴ ἐνδείκνυται, ὅταν ⁷ ἀναλώσῃ τὸν ἀντίχριστον τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσῃ τὴν ἐπιφανείαν τῆς παρουσίας αὐτοῦ. “Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός;” Ἐπειδὴ μεγάλα ἐφθέγγετο, ὅτι θυσία ἐσμέν τοῦ Χριστοῦ καὶ εὐωδία, καὶ θριαμβευόμεθα πανταχοῦ, ⁵ πάλιν μετρίῳ, τῷ θεῷ πάντα ^C ἀνατιθεῖς· διὸ καὶ φησι, “καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός;” Τὸ γὰρ πᾶν τοῦ Χριστοῦ, φησὶν, ἐστίν· οὐδὲν ἡμέτερον. Ὅμως ἀπεναντίας τοῖς ψευδαποστόλοις φθεγγόμενον; Οἱ μὲν γὰρ καυχῶνται ὡς παρ’ ἑαυτῶν εἰσφέροντες τι εἰς τὸ κήρυγμα· οὗτος δὲ διὰ τοῦτ’ αὖ φησι καυχᾶσθαι, ἐπειδὴ οὐδὲν αὐτοῦ ⁸ φησιν εἶναι. ⁸ “Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς

(576) συνειδήσεως, ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ’ ἐν χάριτι θεοῦ

11 v. 16.

7 2 Thess. ii. 8.

8 2 Cor. i. 12.

¹ εἰσὶν] Sic D.F. ἐστὶν B. Sav. marg. ἐσμέν vulgo. ¹¹ πού] πῶς D. Mox ἀνῆρε pro ἀνήγαγε D. ⁹ καὶ omi. D. Mox τῶν ἀγαθῶν B.D.F. i. e. omnes. Articulus vulgo abest. ⁷ καὶ omi. F. ⁵ καὶ ταύτῃ] Sic B.D. καὶ ταύτην F. καὶ deest in Edd. Mox αὐτοῦ B.D. αὐτοῦ Edd. ⁴ ἐνδείκνυται] ἐπιδείκνυται D. ⁷ πάλιν] καὶ πάλιν D. Mox idem ἰκανός; ὥστε ἔλεγε, τὸ πᾶν τοῦ Χρ. ἐστίν. ⁸ φησιν] λέγει D.

Δ' ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ." Καὶ οὐ τὴν [†] κτῆσιν ἐνόμιζον ἐκεῖνοι εἶναι καύχημα, τῆς σοφίας λέγω τῆς ἑξωθεν, οὗτος τὴν ἀναίρεσιν· διὸ καὶ ἐνταῦθά φησι, "καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;" Εἰ δὲ μὴ ἱκανοὶ, χάριτος τὸ γινόμενον. ⁹ "Οὐ γάρ ἐσμεν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ." Εἰ γὰρ καὶ μεγάλα φθεγγόμεθα, ἀλλ' οὐδὲν ἡμέτερον ἔφαμεν εἶναι κατόρθωμα, ἀλλὰ [†] τὰ πάντα τοῦ Χριστοῦ. Οὐδὲ γὰρ μιμησόμεθα τοὺς ψευδαποστόλους, τοὺς τὰ πολλὰ αὐτῶν εἶναι λέγοντας. ¹⁰ "Τοῦτο γάρ ἐστι καπηλεύσαι, ὅταν τις νοθεύῃ τὸν οἶνον, ὅταν τις χρημάτων πωλῇ, ὅπερ δωρεὰν ἔδει δοῦναι. Ε' Ἐνταῦθα ^x γὰρ καὶ εἰς χρήματα αὐτοὺς σκώπτειν μοι δοκεῖ, καὶ ὅπερ εἶπον αἰνίττεσθαι πάλιν, οἶον, ὅτι τὰ αὐτῶν ἀναμιγνύουσι τοῖς θείοις· ὅπερ καὶ [†] ὁ Ἡσαΐας ἐγκαλῶν ἔλεγεν, ¹⁰ "Οἱ κἀπῆλοί σου μίσγουνσι τὸν οἶνον ὕδατι." Εἰ γὰρ καὶ περὶ οἴνου τοῦτο εἴρηται, οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι καὶ εἰς διδασκαλίαν αὐτὸ ἐκλαμβάνων. Ἄλλ' οὐχ ἡμεῖς, φησὶν, οὕτως· ἀλλ' οἷα ἐπιστεύθημεν, τοιαῦτα παρέχουμεν, ἄκρατον κινρῶντες τὸν λόγον· ² διὸ ἐπήγαγεν· "Ἄλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ, κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν." Οὐκ ἀπατῶντες ὑμᾶς, φησὶν, οὕτω κηρύττουμεν, οἷον ὡς χαριζόμενοι ⁴⁶⁹ ὑμῖν, ἢ παρ' ἐαυτῶν τι εἰσφέροντες καὶ ἀναμιγνύντες, ἀλλ', "ὡς ἐκ θεοῦ" τουτέστιν, οὐ λέγομεν ὅτι οἴκοθεν ^a τι χαριζόμεθα, ἀλλ' ὅτι πάντα ὁ θεὸς ἔδωκε. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, "ἐκ θεοῦ" τὸ μηδὲν καυχᾶσθαι ὡς ἴδιον ἔχοντας, ἀλλὰ πάντα εἰς αὐτὸν ἀναφέρειν. "Ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν" ^b οὐκ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σοφίᾳ, ἀλλὰ τῇ παρ' ἐκείνου δυνάμει ἐνηχοῦμεν. Οἱ δὲ καυχώμενοι οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς παρ' ἐαυτῶν τι εἰσφέροντες. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ αὐτοὺς κωμῶδε λέγων, ¹¹ "Τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβίων;" Β' Αὕτη μεγίστη ἀρετὴ, τὸ πάντα τῷ θεῷ ἀνατιθεῖναι, τὸ μηδὲν οἰκεῖον εἶναι νομίζειν, τὸ μηδὲν πρὸς ἀνθρώπων δόξαν ποιεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ τὰς εὐθύνas ἀπαιτῶν. Νῦν δὲ ἡ τάξις ἀντέστραπται· καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τοῦ βήματος καθιούμενον, καὶ τὰς εὐθύνas ἀπαιτήσοντα "οὐ σφόδρα δεδοίκαμεν, τοὺς δὲ μεθ' ἡμῶν ἐσπῶντας καὶ κρινομένους φρίττομεν.

⁹ v. 17.¹⁰ Esai. i. 22.¹¹ 1 Cor. iv. 7.[†] κτίσιν D.[†] τὰ om. B. Idem mox τὰ πολλὰ αὐτῶν, et infra τὰ αὐτῶν.

Edd. αὐτῶν.

⁹ τοῦτο γ. ἐ, καπηλεύσαι] τί ἐστιν, καπηλεύοντες τὸν λόγον;

καπηλεύσαι ἐστίν D.

^x γὰρ om. D. Mox οἶον om. D.[†] ὁ δεest inEdd. ² διὸ] + καὶ D.^a τι om. B.^b οὐκ ἐν] Sic F. Legebatur

οὐδέν.

^c οὐ om. F.

ἢ πόθεν οὖν ἡ νόσος αὐτῇ; πόθεν εἰς τὰς ἡμετέρας κατέσκηψε
 ψυχάς; Ἀπὸ τοῦ μὴ διηλεκῶς τὰ ἐκεῖ λογίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς
 παροῦσι προσηλωσθαι. Ἐντεῦθεν καὶ ^ε ἐν ταῖς πονηραῖς
 πράξεσι εὐκόλως ^ι πίπτομεν^α καὶ ἀγαθόν τι πράξωμεν, πρὸς C
 ἐπίδειξιν ποιούμεν, ὥστε κἀντεῦθεν ἡμῖν γίνεσθαι τὴν ζημίαν.
 Εἶδε γοῦν τις ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς τινα πολλάκις, καὶ ἔλαθε
 καὶ τὴν ὀφθεῖσαν καὶ τοὺς συμβαδίζοντας· ἀλλὰ τὸν ἀκοίμητον
 οὐκ ἔλαθεν ὀφθαλμόν. Ἐκεῖνος γὰρ καὶ πρὶν ἢ τὴν ἀμαρτίαν
^ε ἐργάσασθαι, εἶδε τὴν ψυχὴν τὴν ἀκόλαστον, καὶ τὴν μανίαν
 τὴν ἔνδον, καὶ τοὺς λογισμοὺς τοὺς στρεφομένους ἐν ζάλῃ καὶ
 κλύδωνι. Οὐδὲ γὰρ δεῖται μαρτύρων καὶ τεκμηρίων ὁ πάντα
 εἰδώς. Μὴ τοίνυν πρὸς τοὺς συνδούλους ὄρα. Καὶ γὰρ ἐπαι-
 νέσῃ ἄνθρωπος, οὐδὲν ὕφελος, ὅταν ^h ὁ θεὸς μὴ ἀποδέξῃται·
 καὶ καταγνῶ ἄνθρωπος, οὐδὲν βλάβος, ὅταν ὁ θεὸς μὴ κατα- D
 γνῶ. Μὴ δὴ ^ι ταύτῃ παρόξυνε τὸν δικαστὴν, τῶν μὲν συν-
 δούλων πολλὴν ποιούμενος λόγον, αὐτοῦ δὲ ἀγανακτοῦντος οὐ
 δεδοκώς καὶ τρέμων. Καταφρονήσωμεν ^k τοίνυν τοῦ παρ'
 ἀνθρώπων ἐπαίνου. Μέχρι πότε εὐτελεῖς καὶ χαμαῖζήλοι;
 μέχρι πότε τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἡμᾶς αἵροντος, αὐτοὶ
 χαμαὶ σύρεσθαι ἐσπουδάκαμεν; Οἱ τοῦ Ἰωσήφ ἀδελφοὶ εἰ τὸν
 τοῦ θεοῦ φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχον, ὡς ἔχειν ^l δεῖ, οὐκ ἂν ἐπ'
 ἐρημίας τὸν ἀδελφὸν λαβόντες ἀπέκτειναν. Ὁ Καὶν πάλιν εἰ E
 τὴν ψῆφον ^m ἐκείνην ἐδεδόκει, ὡς δεδοικέναι ἔδει, οὐκ ἂν εἶπε,
¹² "Δεῦρο, ⁿ ἐξέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον." Τί γὰρ, ὦ ^o δέιλαιε
 καὶ ταλαίπωρε, χωρίζεις αὐτὸν τοῦ γεγεννηκότος, καὶ εἰς ἐρη-
 μίαν ἐξάγεις; Μὴ γὰρ ὁ θεὸς οὐχ ὅρᾳ καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τὸ
 τόλμημα; Ἀπὸ τῶν τῷ πατρὶ ^p σου συμβεβηκότων οὐκ
 ἐπαιδέυθης, ὅτι πάντα οἶδε, καὶ πᾶσι πάρεστι τοῖς γινομένοις;
 (577) Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπε τοῦτο πρὸς αὐτὸν ὁ θεὸς ἀρνούμενον·
 ἐμὲ κρύπτεις τὸν πανταχοῦ παρόντα, καὶ τὰ ἀπόρρητα ^q ἐπι-
 στάμενον; Ὅτι οὕτω ταῦτα φιλοσοφεῖν ἐκεῖνος ἤδει καλῶς.

12 Gen. iv. 8.

^a HΘΙΚΟΝ. Περὶ φόβου θεοῦ, καὶ τοῦ μηδένα ἄλλον δεδαικέναι, καὶ πρὸς
 ἐπίδειξιν τι ποιεῖν. Veron. ^c ἐν om. C. ⁱ πίπτομεν] ἀναλίσκόμεθα C.

ἀλίσκόμεθα D. ^e ἐργάσασθαι εἶδε] ἐργάζεσθαι ἔβλεπε, εἶδε C. ^h ὁ om. B.C.

^l ταύτῃ] καὶ ταύτῃ C.D. ^k τοίνυν additum est ex omnibus nostris et Sav.

marg. Statim παρὰ τῶν ἀνθ. C. ^l δεῖ] ἔδει D.F. ^m ἐκείνην] Sic

B.C.D.F. (i. e. omnes) et Sav. marg. Edebatur ἐκείνου. ⁿ ἐξελ.] καὶ

ἐξελ. Edd. invitis libris. ^o δέιλαιε C.D.F. δειλὲ vulgo. ^p σου om. F.

^q ἐπιστάμενον; ἀλλὰ φωνή—πρὸς με. ὅτι οὕτω—ἤδει καλῶς. οὕτω δὲ εἶπεν οὐχ

ὡς—ἐχόντος, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων συνήθειαν φθέγγεται, τὸ μὴ ἀγνοεῖν

ὅτι ἐποίησεν αἰνιττόμενος· καὶ γὰρ ἡμεῖς οὕτω λέγομεν πολλάκις τὸ πρᾶγμα

—ἐχειν δεῖ· ἂν γὰρ αὐτὴν ἔχωμεν, πάντα σβέσωμεν (σβέσωμεν D.) τὰ δεινά.

Ita C.D.

470 ῥ' Ἀλλὰ τί φησι; ¹³ “Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με” οὐχ ὡς τοῦ αἵματος φωνὴν ἔχοντος, ἀλλ' ὅπερ ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι τὸ πρᾶγμα βοᾷ, ἐπὶ τῶν δῆλων καὶ σαφῶν. Διὸ δὴ τὴν ψῆφον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν δεῖ, καὶ πάντα σβέννυται τὰ δεινά. Οὕτω καὶ ἐν εὐχαῖς νήφειν δυνάμεθα, ἂν ἐννοήσωμεν τίνι διαλεγόμεθα, ⁸ ἂν λογισώμεθα ὅτι θυσίαν προσάγομεν, καὶ μάχαιραν μετὰ χειρας ἔχομεν, καὶ πῦρ καὶ ξύλα, ¹ ἂν ἀναπετάσωμεν τοῦ οὐρανοῦ τὰς πύλας τῷ λογισμῷ, ἂν μεταστῶμεν ἐκεῖ, καὶ λαβόντες τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος ἐμπήξωμεν εἰς τὸν τοῦ ἱερείου λαιμόν, ⁹ καὶ καταθύσωμεν αὐτῷ Βνῆψιν, καὶ ἐκχέωμεν αὐτῷ δάκρυα. Τοιοῦτον γὰρ τὸ αἷμα τοῦ ἱερείου τούτου· τοιαύτη τὸ θυσιαστήριον ἐκεῖνο φοινίσσεται σφαγῇ. Μηδὲν τοίνυν ἀφῆς τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν κατέχειν σου τὴν ψυχὴν τότε. Ἐννόησον ὅτι καὶ ὁ Ἀβραάμ θυσίαν ἀνάγων, οὐ γυναῖκα, οὐ δούλον, οὐκ ἄλλον τινὰ ἀφῆκε παρεῖναι. Μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ τῶν δουλικῶν καὶ ἀνελευθέρων παθῶν ἀφῆς τινὰ σοι παρεῖναι· ἀλλ' ἀνάβηθι μόνος εἰς τὸ ὄρος, ἔνθα ἐκεῖνος ἀνέβη, ἔνθα ἀναβῆναι θέμις οὐδένα ἕτερον. Κἂν ^C ἐπιχειρῶσι ¹⁰ συναναβαίνειν τινὲς τῶν τοιούτων ἐννοιῶν, ἐπιτάξον αὐταῖς μετ' ἐξουσίας, καὶ εἰπέ, ¹⁴ “Καθίσατε αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ καὶ τὸ ² παιδίον προσκυνήσαντες ὑποστρέψομεν” καὶ τὴν ἄνθρωπον καὶ τοὺς παῖδας ἀφείς κάτω, καὶ εἴ τι ἄλογον καὶ ἀνόητον, εἴ τι λογικὸν λαβὼν ἀνάβηθι, ὥσπερ ἐκεῖνος τὸν Ἰσαάκ. Καὶ τὸ θυσιαστήριον οἰκοδόμησον οὕτως ὡς ἐκεῖνος, ὡς μηδὲν ἔχων ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἔξω τῆς φύσεως γενόμενος· ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνος, εἰ μὴ ἔξω τῆς φύσεως ἦν, οὐκ ἂν τὸν παῖδα κατέσφαξε. Καὶ μηδὲν ἐνοχλείτω σοι τότε, ἀλλ' αὐτῶν γίνου τῶν οὐρανῶν ὑψηλότερος. Στέναξον πικρὸν, κατάρθυσον ⁹ ἐξομολόγησιν· ¹⁵ “Λέγε γὰρ σὺ ² τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, φησὶν, ἵνα δικαιοθῇς” κατάρθυσον συντριβὴν καρδίας. Ταῦτα τὰ ἱερεῖα οὐκ εἰς τέφραν τελευτᾷ, οὐδὲ εἰς καπνὸν διαλύεται, ² οὐδὲ εἰς ἀέρα διαχεῖται, οὐδὲ ξύλων δέεται καὶ πυρὸς, ἀλλὰ κατανευγμένης διανοίας μόνης. Τοῦτο ξύλα, τοῦτο πῦρ καὶ οὐρανὸν αὐτὰ, καὶ οὐ

¹³ Ibid. v. 10.¹⁴ Gen. xxii. 5.¹⁵ Esai. xliii. 26.¹ Incipit post hiatum A.² Edebatur olim ἀναλογισώμεθα (sine ἂν), ἴσ. ἂν ἀναλογισώμεθα Sav. marg. Ita clam edidit Montef. ἀναλογισώμεθα (sine ἂν) A.C. ἂν λογισώμεθα B.D.F.³ ἂν ἀναπετ. Sic B.D. ἂν deerat in Edd. ante Ben. καὶ ἀναπετ. F.⁴ καὶ] ἂν C.D. Statim καταθήσωμεν D.⁵ συναναβ. τινὲς] τινὲς συναναβ. hoc ordine A.F.⁶ παιδάριον A.⁷ ἐξομολόγησιν D. et a pr. man. F. sed ab eadem m. corr. ἐξομολόγησιν.⁸ τὰς ἂν. σ. π. φ.] πρῶτος φ. τὴν ἀμαρτίαν σου B. φ. τὰς ἀμαρτίας σου πρῶτος F.⁹ Verba οὐδὲ εἰς ἀέρα διαχεῖται, quae in Edd. omnino desunt, ex nostris C.D.F. reposita sunt.

κατακαίων. Ὁ γὰρ μετὰ θερμότητος εὐχόμενος, καίεται, καὶ οὐ κατακαίεται, ἀλλ' ὥσπερ χρυσίον πυρὶ βασανιζόμενον, ^b λαμπρότερος γίνεται.

Μετὰ δὲ τούτων κἀκεῖνο φυλάττου, τὸ μηδὲν εἰπεῖν εὐχόμενος τῶν παροξυνόντων σου τὸν δεσπότην, μηδὲ κατ' ἐχθρῶν προσέλθης. Εἰ γὰρ τὸ ἔχειν ἐχθροὺς ὄνειδος, τὸ ^cκατεύχεσθαι E αὐτῶν ἐννόησον ἡλίκον κακόν. Δέον γὰρ σε ἀπολογήσασθαι διὰ τί ἐχθροὺς ἔχεις, σὺ δὲ ^dαὐτῶν καὶ κατηγορεῖς. Καὶ ποίας τεύξεσιν συγγνώμης, καὶ κακηγορῶν, καὶ ἐν καιρῷ τοιοῦτον, ὅτε ^eἐλέου σοι δεῖ πολλοῦ; Καὶ γὰρ ὑπὲρ οἰκείων προσῆλθες ἀμαρτημάτων δεόμενος· μὴ τοίνυν μνημονεύσης τῶν ἁλλοτρίων, ἵνα μὴ τῶν ἰδίων ἀναμνήσης. Ἄν γὰρ εἴπης, πάνταξον τὸν ἐχθρόν, ἐνέφραξάς σου τὸ στόμα, οὐκέτι παρρησίαν ^fἔδωκας τῇ γλώττῃ· πρῶτον μὲν, ὅτι παρόργισας τὸν δικαστὴν ἐκ προουμιῶν εὐθέως· ^hδεύτερον, ὅτι ἐναντία αἰτεῖς τῷ σχήματι 471 τῆς εὐχῆς. Εἰ γὰρ ὑπὲρ ἀφέσεως ἀμαρτημάτων ⁱπροσέρχῃ, πῶς ὑπὲρ κολάσεως διαλέγῃ; Τούναντίον μὲν οὖν ἔδει ποιεῖν, καὶ δεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα ^kτοῦτο καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν μετὰ παρρησίας παρακαλέσωμεν. Νυνὶ δὲ προκατέλαβες τοῦ δικαστοῦ τὴν ψῆφον διὰ τῆς σῆς, ἀξίων τοὺς ἀμαρτάνοντας κολάζειν· ὃ ^lκαὶ συγγνώμης ἀποστερεῖ πάσης. Ἄν δὲ ὑπὲρ αὐτῶν εὐξῇ, ^mκαὶν μηδὲν ὑπὲρ τῶν σῶν εἴπης, τὸ πᾶν ἤνυσας. Ἐννόησον πόσαι θυσίαι εἰσὶν ἐν τῷ νόμῳ· θυσία αἰνέσεως, θυσία ἐξομολογήσεως, θυσία σωτηρίου, θυσία καθαρμῶν, καὶ B ἕτεραι μυρίαί, καὶ οὐδεμία κατ' ἐχθρῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων ἐκάστη, ἢ ⁿκαὶ κατορθωμάτων. Μὴ γὰρ ἄλλῳ προσέρχῃ θεῷ· Ἐκεῖνος προσέρχῃ τῷ εἰπόντι, “Εὐχέσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν.” Πῶς οὖν αὐτῶν καταβοᾶς; πῶς παρακαλεῖς ^oτὸν θεὸν τὸν οἰκεῖον λῦσαι νόμον; Οὐκ ἔστι τοῦτο ἰκέτου σχῆμα· οὐδεὶς ἰκετεύει ἵνα ἄλλος ἀπόληται, ἀλλ' ἵνα αὐτὸς σωθῇ. Τί τοίνυν σχῆμα μὲν ἰκέτου περίκεισαι, ^pρήματα δὲ ἔχεις κατηγοροῦ; Καὶ ὅταν μὲν ὑπὲρ ἑαυτῶν εὐχώ- (578) μεθα, καὶ κνώμεθα, καὶ χασμῶμεθα, καὶ εἰς μυρίους ^rἐμπίπτομεν

^b λαμπρότερον A.C. Mox εὐχόμενος om. B.C. ^c κατέχεσθαι D.F.
^d αὐτῶν] αὐτὸν A. αὐτοὺς C.D. Statim κακηγορεῖς A.B.C.D. Vulgatum
tuentur Interpretes et Floril. p. 51. (Tom. xii. p. 452 E.) ^e ἐλέους C.F.
Flor. ^f ἐνέφραξα D.F. ^g ἔδωκας] δίδως C.D. ^h δεύτερον] + δὲ F.
Statim ὅτι τὰ ἐναντία D. ⁱ προσέρχῃ A.B.D.F. Flor. et Sav. marg. Ede-
batur προσεύχῃ. ^k τοῦτο] Sic A.B.C. τούτῳ F. τούτων Edd. ante Ben.
τοῦτο om. Flor. Deinde καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μ. π. παρακαλέσης F. ^l καὶ]
+ σὲ C. ^m καὶν] καὶ B. Veron. Sav. ⁿ καὶ om. B. [καὶ] Sav. ^o τὸν
θεὸν om. B. Mox ἀπόληται B.C. Flor. ^p ἐμπίπτομεν A.D. Mox ποιῶ-
μεν A.D.F.

λογισμούς· ὅταν δὲ κατ' ἐχθρῶν, νήφοντες τοῦτο ποιούμεν. Ἐπειδὴ γὰρ οἶδεν ὁ διάβολος, ὅτι καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθοῦμεν, οὐ περιέλκει οὐδὲ περισπᾷ τότε, ἵνα μείζονως ἡμᾶς λυμήνηται. Ἀλλὰ ἠδίκημαι, φησὶ, καὶ θλίβομαι. Οὐκοῦν κατὰ τοῦ διαβόλου εὖζαι, τοῦ μάλιστα πάντων ἀδικούντος ἡμᾶς. Τοῦτο καὶ ἐπετάγης λέγειν, ¹⁴ "Ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ." Ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀκατάλλακτος ἐχθρός· ἄνθρωπος δὲ, ὅσα ἂν ποιῇ, φίλος ἐστὶ καὶ ἀδελφός. Ἐκεῖνῳ τοίνυν πάντες ὀργιζόμεθα, κατ' αὐτοῦ παρακαλῶμεν τὸν θεὸν λέγοντες, ¹⁶ "Συντρίψον τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν."

D Οὗτος γὰρ τίκτει καὶ τοὺς ἐχθρούς. Ἄν δὲ κατ' ἐχθρῶν εὖζαι, τὴν εὐχήν, ἣν ἐκεῖνος βούλεται, εὖχῃ· ὥσπερ οὖν ἂν ὑπὲρ ἐχθρῶν, ⁸ κατὰ ταύτον. Τί τοίνυν τὸν ἄντως ἐχθρὸν ἀφείς, τὰ μέλη δάκνεις τὰ σὰ, θηρίων χαλεπώτερος ταύτῃ γινόμενος; Ἄλλ' ὕβρισε, φησὶ, καὶ χρήματα ἀπεστέρησε. Καὶ τίνα δεῖ πενθεῖν, τὸν παθόντα κακῶς, ἢ τὸν ποιήσαντα κακῶς; Ἰδὲ ὅτι τὸν ποιήσαντα, ὅτι χρήματα κερδάνας, τῆς εὐνοίας ἑαυτὸν ἐξέβαλε τοῦ θεοῦ, καὶ μείζονα ἀπώλεσεν ἢ ἔλαβεν· ὥστε ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἠδικομένος. Οὐκοῦν οὐχὶ ⁹ κατεύχεσθαι, ἀλλ' ὑπερεύχεσθαι δεῖ, ἵνα ὁ θεὸς ἴλεως αὐτῷ γένηται. Ὅρα πόσα ἔπαθον οἱ παῖδες οἱ τρεῖς, οὐδὲν ποιήσαντες δεινόν· ἐξέπεσον πατρίδος, ἐλευθερίας, ¹⁰ ἐξηχμαλωτίσθησαν καὶ ἐγένοντο δοῦλοι, καὶ εἰς ἀλλοτρίαν καὶ βάρβαρον ἀπενεχθέντες χώραν, καὶ σφάττεσθαι ἔμελλον διὰ τὸ ὄναρ εἰκὴ καὶ μάτην. Τί οὖν; εἰσελθόντες μετὰ τοῦ Δανιὴλ, τί ἠΐξαντο; τί δὲ εἶπον; Ὑπατάραξον τὸν Ναβουχοδονόσορ; κατὰσπασον αὐτοῦ τὸ διάδημα; κατὰβαλε 472 αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου; Οὐδὲν τοιούτων· ἀλλ' ¹¹ ἐζήτουν οἰκτιρμούς· παρὰ τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅτε ἐν τῇ καμίνῳ ἦσαν, ὁμοίως. Ἄλλ' οὐχ ὑμεῖς, ἀλλὰ πολλῶ ἐλάττονα ἐκείνων πάσχοντες, καὶ δικαίως πολλάκις, οὐ παύεσθε ¹² "μυρία ἀρώμενοι" καὶ ὁ μὲν φησι, κατὰβαλε τὸν ἐχθρὸν, ὡς κατεπόντισας τὸ ἄρμα τοῦ Φαραῶ· ὁ δὲ, πληξὼν αὐτοῦ τὴν σάρκα· ἕτερος πάλιν, ἀπόδος εἰς τὰ τέκνα. Ἡ οὐκ ἐπιγινώσκετε ταυτὶ τὰ ῥήματα; Πάθειν οὖν ὑμῖν ὁ γέλως οὗτος; Ὅρᾳς πῶς ἐστι καταγέλαστα, ὅταν

¹⁶ Rom. xvi. 20.

¹ ἡμᾶς A.B.D.F. Flor. ὑμᾶς C. ἡμῖν Edd. ² ῥῦσαι] ἀλλὰ ῥῦσαι B. ³ κατ' αὐτοῦ B.

⁴ Verba δηλον ὅτι τὸν ποιήσαντα (+ διατί; C.D.) quare exciderant, nunc primum ex C.D.F. edita sunt.

⁵ ἐαυτὸν] Sic A.C.F. αὐτὸν Veron. αὐτὸν Sav. hoc vel illud B.D.

⁶ κατεύχεσθαι δεῖ, ἀλλ' ὑπερεύχεσθαι αὐτοῦ, ἵνα B. cum Edd.

⁷ κατάρραξον A. Mox αὐτῷ pro αὐτοῦ C. ⁸ ἐζήτουν omnes cum Sav. marg. Legebatur ἐζήτουν [ἐζήτουν] (sic) Ben.] ⁹ μυρία ἀρ.] Sic Codd. ἄρ. μυρία Edd.

χωρίς πάθους λέγεται; Καὶ πᾶσα δὲ ἀμαρτία τότε δεικνύται
 πὼς ἐστὶν αἰσχροῦ, ὅταν αὐτὴν γυμνώσῃς τῆς διαθέσεως τοῦ B
 τολμῶντος. ^bΚὰν τὸν ὀργισθέντα ὑπομνήσῃς τῶν ῥημάτων,
 ὧν εἶπεν ἐν τῷ θυμῷ, καταδύσεται, καὶ καταγελᾷσεται ἑαυτοῦ,
 καὶ βουλήσεται μυρία πεπονημένα, ἢ ἐκεῖνα ^cαὐτοῦ εἶναι τὰ
 ῥήματα. Κὰν τὸν ἀκόλαστον ἀγάγῃς μετὰ τὴν μίξιν πρὸς
 τὴν πορνευομένην γυναῖκα, καὶ ^dοὗτος ταύτην ἀποστραφήσεται
 ὡς μυστράν. Οὕτω καὶ ὑμεῖς οἱ μὴ ὄντες ἐν τῷ πάθει, καταγε-
 λᾶτε νῦν. Καταγέλαστα γὰρ, καὶ γραιδίῳ τὰ ῥήματα ^eταῦτα
 μεθύοντων, καὶ γυναικώδους μικροψυχίας. Καὶ ὁ Ἰωσήφ δὲ C
 πρᾶθεις, καὶ δούλος γενόμενος, καὶ δεσμωτήριον οἰκήσας, οὐδ'
 οὕτως ἐξέβαλε ῥῆμα πικρὸν κατὰ τῶν λευπηκόων· ἀλλὰ τί
 φησι; 17 "Κλοπῇ ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων" καὶ οὐ πρὸς τή-
 θησιν ὑπὸ τίνος· αἰσχύνεται γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀδελφικῶν κακῶν
 μᾶλλον ἐκείνων τῶν ποιησάντων αὐτά. Οὕτω καὶ ἡμᾶς διακεί-
 σθαι χρὴ, μᾶλλον τῶν ἐπηρεαζόντων αὐτῶν ἀλγεῖν ὑπὲρ
 αὐτῶν· ἢ βλάβη γὰρ εἰς ἐκείνους διαβαίνει. ^fὩς περ ^gοὖν
 οἱ λακτίζοντες εἰς ἡλούς, καὶ μέγα φρονούντες, ^hἐλέου ἄξιοι
 καὶ ⁱθρήνων τῆς ἱμανίας ἕνεκα ταύτης εἰσὶν· οὕτως οἱ ἀδικούντες D
 τοὺς οὐδὲν ποιοῦντας αὐτοῖς κακὸν, ἅτε τὰς ἑαυτῶν πλήττοντες
 ψυχὰς, πολλῶν ὀδυρμῶν ^kἄξιοι καὶ θρήνων, οὐκ ἄρῶν. Οὐδὲν
 γὰρ μιαιώτερον ψυχῆς ἀρωμένης, οὐδὲ γλώσσης ἀκαθαρτότερον
 τοιαῦτα θυοῦσης. Ἄνθρωπος εἴ μὴ ἀσπιδῶν ἰὼν ἐμέσης. Ἄν-
 θρωπος εἴ μὴ γένῃ θηρίον. Διὰ τοῦτό σοι στόμα γέγονεν,
 οὐχ ἵνα δάκῃς, ἀλλ' ἵνα θεραπεύῃς τὰ ἐτέρων τραύματα.
 Ἀναμνήσθητι τί σοι παρήνεστα, φησὶν ὁ θεός· συγχωρεῖν
 καὶ ἀφιέναι. Σὺ δὲ καὶ ἐμὲ παρακαλεῖς κοινωνὸν γενέσθαι τῆς
 ἀνατροπῆς τῶν ἐμῶν προσταγμάτων, καὶ ἐσθλῆς τὸν ἀδελφόν,
 καὶ φοινίττεις τὴν γλώτταν, καθάπερ οἱ μαινόμενοι ἀπὸ τῶν E
 οἰκείων μελῶν τοὺς ὀδόντας. Πὼς οἶε τὸν διάβολον ἡδεσθαι
 καὶ γελᾶν, ὅταν τοιαύτης εὐχῆς ^lἀκούσῃ; πὼς τὸν θεὸν παραξύ-
 νεσθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι καὶ μισεῖν, ὅταν τοιαῦτα πα-
 ρακαλῇς; οὐ τί γένοιτ' ἂν χαλεπώτερον; Εἰ γὰρ μυστη-
 ρίοις οὐ χρὴ προσίεναι ^mἐχθροὺς ἔχοντα· τὸν οὐκ ἔχοντα
 μόνον, ἀλλὰ καὶ κατευχόμενον, πὼς οὐχὶ καὶ τῶν περιβόλων
 αὐτῶν ἀπείργεσθαι δεῖ; Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, καὶ τῆς θυσίας

17 Gen. xl. 15.

^b kân est in omnibus nostris; in vulgo. ^c αὐτοῦ εἶναι] ἀκούειν Veron.
^d οὗτος] οὕτως F. ^e ταῦτα om. B. ^f οὖν] γὰρ B. Sav. marg. Mox
^g εἰς ἡλούς C.D.F. Deerat εἰς. ^h ἐλέους F. ⁱ θρήνων] Sic A.B.D.F.
^j θρήνων vulgo. ^k ἱμανίας] βασκανίας C. Statim ἕνεκεν A.B.C. ^l ἄξιοι
^m εἶναι καὶ θρ. D.F. καὶ θρ. ἄξιοι εἰσιν C. ⁿ ἀκούῃ C. Mox καὶ ἀποστρέφεσθαι
 om. F. ^o ἐχθρόν C.

τὴν ὑπόθεσιν εἰδότες, ὅτι ὑπὲρ ἐχθρῶν ἐτίθη, μήτε ἐχθρὸν
 473 ἔχωμεν, καὶ ἔχωμεν, ὑπερευχόμεθα ἵνα καὶ ἡμεῖς τῶν ἡμαρτη-
 μένων ἡμῖν λαβόντες συγχώρησιν, μετὰ παρρησίας τῷ βήματι
 τοῦ Χριστοῦ παραστήμεν· ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Σ.

¹ Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ ἠχρῖζομεν, ὥς
 τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστα-
 τικῶν;

B "ΟΠΕΡ ἔμελλεν αὐτῷ παρ' ἐτέρων ἂνθυποφέρεσθαι, ὅτι
 ἐπαίρεις σαυτὸν, τοῦτο προλαβὼν αὐτὸς τέθεικε· καίτοι το-
 σαύτῃ ἐπιδιορθώσει χρησάμενος ἔμπροσθεν, καὶ εἰπὼν, ^α "πρὸς
 ταῦτα τίς ἱκανός;" καὶ ὅτι "ἐξ εἰλικρινείας λαλοῦμεν" ἀλλ'
 ὅμως οὐκ ἀρκεῖται ἐκείνοις. Τοιοῦτον γὰρ αὐτοῦ τὸ ἦθος·
^δ τοῦ δοκεῖν περὶ ἑαυτοῦ μέγα τι λέγειν πόρρω καθέστηκε, καὶ
 μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας αὐτὸ φεύγει καὶ ὑπερβολῆς. Σὺ
 δέ μοι κἀντεῦθεν σκόπει τὴν περιουσίαν αὐτοῦ τῆς σοφίας.
 Πρᾶγμα γὰρ δοκοῦν εἶναι σκυθρωπὸν, τὰς θλίψεις λέγων,
 C οὕτως ἐπῆρε, καὶ ἔδειξε λαμπρὸν ὃν καὶ περιφανές, ὡς ταύτην
 αὐτῷ τὴν ἀντίθεσιν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνακλύσαι. Ποιεῖ δὲ
 αὐτὸ καὶ πρὸς τῷ τέλει. Μετὰ γὰρ τὸ μυρίους ἀριθμῆσαι
 κινδύνους, ὕβρεις, στενοχωρίας, ἀνάγκας, καὶ ὅσα τοιαῦτα,
 ἐπήγαγε λέγων, ² "Οὐχ ἑαυτοὺς συνιστάνομεν, ἀλλ' ἀφορμὴν
 διδόντες ὑμῖν καυχήματος." Καὶ τίθησιν αὐτὸ πάλιν ἐκεῖ
 σφοδρῶς, καὶ μετὰ πλείονος ^ε παραμυθίας. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ
 ἀγάπης ἐστὶ τὰ ῥήματα, "Εἰ μὴ χρῖζομεν, ὥς τινες, συ-
 στατικῶν ἐπιστολῶν;" ἐκεῖ δὲ γέμει τινὸς καὶ φρονήματος τὰ
 D λεγόμενα, ἀναγκαίως καὶ χρησίμως, ^ς καὶ φρονήματος καὶ θυμοῦ.
 "Οὐ γὰρ πάλιν, φησὶν, ἑαυτοὺς συνιστάνομεν, ἀλλ' ἀφορμὴν
 διδόντες ὑμῖν καυχήματος" καὶ, ³ "Πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν
 ἀπολογούμεθα;" ^h "Ὅτι κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦ-
 μεν. Φοβούμαι γὰρ μὴ πως ἐλθὼν οὐχ οἷους θέλω εὑρὼ ὑμᾶς,

¹ Cap. III. v. 1.

² 2 Cor. v. 12.

³ 2 Cor. xii. 19, 20.

^α ἡμῖν om. F. HOM. VI. ^α χρῖζομεν A.F. hic et alibi. ^β ἀνθυπο-
 φέρεσθαι A. ἀντιφέρεσθαι Veron. ^γ πρὸς] καὶ πρὸς D.F. ^δ τοῦ] τὸ
 A. Veron. Mox αἰε post ἑαυτοῦ addit F. post λέγειν D. Paullo post καὶ ἐκ
 περιουσίας α. φ. καὶ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς D. ^ε παραμυθίας] παρρησίας D.F.
^ς ἀγάπης] καὶ ἀγάπης D. ^ς καὶ φρονήματος om. Veron. Sav. Admisit eu
 Montef. ex suo Reg. [nobis A] quocum consentiunt B. Sav. marg. et Brasm.
 In D.F. locus sic legitur: ἐκεῖ δὲ γέμει τινὸς τὰ λεγόμενα καὶ φρ. καὶ θυμοῦ,
 ἀναγκ. καὶ χρ. οὐ γὰρ κ. τ. ε. ^h ὅτι om. F. Mox γὰρ om. B.

καὶ ἐγὼ εὐρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε." "Ἰνα γὰρ μὴ δόξῃ
κολακείας δόξαν λαμβάνειν, ἵως ἐφιέμενος τῆς παρ' αὐτῶν
τιμῆς, ταῦτά φησι· "Φοβοῦμαι μὴ πως ἐλθὼν οὐχ οἷους θέλω
εὐρῶ ὑμᾶς, καὶ γὰρ εὐρεθῶ ὑμῖν, οἷον οὐ θέλετε." Ἀλλὰ ταῦτα
μὲν μετὰ κατηγορίας ^kπολλὰς ἐν ἀρχῇ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ^E
ἡμερώτερον. Τί δὲ ἐστὶν ὃ φησιν; Εἶπε περὶ τῶν πειρασμῶν
καὶ τῶν κινδύνων, καὶ ὅτι πανταχοῦ πομπεύεται παρὰ τοῦ
θεοῦ ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ἡ οἰκουμένη πᾶσα τοὺς θριάμβους οἶδε
τούτους. Ἐπεὶ οὖν μεγάλα περὶ ¹ἐαυτοῦ ἐφθέγγετο, ἀνθυπο-
φέρει ἐαυτῷ λέγων· "Ἀρχόμεθα πάλιν ἐαυτοὺς συνιστάνειν;"
^O δὲ λέγει, ^mτούτῳ ἐστίν. "Ἰσως τις ἡμῖν ἀντερεῖ, τί τοῦτο,
ὦ Παῦλε; "ταῦτα περὶ σεαυτοῦ λέγεις, καὶ σεαυτὸν ἐπαίρεις;
Ταύτην οὖν λύων τὴν ὑπόνοιαν, φησὶν, ὅτι οὐ τοῦτο βουλόμεθα,
^oοἷον κομπᾶζειν καὶ ἐαυτοὺς ἐπαίρειν· ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέχομεν 474
τοῦ δεηθῆναι πρὸς ὑμᾶς συστατικῶν ἐπιστολῶν, ὥς ὑμᾶς ἀντὶ
ἐπιστολῆς ἔχειν. ⁴"Ἡ γὰρ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ;"
φησί. Τί ἐστίν, "ὑμεῖς ἐστέ;" Εἰ ἔδει πρὸς ἐτέροισι ἡμᾶς
συσταθῆναι, ὑμᾶς ἂν παρηγάγομεν εἰς μέσον ἵνα τ' ἐπιστολῆς
ὁ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ ἔλεγεν· ⁵"Ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς
ἐμῆς ⁹ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστέ." Ἀλλ' οὕτω μὲν ἐνταῦθα οὐ
λέγει, μετ' εἰρωνείας δὲ, ὥστε πληκτικώτερον ποιῆσαι τὸν
λόγον· "Εἰ μὴ χρῆζομεν συστατικῶν ἐπιστολῶν;" Καὶ αἰνιτ-
τόμενος τοὺς ψευδαποστόλους, ἐπήγαγεν· "ὥς τινες, πρὸς
ὑμᾶς, ^hἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν ἐπιστολῶν," ^rπρὸς ἄλλους. Εἶτα, B
(580) ἐπειδὴ βαρὺ ἦν τὸ εἰρημένον, παραμυθεῖται αὐτὸ ἐπάγων καὶ
λέγων· "Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς
καρδίαις ἡμῶν, ^sγνωσκομένη ὑπὸ πάντων· ⁶φανερῶμενοι, ὅτι
ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ." Ἐνταῦθα οὐ μόνον αὐτοῖς ἀγάπην,
ἀλλὰ καὶ κατορθώματα μαρτυρεῖ· εἶγε ἱκανοὶ δεῖξαι πᾶσιν
ἀνθρώποις ^tεἰσὶ διὰ τῆς οικείας ἀρετῆς τοῦ διδασκάλου τὸ
ἀξίωμα. Τοῦτο γάρ ἐστίν, "Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ."
^vὍπερ ἂν ἐποίησε τὰ γράμματα συνιστῶντα ἡμᾶς καὶ αἰδεσί-
μους ποιοῦντα, τοῦτο ὑμεῖς ποιεῖτε, καὶ ὁρώμενοι καὶ ἀκούοντες. C
Μαθητῶν γὰρ ἀρετὴ τὸν διδάσκαλον εἴωθε κοσμεῖν καὶ συνι-

4 v. 3.

5 1 Cor. ix. 2.

6 v. 3.

¹ ὥς] καὶ ὥς D.^k πολλὰς] Sic A.B.D. cum Erasmo. πολλὰς vulgo.¹ ἐαυτοῦ D. αὐτοῦ B. αὐτοῦ vulgo. ^m τούτῳ] τοιούτων D. ⁿ ταῦτα]σὺ ταῦτα F. σὺ (om. ταῦτα) D. ^o οἷον] + τὸ F. ^p ἀντὶ εἰνε elisione B.^q ἐπιστολῆς A. Idem mox ὡς ἐπιπληκτικώτερον. ^r πρὸς] τουτέστι πρὸς D.^s γνωσκομένη καὶ ἀναγνωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων] φανερῶμενοι Mosq.

cum Bibliis. Sic etiam D.F. nisi quod γνωσκομένοι et ἀναγνωσκομένοι ha-

bent. ^t εἰσὶ, quod post ἱκανοὶ legebatur, hic habent A.D.F. In B. deest.^v ὅπερ] τουτέστιν ὅπερ D. Mox πράγματα pro γράμματα id.

στῶν πάσης μᾶλλον ἐπιστολῆς. “Ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.” Τουτέστιν, ἣν πάντες ἴσασιν· οὕτως ὑμᾶς πανταχοῦ περιφέρομεν, καὶ ἐν νῷ ἔχομεν. Ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἡ σύστασις ἡμῶν πρὸς ἐτέρους ὑμεῖς ἐστε· καὶ γὰρ ἔχομεν ὑμᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ διηλεκτῶς, καὶ πρὸς ἅπαντας τὰ ὑμέτερα ἀνακηρύττομεν κατορθώματα. Οὐ τοίνυν ^ω τῷ καὶ πρὸς ἐτέρους ὑμᾶς D εἶναι σύστασιν ἡμῶν, δεόμεθα ἐπιστολῶν παρ’ ὑμῶν· ἀλλὰ καὶ τῷ σφόδρα φιλεῖν ὑμᾶς, οὐ δεόμεθα πρὸς ὑμᾶς συστάσεως. Πρὸς γὰρ τοὺς ἀγνώτας τις δεῖται γραμμάτων· ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν ἐστε. Καὶ οὐκ εἶπεν, “ἐστὲ,” ἀπλῶς, ἀλλὰ, “ἐγγεγραμμένη” τουτέστιν, οὐδὲ ἀποπεσεῖν δύνασθε. Ὡς περ γὰρ ἀπὸ γραμμάτων ἀναγινώσκοντες, ^ω οὕτως ἀπὸ τῆς καρδίας ἡμῶν γινώσκοντες ἴσασι πάντες τὴν ἀγάπην ἡμῶν, ἣν ἔχομεν περὶ ὑμᾶς. Εἰ τοίνυν τὰ γράμματα διὰ τοῦτό ἐστιν, ἵνα δηλώσῃ ὅτι ὁ δεῖνά μοι φίλος, καὶ ἀπολανέτω ^γ παρρησίας, ἀρκεῖ E ἡ ὑμετέρα ἀγάπη τὸ πᾶν ἀνύσαι. Ἄν τε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἴωμεν, οὐ δεόμεθα ἐτέρων τῶν συνιστῶντων ἡμᾶς, τῆς φιλίας ὑμῶν προλαμβανούσης· ἂν τε πρὸς ἐτέρους, οὐ χρῆζομεν πάλιν γραμμάτων, τῆς αὐτῆς ἀγάπης ἀντὶ τούτων ἀρκούσης ἡμῖν ^ω πάλιν· περιφέρομεν γὰρ τὴν ἐπιστολὴν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Εἶτα ἐπὶ ^ω μεῖζον ἐπαίρων αὐτοὺς, καὶ ἐπιστολὴν Χριστοῦ καλεῖ, λέγων· “Φανερούμενοι, ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ.” Καὶ τοῦτο εἰπὼν, λαμβάνει λοιπὸν ὑπόθεσιν καὶ ἀρχὴν ἐντεῦθεν ἐξετάσαι τὰ τοῦ νόμου. Καὶ ἄλλως δὲ αὐτοῦ ἐνταυθὰ φησιν εἶναι ἐπιστολὴν. Ἀνωτέρω μὲν ^ω γὰρ ὡς συνιστῶντας· διὸ 475 ἐπιστολὴν ἐκάλεσεν· ἐνταυθα δὲ ἐπιστολὴν Χριστοῦ, ὡς ἔχοντας τὸν νόμον ἐγγεγραμμένον τοῦ θεοῦ. Ἄ γὰρ ἐβούλετο ὁ θεὸς δηλῶσαι ^ω πᾶσι καὶ ὑμῖν, ταῦτα γέγραπται ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. Ἡμεῖς δὲ παρεσκευάσαμεν ὑμᾶς, ὥστε δεῖξασθαι τὰ γράμματα. Καθάπερ ^ω γὰρ Μωϋσῆς τοὺς λίθους καὶ τὰς πλάκας ἐκόλαψεν, οὕτως ἡμεῖς τὰς ὑμετέρας ψυχάς. Διὸ φησι, “Διακονηθεῖσα ὑφ’ ἡμῶν.” Ἄλλ’ ἐν τούτῳ ^ω τὸ ἴσον εἶχον· καὶ γὰρ ἐκεῖναι ὑπὸ θεοῦ ἐγράφησαν, καὶ αὗται ὑπὸ τοῦ πνεύματος. Ποῦ τοίνυν ἡ διαφορὰ; “Ἐγγεγραμμένη, οὐ μέλαν, ^ω ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος· οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις,

^ω τῷ] οὕτω A.F. et Veron. οὐ τῷ D.

Mox ἡμῶν om. id.

^γ παρρησίας] προσταςίας A.D.F. etiam Veron. Al-

terum edidit Sav.

^ω πάλιν om. A.D.

^ω γὰρ et διὸ om. D.

^ω πᾶσι καὶ] πᾶσι A.F.

^ω γὰρ, quod

aberrat, est in D.F. Mox ἐκάλυψεν vitiose D.

^ω τὸ om. A.F.

^ω ἀλλὰ]

+ χάριτι A.B.F. Erasmi. Mox καρδίαις pro καρδίᾳ A.B. De Mosquensibus

nihil hic notatum est.

^ω οὕτως—γινώσκοντες om. D.

^ω παρρησίας] προσταςίας A.D.F. etiam Veron. Al-

terum edidit Sav.

^ω πάλιν om. A.D.

^ω γὰρ et διὸ om. D.

^ω πᾶσι καὶ] πᾶσι A.F.

^ω γὰρ, quod

aberrat, est in D.F. Mox ἐκάλυψεν vitiose D.

^ω τὸ om. A.F.

^ω ἀλλὰ]

+ χάριτι A.B.F. Erasmi. Mox καρδίαις pro καρδίᾳ A.B. De Mosquensibus

nihil hic notatum est.

ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναίς." "Ὅσον δὲ τὸ μέσον πνεύ- B
ματος καὶ μέλανος, καὶ λιθίνης πλακὸς καὶ σαρκίνης, τοσοῦτον
τὸ διάφορον τούτων κακείνων· οὐκοῦν καὶ οἱ διακονήσαντες τοῦ
διακονήσαντος ἐκείνοις. Διὰ τοι τοῦτο, ἔπει μέγα ἐφθέγγετο,
ταχέως ἐπιλαμβάνεται ἑαυτοῦ, λέγων· ⁷"Πεποιθήσιν δὲ τοι-
αύτην ἔχουσαν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν." Καὶ πάλιν
ἅλον ἀνατίθησι τῷ θεῷ· "τούτων γὰρ ἡμῖν ὁ Χριστὸς αἴτιος,
φησὶν. ⁸"Οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἔσμεν ἀφ' ἑαυτῶν τι λογισασθαι,
ὡς ἐξ ἑαυτῶν." "Ὁρα πάλιν καὶ ἑτέραν ἐπιδιόρθωσιν. Καὶ
γὰρ μεθ' ὑπερβολῆς τὴν ἀρετὴν ταύτην ἱμάλιστα κέκτηται, C
τὴν ταπεινοφροσύνην λέγω. Διόπερ ὅταν εἴπῃ τι μέγα περὶ
ἑαυτοῦ, πάσῃ κέχρηται σπουδῇ, ὥστε σφοδρῶς παραμυθί-
σασθαι ^κτὸ εἰρημένον τρόπῳ παντί· ὃ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ,
λέγων, "Οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἔσμεν ἀφ' ἑαυτῶν τι λογισασθαι, ὡς
ἐξ ἑαυτῶν." Τουτέστιν, οὐχ οὕτως εἶπον, "πεποιθήσιν ἔχο-
μεν," ὡς τὸ μὲν ἡμέτερον εἶναι, τὸ δὲ τοῦ θεοῦ· ἀλλὰ τὸ πᾶν
αὐτῷ ἀνατίθῃμι καὶ λογίζομαι. "Ἡ γὰρ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ
τοῦ θεοῦ, ⁹ὅς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης."
(581) Τί ἐστίν, "ἱκάνωσε;" Δυνατοὺς ἐποίησε καὶ ἐπιτηδείους. Οὐ
μικρὸν δὲ τοῦτο, τὸ κομίσαι τοιαύτας πλάκας καὶ ἐπιστολάς τῇ D
οἰκουμένῃ, πολὺ μείζους τῶν προτέρων. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν
"Ὁ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος." Ἴδου πάλιν ^μἄλλη
διαφορά. Τί ^νοὖν; ἐκεῖνος οὐκ ἦν πνευματικὸς ὁ νόμος;
Πῶς οὖν φησιν, ¹⁰"Οἶδαμεν ὅτι ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστίν;"
Πνευματικὸς μὲν, ἀλλ' οὐ πνεῦμα παρείχεν· οὐ γὰρ πνεῦμα
ἐκόμισε Μωϋσῆς, ἀλλὰ γράμματα· ἡμεῖς δὲ ἐπιστεύθημεν
πνεῦμα διδόναι. Διὸ καὶ ^οἐπεξεργάζεται αὐτὸ λέγων· "Τὸ
γὰρ γράμμα ^ρἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ." Ταῦτα δὲ
οὐχ ἀπλῶς ^φφησιν, ἀλλ' ἐκείνους αἰνιττόμενος τοὺς μεγαλο- E
φρονούντας ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίοις. Γράμμα δὲ ἐνταῦθα τὸν
νόμον φησὶ, τὸν κολάζοντα τοὺς πλημμελοῦντας· πνεῦμα δὲ
τὴν χάριν τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος τοὺς ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν
νεκρωθέντας ζωοποιούσαν. Εἰπὼν γὰρ τὴν διαφορὰν τὴν
ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πλακῶν, οὐκ ἐνδιατρίβει αὐτῇ, ἀλλὰ
παραδραμὼν αὐτήν, ταύτην ἐπιπλεῖον ἐργάζεται, ^ῃἥ μάλιστα

7 v. 4.

8 v. 5.

9 v. 5.

10 Rom. vii. 14.

^ε ἐπεὶ] ἐπειδὴ F. ἐπεὶ om. A. ἐπειδὴ in marg. B. ^η τούτων γὰρ—φησὶν]
ὡσεὶ ἔλεγε, τούτων ἡμῖν ὁ X. αἴτιος, εἰτα ἐπάγει D. ^ι ἱμάλιστα om. B.
^κ τῷ εἰρημένῳ A. B. ^λ αὐτῷ αὐτοῦ A. F. ^μ ἄλλη] καὶ ἡ ἄλλη D.
^ν οὖν] δαὶ D. Mox οἶδαμεν om. id. ^ο Olliū legebatur ἐπεργάζεται. Is.
ἐπεξερ. Sav. marg. ἐπιεργάζεται clam edidit Montef. Hoc ipsum tamen est
in nostro F. ^ρ ἀποκτείνει B. Mosq. ^φ φησιν] ποιεῖ D. ^τ γὰρ
om. D. ^ῃ ἥ D. F.

ἐλεῖν τὸν ἀκροατὴν ἡδύνατο, ἀπὸ τοῦ συμφέροντος καὶ κούφου. Οὔτε γὰρ πόνον ἔχει, φησὶ, καὶ μεῖζονα παρέχει τὴν χάριν. Εἰ γὰρ περὶ Χριστοῦ διαλεγόμενος, ἐκεῖνα μάλιστα τίθησιν, ἃ τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ ἐστὶ μάλλον ἢ τῆς ἀξίας, καὶ ἀλλή-
 476 τοις συνδέεται· πολλῶ μάλλον ἐπὶ τῆς διαθήκης, ἡ ἀναγκαίως τοῦτο ποιεῖ. Τί οὖν ἐστὶ, “τὸ γράμμα ἡ ἀποκτείνει;” ^WἘλ-
 πεν ὅτι ἐν πλαξὶ λιθίναις, καὶ καρδίαις σαρκίναῖς· οὐδέπω μεγά-
 λην ἐδόκει διαφορὰν λέγειν. Προσέθηκεν ὅτι ἐκείνη γράμματι ἢ μέλανι, αὕτη δὲ πνεύματι· οὔτε τοῦτο πᾶν αὐτοῦς διήγειρε. Λέγει λοιπὸν ὅπερ ἱκανὸν αὐτοῦς πτερῶσαι, ὅτι τὸ μὲν ἀποκτείνει, τὸ δὲ ζωοποιεῖ. Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἐν τῷ νόμῳ ὁ ἁμάρτημα ἔχων, ὑκολάζεται· ἐνταῦθα ὁ ἁμαρτήματα ἔχων,
 B προσελθὼν βαπτίζεται, καὶ γίνεται δίκαιος· δίκαιος δὲ ἡ γινόμενος ζῇ, τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγείς. Ὁ νόμος ἐὰν λάβῃ φονέα, ἀναιρεῖ· ἡ χάρις ἐὰν λάβῃ φονέα, φωτίζει καὶ ζωοποιεῖ. Καὶ τί λέγω φονέα; Ξύλα ἔλαβεν ἐν σαββάτῳ συλλέξαντα ὁ νόμος, καὶ ἐλίθασε· τοῦτό ἐστι, “τὸ γράμμα ἀποκτείνει.” Μυρίους ἀνδροφόνους καὶ ληστὰς λαμβάνει ἡ χάρις, καὶ βαπτίζουσα ἀπαλλάττει τῶν προτέρων κακῶν τοῦτό ἐστι, “τὸ πνεῦμα ζωοποιεῖ.” Ἐκεῖνος ἀπὸ ζῶντος νεκρὸν ἐργάζεται τὸν ἀλόντα· αὕτη ἀπὸ νεκροῦ ζῶντα κατα-
 C σκευάζει τὸν ὑπεύθυνον. ¹¹ “Δεῦτε γὰρ ἡ πρὸς με οἱ κοπιῶν-
 τες καὶ πεφορτισμένοι” καὶ οὐκ εἶπε, κολάσω ὑμᾶς, ἀλλ’
 “ἀναπαύσω ὑμᾶς.” Ἐν γὰρ τῷ βαπτίσματι ἡ θάπτεται τὰ ἁμαρτήματα, ἐξαλείφεται τὰ πρότερα, ζωοποιεῖται ὁ ἄνθρω-
 πος, ὥσπερ εἰς πλάκα αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἐγγράφεται πᾶσα ἡ χάρις. Ἐννόησον τοίνυν ὅση τοῦ πνεύματος ἡ ἀξία, ὅταν αἱ πλάκες αὐτοῦ βελτίους τῶν προτέρων, ὅταν μεῖζόν τε καὶ αὐτῆς τῆς ἀναστάσεως ἐπιδεικνύηται. Καὶ γὰρ καὶ ἡ νέκρω-
 σις αὕτη τῆς προτέρας χαλεπωτέρα, ἥς καὶ ἀπαλλάττει, καὶ τοσοῦτῳ, ὅσῳ ψυχὴ σώματος βελτίων καὶ αὕτη δι’ ἐκείνης
 D συνίσταται ἡ ζωὴ, ἢ δι’ ἐκείνης ἦν τὸ πνεῦμα δίδωσιν. Εἰ δὲ ταύτην δυνατὸν χαρίσασθαι, πολλῶ μάλλον τὴν ἐλάττωνα· ἐκείνην μὲν γὰρ προφῆται εἰργάσαντο, ταύτην δὲ οὐκέτι.

¹¹ Matth. xi. 28.

^t ἀναγκαίως seclusum a Sav. abest a B. Paulo post οὖν om. D. ἡ ἀπο-
 κτείνει A. Infra ἀποκτείνει A.B. ^w εἶπεν] εἶπὼν D. Mox καὶ ἐν καρδίαις

A.F. In proximis legelatur οὐδέπω δὲ μεγάλην—προσέθηκεν οὖν ὅτι—λέγει
 οὖν λοιπόν. Particulas auctoritate omnium Codicum sustulimus. ^x ὅπερ]

+ ἦν D. ^y ἐκολάζετο D. Mox ἁμαρτήματα A.B.F. ἁμάρτημα vulgō.

^z γινόμενος B. ^a πρὸς με] + φησὶν D. δεῦτε γὰρ, φησὶ, πρὸς με πάντες
 οἱ κ. A. ^b ἐθάπτεται D.F. ^c ἐπιδείκνυται A. Mox καὶ post γὰρ om. B.

^d Verba repetita δι’ ἐκείνης habent A.D.F. In Edd. desunt.

Οὐδεὶς γὰρ δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός. Οὐδὲ ἐκείνην δὲ χωρὶς πνεύματος παρείχον οἱ προφήται. Οὗ τοῦτο δὲ ἐστὶ μόνον τὸ θαυμαστὸν, ὅτι ζωοποιεῖ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑτέροις τοῦτο παρέσχε ποιεῖν. ¹² «Λάβετε γὰρ, φησὶ, πνεῦμα ἅγιον.» Διὰ τί; χωρὶς πνεύματος γὰρ οὐκ ἐνῆν; Ἀλλὰ δεικνύς ὁ θεός, ὅτι τοῦτο τῆς ἐξουσίας ἐστὶ τῆς ἀνωτάτω, καὶ τῆς οὐσίας τῆς βασιλικῆς ἐκείνης, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει ἰσχύν, καὶ τοῦτό φησι. Διὸ καὶ ἐπάγει· «¹³ Ὡν εἰν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, Ἐ¹ ἀφῶνται, καὶ ὧν εἰν κρατῆτε, κεκράτηνται.»

¹⁸ Ἐπεὶ οὖν ἐζωοποίησεν ἡμᾶς, μένωμεν ζῶντες, καὶ μὴ πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανίωμεν νεκρότητα· ὁ ^h γὰρ Χριστὸς οὐκέτι ἀποθνήσκει. ¹³ «Ὁ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ.» ⁱ Καὶ οὐ βούλεται αἰεὶ χάριτι ἡμᾶς σῶζεσθαι, ἐπεὶ ⁽⁵⁸²⁾ κενοὶ πάντων ἡμεῖς ἐσόμεθα· διὸ καὶ παρ' ἡμῶν εἰσφέρεσθαι τι βούλεται. Εἰσενέγκωμεν ^k τοῖνυν, καὶ τὴν ψυχὴν ζῶσαν διατηρῶμεν. Τί δὲ ἐστὶ ψυχῆς ζωῆς, ἀπὸ τοῦ σώματος μάνθανε. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα τότε λέγομεν ζῆν, ὅταν βαδίζῃ ὑγιῇ τινα βάδισιν· ὅταν δὲ κατακέηται διαλυθῇ, καὶ παρὰ τάξιν κινῆται, ⁴⁷⁷ καὶν δοκῇ ζῆν ἢ βαδίζειν, παντὸς θανάτου χαλεπωτέρα ἢ τοιαύτη ζωῇ. Καὶν φθέγγηται ἡμῶν ὑγιῆς, ἀλλὰ τῶν παραπλήγων ῥήματα, καὶ ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων βλέπη, πάλιν τῶν τετελετωκότων ἐλεεινότερος ὁ τοιοῦτος. Οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν μὴ ὑγιῆς ἔχῃ, καὶν δοκῇ ζῆν, τέθνηκεν· ὅταν τὸ χρυσίον μὴ βλέπη ὡς χρυσίον, ἀλλ' ὡς μέγα τι καὶ τίμιον, ὅταν τὰ μέλλοντα μὴ ἐννοῇ, ^m ὅταν χαμαὶ σύρῃται, ὅταν ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων πράττῃ. Πόθεν γὰρ δῆλον ὅτι ψυχὴν ἔχομεν; οὐκ ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν; Ὅταν οὖν τὰ αὐτῆς μὴ ἐνεργῇ, οὐχὶ τέθνηκεν; Οἶον, ὅταν μὴ ἐπιμελῇται ἀρετῆς, ἀλλὰ ἀρπάξῃ καὶ ^B παρανομῇ, πόθεν δύναμαι εἰπεῖν ὅτι ψυχὴν ἔχεις; Ὅτι βαδίζεις; Ἀλλὰ τοῦτο καὶ τῶν ἀλόγων. Ἀλλ' ὅτι ἐσθλῆις καὶ πίνεις; Ἀλλὰ τοῦτο καὶ τῶν θηρίων. Ἀλλ' ὅτι ὀρθὸς ἑστηκας ἐπὶ δύο ποσὶ; Τοῦτό μοι μᾶλλον δείκνυσιν, ὅτι θηρίον εἰ ἀνθρωπόμορφον. Ὅταν μὲν γὰρ τὰ ἄλλα ἔχῃς ἐκείνου, τὴν δὲ διανύστασιν μηκέτι, μᾶλλον με ταράττεται καὶ ἐκδειματοῖς, καὶ

¹² Joan. xx. 22.¹³ Rom. vi. 10.

^e ἔχει] παρέχει A.F. καὶ ante τοῦτο om. D. ^f ἀφῶνται A.F. ^g ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς ἐν ριστῶ ζωῆς, καὶ ὅτι νεκρὰν ἔχει ψυχὴν ὁ τρυφῶν καὶ αἰσχροῦ φθελγόμενος καὶ ἀσελγαίνων· καὶ περὶ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Αἰγυπτίας. Verou. ^h γὰρ X.] Sic omnes nostri. X. γὰρ vulgo. ⁱ καὶ om. C.D. Mox ἀλλὰ pro δω habet C. ^k τοῖνυν] + τὰ παρ' ἡμῶν C.D. Mox καὶ γὰρ om. iidem. ^l μὴδὲν] + δὲ C.D. ^m ὅταν] Sic A.C.D.F. et Sav. marg. Edebatut ἀλλά. Mox ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων omnes: ἀνθ' ἑτέρων ἕτερα Edd.

μᾶλλον τέρας εἶναι νομίζω τὸ φαινόμενον. Καὶ γὰρ εἰ θηρίον
 C εἶδον ἀνθρωπίνῃ φθεγγόμενον ^uφωνῇ, οὐκ ἂν δι' αὐτὸ τοῦτο
 ἔφην ἀνθρώπον εἶναι, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο θηρίον
 θηρίου τερατωδέστερον. Πόθεν οὖν δυνήσομαι μαθεῖν, ὅτι
 ψυχὴν ἔχεις ἀνθρώπου, ὅταν λακτίζῃς ὡς οἱ ὄνοι, ὅταν μνησικα-
 κῆς ὡς αἱ κάμηλοι, ὅταν δάκνῃς ὡς οἱ ἄρκτοι, ὅταν ἀρπάξῃς
 ὡς οἱ λύκοι, ὅταν κλέπτῃς ὡς αἱ ἀλώπεκες, ὅταν δολερός ᾖς ὡς
 οἱ ὄφεις, ὅταν ἀναισχυντῇς ὡς ὁ κύων; Ῥπόθεν δυνήσομαι
 μαθεῖν ὅτι ψυχὴν ἔχεις ἀνθρώπου; Βούλεσθε δεῖξω νεκρὰν
 ψυχὴν καὶ ζῶσαν; ^vἈγῶμεν τὸν λόγον πάλιν ἐπὶ τοὺς ἀρ-
 χαίους ἄνδρας ἐκείνους, καὶ ^rεἰ δοκεῖ, τὸν πλούσιον εἰς μέσον
 D καταθώμεθα τὸν ἐπὶ τοῦ Λαζάρου, καὶ εἰσώμεθα τί ποτέ ἐστι
 ψυχῆς νέκρωσις. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος νεκρὰν εἶχε ψυχὴν, καὶ
 δηλὸν ἀφ' ὧν ἐποίει. Τῶν μὲν γὰρ ψυχῆς ἔργων οὐδὲν
 ἔπραττεν, ἥσθιε δὲ καὶ ἔπινε καὶ ἐτρώφα μόνον. Τοιοῦτοί εἰσι
 καὶ νῦν οἱ ἀνδελφίμονες καὶ ὠμοί· νεκρὰν γὰρ ἔχουσι καὶ οὗτοι
 ψυχὴν, ὥσπερ ἐκεῖνος. Τὸ γὰρ θερμὸν ^aαὐτῆς ἅπαν τὸ ἀπὸ
 τῆς φιλίας τῆς ^tπρὸς τὸν πλησίον ἀνάλωται, καὶ ἐστὶν ἀψύχου
 σώματος νεκροτέρα. Ὁ δὲ πένης οὐ τοιοῦτος, ἀλλ' ἐν αὐτῷ
 E τῷ ἄκρῳ τῆς φιλοσοφίας ἐστὼς διέλαμπε· καὶ λιμῷ παλαίων
 διηνεκεῖ, καὶ οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας εὐπορίων τροφῆς, οὐδὲ οὕτως
 εἶπε τι βλάβσημον εἰς τὸν θεόν, ἀλλ' ἔφερεν ἅπαντα γενναίως.
 Οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο ψυχῆς ἔργον, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐτονίας καὶ
 τῆς ὑγείας τεκμήριον μέγιστον. Ὅταν δὲ ταῦτα μὴ ᾖ, δηλὸν
 ὅτι παρὰ τὸ νεκρῶσθαι ἀπόλωλεν. Ἡ οὐ νεκρὰν ἐκείνην
 εἶναι φήσομεν, εἶπέ μοι, ἥ ἔπεισι ^vμὲν ὁ διάβολος πλήττων,
 478 κεντῶν, δάκνων, λακτίζων, αἰσθάνεται δὲ ἐκείνη οὐδενὸς τούτων,
 ἀλλὰ κεῖται νεκρωμένη, καὶ τῆς περιουσίας αὐτῆς ἀφαιρου-
 μένης ^wοὐκ ἄλγει, ἀλλ' ἐφάλλεται μὲν ἐκεῖνος, μένει δὲ αὕτη
 ἀκίνητος, ὥσπερ σῶμα ψυχῆς ἀπελθούσης, οὐδὲ αἰσθανομένη;
 Ὅταν γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ φόβος μὴ παρῇ μετὰ ἀκριβείας, τοι-
 αύτην ^xαὐτὴν εἶναι ἀνάγκη, καὶ νεκρῶν ἀθλιωτέραν. Οὐδὲ γὰρ
 εἰς ἰχώρα διαλύεται καὶ τέφραν καὶ κόνιν ἡ ψυχὴ, καθάπερ
 τὸ σῶμα, ἀλλ' εἰς τὰ τούτων δυσωδέστερα, εἰς μέθην καὶ θυμὸν
 καὶ πλεονεξίαν, εἰς ἀτόπους ἔρωτας καὶ ἀκαίρους ἐπιθυμίας. Εἰ
 B δὲ βούλει αὐτῆς ἀκριβέστερον ἰδεῖν τὸ δυσῶδες, δός μοι ψυχὴν
 καθαρὰν, καὶ τότε ὅψει σαφῶς πῶς ἐστὶ δυσώδης ^yἡ αἰσχροῦ

^u φωνῇ] τῇ φωνῇ Edd.

C.D. ^v ἀνάγωμεν D.

^t πρὸς] Sic A.B.C.F. eis vulgo. Statim ἀνάλωται Codd. ἀνέλκωται Edd.

^v μὲν om. F. Mox αἰσθάνεται A.F. et p.p. κείται F.

ἀλλῃ B.F. Mox ἐφάλλεται B. ^x αὐτὴν εἶναι] εἶναι αὐτὴν A.F. ^y ἡ] πῶς C.D.

^a ἄρκτοι A.B.

^r πόθεν—ἀνθρώπου; om.

^r εἰ δοκεῖ] ἴδομεν καὶ A.

^a αὐτῆς] αὐτοῖς C.

^w οὐκ ἄλγει] μὴ

αὕτη καὶ ἀκάθαρτος. Νῦν μὲν γὰρ οὐ δυνήσῃ συνιδεῖν. Ἐως
² μὲν γὰρ ἂν ὤμεν ἐν συνηθείᾳ δυσωδίας, οὐκ αἰσθανόμεθα ὅταν
 δὲ πνευματικοῖς τρεφώμεθα ῥήμασι, τότε εἰσόμεθα ³ ἐκεῖνο
 τὸ κακόν. Καίτοι πολλοῖς ἀδιάφορον τοῦτο εἶναι δοκεῖ. Καὶ
⁴ οὐδέπω λέγω περὶ γενένης· ἀλλ', εἰ βούλεσθε, τὰ παρόντα
 ἐξετάσωμεν, καὶ μὴ τὸν αἰσχρὰ πράττοντα, ἀλλὰ τὸν αἰσχρὰ
⁵ φθεγγόμενον, πῶς ἐστὶ καταγέλαστος, πῶς ἑαυτὸν καθυβρίζει
 πρῶτον· καθάπερ τις βύρβυρον τινα ἀπὸ τοῦ στόματος ἀφίει, C
 οὕτως ἑαυτὸν μολύνει. Εἰ ⁶ γὰρ τὸ ρέθρον οὕτως ἀκάθαρτον,
 ἐννόησον οἷα ἡ πηγὴ τοῦ βορβόρου τούτου· ¹⁴ Ἐκ γὰρ τοῦ
 περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Ἐγὼ δὲ οὐ διὰ
 (583) τοῦτο πενθῶ μόνον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ εἶναι δοκεῖ τῶν ἀτόπων τοῦτο
 παρὰ τισιν. Ἐντεῦθεν ἅπαντα αἷζεται τὰ κακὰ, ὅταν καὶ
 ἁμαρτάνωμεν, καὶ μηδὲ πλημμελεῖν νομίζωμεν.

Βούλει οὖν μαθεῖν ὅσον κακόν τὸ αἰσχρὰ φθέγγεσθαι;
 Ἐννόησον τοὺς ἀκούοντας, πῶς ἐρυθριῶσιν ἐν τῇ ἀσχημοσύνῃ
 τῇ σῇ. Τί γὰρ εὐτελέστερον ἀνδρὸς αἰσχρολόγου; τί ἀτιμώ-
 τερον; Εἰς γὰρ τὴν τῶν ⁷ μίμων ὠθοῦσιν ἑαυτοὺς οἱ τοιοῦτοι
 τάξιν, καὶ εἰς τὴν τῶν πεπορνευμένων γυναικῶν μάλλον δέ, D
⁸ ἐκεῖναι ἐρυθριῶσιν ἢ ὑμεῖς. Πῶς ἰδύνασαι διδάξαι γυναῖκα
 σωφρονεῖν, παιδεύειν αὐτὴν διὰ τούτων εἰς ἀσέλγειαν ἐκβαίνειν
 τῶν ῥημάτων; Βέλτιον σηπεδῶνα ἀπὸ τοῦ στόματος ἀφίεναι,
 ἢ ῥῆμα αἰσχρόν. Νῦν δέ, ἂν μὲν ᾄξῃ τὸ στόμα, οὐδὲ τῶν
 κοινῶν μετέχεις σιτίων· τοσαύτης δὲ δυσωδίας οὐσης ἐν τῇ
 ψυχῇ, μυστηρίων τολμᾷς κοινωνεῖν, εἰπέ μοι; Καὶ εἰ μὲν σκευὸς
 ἀκάθαρτον τις λαβὼν, ἐπὶ τῆς τραπέζης κατέθετο τῆς σῆς,
 ξύλοις ⁹ ἂν αὐτὸν παῖον ἤλασας· τὸν δὲ θεὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης
 τῆς ¹⁰ αὐτοῦ· τράπεζα γὰρ αὐτοῦ, τὸ στόμα τὸ ἡμέτερον ¹¹ εὐ- E
 χαριστίας πληρούμενον· σκεύους ἀκαθάρτου παντὸς ῥήματα
 βδελυρότερα προφέρων, οὐκ οἶει παροξύνειν, εἰπέ μοι; καὶ
 πῶς ¹² ἐνι τοῦτο; Οὐδὲν γὰρ οὕτω παροργίζει τὸν ἅγιον καὶ
¹³ καθαρὸν, ὥς ¹⁴ τὰ τοιαῦτα ῥήματα· οὐδὲν οὕτως ἱταμούς καὶ

¹⁴ Matth. xii. 34.

² μὲν γὰρ] Sic D.F. μὲν vulgo abest. Statim ἂν om. D. ³ ἐκεῖνον D.
⁴ οὕτω C. οὕτω D. ⁵ φθεγγόμενον] + καὶ ὀφόμεθα (ὀφίωμ. D.) C.D. Mox
 ἰdem καθυβρίζει. πρῶτον μὲν γὰρ καθάπερ. ⁶ γὰρ] δέ C.D. ⁷ ὅταν] +
 γὰρ C.D. ⁸ νομίζωμεν] + πότε (τότε D.) πανσόμεθα C.D. Mox οὖν om. ἰdem.
⁹ μίμων] νομίμων D. Mox πορνευμένων γυν. A.B.C. ¹⁰ ἐκεῖναι] καὶ ἐκεῖ-
 ναι D. Statim legebatur ἐρυθριῶσι μάλλον ἢ ὑμεῖς: sed μάλλον non est in A.C.
 D.F. ¹¹ ἰδύνασαι] οὖν δυνήσῃ C.D. Mox εἰς ἀσέλγειαν διὰ τούτων inverteo
 ordine Edd. ¹² ἂν αὐτῶν] Sic C.D.F. αὐτῶν ἂν vulgo. ἂν om. A. ¹³ αὐτοῦ
 A.B.C. αὐτοῦ Edd. ¹⁴ εὐχαριστίας om. B. Mox σκεύους ἀκαθαρτότερον
 παντὸς τοῦτον β. βδελυρότερα (βδελυρὰ C.) προφέρων C.D. ¹⁵ ἐνι] ἢ in
 C.D. ¹⁶ καθ.] τὸν καθ. vulgo. τὸν om. A.B.C. ¹⁷ τὰ τοιαῦτα β.]
 Sic omnes nostri: τὰ β. ταῦτα Edd.

ἀναισχύντους ποιεῖ, ὥς τὸ λέγειν ἡ τὰ τοιαῦτα καὶ ἀκούειν οὐδὲν οὕτως ἑκλύει τὰ νεῦρα τῆς σωφροσύνης, ὥς ἡ διὰ τούτων ἀναπτομένη φλόξ. Μύρον ἐνέθετό σου τῷ στόματι ὁ θεός· σὺ δὲ νεκροῦ δυσωδέστερα ἀποτίθεσαι ῥήματα, καὶ αὐτὴν ἀναι-
 479 ρεῖς τὴν ψυχὴν, καὶ ἀκίνητον ποιεῖς. Καὶ γὰρ ὅταν ὑβρίζῃς, οὐκ ἔστι τοῦτο ψυχῆς φωνή, ἀλλὰ θυμοῦ· ὅταν αἰσχροῦ λέγῃς, οὐκ ἐκείνη ἐφθέγγετο, ἀλλ' ἡ ἀκολασία· ὅταν κακηγοῖς, ἡ βασκανία· ὅταν ἐπιβουλεύῃς, ἡ πλεονεξία. Ταῦτα γὰρ οὐκ ἐκείνης, ἀλλὰ τῶν παθῶν αὐτῆς, καὶ τῶν νοσημάτων. Ὡς περ οὖν τὸ φθείρεσθαι οὐχ ἀπλῶς τοῦ σώματος, ἀλλὰ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ πάθους τοῦ ἐν τῷ σώματι· οὕτω δὴ καὶ ταῦτα, τῶν προσγινομένων αὐτῇ ὁ παθῶν. Εἰ γὰρ βούλει ψυχῆς ἀκούσαι φωνῆς ζωῆς, ἀκουσον Παύλου λέγοντος· ¹⁵ “Ἐχόντες ἑτρο-
 Β φὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα” καὶ, “Ἔστι πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια” καὶ, “Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ.” Ἀκουσον Πέτρου λέγοντος· ¹⁶ “Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι.” Ἀκουσον τοῦ Ἰωβ εὐχαριστοῦντος καὶ λέγοντος· ¹⁷ “Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο.” Ταῦτα ψυχῆς ζωῆς τὰ ῥήματα, ταῦτα ἐνεργούσης τὴν οἰκίαν ἐνέργειαν. Οὕτω καὶ Ἰακώβ ἔλεγεν· ¹⁸ “Ἐὰν δῶ μοι κύριος ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι” οὕτω καὶ Ἰωσήφ, “Πῶς ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ; Ἀλλ’
 C οὐχ ἡ βάρβαρος ἐκείνη, ἀλλ’ ὥς περ μεθύουσα καὶ παραπαίουσα, οὕτως ἐφθέγγετο λέγουσα, “Κοιμήθητι μετ’ ἐμοῦ.” Ταῦτ’ οὖν εἰδότες, ζηλώσωμεν τὴν ὡς ζῶσαν ψυχὴν, φύγωμεν τὴν νενεκρωμένην, ἵνα καὶ τῆς μελλούσης ἐπιτύχωμεν ζωῆς ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὡς μετασχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι’ οὗ καὶ μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

¹ Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς

¹⁵ 1 Tim. vi. 8, 6. Gal. vi. 14.

¹⁶ Act. iii. 6.

¹⁷ Job. i. 21.

¹⁸ Gen. xxviii. 20. xxxix. 9.

¹ Cap. III. v. 7, 8.

¹ τὰ quod aberat, est in omnibus Codd.

¹ διαλύει A. ⁸ παθῶν] +

ἐστὶν C.D. ¹ τροφὰς] διατροφὰς D.

¹ καὶ λέγοντος om. D. Mox

ἀφείλετο A.C.

¹ ζῶσαν] μακαρίαν D.

¹ μετασχεῖν] ἐπιτυχεῖν F.

Quae post φιλανθρωπίᾳ leguntur, sumta sunt ex D.F. Nam in Edd. desunt.

υἱούς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ ὁ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην· πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἢ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;

(584)

Εἰπεν, ὅτι λίθιναι αἱ πλάκες αἱ Μωϋσέως, ^a ὥς ὅτι γράμματα εἶχον, καὶ ὅτι σάρκιναι αὐταί, αἱ καρδίαι τῶν ἀποστόλων, καὶ πνεύματι ἦσαν ἐγγεγραμμέναι· καὶ ὅτι τὰ μὲν γράμματα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Ἐλείπετο λοιπὸν τῇ συγκρίσει ταύτῃ προσθεῖναι καὶ ἕτερον οὐ μικρὸν, τὸ τῆς δόξης Μωϋσέως ὅπερ ἐνταῦθα οὐδεὶς ^b εἶδεν ἐπὶ τῆς καινῆς τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς. Διὸ καὶ μέγα ἐδόκει εἶναι, ἐπειδὴ αἰσθητὴ ἦν ^c ἡ δόξα. Ὁφθαλμοῖς γὰρ ἐωρᾶτο σῶματος, εἰ καὶ ἀπρόσιτος ἦν· ἡ δὲ τῆς καινῆς νοητὴ. Οὐ γὰρ σαφὴς τοῖς ἀσθενεστέροις τῆς τοιαύτης ὑπεροχῆς ἢ κατάληψις· ἀλλ' ἐκείνη μᾶλλον αὐτοὺς ἤρε, καὶ ἐπέστρεφε πρὸς ἑαυτήν. Ἐπεὶ οὖν εἰς ταύτην ἐνέπεσε τὴν σύγκρισιν, ^d καὶ σπουδαῖζει δεῖξαι τὴν ὑπεροχὴν, ^e σφόδρα δὲ δύσκολον ἦν διὰ τὸ παχὺ τῶν ἀκροατῶν ὅρα τί ποιεῖ, καὶ πῶς αὐτὸ μεθοδεύει, πρῶτον ἀπὸ λογισμῶν τὴν διαφορὰν ^f εἰσάγων, καὶ πλέκων αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ^g ἐμπροσθεν εἰρημένων. Εἰ γὰρ ἐκείνη μὲν θανάτου, αὕτη δὲ ζωῆς ἢ διακονία, ἀναμφίβωλον ὅτι καὶ ἡ δόξα αὕτη μεῖζων ἐκείνης, φησὶν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ εἶχεν ^h αὐτὴν δεῖξαι τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς σωματικοῖς, τῷ συλλογισμῷ παρέστησεν αὐτῆς τὸ ὑπερέχον, λέγων· “Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ⁱ ἐγενήθη ἐν δόξῃ, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἢ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;” Διακονίαν ⁱ δὲ θανάτου τὸν νόμον λέγει. Καὶ σκόπει πῶς καὶ ἐν τῇ συγκρίσει πολλὴν ποιεῖται ^k τὴν ἀσφάλειαν, ὥστε μηδεμίαν δοῦναι τοῖς αἰρετικοῖς λαβὴν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ ποιητικὸς τοῦ θανάτου, ἀλλ', “ἡ διακονία τοῦ θανάτου” ^l διακονεῖ γὰρ εἰς θάνατον, οὐκ ἔτικτε θάνατον. Ἡ γὰρ τοῦ θανάτου ποιητικὴ, ἢ ἁμαρτία ἦν· οὗτος δὲ τὴν κόλασιν ἐπήγε, καὶ τῆς ἁμαρτίας δεικτικὸς ἦν, οὐ ποιητικὸς. Ἀπεκάλυπτε γὰρ σαφέστερον τὸ ^m κακόν, καὶ ἐκόλαζεν, οὐκ ᾔθει εἰς τὸ κακόν· καὶ διηκόνει, οὐ πρὸς τὸ γενέσθαι ἁμαρτίαν ἢ θάνατον, ἀλλὰ πρὸς τὸ δοῦναι δίκην τὸν ⁿ ἁμαρτόντα. Ὡστε καὶ ἀναιρετικὸς ἦν ταύτῃ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ γὰρ οὕτω φοβερὰν αὐτὴν δεικνὺς, εὐδελον ὅτι

HOM. VII. ^a ὥς om. D. Mox legebatur et distinguebatur καὶ ὅτι σάρκιναι αὐταί. αἱ καρδίαι δὲ τῶν ἀπ. Sed de non exstat in Codd. ^b εἶπεν D. ^c ἡ δόξα A.D.F. ἢ aberat. ^d καὶ om. D. ^e σφόδρα δὲ καὶ ἐπὶ σφόδρα D. ^f εἰσάγων καὶ πλέκων] εἰσαγαγὼν συλλογίζεται D. ^g δεῖξαι αὐτὴν inverso ord. A.F. Mox αὐτοῖς pro αὐτῆς D. ^h ἐγενήθη om. D. Mox πῶς οὐχὶ—ἐν δόξῃ om. F. ⁱ δὲ om. D. Mox καὶ post πῶς ex omnibus Codd. receptum est. ^k τὴν om. D. ^l διηκόνει F. ^m κακὸν] + ποιῶν D. ⁿ ἁμαρτόντα A.

καὶ φευκτὴν αὐτὴν ποιεῖ. Ὡς περ οὖν ὁ τὸ ξίφος μεταχει-
 ρίζων, καὶ τὸν κατὰ δικὸν ἁποτέμνων, διακονεῖ τῷ δικαστῇ
 ἀποφαινομένῳ, καὶ οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ ἀναιρῶν, καίτοι γε αὐτὸς
 ἀποτέμνων, ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἀποφαινόμενος καὶ καταδικάζων, ἀλλ'
 ἡ τοῦ ῥυπαροῦ ποινὴ οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα οὐκ αὐτὸς
 ἀναιρεῖ, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία. Αὕτη καὶ ἀνήρει καὶ κατεδικάζε-
 τιμωρούμενος δὲ οὗτος ἐκείνης ὑπετέμενετο τὴν ἰσχὺν, τῷ φόβῳ
 τῆς τιμωρίας ἀναστέλλων αὐτήν. Οὐκ ἠρέκεσθαι δὲ τούτῳ μόνῳ
 εἰς τὴν παράστασιν τῆς ὑπεροχῆς, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προστίθεται,
 λέγων· “ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις.” Ὅρα πῶς
 πάλιν ὑποτέμενεται τὸ φρόνημα τὸ Ἰουδαϊκόν. Οὐδὲν γὰρ
 ἕτερον ἢ τὰ γράμματα ὁ νόμος· οὐ βοήθειά τις ἀπὸ τῶν γραμ-
 μάτων ἐκπηδῶσα, καὶ ἐμπνέουσα τοῖς ἀγωνιζομένοις, καθάπερ
 ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ στήλαι καὶ γραφαὶ θάνατον
 φέρουσαι τοῖς τὰ γράμματα παραβαίνουσιν. Εἶδες πῶς δια-
 ροῦμενος τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν, καὶ διὰ τῶν ὀνομάτων
 αὐτῶν καθαιρεῖ τὸ ἀξίωμα, λίθον εἰπὼν, καὶ γράμματα, καὶ
 διακονίαν θανάτου, καὶ προσθεῖς ὅτι ἐντετυπωμένη; Ἐντεῦθεν
 γὰρ οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει, ἢ ὅτι ἐν ἐνὶ χωρίῳ ὁ νόμος ἵδρυτο, οὐ
 καθάπερ τὸ πνεῦμα πανταχοῦ παρὴν πολλὴν ἐμπνέον τὴν
 ἰσχὺν ἅπασιν· ἢ ὅτι πολλὴν ἐμπνέει τὴν ἀπειλὴν τὰ γράμ-
 ματα, καὶ ἀπειλὴν οὐδὲ ἀφανισθῆναι δυναμένην, ἀλλὰ δια-
 παντὸς μένουσαν, ὥστε λίθοις ἐγκεκολαμένην. Εἶτα καὶ
 δοκῶν ἐγκωμιάζειν τὰ παλαιὰ, κατηγορίαν πάλιν ἀναμί-
 γνυσιν Ἰουδαίων. Εἰπὼν γὰρ, “ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη
 ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ,” ἐπήγαγεν, “ὥστε μὴ δύνασθαι
 ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως” ὁ
 πολλῆς ἦν αὐτῶν ἀσθενείας καὶ χαμαιζηλίας. Καὶ πάλιν,
 481 οὐ διὰ τὴν δόξαν τῶν πλακῶν, ἀλλὰ, “διὰ τὴν δόξαν τοῦ
 προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην,” φησί. Δείκνυσιν γὰρ
 τὸν φέροντα δοξαζόμενον, οὐκ ἐκείνας. Οὐ γὰρ εἶπε, διὰ τὸ
 μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι εἰς τὰς πλάκας, ἀλλ', “εἰς τὸ πρόσωπον
 Μωϋσέως” καὶ πάλιν, οὐ διὰ τὴν δόξαν τῶν πλακῶν, ἀλλὰ,
 “διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ.” Εἶτα ἐπειδὴ ἐπῆρεν
 αὐτήν, ὅρα πῶς πάλιν καθαιρεῖ λέγων, “τὴν καταργουμένην.”
 Οὐ μὴν τοῦτο κατηγορίας ἐστίν, ἀλλὰ ἐλαττώσεως· οὐδὲ γὰρ
 εἶπε, τὴν διεφθαρμένην, τὴν πονηράν, ἀλλὰ τὴν πανομένην, καὶ
 Β τέλος λαμβάνουσαν. “Πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἢ διακονία τοῦ
 πνεύματος ἐστὶ ἐν δόξῃ;” Τεθαρρηκὼς γὰρ λοιπὸν τὰ τῆς
 καινῆς αἴρει, ὡς ἀναμφισβήτητα. Καὶ σκόπει τί ποιεῖ. Ἀν-

ο ἀποκτείνων Α.

ρ ρυπαρὸν Β. Μοχ ἀνήρει προ ἀναιρεῖ Δ.

α ἀλλὰ + καὶ Δ.

ρ ἐνέπνει Δ.

α χαμαιζ. + πρῶγμα Δ.

τ γὰρ οὐκ Δ.

τέστητε λίθον καρδίᾳ, καὶ γράμμα πνεύματι. Εἴτα δέξας τὰ ὡς ἀμφοτέρων, οὐκέτι τίθησι τὰ ἐξ ἀμφοτέρων· ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τοῦ γράμματος θεῖς, τὸν θάνατον καὶ τὴν κατακρίσιν, τὸ ἀπὸ τοῦ πνεύματος οὐκέτι τίθησι, τὴν ζωὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὅπερ μέζονα ἐποίει τὸν λόγον. Ἡ γὰρ καινὴ διαθήκη οὐ ζωὴν ἐδίδου μόνον, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα ἐχορήγει τὸ τὴν ζωὴν παρέχον· ὁ πολλῶς μέζον τῆς ζωῆς ἦν. Διόπερ εἶπεν, “ἡ διακονία τοῦ πνεύματος.” Εἴτα πάλιν τὸ αὐτὸ περιστρέφει, λέγων· “Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως, δόξα.” Καὶ ἐρμηνεύει σαφέστερον τί ἐστι, “Τὸ γράμμα ἀποκτείνει,” τοῦτο λέγων ὅπερ ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, ὅτι δεικτικὸς ἀμαρτίας ἦν ὁ νόμος, οὐ ποιητικὸς. “Πολλῶς μᾶλλον ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης περισσεύει ἐν δόξῃ.” Ἐκείναι μὲν γὰρ αἱ πλάκες τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐδείκνυν καὶ ἐκόλαζον· αὕτη δὲ τοὺς ἀμαρτωλοὺς οὐ μόνον οὐκ ἐκόλαζεν, ἀλλὰ καὶ δικαίους ἐποίει· τοῦτο γὰρ τὸ βάπτισμα ἐχαρίζετο.

3· “Καὶ γὰρ οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἐνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.” Ἐν μὲν οὖν τοῖς προτέροις ἔδειξεν, ὅτι καὶ τοῦτο ἐν δόξῃ, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐν δόξῃ, ἀλλὰ καὶ περισσεύει· οὐ γὰρ εἶπε, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἐστὶ ἐν δόξῃ; ἀλλὰ, “περισσεύει ἐν δόξῃ,” τὴν ἀπὸ τῶν λογισμῶν τῶν εἰρημένων ἔχων ἀποδείξιν. Ἐνταῦθα καὶ τὴν ὑπεροχὴν ὅση, δείκνυσσι λέγων, ὅτι εἰαν συγκρίνω ταύτην ἐκείνη, οὐδὲ δόξα ἐστὶν ἡ δόξα τῆς παλαιᾶς· οὐχ ἀπλῶς τὸ μὴ εἶναι δόξαν κατασκευάζων, ἀλλὰ τῷ τῆς συγκρίσεως λόγῳ. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, “τούτῳ τῷ μέρει” τούτῃστι, κατὰ τὸν τῆς συγκρίσεως λόγον. Οὐ μὴν τοῦτο διαβάλλει τὴν παλαιάν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτὴν συνίστησιν· αἱ γὰρ συγκρίσεις ἐπὶ τῶν συγγενῶν εἰώθασι γίνεσθαι. Εἴτα καὶ ἄλλον κινεῖ λογισμὸν τὸν ἀποδεικνύοντα τὴν ὑπεροχὴν καὶ ἐτέρωθεν. Ποῖον δὲ τοῦτον; Τὸν ἀπὸ τοῦ χρόνου, λέγων· “Εἰ δὲ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῶς μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ.” Τὸ μὲν γὰρ ἐπαύσατο, τὸ δὲ μένει διηνεκῶς. “Ἐχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλὴ παρρησίᾳ χρώμεθα.” Ἐπειδὴ γὰρ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀκούσας ὁ ἀκροατὴς περὶ τῆς καινῆς, ἐζήτει καὶ ὀφθαλμοφανῶς τὴν δόξαν ταύτην ἰδεῖν, ὅρα ποῦ αὐτὸν ἐξακοντίζει, πρὸς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Διὸ καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς μέσον ἔθηκε λέγων, “Ἐχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα,” τοιαύτην; ποταπὴν; “Ὅτι μερίζοντες ἡξιώθημεν ἢ

2 v. 9.

3 v. 10.

4 v. 11.

5 v. 12.

^v ἐξ om. F.
vulgo.

^w κατοίκησιν D.
ἔδοξεν D.

^z οὐ] Sic A.D.F. et Mosqq. οὐδὲ
τέθηκε A. τέθεικε F.

Μωϋσῆς, οὐχ οἱ ἀπόστολοι μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ πιστοί. “Πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα.” Πρὸς τίνα, εἰπέ μοι; πρὸς τὸν θεόν, ἢ πρὸς τοὺς μαθητάς; Πρὸς ὑμᾶς τοὺς μαθητευομένους, φησί· τουτέστι, “μετ’ ἐλευθερίας πανταχοῦ φθεγγόμεθα, οὐδὲν ἀποκρυπτόμενοι, οὐδὲν ὑποστελλόμενοι, οὐδὲν ὑφωρόμενοι, ἀλλὰ σαφῶς λέγοντες· καὶ οὐ δεδοίκαμεν μὴ πλῆξωμεν ὑμῶν τὰς ὕψεις, καθάπερ Μωϋσῆς τὰς Ἰουδαίων. “Οτι γὰρ τοῦτο ἠνίξαστο, ἄκουσον τῶν ἐξῆς· μᾶλλον δὲ τὴν ἱστορίαν πρῶτον ἀναγκαῖον εἰπεῖν· καὶ γὰρ αὐτὸς αὐτὴν συνεχῶς περιστρέφει. Τίς οὖν ἡ ἱστορία; “Οτε ἐκ δευτέρου τὰς πλάκας κατῆει λαβὼν ὁ Μωϋσῆς, δόξα τις ἐκπηδῶσα τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοσοῦτον ἀπέλαμπεν, ὥς μὴ δύνασθαι τοὺς Ἰουδαίους προσιέναι αὐτῷ καὶ διαλέγεσθαι, ἕως ὅτε ἐπέθηκε (580) κάλυμμα τῷ προσώπῳ. Καὶ γέγραπται οὕτως ἐν τῇ Ἐξόδῳ. 6 “Ἦνίκα κατέβη Μωϋσῆς ἐκ τοῦ ὄρους, αἱ δύο πλάκες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ᾔδει Μωϋσῆς ὅτι δεδοξασται ἡ ὕψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν ἐγγίσει αὐτῷ. Καὶ ἐκάλεσεν αὐτοὺς Μωϋσῆς, καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτούς. Καὶ ἐπειδὴ κατέπαυσε Μωϋσῆς λαλῶν πρὸς αὐτούς, ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κάλυμμα. Ἦνίκα δὲ εἰσεπορεύετο ἐναντίον τοῦ κυρίου λαλεῖν, περιήρει τὸ κάλυμμα ἕως τοῦ ἐκπορεύεσθαι αὐτόν.” Ταύτης οὖν ἀναμνήσας τῆς ἱστορίας, φησί· 7 “Καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὥστε μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου.” 8 Ὁ δὲ λέγει, ταιουτόν ἐστιν. Οὐ δὲ χρεῖα καλύπτεσθαι ἡμᾶς, καθάπερ Μωϋσῆς· δυνατοὶ γὰρ ὑμεῖς ἰδεῖν εἰς τὴν δόξαν ταύτην, ἣν περικείμεθα, καίτοι πολλῶ μείζονα καὶ φαιδρότεραν οὔσαν ἐκείνης. Εἶδες τὴν προκοπὴν; Ὁ γὰρ ἐν τῇ προτέρᾳ εἰπὼν, 8 “Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα,” ἐνταῦθα λέγει, ὅτι “πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα” καὶ Μωϋσῆα εἰς μέσον παράγει, κατὰ σύγκρισιν προάγων τὸν λόγον, καὶ ταύτῃ τὸν ἀκροατὴν ἀνάγων. Καὶ τέως Ἰουδαίων αὐτοὺς προτίθησι λέγων, ὅτι οὐ δεόμεθα καλύμματος, καθάπερ Εἰσὶν ἐπὶ τῶν ἀρχομένων· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα καὶ εἰς αὐτὸ τοῦ νομοθέτου τὸ ἀξίωμα ἀνάγει, ἢ καὶ πολλῶ μείζον. Τέως δὲ τῶν ἐξῆς ἀκούσωμεν. 9 “Ἀλλ’ ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. “Ἀχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐν τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ

6 Exod. xxxiv. 29—34.

7 v. 13.

8 1 Cor. iii. 2.

9 v. 14.

8 μετ’ ἐλευθ.] μετὰ παρρησίας F.
Μοχ ἀτενίζειν B.

b αὐτοῦ] Sic Codd. εαυτοῦ Edd.

καταργείται.” “Ορα τί κατασκευάζει διὰ τούτων. “Οπερ γὰρ γέγονεν ἐπὶ Μωϋσέως τότε ἄπαξ, τοῦτο ἐπὶ τοῦ νόμου ἔγινεταί διηνεκῶς. Οὐκ ἄρα τοῦ νόμου διαβολὴ τὸ εἰρημένον, ὥσπερ οὐδὲ Μωϋσέως τότε καλυπτομένοι, ἀλλὰ τῶν ἀγνωμόνων Ἰουδαίων. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔχει τὴν οἰκείαν δόξαν, οὗτοι δὲ αὐτὴν ἰδεῖν οὐκ ἠδυνήθησαν. Τί τοῖνυν διαπορεῖτε, φησὶν, 483 εἰ τὴν δόξαν ταύτην ἰδεῖν οὐ δύνανται τὴν τῆς χάριτος, ὅπου γε τὴν ἐλάττω τὴν Μωϋσέως οὐκ εἶδον, οὐδὲ πρὸς τὸ πρόσωπον ἴσχυσαν ἀτενίσαι τὸ ἐκείνου; τί δὲ ταραττέσθε, εἰ οὐ πιστεύουσιν ὁ Ἰουδαῖοι Χριστῷ, ὅπου γε οὐδὲ τῷ νόμῳ πιστεύουσι; Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν χάριν ἠγγύησαν, ἐπειδὴ οὐδὲ τὴν παλαιὰν διαθήκην εἶδον, οὐδὲ τὴν ἐν αὐτῇ δόξαν. Δόξα γὰρ νόμου, πρὸς Χριστὸν ἐπιστρέψαι.

“Ορᾷς πῶς κἀνευθεν καθαιρεῖ τὸ τῶν Ἰουδαίων φύσημα; ὁ Ἀφ’ ὧν ἐδόκουν πλεονεκτεῖν, τοῦ τὴν ὄψιν Μωϋσέως ἐξα-
στράπτειν, ἀπὸ τούτων δείκνυσιν αὐτῶν τὸ παχὺ καὶ χαμαί-
ζηλον. Μὴ τοῖνυν τούτῳ καλλωπιζέσθωσαν; τί γὰρ τούτα
πρὸς Ἰουδαίους τοὺς μὴ ἀπολαύσαντας; Διὸ καὶ συνεχῶς αὐτὸ
περιστρέφει, νῦν μὲν λέγων, ὅτι “Τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐν τῇ
ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι
ἐν Χριστῷ καταργεῖται” νῦν δὲ, ὅτι “Ἔως σήμερον, ἡνίκα
ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν
αὐτῶν κεῖται,” καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν
δεικνύς ἐπικείμενον· ἀνωτέρω δὲ, “Ὡστε μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς
Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώ-
που αὐτοῦ τὴν καταργουμένην.” Οὐ τί γένοιτ’ ἂν εὐτελέστερον;
ὅταν μὴδὲ καταργουμένης δόξης, μᾶλλον δὲ τῆς μὴδὲ οὔσης τῇ
συγκρίσει, δύνωνται θεαταὶ ἑγενέσθαι, ἀλλὰ καλύπτεται ὁ ἄπ’
αὐτῶν, “εἰς τὸ μὴ ἀτενίσαι εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου”
τουτέστι, τοῦ νόμου, ὅτι τέλος ἔχει “ἀλλ’ ἐπωρόθη τὰ
νοήματα αὐτῶν.” Καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸ κάλυμμα, φησὶ,
τότε; “Ὅτι τὰ μέλλοντα προδιέγραφεν. Οὐ γὰρ μόνον τότε
οὐκ εἶδον, ἀλλ’ οὐδὲ νῦν ὁρῶσι τὸν νόμον. Καὶ ἡ αἰτία ἡ παρ’
αὐτοῖς· ἡ γὰρ πώρωσις γνώμης ἐστὶν ἀναισθήτου καὶ ἀγνώ-
μονος, “Ὡστε ἡμεῖς ἐσμεν οἱ καὶ τὸν νόμον εἰδότες· ἐκείνοις δὲ D
οὐχ ἡ χάρις μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτός συνεσκίασται. “Ἀκρι-
(587) γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐν τῇ ἀναγνώσει τῆς
παλαιᾶς διαθήκης μένει, φησὶ, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν

^a γίνεται om. B. Mox τοῦ νόμου om. A. ^b οἱ Ἰουδαῖοι D. ^c ἀφ’ ὧν] Sic A.B.F. ἀφ’ ὧν γὰρ Edd. καὶ ἀφ’ ὧν γὰρ D. ^d ἀναγινώσκειται hic et infra A.F. ^e γινέσθαι A.B. ^f ἄπ’ αὐτῶν] ἄπαις ὧν absurde D. ^g παρ’ αὐτοὺς B. Veron. Sav.

Χριστῷ καταργεῖται.” Ὁ δὲ λέγει, ^k τοῦτό ἐστι τοῦτο αὐτὸ οὐ δύνανται συνιδεῖν, ὅτι πέπανται, ἐπειδὴ τῷ Χριστῷ οὐ ^l πιστεύουσιν. Εἰ γὰρ διὰ τοῦ Χριστοῦ πέπανται, ὥσπερ οὖν καὶ πέπανται, καὶ ὁ νόμος τοῦτο προλαβὼν εἶπε, πῶς ^m οἱ μὴ δεχόμενοι τὸν Χριστὸν τὸν καταργήσαντα τὸν νόμον, δυνήσονται ιδεῖν, ὅτι κατήργηται ὁ νόμος; Οὐ χωροῦντες δὲ τοῦτο ιδεῖν, εὐδηλον ὅτι ⁿ καὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου τοῦ ταῦτα λέγοντος **Ε**τὴν ἰσχὺν ἀγνοοῦσι, καὶ τὴν δόξαν ἅπασαν. Καὶ ποῦ τοῦτο εἶπε, φησὶν, ὅτι ἐν Χριστῷ ^o καταργεῖται; Οὐκ εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων ἔδειξε· καὶ πρῶτον μὲν, τῷ τὰς θυσίας καὶ τὴν ^p ἁγιστείαν ἅπασαν ἐν ἐνὶ κατακλείσαι τόπῳ, τῷ ναῷ, καὶ αὐτὸν ὕστερον καθελεῖν. Εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο αὐτὰς παῖσασθαι, καὶ τὸν περὶ τούτων νόμον ἅπαντα, δυοῖν θίτερον ἂν ἐποίησεν, ἢ οὐκ ἂν καθεῖλε τὸν ναὸν, ἢ καθελὼν, ⁴⁸⁴ οὐκ ἂν ἀπηγόρευσεν ἀλλαχοῦ θύεσθαι. ^q Νῦν δὲ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἄβατον ταῖς τοιαύταις ^r κατέστησεν ἱερουργίας· μόνον δὲ τὸν ναὸν ^s αὐταῖς ἀνεῖς καὶ ἀποτάξας, εἶτα αὐτὸν τοῦτον ὕστερον καθελὼν, καὶ εἰς τέλος ἔδειξε διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι πέπανται τὰ τοῦ νόμου διὰ Χριστοῦ· καὶ γὰρ τὸν ναὸν ὁ Χριστὸς καθεῖλεν. Εἰ δὲ βούλει καὶ διὰ ῥημάτων ιδεῖν πῶς διὰ τοῦ Χριστοῦ καταργεῖται, ἀκουσον αὐτοῦ τοῦ νομοθέτου λέγοντος οὕτως ¹⁰ “ Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα, ὅσα ἂν ^t ἐντείληται ὑμῖν. **Β** Καὶ ἔσται, πᾶσα ψυχὴ ἣτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται.” Εἶδες πῶς ἔδειξεν ὁ νόμος ὅτι ἐν Χριστῷ παύεται; Ὁ γὰρ προφήτης οὗτος, τουτέστιν, ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, οὗ ἀκούειν ἐκέλευσε Μωϋσῆς, καὶ σάββατον καὶ περιτομὴν καὶ τᾶλλα πάντα ἔπανσε. Καὶ ὁ Δαυὶδ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο δηλῶν, ἔλεγε περὶ τοῦ Χριστοῦ ¹¹ “ Σὺ ἱερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ,” ^u οὐ κατὰ τὴν ^x τάξιν Ἀαρὼν. Διὸ καὶ σαφῶς ὁ Παῦλος ἐρμηνεύων αὐτὸ, φησὶν,

¹⁰ Deut. xviii. 15, 19. coll. Act. iii. 22, 23.

¹¹ Psal. cix. 4.

^k τοῦτο] τοιούτον F. Paulo post τοῦτο αὐτὸ est in omnibus libris pro vulgato τὸ αὐτό. ^l πιστεύουσιν] + καὶ εἰκότως D. ^m οἱ omi. D. ⁿ καὶ omi. D. ^o καταργεῖται] + ὁ νόμος D.F. Mox ἔδειξε, πῶς; τὰς θ. καὶ τὴν ἁγ. ἄπ. ἐν ἐνὶ κατακλείσας τόπῳ τε καὶ ναῷ, ὃν καὶ ὕστερον καθεῖλεν. εἰ γὰρ D. ^p ἁγιστίαν B. ἁγιστίαν D. ^q νῦν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Ἱερ. omisiss quibusdam D. ^r καταστήσας D. ἄβατον κατέστησε ταῖς τ. ἱερ. inverso ordine A.F. ^s αὐτοῖς F. Mox ὁ Χρ. καθεῖλεν omnes. καθεῖλεν ὁ Χρ. vulgo. ^t Sic D.F. ἐντελείται A. ἐντελεῖται B. cum Edd. ^u ἱερεὺς] εἰ ἱερεὺς D. Post h. v. vulgo addunt εἰς τὸν αἰῶνα, quae non sunt in A.D.F. ^w οὐ] οὐκ ἄρα D. ^x τάξιν] ἀξίαν B.

ὅτι ¹² «Μετατιθεμένης τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μεταθέσις γίνεται.» ¹³ «Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν φησί· ¹⁴ «Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠυδόκησας· τότε εἶπον, ἰδοὺ ἤκω.» Καὶ ἑτέρας δὲ πολλῶ τούτων πλείους δυνατὸν ἐκ τῆς παλαιᾶς παραγαγεῖν μαρτυρίας, δηλοῦσας πῶς διὰ τοῦ Χριστοῦ καταργεῖται ὁ νόμος. Ὡστε ὅταν ἀποστῇς τοῦ νόμου, ¹⁵ τότε ὄψει τὸν νόμον καλῶς· ἔως δ' ἂν αὐτὸν κατέχῃς, καὶ μὴ πιστεύῃς Χριστῷ, οὐκ οἶδας οὐδὲ αὐτὸν τὸν νόμον. Διὸ ¹⁶ καὶ ἐπήγαγεν, σαφέστερον τοῦτο αὐτὸ κατασκευάζων· ¹⁷ «Ἀλλ' ἔως σήμερον, ἥνικα ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ¹⁸ κείται.» Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐν τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει τὸ κάλυμμα· ἵνα μὴ τις νομίσῃ τῆς ἀσφαλείας τοῦ νόμου εἶναι τὸ εἰρημένον, καὶ δι' ἑτέρων μὲν αὐτὸ καὶ ἔμπροσθεν ἔδειξε· ¹⁹ τῷ γὰρ εἰπεῖν, «Ἐπαρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν,» δείκνυσιν αὐτῶν τὸ ἔγκλημα ὃν· καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ πάλιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἐν τοῖς γράμμασι μένει τὸ κάλυμμα, ἀλλ', «ἐν τῇ ἀναγνώσει» ἡ δὲ ἀνάγνωσις ἐνέργεια τῶν ἀναγνωσκόντων ἐστί· καὶ πάλιν, «ἥνικα ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς.» Σαφέστερον δὲ αὐτὸ τῇ λέξει τῇ ἐξῆς ἐδήλωσεν, ἀνακεκαλυμμένως εἰπὼν, «κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κείται.» Ἐπεὶ ²⁰ καὶ ἐν τῇ ὄψει Μωϋσέως, οὐ διὰ Μωϋσέως ἔκειτο, ἀλλὰ διὰ τὴν ²¹ αὐτῶν παχύτητα καὶ σαρκικὴν γνώμην.

Κατηγορήσας τοίνυν αὐτῶν ἰκανῶς, δείκνυνσι καὶ τὸν τρόπον τῆς διορθώσεως. Τίς δὲ οὗτός ἐστιν; ²² «Ἡνίκα ²³ δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον,» ὅπερ ἐστὶν ἀποστῆναι τοῦ νόμου, «²⁴ περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.» Ὅρας ὅτι οὐ τοῦ προσώπου Μωϋσέως κάλυμμα ἦν ἐκεῖνο, ἀλλὰ τῆς ὄψεως τῆς Ἰουδαϊκῆς; Οὐ γὰρ ἵνα κρύπτηται ἡ δόξα Μωϋσέως, τοῦτο ἐγίνετο, ἀλλ' ἵνα ²⁵ ἐκεῖνοι μὴ βλέπωσιν· οὐδὲ γὰρ ἐχώρουν. Ὡστε ἐκείνων ἐλάττωμα τοῦτο· οὐδὲ γὰρ τοῦτον ἐποίει τι ἀγνοεῖν, ἀλλ' ²⁶ ἐκείνους. Καὶ ²⁷ οὐκ εἶπε μὲν, ἥνικα ἂν ἀφῇς τὸν νόμον, τοῦτο δὲ ἠμίζατο· ²⁸ «ὅτε γὰρ ἐπιστρέψῃς πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.» Μέχρι τέλους ²⁹ ἐπέμεινε τῇ ἱστορίᾳ. Καὶ γὰρ ὅτε Ἰουδαίοις διελέγετο Μωϋσῆς, ἐκάλυπτεν ³⁰ αὐτοῦ τὸ πρόσ-

¹² Heb. vii. 12.¹³ Ibid. x. 5—7.¹⁴ v. 15.¹⁵ v. 16.

¹⁶ καὶ om. B.D. ¹⁷ ἐυδόκησας A.B. ἐζητήσας D. ¹⁸ τότε ὄψει τὸν νόμον om. D. Mox μὴ om. id. ¹⁹ καὶ om. A. ²⁰ τῷ τὸ A. Mox ἐπαρώθη id. ²¹ αὐτῶν om. F. ²² δ' ἂν D. Mosq. σ. ²³ ἐκεῖνο D. ²⁴ οὐκ εἶπε μὲν om. D. Mox ἀφῇς B.D.F. et Veron. ἀφῇ Sav. Ben. ²⁵ ὅτε om. D. et corr. A. Statim ἐπιστρέψῃς A.D. ὅτε γὰρ ἐπιστρέψῃ Sav. Ben. Nostram lectionem habent B.F. et Veron. ²⁶ ἐπιμένον D. ²⁷ αὐτοῦ A.B. αὐτοῦ Edd.

ωπον· ὅτε δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἐπέστρεφεν, ἀποκεκαλυμμένον ἦν. Τοῦτο δὲ τύπος ἦν τοῦ μέλλοντος ἕσσεσθαι, ὅτι ὅταν ἐπιστρέψωμεν πρὸς κύριον, τότε ὁψόμεθα τὴν δόξαν τοῦ νόμου, καὶ γυμνὸν τὸ πρόσωπον τοῦ νομοθέτου· μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ τότε ἐσόμεθα ¹ καὶ ἐν τάξει Μωϋσέως. Εἶδες πῶς ^m ἐκκαλεῖται τὸν Ἰουδαῖον ⁿ ἐπὶ τὴν πίστιν, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον Μωϋσέα δύναται ἰδεῖν, πρὸς τὴν χάριν ἐλθὼν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ γενέσθαι τῇ τάξει τοῦ νομοθέτου; Οὐ γὰρ μόνον, φησί, τὴν δόξαν ὅψει ἦν τότε οὐκ εἶδες, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν δόξῃ ἔσῃ αὐτῇ· μᾶλλον δὲ πολλῶ πλείονι, καὶ ^o τοσαύτῃ, ὥς μηδὲ δόξαν ἐκείνην φαίνεσθαι ταύτῃ ^p παραβαλλομένην. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ὅτι πρὸς τὸν κύριον ἐπιστρέψας, καὶ γενόμενος ^q ἐν τῇ χάριτι, ἐκείνης ἀπολαύσει τῆς δόξης, πρὸς ἣν ἡ δόξα Μωϋσέως συγκρινομένη οὕτως ἐλάττων ἐστίν, ὥς μηδὲ δόξα εἶναι. Ἄλλ' ὅμως εἰ καὶ μικρὰ καὶ σφόδρα ἀποδεύοντα ἐκείνης, Ἰουδαῖος μὲν ὢν, οὐδὲ ταύτης ^r ἀξιοθήσῃ πιστὸς δὲ γενόμενος, καὶ τὴν πολλῶν μεζονα αὐτῆς καταξιωθήσῃ θεάσασθαι. Καὶ ὅτε μὲν τοῖς πιστοῖς διελέγετο, οὐ ^s δεδοξάσθαι τὸ δεδοξα- σμένον ἔλεγεν· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς; “Ὅταν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα” κατὰ μικρὸν ^t αὐτὸν ἀνάγων, καὶ ἐν τάξει Μωϋσέως πρῶτον ἰστάς, ^D καὶ τότε τῶν μεζόνων ποιῶν κοινωνόν. Ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸν Μωϋσέα ἐν δόξῃ, τότε λοιπὸν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ^u ἐπιστρέψεις, καὶ μεζονος ἀπολαύσει ταύτης.

“Ορα τοίνυν ἐξ ἀρχῆς πόσα τέθεικε τὰ ποιῶντα τὴν δια- φορὰν, καὶ δεικνύντα τῆς καινῆς πρὸς τὴν παλαιὰν τὴν ὑπερ- οχὴν, οὐ τὴν μάχην, οὐδὲ τὴν ἐναντίωσιν. ^v Ἐκείνη γράμμα, φησί, καὶ λίθος, καὶ θανάτου διακονία, καὶ καταργεῖται· καὶ ὅμως οὐδὲ ταύτης ἡξιώθησαν οἱ Ἰουδαῖοι τῆς δόξης. Αὕτη σαρκίνη ἢ πλάξ, καὶ πνεῦμα, καὶ δικαιοσύνη, καὶ μένει· καὶ ^E πάντες αὐτῆς καταξιούμεθα, οὐχ εἰς μόνος, καθάπερ Μωϋσῆς τῆς ἐλάττωνος τότε. “Ἡμεῖς γὰρ, φησί, ^w πάντες ἀνακεκα- λυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν ^x κυρίου κατοπτριζόμεθα,” γοῦ τὴν Μωϋσέως. Ἄλλ' ἐπειδὴ τινες τὸ, “ἡνίκα ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον,” περὶ τοῦ υἱοῦ εἰρῆσθαι φασι, τοῖς σφόδρα ὁμο- λογημένοις ^y ἀντιπίπτοντες, ^z ἀκριβέστερον αὐτὸ ἐξετάσωμεν,

¹ καὶ om. A.^m ἐκαλεῖτο D.ⁿ ἐπὶ] πρὸς F.^o τοσαύτην A.B.

Statim ὥστε pro ὥς A.

^p παρακαλουμένην D.^q Post ἀξιοθήσῃ

quaedam addunt A.F. Vid. Annot.

^r δεδοξάσθαι A.B.^s αὐτὰν om. D.

Statim ἐνάγων F.

^t ἐπιστρέψῃς A.

Mox ἀπολαύσει B.F. ἀπολαύσει A.

ἀπολαύσεις vulgo.

^u ἐκείνη] + γὰρ F.^w πάντες] τότε πάντες D.^x κυρίου] τοῦ κ. F.^y οὐ] οὐκ ἀρα D.^z ἀντιτείνοντες A.F.^a ἀκριβ.]

φέρε, ἀκριβ. D.

θέντες πρότερον ἐκεῖνο, ἀφ' οὗ δοκοῦσιν αὐτὸ κατασκευάζειν.
 Τί δὲ τοῦτό ἐστι; Καθάπερ, φησί, λέγει, "Πνεῦμα ὁ θεός,"
 οὕτω καὶ ἐνταῦθα, "Πνεῦμα ὁ κύριος." Ἀλλ' οὐκ εἶπε, "Πνεῦ-
 μα ὁ κύριος," ἀλλ', "Ὁ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι." Πολὺ δὲ 486
 ταύτης κάκεινης τῆς συνθήκης τὸ μέσον. "Ὅταν γὰρ βαυλῇται
 οὕτω λέγειν, ὡς σὺ φῆς, τῷ ἐπιθέτῳ ἄρθρον οὐ προστίθῃσιν.
 Ἄλλως δέ, ἴδωμεν πάντα ὅσα διελέχθη ἄνωθεν, περὶ τίνος
 εἶρηκεν οἶον, ὅτε ἔλεγε, "Τὸ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ
 πνεῦμα ζωοποιεῖ" καὶ πάλιν, "Ἐγγεγραμμένη, οὐ μέλανι,
 ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος" ἄρα περὶ ^h τοῦ θεοῦ, ἢ περὶ τοῦ
 πνεύματος; Εὐδὴλον ὅτι περὶ τοῦ πνεύματος· πρὸς γὰρ τοῦτο
 ἀπὸ τοῦ γράμματος αὐτοὺς ἐκάλει. "Ἰνα γὰρ μὴ ἀκούσας τις
 πνεῦμα, εἰτα λογιζάμενος, εἰ Μωϋσῆς πρὸς κύριον ἐπέστρεψεν, B
 αὐτὸς δὲ πρὸς πνεῦμα, ἔλαττον ἔχει νομίση, διαρθρούμενος τὴν
 τοιαύτην ὑπόνοιαν, φησὶν, ¹⁶ "Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι."
 Καὶ τοῦτο κύριός ἐστι, φησί. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ^a περὶ τοῦ
 παρακλήτου ὁ λόγος, ἐπήγαγεν· "Οὐ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου,
 ἐκεῖ ἐλευθερία." Οὐ γὰρ δῆπον τοῦτο ἂν εἴποις αὐτὸν λέγειν,
^b αὐτὸ δὲ ὁ κύριος τοῦ κυρίου. Ἐλευθερίαν δὲ εἶπε πρὸς τὴν
 ἔμπροσθεν δουλείαν. Εἰτα, ἵνα μὴ νομίσης, ὅτι περὶ μέλλον-
 τος χρόνου λέγει, ¹⁷ φησὶν· "Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκα-
 λυμμένοι προσώπων τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι," οὐ τὴν
 παυομένην ἐκείνην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν· "τὴν αὐτὴν εἰκόνα C
 μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου
 πνεύματος." Εἶδες πῶς πάλιν ἐν τάξει τοῦ θεοῦ τὸ πνεῦμα
 τίθησι, καὶ αὐτοὺς εἰς ⁵ τὴν τάξιν ἀναβιβάζει τῶν ἀποστόλων;
 Καὶ γὰρ ἔμπροσθεν εἶρηκεν, "Ἐπιστολή ἐστε Χριστοῦ" καὶ
 (589) ἐνταῦθα, "Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένοι προσώπων." Καί-
 τοι αὐτοὶ ἦλθον φέροντες κατὰ Μωϋσέα νόμον. Ἀλλ' ὥσπερ
 ἡμεῖς, φησὶν, οὐκ ἐδεήθημεν καλύμματος, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς οἱ
 δεξάμενοι. Καίτοιγε πολλῶ μείζων αὕτη ἡ δόξα· οὐ γὰρ τοῦ
 προσώπου ἡμῶν αὕτη, ἀλλὰ τοῦ πνεύματος· ἀλλ' ὅμως ἡμῖν
 ὁμοίως ἀτεινίσαι δύνασθε εἰς ταύτην. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ^h οὐδὲ D
 διὰ μεσίτου, ὑμεῖς δὲ καὶ χωρὶς μεσίτου δύνασθε τὴν μείζονα·
 ἐκεῖνοι εἰς τὴν Μωϋσέως οὐκ ἴσχυσαν, ὑμεῖς καὶ εἰς τὴν τοῦ

16 γ. 17.

17 γ. 18.

^b τοῦ θεοῦ] Sic A.B. θεοῦ sine artic. D. Deo Erasmi. Edebatur τοῦ υἱοῦ.
^c ἐστὶ] + δηλῶν ὅτι (et om. p.p. φησὶ) D. ^a περὶ om. A.B.F. Post λόγος
 add. αὐτῶ D. ^e οὐ δὲ ὁ κ.] Sic Edd. cum Billio: in libris autem omni-
 bus ὁ δὲ κύριος reperimus. ^f φησὶν] ἐπάγει D. Mox post παυομένην,
 φησὶν add. id. ^g τὴν om. B. ^h οὐδὲ] οὐ D. Idem p.p. δύνασθε
 καὶ τὴν μ.

πνεύματος. Οὐκ ἂν δέ, εἰ καταδέεσθαι τὸ πνεῦμα ἦν, ὡς
 μείζονα ταῦτα ἐκείνων ἔθηκε. Τί δέ ἐστι, “τὴν δόξαν κυρίου
 κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα;” Σαφέ-
 στερον μὲν τοῦτο ἐδείκνυτο, ἡνίκα τῶν σημείων τὰ χαρίσματα
 ἐνέργει· πλὴν οὐδὲ νῦν δύσκολον αὐτὸ κατιδεῖν τῷ πιστοῦς
 Εὐφθαλμοῦς ἔχοντι. Ὁμοῦ τε γὰρ βαπτιζόμεθα, καὶ ὑπὲρ τὸν
 ἥλιον ἡ ψυχὴ λάμπει, τῷ πνεύματι ^κκαθαυρομένη· καὶ οὐ
 μόνον ὁρῶμεν εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκείθεν δεχό-
 μεθ’ αἵματι. Ὡς περ ¹ ἂν εἰ ἄργυρος καθαρὸς πρὸς τὰς
 ἀκτίνας ^μ κείμενος, καὶ αὐτὸς ἀκτίνας ἐκπέμπειεν, οὐκ ἀπὸ τῆς
 οἰκείας φύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς λαμπρότητος τῆς
 ἡλιακῆς· οὕτω καὶ ^η ἡ ψυχὴ καθαυρομένη, καὶ ἀργύρου λαμ-
 προτέρα γινομένη, δέχεται ἀκτίναν ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ πνεύ-
 ματος, καὶ ταύτην ἀντιπέμπει. Διὸ καὶ φησι, “κατοπτριζό-
 487 μένοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα, ἀπὸ δόξης,” τῆς τοῦ
 πνεύματος, “εἰς δόξαν,” τὴν ἡμετέραν, τὴν ἐγγινομένην, καὶ
 τοιαύτην οἷαν εἰκὸς ἀπὸ κυρίου πνεύματος. ^ο Ὅρα πῶς καὶ
 ἐνταῦθα τὸ πνεῦμα κύριον καλεῖ. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ αὐτοῦ τὴν
 κυριότητα ἔστιν ἰδεῖν. ¹⁸ “Λειτουργούντων γὰρ αὐτῶν, καὶ
 νηστευόντων τῷ κυρίῳ, φησὶν, εἶπε τὸ πνεῦμα· ἀφορίσατέ μοι
 Παῦλον καὶ Βαρνάβαν.” ⁹ Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, “λειτουργούν-
 των αὐτῶν τῷ κυρίῳ, ἀφορίσατέ μοι,” ἵνα τὸ ὁμότιμον δείξῃ.
 Καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς φησιν, ¹⁹ “Ὁ δούλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ
 ὁ κύριος αὐτοῦ” τὸ δὲ πνεῦμα, ὡς ἄνθρωπος οἶδε τὰ ἑαυτοῦ,
 οὕτως οἶδε τὰ τοῦ θεοῦ, οὐχὶ διδασκόμενον· ἐπεὶ ἡ εἰκὼν οὐ
 Β μένει. Καὶ τὸ ἐνεργεῖν δὲ καθὼς βούλεται, δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν
 ἐξουσίαν καὶ τὴν κυριότητα. Τοῦτο μεταμορφοί, τοῦτο οὐκ
 ἐὰν συσχηματίζεσθαι ἡμᾶς τῷ αἰῶνι τούτῳ, τοῦτο δημιουργὸν
 τῆς τοιαύτης κτίσεως. ¹ Ὡς περ γὰρ φησι, ²⁰ “Κτισθέντες ἐν
 Χριστῷ Ἰησοῦ” ⁸ οὕτω φησὶ, “Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν
 ἐμοὶ ὁ θεὸς, καὶ πνεῦμα εὐθεὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις
 μου.”

¹ Βούλει σοι δείξω τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ^ν αἰσθητι-

¹⁸ Act. xiii. 2.

¹⁹ Joan. xv. 15.

²⁰ Ephes. ii. 10. Psal. l. 12.

¹ τέθεικε F.

^κ καθαυρομένη] + καὶ ἀργύρου λαμπροτέρα γινομένη A.F.

¹ ἂν εἰ] γὰρ D. ^μ κείμενος κ. α. ἀ. ἐκπέμπειεν] ἐκπέμπει καὶ αὐτὸς ἀκτίνας D.

^η om. D. ^ο ὁρᾷς A.F. ^ν ἰδεῖν] + βεβαιούντα D. Mox καὶ νηστευόντων

om. F. ⁹ διὰ γὰρ—ἵνα] εἰπὼν, λειτουργούντων α. τ. κ. διὰ τοῦτο τὸ ἀφ. μ.

προσέθηκεν, ἵνα D. ¹ ὥς περ γὰρ φ.] ὥς περ δὲ οὐτός φησι D. ⁸ οὕτω

φησὶ] οὕτως ὁ Δαβὶδ περὶ τοῦ πατρὸς D. qui λέγει post θεὸς addit. ¹ ΗΘΙ-

ΚΟΝ. Κατὰ Ἀρειανῶν περὶ τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ σώματος

τῶν ἁγίων, καὶ τοῦ μὴ εἶναι ἀσέμνω, ἀλλὰ θαυμάζειν τὸν δημιουργόν. Veron.

^ν αἰσθητικώτερον] τὴν ἰσχὺν ἐνεργέστερον D. C. sic incipit: βούλει σοι δείξω,

ἀγαπήν, καὶ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τῆς ἀρετῆς τὴν ἰσχὺν ἐνεργέστερον;

κώτερον; Ἐννόησον Παῦλον, οὗ τὰ ἱμάτια ἐνήργει Πέτρον, οὐ καὶ αἱ σκιαὶ ἰσχυρὸν. Οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ βασιλέως ἔφερον εἰκόνα, καὶ ἀπρόσιτοι ἦσαν αὐτῶν αἱ μαρμαρυγαί, τοσοῦτον τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ αἱ σκιαὶ ἐνήργησαν. Βασιλέως γὰρ τὰ ἱμάτια καὶ τοῖς λησταῖς ἐστὶ φοβερά. Θέλεις ἰδεῖν καὶ διὰ τοῦ σώματος λάμπουσιν αὐτήν; ²¹ "Ατενίσαντες, φησὶν, εἰς τὸ πρόσωπον Στεφάνου, εἶδον ὡς πρόσωπον ἀγγέλου." Ἄλλ' οὐδὲν τοῦτο * πρὸς τὴν ἐνδοθεν ἀστράπτουσαν δόξαν. Ὅπερ γὰρ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου εἶχε, τοῦτο οὗτοι ἐπὶ τῆς ψυχῆς περιέφερον, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶ πλεόν. Τὸ μὲν γὰρ Μωϋσέως αἰσθητικώτερον ἦν, τοῦτο δὲ ἀσώματον. Καὶ καθάπερ πυραυγῇ σώματα ἐπὶ τὰ πλησίον ἀπορρέοντα ἀπὸ τῶν λαμπρῶν σωμάτων, καὶ ἐκείνοις μεταδίδωσι τῆς οἰκείας αὐγῆς· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν πιστῶν συμβαίνει. Διὰ δὴ τοῦτο τῆς γῆς ἀπαλλάττονται οἱ τοῦτο πάσχοντες, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὀνειροπολοῦσιν. Οἱμοὶ καλὸν γὰρ ἐνταῦθα "καὶ στενάξαι πικρὸν, ὅτι τοσαύτης ἀπολαύοντες ^b εὐγενείας, οὐδὲ τὰ λεγόμενα ἴσμεν, διὰ τὸ ταχέως ἀπολλύναι τὰ πράγματα, καὶ πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἐπτοῆσθαι. Αἴτη γὰρ ἡ δόξα ἡ ἀπόρρητος καὶ φρικώδης μέχρι μὲν μίας καὶ δευτέρας ^c ἡμέρας ἐν ἡμῖν μένει, λοιπὸν δὲ αὐτὴν κατασβέννυμεν, τὸν χειμῶνα ἐπάγοντες τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, καὶ τῇ πυκνότητι τῶν νεφῶν ἀποκρούμενοι τὰς ἀκτίνας. Χειμῶν γὰρ τὰ βιωτικά, καὶ χειμῶνος σκυθρωπότερα. Οὐ γὰρ κρυμὸς τίκεται ἐντεῦθεν, οὐδὲ ὑετὸς, οὐδὲ πηλὸν ποιεῖ καὶ τέλμα βαθύ, ἀλλὰ τὰ πάντων (590) χαλεπώτερα τούτων, γέενναν συνίστησι, καὶ τὰ τῆς γέεννης κακά. Καὶ καθάπερ ἐν κρυμῷ σφοδρῶ πέπηγε πάντα τὰ μέλη, καὶ ^d ἔστι νεκρά· οὕτω δὴ καὶ ἐν τῷ χειμῶνι τῶν ἀμαρτημάτων φρίττουσα ἡ ψυχὴ, οὐδὲν τῶν αὐτῆς ἐργάζεται, πεπη- 488 γνῖα καθάπερ ὑπὸ κρυμοῦ τοῦ συνειδότος. Ὅπερ γὰρ τῷ σώματι ψῦχος, τοῦτο πονηρὸν συνειδὸς τῇ ψυχῇ ὅθεν καὶ δειλία γίνεται. Οὐδὲν γὰρ δειλότερον τοῦ τοῖς βιωτικοῖς προσηλωμένον· τὸν γὰρ τοῦ Καῖν βίον ^e ὁ τοιοῦτος ζῇ, καθ' ἐκάστην ἡμέραν τρέμων. Καὶ τί λέγω θανάτου, καὶ ζημίας, καὶ ^f προσκρούματα, καὶ κολακείας, καὶ θεραπείας; καὶ γὰρ καὶ τούτων χωρὶς ^g μυρίας δέδωκε μεταβολάς. Καὶ τὸ μὲν τα-

21 Act. vi. 15.

^w τὰ, quod vulgo deest, habent omnes nostri. ^x πρὸς] ὡς πρὸς A.F.
^y τὰ] Sic D.F. et ex corr. B. τῷ A. τοῦ C. τὸ Edd. Verba ἐπὶ τ. πλ.
ἀπορρέοντα, quae vulgo post σωμάτων leguntur, transposuimus cum C.D.F.
^z ἐκείνης A.B. ^a καὶ om. C.D. ^b εὐγενείας] εὐγενείας B.D. receptum
a Sav. ^c ἡμέρας om. D. ^d ἔσθ' D. ^e ὁ τοιοῦτος] οὗτος A. ^f προσ-
κρούματα A.B. ^g μυρίας] + ἄλλας C.D.

μειὼν γέμει χρυσίου, ἢ ἡ ψυχὴ δὲ οὐκ ἀπήλλακται τοῦ τῆς
 B πεινίας φόβου. Καὶ μάλα εἰκότως. Ὡς ἐπὶ πραγμάτων γὰρ
 ὁ ῥμῆ σαθρῶν καὶ εὐμεταπτώτων· καὶ μὴ αὐτὸς ὑπομείνῃ τὴν
 μεταβολὴν, ἐν ἑτέροις γινομένην ὁρῶν, ἀπόλωλε· καὶ πολλὴ μὲν
 ἡ δειλία, πολλὴ δὲ ἡ ^κ ἀνανδρία. Οὐδὲ γὰρ μόνον πρὸς κινδύ-
 νους ἄτολμος ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα πάντα.
 Καὶ ἐπιθυμία χρημάτων ἐμπέσῃ, οὐχ ὡς ἀνὴρ ^ι ἐλεύθερος ἀπο-
 κρούεται τὴν προσβολὴν, ἀλλ' ὡς ἀργυρώνητος πάντα πράττει,
 καθάπερ δεσποινὴ ^μ χαλεπῇ τῇ φιλαργυρίᾳ δουλεύων· καὶ
 εὐμορφὸν τινα κόρην ἴδῃ, κατέπτηχεν εὐθέως ἀλούς, καὶ ὥσπερ
 C κύων λυτῶν ἔπεται, δέον τούναντίον ποιεῖν. Ὅταν γὰρ ἴδῃς
 γυναικα ὡραίαν, μὴ ^α τοῦτο σκόπει, ὅπως ἀπολαύσῃς τῆς ἐπιθυ-
 μίας, ἀλλὰ πῶς ἀπαλλαγῇς τῆς ἐπιθυμίας. Καὶ πῶς τοῦτο
 ἔνι, φησὶν; οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ ἐρᾶν ἐμόν. Ἀλλὰ τίνας, εἰπέ
 μοι; Τῆς τοῦ δαίμονος ἐπηρείας. Ὅλως ^ο δαίμονα εἶναι νομί-
 ζεις τὸ ἐπιβουλεύον; Οὐκοῦν πύκτενε καὶ μάχου νοσήματι.
 Ἀλλ' οὐ δύναμαι, φησί. Φέρε οὖν, πρῶτον ^ρ τοῦτό σε διδά-
 ξωμεν, ὅτι τῆς σῆς ῥαθυμίας τὸ γινόμενον, καὶ ὅτι σὺ παρὰ
 τὴν ἀρχὴν τῷ δαίμονι δέδωκας πάροδον, καὶ νῦν, ἂν ἐθέλῃς,
 D μετὰ πολλῆς αὐτὸν ἀπόσῃ τῆς εὐκολίας. Εἰπέ γάρ μοι, οἱ
 μοιχεύοντες, ἐρῶντες μοιχεύουσιν, ἢ ἀπλῶς κινδύνων ἐπιθυμοῦν-
 τες; Εὐδὴλον ὅτι ἐρῶντες. Ἄρ' οὖν συγγνώμης τυγχάνουσιν;
 Οὐδαμῶς. Τί δῆποτε; Ὅτι αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἀμάρτημα. Ἀλλὰ
 τί μοι ^α συλλογισμοὺς πλέκεις, φησὶν; Ἐγὼ ^γ γὰρ σύννοιδά
 ἐμαντῷ βουλόμενος ἀποκρούσασθαι τὸ πάθος, καὶ οὐκ ^ς ἰσχύω,
 ἀλλ' ἐφέστηκε, καὶ πιέζει, καὶ οὐδενᾶ χαλεπῶς. Βούλει μὲν
 ἀποκρούσασθαι, ἄνθρωπε, οὐ ποιεῖς δὲ ^α τῶν ἀποκρουσμένων
 ἐστίν· ἀλλὰ ταυτὸν πάσχεις, οἷον ἂν εἴ τις πυρέττων, καὶ
^ι ψυχρῶν ἐμφορούμενος ναμάτων, λέγοι· πόσα ἐπινοῶ βουλόμε-
 E νος σβέσαι τὸν πυρετὸν, καὶ οὐκ ἰσχύω, ἀλλὰ μᾶλλον μου τὴν
 φλόγα ^ν ἀνάπτει; Ἰδωμεν οὖν μήποτε καὶ σὺ τὰ μὲν ἐκκαίοντα
^ω ποιεῖς, νομίζεις δὲ ἐπισοεῖν τὰ σβεπνύντα. Οὐ, φησὶν. * Εἰπέ

^η ἡ ψ. δὲ] ἡ δὲ ψ. A.F. ^ι ὁρμῇ Veron. Sav. ὁρμῇ ex conjectura Savilli
 recepit Montef. E nostris autem ὁρμῇ habent B.D.F. ὁρμῇ A. ἐδράζεται C.

^κ ἀνδρία D. ἂν ἀνδρεία (sic) A. Statim οὐδὲ γὰρ A.B.C.D. οὐ γὰρ vulgo.
^ι ἐλεύθερος om. F. ^μ χαλεπῇ om. B. ^α τοῦτο om. D. ^ο δαίμονος D.
 Mox οὐκοῦν om. A. ^ρ τοῦτο om. B. Statim διδάξωμεν omnes: διδάξωμεν
 vulgo. ^α συλλογ.] λογισμοὺς C. ^γ γὰρ additum ex B.C.D.F. Tum
 ἐμαντῷ βουλόμενος C. ἐμαντῷ βουλόμενος D. ^ς ἰσχυσα C.D. Statim
 ἐφέστηκε C. ^ι ψυχρῶν] θερμῶν B. Mox λέγοι C. et ex corr. D. λέγει
 vulgo.

^ν ἀνάπτει est in omnibus nostris et versione Erasmi. Legebatur
 ἀνάπτω, haud inepte. ^ω ποιεῖς et νομίζεις C. ^{*} εἰπέ οὖν, πότε καὶ τί ποι-
 ῆσαι ἐπεχείρησας πρὸς τ. σ. τὸ πάθος; πόθεν δὲ ὅλως τὸ πάθος αὔξεται; ἀλλὰ
 σὺ μὲν ταχὺ πρὸς τὸ λεγόμενον ἰλιγγιάσεις· οὐκοῦν πρόσθε, καὶ ἐγὼ σοι δεῖξαι
 πειράσομαι τί ἐστὶ τὸ τοῦ πάθους αὔξητικόν. εἰ γὰρ κ. τ. ε. C.D.

οὖν, τί ποτε ἐπεχείρησας ποιῆσαι πρὸς τὸ σβέσαι τὸ πάθος; τί δέ ἐστιν ὅλως τοῦ πάθους ἀζητηκόν; Εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντες ὑπεύθυνοι τοῖς ἐγκλήμασι τούτοις ἐσμέν· πλείους γὰρ ἂν εὖροι-
μεν τῷ τῶν χρημάτων, ἢ τῷ τῶν σωμάτων ἀλικομένους ἔρωτι·
ὑἷαλλά κοινὸν πᾶσι προκείται τὸ ^zφάρμακον, καὶ τούτοις
κάκεινοισ. Καὶ γὰρ κάκεινο ἔρως ἄτοπος, καὶ τοῦτο· ^aἀλλ' 489
οὗτος ἐκείνου δριμύτερος ^bκαὶ ὀξύτερος. "Οταν οὖν τοῦ μίζο-
νος ^cπεριγενώμεθα, εὐδὴλον ὅτι καὶ τὸν ἐλάττω ῥαδίως ^dαἰρή-
σομεν. Καὶ πῶς, εἰ δριμύτερος οὗτος, φησὶν, οὐ πάντες ἀλί-
σκονται τῷ κακῷ, ἀλλ' οἱ πλείους περὶ χρήματα μεμῆνασιν;
"Οτι πρῶτον μὲν ἀκίνδυνος ^eαὕτη εἶναι δοκεῖ ἡ ἐπιθυμία· ἔπειτα,
εἰ καὶ ὀξύτερα ἐστὶν ἡ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ θάττον ^fἐκείνη
σβέννυται· ὥς εἶγε παρέμενεν, ὥς ἡ τῶν χρημάτων, καὶ ἀπώλεσε
τὸν ἀλόντα ἄρδην.

Φέρε οὖν, περὶ ^gτούτου ὑμῖν διαλεχθῶμεν τοῦ τῶν σωμάτων,
καὶ ἴδωμεν πόθεν αὖξεται τὸ κακόν· ^hοὕτω γὰρ εἰσόμεθα, εἴτε B
ἡμέτερον ⁱτούτο ἐγκλημα, εἴτε οὐχ ἡμέτερον. Καὶ εἰ μὲν
ἡμέτερον, πάντα ^kπράξωμεν, ὥστε περιγενέσθαι· εἰ δὲ οὐχ
ἡμέτερον, τί μάτην κόπτομεν ἑαυτούς; τί δὲ οὐ συγγινώσκο-
μεν, ἀλλ' ἐγκαλοῦμεν τοῖς ἀλικομένοις; Πόθεν οὖν τίκεται
οὗτος ὁ ἔρως; Ἀπὸ εὐμορφίας ^lπροσώπου, φησὶν, ὅταν καλὴ
καὶ εὐειδὴς ἡ τιτρώσκουσα ἦ. Εἰκὴ ταῦτα λέγεις, καὶ μάτην.
(591) Εἰ γὰρ ^mτῆς εὐμορφίας τὸ ἐραστὰς ἐπισπάσασθαι, πάντας
ἂν ἔσχεν ἐραστὰς ἡ τοιαύτη κόρη· εἰ δὲ οὐ πάντας ⁿἔχει,
οὐ τῆς φύσεως τοῦτο, οὐδὲ ἐξ εὐμορφίας, ἀλλ' ἐξ ἀκολάστων
ὀφθαλμῶν. "Οταν γὰρ ἰδὼν περιέργως θαυμάσῃ καὶ ἐραστῆς, C
ἐδέξω τὸ βέλος. Καὶ τίς ἂν δύναίτο καλὴν γυναῖκα ὄρων, μὴ
ἐπαινέσαι τὴν ὀρωμένην, φησὶν; ^oΕἰ τοίνυν οὐ τῆς προαιρέσεως
ἡμῶν τὸ τὰ τοιαῦτα θαυμάζειν, οὐκ ἐν ἡμῖν ἄρα ὁ ἔρως. Ἐπί-
σχος, ἄνθρωπε. Τί πάντα φύρεις ὁμοῦ, πανταχοῦ περιτρέ-
χων, καὶ τοῦ κακοῦ τὴν ρίζαν οὐκ ἐθέλων ἰδεῖν; Καὶ γὰρ
πολλοὺς ὀρῶ θαυμάζοντας ^pκαὶ ἐπαινοῦντας, οὐκ ἐρῶντας δέ.
Καὶ πῶς ἐνι θαυμάζοντας μὴ ἐρᾶν; Μὴ ^qθορύβει· τοῦτο γὰρ

^a ἀλλὰ] ἀλλ' ὅμως C.D. Mox πρόκειται F. ^z φάρμακον] + ὁ λόγος C.D.
τὸ ante φάρμακον om. C. ^a ἀλλ' μᾶλλον δὲ C.D. ^b καὶ] πολλῶ καὶ
C.D. ^c περιγενώμεθα B. περιγενώμεθα—αἰρήσομεν.] περιγενόμενοι φαι-
νώμεθα, οὐκ εὐδ. ὅτι καὶ τοῦ ἐλάττωτος ῥαδίως περιεσόμεθα, ἂν νῆφειν ἐθέλωμεν.
C. Eadem fere habet D. sed τοῦτο ἐλάττω loco τοῦ ἐλάττωτος. ^d αἰρή-
σομεν A.B. ^e αὕτη] + σοι A. ^f ἐκείνης C.D. ^g τούτου] τούτων B.C.
Proximum τοῦ om. C. ^h οὕτω] οὕτω D. ⁱ τούτου] τὸ A. ^k πράξω-
μεν omnes. Edebatur πράξωμεν. ^l προσώπου] τοῦ προσώπου A.F. ^m τῆς
om. C. Mox ἐπισπάσθαι C.D. ⁿ κατ' ἔχει (sic) A. ^o εἰ τοίνυν οὐ] οὐ
τοίνυν οὐ F. ἄλλως τε καὶ ἐὰν (ἂν D.) οὐ C.D. ^p καὶ ἐπαινοῦντας om. C.D.
^q θορύβη A.B.

ἔρχομαι εἰπεῖν· ἀλλ' ἀνάμεινον, καὶ ἀκούσῃ τοῦ Μαυσέως
 D θαυμάζοντος τὸν παῖδα τοῦ Ἰακώβ, καὶ λέγοντος· ²² “Καὶ ἦν
 Ἰωσήφ καλὸς τῷ εἶδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει σφόδρα.” Ἄρα
 οὖν ἦρα ὁ ταῦτα λέγων; Οὐδαμῶς. Οὐδὲ γὰρ ἑώρα, φησί,
 τὸν ἐπαινούμενον. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἀκουόμενα ⁸ κάλλη
 πάσχομέν τι τοιοῦτον, οὐ πρὸς τὰ ὀρώμενα μόνον. Ἰνα δὲ μὴ
 φιλονεικῆς ἡμῖν ἐν τούτοις, ὁ Δαυὶδ οὐκ ἦν ὡραῖος σφόδρα,
²³ καὶ ὑπέρυθρος μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν; ὃ δὴ ^ε καὶ μάλιστα
 ἐστὶ τυραννικώτερον μέρος τῆς εὐμορφίας, τῶν ^ω ὀφθαλμῶν
 τὸ κάλλος. Ἄρ' οὖν ἠράσθη τις αὐτοῦ; Οὐδαμῶς. Οὐκ
 E ἄρα μετὰ ^κ τοῦ θαυμάζειν καὶ τὸ ἐρᾶν γίνεται. Ὑ καὶ γὰρ καὶ
 μητέρας ἔσχον πολλοὶ σφόδρα ἀνθούσας τῇ τοῦ σώματος ὥρᾳ.
 Τί οὖν; ἠράσθησαν αὐτῶν οἱ παῖδες; Ἀπαγε· ἀλλὰ θαυμά-
 ζουσι μὲν τὸ ὀρώμενον, οὐκ ἐμπίπτουσι δὲ εἰς ἔρωτα αἰσχροῦ.
² Πάλιν γὰρ τῆς φύσεως τὸ κατόρθωμά ἐστι. Ποίας φύσεως,
 εἰπέ μοι; Ὅτι μητέρες εἰσὶ, φησὶν. Εἰτα οὐκ ἀκούεις, ὅτι
 Πέρσαι, μηδενὸς καταναγκάζοντος, ταῖς ^α αὐτῶν μίγνυνται
 μητράσι, καὶ οὐχ εἷς, οὐδὲ δεύτερος, ἀλλ' ὀλόκληρον ^β ἔθνος;
 490 Χωρὶς δὲ τούτων, κακεῖθεν δῆλον, ὅτι τὸ νόσημα τοῦτο οὐ τῆς
 ὥρας τοῦ σώματος, οὐδὲ τῆς εὐμορφίας ἐστὶν ἀπλῶς, ἀλλὰ τῆς
^ε ῥαθύμου καὶ πλανωμένης ψυχῆς. Πολλοὶ γοῦν πολλαῖς
 μυρίας ἐπρεπεῖς παραδραμόντες γυναῖκας, ταῖς αἰσχυρότεραις
 ἔδωκαν ἑαυτοὺς. Ὅθεν δῆλον ὅτι οὐ τῆς εὐμορφίας τὸ ἐρᾶν ^δ ἦ
 γὰρ ἂν εἶλον ἐκεῖναι πρὸ τούτων τοὺς ἐμπεσόντας. Τί οὖν
 τὸ αἷτιον; Εἰ γὰρ μὴ τῆς εὐμορφίας τὸ ἐρᾶν, πόθεν ἔχει
 τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ρίζαν, φησὶν; Ἀπὸ δαίμονος ποιηροῦ;
 B Ἐχει μὲν καὶ ἐκεῖθεν· ἀλλ' οὐ τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον, ἀλλ'
 εἰ μὴ καὶ ἡμεῖς αἷτιοι. Οὐ γὰρ ἐκεῖνων μόνον ἡ ἐπιβουλὴ,
 ἀλλὰ μετ' ἐκεῖνων καὶ ἡμῶν ^ε πρώτων. Οὐδαμῶθεν γὰρ ἐτέρω-
 θεν οὕτω τίκεται τὸ πονηρὸν τοῦτο νόσημα, ὡς ἀπὸ συν-
 ηθείας, καὶ κολακείας ῥημάτων, καὶ σχολῆς, καὶ ἀργίας, καὶ τοῦ
 μηδὲν ἔχειν ποιεῖν. Μεγάλῃ γὰρ, μεγάλη τῆς συνηθείας ἡ
 τυραννίς, καὶ τοσαύτη, ὡς εἰς φύσεως ἀνάγκην ^ε καθίστασθαι.
 Εἰ δὲ ^ε συνηθείας τὸ τίκειν αὐτήν, εὐδὴλον ὅτι καὶ τὸ σβεννύ-
 ναι. Πολλοὶ γοῦν ἐρῶντες οὕτως ἐπαύσαντο, μὴ ὀρωμένων
 C τῶν ἐρωμένων. Τοῦτο δὲ πρὸς βραχὺ μὲν δοκεῖ πικρὸν εἶναι,

22 Gen. xxxix. 6.

23 1 Reg. xvii. 42.

^κ ἦρα ὃ] ἦρατο D. ⁸ κάλλη] κατάλληλον C. ^ε καὶ est in C.D.F, non
 in Edd. ^ω τυρανν.] τὸ τυρανν. A.B.F. ^ω ὀφθαλμῶν] + λέγω C.D. Mos
 οὐδαμῶς om. D. ^κ τοῦ] τὸ A.F. ^υ καὶ γὰρ καὶ] ἀκόπει δὲ C.D.
² πάλιν γὰρ] ἀλλὰ πάλιν C.D. ^α αὐτῶν A.B.C. αὐτῶν Sav. Ben. ^β ἔθνος]
 τὸ ἔθνος C. ^ε ῥαθύμου] ῥαθυμίας D. ^δ ἦ] ἡ B.C. ^ε πρώτων A.D.
^ε μεθίστασθαι C. ^ε συνηθείας C.D. συνηθεια vulgo.

καὶ σφόδρα ἀηδές· τῷ χρόνῳ δὲ ἡδὺ γίνεται, καὶ οὐδὲ βουλομένοις λοιπὸν ἐν ἀνακτῆσαι τὸ πάθος.

Τί οὖν, ὅταν συνηθείας χωρὶς ¹ ἀπὸ πρώτης τῆς ὀψείας ἀλφῆ; Κανταῦθα ἰαργία τοῦ ^κ σώματος, ¹ ἢ τρυφή, ³ καὶ τὸ μὴ φροντίζειν τῶν προσσηκόντων, μηδὲ ἐν ἀναγκαίοις εἶναι πράγμασι. Καθάπερ γὰρ ⁴ πλάνος τις ὁ τοιοῦτος περιερχόμενος, παντὶ περιπείρεται πονηρῷ· ⁵ καὶ καθάπερ παιδίον ἄφետον, ὁ βουλούμενος ἀνδραποδίζει τὴν τοιαύτην ψυχὴν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔθος αὐτῇ ἐνεργεῖν, ὅταν αὐτῆς ⁶ παύσης τὴν ἐνεργεῖαν τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἐπειδὴ ἄργεῖν οὐ δύναται, ἀναγκάζεται ἕτερα ⁷ τικτεῖν. ⁸ Καθάπερ ἡ γῆ, ὅταν μὴ σπείρηται, μηδὲ φυτεύηται, βοτάνην ἀναδίδωσιν ἀπλῶς· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν μὴ ἔχη τι ⁹ πράξαι τῶν ἀναγκαίων, πάντως τοῦ πράττειν ἐπιθυμοῦσα, πονηροῖς ἑαυτὴν δίδωσι πράγμασι. Καὶ ὥσπερ ὀφθαλμὸς ¹⁰ τοῦ μὲν ὁρᾶν οὐ παύεται, καὶ διὰ τοῦτο ὄψεται πονηρὰ, ὅταν ἀγαθὰ μὴ ᾖ ὑποκείμενα· οὕτω καὶ ὁ λογισμὸς, ὅταν τῶν ἀναγκαίων ἑαυτὸν ἀπαγάγῃ, περὶ τὰ ἄχρηστα στρέφεται λοιπόν. Ἐπεὶ ὅτι καὶ τὴν πρώτην προσβολὴν δύναται ἀποκρούσασθαι ¹¹ ἀσχολία καὶ φροντίς, πολλαχόθεν δῆλον. Ὅταν οὖν ἴδῃς ¹² γυναῖκα καλὴν, καὶ πάθῃς τι πρὸς αὐτὴν, μηκέτι ἴδῃς, καὶ ἀπηλλάγῃς. Καὶ πῶς δυνήσομαι μηκέτι ἰδεῖν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ¹³ ἐλκόμενος, φησὶν; Ἐτέροις ἑσταυτὸν δὸς, περιέλκουσι τὴν ψυχὴν, ¹⁴ βιβλίους, φροντίσιν ἀναγκαίαις, προστασίαις, βοηθείαις ἀδικουμένων, εὐχαῖς, φιλοσοφίᾳ τῇ περὶ τῶν μελλόντων τοιοῦτοις ¹⁵ κατάδησον τὴν ψυχὴν. Οὕτως οὐχὶ νεαρὸν ἔλκος διορθώσῃ μόνον, ἀλλὰ παγὲν καὶ χρόνιον γενόμενον ἀποτρίψῃ ῥαδίως. Εἰ γὰρ ὕβρις τὸν ἐρώντα πείθει καταλύει τὸν ¹⁶ ἔρωτα, κατὰ τὴν παροιμίαν, πῶς οὐ πολλὸν μᾶλλον αἱ πνευματικαὶ αὐτὰ ἐπάρθαι περιέσσονται τοῦ κυκοῦ, μόνον ἂν ἐθέλωμεν ἀποστηναί; Ἄν δὲ αἰεὶ προσομιλῶμεν καὶ συναναστρεφώμεθα ταῖς τοξενούσαις ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα τοξεύματα, καὶ λέγοντες καὶ ἀκούοντες τὰ παρ' ἐκείνων, τρέφομεν τὸ νόσημα. Πῶς οὖν ἀξιοῖς σβεσθῆναι τὸ πῦρ, καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὴν φλόγα ἀνάπτων. ¹⁷ Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν τὰ τῆς συνηθείας πρὸς τοὺς νέους εἰρήσθω· ὡς τοῖς γε ἀνδράσι, καὶ φιλοσοφεῖν ἐπισταμένοις,

¹ ἀπὸ πρώτης] ἀπ' αὐτῆς C.D. ¹ ἰαργία] ἡ ἰαργία B. ^κ σώματος] + αἵματος C.D. ¹ ἢ τρυφή D. ἡ τρυφή B.C. ἡ τροφή vulgo. ³ καὶ] ἢ C.D. ⁴ πλάνος] πλανήτης B. ⁵ καὶ] ἢ C.D. καὶ om. A. Mox ἄφետον om. B. ⁶ παύσῃ B. Mox ἀναγκάζεται ε. τ. ἐπειδὴ α. οὐ β. inverso ordine C.D. ⁸ καθάπερ] + γὰρ C.D. ⁹ πράξαι] πράγμα C. ¹⁰ τοῦ μὲν—ὄψεται] τοῦ ὁρᾶν μὴ παύομενος τότε ὄψεται C.D. ¹¹ ἑαυτὸν C. Statim ἔλκουσι B. ¹² βιβλίους C.D. ¹³ κατάδησον C. ¹⁴ ἀλλὰ] + καὶ C.D. Mox ἀποτρίψῃ C. ¹⁵ καὶ ταῦτα μὲν] ταῦτα μὲν οὖν C. ταῦτα μὲν D. καὶ αὐτὰ μὲν F.

Β πάντων ^zμείζων ὁ τοῦ θεοῦ φόβος, ἡ τῆς γενένης μνήμη, ἡ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ^aἐπιθυμία· ἵκανά γὰρ ταῦτα σβέσαι τὸ πῦρ. Μετὰ δὲ τούτων κακείνῳ ἐννόει, ὅτι οὐδὲν ^bἕτερόν ἐστι τὸ ὀρώμενον, ἢ φλέγμα καὶ αἷμα καὶ τροφῆς ^cδιασσηπυίας χυμός. Ἀλλὰ φαιδρὸν τὸ ἄνθος τῆς ὄψεως, φησὶν. Ἀλλ' οὐδὲν τῶν ^dἀνθῶν τῶν ἀπὸ τῆς γῆς φαιδρότερον· ἀλλὰ καὶ ταῦτα σίπεται καὶ μαραίνεται. Μὴ τοίνυν μηδὲ ἐνταῦθα τῷ ^eἄνθει πρόσεχε, ἀλλ' ^fἐνδοτέρῳ διάβηθι τῷ λογισμῷ, καὶ τὸ ^gδέρμα τὸ καλὸν ἐκεῖνο περιελὼν τῷ λογισμῷ, περιεργάζου τὰ ὑπὸ ^hτούτῳ κείμενα. Ἐπεὶ καὶ τὸ τῶν ὑδεριώντων σῶμα ἀποστίλβει λαμπρὸν, καὶ οὐδὲν ἢ ἐπιφάνεια φαῦλον ἔχει· ἀλλὰ τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐνδον ἀποκειμένου χυμοῦ πληττόμενοι, φιλεῖν τοὺς τοιούτους οὐ δυνάμεθα. Ἀλλ' ὑγρὸς ὁ ὀφθαλμός, καὶ γοργὸς, καὶ καλῶς ἀποτεταμένη ἡ ὀφρὺς, καὶ κυναὶ αἱ βλεφαρίδες, καὶ ἡμερος ἡ κόρη, καὶ γαληνὸν τὸ ὄμμα. Ἀλλ' ὅρα ὅτι αὐτὸ τοῦτο πάλιν οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ νεῦρα καὶ φλέβες καὶ ὑμένες καὶ ἀρτηρίαι. Σὺ δέ μοι τὸν καλὸν τοῦτον ⁱὀφθαλμὸν ἐνόησον νοσοῦντα, γηρῶντα, ὑπὸ ^jβᾶθυμίας μαραινόμενον, ὑπὸ ὀργῆς οἰδοῦντα, πῶς ^kεἰδεχθῆς, πῶς ταχέως ἀπόλνυται, καὶ τῶν γεγραμμένων τάχιον ^lἱφανίζεται. Ἀπὸ τούτων μετάγαγε τὴν διάνοιαν ἐπὶ ^mτὸ κάλλος τὸ ἀληθινόν. Ἀλλ' οὐχ ὁρῶ, φησὶ, κάλλος ψυχῆς. Ἀλλ' ἂν ἐθέλῃς, ὄψει καὶ ὥσπερ τοὺς ἀπόντας καλοὺς ἐστὶν ὀφθαλμοῖς μὴ ἰδόντα τῷ νῷ θαυμάσαι, οὕτω δυνατόν ψυχῆς κάλλος χωρὶς ὀφθαλμῶν ⁿἰδεῖν. Οὐχ ὑπέγραψας πολλάκις μορφήν εὐεῖδῃ, καὶ ἑπαθές τι πρὸς τὴν διάπλασιν; Ἀνατύπωσον καὶ νῦν ψυχῆς κάλλος, καὶ ἐντρυφά τῇ εὐμορφίᾳ. Ἀλλ' οὐχ ὁρῶ, φησὶν, ἀσώματα. ^oΚαὶ μὴν τῶν σωμάτων αὐτὰ μᾶλλον ὀρώμεν τῷ νῷ. Διὰ τοῦτο γοῦν θαυμάζομεν ^pκαὶ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους, καίτοιγε μὴ ὀρῶντες, καὶ τρόπων ἡθῆ, καὶ ψυχῆς ἀρετήν. Κἂν ἴδῃς ἀνθρώπων ἐπιεικὴ καὶ μέτριον, μᾶλλον ^qθαυμάσῃς τοῦτον ἢ ἐκείνην τὴν εὐμορφον ὄψιν. Κἂν ἴδῃς ὑβριζόμενον, καὶ φέροντα, ἀδικούμενον, ^rκαὶ προσδιδόντα, μετὰ τοῦ θαυμάζειν ἔρα τῶν ταιούτων, κἂν γεγηρακότες ὦσι. Καὶ γὰρ τοιοῦτον τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος· καὶ ἐν γῇρα πολλοὺς ἔχει τοὺς ἑραστὰς, καὶ οὐδέ-

^z μείζων A. ^a ἐπιθυμία om. A. ^b ἕτερον om. A. Statim τι pro ἐστὶ D. et εἰρημνέον pro ὀρώμενον A. ^c διασσηπυίας C. διασημανθείσης D. ^d ἀνθῶν B.C. ^e ἐνδοτέρῳ (sic) omnes. Legebatur ἐνδοτέρων. ^f τούτῳ B.F. τούτου A. τούτο vulgo. ^g βᾶθυμίας A. ^h εἰδεχθῆς] εἰ δὲ χθές D. ⁱ ἀφανίζεται D. ^j τὸ om. C. ^k κατιδεῖν A.F. Idem infra ἀνατύπωσον ψ. κ. καὶ νῦν. ^l καὶ om. B. ^m θαυμάσεις C.D. θαύμασον A.F. ⁿ Vid. Annot.

ποτε μαραίνεται, ἀλλ' ἀνθεὶ διηνεκῶς. "Ἰν' οὖν καὶ αὐτοὶ τοῦτο
κτησώμεθα, τοὺς ἐχόντας ἐν τῷ θηρώμεν, καὶ ἐρασταὶ τούτων
γινώμεθα. Οὐτὶς γὰρ καὶ αὐτὰ ἀνησώμεθα, ταύτην λαβόντες 492
τὴν εὐμορφίαν τῶν αἰώνιων ἐπιστεχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο
πάντας ἡμᾶς μετασχεῖν, ὥστε καὶ φιλάνθρωπία τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' ἡμῶν τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι
δόξα, κράτος, ἐν τοῖς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η.

¹ Ἐχοντες οὖν τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἡλεήθημεν, οὐκ
ἐκκακοῦμεν, ² ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης. B

(593) ΕΠΕΙΔΗ μεγάλη ἐφθέγγετο, καὶ Μωϋσέως ἑαυτὸν πρού-
θηκε, καὶ τοὺς πιστοὺς πάντας, ³ αἰσθόμενος τῆς υπερβολῆς καὶ
τοῦ μεγέθους τῶν εἰρημένων, ὅρα πῶς μετριάξει πάλιν. Καὶ
γὰρ ἐπαίρειν ἔδει διὰ τοὺς ψευδαποστόλους καὶ τοὺς ἀκροατὰς,
καὶ πάλιν παραμυθεῖσθαι τὸν ὄγκον, οὐχὶ καθαιρεῖν· ἐπεὶ τοῦτο
παίζοντος ἦν. Διόπερ ἐτέρως αὐτὸ μεθοδεύει, τῷ δεικνύναι,
ὅτι οὐκ ἐκ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων γέγονεν, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ
θεοῦ φιλάνθρωπίας τὸ πᾶν διὸ καὶ φησιν, "Ἐχοντες ⁴ οὖν C
τὴν διακονίαν ταύτην." Οὐδὲν γὰρ πλεον ἡμεῖς εἰσηνέγκαμεν,
ἀλλ' ἢ διακονοῖ μόνον ἐγενόμεθα, καὶ τοῖς παρὰ τοῦ θεοῦ
δοθεῖσιν ὑπηρέτησαμεν. Διόπερ οὐκ εἶπε παροχὴν, οὐδὲ χρη-
γίαν, ἀλλὰ, "διακονίαν." Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλ' ἐπὶ-
γαγε, "καθὼς ἡλεήθημεν." Καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ, φησὶ, τὸ
διακονήσασθαι τούτοις, ἀπὸ ἐλέου καὶ φιλάνθρωπίας. Καίτοι γε
ἐλέους ἐστὶ τὸ κακῶν ἀπαλλάξαι, οὐχὶ ⁵ τὸ καὶ τοσαῦτα δοῦναι
ἀγαθὰ· ἀλλ' ὁ τοῦ θεοῦ ἔλεος καὶ τοῦτο ἔχει. "Οὐκ ἐκκα-
κοῦμεν." Καὶ τοῦτο δὲ αὐτοῦ τῇ φιλάνθρωπῳ λογιστέον. D
Τὸ γὰρ, "καθὼς ἡλεήθημεν," καὶ ὑπὲρ τῆς διακονίας, καὶ ὑπὲρ
τοῦ, "οὐκ ἐκκακοῦμεν," εἰρῆσθαι νόμιζε. Καὶ σκόπει πῶς
σπουδάζει τὰ καθ' ἑαυτὸν καθαιρεῖν. Τὸν γὰρ τοιούτων
ἀξιωθέντα, φησὶ, καὶ τηλικούτων, καὶ ταῦτα ἀπὸ ἐλέου μόνον
καὶ φιλάνθρωπίας, οὐδὲν ⁶ μέγα τοιούτους ἐπιδείκνυσθαι πόνους,
καὶ κινδυνεύειν, καὶ πειρασμοὺς ὑπομένειν. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον
οὐ καταπίπτομεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, καὶ παρρησιαζόμεθα.
Εἰπὼν γοῦν, "οὐκ ἐκκακοῦμεν," ἐπήγαγεν· "Ἀλλ' ἀπειπάμεθα

¹ Cap. IV. v. 1, 2.

² μετασχεῖν] ἐπιστεχεῖν A.F.
³ αἰσθανόμενος A.B.

HOM. VIII. ⁴ ἀλλ'—αἰσχύνης om. D.

⁵ οὖν om. A.

⁶ τὸ om. A.F.

⁷ μέγα]

+τὸ D.

τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνῃς, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ
 Ε δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.¹ Καὶ τί ἐστὶ, “τὰ κρυπτὰ
 τῆς αἰσχύνῃς;” Οὐκ ἐπαγγελλόμεθα, φησὶ, καὶ ὑπισχνούμεθα
 μεγάλα, καὶ ἕτερα ἔδὲ ἐπὶ τῶν ἔργων δείκνυμεν, καθάπερ
 ἐκείνοι· διὸ καὶ ἔλεγε, ² “Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε” ἀλλὰ
 τοιοῦτοί ἐσμεν, οἳ οὐκ ὁρώμεθα, οὐχὶ διπλόην τινὰ ἔχοντες, οὔτε
 τοιαῦτα λέγοντες καὶ ποιοῦντες, ἃ κρύπτειν δεῖ καὶ συσκιαῖν
 αἰσχυνομένους καὶ ἐρυθριῶντας. Καὶ τοῦτο ἐρμηνεύων, ἐπή-
 γαγε, “μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ.” Ὁ γὰρ ἐνόμιζον
 ἐγκώμιον εἶναι ἐκεῖνοι, τοῦτο αἰσχρὸν καὶ καταγέλαστον ἀπο-
 493 φαίνει. Τί δὲ ἐστίν, “ἐν πανουργίᾳ;” Δόξαν εἶχον μὴ
 λαμβανόντων ἐκεῖνοι, ἐλάμβανον δὲ καὶ ἡ ἐκρυπτον· δόξαν εἶχον
 ἀγίων καὶ ἀποστόλων δοκίμων, ἦσαν δὲ μυρίων γέμοντες κακῶν.
 Ἀλλ’ ἡμεῖς, φησὶ, τοῦτοις ἀπειπάμεθα· ταῦτα γὰρ καὶ κρυπτὰ
 αἰσχύνῃς καλεῖ· τοιοῦτοι ὄντες οἳ φαίνόμεθα, καὶ οὐδὲν
 ἔχοντες συνεσκιασμένον, καὶ οὐκ ἐν τῷ βίῳ μόνον τούτῳ, ἀλλὰ
 καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κηρύγματι· τοῦτο γὰρ ¹ ἐστίν, “οὐδὲ δολοῦντες
 τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας” οὐ τῷ
 προσώπῳ καὶ τῇ ἐπιδείξει, ² ἀλλ’ αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων
 ἀποδείξει· “συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀν-
 Β θρώπων.” Οὐ γὰρ πιστοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπίστοις ἐσμέν
 κατάδηλοι, προκείμενοι πᾶσιν εἰς τὸ βασανίσαι τὰ ἡμέτερα, ὥς
 ἂν ἐθέλοιεν· καὶ ἀπὸ τούτου ¹ συνίσταμεν ἑαυτοὺς, οὐκ ἀπὸ τοῦ
 ὑποκρίνεσθαι, καὶ προσωπεῖον ² περιφέρειν φαιδρόν. Λέγομεν
 οὐδὲν μὴδὲν λαμβάνειν, καὶ μάρτυρας ὑμᾶς καλοῦμεν· λέγομεν
 μὴδὲν συνειδέειν ³ ἑαυτοῖς ποιηρὸν, καὶ τούτου πάλιν τὴν
 μαρτυρίαν παρ’ ὑμῶν ἔλκομεν, οὐ καθάπερ ἐκεῖνοι, συσκιαῖζοντες
 τὰ καθ’ ἑαυτοὺς, πολλοὺς ἀπατῶσιν. Ἡμεῖς δὲ καὶ τὸν βίον
 C ἡμῶν πᾶσιν εἰς μέσον προτίθεμεν, καὶ τὸ κήρυγμα ἀπογυμνού-
 μεν, ὥστε πάντας αὐτὸ καταμανθάνειν.

Εἰτα ἐπειδὴ οἱ ἄπιστοι ἠγνόουν αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν, ἐπήγαγεν,
 ὅτι οὐχ ἡμῶν τοῦτο ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀναισθησίας.
 Διὸ καὶ φησιν· ³ “Εἰ δὲ καὶ ἐστὶ κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον
 ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς
 τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων.” (59⁴)

2 2 Cor. x. 7.

3 v. 3, 4.

¹ καὶ om. D.
ἀποστόλων om. id.² δὲ om. D. ἐπὶ om. F.
¹ ἐστίν] ἐστὶ τὸ D.² ἐκρύπτοιντο D. καὶ ante
³ ἀλλ’ αὐτῇ] ἀλλὰ D.Μοχ συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς om. idem, post ἀνθρώπων addens ἐνώπιον τοῦ
 θεοῦ. ¹ συνιστῶμεν A.F. συνιστάνομεν D. ² φέρειν F. ³ ἑαυτοῖς
 om. A.

"Οπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπεν, "Οἷς μὲν ὁσμή θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμή ζωῆς εἰς ζωὴν," τοῦτο καὶ ἐνταῦθα φησι. Τί δὲ ἐστίν, "ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου;" Οἱ μὲν τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντες D λέγουσι περὶ τοῦ δημιουργοῦ τοῦ δικαίου μόνου, καὶ οὐκ ἀγαθοῦ, ταῦτα εἰρησθαι· λέγουσι γὰρ εἶναι τινα θεὸν δίκαιον, καὶ οὐκ ἀγαθόν. Μανιχαῖοι δὲ ὁρᾷ τὸν διάβολον ἐνταῦθα λέγεσθαι, ἐκ τούτου δημιουργὸν τῆς κτίσεως ἕτερον ἐπεισαγαγεῖν παρὰ τὸν ὄντα βουλόμενοι, σφόδρα ἀνοήτως. Οἶδε ἡ μὲν γὰρ πολ- λάκις ἡ γραφὴ θεὸν καλεῖν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀξίας τοῦ καλουμένου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀσθενείας τῶν ὑποταττομένων ὡς ὅταν τὸν μαμωνᾶν κύριον λέγῃ, καὶ τὴν κοιλίαν θεόν. Ἄλλ' οὐ παρὰ τοῦτο οὔτε ἡ κοιλία θεός, οὔτε ὁ μαμωνᾶς κύριος, ἀλλ' ἐκείνων τῶν ὑποκατακλινόντων ἑαυτούς. Ἡμεῖς δὲ ἐκεῖνό φαμεν, ὅτι E οὔτε περὶ τοῦ διαβόλου τοῦτο εἴρηται, οὔτε περὶ ἑτέρου δημιουργοῦ, ἀλλὰ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ καὶ οὕτως ἀναγνωστέον, ὅτι τῶν ἀπίστων τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν ὁ θεὸς τὰ νοήματα. Ὁ γὰρ μέλλων οὐκ ἔχει ἀπίστους, ἀλλ' ὁ παρὼν μόνος. Εἰ δὲ καὶ ἑτέρως τις ἀναγινώσκει, οἶον, ὅτι ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τοῦτο ἔχει τινα λαβὴν· οὐ γὰρ τοῦτο δείκνυσιν αὐτὸν τούτου μόνον ὄντα τοῦ αἰῶνος θεόν. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς οὐρανοῦ λέγεται, ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐρανοῦ μόνον θεός· καὶ ὁ θεὸς τῆς παρούσης ἡμέρας ὁ λέγομεν, καὶ οὐκ εἰς ἐκείνην μόνον συγκλείοντες αὐτοῦ τὴν ἀρχήν, τοῦτό φαμεν· καὶ ὁ θεὸς δὲ Ἀβραὰμ λέγεται, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ· 494 καὶ οὐκ ἐκείνων μόνον ἐστὶ θεός. Καὶ πολλὰς ἂν τις καὶ ἑτέρας τοιαύτας ἐν ταῖς γραφαῖς εὔροι μαρτυρίας. Πῶς οὖν ἐτύφλωσεν; Οὐκ ἐνεργήσας εἰς τοῦτο· ἄπαγε· ἀλλ' ἀφείς καὶ συγχωρήσας. Καὶ γὰρ ἔθος τῇ γραφῇ οὕτω λέγειν· ὡς ὅταν λέγῃ, 4 "Παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν." Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ ἠπίστησαν πρῶτοι, καὶ ἀναξίους ἑαυτοὺς κατεσκεύασαν τοῦ ἰδεῖν τὰ μυστήρια, καὶ αὐτὸς λοιπὸν ἔλασεν. Ἄλλὰ τί ἔδει ποιῆσαι; πρὸς βίαν ἔλκειν, καὶ ἐκκαλύπτειν μὴ ὁ βουλομένοις ἰδεῖν; Ἄλλὰ μᾶλλον ἂν κατεφρόνησαν, καὶ B γοῦν ἂν εἶδον. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· "Εἰς τὸ μὴ ἀντάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ" οὐ

4 Rom. i. 28.

ὁσμή om. B. ὁ φασίν (sic) A. φησὶ Cat. φασὶ post ἐνταῦθα transp. D. ἡ μὲν om. F. ὁ ὑποταττομένων A. Haec οὔτε περὶ ἑτέρου δημιουργοῦ, quae si non prorsus necessaria, certe aptissima sunt, ex uno Cod. D. receperimus. ἀναγινώσκει A.B.F. Legebatur ἀναγινώσκει. λέγομεν] ἡγομεν D. ἔλασεν] + ἀλλ' οὐκ ἔδει, φησὶν, εἶσαι D. βουλομένους A.D. γοῦν ἂν] οὐδὲν A.F.

πρὸς τὸ ἀπιστῆσαι τῷ θεῷ, ἀλλὰ πρὸς τὸ τὴν ἀπιστίαν μὴ
 ἰδεῖν τίνα ἐστὶ τὰ ἔνδον· ὃ καὶ ἡμῖν ἐπέταξε, μὴ ρίπτειν τοὺς
 μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων κεύσας. Εἰ γὰρ καὶ
 ἀπιστοῦσιν ἐξεκάλυψε, μᾶλλον ἂν ἡ νόσος αὐτῶν ἐπετρίβη.
 Καὶ γὰρ εἰ ὀφθαλμιῶντά τις ἀναγκάσειε πρὸς τὰς ἀκτίνας
 ἰδεῖν, ἐπιτείνει μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν
 C σκότει κατακλείουσιν αὐτοὺς ἰατρῶν παῖδες, ὥστε μὴ ἐπιτρίβει
 τὸ νόσημα. Οὕτω τοῖνυν καὶ ἐνταῦθα νοητέον, ὅτι οὗτοι μὲν
 γεγόνασιν ἄπιστοι δι' ἑαυτούς· γενόμενοι δὲ ἄπιστοι, οὐκέτι
 ἑώρων τὰ ἀπόρρητα τοῦ εὐαγγελίου, τοῦ θεοῦ λοιπὸν ἀπο-
 κλείοντος τὰς ἀκτίνας αὐτοῖς. "Ὅπερ καὶ τοῖς μαθηταῖς
 ἔλεγεν, ὅτι ⁵ "Διὰ τοῦτο ἐν παροιμίαις λαλῶ αὐτοῖς, ὅτι ἀκού-
 οντες οὐκ ἀκούουσιν." "Ἰνα δὲ καὶ ἐπὶ παραδείγματος σαφέ-
 σπερον ὃ λέγω γένηται, ὑπόθου τινὰ "Ἑλληνα εἶναι, μύθους
 τὰ ἡμέτερα ἡγούμενον. Οὗτος οὖν πῶς ὠφελήθησεται μᾶλλον,
 εἰσελθὼν καὶ ἰδὼν τὰ μυστήρια, ἢ ἔξω μένων; Διὰ τοῦτό
 φησιν, "εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν," ἐπιμένων
 D ἔτι τῇ ἱστορίᾳ Μωϋσέως. "Ὅπερ γὰρ πρὸς Ἰουδαίους γέγονεν
 ἐπ' ἐκείνου, τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν ἀπίστων γίνεται ἐπὶ τοῦ
 εὐαγγελίου. Καὶ τί ἐστὶ τὸ συνεσκιασμένον, καὶ ὕπερ αὐτοῖς
 οὐκ ἔστι πεφωτισμένον; "Ἀκουσον αὐτοῦ λέγοντος· "Εἰς τὸ
 μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ
 Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ." Οἶον, ὅτι ὁ σταυρὸς τῆς
 οἰκουμένης σωτηρία, καὶ αὐτοῦ δόξα· ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ σταυ-
 ρωθεὶς μετὰ πολλῆς περιφανείας μέλλει παραγίνεσθαι· τὰ
 ἄλλα πάντα, τὰ παρόντα, τὰ μέλλοντα, τὰ ὁρώμενα, τὰ οὐχ
 ὁρώμενα, ἢ ἀπόρρητος τῶν προσδοκωμένων περιφάνεια. Διὸ
 E καὶ αὐγάσαι εἶπεν, ἵνα μὴ τὸ ὅλον ἐνταῦθα ζητῆς· ὥσπερ γὰρ
 αὐγὴ τίς ἐστι μόνον τοῦ πνεύματος ἢ δεδομένη. Τοῦτο γοῦν
 καὶ ἀνωτέρω δηλῶν, ὁσμὴν εἶπε, καὶ πάλιν ἀρραβῶνα, δει-
 κνὺς ὅτι τὸ πλεόν ἐκεῖ μένει. Ἄλλ' ὅμως ταῦτα ἅπαντα κέ- (595)
 κρυπται ἀπ' αὐτῶν· κέκρυπται δὲ, ἐπειδὴ ἠπίστησαν πρότεροι.
 Εἶτα δεικνὺς, ὅτι οὐχὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ δόξαν ἀγνοοῦσι μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ πατρὸς οἱ ταύτην οὐκ ^aεἰδότες, ἐπήγαγεν,
 "ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ." Μὴ γὰρ μέχρι τοῦ Χριστοῦ
 στῆς μόνον. "Ὡσπερ γὰρ διὰ τούτου τὸν πατέρα ὀρᾷς, οὕτως
^bἀγνοήσας τὴν τούτου δόξαν, οὐδὲ τὴν ἐκείνου εἶση.

⁶ "Οὐ γὰρ ἑαυτούς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν

⁵ Matth. xiii. 13.

⁶ v. 5.

² πρὸς] + τὸ D.
 ἰδόντες.

^a εἰδότες B. F. οἰδότες D. εἰδότες A. Edebatur
^b ἀγνοήσας om. F.

κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν.” Καὶ ποία αὕτη 495
 ἀκολουθία; τί τοῦτο πρὸς τὰ εἰρημένα ἔχει κοινόν; Ἡ ἐκεί-
 νους αἰνίττεται ὡς ἐπαίροντας ἑαυτοὺς, καὶ πείθοντας τοὺς
 μαθητὰς ἀπ’ αὐτῶν αὐτοὺς ὀνομάζειν, ὅπερ ἐν τῇ προτέρᾳ
 ἔλεγεν, ⁷ “Ἐγὼ εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶν” ἢ ἕτερόν τι
 βαρύτατον. Ποῖον δὲ τοῦτο; Ἐπειδὴ σφόδρα αὐτοὺς ἐπολέ-
 μουν, καὶ ἐπεβούλευον αὐτοῖς πάντοθεν, μὴ γὰρ ἡμῖν μάχεσθε,
 φησί, καὶ πολεμεῖτε; τῷ ^δ δι’ ἡμῶν κηρυττομένῳ οὐ γὰρ
 ἑαυτοὺς κηρύττομεν. Ἐγὼ δούλος εἰμι, ἐγὼ διάκονός εἰμι καὶ
 τῶν δεχομένων τὸ κήρυγμα, ἑτέρῳ πάντα πραγματευόμενος, καὶ B
 ὑπὲρ τῆς ἐκείνου δόξης πᾶν ὁτιοῦν ποιῶν. Ὡστε ἐμοὶ πολεμῶν,
 τὰ ἐκείνου καταβάλλεις. Τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω εἰς ἑμαυτόν τι
 περιστῆσαι τῶν τοῦ εὐαγγελίου, ὅτι καὶ ὑμῶν οὐ παραιτήσομαι
 εἶναι δούλος διὰ τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ ἐκεῖν’ ἔδοξεν αὐτῷ τιμῆ-
 σαι ὑμᾶς, ἐπειδὴ οὕτως ὑμᾶς ἐφίλησε, καὶ πάντα ὑπὲρ ὑμῶν
 ἔπραξε. Διὸ καὶ λέγει, “ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Χρι-
 στοῖ.” Εἶδες ψυχὴν δόξης καθαρὰν; Οὐ γὰρ δὴ μόνον, φησί,
 τῶν δεσποτικῶν οὐδὲν νοσφίζομεθα, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ἑαυτοὺς
 ὑποτάσσομεν δι’ ἐκεῖνον. ⁸ “Ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους C
 φῶς λάμψαι, ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.” Εἶδες πῶς
 πάλιν τοῖς ζητοῦσι τὴν δόξαν ἐκείνην ἰδεῖν τὴν ὑπερβάλλουσαν,
 τὴν Μωϋσέως λέγω, δείκνυσι μετὰ προσθήκης ἀστράπτουσαν;
 Καθάπερ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, οὕτω ^ε καὶ εἰς τὰς ὑμετέ-
 ρας καρδίας ἔλαμψε, φησί. Καὶ πρότερον ἀναμιμνήσκει τῶν
 ἐν ἀρχῇ τῆς κτίσεως γενομένων, αἰσθητοῦ φωτός, καὶ σκότους
 αἰσθητοῦ, δεικνύς ὅτι αὕτη μείζων ἢ δημιουργία. Καὶ ποῦ
 εἶπεν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι; Ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν προομιῶις τῆς
 κτίσεως. ⁹ “Σκότος γὰρ ἦν, φησὶν, ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. Καὶ
 εἶπεν ὁ θεός, γενηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς.” Ἀλλὰ τότε D
 μὲν εἶπε, ^ε γενηθήτω, καὶ ἐγένετο· νῦν δὲ οὐκ εἶπεν, ἀλλ’ αὐτὸς
 ἡμῖν γέγονε φῶς. Οὐ γὰρ ^h εἶπεν, ὅτι καὶ νῦν εἶπεν, ἀλλ’ ὅτι
 αὐτὸς ἔλαμψε. Διὰ τοῦτο οὐδὲ αἰσθητὰ πράγματα ὁρῶμεν
 τοῦ φωτός λάμποντος τούτου, ἀλλ’ αὐτὸν τὸν θεὸν διὰ τοῦ
 Χριστοῦ. Ὅρῳ τὸ ἀπαράλλακτον τῆς τριάδος; Περὶ μὲν
 γὰρ τοῦ πνεύματός φησιν· “Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένοι
 προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα
 μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου

7 1 Cor. iii. 4.

8 v. 6.

9 Gen. i. 2, 3.

^c αὐτοὺς A.D.F. ἑαυτοὺς vulgo. Mox βαρύτερον D. ^d δι’ ἡμᾶς D.F.
 Vid. etiam Annot. ^e προσθήκης] προθυμίας D. ^f καὶ vulgo abeat.
 Habent D.F. ^g γενηθ. φῶς καὶ ἐγένετο φῶς· νῦν δὲ A.F. ^h εἶπεν] λέγει.
 D. Mox ὅτι post ἀλλ’ assumtum ex A.D.F.

πνεύματος” περὶ δὲ τοῦ υἱοῦ, “Εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν
 Ε φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν
 εἰκὼν τοῦ θεοῦ” περὶ δὲ τοῦ πατρὸς, “Ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτῶν
 φῶς λάμψαι, ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, πρὸς φωτισμὸν
 τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Χριστοῦ.”
 “Ὡς περ γὰρ εἰπὼν, “τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ,”
 ἐπήγαγεν, “ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ,” δεικνύς ὅτι καὶ τῆς ἐκείνου
 δόξης ἀπεστερήθησαν· οὕτως εἰπὼν, “τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ,”
 ἐπήγαγεν, “ἐν προσώπῳ Χριστοῦ,” δεικνύς ὅτι διὰ τοῦτον τὸν
 πατέρα γινώσκουμεν, ὥς περ οὖν καὶ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτῷ
 496 προσαγόμεθα. ¹⁰ “Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρά-
 κίοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ θεοῦ, καὶ
 μὴ ἐξ ἡμῶν.” Ἐπειδὴ γὰρ πολλὰ καὶ μεγάλα εἶπε περὶ τῆς
 ἀπορρήτου δόξης· ἵνα μή τις λέγῃ, καὶ πῶς τοσαύτης δόξης
 ἀπολαύοντες μένομεν ἐν θνητῷ σώματι; φησὶν, ὅτι τοῦτο μὲν
 οὖν αὐτὸ μάλιστα ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν, καὶ δείγμα μέγιστον τῆς
 τοῦ θεοῦ δυνάμεως, ὅτι σκευὸς ὀστράκινον τοσαύτην ἡδυνήθη
 λαμπρότητα ἐνεγκεῖν, καὶ τηλικούτον φυλάξαι θησαυρόν.
 “Ὅπερ οὖν ^κ καὶ θαυμάζων ἔλεγεν, “ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνά-
 Β μεως ἡ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν” πάλιν ἐκείνους αἰνιττόμενος (590)
 τοὺς καυχωμένους ἐφ’ ἑαυτοῖς. Τό τε γὰρ μέγεθος τῶν δοθέν-
 των, τό τε ἀσθενὲς τῶν δεξαμένων δείκνυσιν τὴν ἰσχύν, οὐχ ὅτι
 μεγάλα ἐχαρίσατο μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ μικροῖς οὖσι. ¹ Τὸ γὰρ
 ὀστράκινον τὸ ^μ εὐθραυστον τῆς ^ν θνητῆς φύσεως αἰνιττόμενος
 ἔλεγε, καὶ τὸ τῆς σαρκὸς ἡμῶν ἀσθενὲς ἐμφαίνων. Ὁστράκου
^ο γὰρ οὐδὲν ἄμεινον αὐτῇ διάκειται· οὕτως ἐστὶν εὐπερηρέαστος,
 καὶ θανάτῳ καὶ νόσοις καὶ ἀέρων ἀνωμαλίαις καὶ ἑτέροις μυρίοις
 διαλυομένη ῥαδίως. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, ^ρ καὶ καταστέλλων ἐκεί-
 νων τὸ φῶς, καὶ πᾶσι δεικνύς ὅτι οὐδὲν ἀνθρώπινον τῶν καθ’
 C ἡμᾶς. Καὶ γὰρ τότε μάλιστα διαφαίνεται ἡ τοῦ θεοῦ δύναμις,
 ὅταν δι’ εὐτελῶν ἐνεργῇ μέγала. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν,
¹¹ “Ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.” Καὶ ἐν τῇ
 παλαιᾷ δὲ διὰ κωνόπων καὶ ἡμιῶν ὀλόκληρα στρατόπεδα
 βαρβάρων ἐτροποῦτο· διὸ καὶ ¹² μεγάλην δύναμιν αὐτοῦ τὴν
 κάμπην ἐκάλει· καὶ ἐν ἀρχῇ γλώττας συγχέων μόνον, τὸν
 μέγαν πύργον ἐκείνον τὸν ἐν Βαβυλῶνι ^τ κατέλυσε. Καὶ ἐν τοῖς

10 v. 7.

11 2 Cor. xii. 9.

12 Joel. ii. 25.

¹ ἀρρήτου B. Sav. marg.
 jecit Sav. Sed vocula non est in Codd.

^κ καὶ] + τὸ Edd. Pro eo autem vel autē con-
¹ τὸ γὰρ ὀστρ.] ὀστράκινον δὲ
 εἶπε (om. mox ἔλεγε) D.

^μ εὐθραυστον Veron. ^ν θνητῆς] κοινῆς A.
 θνητῆς κοινῆς F. ^ο γὰρ] δὲ D. Statim ἄμεινον οὐδὲν inverso ord. Edd.
^ρ καὶ om. A.D. ^α μῶν A. ^τ Sic A.D.F. κατέλυε vulgo.

πολέμοις δὲ νῦν μὲν διὰ τριακοσίων ἄπειρα στρατόπεδα ἥλασε, νῦν δὲ διὰ σαλπύγων πόλεις καθεῖλε· μετὰ δὲ ταῦτα διὰ παι-
 δίου μικροῦ καὶ εὐτελοῦς τοῦ Δαυὶδ, ἄπασαν τὴν παράταξιν τῶν
 βαρβάρων ἐτροπώσατο. Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα δώδεκα μόνους
 ἀποστείλας, τῆς οἰκουμένης περιεγένετο, δώδεκα, καὶ τούτους
 ἐλαυνομένους, ἡπολεμουμένους.

Ἄ· Ἐκπλαγῶμεν ὡς τὸ τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν, θαυμάσωμεν,
 προσκυνήσωμεν. Ἐρωτήσωμεν Ἰουδαίους, ἐρωτήσωμεν Ἑλλη-
 νας, τίς ἔπεισε τὴν οἰκουμένην ἄπασαν ἀποστήναι τῶν πα-
 τριῶν ἐθῶν, καὶ πρὸς ἑτέραν μετατάξασθαι πολιτείαν; ὁ
 ἁλιεύς, ἢ ὁ σκηνοποιός; ὁ τελώνης, ἢ ὁ ἀγράμματος καὶ ἰδιώ-
 τής; Καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον, εἰ μὴ θεία δύναμις ἦν
 ἢ πάντα κατορθύουσα δι' ἐκείνων; Τί δὲ καὶ λέγοντες ἔπειθον
 ἐκεῖνοι; Βαπτίσθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ σταυρωθέντος. Ποίου;
 Ὃν οὐκ εἶδον, οὐδὲ ἐθέασαντο. Ἄλλ' ὅμως ταῦτα λέγοντες καὶ
 κηρύττοντες, ἔπειθον, ὅτι οἱ μὲν μαντευόμενοι καὶ ἐκ προγόνων
 αὐτοῖς παραδοθέντες, οὐκ εἰσὶ θεοὶ, ὁ δὲ ὑποσηλωθεὶς οὗτος
 Χριστὸς πάντας ἐφείλκετο. Καίτοιγε ὅτι μὲν ἐσταυρώθη
 καὶ ἐτάφη, παντί που ἄνθρωπον ἦν· ὅτι δὲ ἀνέστη, οὐδεὶς πλὴν
 ὀλίγων εἶδον. Ἄλλ' ὅμως καὶ τοῦτο ἔπεισαν τοὺς οὐχ
 ἐωρακότας· καὶ οὐχ ὅτι ἀνέστη μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς οὐ-
 ρανούς ἀνῆλθε, καὶ ἔρχεται κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Πόθεν
 οὖν τὸ πιθανὸν τοῖς λόγοις τούτοις, εἰπέ μοι; Οὐδαμόθεν
 ἄλλοθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως. Καὶ γὰρ πρῶτον
 αὐτὴ ἡ καινοτομία πᾶσι ὑποτίσταντο· ὅταν δὲ καὶ τοιαῦτα
 τις καινοτομή, χαλεπώτερον τὸ πρᾶγμα γίνεται· ὅταν ἀναμο-
 χλεύῃ παλαιᾶς συνηθείας θεμέλια, ὅταν ἐκ βάθρων ἀνασπᾷ
 νόμους. Πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ οἱ κήρυκες ἀξιόπιστοι εἶναι
 ἐδόκουν, ἀλλὰ καὶ ἔθνη παρὰ πᾶσι μεμισημένοι, καὶ δειλοὶ
 καὶ ἀμαθεῖς. Πόθεν οὖν περιεγένοντο τῆς οἰκουμένης; Πόθεν
 ἡμεῖς καὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους τοὺς δοκοῦντας φιλο-
 σοφεῖν, μετὰ τῶν θεῶν αὐτῶν ἐξεβάλλον; Οὐκ εἶδον ὅτι ἀπὸ
 τοῦ τὸν θεὸν ἔχειν μεθ' ἑαυτῶν; Οὐδὲ γὰρ ἐν ταῦτα ἄνθρω-

ἥλασε] ἐξανάλωσε D. Mox ἄπασαν τὴν βαρβάρων παράταξιν ἐτρ. B. ἀπ.
 τῶν β. τὴν π. ἐτρ. Edd. ἡπολεμ.] καὶ πολεμ. A. πολεμουμένους om. B.
 ἡΘΗΚΟΝ. Περὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς θείας δυνάμεως, Veron.
 οὖν] τοῖνον D. οὖν om. F. post θεοῦ transp. A. πατριῶν A. F.
 ὑποσηλωθεὶς C. εἶδεν Sav. Ben. sine monito. Pro altero stant Veron.
 Codices praeter A. omnes. καὶ γὰρ—τοιαῦτα] σκόπει γὰρ ὅσα προσήν
 τὰ κωλύματα. πρῶτον αὐτὴ ἡ κ. πᾶσι προτίσταντο. δευτέρον ἐπὶ φιλοσοφίαν οἱ
 διδασκόμενοι ἐκαλοῦντο, καὶ πολιτείαν τῶν βιωτικῶν πάντων ἀπηλλαγμένην. ὅταν
 δὲ ἡ καινοτομία, καὶ τοιαῦτα C. D. προτίσταντο A. Statim ὅταν δὲ Codd.
 ὅταν τε Edd. ἐθῶν] Sic A. B. F. ἀπὸ ἔθνους C. D. Mox μεμισημένων
 omnes. Legebatur ἔθνος et μεμισημένων. ἡμετέρους B. Sav. marg.

πίνης δυνάμεως κατορθώματα, ἀλλὰ θείας τινὸς καὶ ἀπορρήτου. Οὐχὶ, φησὶν, ἀλλὰ γοητικῆς. Οὐκοῦν αὐξηθῆναι ἔδει τὴν τῶν δαιμόνων ἀρχὴν, καὶ ἐπιταθῆναι τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείαν. Πῶς οὖν καθήρηται καὶ ἡφάνισται, καὶ ἀπεναντίας ἐκείνοις τὰ ἡμέτερα; Ὡστε κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι τοῦ θεοῦ ψῆφος ἦν τὰ γινόμενα, οὐκ ἀπὸ τοῦ κηρύγματος ἑμόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πολιτείας αὐτῆς. Πότε γὰρ παρθενία τοσαύτη πανταχοῦ τῆς γῆς ἐφυτεύθη; πότε χρημάτων ὑπεροψία, καὶ ζωῆς, καὶ ἰῶν ἄλλων ἀπάντων; Οἱ γὰρ μοχθηροὶ καὶ γόητες οὐδὲν τοιοῦτον ἀνύσαιεν, ἀλλὰ τὰναντία ἅπαντα· οὗτοι δὲ ἀγγέλων ἡμῖν εἰσηγήσαντο πολιτείαν· οὐκ εἰσηγήσαντο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατώρθωσαν, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἐν τῇ τῶν βαρβάρων, ἐν αὐταῖς τῆς γῆς ταῖς ἐσχατιαῖς. Ὅθεν δῆλον ὅτι πάντα ἡ τοῦ Χριστοῦ ἑπανταχοῦ δύναμις ἤνυσεν, ἡ πανταχοῦ λάμπουσα, καὶ ἀστραπῆς ἀπάσης ὀξύτερον τὰς τῶν ἀνθρώπων καταυγάζουσα διανοίας. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογισάμενοι, καὶ τῆς τῶν (597) μελλόντων ὑποσχέσεως τὰ γεγενημένα λαβόντες ἀπόδειξιν ἑναργῆ, προσκυνήσατε μεθ' ἡμῶν τὴν ἅμαχον τοῦ σταυρωθέντος ἰσχύιν, ἵνα καὶ τὰς ἀφορήτους φύγητε κολάσεις, καὶ τῆς αἰωνίου βασιλείας ἐπιτύχητε ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἡμετασχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ε

ΛΟΓΟΣ Θ.

Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἔγκαταλιμπανόμενοι.

ΕΤΙ μένει δεικνύς, ὅτι τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἔργον τὸ πᾶν ἐστὶ, καταστέλλων ἐκείνων τὰ φρονήματα τῶν καυχωμένων ἐφ' ἑαυτοῖς. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον ἐστὶ, φησὶ, ἡ θαυμαστόν, ὅτι ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι φυλάττομεν τὸν θησαυρὸν τοῦτον, ἀλλ' ὅτι καὶ μυρία πάσχοντες δεινὰ, καὶ πανταχοῦ περικρουόμενοι, 498 τηροῦμεν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀπόλλυμεν. Καίτοι εἰ καὶ ἀδαμάντινον σκεῦος ἦν, οὔτε θησαυρὸν τοσοῦτον βαστάσαι ἐῖσχυεν ἂν, οὐδ'

1 Cap. IV. v. 8, 9.

^a μόνον] δὲ μόνον C.D. ^f οὐδὲν] + ἂν C.D. ^g πανταχοῦ om. C. Mox ἡ om. C.D. ^h ἐναργῆ D. ⁱ μετασχεῖν A.B.D.F. ἐπιτυχεῖν vulgo. Hom. IX. ^a ἔγκαταλιμπανόμενοι D. qui addit καταβαλλόμενοι ἄλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. ^b τὸ θαυμαστόν A.F. ^c ἰσχυεν D. ἂν om. A. Verbum βαστάσαι post θησαυρὸν transp. D. post ἰσχυσε A.

ἀν πρὸς τοσαύτας ἤρκεσεν ἐπιβουλὰς· νῦν δὲ καὶ φέρει, καὶ οὐδὲν πάσχει δεινόν, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν. “Ἐν παντί γὰρ θλιβόμενοι, φησὶν, ἀλλ’ οὐ στενοχωρούμενοι.” Τί ἐστίν, “ἐν παντί;” Ἐν τοῖς ἐχθροῖς, ἐν τοῖς φίλοις, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἐν ταῖς ἄλλαις χρείαις, ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὑπὸ τῶν οὐκείων. “Ἀλλ’ οὐ στενοχωρούμεθα.” Καὶ ὅρα πῶς πράγματα ἐναντία λέγει, ἵνα κἀντεῦθεν δείξῃ τοῦ θεοῦ τὴν ἰσχύϊν. “Θλιβόμενοι γὰρ οὐ στενοχωρούμεθα, φησὶν· ἀπορούμενοι οὐκ ἐξαπορούμεθα.” τούτέστιν, οὐκ εἰς τέλος ἐκπίπτομεν. ὁ Αλογοῦμεθα μὲν γὰρ πολλαχού, καὶ ἀποτυγχάνομεν, ἀλλ’ οὐχ οὕτως, ὥστε ἐκπεσεῖν τῶν προκειμένων· εἰς γυμνασίαν γὰρ ἡμῶν ταῦτα, οὐκ εἰς ἥτταν συγκεχώρηται παρὰ τοῦ θεοῦ. “Διωκόμενοι, ἀλλ’ οὐκ ἐγκαταλιμπανόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ’ οὐκ ἀπολλύμενοι.” Οἱ μὲν γὰρ πειρασμοὶ συμβαίνουσι, τὰ δὲ ἀπὸ τῶν πειρασμῶν οὐκέτι. Καὶ τοῦτο δὲ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν καὶ χάριν. Ἀλλαχού δὲ φησι, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ταπεινοφροσύνην, καὶ διὰ τὴν ἐτέρων ἀσφάλειαν συγκεχω- ρῆσθαι ταῦτα. 2 “Ἰνα γὰρ μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ,” φησί· καὶ πάλιν, “ἵνα μὴ τις λογίσηται εἰς ἐμέ ὑπὲρ ὃ βλέπει, καὶ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ” καὶ ἄλλαχού πάλιν, “ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ’ ἑαυτοῖς.” Ἐνταῦθα μέντοι, ἵνα φανῇ τοῦ θεοῦ ἡ δύναμις. Ὅρῃς ὅσον τῶν πειρασμῶν τὸ κέρδος; Καὶ γὰρ τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν ἐδείκνυ, καὶ τὴν χάριν ἀπεκάλυπτε μερίζων· 3 “Ἀρκεῖ γάρ σοι ἡ χάρις μου,” φησί· καὶ εἰς ταπεινοφροσύνην ἡλκίψε, καὶ τοὺς ἄλλους καταστέλλεσθαι παρεσκεύαζε, καὶ αὐτοὺς καρτερικωτέρους εἰργάζετο· 4 “Ἡ γὰρ ὑπομονή, φησὶ, δοκιμὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα.” Οἱ γὰρ μυρίοις περιπετόντες κινδύνοις, καὶ ἐκ τῆς ἐλπίδος τῆς εἰς τὸν θεὸν ἀνευεγκόντες, ἐπαιδεύοντο ταύτης ἔχειν ἐπιπλεῖον ἐν πᾶσι. 5 “Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν.” 6 Καὶ τί ἐστίν ἡ νέκρωσις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ἣν περιέφερον; Οἱ θάνατοι αἱ καθημερινοί, δι’ ὧν καὶ ἡ ἀνάστασις ἐδείκνυτο. Εἰ γὰρ τις ἀπιστεῖ, φησὶν, ὅτι ἀπέθανεν Ἰησοῦς καὶ ἀνέστη, ἡμᾶς ὁρῶν τοὺς καθ’ ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκοντας καὶ ἀνισταμένους, πιστευέτω λοιπὸν τῇ

2 2 Cor. xii. 7, 6, 1, 9.

3 2 Cor. xii. 9.

4 Rom. v. 4.

5 v. 10.

δ οὐκείων] + θλιβόμεθα D. ὁ Αλογοῦμεθα A.D.F. αλογοῦμεθα B. perplexi
 animo afficimur Vetus. Edebatur αλογοῦμεν sine monito. Deinde μὲν receptum
 ex B.D.F. ἡμῶν Codd. ἡμῶν vulgo. ἡ ἀλλαχού om. D. ἡ ἡλκίψε]
 ἡλκίψε B. Sic Codd. ἐκ τῆς εἰς τὸν θεὸν ἐλπίδος Edd. B καὶ τί] τί D,
 καὶ τίς B. ἡ ἐκάστην om. B.

ἀναστήσει. Εἶδες πῶς καὶ ἑτέραν αἰτίαν μεύρηκε τῶν πειρασμῶν; Ποίαν δὲ ταύτην; “Ἴνα καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ φανερωθῇ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν,” φησὶ, τῷ ἑξαπαρτίζειν ἡμᾶς τῶν κινδύνων. Ὡστε τοῦτο, ὃ δοκεῖ ἀσθενείας εἶναι καὶ ἐγκαταλείψεως, τοῦτο αὐτοῦ κηρύττει τὴν ἀνάστασιν. Οὐ γὰρ αὖ οὕτως ἐφάνη, μηδὲν πασχόντων ἡμῶν ἀηδὲς, ἡ δύναμις ἡ ἐκείνου, ὡς νῦν δέικνυται, πασχόντων μὲν, οὐ νικωμένων δέ. 6^α Καὶ (598) γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, 499 ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν ἡμῖν ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.” Πανταχοῦ γὰρ, ὅταν τι ἀσαφὲς εἴπῃ, ἑαυτὸν ἐρμηνεύει πάλιν. Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐποίησε, τοῦτο, ὅπερ εἶπον, ἐρμηνεύον σαφῶς. Διὰ τοῦτο γὰρ παραδιδόμεθα, φησὶ, τοιτέστι, τὴν νέκρωσιν περιφέρομεν, ἵνα ἡ δύναμις αὐτοῦ τῆς ζωῆς φανῇ, μὴ συγχωροῦντος σάρκα θνητὴν τοσαυτά πασχούσαν, ὑπὸ τῆς νικηθείας τῶν κακῶν νικηθῆναι. Καὶ ἑτέρως δὲ αὐτὸ ἐκληπτέον. Πῶς; Ὡς ἀλλαχοῦ φησιν, 7^α “Εἰ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν.” Ὡς περὶ γὰρ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπομένομεν νῦν, καὶ αἰρούμεθα ζῶντες ἀποθανεῖν δι’ αὐτόν. οὕτω καὶ αὐτὸς αἰρήσεται ἀποθανόντας ζωογονῆσαι τότε. Εἰ γὰρ ἡμεῖς ἀπὸ ζωῆς εἰς θάνατον ἐρχόμεθα, καὶ αὐτὸς ἀπὸ θανάτου εἰς ζωὴν ἡμᾶς χειραγωγῇ. 8^α “Ὡστε ὁ θάνατος ἐνεργεῖται ἐν ἡμῖν, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.” Οὐκέτι ^απερὶ τοῦ θανάτου λέγων, ἀλλὰ περὶ πειρασμῶν καὶ ἀνέσεως. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ^βἐν κινδύνοις καὶ ἐν πειρασμοῖς, φησὶν, ὑμεῖς δὲ ἐν ἀνέσει, ^γτὴν ἐκ τούτων τῶν κινδύνων καρπούμενοι ζωὴν. ^δΚαὶ τὰ μὲν ἐπικίνδυνα ἡμεῖς ὑπομένομεν, τῶν δὲ χρηστῶν ὑμεῖς ἀπολαύετε· οὐ γὰρ τοσούτους ὑπομένετε πειρασμούς.

9^α “Ἐχόντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα· καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν· ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγείρει.” Ἀνέμνησεν ἡμᾶς ψαλμοῦ πολλὴν ἔχοντος φιλοσοφίαν, καὶ ἱκανοῦ μάλιστα ἐν κινδύνοις ἀλείφειν. Τὴν γὰρ ῥῆσιν ταύτην ἐν μεγάλοις κινδύνοις ὧν ὁ δίκαιος ἐκεῖνος ἐφθέγγετο, καὶ ἐξ ὧν οὐκ ἦν ἄλλως ὑάνεργεῖν, ἢ διὰ τῆς τοῦ

6 v. 11.

7 2 Tim. ii. 11.

8 v. 12.

9 v. 13, 14.

^α εἶρεν A.F. εἶρηκε D. ^β φησὶ] + πῶς D. Statim tō pro τῷ habent A.D.F. ^γ αὐτοῦ] ἀπὸ B. ^δ Ἰησοῦν] + Χριστὸν D. Mosq. α. (Alter Mosq. διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.) Mox ἐν ἡμῖν om. A.B.F. et inclusit Sav. Habent Mosq. ^ε εἶπῃ omnes. εἶποι vulgo. ^ς εἰς] πρὸς B. ^ζ περὶ τοῦ θ. ^η περὶ θανάτου B. περὶ τοῦ ἰδίου θανάτου F. περὶ τοῦ υἱοῦ τὸν θάνατον A. ^θ λέγων] λέγει D. περὶ post ἀλλὰ om. id. ^ι ἐν πειρασμοῖς καὶ ἐν κινδύνοις inverso ordine A.F. φησὶν om. D. ^κ τὴν] διὰ τὴν A.F. ^λ καὶ] ὥσεί εἶλεγε D. ^μ ἐνεργεῖν A.D.F. ἀνένεργεῖν (sic) B. ἀνεργεῖν Edd.

θεοῦ βοηθείας. Ἐπεὶ οὖν τὰ συγγενῇ μάλιστα οἶδε παρα-
 μυθεῖσθαι, διὰ τοῦτό φησιν, “ἔχοντες τὸ αὐτὸ πνεῦμα” τουτ- D
 ἔστιν, ἀπὸ τῆς αὐτῆς συμμαχίας, ἀφ’ ἧς ἐκεῖνος ἐσώθη, καὶ
 ἡμεῖς σωζόμεθα ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ἀφ’ οὗ ἐφθέγγετο, καὶ
 ἡμεῖς φθεγγόμεθα. “Ὅθεν δέικνυσι πολλὴν τῇ κακίῃ πρὸς τὴν
 παλαιὰν τὴν συμφωνίαν οὖσαν, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐν ἐκατέ-
 ροις ἐνεργῆσαν· καὶ ὅτι οὐχ ἡμεῖς μόνον ἐν κινδύνοις, ἀλλὰ καὶ
 οἱ παλαιοὶ πάντες· καὶ δεῖ πίστει καὶ ἐλπίδι διορθοῦσθαι, καὶ
 μὴ λύσιν εὐθέως ζητεῖν τῶν ἐπικειμένων. Ἐπειδὴ ἄ γὰρ ἔδειξε
 διὰ τῶν λογισμῶν τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ζωὴν, καὶ ὅτι οὐκ
 ἀσθενείας οὐδὲ ἐγκαταλείψεως ὁ κίνδυνος· λοιπὸν καὶ τὴν πίστιν
 εἰσάγει, καὶ αὐτῇ τὸ πᾶν ἐπιτρέπει. Ἄλλ’ ὅμως καὶ αὐτῆς E
 ἀπόδειξιν παρέχεται τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀνάστασιν, εἰπὼν ὅτι
 “καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν.” Τί πιστεύομεν,
 εἰπέ μοι; “Ὅτι ὁ ἐγεῖρας Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς ἐγερεῖ, καὶ παρα-
 στήσει σὺν ὑμῖν.” 10 “Τὰ γὰρ πάντα δι’ ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις
 πλεονάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσέυσῃ εἰς
 τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.” Πάλιν πληροῖ φρονήματος αὐτοὺς, ἵνα
 μὴ ἀνθρώποις χάριν εἰδῶσι, τοῖς ψευδαποστόλοις λέγω. Τοῦ
 γὰρ θεοῦ τὸ πᾶν, ὃς βούλεται πολλοῖς χαρίσασθαι, ὥστε
 μεῖζονα ὀφθῆναι τὴν χάριν. Δι’ ὑμᾶς γοῦν ἡ ἀνάστασις, καὶ 500
 τὰ ἄλλα πάντα. Οὐ γὰρ ἑνὸς ἕνεκεν μόνον ταῦτα πεποιήκεν,
 ἀλλὰ πάντων. 11 “Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν· ἀλλ’ εἰ καὶ ὁ ἔξω
 ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ’ ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρῃ
 καὶ ἡμέρᾳ.” Πῶς φθείρεται; Μαστιζόμενος, ἐλαυνόμενος,
 μυρία πάσχων δεινά. “Ἀλλ’ ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ
 ἡμέρᾳ.” Πῶς ἀνακαινοῦται; Τῇ πίστει, τῇ ἐλπίδι, τῇ προ-
 θυμίᾳ, “τῷ λοιπὸν κατατολμᾷ τῶν δεινῶν. Ὅσῳ γὰρ ἂν
 μυρία πάσχῃ τὸ σῶμα, τοσοῦτ’ χρηστοτέρως ἔχει τὰς ἐλπίδας B
 ἢ ψυχῇ, καὶ λαμπροτέρα γίνεται, καθάπερ χρυσίον πυρούμενον
 (599) ἐπιπλέον. Καὶ ὅρα πῶς καθαιρεῖ τὰ λυπηρὰ τοῦ παρόντος
 βίου. 12 “Τὸ γὰρ παραντίκα ἑλαφρὸν τῆς ἡθλίψεως, φησὶν,
 ἡ εἰς ὑπερβολὴν καθ’ ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατερ-
 γάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ
 βλεπόμενα.” Εἰς τὴν ἐλπίδα τὸ πρᾶγμα κατακλείσας, καὶ
 ὅπερ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἔλεγεν, ὅτι 13 “Τῇ ἐλπίδι ἐσώ-

10 v. 15.

11 v. 16.

12 v. 17, 18.

13 Rom. viii. 24.

τὴν om. A. ἄ γὰρ om. D. Μοχ διὰ τῶν συλλογισμῶν id. αὐτοῦς
 om. A. post πληροῖ transp. F. ἐνός] δι’ ἐνός omnes. Μοχ διὰ καὶ οὐκ
 ἐκκ. Edd. sed kal non est in Codd. ἡμέρα καὶ ἡμέρα om. A. F. τῷ]
 τὸ A. B. F. Post λοιπὸν, δεῖ add. B. Vid. Annot. ἑλαφρὸν om. A.
 ἡθλίψεως] + ἡμῶν A. F. εἰς ὑ. καθ’ ὑ. καθ’ ὑ. εἰς ὑ. D. Mosq. σ.

θημεν, ἐλπίς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς," τοῦτο καὶ ἐνταῦθα
 C κατασκευάζων, τίθησι παράλληλα τὰ παρόντα τοῖς μέλλουσι,
 τὸ παραντικά πρὸς τὸ αἰώνιον, τὸ ἐλαφρὸν πρὸς τὸ βαρὺ, τὴν
 θλίψιν πρὸς τὴν δόξαν. Καὶ οὐδὲ ταῦτοις ἀρκεῖται, ἀλλ'
 ἑτέραν τίθησι λέξιν, διπλασιάζων αὐτήν, ¹ καὶ λέγων, "καθ'
 ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν." Εἴτα καὶ τὸν τρόπον δείκνυσι,
 πῶς ἐλαφρὸν τὸ τῶν τασούτων θλίψιν. Πῶς οὖν ἐλαφρὸν;
 "Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ ^k βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπό-
 μενα." Οὕτω καὶ τοῦτο κοῦφον τὸ παρὸν, κάκεινο μέγα τὸ
 μέλλον, ἂν τῶν ὀρωμένων ἀπαγάγωμεν ἑαυτούς. "Τὰ γάρ
 D βλεπόμενα, πρόσκαιρα." Οὐκοῦν ^m καὶ αἱ θλίψεις τοιαῦται.
 "Τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια." Οὐκοῦν καὶ οἱ στέφανοι
 τοιοῦτοι. Καὶ οὐκ εἶπεν, αἱ θλίψεις τοιαῦται, ἀλλὰ, "τὰ
 βλεπόμενα" ⁿ πάντα, καὶ κόλασις ἤ, καὶ ἀνάπαυσις· ὥστε μήτε
 ἐκείθεν χαννοῦσθαι, μήτε ἐντεῦθεν βιάζεσθαι. Διὰ τοῦτο οὐδὲ
 περὶ τῶν μελλόντων λέγων, εἶπεν, ἡ βασιλεία αἰώνιος, ἀλλὰ,
 "τὰ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια," καὶ βασιλεία, καὶ κόλασις ἢ
^o πάλιν ὥστε καὶ ἐκείθεν φοβῆσθαι, καὶ ἑντεῦθεν προτρέ-
 ψασθαι.

^q Ἐπεὶ οὖν τὰ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα
 αἰώνια, πρὸς ἐκεῖνα βλέπωμεν. Ποίαν γὰρ καὶ ^r σχοίημεν
 E ἀπολογίαν, τὰ πρόσκαιρα ἀντὶ τῶν αἰώνιων αἰρούμενοι; Εἰ
 γὰρ καὶ τὸ παρὸν ἡδὺ, ἀλλ' οὐ διηκεές· τὸ μέντοι ὀδυνηρὸν
^s αὐτοῦ, διηκεές καὶ ἀσύγνωστον. Ποίαν γὰρ ἔξουσιν ἀπολο-
 γίαν οἱ πνεύματος καταξιωθέντες, καὶ τασάντης ἀπολαύσαντες
 δωρεῆς, ^t χαμαῖζήλοι γινόμενοι, καὶ καταπίπτοντες πρὸς τὴν
 γῆν; Καὶ γὰρ πολλῶν ἀκούω λεγόντων τὰ καταγέλαστα
 ταῦτα ῥήματα· δὸς μοι τὴν σήμερον, καὶ λάβε τὴν αὔριον.
^u Ἄν μὲν γὰρ τοιαῦτα ἦ, φησὶν, οἷα καὶ φατε, ^v ἐκεῖ, ἐν ἀνθ'
 ἐνὸς γέγονεν· ἂν δὲ μηδὲν ὅλως ἦ, δύο ἀντ' οὐδενός. Τί τῶν
 501 ῥημάτων τούτων παρανομώτερον; τί δὲ ληρωδέστερον; Ἡμεῖς
 περὶ οὐρανοῦ διαλεγόμεθα, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἐκείνων
 καὶ σὺ τὰ τῶν ἱπποδρομιῶν ἡμῖν ἄγεις εἰς μέσον, καὶ οὐκ
 αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐγκαλύπτῃ τοιαῦτα φθεγγόμενος, ἂ τῶν παρα-

¹ καὶ om. A. Mox εἰς ὑπερβ. om. D. ^k βλεπόμενα] + φησὶν D. ¹ αὐ-
 τοὺς F. et a pr. m. A. ^m καὶ deest in Codd. sed habetur in Edd. et Eclog.
 (Tom. xii. p. 752 C.) ⁿ πάντα] + περιλαμβάνων καὶ λέγων D. Mox pro
 βιάζεσθαι, βαπτίζεσθαι habet Eclog. ^o πάλιν] + ταῦτ' ὁ δὴ λέγει D. ^p ἐντεῦ-
 θεν] Sic omnes Codd. cum Eclog. et utroque Interp. Editi ἐκείσε. ^q HΘΙ-
 KON. Περὶ τῆς τῶν μελλόντων ἀναποδόσεως, καὶ τοῦ κριτηρίου τοῦ φοβεροῦ. Ve-
 ron. ^r σχοίημεν] + ἂν C. Cf. supra p. 437 E. ^s αὐτῶν C. ^t χαμαῖζ.] καὶ
 χαμαῖζ. Edd. καὶ om. C.D. Eclog. et inclusit Sav. Mox εἰς τὴν γῆν Eclog.
 εἰς γῆν D. ^v τὰ ἐκεῖ Eclog.

παιόντων ἐστίν; Οὐκ ἐρυθρίῃς, οὕτω προσηλωμένοις τοῖς πα-
ροῦσιν; Οὐ παύσῃ παραφρονῶν καὶ ἐξεστηκώς, καὶ ἐν νεότητι
ληρών; *Καὶ τὸ μὲν Ἑλληνας ταῦτα λέγειν, οὐδὲν θαυμαστόν·
τὸ δὲ πιστοὺς ἀνθρώπους τοιαῦτα ληρεῖν, ποίαν ἔχει συγγνώ-
μην; *Ὅλως γὰρ ὑποπτεύεις τὰς ἀθανάτους ἑλπίδας ἐκείνας;
*Ὅλως νομίζεις ἀμφίβολα ταῦτα εἶναι; Καὶ ποῦ ταῦτα ἄξια
συγγνώμης; Καὶ τίς ἤλθε, φησί, καὶ ἀπήγγειλε τὰ αὐτόθι; B
Ἀνθρώπων μὲν οὐδὲ εἰς, ὁ θεὸς δὲ ὁ πάντων ἡξιοπιστότερος
ταῦτα ἀπεφώνητο. Ἄλλ' οὐχ ὁρᾷς τὰ ἐκεῖ; *Οὐδὲ γὰρ τὸν
θεὸν βλέπεις; ἀρ' οὖν οὐχ ἡγήσῃ εἶναι θεόν, ἐπειδὴ μὴ ὁρᾷς
θεόν; Καὶ σφόδρα ἡγοῦμαι, φησὶν. ^b Ἄν οὖν σε ἐρητᾷ τις
τῶν ἀπίστων, καὶ τίς ἦλθεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ταῦτα
ἀπήγγειλε; τί ἐρεῖς; Πόθεν οἶσθα ὅτι ἐστὶ θεός; Ἀπὸ τῶν
ὀρωμένων, φησὶν, ἀπὸ τῆς εὐταξίας τῆς ἐν ἐκείνῃ τῇ κτίσει,
ἀπὸ τοῦ πάσιν εἶναι τοῦτο κατὰ δὴλον. Οὐκοῦν καὶ τὸν περὶ
κρίσεως ^dοὕτω δέχου λόγον. *Πῶς, φησὶν; Ἐρήσομαι σε C
σύ δέ μοι ἀπόκρισαι. Δίκαιός ἐστιν οὗτος ὁ θεός, καὶ τὸ
κατ' ἀξίαν ἀπονέμει ἐκάστω; ἢ τοῦναντίον, τοὺς μὲν ἀδίκους
βούλεται εὐημερεῖν καὶ τρυφᾶν, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς ἐν τοῖς ἐναν-
τίοις εἶναι; Οὐδαμῶς, φησὶν· οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος τοῦτο ^hπάθοι.
Ποῦ οὖν οἱ καλῶς ἐνταῦθα πράξοντες τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσων-
ται; ποῦ δὲ οἱ πονηροὶ τῶν ἐναντίων, εἰ μὴ ⁱμέλλοι τις ζῶν
μετὰ ταῦτα καὶ ἀντίδοσις εἶναι; Ὅρᾳς ὅτι ἐν ἀνθ' ἐνὸς τέως,
καὶ οὐχὶ δύο ἀνθ' ἐνός; Ἐγὼ δέ σοι δείξω προῦν, ὅτι οὐδὲ ἐν D
ἀνθ' ἐνός, ἀλλὰ δύο ἄντ' οὐδενός ἐσται τοῖς δικαίοις, τοῖς
δὲ ἀμαρτωλοῖς καὶ ἐνταῦθα τρυφῶσι τοῦναντίον ἅπαν. Οἱ μὲν
(600) γὰρ ἐνταῦθα ^lτρυφήσαντες, οὐδὲ ἐν ἀνθ' ἐνός ἔλαβον· οἱ δὲ
ἐν ἀρετῇ διάγοντες, δύο ἀντ' οὐδενός. Τίνες γὰρ ἐν ἀνέσει, οἱ
τῷ παρόντι παραχρησάμενοι βίῳ, ἢ οἱ φιλοσοφήσαντες; Σὺ
μὲν ἴσως ἐκείνους ἐρεῖς, ἐγὼ δὲ τούτους δείκνυμι, μάρτυρας
αὐτοὺς ἐκείνους καλῶν, τοὺς ἀπολελαυκότας τῶν παρόντων· καὶ
οὐκ ἀναισχυρήσουσι πρὸς ἃ μέλλω λέγειν. Καὶ γὰρ ^mπρο- E
μνηστρίαις ἐπηράσαντο πολλάκις, καὶ τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ἐπλά-

* καὶ] ἀλλὰ C.D. * ἐκείνας ἑλπίδας inverso ord. A.F. Eclog. ὃ ἦλθεν] +
ἀπ' οὐρανοῦ C.D. ^z οὐδὲ εἰς B.C.D.F. οὐδεὶς vulgo. Statim ὁ δὲ θεός ὁ

π. ἀξ. ὅς τ. ἀπ. C.D. ^u οὐδὲ γὰρ] ἀλλ' οὐδὲ F. ^b ἂν οὖν σε] ἂν οὖν καὶ

F. ἂν σε C. εἶπε οὖν ἂν σε D. Post ἀπίστων haec habent C.D. πόθεν οἶσθα

ὅτι ἐστὶ θεός; τί ἐρεῖς; ἀρ' (ἀρα C.) οὐκ ἀπὸ τῶν ὀρωμένων, ἀπὸ τῆς εὐτ.

^c πείσῃ] + φησὶ A.F. Mox τοῦτο om. F. post κατὰ δὴλον transp. B. ^d οὕτω

om. D. ^e πῶς φ. ἐρήσομαι σε] πῶς αὐτῷ φησὶ, πῶς ἐρωτᾷ; φέρε, ἔρομαι

σε C.D. ^f μοι om. B.C.D. ^g οὗτος] αὐτός Eclog. οὗτος om. C.D.

^h πάθοι] ἂν πάθοι D. ἂν πάθῃ C. ⁱ μέλλει C. Eclog. ^k ἀντ' οὐδενός]

ἀνθ' ἐνός A.F. Vid. Annot. ^l τρυφήσαντες] + εἶτα ἐκεῖ κατασθέντες Eclog.

^m προμνηστρίαις A.F. et a pr. man. B. Statim ἐπαράσαντο A.B.

κησαν αἱ πασάδες, καὶ τοὺς μὴ γεγαμηκότας ἐμακάρισαν. Πολλοὶ δὲ τῶν νέων, καὶ παρὸν αὐτοὺς γαμεῖν, δι' οὐδὲν ἕτερον παρητήσαντο, ἅλλ' ἢ διὰ τὸ φορτικὸν τοῦ πράγματος. Καὶ ταῦτα ἡ λέγω, οὐ τὸν γάμον διαβάλλων· τίμιος γάρ· ἅλλὰ τοὺς κακῶς αὐτῷ κεχρημένους. Εἰ δὲ οἱ γάμοις ὠμιληκότες ἀβίωτον πολλάκις τὸν βίον ἐνόμισαν, τί ἂν εἴποιμεν περὶ τῶν εἰς πορνικὰ βάραθρα κατενεχθέντων, καὶ παντὸς αἰχμαλώτου 502 δουλικώτερον καὶ ἀθλιώτερον διατεθέντων; περὶ τῶν ἐν τρυφῇ κατασαπέντων, καὶ μυρία τῷ σώματι νοσήματα περιβεβληκότων; Ἀλλὰ τὸ ἐν δόξῃ εἶναι ἡδύ. Οὐδὲν μὲν οὖν ταύτης τῆς δουλείας πικρότερον. Καὶ γὰρ πάντων ἀνδραπόδων μᾶλλον ἐστὶ δουλικώτερος ὁ κενόδοξος, καὶ τοῖς τυχούσιν ἀρέσαι βουλόμενος· ὁ δὲ ταύτην καταπατήσας, πάντων ἐστὶν ἁνώτερος, ὁ μὴ φροντίζων τῆς παρ' ἑτέρων δόξης. Ἀλλὰ τὸ χρήματα ἔχειν ἐπέραστον. Ἀλλὰ πολλάκις ἀπεδείξαμεν, ὅτι ἐν 1) πλείονι πλούτῳ καὶ ἀνέσει οἱ τούτων ἀπηλλαγμένοι καὶ μηδὲν ἔχοντες μᾶλλον εἰσιν. Ἀλλὰ τὸ μεθύειν ἡδύ. Καὶ τίς ἂν εἴποι ταῦτο; Οὐκοῦν εἰ τὸ μὴ πλουτεῖν τοῦ πλουτεῖν ἡδίων, καὶ τὸ μὴ γαμεῖν τοῦ γαμεῖν, καὶ τὸ μὴ κενοδοξεῖν τοῦ κενοδοξεῖν, καὶ τὸ μὴ τρυφᾶν τοῦ τρυφᾶν καὶ ἐνταῦθα τὸ πλεόν ἔχουσιν οἱ μὴ τοῖς παροῦσι προσηλωμένοι. Καὶ οὕτω λέγω, ὅτι ἐκεῖνος μὲν, καὶ μυρίαὶ βασάνοις κατατείνηται, ἔχει τὴν χρηστικὴν ἐλπίδα διαβαστάζουσαν αὐτόν· οὗτος δὲ, καὶ μυρίας ἀπολαύει τρυφῆς, ἔχει τὸν φόβον τοῦ μέλλοντος ἑπιταράττοντα 2) αὐτοῦ τὴν ἡδονὴν καὶ συγχέοντα. Καὶ γὰρ καὶ οὗτος οὐ μικρὸς τρόπος κολάσεως, ὥσπερ οὖν ὁ ἐναντίος τρυφῆς καὶ ἀνέσεως. Καὶ τρίτος δὲ μετὰ τούτων ἐστὶ τρόπος. Ποῖος 3) δὲ οὗτος; Ὅτι τὰ μὲν τῆς τρυφῆς τῆς βιωτικῆς, οὐδὲ ἡνίκα ἐστὶ, φαίνεται, τῇ τε φύσει καὶ τῷ χρόνῳ ἐλεγχόμενα· ἐκεῖνα δὲ οὐ μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἀκίνητα μένει. Ὅρας ὅτι οὐ δύο ἀντ' οὐδενὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τρία, καὶ πέντε, καὶ δέκα, καὶ εἴκοσι, καὶ μυρία ἀντ' οὐδενὸς δυνησόμεθα θεῖναι; Ἴνα δὲ καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος αὐτὸ 4) τοῦτο μάθῃς, ὁ πλούσιος καὶ ὁ Λάζαρος, ὁ μὲν τῶν παρόντων, ὁ δὲ τῶν μελλόντων ἠπέλυσαν. Ἀρ' 1) οὐν σοι δοκεῖ ἐν εἶναι καὶ ἐν, τὸ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ κολάζεσθαι, καὶ τὸ ἐν βραχείᾳ ὥρᾳ 5) πεινῆν; τὸ νοσεῖν ἐν φθαρτῷ σώματι, καὶ τὸ ἐν ἀθανάτῳ χαλεπῶς ἀποτηγανίζεσθαι; τὸ στεφανοῦ-

¹ λέγων et διαβάλλω E. Mox ἀλλὰ διὰ τοὺς Eclog.

2) ταύτης τῆς δουλείας B.C.D. Eclog. 3) τῆς δουλείας ταύτης A.F. ταύτης δόξης Edd. inivitis etiam Interpretibus.

4) ἁνώτερος] + καὶ μόνος ἁελεύθερος Eclog. 5) ἐκπαρτάσθαι Eclog. 6) τούτων] τούτων C. Eclog. 7) δὲ om. C.D. δὴ pro δὲ Eclog. 8) τοῦτο om. A. 9) ἀπῆλυσεν A.F. 10) πεινῆν A. πονεῖν Eclog.

σθαι καὶ τρυφᾶν ἀθάνατα μετὰ τὴν μικρὰν ἀρρωστίαν ἐκέλευν, καὶ τὸ βασανίζεσθαι ἀπέραντα μετὰ τὴν βραχεῖαν τῶν ὄντων ἀπόλαυσιν; Καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι; Τί γὰρ ^κβούλει θῶμεν; τὴν ποσότητα; τὴν ποιότητα; τὴν τάξιν; τοῦ θεοῦ τὴν περὶ ^γἐκατέρων ψῆφον; ^κΜέχρι τίνος τὰ καυχᾶρων φθέγγεσθε ῥήματα, τῶν τῷ βορβόρῳ διηλεκτῶς ἐγκαλινδουμένων; Οὐδὲ γὰρ ἀνθρώπων ταῦτα λογικῶν, ψυχῇ οὕτω τιμίαν ἂντ' οὐδενὸς προέσθαι, δέον ὀλίγου πόνου τοὺς οὐρανοὺς λαβεῖν. Βούλει σε καὶ ἐτέρωθεν δι- ^Εδάξω, ὅτι ἔστιν ἐκεῖ κριτήριον φοβερὸν; "Ανοῖξόν σου τὰς θύρας τοῦ συνειδότος, καὶ βλέπε τὸν ἐν τῇ διανοίᾳ σου καθήμενον δικαστήν. Εἰ δὲ σὺ ταυτὸν κατακρίνεις, καίτοιγε φίλαντος ὦν, καὶ οὐκ ἂν ἀνίσχοιο μὴ δικαίαν τὴν κρίσιν ἐνεγκεῖν, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὁ θεὸς πολλὴν ποιήσεται τοῦ δικαίου πρόνοιαν, καὶ τὴν ἀδέκαστον περὶ πάντων οἴσει ψῆφον, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ εἰκὴ πάντα ^αφέρεσθαι ἐάσει; Καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς· ἀλλὰ καὶ Ἑλληνες καὶ βάρβαροι, καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, καὶ πᾶν ἀνθρώπων γένος συμφωνοῦσιν ἐν τούτοις ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως, καὶ φασιν εἶναί τινα δικα- ⁵⁰³στήρια ἐν ᾧ οὕτω φανερόν καὶ ὁμολογημένον τὸ πρᾶγμα ^βἔστι.

Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐνταῦθα κολάζει, φησὶν; Ἵνα τὴν μακροθυμίαν ἐπιδείξῃται τὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκ μετανοίας ἡμῖν παράσχη σωτηρίαν, καὶ ^αμὴ τό τε γένος ἡμῶν ἀνάρπαστον ἐργάσῃται, τοὺς τε ἐκ μεταβολῆς ἀρίστης δυναμένους σωθῆναι ⁽⁶⁹¹⁾προεξαρπάσῃ τῆς σωτηρίας. Εἰ γὰρ εὐθέως ἐκόλαζε ^επαρὰ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἀνῆρει, πῶς ἂν ἐσωθῇ Παῦλος, πῶς δὲ Πέτρος, οἱ κορυφαῖοι τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι; πῶς ἂν ὁ Δαυὶδ τὴν ἀπὸ τῆς μετανοίας ἐκαρπώσατο σωτηρίαν; πῶς ^Βοὶ Γαλάται; πῶς ἕτεροι πλείους; Διὰ ^εδὴ τοῦτο οὔτε πάντας ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ δίκας, ἀλλ' ἐκ τῶν πάντων ἐνίους, οὔτε ἐκεῖ πάντας, ἀλλὰ τὸν μὲν ἐνταῦθα, τὸν δὲ ἐκεῖ Ἵνα καὶ τοὺς σφόδρα ^βἡναυσθήτους διεγείρῃ δι' ὧν κολάζει, καὶ τὰ μέλλοντα προσδοκᾶν ποιήσῃ δι' ὧν οὐ κολάζει. Ἡ οὐχ ὁρᾷ ^ιπολλοὺς ἐνταῦθα κολαζομένους, οἷον ὡς τοὺς τῷ πύργῳ κυταχωσθέντας,

^κ βούλει θῶμεν] βουληθῶμεν A.F. et Veron. βούλει εἴπωμεν Eclog. τί γὰρ β. θ.] ἂν δὲ βουληθῶμεν C.D. qui post ψῆφον addunt ἰδεῖν, πόσῃς οὐ φανείται μακαριότητος ἕκαστον τούτων ἄξιον; ^γ ἐκατέρων C. solus. Legobatur ἐκατέρων. ^κ μέχρι] ἀλλὰ μέχρι C.D. ^α φέρεσθαι] πράττεσθαι C.D. ^β ἐστι om F. ^ε αὐτοῦ B.C. αὐτοῦ Eclog. αὐτοῦ vulgo. Mox ἡμῖν om. B. ^α μὴ τό τε γ.] Sic C. μήτε τό γ. D. Eclog. ceteri cum Editis μὴ τότε τό γ. Mox edebatur μὴ προεξαρπάσῃ: sed negantem particulam non agnoscunt C.D. ^ε παρὰ παρ' αὐτὰ Eclog. ^ι ἂν] δ' ἂν C.D. ^κ δὴ] ται Edd. ^β ἡναυσθήτους] ἀνοήτους καὶ B. ^ι πολλοὺς] + τοὺς A.F. ἐνταῦθα κολ. πολλοὺς hoc ordine Edd. Mox οἷον om. Eclog.

ὡς ἐκείνους ὧν τὸ αἷμα ταῖς θυσίαις ἀνέμιξεν ὁ Πιλάτος, ὡς τοὺς ἁγίους θανάτῳ παρὰ Κορινθίους τελευτήσαντας διὰ τὸ τῶν μυστηρίων ἀναξίως ^κ μετασχεῖν, ὡς τὸν Φαραῶ, ὡς τῶν Ἰουδαίων τοὺς ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατασφαγέντας, ὡς ἑτέρους πολλοὺς, καὶ τότε, καὶ νῦν, ^λ καὶ διηλεκῶς; Καὶ ἕτεροι δὲ πολλὰ ἀμαρτόντες, ἀπῆλθον μὴ δόντες ἐνταῦθα δίκην· ὡς ὁ πλούσιος ^μ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου, ὡς ἕτεροι πολλοί. Ταῦτα δὲ ποιεῖ, καὶ τοὺς διαπιστοῦντας τοῖς μέλλουσι διεγείρων, καὶ τοὺς πιστεύοντας καὶ ῥαθυμούντας σπουδαιοτέρους ποίω. ¹⁴· Ὁ γὰρ θεὸς κριτὴς δίκαιος, καὶ ἰσχυρὸς, καὶ μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγει καθ' ἐκάστην ἡμέραν.· Ἄν δὲ τῇ μακροθυμίᾳ ^π παραδχρησώμεθα, ἔσται καιρὸς, ὅτε οὐδὲ βραχὺ μακροθυμήσει λοιπὸν, ἀλλ' εὐθέως ἐπάξει τὴν δίκην. Μὴ τοίνυν, ἵνα ^ρ μίαν ῥοπήν τρυφήσωμεν· τοῦτο γὰρ ὁ παρὼν βίος· ἀπείρων αἰῶνων ἐπισπασώμεθα κόλασιν· ἀλλὰ ^σ ῥοπήν πονέσωμεν, ἵνα διηλεκῶς στεφανωθῶμεν. Οὐχ ὁράτε ὅτι καὶ ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὕτως οἱ πλείους τῶν ἀνθρώπων ποιῶσι, καὶ τὸν ὀλίγον πόνον αἰροῦνται ὑπὲρ τῆς μακρᾶς ἀναπαύσεως, εἰ καὶ τούναντίον αὐτοῖς ἐκβαίνει; Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἰσομοιρία καὶ πόνων καὶ κέρδους· ^Επολλάκις ⁴ δὲ τοῦμπαλιν, ὁ μὲν πόνος ἄπειρος, ὁ δὲ καρπὸς ὀλίγος, ἢ οὐδὲ ὀλίγος πολλάκις· ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας ἀντιστρόφως, ὀλίγον ⁵ μὲν τὸ ἐπίπονον, πολὺ δὲ τὸ ἡδὺ, καὶ ἄπειρον. Σκόπει δέ. Ὁ γεωργὸς δι' ὅλου ^τ πονεῖται τοῦ ἔτους, καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ τέλει τῆς ἐλπίδος ἐκπίπτει πολλάκις τοῦ καρποῦ τῶν πολλῶν πόνων. Ὁ κυβερνήτης πάλιν καὶ ὁ στρατιώτης μέχρις ἡλικίας ἐσχάτης ἐν πολέμοις καὶ πόνοις, καὶ πολλάκις ἐκάτερος αὐτῶν ⁶ ἀπῆλθεν, ὁ μὲν τοῦ πλούτου τῶν φορτίων, ὁ δὲ ⁷ μετὰ τῆς νίκης καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς ἐκπεσών. Τίνα οὖν ἔξομεν ἀπολογία, εἰπέ μοι, ἐν μὲν τοῖς βιωτικοῖς ⁵⁰⁴ τὰ ἐπίποννα προτιμῶντες, ἵνα μικρὸν ἀναπαυσώμεθα, ἢ οὐδὲ μικρὸν· καὶ γὰρ ἄδελος ἡ ἐλπίς· ἐν δὲ τοῖς πνευματικοῖς ἀντιστρόφως ⁸ τοῦτο ποιοῦντες, καὶ ἄφατον κόλασιν ἐπισπώμενοι διὰ μικρὰν ῥαθυμίαν; Διὸ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς ὁψὲ γοῦν ποτε ἐκ τῆς παραπληξίας ταύτης ἀνενεγκεῖν. Οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἐξαίρήσεται ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, οὐκ ἀδελφός, οὐ

14 Psal. vii. 12.

^κ μετέχειν C.D. Ibidem mox σφαγέντας. ^λ καὶ om. A.F. Eclog. καὶ διηλεκῶς om. C.D. ^μ ὁ om. A.F. ^π παραχρησώμεθα] κακῶς χρῆσθαι A. μὴ χρ. εἰς δεόν C.D. εἰς ῥαθυμίαν χρ. Eclog. ^ρ μίᾳ ῥοπή C.D. ^σ ῥοπήν] μικρὸν C.D. Statim πονέσωμεν A.B.C.D. Eclog. πονήσωμεν Edd. ^τ δέ] καὶ B.C. Statim τὸ ἔμπ. C. Eclog. πολλάκις δὲ τοῦμπαλιν, om. D. ⁴ τῆς] + τῶν οὐρανῶν C.D. ⁵ μὲν] + γὰρ D. ⁶ πονεῖται omnes cum Eclog. et Sav. marg. Legebatur πονεῖ. ⁷ ἀπῆλθε] + κενός Eclog. ⁸ μετὰ] πρὸ Eclog. ⁹ τοῦτο om. Eclog.

πατήρ, οὐ παῖς, οὐ φίλος, οὐ γείτων, οὐκ ἄλλος οὐδεὶς· ἀλλ' ἂν ὑπὸ τῶν ἔργων προδοθῶμεν, πάντα οἰχήσεται, καὶ ὁ ἀπολούμεθα πάντως. Πόσα ὁ πλούσιος ἐθρήνησεν ἐκεῖνος, καὶ τὸν πατριάρχην παρεκάλεσε, καὶ πεμφθῆναι τὸν Λάζαρον ἤτησεν; B
 Ἄλλ' ἄκουσον τί πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν ὁ Ἀβραάμ. 15 Ὁ Χάος μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ὥστε μὴδὲ βουλομένοις ἐξεῖναι διαβῆναι ἐκεῖ. Πόσα παρεκάλεσαν αἱ παρθέναι ἐκείναι τὰς ὁμήλικας ὑπὲρ ὀλίγου ἐλαίου; Ἄλλ' ἄκουσον καὶ ἐκεῖναι τί λέγουσι 16. Μήποτε οὐ μὴ ἀρκέσῃ ὑμῖν καὶ ἡμῖν; καὶ οὐδεὶς αὐτὰς ἴσχυεν εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσαγαγεῖν. Ταῦτα δὲ λογιζόμενοι καὶ ἡμεῖς ἐπιμελώμεθα τῆς ἡμετέρας ζωῆς. Ὅσους γὰρ ἂν εἴπῃς πόρους, καὶ ὅσας ἂν προσενέγκῃς τιμωρίας, οὐδὲν ἔπιτα ταῦτα ἔσται πρὸς τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Τίθει γοῦν, C
 εἰ βούλει, πῦρ καὶ σίδηρον καὶ θηρία, καὶ εἴ τι τούτων χαλεπώτερον· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ σκιά ταῦτα πρὸς ἐκεῖνα τὰ βασανιστήρια. Ταῦτα μὲν γὰρ ὅταν σφοδρότερον ἐπιτεθῇ, τότε μάλιστα γίνεται κοῦφα, ταχείαν ποιῶντα τὴν ἀπαλλαγὴν, τοῦ σώματος οὐκ ἀρκούντος καὶ εἰς σφοδρότητα καὶ εἰς μῆκος κολάσεως· ἐκεῖ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀμφοτέρα συνέρχεται, καὶ παράτασις καὶ ὑπερβολή, καὶ ἐν τοῖς χρηστοῖς καὶ ἐν τοῖς λυπηροῖς. Ἔως οὖν (602) ἐστὶ καιρὸς, 17· προφθίσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, ἵνα ἡμερον αὐτὸν ἴδωμεν τότε καὶ γαληνόν, ἵνα τὰς ἀπει- D
 ληφόρους ἐκείνας δυνάμεις διαφύγωμεν. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἐνταῦθα στρατιώτας· τοὺς τοῖς ἄρχουσι διακονοιμένους, πῶς ἔλκουσι, πῶς δεσμοῦσι, πῶς μαστιγοῦσι, πῶς τὰς πλευρὰς διορύττουσι, πῶς λαμπάδας ταῖς βυσάνοις προσάγουσι, πῶς ἀποτέμνουσιν; Ἀλλὰ πᾶν ταῦτα παίγνια καὶ γέλως πρὸς ἐκείνας τὰς τιμωρίας. Καὶ γὰρ πρόσκαιροι αὐταὶ αἱ κολάσεις· ἡ ἐκεῖ δὲ οὔτε ὁ σκώληξ τελευτᾷ, οὔτε τὸ πῦρ σβέννυται· καὶ γὰρ τὸ σῶμα ὑφθαρτόν ἐστιν ἀπάντων· τὸ ἀνιστάμενον τότε. Ἀλλὰ μὴ γένοιτό ποτε πείρα ταῦτα ἡμᾶς μαθεῖν, ἀλλὰ μέχρι ρήματος στήναι ἡμῖν τὰ φοβερὰ· μὴδὲ παραδοθῆναι τοῖς βασανισταῖς ἐκείνοις, E
 ἀλλ' ἐντεῦθεν σωφρονισθῆναι. Πόσα τότε ἐροῦμεν. ἐνυπῶν

15 Luc. xvi. 26.

16 Matth. xxv. 9.

17 Psal. xciv. 2.

ὁ ἀπολλύμεθα F. ὁ accessit ex A. B. D. F. Eclog. Post χάος add. μέγα C. D. Eclog. ἐκεῖ om. C. D. Eclog. ἡμῖν καὶ ὑμῖν inverso ordine A. B. C. Eclog. εἴπῃς A. B. C. F. Eclog. Legebatur εἴποις. αὐτὸ Eclog. τοὺς om. B. Mox clausulam πῶς τὰς πλευρὰς διορύττουσι post προσάγουσι transp. A. F. λαμπάδας] τὰς λ. C. Eclog. ταῖς βυσάνοις om. C. πάντα ταῦτα] ταῦτα πάντα A. F. Eclog. ἐκεῖ] ἐκείνων Eclog. τὸ ἀν. τότε] τότε τὸ ἀν. A. C. Verba ἀπάντων τὸ ἀν. τότε, quae in Editis omnino desunt, praeter omnes Codices videntur Eclog. et Interp. vetus. ποτε om. Edd. repugnantibus libris. ἐντεῦθεν omnes cum marg. Sav. ἐνταῦθα vulgo.

κατηγοροῦντες; πόσα ὀλοφυρούμεθα; πόσα οἰμώζομεν; Ἄλλ' οὐδὲν ὄφελος λοιπόν· ἐπεὶ οὐδὲ ¹⁸ναῦται, τοῦ πλοίου διαλυθέντος καὶ καταδύντος, ὠφελῆσαι ¹⁹τι δύναντ' ἂν λοιπόν· οὔτε ἰατροί, τοῦ κάμνοντος ἀπελθόντος· ἀλλ' ἐροῦσι μὲν πολλάκις, ὅτι τὸ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐχρῆν, πάντα δὲ εἰκῇ καὶ μάτην. Ἔως μὲν γὰρ ²⁰ἐκ τῆς διορθώσεως ἐλπίδες μένουσι, καὶ λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν χρή· ἐπειδὴ δὲ μηκέτι κύριοι μηδενὸς ὄμεν, τοῦ
 505 παντὸς διαφθαρέντος, εἰκῇ καὶ λέγεται πάντα καὶ γίνεται. Καὶ γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι ἐροῦσι τότε, ¹⁸“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου” ἀλλ' οὐδὲν ταύτης ἀπόνασθαι δυνήσονται τῆς φωνῆς εἰς τὸ τὴν κόλασιν διαφυγεῖν· ὅτε γὰρ ἔδει εἰπεῖν, οὐκ εἶπον. ¹⁹“Ὅν οὖν ῥμὴ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῆς πολιτείας τοῦτο πάθωμεν, ἐντεῦθεν ἤδη μεταβαλλώμεθα, ἵνα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ μετὰ παρρησίας παραστῶμεν πάσης· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ι.

B¹ Οἶδαμεν γὰρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποιήτον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

ΠΑΛΙΝ τὴν προθυμίαν αὐτῶν διεγείρει διὰ τὸ πολλοὺς ἐπάγεσθαι πειρασμούς. Καὶ γὰρ εἰκὸς αὐτοὺς, διὰ τὴν C ἀπουσίαν τὴν αὐτοῦ, πρὸς τοῦτο ἀσθενεστέρους γεγενῆσθαι. Τί οὖν φησιν; Οὐ δεῖ θαυμάζειν, ὅτι κακὸς πάσχομεν, οὐδὲ θορυβεῖσθαι· καὶ γὰρ πολλὰ κέρδη ἐντεῦθεν καρπούμεθα. “Καὶ τὰ μὲν ἔμπροσθεν εἶπεν, ¹⁸οἶον, ὅτι τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ περιφέρομεν, ¹⁹καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀποδείξιν παρεχόμεθα μεγίστην” “ἵνα γὰρ, φησὶν, ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ θεοῦ” ²⁰“καὶ τῆς ἀναστάσεως τεκμήριον ἐκφέρομεν σαφές” “ἵνα γὰρ, φησὶν, ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.” ²¹Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τούτων εἶπεν, ὅτι καὶ ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος βελτίων γίνεται οὕτως· “Εἰ γὰρ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν

¹⁸ Matth. xxiii. 39.

¹ Cap. V. v. 1.

¹⁸ οἱ ναῦται Edd. οἱ om. C.D. Eclog.

¹⁹ τι om. F. Eclog.

²⁰ ἐκ] αἰ

ἐκ F. ²¹ μὴ post πολιτείας transp. C.D. Mox μεταβαλλώμεθα A.C. Eclog.

Hom. X. ²² καὶ] ἀλλ' ἐπειδὴ D.

²³ οἶον om. A. Statim ὅτι τὴν v. omnes.

Edebatur ὅτι καὶ v.

²⁴ καὶ om. D.

²⁵ καὶ] ἀλλὰ καὶ D.

²⁶ ἐπειδὴ

δὲ] καὶ ἐπειδὴ D.

ἄνθρωπος διαφθείρεται, φησὶν, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα D
καὶ ἡμέρα·" δεικνύς πάλιν, ὅτι τοσούτῳ χρήσιμον τοῦτο τὸ
ἔμαστιζέσθαι καὶ ἐλαύνεσθαι, ἐπάγει λέγων, ὅτι ὅταν ὁλο-
σχερῶς τοῦτο γένηται, ἡ τότε τὰ μυρία ἀγαθὰ ἀναβλαστήσει
τοῖς ταῦτα ὑπομεμενηκόσιν. "Ἰνα γὰρ μὴ ἀκούων, ὅτι φθεί-
ρεται ὁ ἄνθρωπός σου ὁ ἔξω, ἀλγῆς, λέγει ὅτι ὅταν παντελῶς
τοῦτο γένηται, τότε μάλιστα χαρήσῃ, καὶ ἤξεις ἐπὶ βελτίονα
λῆξιν. "Ὡστε οὐ μόνον ἀλγεῖν οὐ δεῖ, ἐκ μέρους αὐτοῦ φθειρο-
μένου νῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον τῆς φθορᾶς ταύτης ἐπιζητεῖν·
αὕτη γάρ σε μάλιστα εἰς ἀφθαρσίαν ἄγει. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· E
"Οἶδαμεν γάρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους
καταλυθῇ, οἰκοδομῇ ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποιήτον,
αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς." Ἐπειδὴ γὰρ τὸν περὶ ἀναστάσεως
γυμνάζει λόγον πάλιν, εἰς ἣν μάλιστα ἐνόσουν, ἵ προσλαμβάνει
καὶ τὴν τῶν ἀκουόντων κρίσιν, καὶ οὕτως αὐτὸν κατασκευάζει·
(603) ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ὡς ἔμπροσθεν, ἀλλ' ὡς ἐξ ἐτέρας ὑποθέσεως
εἰς τοῦτο ἐλθόν· καὶ γὰρ ἦσαν διορθωθέντες ἤδη καὶ φησιν,
"Οἶδαμεν ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ,
ἵ ὅτι οἰκοδομῇ ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποιήτον, αἰώνιον ἐν 506
τοῖς οὐρανοῖς." Τινὲς μὲν τὴν οἰκίαν τὴν ἐπίγειον τὸν κόσμον
τοῦτόν φασιν· ἐγὼ δὲ τὸ σῶμα μᾶλλον ἂν φαίην αὐτὸν
αἰνίττεσθαι. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς διὰ τῶν ὀνομάτων δεί-
κνυσι τὴν ὑπεροχὴν τῶν μελλόντων πρὸς τὰ παρόντα. Εἰπὼν
γὰρ ἐπίγειον, ἀντέθηκε τὴν οὐρανίαν· ^mεἰπὼν οἰκίαν σκήνους,
καὶ τὸ εὐδιάλυτον καὶ πρόσκαιρον δείξας ἐντεῦθεν, ἀντέθηκε τὴν
αἰώνιαν· τὸ γὰρ τῆς σκηνῆς ὄνομα, τὸ πρόσκαιρον πολλάκις
δείκνυσι. Διὸ φησιν, ²"Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ
πολλαὶ εἰσιν." Εἰ δέ που καὶ σκηνὰς καλοῖη τῶν ἁγίων τὰς B
ἀναπαύσεις, ^oοὐχ ἀπλῶς σκηνὰς, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης· οὐ
γὰρ εἶπεν, ἵνα δέξωνται εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν, ἀλλ', ³"εἰς
τὰς αἰωνίους σκηνὰς." Εἰπὼν δὲ ^pκαὶ, "ἀχειροποιήτον," ἠνί-
ξατο ^qτὴν ^rχειροποιήτην. Τί οὖν; τὸ σῶμα χειροποιήτον;
Οὐδ' αὖτως· ἀλλ' ἢ τὰς οἰκίας ἐνταῦθα αἰνίττεται τὰς χειρο-
ποιήτους· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἀλλ' οἰκίαν σκήνους τὸ σῶμα ἐκάλεσε

2 Joan. xiv. 2.

3 Luc. xvi. 9.

¹ ἄνθρωπος om. B. ² εἰς μαστιζέσθαι] + λέγω D. ³ τότε om. B. τὰ
om. F. ⁴ προσλαμβ. F. ⁵ ὡς om. A. D. ⁶ ὅτι om. D. ⁷ εἰπὼν
καὶ εἰπὼν D. ⁸ ἀναπαύσεις] + ποιήσατε ὑμῖν φίλους λέγω ἐκ τοῦ μιμημένα,
ἵν' ὅταν ἐκλίπῃτε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνὰς D. ⁹ οὐχ ἀπλῶς
ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς φησι D. ¹⁰ καὶ om. D. ¹¹ τὴν] καὶ D. ¹² χειρο-
ποιήτην B. Veron.

τὸ ἀχειροποιήτον. Οὐ γὰρ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τούτου ἀντέ-
 θηκεν, ἀλλ' αὖξιν τὰ ἐγκώμια, καὶ ⁸προστίθεις τοὺς ἐπαίνους.
 C 4 "Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ
 ἐξ οὐρανοῦ ἐπεπύσασθαι ἐπιποθοῦντες." "Ποῖον οἰκητήριον,
 εἰπέ μοι; Τὸ σῶμα τὸ ἄφθαρτον. Καὶ διὰ τί στενάζομεν
 νῦν; Ἐπειδὴ πολλῶ βέλτιον ἐκείνο. Ἐξ οὐρανοῦ δὲ αὐτὸ
 φησι διὰ τὸ ἄφθαρτον. Οὐ γὰρ δὴ ἄνωθεν ἡμῖν κάτεισι
 σῶμα, ἀλλὰ τὴν ἐκείθεν χάριν πεμπομένην δηλοῖ τῷ ὀνόματι
 τούτῳ. Τοσούτον οὖν οὐ δεῖ ἀλγεῖν ἐπὶ τοῖς κατὰ μέρος
 πειρασμοῖς, ὅτι καὶ τὸ καθολικὸν δεῖ ζητεῖν ὡς ἂν εἰ ἔλεγε,
 στένεις ὅτι διώκη, ὅτι φθείρεται σου ὁ ἄνθρωπος οὗτος;
 D στέναζον ὅτι ²μὴ μεθ' ὑπερβολῆς τοῦτο γίνεται, μηδὲ ὁλο-
 κλήρως φθείρεται. Εἶδες πῶς εἰς τοῖναντιον περιέτρεψε τὸν
 λόγον, ἀποδείξας, ὅτι ὑπὲρ τούτων δεῖ στενάζειν μὴ γινομένων
 ὁλοκλήρως, ὑπὲρ ὧν μερικῶς γινομένων ἐστενάζον; Διὰ τοῦτο
 οὐδὲ σκῆνος αὐτὸ καλεῖ λοιπὸν, ἀλλ' οἰκητήριον καὶ μάλα
 εἰκότως. Ἡ μὲν γὰρ σκηνὴ καταλύεται ῥαδίως, ἐκείνο δὲ μένει
 διηκεῖως. ⁵ "Εἶγε καὶ ἐκδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα."
 Τουτέστι, καὶ ἀποθώμεθα τὸ σῶμα, οὐ χωρὶς σώματος ἐκεῖ
 E παραστησόμεθα, ^b ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀφθάρτου ^cγενο-
 μένου. Τινὲς δὲ φασιν, ὃ καὶ μάλιστα ^dἐγκριτέον. "Εἴπερ
 καὶ ἐκδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα." Ἰνα γὰρ μὴ ἀπὸ
 τῆς ἀναστάσεως πάντες θαρρῶσι, ^eφησὶν. "Εἶγε καὶ ἐκδυ-
 σάμενοι" τουτέστιν, ἀφθαρσίαν καὶ σῶμα ἄφθαρτον λαβόντες.
 "οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα," δόξης καὶ ἀσφαλείας. ^aΟ καὶ ^fἐν
 τῇ προτέρᾳ ἔλεγεν, ὅτι ⁶ "Πάντες μὲν ἀναστησόμεθα, ἕκαστος
 δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι" καὶ, "Ἔστι σώματα ἐπουράνια, καὶ
 σώματα ἐπίγεια." Ἡ μὲν γὰρ ἀνάστασις κοινὴ πάντων, ἡ δὲ
 507 δόξα οὐκέτι κοινὴ, ἀλλ' οἱ μὲν ἐν τιμῇ, οἱ δὲ ἐν ἀτιμίᾳ, καὶ οἱ
 μὲν εἰς βασιλείαν, οἱ δὲ εἰς κόλασιν ἀναστήσονται. Τοῦτο
 γοῦν καὶ ἐνταῦθα ἐδήλωσεν εἰπὼν, "Εἶγε ἐκδυσάμενοι, οὐ
 γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα."

⁷ "Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκῆνι τούτῳ, στενάζομεν, ἐφ' ᾧ

4 v. 2.

5 v. 3.

6 1 Cor. xv. 23, 40.

7 v. 4.

⁸ προστίθεις A.

^t ἐν] + τῷ σκῆνι D. Mosq. σ.

^a ποῖον] + οὖν F.

^w νῦν] + ἐπειδὴ ποθοῦμεν' ποθοῦμεν δὲ D.

^x τὸ σῶμα B. Mox τὴν ἐκείθεν

πεμπομένην χάριν Edd. γ οὗτος] Sic A.D.F. Veron. ὁ ἔξω B. sed γρ. οὗτος

id. in marg. ^z μὴ pro οὐ ex D. receptum. Neutrum habet F. - ^a Vid.

Annot. ^b ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ ἀφθ. γ. D. Cat. ^v γινομένου A.B. ^d ἐγ-

κριτέον] + εἰς τὸ D. ^e φησὶν] + διὰ τοῦτο εἶπεν D. ^f ἐν τῇ προτέρᾳ]

ἐν τῇ πρὸ ταύτης Veron. ἐν τῇ πρὸ ταύτης πρὸς Κορινθίους Sav. Ben. ἐν τῇ

πρὸς Κορινθίους A.B. ἐν τοῖς πρὸς Κορινθίους D. Tandem ἐν τῇ προτέρᾳ F.

quod Nostro usitatum est.

οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι." Ἐνταῦθα πάλιν
 ὀλοσχερῶς καὶ σαφῶς ἀπέφραξε τὰ στόματα τῶν αἰρετικῶν,
 δείξας ὅτι οὐ περὶ σώματος ἀπλῶς διαλέγεται ἄλλου καὶ ἄλλου,
 ἀλλὰ περὶ φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο
 στενάζομεν, φησὶν, ἵνα τοῦ σώματος ἀπαλλαγόμεν· τοῦτο γὰρ
 οὐδὲ ἐκδύσασθαι βουλόμεθα· ἀλλὰ τῆς φθορᾶς τῆς ἐν αὐτῷ B
 σπεύδομεν ἐλευθερωθῆναι. Διό φησιν, οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι
 τὸ σῶμα, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι ἐαυτῷ τὴν ἀφθαρσίαν. Εἴτα
 καὶ ἐρμηνεύει αὐτό· "Ἴνα καταποθῇ τὸ φθαρτὸν ὑπὸ τῆς
 ζωῆς." Ἐπειδὴ γὰρ πολλοῖς φορτικὸν ἔστιν εἶναι ἐδόκει τὸ ἀπο-
 θέσθαι τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ψήφοις ἰταῖς ἀπάντων ἡναντιοῦτο
 λέγων, ὅτι στενάζομεν, ἢ οὐ βουλόμενοι αὐτοῦ ἀπαλλαγῆναι·
 εἰ γὰρ τοιαῦτα πάσχει καὶ ὁδύρεται αὐτοῦ ἡ ψυχὴ χωριζομένη,
 (604) πῶς σὺ λέγεις, φησὶν, ὅτι στενάζομεν, ἐπειδὴ οὐ χωριζόμεθα C
 αὐτοῦ; ἢ οὐκ μὴ ταῦτα αὐτῷ ἀνθυποφέρηται, οὐδὲ ἐγὼ τοῦτο
 λέγω, φησὶν, ὅτι διὰ τοῦτο στενάζομεν, ἵνα αὐτὸ ἀποθώμεθα·
 οὐδεὶς γὰρ ἀλύπως αὐτὸ ἀποτίθεται· ὅπου γε καὶ περὶ Πέτρου
 φησὶν ὁ Χριστὸς, ὅτι ⁸ "Οἴσουσί σε, καὶ ἄξουσιν ὅπου οὐ
 θέλεις;" ἀλλ' ἵνα ἐπενδυσώμεθα ἑαυτῷ τὴν ἀφθαρσίαν. Καὶ
 γὰρ τοῦτό ἐστιν, ὃ τὸ σῶμα βαρυνόμεθα· οὐχ ὅτι σῶμα, ἀλλ'
 ὅτι φθαρτὸν περικείμεθα σῶμα, καὶ παθητὸν τοῦτο γὰρ ἡμῖν
 καὶ τὴν λύπην ¹¹ παρέχει. Ἀλλὰ ἀναλίσκει καὶ δαπανᾷ τὴν
 φθορὰν ἢ ζωὴ παραγινομένη, τὴν φθορὰν, οὐ τὸ σῶμα. Καὶ
 πῶς γίνεται τοῦτο, φησί; Μὴ ζητεῖ, ἢ ὁ θεὸς ποιεῖ· μὴ περι- D
 εργάζου. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ⁹ "Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς
 εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός." Ἐντεῦθεν δείκνυσιν ταῦτα ἄνωθεν προ-
 τυπωθέντα. Οὐ γὰρ νῦν τοῦτο ἔδοξεν, ἀλλ' ὅτε ἐξ ἀρχῆς
 ἐπλαττεν ἡμᾶς ἀπὸ γῆς, καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐδημιούργει· οὐκ εἰς
 τοῦτο ἔδδημιούργει, ἵνα ἀποθάνῃ, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀθάνατον
 ἐργάσῃται. Εἴτα τὸ ἀξιόπιστον δείκνυς, καὶ τὴν ἀπόδειξιν
 παρέχων, ἐπήγαγεν· "Ὁ καὶ δούς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύ-
 ματος." Καὶ γὰρ καὶ τότε ἐπὶ ⁹ τούτῳ διέπλασε, καὶ νῦν εἰς
 τοῦτο κατεργάσατο διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τούτου πα-
 ρέσχειν ἡμῖν ἐνέχυρον οὐ μικρὸν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Συνεχῶς E
 δὲ ἀρραβῶνα καλεῖ, ὁφειλέτην αὐτὸν ἀποδείξαι βουλόμενος τοῦ
 πυντός, καὶ ἀξιοπιστότερον καὶ ἐντεῦθεν τοῖς παχυτέροις ¹ κα-
 τιστῆσαι τὸν λόγον.

8 Ἰωαν. xxi. (8).

9 v. 5.

8 αὐτὸ A. B. 9 εἶναι om. B. 1 ταῖς] τῶν B. ταῖς τῶν F. 11 οὐ
 om. A. B. 1 αὐτὸ A. 11 παρέχει] πάσχει A. 11 δ] δ (sic) A.
 9 ἔδοξεν B. Sav. marg. 9 δὲ deest in nostris. 9 τοῦτο A. B. 1 κατα-
 λῦσαι A.

10 “Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες.” Τὸ, “θαρροῦντες,”
 πρὸς τοὺς διωγμοὺς, πρὸς τὰς ἐπιβουλὰς, πρὸς τοὺς θανάτους
 τοὺς συνεχεῖς εἶρηται· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἐλαύνει σέ τις καὶ
 διώκει καὶ ἀναιρεῖ; μὴ καταπέσης· ὑπὲρ σοῦ τὸ πᾶν γίνεται·
 508 μὴ φοβηθῇς, ἀλλὰ θάρρει. Καὶ γὰρ δι’ ὃ στενάξεις καὶ
 ἀλγεῖς, ὅτι φθορᾷ δουλεύεις, τοῦτο ἀναιρεῖ λοιπὸν ἐκ τοῦ
 μέσου, καὶ ταχύτερόν σε ταύτης ἀπαλλάττει τῆς δουλείας.
 Διὸ καὶ λέγει, “Θαρροῦντες οὖν πάντοτε,” οὐχὶ ἐν ταῖς ἀνέ-
 σεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς θλίψεσι, “καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες
 ἐν τῇ σώματι *ἀποδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.” 11 διὰ πίστεως
 γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους· θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν
 ἀποδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.”
 Τὸ μείζον πάντων ὕστερον τέθεικε· τοῦ γὰρ ἀφθαρτον λαβεῖν
 τὸ μετὰ Χριστοῦ εἶναι βέλτιον. Ὁ δὲ λέγει, “τοῦτό ἐστιν”
 Βοὺ σβέννυσιν ἡμῶν τὴν ζωὴν ὁ πολεμῶν καὶ ἀναιρῶν· μὴ φοβη-
 θῇς· θάρρει κατακοπτόμενος. Οὐ γὰρ μόνον φθορὰς σε ἀπαλ-
 λάττει καὶ βάρους, ἀλλὰ καὶ τῇ κυρίῳ σε παραπέμπει ταχέως.
 Διὸ οὐδὲ εἶπεν, ὄντες ἐν τῇ σώματι, ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ ὄντων καὶ
 ξένη. “Εἰδότες οὖν ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῇ σώματι, ἐκδημοῦ-
 μεν ἀπὸ τοῦ κυρίου· θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν ἐκδημῆσαι
 ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.” Εἶδες πῶς
 τὰ λυπηρὰ ἀποκρυψάμενος, τὰ ὀνόματα τοῦ θανάτου καὶ τῆς
 τελευτῆς, τὰ σφόδρα ποθεινὰ ἀντ’ αὐτῶν τέθεικεν, “ἐπιδημίαν
 5 αὐτὰ καλῶν πρὸς τὸν θεόν· καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι γλυκέα ἀφείς,
 τὰ τῆς ζωῆς, ἀπὸ τῶν λυπηρῶν αὐτὰ ὀνόμασεν, ἐκδημίαν ἀπὸ
 κυρίου τὴν ἐνταῦθα καλέσας ζωὴν; Τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἵνα
 μηδεὶς μήτε τοῖς παροῦσιν ἐμφιλοχωρῇ, ἀλλὰ καὶ βαρύνηται,
 μήτε μέλλων τελευτᾶν ἀλύη, ἀλλὰ καὶ χαίρῃ, ὡς ἐπὶ μείζονα
 ἀπιὼν ἀγαθὰ. Εἶτα ἵνα μηδεὶς εἴπῃ, ἀκούων ὅτι ἐκδημοῦμεν
 ἀπὸ τοῦ κυρίου, τί ταῦτα λέγεις; ἀλλοτριούμεθα οὖν αὐτοῦ
 6 Δένταῦθα ὄντες; προδιώρθωσε τοῦτο εἰπὼν, “Διὰ πίστεως γὰρ
 περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους.” Καὶ ἐνταῦθα μὲν αὐτὸν ἴσμεν,
 ἀλλ’ οὐχ οὕτω σαφῶς. Ὁ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει, 12 “ἐν ἐσό-
 πτῳ,” καὶ, “ἐν αἰνίγματι.” “Θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν.”
 Βαβαί, ποῦ τὸν λόγον περιήγαγεν; εἰς ἐπιθυμίαν ἄκραν τε-
 λευτῆς, τὸ φορτικὸν ἡδὺ δείξας, καὶ τὸ ἡδὺ φορτικόν. Τὸ γὰρ,
 “εὐδοκοῦμεν,” ἐπιθυμοῦμεν, φησί. Τί ἐπιθυμοῦμεν; “Ἐκδη-
 μῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.”

10 v. 6.

11 v. 7, 8.

12 1 Cor. xiii. 12.

* ἐκδημοῦμεν D. Mosq. σ.
cum Sav. marg. ἐνδημίαν Edd.† τοῦτο] τοιοῦτον D.
w τὸν deest in Edd.

n ἐπιδημίαν omnes

Τοῦτο δὲ αἰεὶ ποιεῖ, ὃ καὶ ἔμπροσθεν ἔδειξα, εἰς ^x τὰναντία
(605) περιτρέπων τὸν λόγον τῶν ἀντιλεγόντων αὐτῷ. ¹³ Διὸ καὶ
φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρε-
στοι αὐτῷ εἶναι." Τὸ γὰρ ζητούμενον τοῦτο ἐστὶ, φησὶν Ε'
ἃ τε ἐκεῖ ὤμεν, ἂν τε ἐνταῦθα, κατὰ γνώμην αὐτοῦ ζῆν·
τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ προηγούμενον. "Ὡστε ἐντεῦθεν ἤδη
τὴν βασιλείαν ἔχεις ἄνευ δοκιμῆς. "Ἰνα γὰρ μὴ πάλιν εἰς
τοσαύτην ἐλθόντες ἐπιθυμίαν ἀλύωσι πρὸς τὴν μέλλουσιν τῆς
^y ἐπιδημίας, ἐντεῦθεν ἤδη δίδωσιν αὐτοῖς τὸ κεφάλαιον τῶν
ἀγαθῶν. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; Τὸ εὐαρέστους εἶναι. Οὐδὲ γὰρ
τὸ ἀπελθεῖν ἀπλῶς καλόν, ἀλλὰ τὸ εὐδοκιμοῦν, δι' ὃ γίνεται
καλὸν κάκεινο· οὐδὲ ^z ἀπλῶς τὸ ἐνταῦθα εἶναι βαρὺ, ἀλλὰ τὸ
προσκορούντα. Μὴ τοίνυν νόμιζε τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἀπο- 509
δημίαν ἀρκεῖν· ἀρετῆς γὰρ πανταχοῦ χρεία. "Ὡσπερ γὰρ
εἰπὼν ἀνάστασιν, οὐκ ἀφήκεν αὐτῇ θαρρεῖν μόνον, λέγων,
"Εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθισόμεθα" οὕτω καὶ
ἀποδημίαν δείξας, ἵνα μὴ νομίσης αὐτὴν "ἀποχρῆν σοι πρὸς
σωτηρίαν, ^h τὸ εὐαρέστους δεῖ εἶναι προσέθηκεν.

Ἐπειδὴ τοίνυν προὔτρεψεν ἀπὸ πολλῶν χρηστῶν, λοιπὸν
καὶ ἀπὸ τῶν σκυθρωποτέρων φοβεῖ. Τὸ γὰρ συμφέρον καὶ
ἐν τῇ κτήσει τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐν τῇ φυγῇ τῶν κακῶν συνίστα-
ται, ὅπερ ἐστὶ γένηνα καὶ βασιλεία. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο μεῖζονα B
ἔχει τὴν ἰσχὺν, τὸ φυγεῖν κόλασιν· ἐνθα μὲν γὰρ μέχρι τοῦ μὴ
λαβεῖν τὰ ἀγαθὰ ^z ζημία, ἐνκόλως οἱ πολλοὶ τοῦτο οἴσονται·
ἂν δὲ καὶ μέχρι τοῦ κακῶς παθεῖν, οὐκέτι· ἔδει μὲν γὰρ "ἐκεί-
νην ἀφόρητον νομίζειν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν πολλῶν
καὶ τὸ χαμῆζηλον, τοῦτο φαίνεται αὐτοῖς χαλεπώτερον· ἐπεὶ
οὐκ οὕτω διεγείρει τὸν ἀκροατὴν τὸν πολλὸν ἢ τῶν ἀγα-
θῶν δόσις, ὥς ἡ τῶν κολάσεων ἀπειλή, ἀναγκαιῶς ἐνταῦθα κα-
ταλύει, λέγων· ¹⁴ "Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ C
ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ." Εἰτα φοβήσας καὶ
κατασείσας τῇ μνήμῃ τοῦ βήματος ἐκείνου τὸν ἀκούοντα, οὐδὲ
ἐνταῦθα χωρὶς τῶν χρηστῶν τέθεικε τὰ λυπηρὰ, ἀλλὰ ἀνέμιξε
τινα ἡδονὴν, εἰπὼν· "Ἰνα ἕκαστος κομίσῃται τὰ διὰ τοῦ
σώματος, ^e ὅσα ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν." Ταῦτα δὲ
λέγων, τοὺς τε κατωρθωκότας καὶ ^f ἐλανομένους ἀνιστᾷ ταῖς
ἐλπίσι, τοὺς τε ἀναπεπτωκότας σπουδαιοτέρους ποιεῖ τῷ φά-

13 v. 9.

14 v. 10.

^x τὰ ἐναντία A. τὸναντίον B. ^y ἐπιδημίας] + αὐτῆς D. ^z ἀπλῶς τὸ] τὸ ἀπλῶς Edd. ^a ἀποχρῆν B, D, F. Sav. marg. ἀπεχρῆν A. ἀρκεῖν Edd. ^b τὸ om. A. δεῖν pro δεῖ D. ^c ζημία] ἢ ζημία Edd. et sic ex corr. B. ^d κα-
κείνου D. ^e ὅσα] πρὸς ἃ D. Mosq. σ. et ex corr. A. ^f ἐλανομένους] ἀνισταμένους A. Mox ἐποίει F.

βρ. Καὶ τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως δὲ τῶν σωμάτων ἐβεβαίον
 Δ λόγον. Οὐ γὰρ δήπου τὸ διακονησάμενον εἰς τοῦτο κάκεινο,
 τῶν ἀμοιβῶν ἔξω στήσεται, φησὶν ἄλλὰ μετὰ τῆς ψυχῆς
 τὰ μὲν κολάζεται, τὰ δὲ στεφανοῦται. Ἀλλὰ τινες τῶν
 αἵρετικῶν φασιν, ὅτι ἕτερον ἐγείρεται σῶμα. Πόθεν, εἰπέ
 μοι; Ἀλλο ἡμαρτε, καὶ ἄλλο κολάζεται; ἄλλο κατώρθωσε, καὶ
 ἄλλο στεφανοῦται; Τί δὲ ἐρεῖτε λέγοντι Παῦλος, “Οὐ θέλο-
 μεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ’ ἐπενδύσασθαι;” πῶς δὲ τὸ φθαρτὸν ὑπὸ
 τῆς ζωῆς καταπίνεται; Οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν
 ἢ τὸ φθαρτὸν σῶμα ὑπὸ τοῦ ἀφθάρτου σώματος; ἀλλ’, “ἵνα ἡ
 φθορὰ ὑπὸ τῆς ζωῆς.” Τότε γὰρ τοῦτο γίνεται, ὅταν τὸ αὐτὸ
 Ε ἀναστῇ σῶμα· εἰ δὲ ἐκεῖνο ἀφείς, ἄλλο κατασκευάσῃ, οὐκέτι κα-
 ταπίνεται, ἀλλὰ μένει ἡ φθορὰ κρατήσασα. Διὰ τοῦτο οὐ γίνε-
 ται τοῦτο, ἀλλὰ δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο, τουτέστι, τὸ σῶμα, ἐν-
 δύσασθαι ἀφθαρσίαν. Τὸ γὰρ σῶμα μέσον ἐστὶ, νῦν μὲν ἐν τοῦτῳ
 γενόμενον, ὑστερον δὲ ἐσόμενον ἐν ἐκείνῳ· καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῦτῳ
 πρώτῳ, ἐπειδὴ τὴν ἀφθαρσίαν λυθῆναι οὐκ ἔστι. 15^ο Οὐ γὰρ
 ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ,” φησὶν ἐπεὶ πῶς ἐν
 ἀφθαρσίᾳ; ἀλλὰ τοῦναντίον, καταπίνεται ἡ φθορὰ ὑπὸ τῆς
 ζωῆς· τοῦτο μὲν γὰρ ἐκείνου περιγίνεται, ἐκεῖνο δὲ τοῦτου
 51^ο οὐκέτι. Ὡς περ γὰρ κηρὸς λύεται μὲν ὑπὸ πυρός, αὐτὸς δὲ οὐκέτι
 λύει τὸ πῦρ· οὕτω καὶ ἡ φθορὰ τήκεται ὑπὸ τῆς ἀφθαρσίας
 καὶ ἀφανίζεται, αὕτη δὲ ἐκείνης κρατῆσαι οὐδέποτε δύναται.

Κ’ Ακούσωμεν 1 τοῖνυν τῆς Παύλου φωνῆς λεγούσης, ὅτι δεῖ
 ἡμᾶς παρασταθῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὑπογράψω-
 μεν ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον, καὶ νομίσωμεν αὐτὸ παρῆναι νῦν, καὶ
 τὰς εὐθύνas ἀπαιτεῖσθαι. Ἐγὼ γὰρ αὐτὸ πλατύτερον ἢ ἐρῶ.
 Παῦλος γὰρ, ἐπειδὴ περὶ ἡλίψεως ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, καὶ οὐκ
 ἐβούλετο πάλιν θλίψαι αὐτοὺς, οὐκ ἐνδιέτριψε τῷ λόγῳ· ἀλλ’
 Β ἐν βραχεὶ τὸ στῦφον εἰπὼν, “Ἐκαστος ὁ κομίζεται πρὸς ἃ
 ἔπραξε,” ταχέως παρέδραμε. Νομίσωμεν οὖν αὐτὸ παρῆναι (60)
 νῦν, καὶ ἕκαστος τὸ ἑαυτοῦ συνειδὸς ἀναλογίζεσθαι, καὶ ἥδη
 ὁ λογιζέσθαι παρῆναι τὸν δικαστὴν, καὶ πάντα ἀνακαλύπτεσθαι
 καὶ εἰς μέσον ἄγεσθαι. Οὐ γὰρ παραστήναι ἡμᾶς ἀπλῶς δεῖ,
 ἀλλὰ καὶ φανερωθῆναι. Ἄρα οὐκ ἡγρυθρίασατε; ἄρα οὐκ
 ἐξέστητε; Εἰ δὲ νῦν οὕτω τοῦ πράγματος παρόντος, ἀλλὰ

15 1 Cor. xv. 50.

ε ἀναστῇ omnes, ut Sav. in marg. ἐγείρηται Edd. h ἐν] ἔδει Veron.

1 πυρός] τοῦ πυρός B.

k HΘIKON. Περί τῆς φοβερᾶς κρίσεως. Veron.

1 τοῖνυν] οὖν A.F. Mox παραστήναι A.C. m ἐρῶ] + νῦν C.D. n θλί-
 ψεως] ἀναστάσεως Veron. Statim ὁ λόγος ἦν hoc ordine A.B.C.F. ἦν ὁ
 λόγος vulgo. o κομίζεται A.F. p λογιζέσθαι] ἐννοεῖται C.D. q ηγρυ-
 θρίασατε] ἐφρίσατε C.D.

ἀπλῶς καθ' ὑπόθεσιν δοθέντος καὶ λογισμῷ τυπωθέντος, ἀπο-
 λόμεθα ὑπὸ τοῦ συνειδότος· τί ποιήσωμεν, ὅταν παραγένηται,
 ὅταν ἡ οἰκουμένη πᾶσα παρῇ, ὅταν ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, C
 ὅταν ἐπάλληλοι τάξεις, καὶ δρόμος ἀπάντων, καὶ ἀρπαγαὶ ἐπὶ
 τῶν νεφελῶν, καὶ ἑπατάξις ἑτρόμου γέμουσα; ὅταν αἱ
 σάλπιγγες αἱ ἐπάλληλοι, αἱ συνεχεῖς ἐκεῖναι φωναί; Εἰ γὰρ
 μὴ γέεννα ἦν, τὸ ἐν τῷ αὐτῷ λαμπρότητι ἀπωσθῆναι, καὶ
 ἄτιμον ἀναχωρῆσαι, πόση κόλασις; Καὶ γὰρ εἰ νῦν, βασιλέως
 εἰσελαύνοντος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, θεωροῦντες ἕκαστος τὴν
 ἑαυτοῦ πενίαν, οὐ τῷ αὐτῷ ἀπὸ τῆς ἰθείας λαμβάνομεν ἡδονήν,
 ὅσην ἀπὸ τοῦ μηδενὸς μετέχειν τῶν περὶ τὸν βασιλέα, μηδὲ D
 ἐγγὺς εἶναι τοῦ κρατοῦντος, ἀθυμίαν ὑπομένομεν, τί τότε
 ἔσται; Ἡ μικρὰν εἶναι νομίζεις ὡς κόλασιν τὸ μὴ κατατάττε-
 σθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ, τὸ μὴ καταξιῶσθαι τῆς ἀπορρήτων
 δόξης, τὸ τῆς πανηγύρεως ἐκείνης καὶ τῶν ἀφράστων αγαθῶν
 πόρρω πού καὶ μακρὰν ἀπερρίφθαι; Ὅταν δὲ καὶ σκότος ἦ, καὶ
 βρυγμὸς ὁδόντων, καὶ δεσμὰ ἅλута, καὶ σκώληξ ἀτελείτητος,
 καὶ πῦρ ἄσβεστον, καὶ θλίψις καὶ στενοχωρία, καὶ γλῶσσαι
 τηγανιζόμεναι, καθάπερ ἡ τοῦ πλουσίου, καὶ ὀλοφυρώμεθα,
 καὶ μηδεὶς ἀκούη, καὶ σπένωμεν καὶ βρύχωμεν ὑπὸ τῶν ἀλγυδύ-
 νων, καὶ μηδεὶς προσέχη, καὶ πανταχοῦ βλέπωμεν, καὶ μηδαμοῦ
 μηδεὶς ὁ παραμυθούμενος ἢ πού τάξομεν τοὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντας; E
 τί δὲ ἐκείνων ἀθλιώτερον τῶν ψυχῶν; τί δὲ ἐλεεινότερον; Εἰ
 γὰρ εἰς δεσμοτήριον εἰσιόντες, καὶ τοὺς μὲν αὐχμῶντας ὀρῶντες,
 τοὺς δὲ δεδεμένους καὶ πεινῶντας, τοὺς δὲ ἐν σκότῳ ὡς κατακε-
 κλεισμένους, κατακλώμεθα, φρίττομεν, πάντα ὑπὲρ τοῦ μήποτε
 ἐμπεσεῖν ἐκείσε πράττομεν· ὅταν ἀπαγώμεθα συρόμενοι εἰς
 αὐτὰ τῆς γεέννης τὰ βασανιστήρια, τίνες ἐσόμεθα; Οὐ γὰρ
 ἐκ σιδήρου τὰ δεσμὰ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἀπὸ πυρὸς οὐδέποτε σβεννύ- 511
 μένου· οὐδὲ ὁμότιμοι οἱ ἐφεστώτες ἡμῖν, οὓς καὶ ἑκμειλίξασθαι
 πολλάκις ἐν, ἀλλ' ἄγγελοι, τοῖς οὐδὲ ἀντιβλέψαι θέμις, σφο-
 δρῶς ὑπὲρ ὧν τὸν δεσπότην ὑβρίκαμεν ὀργιζόμενοι. Οὐκ ἔστι,
 καθάπερ ἐνταῦθα, τοὺς μὲν ἀργύριον, τοὺς δὲ τροφὰς, τοὺς δὲ
 λόγους εἰσάγοντας παρακλητικούς ἰδεῖν, καὶ παραμυθίας τυχεῖν·
 ἀλλὰ πάντα ἀσύγνωστα ἐκεῖ· καὶ Νῶε ἦ, καὶ Ἰωβ, καὶ
 Δανιὴλ, καὶ τοὺς οἰκείους ἴδη κολαζομένους, οὐ τολμᾷ παραστῆ-
 ναι. Καὶ γὰρ ὡς καὶ τὴν ἐκ τῆς φύσεως συμπάθειαν τότε
 ἀναιρεῖσθαι συμβαίνει. Ἐπειδὴ γὰρ συμβαίνει δικαίους B

* παρὰστασις C.D.

* τρόμου] δρόμου A.B.

† θείας] θεωρίας F.

† ὅσην] ὅσον A.B.

* τὴν κόλασιν A.

* κατακεκλιμένους Veron.

† με-

λίξασθαι D.F. Veron.

* οἷς] οὖς A. Statim ἀντιβλέψαι omnes Codd.

necnon Floril. p. 406. (Tom. xii. p. 613 B.) Edebatur προσβλέψαι.

† καὶ om. C.D. Flor.

εἶναι ^bπαίδων πατέρας πονηρῶν, καὶ παῖδας πατέρων· ὥστε καθαρὰν εἶναι τὴν ἰδονήν, καὶ μὴ τῇ τῆς συμπαθείας ἀνάγκῃ κατακλᾶσθαι τοὺς ἀπολαύοντας τῶν ἀγαθῶν, καὶ ταύτην σβένυσθαι τὴν συμπάθειάν φημι, καὶ αὐτοὺς συναγανακτεῖν τῷ δεσπότη κατὰ τῶν οἰκείων σπλάγγνων. Εἰ γὰρ ἄνθρωποι οἱ τυχόντες, ὅταν ἴδωσι φαύλους τοὺς αὐτῶν παῖδας, ἀποκηρύττουσι καὶ τῆς συγγενείας ἐκτέμνουσι· πολλῷ μᾶλλον οἱ δίκαιοι τότε. Τοιγαροῦν μηδεὶς ἐλπίζτω χρηστὰ, μὴ ^cἐργα-
 C σάμενός τι χρηστὸν, κἂν μυρίου ἔχη προγόνους δικαίους.
 “Ἐκαστος γὰρ κομίζεται ^aτὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξε.” Ἐνταῦθ’ αἱ μοι δοκεῖ καὶ τοὺς πορνεύοντας αἰνίττε-
 σθαι, καὶ τὸν ἐκείθεν ^eἐπιτειχίζων φόβον αὐτοῖς· οὐκ ἐκείνοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ὁτιοῦν πλημμελοῦσι.

Ἀκούωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς. Κἂν πῦρ ἔχῃς ἐπιθυμίας, ἀντίστησον ἐκείνο τὸ πῦρ, καὶ τοῦτο εὐθέως κατασβεσθὲν οἰχίσηται. Κἂν βουληθῇς τι φθέγγασθαι ἀπηχῆς, ἐννόησον τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ χαλινὸς ἔσται σοι ὁ φόβος. Κἂν ἀρπάσαι βουληθῇς, ἄκουσον τοῦ δικαστοῦ κελεύοντος καὶ λέγοντος, ¹⁶“Δήσατε αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ ἐκβάλετε
 D αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον,” καὶ ἐκβαλεῖς καὶ ταύτην οὕτω τὴν ἐπιθυμίαν. Κἂν μεθύῃς καὶ κραυγαλῶν διατελῇς, ἄκουσον τοῦ πλουσίου λέγοντος, ¹⁷“Πέμψον Λάζαρον, ἵνα (607)
 ἄκρω ^fτῷ δακτύλῳ καταψύξῃ τὴν τηγανίζομένην γλῶσσαν,” καὶ οὐ τυγχάνοντος· καὶ ἀποστήσῃ τοῦ πάθους. Εἰ δὲ τρυφῇς ἐρῆς, ἐννόησον τὴν ἐκεῖ θλίψιν καὶ ^gτὴν στενοχωρίαν, καὶ οὐδὲ ἐννοήσεις ταύτην. Εἰ ^hδὲ ἀπηνῆς ⁱεἰ καὶ ὠμός, ἀναμνήσθητι τῶν παρθένων ^kἐκείνων, αἱ τῶν λαμπάδων αὐταῖς σβεσθεισῶν, οὕτω τοῦ νυμφῶνος ἐξέπεσον, καὶ ταχέως ἔσῃ
 E φιλόανθρωπος. Ἀλλὰ νωθρός εἰ καὶ παρειμένος; Λογίζον τὸν τὸ τάλαντον κατακρύψαντα, καὶ ἔσῃ πυρὸς σφοδρότερος. Ἀλλὰ κατεσθίει σε ἡ τῆς τοῦ πλησίον ^lοὐσίας ἐπιθυμία; Λογίζον τὸν σκώληκα τὸν ἀτελεύτητον, καὶ εὐκόλως καὶ τοῦτο ^mἀποθήσῃ τὸ νόσημα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατορθώσεις. Οὐδὲν γὰρ φορτικὸν οὐδὲ ἐπαχθὲς ἐπέταξε. Πόθεν οὖν ἡμῖν φορτικά φαίνεται τὰ ⁿἐπιτάγματα; Ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ῥαθυ-

¹⁶ Matth. xxii. 13.

¹⁷ Luc. xvi. 24.

^b Vid. Annot. ^c ἐργασάμενος A.B.C. Flor. Legebatur ἐργαζόμενος. ^d Sic Codd. omnes. Edebatur inverso ordine πρὸς ἃ ἔπραξε τὰ διὰ τοῦ σώματος. Post ἔπραξε addunt εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακὸν C.D. ^e ἐπιτειχίζων C.F. καὶ τὸν ἐκείθεν φόβον ἐπιτειχίζειν αὐτῶν· οὐκ F. ^f τοῦ δακτύλου A. ^g τὴν οὐκ. B.C. Mox οὐδὲ ἐνν. C.D. et ex corr. B. οὐδὲν ἐνν. vulgo. ^h δεῖ + καὶ F. ⁱ εἰ ἢ A. ἢ F. ^k ἐκείνων abest ab omnibus nostris, sed tauter Floril. Mox αὐτῶν pro αὐταῖς D. ^l οὐσίας) περιουσίας Veron. ^m ἀποθήσῃ A.B.C.F. ἀποθήσῃ vulgo. ⁿ ἐπιτάγματα + φησὶν C.D.

μίας. Ὡς περ ἂν σπουδάζωμεν, καὶ τὰ δοκοῦντα ἀφόρητα εἶναι, κοῦφα ἔσται καὶ ῥάδια· οὕτως ἐὰν ῥαθυμώμεν, 512 καὶ τὰ φορητὰ δύσκολα ἡμῖν φανεῖται. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογισάμενοι, μὴ τρυφώντας ἐννοῶμεν, ἀλλὰ τί τὸ τέλος αὐτῶν ἐνταῦθα ἢ μὲν κόπρος καὶ πολυσαρκία, ἐκεῖ δὲ σκώληξ καὶ πῦρ. Μὴ τοὺς ἀρπάζοντας, ἀλλὰ τί τὸ τέλος αὐτῶν· φροντίδες ἐνταῦθα καὶ φόβοι καὶ ἀγωνίαι, ἐκεῖ δὲ δεσμὰ ἄλυστα. Μὴ τοὺς δόξης ἐρώντας, ἀλλὰ τί τὸ ἐκ τούτων τικτόμενον· δουλείαι ἐνταῦθα καὶ εἰρωνεῖαι, ἐκεῖ δὲ καὶ ζημία ἀφόρητος, καὶ τὸ ἐμπυρίζεσθαι διηλεκῶς. Ἄν ἡ γὰρ οὕτως ἑαυτοῖς διαλεγώμεθα, καὶ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπάδωμεν συνεχῶς ταῖς πονηραῖς ἡμῶν ἐπιθυμίαις, ταχέως καὶ τὸν τῶν παρόντων ἐκβαλοῦμεν ἔρωτα, καὶ τὸν τῶν μελλόντων ἀνάψωμεν. Ἀνάψωμεν τοίνυν αὐτὸν, καὶ ἐκκαύσωμεν. Εἰ γὰρ ἡ ἐννοία αὐτῶν, καίτοι γε ἡμιδρά τις οὖσα, τοσαύτην παρέχει τὴν ἡδονήν· ἐννόησον ὅσην αὐτὴ ἡ πείρα ἡ σαφὴς οἶσει τὴν εὐφροσύνην ἡμῖν. Μακάριοι καὶ τρισμακάριοι καὶ πολλάκις τοῦτο οἱ τῶν ἀγαθῶν ὑπολαύοντες ἐκείνων· ὥς περ οὖν ἔλεεινοὶ καὶ τρισάθλιοι οἱ τὰναντία τούτων ὑπομένοντες. Ἰν' οὖν μὴ τούτων, ἀλλ' ἐκείνων γεγώμεθα, ἐλώμεθα τὴν ἀρετήν. Οὕτω γὰρ καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ.

¹ Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν D πεφανερῶσθαι.

^a Ταῦτ' οὖν εἰδότες, φησὶ, τὸ δικαστήριον ἐκείνο τὸ ^b φοβερὸν, πάντα πράττομεν ὥστε μὴ δοῦναι ὑμῖν λαβὴν, μηδὲ πρόσκομμα, μηδὲ ψευδῆ τινα ὑποψίαν πονηρᾶς πράξεως καθ' ἡμῶν. Εἶδες πολιτείας ἀκρίβειαν, ^c καὶ σπουδὴν ψυχῆς κηδεμονικῆς; Οὐ γὰρ δὴ μόνον, ἀν' πονηρόν τι πράξωμεν, φησὶν, ἐγκαλούμεθα· ἀλλὰ καὶ μὴ πράξωμεν, ὑποπτευθῶμεν δὲ, καὶ

1 Cap. V. v. 11.

^a γὰρ] οὖν B. ^b μὲν] τ γὰρ C.D.

^a Ταῦτ' οὖν omnes. Ταῦτα οὖν Edd. ^b φοβερὸν] + τὸν ἀπαραλόγιστον δικαστὴν D.

^c καὶ] εἶδες D.

^a γὰρ om. C.D. HOM. XI.

^b φοβερὸν] + τὸν ἀπαραλόγιστον

κύριοι τὴν ὑποψίαν ὄντες ἀποκρούσασθαι, καταφρονήσωμεν,
 Εἰ δίκην τίνομεν. ² “Οὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν, ἀλλ’ ἀφορ-
 μὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν.” “Ορα πῶς συνεχῶς
 διορθοῦται τὴν τοῦ δοκεῖν ἐγκωμιάζειν ἑαυτὸν ὑπόνοιαν. Οὐδὲν
 γὰρ οὕτω ^α προσίσταται τοῖς ἀκούουσιν, ὥς τὸ περὶ ἑαυτοῦ
 τινα λέγειν μεγάλη καὶ θαυμαστά. Ἐπεὶ οὖν ἡναγκάζεται εἰς
 ταύτην ^β τῶν λόγων ἐμπίπτειν τὴν ὑπόθεσιν, ἐπιδιορθώσει
 κέχρηται λέγων, ὅτι τοῦτο δι’ ὑμᾶς ποιοῦμεν, οὐ δι’ ἡμᾶς, ἵνα
 ὑμεῖς ἔχητε καλλωπίζεσθαι, οὐχ ἵνα ἡμεῖς. Καὶ οὐδὲ τοῦτο
 ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ τοὺς ψευδαποστόλους. Διὸ ^γ καὶ ἐπήγαγε
 513 “Πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.” Εἶδες
 πῶς αὐτοὺς ^δ ἀπέστησεν ἐκείνων, καὶ πρὸς ^ε αὐτὸν εἵλκυσεν,
 ἐνδειξάμενος, ὅτι καὶ αὐτοὶ ποθοῦσιν οἱ Κορίνθιοι λαβεῖν τινα
 ἀφορμὴν, δι’ ἧς δυνήσονται ὑπὲρ αὐτῶν λέγειν, καὶ ἀπολογεί-
 σθαι τοῖς ἐγκαλοῦσιν; Οὐ γὰρ ἵνα ἡμεῖς καυχώμεθα, φησί, (60)
 ταῦτά φαμεν, ἀλλ’ ἵνα ὑμεῖς ἔχητε ἐλευθεροστομεῖν ὑπὲρ ἡμῶν
 ὅπερ πολλὴν αὐτοῖς ἐστὶ μαρτυροῦντος ἀγάπην· καὶ οὐχ ἵνα
 ἀπλῶς καυχώσθε, ἀλλ’ ἵνα μὴ παρασυρῆτε. Ἄλλ’ οὕτω μὲν
 οὐ λέγει σαφῶς, ἐτέρως δὲ καὶ ἡμερώτερον μεθοδεύει τὸν λόγον,
 Β καὶ χωρὶς τοῦ πληξαι ἐκείνους, λέγων· “Ἰνα ἔχητε καυχᾶσθαι
 πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους.” Ἄλλ’ οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς
 κελεύει ποιεῖν, αἰτίας οὐκ οὔσης, ἀλλ’ ὅταν ἐκείνοι ἑαυτοὺς
 ἐπαίρωσι· πανταχοῦ γὰρ τὸν καιρὸν ἐπιζητεῖ. Οὐ τοίνυν ἵνα
 ἑαυτὸν δείξῃ λαμπρὸν, ἀλλ’ ἵνα ἐκείνους ^κ παύσῃ ἀτόπως καὶ
 ἐπὶ βλάβῃ τούτων τῷ πράγματι χρωμένους, τοῦτο ποιεῖ. Τί
 δέ ἐστιν, “ἐν προσώπῳ;” Ἐν τοῖς ὁρωμένοις, ἐν τοῖς πρὸς
 ἐπίδειξιν. Τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν ἐκείνοι, πρὸς φιλοτιμίαν πάντα
 ποιοῦντες, καὶ ἔνδοθεν ὄντες κενοὶ, καὶ εὐλαβείας μὲν ἔχοντες
 C πρόσωπον, καὶ σεμνοὶ ^ι φαινόμενοι, ἔργων δὲ ἀγαθῶν ἔρημοι
 καθεστῶτες.

³ “Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.” Ἄν
 τέ τι, φησί, μέγα φθελγώμεθα· ἔκστασιν γὰρ τοῦτο καλεῖ,
 ὥσπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ ἀφροσύνην· διὰ τὸν θεὸν τοῦτο ποιου-
 μεν, ἵνα μὴ ὑμεῖς νομίζοντες ἡμᾶς εὐτελεῖς, καταφρονήσῃτε, καὶ
 ἀπόλῃσθε· ἂν τε μέτριόν τι καὶ ταπεινὸν, δι’ ὑμᾶς, ἵνα μάθῃτε
 ταπεινοφρονεῖν. ⁴ Ἡ καὶ ἐκεῖνο πάλιν φησὶν. Εἰ μὲν καί-

2 v. 12.

3 v. 13.

^α προῖσταται A.^β τῶν λόγων A.B.D. in horum sermonum materiam Vetus. Legebatur τὸν λόγον.^γ καὶ om. A.B.F.^δ ἀπέστησεν Veron.^ε αὐτὸν omnes. ἑαυτὸν Edd.^κ παύσῃ om. D.^ι φαινόμενοι] γενόμενοι D.

νεσθαί τις ἡμᾶς νομίζει, ἡμεῖς παρὰ τοῦ θεοῦ τὸν μισθὸν D
 ἀπαιτοῦμεν, δι' ὃν ἐπὶ τούτοις ὑποπτευόμεθα· εἰ δὲ σωφρονεῖν
 ἡγείται, αὐτὸς ἀπολαύτω τῆς σωφροσύνης ἡμῶν. ^m Καὶ
 πάλιν ἄλλως. Μαίνεσθαί τις ἡμᾶς φησί; Διὰ τὸν θεὸν
 τοιαῦτα μαινόμεθα. Διὸ καὶ ἐπάγει· ⁴ “Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ
 θεοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο.” Οὐ γὰρ ὁ τῶν μελ-
 λόντων φόβος ⁿ μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤδη γεγενημένα
 οὐκ ἀφήσιν ἡμᾶς ῥαθυμῆσαι, οὐδὲ ὑπνώσαι, ἀλλὰ διανίστησι
 πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν πόρους, καὶ ὠθεῖ. Καὶ τίνα ἐστὶ τὰ ἤδη
 γεγενημένα; “Ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάν-
 τες ἀπέθανον.” Οὐκοῦν ὡς πάντων ἀπολομένων, ^o φησὶν. Οὐ E
 γὰρ ἂν, εἰ μὴ πάντες ἀπέθανον, ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν. Ἐν-
 ταῦθα γὰρ εἰσιν αἱ τῆς σωτηρίας ἀφορμαί, ἐκεῖ δὲ οὐκέτι. Διὰ
 τοῦτό φησι, “Συνέχει ἡμᾶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ,” καὶ οὐκ
 ἀφήσιν ^p ἡμᾶς ἡσυχάζειν. Ἐσχάτης γὰρ ἐστὶν ἀθλιότητος,
 καὶ γεέννης αὐτῆς χαλεπώτερον, αὐτοῦ πρᾶγμα τοσοῦτον ἐπι-
 δεξαμένου, εὑρεθῆναι τινος μετὰ τὴν τοσαύτην αὐτοῦ πρόνοιαν
 μηδὲν καρπουμένους. ⁴ Καὶ γὰρ πολλὴ τῆς ἀγάπης ἡ ὑπερ-
 βολή, ^r καὶ τὸ ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοσαύτης οἰκουμένης, καὶ οὕτω ^{5 14}
 διακειμένης ^s ἀποθανεῖν. ⁵ “Ἰνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς
 ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.” Εἰ
 τοίνυν οὐ δεῖ ἡμᾶς ἑαυτοῖς ζῆν, μὴ ταράττεσθε, φησὶ, μηδὲ
 θορυβεῖσθε κινδύνων ἐπιόντων καὶ θανάτων. Καὶ λογισμὸν δὲ
 τίθησιν ἀναμφίβολον, δι' οὗ δείκνυσιν ὀφείλῃν τὸ πρᾶγμα ὄν.
 Εἰ γὰρ ^t δι' αὐτὸν ζῶμεν ἀποθανόντες, αὐτῷ ζῆν ὀφείλομεν
 δι' ὃν ζῶμεν. Καὶ δοκεῖ μὲν ἔν ἐῖναι τὸ εἰρημένον, εἰ δὲ τις
 ἀκριβῶς ἐξετάσειε, δύο ταῦτά ἐστιν· ἓν μὲν, ὅτι ^u δι' αὐτὸν B
 ζῶμεν, ἕτερον δὲ, ὅτι αὐτὸς δι' ἡμᾶς ἀπέθανεν· ὡς ἕκαστον καὶ
 καθ' ἑαυτὸ ἱκανὸν ὑπευθύνους ποιῆσαι· ὅταν δὲ καὶ ἀμφοτέρω
 συνέλθῃ, ἐννόησον ἡλίκον ἐστὶ τὸ ὀφείλημα. Μᾶλλον δὲ καὶ
 τρία ταῦτά ἐστι. Καὶ γὰρ τὴν ἀπαρχὴν διὰ σὲ ἀνέστησε, καὶ
 εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγε· διὸ ^w καὶ προσέθηκε, “τῷ ὑπὲρ ἡμῶν
 ἀποθάνοντι καὶ ἐγερθέντι.”

⁶ “Ὡστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα.”
 Εἰ γὰρ πάντες ἀπέθανον, καὶ πάντες ἀνέστησαν, καὶ ἀπέθανον

4 v. 14.

5 v. 15.

6 v. 16.

^m καὶ] ἢ καὶ D. ⁿ μόνον φησὶν] Sic A.B.F. τοῦτό φησιν D. φησὶ μόνον
 Edd. ^o φησὶν] τοῦτό φησιν D. ^p ἡμᾶς om. D. ^q καὶ γὰρ om. D.

^r καὶ] + γὰρ D. ^s ἀποθανεῖν] + τῆς τοσαύτης ἀγάπης ἐστὶν ἐνδεικτικόν D.

^t Edebatur δι' αὐτοῦ ζῶμεν ἀποθανόντες. δι' αὐτὸν habent A.B.F. δι' αὐτῶν D.
 ἀποθανόντες autem ex utroque Vindobonensi, ex Parisinis nihil notatum.

^u δι' αὐτοῦ A. ^w καὶ om. F. et a pr. manu B.

μὲν οὕτως ὡς τῆς ἀμαρτίας ἡ τυραννὶς κατεδίκασεν, ἀνέστησαν δὲ διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου· εἰκότως φησὶν, οὐδένα οἶδμεν κατὰ σάρκα τῶν πιστῶν. Τί γὰρ εἰ καὶ ἐν σαρκὶ εἰσιν; Ἀλλὰ ἡ ζωὴ ἐκείνη ἡ σαρκικὴ ἀπώλετο, καὶ ἄνωθεν ἐγεννήθημεν ^{πνεύματι}, καὶ ἑτέραν οἶδαμεν πολιτείαν καὶ διαγωγὴν καὶ ζῶν καὶ κατάστασιν, τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ^γ Καὶ πάλιν τούτου αὐτοῦ ἀρχηγὸν τὸν Χριστὸν ὄντα δείκνυσιν· διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκουμεν.” Τί οὖν, Δείπέ μοι; τὴν σάρκα ἀπέθετο, καὶ ^{νῦν} οὐκ ἔστι μετὰ τοῦ σώματος; Ἀπαγε· καὶ γὰρ καὶ νῦν ἐν σαρκὶ ἔστιν. ^γ “Οὗτος γὰρ ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀπ’ ^α ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται.” Οὕτω· πῶς; Ἐν σαρκὶ, μετὰ τοῦ σώματος. ^β Πῶς οὖν φησιν, “Εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι;” ^γ Ἡμῶν μὲν γὰρ τὸ κατὰ σάρκα, ^δ τὸ ἐν ἀμαρτίαις εἶναι· τὸ δὲ μὴ κατὰ σάρκα, τὸ μὴ ἐν ἀμαρτίαις ^ε εἶναι· Χριστοῦ δὲ τὸ κατὰ σάρκα, τὸ ἐν τοῖς παθήμασιν εἶναι τῆς ^ζ φύσεως, οἶον, ἐν τῷ διψῆν, ἐν τῷ πενιῆν, ἐν τῷ κοπιᾶν, ἐν τῷ καθεύδειν. ⁸ “Ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ^{Εβ} δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.” Διὸ καὶ ἔλεγε, ⁹ “Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἀμαρτίας;” καὶ πάλιν, “Ἐρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. Τὸ ^β δὲ μὴ κατὰ σάρκα, τὸ καὶ τούτων ἀπηλλάχθαι λοιπὸν, οὐ τὸ ἐκτὸς ^ι σαρκὸς εἶναι. Καὶ γὰρ μετὰ ταύτης ἔρχεται κρίνων τὴν οἰκουμένην, ἀπαθὴ αὐτὴν ἔχων καὶ ἀκήρατον. Εἰς ὃ καὶ ἡμεῖς βαδισόμεθα, συμμόρφου τοῦ σώματος ἡμῖν γενομένου τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ.

¹⁰ “Ὡστε εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις.” Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀγάπης προέτρεψεν εἰς ἀρετὴν, λοιπὸν καὶ ἐξ αὐτῶν ⁵¹⁵ τῶν πραγμάτων εἰς τοῦτο ἐνάγει· διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις.” Εἰ τις ἐπίστευσεν αὐτῷ, φησὶν, εἰς ἑτέραν ^κ ἤλθε δημιουργίαν· καὶ γὰρ ἄνωθεν ἐγεννήθη διὰ πνεύματος. “Ὡστε καὶ διὰ τοῦτο, φησὶν, ὀφείλομεν αὐτῷ ζῆν, οὐχ ὅτι οὐκ ἔσμεν ἑαυτῶν μόνον, οὐδ’ ὅτι ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν μόνον, ^ι οὐδ’ ὅτι ἀνέστησεν ἡμῶν τὴν ἀπαρχὴν μόνον, ἀλλ’ ὅτι

7 Act. i. 11.

8 1 Pet. ii. 22.

9 Joau. viii. 46. xiv. 30.

10 v. 17.

^α πνεύματι] ἐν πνεύματι Edd. καὶ γὰρ ἄνωθεν μὲν ἐγέν. πνεύματι, ἑτέραν δὲ οἶδ. D. ^γ καὶ] διὰ D. Mox τὸν Χριστὸν om. F. ^δ νῦν om. A.

^β ἡμῶν D. ^β πῶς] ὡς F. ^γ ἡμῶν μὲν γὰρ] ὅτι ἡμῶν μὲν δὴ D. ^δ τὸ ἐν

τὸ μὴ ἐν] τοῦ ἐν . . . τοῦ μὴ ἐν D. ^ε εἶναι] + ἐστὶν ἐμφαντικόν D. ^ζ φύσεως] + δηλοῖ D. ⁸ δόλος εὑρέθη A.D.F. εὑρέθη δόλος vulgo. ^β δὲ] οὖν D. καὶ ante τούτων om. id. ^ι σαρκὸς] + φησὶν D. ^κ ἤλθε] διήλθε A.

^ι οὐδ’] οὐχ D.

^m καὶ εἰς ἄλλην ἡλθομεν ζώην. "Ορα πόσα δικαιώματα τοῦ καλῶς ζῆν τίθησι. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ παχυτέρῳ ὀνόματι καλεῖ τὴν διόρθωσιν, ἵνα πολλὴν δείξῃ τὴν μετάστασιν καὶ τὴν μεταβολήν. Εἶτα περαιτέρω ἐπεξιών τῷ εἰρημένῳ, καὶ δεικνύς B πῶς καινὴ κτίσις, "Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε, φησὶν, ἰδοὺ γέγονε ⁿ καινὰ τὰ πάντα." Ποῖα ἀρχαῖα; "Ἦτοι τὰ ἁμαρτημάτων φησι, καὶ τὰς ἀσεβείας, ἢ τὰ Ἰουδαϊκὰ πάντα; μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα κακείνα ο φησιν. "Ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα," ¹⁰ "Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ." ^p Οὐδὲν ἐξ ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἄφεσις ἁμαρτημάτων, καὶ νόθεσία, καὶ ^q δόξα ἀφ' αὐτοῦ ἡμῖν δωρεῖται. Οὐκέτι ^r γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων αὐτοὺς προτρέπει. Σκόπει δέ. ^s Εἶπεν, ὅτι μέλλομεν ἀνίστασθαι, καὶ εἰς ἀβθαρσίαν χωρεῖν, C καὶ οἰκίαν ἔχειν αἰώνιον· ἀλλ' ἐπειδὴ μέζονα ἰσχύον εἰς τὸ προτρέψαι ἔχει τὰ παρόντα τῶν μελλόντων πρὸς τοὺς μὴ πιστεύοντας ταῦτοις, ὡς δεῖ πιστεῦειν, δείκνυσιν ὅσα καὶ ἤδη ἔλαβον, καὶ τίνες ὄντες. Τίνες οὖν ὄντες ἔλαβον; Νεκροὶ πάντες· "πάντες γὰρ, φησὶν, ἀπέθανον," καὶ, "ὑπὲρ πάντων ἀπέθανον" οὕτω πάντας ὁμοίως ἡγάπα· πεπαιχμένοι, γενη- ρακοῦτες ἅπαντες τοῖς κακοῖς. Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ψυχὴ καινὴ· ἐκαθάρθη γὰρ καὶ σῶμα καινόν, καὶ λατρεία καινὴ, καὶ ἐπαγ- γελία καινὰ, καὶ ^t διαθήκη, καὶ ζωὴ, καὶ τράπεζα, καὶ στολὴ, D καὶ πάντα καινὰ ἁπλῶς. Καὶ γὰρ ἀντὶ τῆς κατ' Ἱερουσαλὴμ ἐλάβομεν τὴν ἄνω μητρόπολιν, καὶ ἀντὶ ναοῦ αἰσθητοῦ ναὸν εἶδομεν πνευματικόν, ἀντὶ πλακῶν λιθίνων σαρκίνας, ἀντὶ περι- τομῆς βάπτισμα, ἀντὶ τοῦ μάννα σῶμα δεσποτικόν, ἀντὶ ὕδατος ^u ἀπὸ πέτρας αἷμα ἀπὸ πλευρᾶς, ἀντὶ ράβδου Μωϋσέως ἢ Ἀαρὼν τὸν σταυρὸν, ἀντὶ ^w τῆς ἐπαγγελίας τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀντὶ μυρίων ἱερέων ἓνα ἀρχιερέα, ἀντὶ ἁμνοῦ ἀλόγου ἁμνὸν πνευματικόν. ^x Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λογι- E ζόμενος ^y ἔλεγε, "Καινὰ τὰ πάντα." Ταῦτα δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ διὰ ^z Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ δωρεᾶς. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· "Τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ δόντος (610) ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς." Ἀπὸ γὰρ τούτου πάντα

10 v. 18.

^m καὶ] + ἡμεῖς A.F. ⁿ καινὰ τὰ π.] τὰ π. καινὰ B.F. Mos καινὰ τὰ π. omnes, ubi edebatur τὰ π. κ. ^o φησὶν] δηλοῖ τὸ D. ^p οὐδὲν] + φησὶν D. ^q ἢ δόξα vulgo: sed articulo carent B.D. Statim ἀφ' αὐτοῦ A.D. et Interpp. Edebatur ἀφθαρτος. ^r γὰρ om. D. ^s εἶπεν om. D. ^t διαθήκη] διαθήκαι D. διαθήκη καινὴ B. ^u ἀπὸ] τῆς B.F. et Sav. marg. ^w τῆς] γῆς Cat. γῆς τῆς B. ^x ταῦτα] + ἡρα D. ^y ἔλεγε] εἶπε τὸ D. ^z Χριστοῦ] + φησὶ D.

¹καὶ ἐπήγαγε· “Μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν.” Καὶ γὰρ εἰ ἠθέλησεν ἀπαιτῆσαι λόγον τῶν πεπλημμελημένων, πάντες ἂν ἀπωλόμεθα· οἱ γὰρ πάντες ἀπέθανον. Ἀλλ’ ὅμως τοσούτων ὄντων τῶν ἀμαρτημάτων, οὐ μόνον οὐκ ἀπήτησε δίκην, ἀλλὰ ^kκαὶ κατηλλάγη· οὐ μόνον ἀφῆκεν, E ἀλλ’ ^lοὐδὲ ἐλογίσατο. Οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀφιέναι χρή τοῖς ἐχθροῖς, ἵνα τῆς αὐτῆς καὶ ^mαὐτοὶ ⁿτύχωμεν ἀφέσεως. “Καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.” Οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἐπὶ τι φορτικὸν ἤλθομεν νῦν, ἀλλ’ ἵνα φίλους πάντας ποιήσωμεν τῷ θεῷ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐμοὶ, φησὶν, οὐκ ἐπέισθησαν, παραμένιντε παρακαλοῦντες ἡμεῖς, ἕως ἂν πείσῃτε. ^oΔιὸ καὶ ἐπήγαγεν· ¹³“Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεῖομεν, ὥς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι’ ἡμῶν· ^pδεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ.” Εἶδες πῶς ἦρε τὸ πρᾶγμα, τὸν Χριστὸν ⁵¹⁷εἰσαγαγὼν τιθέντα τὴν ἱκετηρίαν ταύτην; μᾶλλον δὲ οὐχὶ τὸν Χριστὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα; ^oΟὐ γὰρ λέγει, ^rτοῦτό ἐστιν· ἐπεμψε τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ παρακαλέσαι, καὶ πρεσβεύσασθαι πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν ὑπὲρ ^sαὐτοῦ. Ἐπεὶ οὖν σφαγεῖς ἐκεῖνος ἀπῆλθεν, ἡμεῖς διεδεδάμεθα τὴν πρεσβείαν, καὶ αὐτ’ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς παρακαλοῦμεν ὑμᾶς. Τοσούτου τιμᾶται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὅτι καὶ τὸν υἱὸν ἐπέδωκε, καὶ ταῦτα εἰδὼς ^tὅτι σφαγῇσεται, καὶ ἀποστόλους ἡμᾶς δι’ ὑμᾶς ἐποίησεν· ὥστε εἰκότως ἔλεγε, ¹⁴“Πάντα δι’ B ὑμᾶς.” “Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν”· τουτέστιν, ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ· ἡμεῖς γὰρ ἀνεδεξάμεθα τὰ ἐκείνου. Εἰ δὲ μέγα σοι δοκεῖ τοῦτο εἶναι, ἄκουσον καὶ τῶν ἐξῆς, δι’ ὧν δείκνυσιν, (511) ὅτι οὐκ ἀντ’ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ πατρὸς τοῦτο ποιοῦσι. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν, “ὥς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι’ ἡμῶν.” Οὐ γὰρ διὰ τοῦ υἱοῦ ^uαὐτοῦ παρακαλεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι’ ἡμῶν τῶν τὸ ^vτοῦ υἱοῦ ἀναδεξαμένων ἔργον. Μὴ τοίνυν νομίσητε, φησὶν, ὅφ’ ἡμῶν ἀξιούσθαι αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὑμᾶς παρακαλεῖ, αὐτὸς ὁ τοῦ Χριστοῦ C πατὴρ δι’ ἡμῶν. Τί ταύτης ^xγένειτ’ ἂν τῆς ὑπερβολῆς ἴσον; ^yὙβρίσθῃ μυρία εὐεργετήσας· ὑβρισθεῖς οὐ μόνον οὐκ ἀπήτησε

13 v. 20.

14 2 Cor. iv. 15.

¹ καὶ] + τοῦτο δηλῶν D. ^k καὶ om. F. ^l οὐδὲ] αὐδὲν D. ^m αὐτοὶ] ἡμεῖς F. καὶ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς inverso ordine B.D. ⁿ τύχωμεν] τύχῳσι τῆς A. ^o διὸ καὶ ἐπῆγ.] εἰτα ἐπάγει D. ^p δεόμενοι D. Mosq. σ. ^q γὰρ] δὲ F. ^r τοῦτο] ποιούτων D.F. ^s αὐτοῦ B.D. αὐτοῦ vulgo. ^t ὅτι] + καὶ B. Sav. marg. ^u αὐτοῦ om. A. ^v τοῦ υἱοῦ omnes cum Sav. marg. ἐκείνου Edd. Statim ἀναδεξαμένων Veron. ^x τῆς ὑπερβολῆς γένειτ’ an inverso ordine Edd. ^y Post ἴσον legebatur αὐτὸς γὰρ ὁ μυρία εὐεργετήσας, ὑβρισθεῖς. Quod nos edidimus, habent omnes Codd. cum Sav. marg. et Vet.

δίκην, ἀλλὰ καὶ ἔδωκε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα καταλλαγῶμεν. Οὐ κατηλλάγησαν οἱ δεξάμενοι, ἀλλὰ καὶ ἔσφαξαν. Πάλιν ἔπεμψεν ἑτέρους πρέσβεις παρακαλοῦντας· καὶ "τούτων πεμφθέντων, αὐτός ἐστιν ὁ ἀξιῶν. Τί δὲ ἀξιοί; "Καταλλάγητε τῷ θεῷ." ^aΚαὶ οὐκ εἶπε, καταλλάξατε ἑαυτοῖς τὸν θεόν· οὐ γὰρ ἐκείνός ἐστιν ὁ ἐχθραίνων, ἀλλ' ὑμεῖς· θεὸς γὰρ οὐδέποτε ἐχθραίνει. Καὶ δικαιολογούμενος δὲ, καθάπερ πρεσβευτῆς ^bἀποσταλεῖς, ¹⁵ "Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησε," φησὶν. Οὐ λέγω τὰ πρότερα, ὅτι ὑβρίσατε, ὅτι οὐδὲν ἡδικήκατε, ὅτι εὐεργετήσαντα, ὅτι δίκην οὐκ ἀπῆτησεν, ὅτι παρακαλεῖ πρῶτος, ὑβρισθεὶς πρῶτος· μηδὲν ἐκείνων κείσθω τέως. Διὰ τοῦτο μόνον οὐκ ἂν εἶπτε δίκαιοι καταλλαγῆναι, δι' ὅπερ ἐποίησεν εἰς ὑμᾶς νῦν; Καὶ τί ἐποίησε; "Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ^d δι' ὑμᾶς ἁμαρτίαν ἐποίησεν." Εἰ γὰρ μηδὲν ἤνυσε, τοῦτο δὲ μόνον εἰργάσατο, ἐννόησον ἡλίκοι ἦν τὸ ὑπὲρ τῶν ὑβρικότων τὸν υἱὸν δοῦναι. Νυνὶ ^e δὲ καὶ μεγάλα κατώρθωσε, καὶ μετὰ τούτων τὸν οὐδὲν ἡδικηκότα ὑπὲρ τῶν ἡδικηκότων κολασθῆναι εἶπεν. Ἄλλ' οὐκ εἶπε τοῦτο, ἀλλ' ὁ πολλῶ τούτου μείζον ἐστὶ, τοῦτο τέθεικε. Ποῖον δὲ τοῦτο; "Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν," ^fφησί, τὸν αὐτοδικαιοσύνην ὄντα, "ἁμαρτίαν ἐποίησε"· τούτέστιν, ὡς ἁμαρτωλὸν κατακριθῆναι ἀφήκεν, ὡς ἐπικατάρατον ἀποθανεῖν. ¹⁶ "Ἐπικατάρατος γὰρ ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου." Τοῦ γὰρ ἀποθανεῖν τὸ οὕτως ἀποθανεῖν πολλῶ μείζον ἦν· ὅπερ καὶ ⁵¹⁸ ἄλλαχού αἰνιττόμενός φησιν, ¹⁷ "Ὑπὲρ τοῦ γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ." Οὐδὲ γὰρ κόλασιν εἶχε μόνον τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ αἰσχύνην. Ἐννόησον τοίνυν ὅσα σοι παρέσχε. Μέγα μὲν γὰρ καὶ τὸ ἁμαρτωλὸν ὄντα ὑπὲρ ὅτου οὐκ ἀποθανεῖν· ὅταν δὲ καὶ δίκαιος ὁ ^h τοῦτο πάσχω ἢ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπικατάρατος, καὶ μὴ ὡς ἐπικατάρατος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μεγάλα ἡμῖν ἐντεῦθεν χαρίζεται ἀγαθὰ, ἃ μηδέποτε προσεδόκησαμεν· "Ἴνα γὰρ γενώμεθα θεοῦ δικαιοσύνη ἐν αὐτῷ," φησί· ποῖος ταῦτα λόγος, ποῖος ἰταῦτα παραστήσῃται ^B δυνήσεται νοῦς; Τὸν γὰρ δίκαιον, φησὶν, ἐποίησεν ἁμαρτωλόν, ἵνα τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποιήσῃ δικαίους. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὕτως εἶπεν, ἀλλ' ὁ πολλῶ μείζον ἦν· οὐ γὰρ ἔξιν ἔθηκεν, ἀλλ'

¹⁵ v. 21.¹⁶ Gal. iii. 13.¹⁷ Philipp. ii. 8.^a τούτων] + δὲ D.^b καὶ] καλῶς D.^c ἀποσταλεῖς] + οὕτως ἐπάγωνφησὶ D. ^c ὑμῶν A. Veron.^d δι' ὑμᾶς] ὑπὲρ ἡμῶν D.^e Sic omnes.

Edebatur ἀλλ' ὁ π. μ. ἐστὶ τοῦτο τέθεικε.

^f φησὶ] ἀντὶ τοῦ D.^h εἶχε A.^h τοῦτο] ταῦτα A.F.ⁱ ταῦτα om. D. Deinde νοῦς παραστήσῃται δυνήσεται; id.

αὐτὴν τὴν ποιότητα. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἐποίησεν ἁμαρτωλόν, ἀλλ' ἁμαρτῖαν· οὐχὶ τὸν μὴ ἁμαρτόντα μόνον, ἀλλὰ τὸν μὴδὲ γνόντα ^κἁμαρτῖαν· ἵνα καὶ ἡμεῖς γενώμεθα, οὐκ εἶπε, δίκαιοι, ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ θεοῦ δικαιοσύνη. Θεοῦ ^ιγὰρ ἐστὶν αὕτη, ὅταν μὴ ἐξ ἔργων, ὅταν καὶ κηλὶδα ἀνάγκη τινα μὴ εὑρεθῇναι, ἀλλ' ἀπὸ χάριτος δικαιοθῶμεν, ἔνθα πάντα ἁμαρτία ^οἠφάνισται. Τοῦτο δὲ ὁμοῦ οὔτε ἐπαρθῆναι ἀφήσιν, ἅτε τοῦ θεοῦ τὸ πᾶν χαρισαμένου, καὶ διδάσκει τοῦ δοθέντος τὸ μέγεθος. Ἐκείνη γὰρ ἡ προτέρα νόμου καὶ ἔργων ^ωδικαιοσύνη, αὕτη δὲ θεοῦ δικαιοσύνη.

^η Ταῦτ' οὖν ἐνοήσαντες φοβηθῶμεν τῆς γεέννης ^ομᾶλλον τὰ ῥήματα ταῦτα, αἰδεσθῶμεν μᾶλλον τῆς βασιλείας τὰ πράγματα· καὶ μὴ νομίσωμεν χαλεπὸν εἶναι τὸ κολάζεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἁμαρτάνειν. Καὶ γὰρ αὐτὸς εἰ μὴ ἐκόλαζε ἡμᾶς, αὐτοὺς ἐχρὴν ἀπαιτῆσαι δίκην ἑαυτοῦς, οὕτως ἀγνώμονας περὶ τὸν εὐεργέτην γενομένους. Νῦν δὲ ἐρωμένην μὲν τις ἔχων, πολλάκις ^δ καὶ ἑαυτὸν κατέσφαξε, μὴ τυχὼν τοῦ ἔρωτος· καὶ τυχὼν δέ, ^ρπεπλημμελῶς εἰς αὐτὴν, οὐδὲ ἄξιον ζῆν ἡγείται· εἰς δὲ τὸν οὕτω φιλάνθρωπον καὶ ἡμερον ὑβρίζοντες, οὐχ ἑαυτοὺς ἐμβαλοῦμεν εἰς τὸ πῦρ τῆς γεέννης; Εἴπω τι παράδοξον καὶ θαυμαστὸν, καὶ πολλοῖς ἴσως ἄπιστον; Μείζων ἐστὶν παραμυθία ⁽⁶¹²⁾ τῷ κολαζομένῳ μετὰ τὸ παροξύναι τὸν οὕτω φιλάνθρωπον, εἰν νοῦν ἔχει, καὶ φιλῇ τὸν δεσπότην, ὡς φιλεῖν δεῖ, ἢ τῷ μὴ κολαζομένῳ. Καὶ τοῦτο ^ικαὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας ἐστὶν ἰδεῖν. Ὁ γὰρ εἰς τὸν φίλτατον ἡδικηκὼς, τότε μάλιστα ^ε ἀναπαύεται, ὅταν ἑαυτὸν ἀπαιτήσῃ δίκην, καὶ πάθῃ κακῶς. Ὡςπερ οὖν καὶ ὁ Δαυὶδ ἔλεγεν· ¹⁸· Ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἡμαρτον, καὶ ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἐκακοποίησα· καὶ οὗτοι τὸ ποίμνιον τί ἐποίησαν; Γενέσθω ἡ χεὶρ σου ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου." Καὶ ὅτε τὸν Ἀβεσσαλωμ ἀπώλεσε, δίκην ἑαυτὸν ἀπῆτει τὴν ἐσχάτην· καίτοιγε οὐκ ἦν αὐτὸς ὁ ἡδικηκὼς, ἀλλ' ὁ ἡδικημένος· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ σφόδρα ἐφίλει τὸν ἀπελθόντα, κατέτεινεν ἑαυτὸν ταῖς οὐδαῖς, ταύτῃ παραμυθούμενος ἑαυτόν. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὅταν ἁμαρτάνωμεν εἰς ὃν οὐκ ἐχρὴν ^σἁμαρτάνειν, δίκην ἑαυτοὺς ἀπαιτῶμεν. Οὐχ ⁵¹⁹

18 2 Reg. xxiv. 17.

^κ ἁμαρτῖαν] + δηλὼν D. καὶ post ἵνα om. A.B. ^ι γὰρ ἐστὶν αὕτη] δὲ ἐστὶν δικαιοσύνη D. Idem post δικαιοθῶμεν haec habet: ἔνθα δὲ πάντα ἁμ. ἠφάνισται, ἀνάγκη κηλὶδα τινα μὴ εὑρεθῆναι ἐκεῖ. τοῦτο δὲ κ. τ. ε. ^ω δικαιοσύνη] + ἦν D. ^ρ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ διακονεῖν τοῖς ἁγίοις, καὶ μὴ πολυπραγματεῖν τίς ἤξιος, ἀλλὰ διὰ τὸν θεὸν πρὸς πάντας ποιεῖν, κακεῖθεν ἐκδέχεσθαι τὰν ἀμοιβὰς. Veron. ^ο μᾶλλον om. C. ante τῆς γεέννης transp. F. ^ι πεπλημ. F. ^ε C.D. ^ι καὶ om. C.D. ¹⁸ ἐπ' ἐμοὶ καὶ ἐπὶ τῷ οἴκῳ B. ^ε ἐπ' ἐμοὶ etiam F. ^σ ἁμαρτεῖν A.B.C. ἁμαρτεῖν οὐκ ἐχρὴν in verso ord. B.

ὁράτε τοὺς ἀποβαλόντας παῖδας γνησίους, ὅτι διὰ τοῦτο καὶ κόπτονται καὶ τρίχας τίλλουσιν, ἐπειδὴ παραμυθίαν ἔχει τὸ κολάζειν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῶν φιλουμένων; Εἰ δέ, ὅταν μηδὲν ἐργασώμεθα ἡμεῖς τοὺς φιλτάτους δεινόν, φέρει παραμυθίαν ἡμῖν τὸ κακῶς [†]παθεῖν, ὑπὲρ ὧν ἐκεῖνοι πεπόνθασιν· ὅταν αὐτοὶ ὦμεν οἱ παροξύναντες καὶ ὑβρικότες, οὐ πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς ἀναπαύσει τὸ δίκην δοῦναι, καὶ τὸ μὴ κολάζεσθαι [†]κολά-
Βσει; Παντί που δῆλον. Εἴ τις φιλεῖ τὸν Χριστὸν, ὡς φιλεῖν δεῖ, οἶδεν ὃ λέγω, ^ωπῶς οὐδὲ αὐτοῦ συγχωροῦντος ἀνέξεται μὴ κολάζεσθαι· τὴν γὰρ μεγίστην κόλασιν ^χὑπομένεις παροξύνας αὐτόν. Καὶ οἶδα μὲν τοῖς πολλοῖς ἄπιστα λέγων, πλὴν ἀλλ' οὕτως ἔστιν ὥσπερ εἶρηκα. Ἐὰν τοίνυν φιλῶμεν τὸν Χριστὸν, ὡς φιλεῖν δεῖ, ἑαυτοὺς ὑτιμωρησώμεθα ἁμαρτάνοντες. Τοῖς γὰρ ὑτουοῦν ἐρώσιν οὐ τὸ κακόν τι παθεῖν ἀηδὲς, ὑπὲρ ὧν παρώξυναν τὸν ἐρώμενον, ἀλλ' αὐτὸ πρὸ πάντων τὸ παροξύναι τὸν ἀγαπώμενον. Καὶ ὀργισθεὶς οὗτος μὴ **Σ**κολάσῃ, μειζόνως ἐβασάνισε τὸν ἐραστὴν· ἂν δὲ δίκην ἀπαιτήσῃ, μᾶλλον παρεμυθήσατο. Μὴ τοίνυν γένναν ^ζφοβώμεθα, ἀλλὰ τὸ προσκρούσαι τῷ θεῷ· τοῦτο γὰρ ἐκείνου χαλεπώτερον, ὅταν ἀποστρέφῃται ὀργιζόμενος· τοῦτο πάντων χεῖρον, τοῦτο πάντων φορτικώτερον. Καὶ ἵνα μάθῃς ἡλίκον ἐστίν, ἐννόησον ^ατοῦτο ὃ λέγω. Εἴ τις κολαζόμενος ἰδὼν ἄνθρωπον ληστὴν καὶ κακοῦργον, αὐτὸς βασιλεὺς ὢν, τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν ^βτὸν μονογενῆ καὶ γνήσιον ἔδωκεν ὥστε σφαγῆναι, καὶ **Δ**μετὰ τοῦ θανάτου καὶ τὴν αἰτίαν ἀπ' ἐκείνου μετήνεγκεν ἐπὶ τὸν υἱὸν οὐκ ὄντα τοιοῦτον, ἵνα καὶ σώσῃ τὸν κατὰδικον, καὶ τῆς πονηρᾶς ὑπολήψεως ἀπαλλάξῃ, εἰτα μετὰ ταῦτα εἰς μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν ἀναγαγὼν, ^εμετὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν δόξαν τὴν ἀπόρρητον, ὑβρίζετο παρὰ τοῦ τοιαῦτα πεπονθότος· οὐκ ἂν εἴλετο μυριάκις ἀποθανεῖν ἐκεῖνος, εἴγε νῦν ^δεἶχεν, ἢ τοσαύτη ἀγνωμοσύνη φανῆναι ὑπεύθυνος ὢν; Τοῦτο δὴ καὶ νῦν λογιζώμεθα, καὶ στένωμεν πικρῶς ἐφ' οἷς παρωξύν-
Εμεν τὸν εὐεργέτην· μηδὲ, ἐπειδὴ μακροθύμως ὑβριζόμενος φέρει, διὰ τοῦτο θαρρῶμεν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο δακνόμεθα. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν τις πληγέις τὴν δεξιὰν σιαγόνα, δεξὴ καὶ τὴν ἀριστεράν, μειζόνως ἀμύνεται, ἢ εἰ μυρίας

[†] παθεῖν—πεπόνθασιν] Sic A.B.C.F. et Floril. p. 383. (Tom. xii. p. 603 C.) Edebat ut pascere ὑπὲρ ὧν ἐκεῖνοι κακῶς πεπόνθασιν.

^ω κολάσει] Sic Flor. κολάσιν A.B.F. Vid. Annot. In C.D. pro his καὶ τὸ μὴ κ. κ. legi-

tur τοῦ μὴ δοῦναι. ^ω πῶς] καὶ ὅτι C.D. ^χ ὑπομένει C.D. ὑπομένει ὁ

παρ. Flor. ^ζ τιμωρησώμεθα A.B.C. ^ζ φοβηθῶμεν C.D. ^α τοῦτο

om. A. ^β τὸν μ.] Sic omnes. καὶ μ. vulgo. In C.D. locus sic legitur:

βασιλεὺς ὢν πολλῶν ἐθνῶν, καὶ υἱὸν ἔχων γνήσιον, τοῦτον τὸν μονογ. ἔδωκεν

ὥστε κ. τ. ε. ^ε μετὰ] καὶ μετὰ F. ^δ ἔχει D.

ἔδωκε πληγὰς· καὶ ὅταν λοιδορηθῆς, μὴ μόνον ἀντιλοιδορήσῃ, ἀλλὰ καὶ εὐλογήσῃ, χαλεπώτερον ἐπληξεν, ἢ εἰ μυρίαὶς ὀνείδουσιν ἔπλυνεν. Εἰ δὲ ἐπ' ἀνθρώπων, ὅταν ὑβρίζοντες μακροθυμίας ἀπολαύωμεν, καταισχυρόμεθα· πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ θεοῦ 520 δεδοικέναι ἔχρῃ τοὺς ἀμαρτάνοντας διηλεκτῶς, καὶ οὐδὲν πάσχοντας δεινόν. Καὶ γὰρ ^εκαὶ ἐπὶ κακῷ τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς ἡ ἄφατος αὐτοῖς θησαυρίζεται τιμωρία. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, πρὸ πάντων ἀμαρτίαν φοβώμεθα· τοῦτο γὰρ κόλασις, τοῦτο γέεννα, τοῦτο ^ετὰ μυρία κακά. Μὴ φοβώμεθα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ φεύγωμεν, καὶ τῷ θεῷ σπουδάζωμεν διηλεκτῶς ἀρέσκειν· τοῦτο γὰρ βασιλεία, τοῦτο ζῶῃ, τοῦτο τὰ μυρία B καλά. Οὕτω καὶ ἐντεῦθεν ἤδη τῆς βασιλείας ἐπιτευξόμεθα, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^ηἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(613)

ΛΟΓΟΣ IB.

¹ Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. Λέγει γάρ· Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι.

ΕΠΕΙΔΗ ^α γὰρ εἶπεν, ὅτι ὁ θεὸς παρακαλεῖ, καὶ ἡμεῖς C πρεσβεύομεν καὶ ἱκετεύομεν, καταλλάγητε τῷ θεῷ· ἵνα μὴ ἀναπέσωσιν, ἐντεῦθεν αὐτοὺς πάλιν φοβεῖ καὶ διανίστησι λέγων, “Παρακαλοῦμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς.” Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ παρακαλεῖ, φησί, καὶ ἔπεμψε πρεσβευσομένους, διὰ τοῦτο ῥαθυμῶμεν· ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο καὶ ἐπειγώμεθα πρὸς ^β τὸ ἀρέσαι τῷ θεῷ καὶ πνευματικὴν συναγαγεῖν ἐμπορίαν· ὅπερ καὶ ἀνωτέρω ἔλεγεν, ὅτι “^γ Ἡ Δ ἀγάπη τοῦ θεοῦ συνέχει ἡμᾶς”· τουτέστι, θλίβει, ὠθεῖ, ^δ κατεπείγει· ἵνα μὴ μετὰ τοσαύτην κηδεμονίαν ^ε ἀναπεσόντες, καὶ μηδὲν γενναῖον ἐπιδειξάμενοι, τῶν τοσοῦτων ἐκπέσῃτε ἀγαθῶν. Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ ἔπεμψε παρακαλέσοντας, νομίσητε τοῦτο ^ε εἶναι ἀεὶ· μέχρι τῆς παρουσίας αὐτοῦ τῆς δευτέρας τοῦτο

¹ Cap. VI. v. 1, 2.

^α χρῇ] δεῖ B.C. ¹ καὶ om. F. Mox θησαυρίζεται A.B.C.F. probante Sav. Legebatur θησαυρίζεται. ^ε τὰ om. F. ^η ἐπιτυχεῖν] μετασχεῖν C.D. HOM. XII. ^β γὰρ om. D. Mox καὶ ἱκετεύομεν om. A. ^β τὸ pro τῷ conj. Sav. et tacite ed. Montef. τὸ omnes nostri, ^δ κατεπείγει] καὶ ἐπείγει· διὰ τί; D. ^ε καταπεσόντες Veron. ^ε εἶναι ἀεὶ] Sic Codd. ἀεὶ εἶναι Edd.

ἔσται, μέχρι τότε παρακαλεῖ, ἕως ἂν ᾤμεν ἐνταῦθα· μετὰ δὲ ταῦτα δίκη καὶ κόλασις. Διὰ τοῦτο, συνεχόμεθα, φησίν. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῶν ἀγαθῶν αὐτοὺς καὶ τῆς φιλανθρωπίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς βραχύτητος τῆς τοῦ καιροῦ **E**κατεπείγει αἰεὶ. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησι, ²“Νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία” καὶ πάλιν, “Ὁ κύριος ἐγγύς.” Ἐνταῦθα δέ τι καὶ πλεόν ποιεῖ. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τοῦ τὸ λειπόμενον τοῦ χρόνου βραχὺ καὶ μικρὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ τοῦτον μόνον εἶναι τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον εἰς σωτηρίαν, ἐνάγει. “Ἰδοὺ γὰρ, φησί, νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ ἡμέρα σωτηρίας.” Μὴ τοίνυν προδῶμεν τὸ εὐκαιρον, ἀλλ’ ἐπιδειξώμεθα ἄξιαν τῆς χάριτος ¹σπουδὴν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐπειγόμεθα, καὶ τὸ βραχὺ καὶ τὸ ἐπιτήδειον εἰδότες τοῦ καιροῦ· διὸ καὶ ἔλεγε,
 521 “Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν.” Συνεργοῦντες ¹ὑμῖν ὑμῖν γὰρ συνεργοῦμεν μᾶλλον, ἢ τῷ θεῷ, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύομεν. Οὐδενὸς γὰρ ἐκείνος δεῖται, ἀλλ’ ἡ σωτηρία πᾶσα εἰς ὑμᾶς διαβαίνει. Εἰ δὲ καὶ τῷ θεῷ λέγει συνεργεῖν, ²οὐδὲ τοῦτο παραιτεῖται· καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησι, ³“Θεοῦ ¹γὰρ ἐσμεν συνεργοί.” Ταύτῃ φησὶ τοὺς ἀνθρώπους σώζειν. Πάλιν, “καὶ παρακαλοῦμεν.” Ἐκείνος ³μὲν γὰρ παρακαλῶν, οὐχ ἁπλῶς παρακαλεῖ, ἀλλὰ ταῦτα προτεινόμενος τὰ δικαιώματα· ὅτι τὸν υἱὸν ἔδωκε, τὸν δίκαιον, τὸν οὐδὲ ἁμαρτίαν εἰδότα, καὶ ἁμαρτίαν αὐτὸν ἐποίησεν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, ⁴ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δίκαιοι· ἅπερ ἔχοντα, καὶ θεὸν ὄντα, οὐδὲ
Bπαρακαλεῖν ⁵οἰεῖται, καὶ ταῦτα ἀνθρώπους, καὶ προσκεκροκῶτας, ἀλλὰ παρακαλεῖσθαι καθ’ ἐκάστην ἡμέραν· ἀλλ’ ὅμως παρακαλεῖ. Ἡμεῖς δὲ παρακαλοῦμεν, δικαίωμα μὲν ⁶οὐδὲν ἔχοντες ἡμῶν εἰπεῖν, οὐδὲ εὐεργέτημα, ἐν δὲ μόνον, τὸ ὑπὲρ θεοῦ, καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξαμένους, παρακαλεῖν. Παρακαλοῦμεν δὲ, ἵνα τὴν εὐεργεσίαν δέξησθε, καὶ μὴ ἀποκρούσησθε τὴν δωρεάν. Πείσθητε τοίνυν ἡμῖν, καὶ μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν δέξησθε. Ἴνα γὰρ μὴ νομίσωσιν, ὅτι τοῦτό ἐστι καταλλαγή μόνον, τὸ πιστεῦσαι τῷ καλοῦντι, ἐπάγει ταῦτα, τὴν περὶ τὸν βίον σπουδὴν
Cἀπαιτῶν. Τὸ γὰρ ἀπαλλαγέντα ἁμαρτημάτων καὶ φίλον γενόμενον· τοῖς προτέροις ἐγκαλινδεῖσθαι, πάλιν ἐπ’ ἔχθραν ἐπανελθεῖν ἐστι, καὶ εἰς κενὸν τὴν χάριν δέξασθαι, κατὰ τὸν τοῦ

2 Rom. xiii. 11. Philipp. iv. 5.

3 1 Cor. iii. 9. -

¹ τῆς τοῦ καιροῦ βραχύτητος B. ² εἶναι post ἐπιτήδειον transp. A. et sic Edd. ³ τὴν σπουδὴν Edd. in vitis libris. ⁴ ὑμῖν + φησίν D. ⁵ οὐδὲ + γὰρ D. Mox καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ F. ⁶ γὰρ, quod vulgo abest, habent A.B.F. ⁷ γὰρ om. A.F. ⁸ ἵνα + καὶ A. ⁹ ἔδει D. ¹⁰ οὐδὲν] Sic omnes nostri. Legebatur μηδέν.

βίου λόγον. Οὐδὲν γὰρ ἀπὸ τῆς χάριτος ^α μέγα ὠφελοῦμεθα εἰς σωτηρίαν, ἀκαθάρτως ζῶντες^β ἀλλὰ καὶ βλαπτόμεθα μειζρόνως ταύτῃ βαρούμενοι ^γ καὶ ἐν τοῖς ἁμαρτήμασιν, ^δ ὅτι καὶ μετὰ ἐπίγνωσιν τοιαύτην καὶ δωρεάν ἐπὶ ταῖς πρότερον ἐπανάληθμεν κακά. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδέπω τίθησιν, ὥστε μὴ τραχὺν ποιῆσαι τὸν λόγον^ε ὅτι δὲ οὐδὲν ὠφελοῦμεθα λέγει μόνον. Εἴτα καὶ προφητείας ἀναμνησκει, κατεπέλγων αὐτοὺς, καὶ D
(614) συνωθῶν ^ς εἰς τὸ διαναστῆναι πρὸς τὴν τῆς οὐκείας σωτηρίας ἀντίληψιν. “Λέγει γάρ, ^α φησί^β Καίρῳ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.” “Καιρὸς εὐπρόσδεκτος” ποῖος οὗτος; ^γ Ὁ τῆς δωρεάς, ὁ τῆς χάριτος, ὅτε οὐκ ἔστιν εὐθύνας ἀπαιτηθῆναι τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδὲ δίκην δοῦναι, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀπαλλαγῆς καὶ μυρίων ἀπολαύσαι ἀγαθῶν, δικαιοσύνης, ἁγιασμοῦ, τῶν ἄλλων ἀπάντων. Πόσα γὰρ ἔδει E
καμῖν, ὥστε ἐπιτυχεῖν τοῦ καιροῦ τούτου; ἀλλ’ ἰδοὺ, μηδὲν καμώντων ἡμῶν παραγέγονεν, ἄφεςιν φέρων ἀπάντων τῶν ἔμπροσθεν. Διὸ καὶ εὐπρόσδεκτον καλεῖ, ἐπειδὴ καὶ τοὺς μυρία πεπλημεληκότας προσεδέχετο, καὶ οὐχ ἀπλῶς προσεδέχετο, ἀλλ’ εἰς τὴν ἀνωτάτω ^α τιμὴν ἦγε^β καθάπερ, ἐπειδὴν ἔλθῃ βασιλεὺς, οὐ δικαστηρίου καιρὸς, ἀλλὰ χάριτος καὶ σωτηρίας. Διὸ καὶ εὐπρόσδεκτον αὐτὸν καλεῖ. “Ἔως ^γ οὖν ἔτι ἐν τῷ σκάμματί ἐσμεν, ἕως ἐν τῷ ἀμπελῶνι ἐργαζόμεθα, ἕως λείπεται ἡ ἐνδεκάτη, προσέλθωμεν, καὶ βίον ^δ ἐπιδειξώμεθα” 522
καὶ γὰρ εὐκολον. Ὁ γὰρ ἐν τοιούτῳ καιρῷ ἀγωνιζόμενος, ἐν ᾧ ^α τοσαύτη κέχεται δωρεά, ἐν ᾧ τοσαύτη χάρις, εὐκόλως ἐπιτείνεται τῶν βραβείων. Καὶ γὰρ ἐπὶ βασιλέων τῶν κάτω ἐν μὲν τῷ καιρῷ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν, καὶ ὅτε ἐν ὑπάτων φαίνονται σχήματι, καὶ ὁ ^α μικρὸν προσενεγκὼν μεγάλας λαμβάνει δωρεάς^β ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις, αἷς ἂν δικάζωσι, πολλῆς ἀκριβείας χρεία, πολλῆς ἐξετάσεως. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν ἐν τῷ καιρῷ τῆς δωρεάς ταύτης ἀγωνισώμεθα. Ἡμέρα χάριτός ἐστι, χάριτος B
θείας^γ διὸ καὶ εὐκόλως ἐπιτευξώμεθα τῶν στεφάνων. Εἰ γὰρ τοσοῦτων γέμοντας κακῶν καὶ προσήκατο, καὶ ἀπῆλλαξε^δ ^ε πάν-

^α μέγα om. B.F.^γ καὶ ἐν τοῖς ἁμ. om. D.^δ ὅτι] πῶς; ὅτι D. καὶ

post ὅτι om. A.

^ς εἰς τὸ om. F.^α φησί om. D.^β τιμὴν ἦγε

ἦγε τιμὴν Edd. Post ἦγε haec habet D. εὐπρόσδεκτον αὐτὸν καλεῖ, δηλῶν ὅτι καθάπερ ἐπειδὴν ἐ. β. οὐ δ. κ. ἀλλὰ χ. ἐστι καὶ σωτηρίας λοιπῶν, οὕτως ἔλθοντες τοῦ Χριστοῦ ἄφεςιν ἡμῶν ἐχαρίσθη καὶ σωτηρία. ἕως οὖν κ. τ. ε. ^γ οὖν Sic D.F. Legebatur οὖν. Porro distinctionem correximus. Nam in Editis virgula post καλεῖ posita, periodus cum v. ἐνδεκάτη concluditur. ^δ ἐπιδειξώμεθα] + ἀγαθῶν Edd. repugnantibus libris omnibus et Interp. vet.

^ε τοσαύτη κέχρηται δωρεᾷ D. ^α μικρὰ D.F. ^β διὸ καὶ] εἰ δὲ χάριτος D.^γ ἀπάντων A.B.

των ἀπαλλαγέντας, καὶ τὰ παρ' ἐαυτῶν εἰσφέροντας, οὐ πολλῶ
μᾶλλον προσδέξεται;

Εἶτα, ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, ἐαυτὸν μέσον τιθεῖς, καὶ ἐντεῦθεν
κελεύων τὸ παράδειγμα λαμβάνειν, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ⁴ ἐργά-
ζεται. Διὸ καὶ ἐπάγει ⁴ “Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προ-
σκοπὴν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία ἡμῶν” οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν κατορθωσάντων αὐτοὺς πείθων. Καὶ
ὅρα πῶς ἀτύφως. Οὐ γὰρ εἶπε, προσέχετε εἰς ἡμᾶς ὅτι
C τοιοῦτοί ἐσμεν· ἀλλὰ τέως ἐπ' ἀναιρέσει κατηγορίας τὰ καθ'
ἐαυτὸν διηγείται. Καὶ δύο τίθησιν ὑπερβολὰς ἀμώμων ⁵ βίου,
“μηδεμίαν ἐν μηδενὶ,” λέγων. Καὶ οὐκ εἶπε κατηγορίαν, ἀλλ'
δὲ πολλῶ ἔλαττον ἦν, “προσκοπὴν” τούτέστι, μέμψιν, ⁶ κατὰ-
γνωσιν μηδενὶ παρέχοντες καθ' ἡμῶν, “ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ δια-
κονία ἡμῶν” τούτέστιν, ἵνα μὴ τις ⁷ αὐτῆς ἐπιλάβηται. Καὶ
οὐκ εἶπε πάλιν, ἵνα μὴ κατηγορηθῇ, ⁸ ἀλλ' ἵνα μηδὲ τὴν τυχοῦ-
σαν αἰτίαν ἔχῃ, ⁹ μηδὲ τις αὐτῇ εἰς ὅτι οὐκ ἐπισκῆψαι δυνήθῃ.
D ⁵ “Ἄλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς, ὡς θεοῦ διάκονοι.”

Τοῦτο πολλῶ μείζον. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον κατηγορίας ἐλεύ-
θερον εἶναι, καὶ τοιαῦτα ἐπιδείκνυσθαι, ὡς πάντοθεν φαίνεσθαι
διακόνους ὄντας θεοῦ. ¹⁰ Οὐδὲ γάρ ἐστιν ἴσον ἀπηλλάχθαι κατη-
γορίας, καὶ ἐγκωμίους βρύνειν. Καὶ οὐκ εἶπε, φαινόμενοι, ἀλλὰ,
“συνιστῶντες,” τούτέστιν, ἀποδεικνύντες. Εἶτα λέγει καὶ
πόθεν τοιοῦτο ἐγένοντο. ¹¹ Πόθεν οὖν ἐγένοντο; “Ἐν ὑπο-
μονῇ πολλῇ,” φησί· τὸν θεμέλιον τῶν ἀγαθῶν τιθεῖς. Διόπερ
οὐδὲ ἀπλῶς ὑπομονὴν εἶπεν, ἀλλὰ πολλήν, ¹² καὶ δεικνυσὶν αὐτῆς
καὶ τὸ μέγεθος. Τὸ γὰρ ἐν τι καὶ δευτερον ἐνεγκεῖν, οὐδὲν
μέγα. Ἄλλ' ἐπάγει καὶ τὰς νιφάδας τῶν πειρασμῶν, λέγων,

E “Ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις.” Τοῦτο ἐπίτασις θλίψεως, ὅταν
ἄφικτα ἢ τὰ κακὰ, καὶ ὥσπερ ἀνάγκη τις ¹³ ἐπικέται τῶν
δαινῶν δυσδιεξόδευτος. “Ἐν στενοχωρίαις.” Ἦτοι ταῖς τοῦ
λιμοῦ φησι, καὶ ταῖς ¹⁴ τῶν ἀναγκαίων τῶν ἄλλων· ἢ καὶ ἀπλῶς
ταῖς τῶν πειρασμῶν. ¹⁵ “Ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκατα-
στασίαις.” Καίτοι ¹⁶ τούτων καθ' ἐαυτὸ ἕκαστον ἀφόρητον ἦν,
καὶ τὸ μαστίζεσθαι μόνον, καὶ τὸ δεδέσθαι μόνον, καὶ τὸ μηδα-
μοῦ ¹⁷ δύνασθαι στήναι ἐλαυνόμενον· τοῦτο γὰρ ¹⁸ ἐστίν, “ἐν (615)

⁴ v. 3.⁵ v. 4.⁶ v. 5.

⁴ ἐργάζεται. διὸ καὶ ἐργαζόμενος D. ⁵ βίου] + μίαν μὲν D. (et om. καὶ
post λέγων.) ⁶ κατὰγνωσιν] + εἶτα καὶ δευτέραν D. ⁷ αὐτῆς om. B.
⁸ ἀλλ' ἀλλὰ μωμηθῇ D. ⁹ μηδὲ A.B.F. μὴ vulgo. ¹⁰ οὐδὲ omnes.
οὐ Edd. ¹¹ πόθεν οὖν ἐγένοντο om. A.D. ¹² καὶ δεικνυσὶν] δεικνύς D.
¹³ ἐπικέται A.B. ¹⁴ Sic Codd. τῶν ἄλλων ἀναγκαίων Edd. ¹⁵ τούτων]
τῶν A.F. Mox καὶ τὸ δεδέσθαι μόνον om. D. ¹⁶ δύνασθαι om. A. ¹⁷ ἐσ-
τιν] + δ φησιν D.

ἀκαταστασίαις." ὅταν δὲ καὶ πάντα, καὶ ὁμοῦ πάντα ἐπὶ, 523
 ἐννόησον ἡλικίης δεῖται ψυχῆς. Εἶτα μετὰ τῶν ἔξωθεν καὶ τὰ
 παρ' ἐαυτοῦ τίθησιν. "Ἐν ⁸ κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστεί-
 αῖς, ⁷ ἐν ἀγνότητι." Διὰ ¹ τούτων τοὺς καμάτους αἰνίττεται,
 οὓς ἔκαμε περιῶν καὶ ἐργαζόμενος, τὰς νύκτας ἐν αἷς ἐδίδασκεν,
 ἢ ὅτι καὶ ἐν αὐταῖς ἐργάζετο. Καὶ μετὰ τούτων ἀπάντων
 οὐδὲ τοῦ νηστεύειν ἡμέλει, καίτοιγε ταῦτα ἀντὶ μυρίων ἦρκει
 νηστείων. Ἀγνότητα δὲ ἐνταῦθα ἢ σωφροσύνην πάλιν, ἢ τὴν
 ἐν ἅπασι καθαρότητα, ἢ τὸ ἀδωροδόκητον, ἢ καὶ τὸ δωρεὰν τὸ
 εὐαγγέλιον " κηρύττειν. "Ἐν γνώσει." Τί ἐστιν, "ἐν γνώ-
 σει;" Ἐν σοφίᾳ τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένη, τῇ ὅντως γνώσει B
 οὐ καθάπερ ἐκείνοι οἱ δοκοῦντες εἶναι σοφοί, καὶ τῇ ἔξωθεν
 παιδεύσει κομπᾶζοντες, ταύτη δὲ ἐλαττούμενοι. "Ἐν μακρο-
 θυμίᾳ, ἐν ⁹ χρηστότητι." Πολὺ γὰρ καὶ ταῦτα γενναίας ἦν
 ψυχῆς, τὸ πάντοθεν παροξυνόμενον καὶ κεντούμενον, μακροθύ-
 μως ² ἅπαντα φέρειν. Εἶτα δεικνὺς πόθεν τοιοῦτος γέγονεν,
 ὃ ἐπήγαγεν. "Ἐν πνεύματι ἀγίῳ." Ἐν αὐτῷ γὰρ πάντα
 ταῦτα κατορθοῦμεν, φησὶν. Ἀλλ' ὅρα πότε τὴν πυρὰ τοῦ
 πνεύματος ³ ἔθηκε τοῦ ἀγίου βοήθειαν, ὅτε τὰ παρ' ἐαυτοῦ
 ἐπεδείξατο. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ ἕτερον λέγειν διὰ τούτου.
 Ποῖον δὴ τοῦτο; Ὅτι καὶ πνεύματος πολλοῦ πεπληρώμεθα, C
 καὶ ἀποδείκνυμεν καὶ ἐντεῦθεν τὴν ἀποστολήν, ἀπὸ τοῦ χαρι-
 σμάτων ἡξιώσθαι πνευματικῶν. Εἰ γὰρ καὶ χάρις τοῦτο,
 ἀλλὰ καὶ αὐτὸς αἷτιος ὁ διὰ τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν ἰδρώ-
 των τὴν χάριν ἐπισπασάμενος. Εἰ δέ τις εἴποι, μετὰ τῶν
 εἰρημένων αὐτὸν ἐμφαίνειν τὸ, ὅτι καὶ ἐν τῇ χάριτι τῇ πνευ-
 ματικῇ οὐδεμίαν ἔδωκε προσκοπὴν, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τῆς ἐννοίας.
 Καὶ γὰρ οἱ τὰς γλώσσας λαβόντες παρ' αὐτοῖς, καὶ ἐπαρ-
 θέντες, ἐμωμήθησαν. Ἔστι γὰρ καὶ χάρισμα ⁴ λαβόντα πνευ-
 ματικόν, οὐκ εἰς δέον αὐτῷ χρῆσθαι. Ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς, φη-
 σὶν, ἀλλὰ καὶ ἐν πνεύματι, τουτέστι, ⁵ καὶ ἐν τοῖς χαρίσμασιν D
 ἀμώμητοι ἐγενόμεθα. "Ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ." Τοῦτο πάντων
 αἷτιον τῶν ἀγαθῶν, τοῦτο τοιοῦτον αὐτὸν ἐργάζετο, τοῦτο καὶ
 τὸ πνεῦμα μένειν ἐποίει παρ' αὐτῷ, δι' οὗ καὶ πάντα αὐτῷ
 κατορθούτο. ⁸ "Ἐν λόγῳ ἀληθείας." Ὁ πολλαχού ⁶ λέγει,
 ὅτι οὐ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, οὐδὲ νοθεύοντες διετε-

7 v. 6.

8 v. 7.

¹ κόποις] + λέγω D. ² τούτων] τοῦτο F. ³ κηρύττειν] + λέγει D.
⁴ χρηστότητι] + καλῶς καὶ ταῦτα ἐπήγαγε D. Mox καὶ ταῦτα om. id.
⁵ ἅπαντα] + τὰ συμβαίνοντα D. ⁶ ἐπάγει D. ⁷ ἔθηκε] ἔλαβε D.
⁸ λαβόντας A. ⁹ καὶ, quod aberat, tumentur A.B.F. ¹⁰ λέγει] + τοῦτο
καὶ νῦν D.

λέσαμεν. “Ἐν δυνάμει θεοῦ.” “Ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, οὐδὲν ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ θεῷ τὸ πᾶν ἀνατίθεις, καὶ αὐτῷ λογιζόμενος τὰ ἑαυτοῦ κατορθώματα, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα πεποίηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ μεγάλα ἐφθέγγετο, καὶ ἔφησεν ἄληπτον παρεσχησθαι βίον διὰ πάντων, καὶ φιλοσοφίαν ἄκραν, τῷ πνεύματι καὶ τῷ θεῷ ταῦτα ἀνατίθουσιν. Οὐδὲ γὰρ τὰ τυχόντα ἦν τὰ εἰρημένα. Εἰ γὰρ καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ζῶντα δύσκολον κατορθοῦν καὶ ἄληπτον εἶναι τὸν ὑπὸ τοσοῦτων ἐνοχλούμενον πειρασμῶν, καὶ διὰ πάντων λάμψαντα, ἐννόησον ἡλικίης εἶναι ψυχῆς. Καίτοι οὐδὲ ταῦτα ὑπέμενε μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ πλείονα τούτων, ἅπερ ἐξῆς τίθησι. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, οὐχ ὅτι ἄληπτος ἦν ἐν 524 τοσοῦτοις κύμασι πλέων, οὐδ’ ὅτι πάντα ὑπέμενε γενναίως, ἀλλ’ ὅτι καὶ μετ’ ἡδονῆς πάντα. Ἄπερ διὰ τῶν ἐξῆς ἡμῖν πάντα ποιεῖ φανερά, λέγων οὕτω. “Διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν.”

Εἶδες ψυχῆς παράστημα, καὶ φρόνημα εὐτονον; Δείκνυσι γὰρ ὅτι ὅπλα εἰσὶν αἱ θλίψεις, οὐ μόνον οὐ καταβάλλοντα, ἀλλὰ καὶ τειχίζοντα καὶ ἰσχυροτέρους ποιοῦντα. Ἀριστερὰ δὲ καλεῖ τὰ δοκούντα εἶναι λυπηρά· καὶ γὰρ ταιαυτὰ ἐστὶ τὰ τὸν μισθὸν ἔχοντα. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτως αὐτὰ καλεῖ; Β’ Ἡ κατὰ τὴν ὑπόληψιν τῶν πολλῶν, ἣ ἐπειδὴ ἐκέλευσεν ὁ θεὸς εὐχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. 9“ Διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας.” Τί λέγεις; ὅτι δόξης ἀπολαύεις, μέγα τοῦτο ἔτιθεῖς; Ναί, φησί. Τί δήποτε; Τὸ μὲν γὰρ ἀτιμίαν ἐνεγκεῖν, μέγα· τὸ δὲ δόξης μετασχεῖν, οὐ νεανικῆς δεῖται ψυχῆς. Νεανικῆς μὲν οὖν καὶ σφόδρα μεγάλης, (616) ὥστε αὐτῆς ἀπολαύοντα μὴ ἐκτραχελισθῆναι. Διὸ καὶ ἐπὶ τούτῳ φρονεῖ, ὡς ἐπ’ ἐκείνῳ· καὶ γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως ἔλαμπε. Πῶς δὲ ὅπλον γίνεται δικαιοσύνης; Ὅτι ἐνάγει πολλοὺς εἰς εὐσέβειαν τὸ ἐν τιμῇ εἶναι τοὺς διδασκάλους. Καὶ ἔργων δὲ ἀγαθῶν τοῦτο δεῖγμά ἐστι, καὶ τὸν θεὸν τοῦτο δοξάζει. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς τοῦ θεοῦ εὐμηχανίας, τὸ διὰ τῶν ἐναντίων εἰσάγειν τὸ κήρυγμα. Σκόπει δέ. Ἐδέδετο ὁ Παῦλος; Καὶ τοῦτο ἦν ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου. 10“ τὰ γὰρ κατ’ ἐμὲ, φησὶν, εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν.” Δόξης πάλιν ἀπήλαυε;

9 γ. 8.

10 Philipp. i. 13, 14.

αὐτῷ] αὐτοῦ F. Mox τὰ αὐτοῦ A.B. et fortasse alii. τὰ αὐτοῦ vulgo.
 ε τὰ om. D. ι γὰρ] δὲ D. ε τὸ ὑπὸ τ. ε. πειρασμῶν διὰ πάντων λάμψαι,
 ἐνν. D. η ὑπέμενε B. ι πάντα om. A.B. Vid. Annot. ι εἰς]
 πρὸς D. m τοῦτο om. B. n τὰ omnes. Legebatur τό.

Καὶ τοῦτο πάλιν ἐκείνους προθυμοτέρους εἰργάζετο. “Διὰ
 δυσφημίας καὶ εὐφημίας.” Οὐ γὰρ μόνον ἐκείνα γενναίως
 ἔφερε τὰ ἐν τῷ σώματι, τὰς ὁλίψεις, καὶ ὅσα ἀπρηριθμήσατο, D
 ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἡ καθαπτόμενα· οὐδὲ γὰρ ταῦτα
 ἀπλῶς θορυβεῖν εἶωθεν. Ὁ γοῦν Ἱερεμίας πολλοὺς ἐνεγκὼν
 πειρασμούς, πρὸς ταῦτα ἀπηγόρευε, καὶ ἐπειδὴ ὠνειδίζετο,
 ἔλεγεν· 11· “Οὐ μὴ προφητεύσω, οὐδὲ μὴ ὀνομάσω τὸ ὄνομα
 κυρίου.” Καὶ ὁ Δαυὶδ πολλαχοῦ τὸν ὀνειδισμόν ἀποδύρεται.
 Καὶ ὁ Ἡσαΐας μετὰ πολλὰ ὑπὲρ τούτου παρακαλεῖ, λέγων·
 12· “Ὀνειδισμόν τῶν ἀνθρώπων μὴ φοβείσθε, καὶ τῷ φανλι-
 σμῷ αὐτῶν μὴ ἡττάσθε.” Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ πάλιν τοῖς
 μαθηταῖς, 13· “Ὅταν εἰπῶσι πᾶν πονηρὸν ῥήμα καθ’ ὑμῶν E
 ἡ ψευδόμενοι, χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, φησὶν, ὅτι ὁ μισθὸς
 ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Ἀλλαχοῦ δὲ ἡ φησι, “καὶ
 σκιρτήσατε.” Οὐκ ἂν δὲ τοσούτον ἔθηκε τὸν μισθόν, εἰ μὴ
 πολὺς ἦν ὁ ἀγών. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς βασιάνοις καὶ τὸ σῶμα
 μερίζεται μετὰ τῆς ψυχῆς τὰς ἀλγηδόνας· καὶ γὰρ τοῦ σώμα-
 τος καὶ τῆς ψυχῆς ὁ πόνος ἐστίν· ἐκεῖ δὲ τῆς ψυχῆς μόνης.
 Πολλοὶ γοῦν ἀπὸ τούτων ὡς μόνον ἔπεσον, καὶ τὴν ψυχὴν
 τὴν ἑαυτῶν ἀπώλεσαν. Καὶ τῷ Ἰωβ δὲ τῶν σκωλήκων καὶ
 τῶν τραυμάτων φορτικώτερα ἐφάνη τὰ παρὰ τῶν φίλων
 ὀνειδῆ. Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἀφορητότερον
 τοῖς ὀδυνωμένοις λόγον δυναμένου δακεῖν ψυχὴν. Διὸ μετὰ
 τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἰδρώτων καὶ ταῦτα τίθησι, λέγων· 525
 “Διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας.” Πολλοὶ γοῦν καὶ τῶν Ἰουδαίων
 διὰ δόξαν τὴν τῶν πολλῶν οὐκ ἠθέλησαν πιστεῦσαι. Ἐφο-
 βούντο γὰρ, οὐχ ἵνα μὴ κολασθῶσιν, ἀλλ’ ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι
 γένωνται· διὸ λέγει· 14· “Πῶς δύνασθε πιστεῦειν, δόξαν ἵπαρ’
 ἀλλήλων λαμβάνοντες;” Καὶ πολλοὺς ἂν ἴδοιμεν, οἱ πάντων
 μὲν κατεφρόνησαν τῶν δεινῶν, ὑπὸ δὲ δόξης ἡττήθησαν.
 “Ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς.” Ὡς τοῦτό ἐστι, “διὰ δυσφημίας
 καὶ εὐφημίας.” “Ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι.” Τοῦτό B
 ἐστίν, “διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας.” Τοῖς μὲν γὰρ ἦσαν γνώριμοι
 καὶ περισπούδαστοι, οἱ δὲ οὐδὲ εἰδέναι αὐτοὺς ἤξιουν. 15· “Ὡς
 ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν.” Ὡς ἐπιθανάτιον καὶ κατάδι-

11 Jer. xx. 9.

12 Esai. li. 7.

13 Matth. v. 11, 12. Luc. vi. 23.

14 Joan. v. 41.

15 v. 9.

ὁ ὁλίψεις] + λέγω D. ὁ τὰ ὅμ. A.B.F. Edehatur τὰ τῆς ψυχῆς μόνης
 καθαπτόμενα· οὐδὲ γὰρ καὶ ταῦτα. Sed vocabula μόνης et καὶ non existant in
 Codd. ἡ καθαπ.] + τοῖς ὀνειδισμοῖς D. ὁ οὐδὲ] οὐδ’ οὐ A. ὁ Δαυὶδ]
 + δὲ B. ἡ ψευδ.] + ἐνεκεν ἐμοῦ F. ἡ φησι om. A. ὁ μόνων ἔπεσαν A.B.
 γοῦν] οὐν A.F. Mox διὰ τὴν δόξαν τὴν τ. π. Edd. Articulum ante δόξαν
 om. A.D.F. ἡ παρ’] παρὰ A.B. ὁ τουτέστι bis A.

κοί· ὅπερ καὶ αὐτὸ ἀτιμίας ἦν. Τοῦτο δὲ ἔλεγε, δεικνὺς καὶ τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν τὴν ἄφατον, καὶ τὴν αὐτῶν ὑπομονήν. Τὸ μὲν γὰρ τῶν ἐπιβουλευόντων μέρος, ἀπεθάνομεν, καὶ τοῦτο πάντες νομίζουσι· διὰ δὲ τὸν θεὸν διεφύγομεν τοὺς κινδύνους. Εἶτα δηλῶν καὶ τίνος ἕνεκεν ταῦτα συγχωρεῖ ὁ θεός, ἐπήγαγεν, “Ὡς παιδεύομενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι” μέγα ἀπὸ τῶν C πειρασμῶν καὶ πρὸ τῶν μισθῶν δεικνὺς τὸ κέρδος αὐτοῖς ἐγγινόμενον, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἄκοντας ^aαὐτοὺς ὠφελοῦντας. 16“Ὡς λυπούμενοι, αἰεὶ δὲ χαίροντες.” Παρὰ μὲν ^bγὰρ τοῖς ἔξωθεν ὑποπτευόμεθα, ὡς ἐν ἀθυμίᾳ εἶναι· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐκείνοις προσέχομεν, ἀλλὰ τὴν ἡδονὴν ἀκμάζουσιν ἔχομεν. Καὶ οὐκ εἶπε, “χαίροντες,” μόνον, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ ^cτὸ διηλεκές· “αἰεὶ γὰρ χαίροντες,” φησί. Τί ^dτοίνυν ταύτης ἴσον γένοιτο· ἂν τῆς ζωῆς, ἐν ᾗ τοσούτων ἐπιόντων δεινῶν, μείζων ἢ χαρὰ γίνεται; “Ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες.” Τινὲς μὲν φασὶ πλούτον ἐνταῦθα λέγεσθαι τὸν πνευματικόν· ἐγὼ D δὲ εἶποιμ’ ἂν καὶ τὸν σαρκικόν· καὶ γὰρ ^eκαὶ τοῦτον ἐπλούτουν, καὶνῶ τινι τρόπῳ τὰς ἀπάντων ἔχοντες οἰκίας ἀνεφγμένας (617) αὐτοῖς. Καὶ τοῦτο ἐδήλωσε διὰ ^fτῶν ἐξῆς, εἰπὼν· “Ὡς μὴδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.” Καὶ πῶς ἐνι τοῦτο; Πῶς μὲν οὖν τὸ ἐναντίον ἐνι; Ὁ γὰρ πολλὰ κατέχων, οὐδὲν ἔχει· ὁ δὲ μὴδὲν ἔχων, τὰ ^gπάντων κέκτηται. Καὶ οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὑπὸ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία ^hἐγίνετο. Εἰ δὲ θαυμάζεις πῶς ἔστι τὸν μὴδὲν ἔχοντα τὰ πάντα ἔχειν, αὐτὸν τοῦτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ὡς τῇ οἰκουμένῃ ἐπέταττε, καὶ οὐχὶ τῶν χρημάτων αὐτῶν, E ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν κύριος ἦν. 17“Εἰ ἰδυνάτον, φησί, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδόκατέ μοι.” Ταῦτα δὲ λέγει, παιδεύων μὴ ταράττεσθαι πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας, καὶ πλάνους λέγωσι, καὶ ἀγνωῶσι, καὶ καταδίκους νομίζωσι, καὶ ἐπιθανατίους, καὶ ⁱλυπεῖσθαι, καὶ ἐν πτωχείᾳ εἶναι, καὶ μὴδὲν ἔχειν, καὶ ^jτοὺς ἐν εὐθυμίᾳ ἠθυμεῖν· ὅτι οὐδὲ τοῖς τυφλοῖς ὁ ἥλιος καταφανής, οὐδὲ τοῖς παραπαίουσιν ἢ τῶν σωφρονούντων ἡδονὴ δῆλη. Μόνοι γὰρ οἱ πιστοὶ 526 ὁρθοὶ κριταὶ τῶν πραγμάτων εἰσὶ, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς χαίρουσι καὶ ἀλγοῦσι τοῖς ἄλλοις. Καὶ γὰρ εἴ τις ἄπειρος

16 γ. 16.

17 Gal. iv. 15.

^a αὐτοὺς] αὐτοῖς F. ^b γὰρ om. B. ^c τὸ] + ἐμφάνουν τοῦτο D. Mox αἰέ χ. γὰρ hoc ord. A.F. ^d τοίνυν om. A.F. ^e καὶ τοῦτον] πλούτον D. ^f τῶν] τοῦ D. ^g πάντων] Sic A.B. omnia Vet. πάντα vulgo. ^h γίνε-
ται F. ⁱ δυνάτον] + γὰρ B. ^j λυπεῖσθαι] + καὶ ἀδοξεῖν D. ^k τοὺς
om. D. Statim ἐν ἀθυμίᾳ εὐθυμεῖν D. ἐν ἀθυμίᾳ ἀθυμεῖν A.

ἀγώνων πυκτεύοντα ^mθεάσαιο τραύματα ἔχοντα καὶ στέφανον περικεείμενον, ἡγήσαιο ⁿἂν αὐτὸν ἄλγεῖν διὰ τὰ τραύματα, οὐκ εἰδὼς τὴν ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τοῦ στεφάνου. Καὶ οὗτοι τοίνυν ἐπειδὴ ἅ πάσχωμεν ἴσασιν, ὑπὲρ δὲ ὧν πάσχωμεν ἄγνωοῦσιν, εἰκότως ταῦτα μόνον ὑποπτεύουσι, τὰ παλαιίσματα μὲν καὶ τοὺς κινδύνους ὀρώντες, τὰ δὲ ἑπαθλα καὶ τοὺς στεφάνους καὶ τὴν τῶν ἀγώνων ὑπόθεσιν οὐκέτι. Τί οὖν ἦν ^oπάντα ἅπερ Παῦλος κατέχευε, λέγων, “Ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες;” Τὰ βιωτικά, τὰ πνευματικά. ^BΟὐ γὰρ ὡς ἄγγελον αἱ πόλεις ἐδέχοντο, ὑπὲρ οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐξορύξαντες ἂν ἔδωκαν, ὑπὲρ οὗ ^qτὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθεντο, πῶς οὗτος οὐ πάντα εἶχε τὰ ἐκείνων; Εἰ δὲ βούλει καὶ τὰ πνευματικά ἰδεῖν, ὅφει καὶ ἐν τούτοις μάλιστα πλουτοῦντα. Ὁ γὰρ οὕτω τῷ βασιλεῖ τῶν πάντων φίλος, ὡς καὶ ἀπορρήτων κοινωνεῖν τῷ δεσπότη τῶν ἀγγέλων, πῶς οὐ πάντων εὐπαρότερος ἦν, καὶ πάντα εἶχεν; Οὐκ ἂν οὕτως ὑπέκειντο δαίμονες, οὐκ ἂν οὕτως ἐδραπέτευσε πάθη καὶ νοσήματα.

^rΚαὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὅταν τι πάσχωμεν διὰ τὸν Χριστὸν, ^Cμὴ μόνον γενναίως φέρωμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρωμεν. Κἂν νηστεύωμεν, ὡς τρυφῶντες σκυρτῶμεν· κἂν ὑβρίζωμεθα, ὡς ἐγκωμιαζόμενοι χορεύωμεν· κἂν ἀναλίσκωμεν, ὡς κερδαίνοντες διακώμεθα· κἂν πένησι παρέχωμεν, ^sλαμβάνειν νομίζωμεν· ὁ γὰρ μὴ οὕτω διδοὺς, οὐδὲ δώσει ῥαδίως. Ὅταν τοίνυν θέλῃς σκορπίσαι, μὴ τοῦτο ἴδῃς μόνον, ὅτι ἀναλίσκεις, ἀλλ’ ὅτι καὶ πλείονα κερδαίνεις· καὶ τοῦτο πρὸ ἐκείνου. Καὶ μὴ μόνον ἐπὶ ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάσης ἀρετῆς, μὴ τὸ ὀδυρτὸν τῶν πόνων, ἀλλὰ καὶ τὸ γλυκὺ τῶν ἐπάθλων λογίζου· ^Dκαὶ πρὸ πάντων τὴν ὑπόθεσιν τῶν παλαισμάτων, τὸν κύριον ἡμῶν ^tἸησοῦν· καὶ ῥαδίως ἐπιβίησθαι τῶν ἀγώνων, καὶ ἐν ἡδονῇ τὸν ἅπαντα βίωσθαι χρόνον. Οὐδὲν γὰρ οὕτω ποιεῖν ἡδονὴν εἴωθεν, ὡς συνειδὸς ἀγαθόν. Διὰ τοῦτο Παῦλος μὲν καθ’ ἐκάστην κοπτόμενος τὴν ἡμέραν, ἔχαιρε καὶ ἡγάλλετο· οἱ δὲ νῦν, οὐδὲ ὄναρ ὑπομένοντες τι τούτων, ἀλγοῦσι καὶ θρηνοῦσιν, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ’ ἢ ἐκ τοῦ μὴ φιλόσοφον ἔχειν ^vγνώμην. Ἐπεὶ τίνος ἔνεκεν, εἰπέ μοι, ^wὁ θρῆνος; ὅτι

^m θεάσαιο A. B.ⁿ Particulam ἂν, desideratam ab Editoribus, habet D.^o ἅπερ πάντα κατέχευε Παῦλος hoc ordine A, F.^p πάντα τὰ πάντων D.^q τὸν ἑαυτῶν τῶν ἑαυτοῦ (om. τράχηλον?) F.^r ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ πλοῦτου

καὶ πενίας· καὶ ὅτι οὐχ ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, ἀλλ’ ἡ τῆς ψυχῆς ἀσθένεια τὰς ἀποπτώσεις ἐργάζεται. Veron.

^s λαμβ[.] ὡς λαμβ[.] A.^t Ἰησοῦν] +

Χριστὸν A.C.D.

^v γνώμην τὴν γνώμην A.D.^w ὁ θρῆνος θρηνεῖς C.D.

Επένης εἶ, καὶ τῶν ἀναγκαίων ^αἀπορεῖς; Οὐκοῦν διὰ τοῦτο
 σε μᾶλλον θρηνεῖν δεῖ, οὐχ ὅτι κλαίεις, οὐχ ὅτι πένης εἶ, ἀλλ'
 ὅτι μικρόψυχος· ^γοὐχ ὅτι χρήματα οὐκ ἔχεις, ἀλλ' ὅτι το-
 σούτου τὰ χρήματα ^βτιμᾶσαι. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπέ-
 θνησκε Παῦλος, καὶ οὐκ ἔκλαιεν, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρε· λιμῶ ἐμά-
 χετο διηνεκεῖ, καὶ οὐκ ἤλγει, ἀλλὰ καὶ ἐκαλλωπίζετο. Σὺ
 δὲ ὅτι μὴ πάντα ἔχεις τὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ κείμενα, ἀλγείς καὶ
 κόπτεις ^αἑαυτόν; Ναί, φησὶν· ἐκείνος ^βγὰρ τὰ αὐτοῦ μόνον
 527 ἐμερίμνα, ἐγὼ δὲ καὶ ^γὑπὲρ οἰκετῶν καὶ παίδων καὶ γυναικός.
 Ἐκείνος μὲν οὖν ^δμόνος τὰ ἑαυτοῦ οὐκ ἐμερίμνα, ἀλλὰ τὰ
 τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. Καὶ σὺ μὲν ὑπὲρ οἰκίας μιᾶς, ^εοὐτὸς
 δὲ ὑπὲρ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πενήτων τοσούτων ὄντων, ὑπὲρ
 τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ὑπὲρ τῶν ^ςπανταχοῦ πτωχευόντων, ὑπὲρ
 τῶν διδόντων ἐκείνοις οὐχ ἦττον ἢ τῶν λαμβανόντων. Καὶ
 γὰρ διπλῇ ἦν αὐτῷ ἡ φροντίς ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, καὶ ὅπως (618)
 τῶν ἀναγκαίων μὴ ἀποροῖεν, καὶ ὅπως ἐν τοῖς πνευματικοῖς
 πλουτοῖεν. Καὶ οὐχ ^εοὕτω σε λυπεῖ τὰ παιδία πεινῶντα,
 Βῶς ἐκείνον τὰ τῶν πιστῶν πράγματα πάντα. Τί λέγω ^βτὰ
 τῶν πιστῶν; Οὐδὲ γὰρ τῆς ὑπὲρ τῶν ἀπίστων φροντίδος
 ἐλεύθερος ἦν, ἀλλ' οὕτως ὑπὸ ταύτης ἐτήκετο, ὥς εὐχεσθαι
 καὶ ἀνάθεμα ^γγίνεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν· σὺ δὲ, καὶ μυριάκις ἐπι-
 κρατήσῃ λιμὸς, οὐκ ἂν ἐλοιό ποτε ἀποθανεῖν ὑπὲρ ὁπουοῦν.
 Καὶ σὺ μὲν ὑπὲρ γυναικός μιᾶς μεριμνᾷς, ἐκείνος δὲ ὑπὲρ
 τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησιῶν· 18^κ· Ἡ γὰρ μέριμνά
 μου, φησὶ, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.” Μέχρι τίνος οὖν παίζεις,
 ἄνθρωπε, Παύλῳ σαυτὸν παραβάλλον, καὶ οὐ παύσῃ τῆς
 πολλῆς ταύτης μικροψυχίας; Δακρύειν γὰρ, οὐχ ὅταν ἐν
 πεινῇ ὤμεν, ἀλλ' ὅταν ἀμαρτάνωμεν, δεῖ τοῦτο ^γγὰρ θρήνων
 C ἄξιον· ὥς τὰ γε ἄλλα καὶ γέλωτος. Ἄλλ' οὐ τοῦτο με
 λυπεῖ, φησὶ, μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ δεῖνα ἐν δυναστείᾳ, ἐγὼ
 δὲ ἄτιμος καὶ ἀπερριμμένος. Καὶ τί τοῦτο; καὶ ^βγὰρ ὁ
 μακάριος Παῦλος ἄτιμος καὶ ἀπερριμμένος εἶναι ἐδόκει τοῖς
 πολλοῖς. Ἄλλ' ἐκείνος Παῦλος ἦν, φησὶν. Οὐκοῦν οὐχ ἡ
 τῶν πραγμάτων φύσις, ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης ἀσθένεια παιεῖ

18 2 Cor. xi. 28.

^α ἀπορεῖς· ἀποροῖς A.F. ^γ οὐχ] οὐδ' C. ^β τιμᾶσαι] Sic A. τιμᾶται
 B. τιμᾶσαι C. τιμᾶς Edd. Vid. Annot. ^α σεαυτὸν A.D. σαυτὸν C.
^β γὰρ] + φησὶν A.F. Statim τὰ αὐτοῦ omnes: τὰ ἑαυτοῦ vulgo. ^γ ὑπὲρ]
 περὶ F. ^δ μόνος om. A. Mox ἀλλὰ καὶ τὰ D. ^ε οὐτὸς] Sic omnes
 Codd. ἐκείνος Edd. ^ς πανταχοῦ] + κινδυνευόντων καὶ A.F. ^ε οὕτω
 σε λυπεῖ] Sic B.C. Legebatur οὕτως ἐλύπει. ^β τὰ om. C. ^γ γίνεσθαι]
 εἶναι A. sed in marg. γρ. γίνεσθαι. ^κ ἡ γὰρ—ἐκκλησιῶν om. B.C.D.F.
^λ ὤμεν] ζῶμεν C. ^μ γὰρ om. C.D. ^ν γὰρ] + καὶ D.

σοι τὴν ἀθυμίαν. Μὴ τοίνυν τὴν ὁπείαν θρήνει, ἀλλὰ σαυτὸν τὸν οὕτω διακείμενον· μᾶλλον δὲ μὴ σαυτὸν θρήνει, ἀλλὰ διόρθον μηδὲ χρήματα ζητεῖ, ἀλλ' ὁ μυρίων χρημάτων φαιδρότερους παiei, τοῦτο δῶκε, φιλοσοφίαν καὶ ἀρετήν. Ταύτης μὲν γὰρ οὔσης, οὐδὲν πενίας βλάβος· ταύτης δὲ οὐκ οὔσης, οὐδὲν χρημάτων ὄφελος. Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, τῶν πλουτούντων μὲν, πενιχρὰς δὲ ἐχόντων ὕψυχας; Οὐχ οὕτω σὺ σαυτὸν ταλανίζεις, ὥς ἐκεῖνος ὁ πλούσιος ἑαυτὸν, ὅτι μὴ τὰ πάντων ἔχει. Εἰ δὲ μὴ ἡκλαίει, καθάπερ σὺ, ἀνάπτυσσον αὐτοῦ τὸ συνειδὸς, καὶ ὅψει τοὺς θρήνους καὶ τοὺς κωκυτοὺς. Θέλεις σοι δείξω τὸν πλούτον τὸν σὸν, ἵνα παύσῃ μακαρίζων τοὺς ἐν χρήμασι πλουτοῦντας; Ὅρᾳς τουτοῖν τὸν οὐρανὸν, πῶς μὲν καλὸς, πῶς δὲ μέγας, πῶς δὲ ἐφ' ὑψηλοῦ κείται; Τούτου τοῦ κάλλους οὐχὶ πλεον μὲν ἀπολαύει ἑκεῖνος, οὐδ' ἐν δυνηθείῃ σε παρώσασθαι, καὶ αὐτοῦ ποιῆσαι τὸ πᾶν ὥσπερ γὰρ δι' ἐκεῖνον γέγονεν, οὕτω καὶ διὰ σέ. Τί δὲ ὁ ἥλιος, τὸ φαιδρὸν τοῦτο ἄστρον καὶ τηλαυγές, καὶ τὰς ὀψεις ἡμῶν εὐφραίνει, οὐχὶ κοινὸς ἅπασι καὶ οὗτος πρόκειται, καὶ πάντες ἀπολαύουσιν ἐξ ἡσυχίας αὐτοῦ, καὶ πένητες καὶ πλούσιοι; Ἀλλ' ὁ τῶν ἄστρον στέφανος, καὶ ὁ τῆς σελήνης κύκλος, οὐχ ὁμοίως πᾶσιν ἀνείται; Μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τι θαυμαστὸν εἰπεῖν, πλεον ἡμεῖς οἱ πένητες ἀπολαύομεν, ἢ ἐκεῖνοι. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ πολλὰ μέθη βαπτιζόμενοι, καὶ ἐν κώμοις διάγοντες 528 καὶ ὕπνῳ βαθεῖ, οὐδὲ ἐπαισθάνονται τούτων, ὑπὸ ῥόφῳ ὄντες καὶ σκιατραφούμενοι· οἱ δὲ πένητες μάλιστα πάντων εἰσὶν οἱ τοῖς στοιχείοις ἐντροφῶντες τούτοις. Καὶ τὸν ἀέρα δὲ ἐξετάσης τὸν πανταχοῦ κεχυμένον, τὸν πένητα καθαρωτέρου καὶ πλείονος ἀπολαύοντα ὄψει. Καὶ γὰρ ὁδοιπόροι καὶ γεωργοὶ τῶν ἐν ἄστει μᾶλλον ἐντροφῶσι τούτοις, καὶ αὐτῶν πάλιν τῶν ἐν ἄστει τούτων πλεον οἱ χειροτέχναι τῶν δι' ὅλης μεθούτων ἡμέρας. Τί δὲ ἡ γῆ, οὐχὶ κοινὴ πᾶσιν ἀνείται; Οὐχί, φησί. Πῶς τοῦτο λέγεις, εἰπέ μοι; Ὅτι ὁ πλουτῶν, καὶ ἐν ἄστει πλέθρα ἀπολαβὼν πλείονα, μακροὺς ἀνίστασι περιβόλους, καὶ ἐν ἀγροῖς πολλὰ ἀποτέμενεται μέρη. Τί οὖν; ἐπεὶ δὲ ἀποτέμενεται αὐτὸς, αὐτῶν ἀπολαύει μόνος; Οὐδαμῶς, καὶ μυρία φιλονεικῆσθαι. Καὶ γὰρ τὰς ἀγροὺς εἰς ἅπαντας ἀναγκάζεται διανέμειν, καὶ σίτον καὶ κτήνη καὶ

ὁ πενίαν] Sic Edd. sine monito. Codices tamen summi omnes sensum adhibent tumentur. Etiam Vetus, tristitiam. ὁ τὰς ψυχὰς A.F. ὁ τὰς ψυχὰς A.F. ἑκεῖνος + ἑλαττον δὲ σὺ C.D. ἡσυχίας] ἡσυχίαν F. Statim καὶ ἐπαισθάνονται καὶ πένητες inverso ord. F. ὑπὸ ῥόφῳ B. ὑπὸ ῥόφῳ C. Μοχλὸν ἀπὸ τῆς ῥόφου F. ἔντ. τοῖς τοῖς ἐντ. A.F. ἡμέρας Edd. ἡμέρας om. A.C.F. κοινὴ C. οὐχί] σὺ D. ἀπολαύσει F. Μακροὺς ἀνίστασι C.

ἐλαιον σοὶ γεωργεῖ, καὶ ^aδιακονεῖται σοὶ πανταχοῦ. Καὶ τῶν ^bπεριβόλων τῶν μακρῶν καὶ τῶν οἰκημάτων, μετὰ τὴν ἄφατον δαπάνην καὶ τοὺς πόρους καὶ τὰς ταλαιπωρίας, σοὶ παρασκευάζει τὴν χρῆσιν, ὀλίγον παρὰ σοῦ τῆς ^cτοσαύτης ^cδιακονίας ἀργύριον λαβὼν. Καὶ ἐν βαλανείοις, καὶ πανταχοῦ τὸ αὐτὸ συμβαῖνον ἴδοι τις ἂν τοὺς μὲν πλουτοῦντας ^dκαὶ χρήμασι καὶ φροντίσι καὶ πόνοις δαπανωμένους, τοὺς δὲ πένητας ὀλίγων ὀβολῶν μετὰ ἀδείας ἅπαντα καρπουμένους ταῦτα. Καὶ πλέον οὐδὲν ἀπολαύει σοῦ τῆς γῆς· οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνος μὲν δέκα γαστέρας, σὺ δὲ μίαν πληροῖς. Ἀλλὰ πολυτελεστέρων αὐτὸς μετέχει σιτίων; Μάλιστα μὲν οὐ πολλὴ τοῦτο πλεονεξία· ^eπλὴν κἀνταῦθα σέ τὸ πλέον ^fἔχοντα εὐρήσομεν. ^gἩ γὰρ πολυτέλεια αὕτη διὰ τοῦτό σοι ζηλωτὴ εἶναι δοκεῖ, (619) ^dἘπειδὴ πλείονα ἔχει τὴν ἡδονήν. Ἀλλ' αὕτη παρὰ τῷ πένητι ^hπλείων· οὐχ ἡδονὴ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑγεία· κἀν τούτῳ ⁱπλεονεκτεῖ μόνον ὁ πλούσιος, τῷ τὸ σῶμα ἀσθενέστερον κατασκευάζειν, καὶ πλείονας συνάγειν τὰς ^kπηγὰς τῶν ἀρρωστημάτων. Τὰ μὲν γὰρ τοῦ πένητος κατὰ φύσιν οἰκονομεῖται πάντα, τὰ δὲ ἐκείνου διὰ τὴν ἀμετρίαν εἰς φθορὰν τελευτᾷ καὶ ἀρρωστίαν.

Εἰ δὲ ¹βούλεσθε, καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος αὐτὸ τοῦτο κατίδωμεν. Εἰ γὰρ δέοι κάμινον ἀνάψαι, εἴτα ὁ μὲν σιρικὰ ἱμάτια ^eκαὶ ὀθόνας λεπτὰς ^mκαταβάλλοι πολλὰς καὶ ἀπείρους, καὶ οὕτως αὐτὴν ἀνακαίει, ὁ δὲ ξύλα ὀρυθρὰ καὶ πύκνους· τί πλέον ἔσχειν ⁿοὗτος ἐκείνου; Οὐδέν· ἀλλὰ καὶ ἔλαττον. Τί δέ; οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ ^oἐτέρως τὸ αὐτὸ περιτρεῖναι ὑπόδειγμα· εἰ ὁ μὲν ξύλα ^pβάλλοι, ὁ δὲ σώματα ὑποκαίει, ποῖα ἂν ἡδέως παρέσσης καμίνῳ, ^qτῇ τῶν ξύλων, ἢ τῇ τῶν σωματίων; Εὐδελον ὅτι τῇ τῶν ξύλων. Ἐκείνη μὲν γὰρ κατὰ φύσιν καίεται, καὶ ἡδὺ θέαμα τοῖς ὀρωσίν ἐστίν· αὕτη δὲ τῇ κνίσῃ, καὶ τῷ ἰχώρι, καὶ τῷ καπνῷ, καὶ τῇ τῶν ὀστέων δυσωδίᾳ πάντας ⁵²⁹ἂν ἀπελάσειεν. Ἐφριξας ἀκούσας, καὶ ἐβδελύξω τὴν κάμινον;

^a διακ. σοὶ] σοὶ διακ. C.D. ^b περιβόλων] + ἐκείνων C.D. ^c τοιαύτης D. ^d καὶ] ἐν C. ^e πλὴν τὸ πλέον σε κἀνταῦθα hoc ord. A.F. ^f ἔχοντα] ἔχειν Veron. ^g ἔχοντα in marg. tantum habet A. post εὐρήσομεν transp. C. ^h ἢ] Sic A.B.F. cum marg. Sav. pro vulgato εἰ. ἢ γὰρ πολ.] εἰπέ γὰρ μοι, ἢ πολ. C.D. ⁱ Statim post αὕτη add. ἄρα οὐχί C. ^j πλείων A.B. ^k πλεονεκτεῖ A.B.C. ^l Legebatur πλεονεκτῇ. ^m πηγὰς] πηγὰς A.B.C. ⁿ πηγὰς Vet. ^o Statim τῶν ἀρρωστημάτων A. ^p βούλει B. Sav. marg. ^q καταβάλλοι B.D. ^r καταβάλλει C. ^s Legebatur καταβάλλοι. ^t αὐτός ante ἔσχειν transp. C. post ἐκείνου D. ^u ἐτέρως περιτρεῖναι τὸ ὑπόδειγμα Edd. τὸ αὐτὸ est in omnibus nostris et Sav. marg. τὸ ante ὑποδ. om. A.C.D. ^v βάλλοι A.B. ^w βάλλοι vulgo. ^x βάλλει et ὑποκαίει C. ^y τῇ superscriptum bis habet A. ^z τῇ secundum om. B.

Τοιαῦται αἱ τῶν πλουσίων γαστέρες εἰσὶ. Πλείονα γὰρ ἐν
τούτοις σηπεδόνα, ἢ ἐν τῇ καμίνῳ ἐκείνῃ εὔροι τις ἂν, καὶ
πνεύματα δυσώδη, καὶ ῥεύματα ἀκάθαρτα, τῷ πανταχοῦ καὶ
ἐν ἐκάστῳ μορίῳ πολλὴν εἶναι τὴν ἀπεψίαν διὰ τὴν πλησμο-
νὴν. Τοῦ γὰρ κατὰ φύσιν θερμοῦ οὐκ ἀρκοῦντος ἅπαντα
κατεργάσασθαι, ἀλλὰ καταχωννυμένου, ἐπικείται ἐκείνα ἄνωθεν
καπνιζόμενα, καὶ πολλὴν ποιοῦντα τὴν ἀηδίαν. Τίνι οὖν B
ἂν τις ^α παραβάλοι τὰς ἐκείνων γαστέρας; Ἀλλὰ μὴ δυσχε-
ράνῃτε πρὸς τὸν λόγον, ἀλλ' εἰ μὴ ἀληθὴ λέγω, διελέγξατε.
Τίνι οὖν ἂν τις αὐτὰς παραβάλοι; οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα
δεῖξαι αὐτῶν τὴν ἀθλιότητα. Εὖρον καὶ ἑτέραν εἰκόνα. Τίνα
δὴ ταύτην; Καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀμαρῶν ἔνθα πολλοὶ οἱ φορτοὶ
κόπρου, χόρτου, ¹καλάμης, λίθων, πηλοῦ, συνεχεῖς ἐμφράξεις
γίνονται, ²καὶ ὑπερεκχεῖται λοιπὸν ἄνωθεν ἡ τοῦ βορβόρου
ρίμμη· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τούτων κοιλίας συμβαίνει. Φραττο-
μένης γὰρ αὐτῆς κάτωθεν, ³ἄνωθεν ἀναβλύζει τὰ πλείονα
τῶν πονηρῶν τούτων ρευμάτων. Ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν πενήτων
οὕτως· ἀλλ' ὥσπερ αἱ τὰ καθαρὰ ⁴προχέουσιντα ρεῖθρα πηγῶν, C
καὶ κήπους ἄρδουσιν καὶ παραδείσους, οὕτω καὶ αἱ τούτων
γαστέρες εἰσὶ καθαραὶ τῶν τοιούτων περιπτειμάτων. Ἀλλ'
οὐχ αἱ τῶν πλουτούντων, μᾶλλον δὲ τρυφούντων, τοιαῦται,
ἀλλὰ χυμῶν, φλεγμάτων, χολῆς, αἵματος διεφθορότος, ρευ-
ματος σεσηπότος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων εἰσὶ πεπληρω-
μέναι. Διόπερ οὐδεὶς κἂν πρὸς βραχὺν ἀρκέσῃ χρόνον δια-
παντὸς ἐν τρυφῇ ὕζων, ἀλλ' ἐν ἄρρωστίαις βιώσεται διηνεκέσι.
Διὸ καὶ ἡδέως ἂν ⁵ἠρόμην αὐτοὺς, τίνας ἔνεκεν τὰ σιτία δε-
δοται; ἵνα φθειρώμεθα, ἢ ἵνα τρεφώμεθα; ⁶ἵνα νοσώμεν, ἢ
ἵνα ἰσχύωμεν; ἵνα ὑγιαίνωμεν, ἢ ἵνα ἀσθενώμεν; Εὐδὴλον D
ὅτι διὰ τροφὴν καὶ ὑγίαν καὶ ἰσχύν. Τίνος οὖν ἔνεκεν εἰς τοῦ-
ναντίον αὐτοῖς ἀποκέχρησθε, νόσον καὶ ἀσθένειαν διὰ τούτων
δημιουργοῦντες τῷ σώματι; Ἀλλ' οὐχ ὁ πένης, ἀλλ' ὑγίαν
καὶ εὐρωστίαν καὶ ἰσχύν διὰ τῆς λιτῆς ὠνεῖται τροφῆς. Μὴ
δὴ κλαίε ⁷διὰ πενίαν τὴν ὑγείας μητέρα, ἀλλὰ καὶ ἀγάλλον·
καὶ εἰ βούλει πλουτεῖν, καταφρόνει πλούτου. Οὐ γὰρ τὸ
χρήματα ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖσθαι τοῦ ἔχειν, τοῦτο μάλιστα
εὐπορία. Ἄν τοῦτο κατορθώσωμεν, καὶ ἐνταῦθα τῶν πλου-
τούντων ⁸πάντων εὐπορώτεροι ἐσόμεθα, καὶ ἐκεῖ τῶν μελλόν- E

¹ ῥήματα C. Statim τῷ om. A. ² παραβάλλοι bis B. παραβάλλῃ
bis C. ³ καλάμην D. ⁴ καὶ om. A. ⁵ ἀναβλύζει ἄνωθεν in-
verso ord. C.D. ⁶ προχ. ρεῖθρα] βρύουσαι F. Mox ἄρδουσι C.D. ⁷ ὕζων]
+ ποτέ A.F. ⁸ ἐροίμην D. ⁹ Sic A.C.D.F. et Vetus. Iegebatur
ἵνα νοσ. ἢ ἵνα ὑγιαίνωμεν; ἢ ἵνα ἀσθενώμεν, ἢ ἵνα ἰσχύωμεν; ¹⁰ διὰ om. A.B.
¹¹ πάντων om. A.

των ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^δἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

530

ΛΟΓΟΣ ΙΓ.

(62)

¹ Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέφεγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτνυται. Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχχνοις ὑμῶν.

ΔΙΗΓΗΣΑΜΕΝΟΣ περὶ τῶν ἐαυτοῦ πειρασμῶν καὶ θλίψεων· “Ἐν ὑπομονῇ γάρ, φησὶν, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις” καὶ δείξας ὅτι μέγα ἀγαθὸν τὸ πρᾶγμα· “Ὡς λυπούμενοι” γάρ, φησὶν, αἰεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες” καὶ ὅπλα αὐτὰ εἰπών· “Ὡς παιδευόμενοι γάρ, φησὶ, καὶ μὴ θανατούμενοι” καὶ τοῦ θεοῦ τὴν πολλὴν κηδεμονίαν διὰ τούτων ἐμφάνας καὶ τὴν δύναμιν· “Ἵνα γὰρ ἡ ὑπερβολὴ ^βτῆς δυνάμεως ἥ τοῦ θεοῦ, φησὶ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν” καὶ τοὺς ἄθλους αὐτοῦ καταλέξας· “Πάντοτε γὰρ τὴν νέκρωσιν ^γαὐτοῦ, φησὶ, περιφέρομεν” καὶ ὅτι ἀναστάσεως τοῦτο ἀπόδειξις σαφής· “Ἵνα γὰρ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν,” φησὶ· καὶ ὧν γέγονε κοινωνὸς, καὶ τίνα ἐπιστεύθῃ· “Ὑπὲρ Χριστοῦ ^δγὰρ πρεσβεύομεν, φησὶν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι’ ἡμῶν” καὶ τίνων ἐστὶ διάκονος, ὅτι οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· καὶ ὅτι οὐ τούτῳ μόνον αἰδέσιμος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρασμοῖς· “^εΤῷ θεῷ γάρ, φησὶ, χάρις τῷ πάντοτε ἡμᾶς θριαμβεύοντι” μέλλει λοιπὸν αὐτοῖς καὶ ἐπιτιμῶν, ὡς οὐ σφόδρα περὶ αὐτὸν διακειμένοις. Ἀλλὰ μέλλων, οὐκ εὐθέως ἐπὶ τοῦτο ^ςἔρχεται, ἀλλὰ πρότερον τὰ ^επερὶ τῆς ἀγάπης εἰπών, ἣν περὶ αὐτοὺς ἐπεδείκνυτο, τότε ^δἐμβαίνει καὶ εἰς τὸν περὶ τούτων λόγον. Εἰ γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων αἰδέσιμος ὁ ἐπιτιμῶν εἴη, ἀλλ’ ὅμως ὅταν καὶ τὴν φιλίαν, ἣν ἔχει πρὸς τοὺς ἐγκαλουμένους, ἐπιδεί-

1 Cap. VI. v. 11, 12.

^α ἐπιτυχεῖν] ἀπολαῦσαι C.D. ὧν—ἐπιτυχεῖν om. A.F.

Hom. XIII.

^α γὰρ om. A.B.F.^β τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἥ hoc ordine A.F.^γ αὐτοῦ]

τοῦ κυ ἰν D.

^δ γὰρ] οὖν B.^ε τῷ θεῷ] Sic omnes Codd. Articulus

aberat.

^ς ἔρχεται om. A.^ε περὶ om. D.

ζηται, ἀνεπαχθέστερον ποιεῖ τὸν λόγον. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν ἰδρώτων τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀγώνων ἐκβὰς, εἰς τὸν περὶ τῆς ἀγάπης ^h μεταβαίνει λόγον, καὶ οὕτως αὐτῶν καθάπτεται. Τίνα οὖν ἐστὶ τὰ τῆς ἀγάπης ἐνδεικτικά; “Τὸ στόμα ¹ ἡμῶν ἀνέφωγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι.” Καὶ ποῖον τοῦτο σημεῖον ἀγάπης; τί δὲ ^k καὶ ἔστιν ὅλως τὸ εἰρημένον; Οὐκ ἀνεχόμεθα, φησὶ, σιγᾶν πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ’ αἰεὶ βουλόμεθα καὶ ἐπιθυμοῦμεν φθέγγεσθαι καὶ διαλέγεσθαι ὑμῖν ὅπερ ἔθος τῶν ἀγαπῶντων ἐστί. Καὶ γὰρ ὅπερ εἰσὶν ^E ἐπὶ σώματος περιπλοκαὶ χειρῶν, τοῦτο ἐπὶ ψυχῆς συνουσία λόγου. Μετὰ δὲ τούτου καὶ ἕτερον αἰνίττεται. Ποῖον δὴ τοῦτο; “Ὅτι πάντα μετὰ παρρησίας ὑμῖν διαλεγόμεθα, ὡς ἀγαπητοῖς, καὶ οὐδὲν ὑποστέλλομενοι, οὐδὲ ταμιευόμενοι. Ἐπειδὴ γὰρ λοιπὸν μέλλει ἐπιτιμᾶν, συγγνώμην αἰτεῖ, αὐτὸ τὸ ἐπιτιμᾶν μετὰ παρρησίας ἀπόδειξιν ποιούμενος τοῦ σφόδρα αὐτοὺς φιλεῖν. Καὶ ἡ προσθήκη δὲ τοῦ ὀνόματος ¹ φιλίας πολλῆς, καὶ θερμότητος καὶ διαθέσεως καὶ γὰρ εἰώθαμεν τῶν ⁵³¹ ἀγαπωμένων συνεχῶς ^m γυμνὰ τὰ ὀνόματα περιστρέφειν. “Ἡ καρδιά ἡμῶν πεπλάτνυται.” Καθάπερ γὰρ τὸ ⁿ θερμαῖνον εὐρίνουν εἴωθεν, οὕτω καὶ ^o τῆς ἀγάπης ἔργον τὸ πλατύνειν ἐστί. Θερμὴ γάρ ἐστιν ἡ ἀρετὴ, καὶ ζέουσα. Αὕτη καὶ τὸ στόμα ἀνεπέτασε Παύλου, καὶ τὴν καρδίαν ἐπλάτνυνεν. ^p Οὐδὲ γὰρ τῷ στόματι μόνον φιλω, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν συναδούσαν ἔχω. Διὰ τοῦτο μετὰ παρρησίας φθέγγομαι, ὅλῃ τῇ διανοίᾳ. Οὐδὲν ^q γὰρ τῆς Παύλου καρδίας πλατύτερον, ἢ τοὺς πιστοὺς ^r ἅπαντας, καθάπερ ἂν τις ἐρώμενον, οὕτω σφοδρῶς ἡγάπα, οὐ σχιζομένης αὐτοῦ τῆς ^B φιλίας καὶ ἀσθενεστεράς γινομένης, ἀλλ’ ὁλοκλήρου ἐν ἐκάστῳ μενούσης. ^s Καὶ τί θαυμαστὸν ἐπὶ πιστῶν, ὅπου γε καὶ ἐπὶ τῶν ἀπίστων τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἐδέχετο ἡ καρδιά Παύλου; Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, φιλω ὑμᾶς, ἀλλ’ ἐμφαντικώτερον, “Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέφωγεν, ἡ καρδιά ἡμῶν πεπλάτνυται” πάντας ⁽⁶²¹⁾ ἔνδον ^t ἔχομεν καὶ οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς, ἀλλὰ μετ’ εὐρυχωρίας πολλῆς. Ὁ γὰρ φιλούμενος, μετὰ πολλῆς ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ φιλοῦντος βαδίζει ^u τῆς ἀδείας. Διό φησιν· “Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.” ^C

^h ἐκβαίνει Δ. ¹ ἡμῶν] + φησὶν D. ^k καὶ om. B. Max φησὶ om. D.
¹ φιλίας] + ἐστί D. Max καὶ διαθέσεως καὶ θερμότητος hoc ordine Edd. re-
 pugnantibus libris. ^m γυμνὰ om. A. ⁿ θερμαίνον A. ^o τῆς] ἐπὶ
 τῆς A. ^p οὐδὲ γὰρ] ὡσεὶ ἔλεγεν, οὐ D. Max μόνη B. ^q γὰρ om. D.
^r ἅπαντας] + εἶχε D. Statim καθάπερ εἰ τις ἐρώμενος idem. ^s καὶ τί θ. εἰ
 ἐπὶ π. τοῦτο ἐποίησεν, ὅπου γε καὶ ἐπὶ τ. ἀ. τὸ ἴσον ἐπέδεικνυτο, τί ταῦτα λέγω;
 τὴν οἰκ. D. ^t ἔχομεν] + φησὶ D. ^u τῆς ἀδείας post πολλῆς transp. D.

ἡ Καὶ τὴν ἐπιτίμησιν ὅρα μετὰ φειδοῦς γινομένην· ὁ τῶν σφόδρα φιλοῦντων ἐστίν. Οὐκ εἶπεν, οὐ φιλεῖτε ἡμᾶς, ἀλλ', οὐ μετὰ τοῦ αὐτοῦ μέτρον· οὐ γὰρ βούλεται αὐτῶν σφόδρα καθάψασθαι. Καὶ πανταχοῦ δὲ ἴδοι τις ἂν πῶς ἐκκαίεται τῶν πιστῶν, ἐκλέγων ² ἐκάστης ἐπιστολῆς αὐτοῦ ὑρήματα. Πρωμαίοις μὲν γὰρ φησιν, ² “Ἐπιποθῶ ἰδεῖν ὑμᾶς” καὶ, “Πολύλακίς προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς” καὶ, “Εἴ πως ἤδη ποτὲ εὐδοωθήσομαι ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.” Γαλάταις δὲ φησι, ³ “Τεκνία μου, οὐδὲ πάλιν ὠδίνω.” ² Ἐφεσίοις πάλιν, ⁴ “Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου ὑπὲρ ὑμῶν.” Φιλιππησίους δὲ, ⁵ “Τίς γάρ μοι ἐστὶν ἐλπίς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς;” καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν τοῖς δεσμοῖς ⁶ αὐτοὺς περιφέρειν ἔλεγε. Κολασσαεῦσι δὲ, ⁶ “Θέλω ⁷ δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλικὸν ἀγῶνα ἔχω ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασί με ἐν σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν.” Θεσσαλονικεῦσι δὲ, ⁷ “Ὡς ἂν τροφὸς θάλλῃ τὰ ἐαυτῆς τέκνα, οὕτως ἰμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν ὑμῖν μεταδοῦναι οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐαυτῶν ψυχάς.” Τιμοθέῳ δὲ, ⁸ “Μεμνημένος σου τῶν ἐδακρύων, ἵνα χαρὰς πληρωθῶ.” Τίτω δὲ, ⁹ “Τῷ ἀγαπητῷ τέκνῳ” καὶ Φιλήμονι ὁμοίως. Καὶ Ἑβραίοις δὲ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα γράφει, καὶ οὐ πάντῃ παρακαλῶν, καὶ ¹⁰ λέγων, ¹⁰ “Ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἤξει, καὶ οὐ χρονιεῖ” καθάπερ παῖδας δυσχεραίνοντας μήτηρ. ¹¹ Καὶ αὐτοῖς, “Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν,” φησὶν. Οὐ λέγει δὲ μόνον ὅτι φιλεῖ, ἀλλ' ὅτι καὶ φιλεῖται παρ' αὐτῶν, ἵνα καὶ ταύτῃ ¹¹ μᾶλλον αὐτοὺς ἐπισπᾶσθαι. Καίτοι τοῖς μὲν τοῦτο μαρτυρῶν φησιν, ὅτι ¹¹ “Ἦλθε Τίτος ἀπαγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ¹² ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον.” καὶ Γαλάταις, ¹² “Εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι” καὶ Θεσσαλονικεῦσιν, ¹³ “Ὅποιαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς” καὶ Τιμοθέῳ δὲ, ¹⁴ “Μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρὰς πληρωθῶ.” Καὶ πανταχοῦ δὲ τῶν ἐπιστολῶν εὗροι τις ἂν ¹⁵ αὐτὸν τοῦτο μαρτυροῦντα τοῖς μαθηταῖς, καὶ ὅτι ἐφίλησε, καὶ ὅτι

² Rom. i. 11. xiii. 10.³ Gal. iv. 19.⁴ Ephes. iii. 14.⁵ 1 Thess. ii. 19.

Philipp. i. 7.

⁶ Coloss. ii. 1, 2.⁷ 1 Thess. ii. 7, 8.⁸ 2 Tim. i. 4.⁹ Tit. i. 4. Philem. 1.¹⁰ Hebr. x. 37.¹¹ 2 Cor. vii. 7.¹² Gal. iv. 15.¹³ 1 Thess. i. 9.¹⁴ 2 Tim. i. 4.

¹⁵ καὶ τὴν ἐπ. ὅρα] ὅρα τὴν ἐπ. D. ^x ἐκάστης] ἐφ' ἐκάστης D. ^y τὰ ῥήματα Edd. τὰ om. A.D.F. Mox ἐπιποθῶ δὲ ἰδεῖν Edd. invitis Codd. ^z Ἐφ.] καὶ Ἐφ. δὲ A. ^a αὐτοῖς F. ^b δὲ om. B. ^c λέγων] + ἔτι μικρὸν Edd. invitis libris. ^d καὶ] οὕτω καὶ Edd. οὕτω om. A.D.F. Post αὐτοῖς, τοῦτο add. D. ^e μᾶλλον] πάλιν A.D. Sav. marg. ^f ἔχομεν A. Mox καὶ Τιμοθέῳ—πληρωθῶ om. D. ^g αὐτὸν] αὐτὸ A.F.

φιλείται· οὐ μὴν ὁμοίως. ^b Καὶ ἐνταῦθα φησιν, ¹⁵ “Εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἤττον ἀγαπῶμαι.” Ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸς τῷ τέλει, τέως δὲ σφοδρότερον, “Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.” Ὑμεῖς ἔνα δέχεσθε, φησὶν, ἐγὼ δὲ πόλιν ὀλόκληρον, καὶ ἄνθρωπον τοσοῦτον. ^B Καὶ οὐκ εἶπεν, οὐ δέχεσθε ἡμᾶς, ἀλλ’ ὅτι στενοχωρεῖσθε· τὸ αὐτὸ μὲν αἰνιττόμενος, μετὰ φειδοῦς δὲ, καὶ τοῦ μὴ σφόδρα καθάψασθαι.

¹⁶ “Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὡς τέκνοις λέγω, ⁱ πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.” Καίτοι οὐκ ἔστιν ἴσον, πρότερον ἀγαπηθῆναι, ^k εἶτα ἀγαπηθῆναι. Κἂν γὰρ τὸ ἴσον τις εἰσενέγκῃ μέτρον, ἡλάττωται τῷ δεύτερος ¹ ἐπανελθεῖν. Ἀλλ’ ὅμως οὐδὲν ἀκριβολογούμεναι, φησὶ, κἂν παρ’ ἐμοῦ λαβόντες τὰς ἀρχὰς τὸ αὐτὸ μέτρον ἐπιδείξησθε, ἀγαπῶ καὶ στέργω. Εἶτα ἵνα δείξῃ, ὅτι ^C καὶ ὀφειλὴ τὸ πρᾶγμα ἦν, καὶ ὅτι κολακείας ἐκτὸς τὰ εἰρημένα, “ὡς τέκνοις λέγω,” φησὶ. Τί ἐστίν, “ὡς τέκνοις;” Οὐδὲν μέγα αἰτῶ, εἰ πατὴρ ὦν βούλομαι φιλεῖσθαι παρ’ ὑμῶν. Καὶ ὅρα σύνεσιν καὶ μετριοφροσύνην. Οὐ τίθησιν ἐνταῦθα τοὺς κινδύνους τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ τοὺς πόνοους, καὶ τοὺς θανάτους, καίτοι πολλὰ ἔχων εἰπεῖν· οὕτως ἐστὶν ^m ἄτυφος· ἀλλὰ τὸ “φιλεῖν” καὶ διὰ τοῦτο ἄξιοι φιλεῖσθαι, ὅτι πατὴρ ὑμῶν ἐγενόμην, φησὶν, ὅτι σφόδρα ὑμῶν περικαίομαι· ὃ μάλιστα ⁿ προσίσταται τῷ φιλουμένῳ πολλάκις, ὅταν τις αὐτῷ τὰς εὐεργεσίας ^p προσφέρῃ· δοκεῖ γὰρ ὀνειδίζειν. Διὸ ^q οὐ ποιεῖ ^D τοῦτο Παῦλος, ^r ἀλλ’ ὡς τέκνα ^s πατέρα ἀγαπήσατε, φησὶν· ὃ τῆς φύσεως μάλλον ἐστὶ, καὶ ὀφειλόμενον ἐκάστῳ πατρί. Εἶτα ^t ἵνα μὴ δόξῃ δι’ ἑαυτὸν ταῦτα λέγειν, δείκνυσιν ὅτι διὰ τὸ ἐκείνων κέρδος καὶ τὴν ^u παρ’ αὐτῶν ἐπισπάται φιλίαν. Διὸ καὶ ^v ἐπήγαγε, ¹⁷ “Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγούντες ἀπίστοις.” ⁽⁶²²⁾ Καὶ οὐκ εἶπε, ^x μὴ ἀναμίσγυσθε ἀπίστοις, ἀλλὰ μάλλον αὐτῶν καθαπτόμενος ἅτε ἀδικούντων τὸ δίκαιον, μὴ ἐκκλίνετε ἑαυτοὺς, φησὶ. “Τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας;” Ἐνταῦθα ^E ^y λοιπὸν σύγκρισιν ποιεῖται οὐχὶ τῆς αὐτοῦ ἀγάπης, καὶ τῆς ἐκείνων τῶν διαφθειρόντων αὐτοὺς, ἀλλὰ τῆς αὐτῶν εὐγενείας,

¹⁵ 2 Cor. xii. 15.¹⁶ v. 13.¹⁷ v. 14.

^b καὶ ἐνταῦθα] διὰ καὶ τοῦτο ἐνταῦθα D.
ⁱ πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς om.
^k εἶτα ἀγαπῆσαι om. A.B.F.
¹ ἐπανελθεῖν] ἐλθεῖν D.
^m ἄτυφος] ἀτυχος F.
ⁿ φιλεῖσθαι A.
^o Edebat προσίσταται. Cor.
^p rexit Montef. ad meram conjecturam Savillii. προσίσταται B.F.
^q προσφέρει B.
^r οὐ om. F.
^s ἀλλ’] + ἀξιοὶ μόνον καὶ φησιν D.
^t πατέρα] + ὑμῶν F.
^u ἵνα om. D.
^v παρ’ αὐτῶν] πρὸς αὐτὸν D.
^x ἐπάγει D.
^y μὴ] ἵνα μὴ A.
^z λοιπὸν] φησὶ A. Mox αὐτοῦ A.B.D. αὐτοῦ vulgo.

καὶ τῆς ἐκείνων ἀτιμίας. Οὕτω γὰρ καὶ σεμνότερος ὁ λόγος γέγονε, καὶ αὐτῷ πρεπωδέστερος, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ^zἐπεσπάτο. Ὡς ἂν εἴ τις παιδί τῶν γεγεννηκότων ὑπερορῶντι, καὶ μιαιοῖς ἑαυτὸν ^aἐκδιδόντι λέγοι, τί ποιεῖς, ὦ παιδίον; τοῦ μὲν
 533 πατρὸς ^bκαταφρονεῖς, προτιμᾷς δὲ τοὺς μιαινοὺς ἄνδρας, καὶ μυρίας γέμοντας κακίας; οὐκ οἶσθα πόσον αὐτῶν βελτίων εἶ καὶ σεμνότερος; Οὕτω ^cγὰρ μᾶλλον αὐτὸν ἀφίστησι τῆς ἐκείνων συνουσίας, ἢ εἰ τὸν πατέρα θαυμάζοι. Ἄν μὲν γὰρ ^dλέγῃ, οὐκ οἶσθα πόσον ἐστὶν ὁ πατήρ σου βελτίων ἐκείνων; οὐδὲν τοσοῦτον ἐργάσεται· ἂν δὲ τὸν πατέρα ἀφείς, αὐτὸν αὐτῶν ^eπροκρίνῃ, λέγων, οὐκ οἶσθα τίς μὲν σὺν, τί δὲ ἐκεῖνοι; οὐκ ἐννοεῖς σου τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἀτιμίαν τὴν ἐκείνων; τίς γὰρ κοινωνία σοὶ ^fκακείοις τοῖς κλέπταις, τοῖς μοιχοῖς, τοῖς γόησι; ταχέως αὐτὸν τοῖς ἐγκωμίοις
 B τοῖς αὐτοῦ πτερώσας, ἀπορραγῆναι ἐκείνων παρασκευάσει. Τὸν μὲν γὰρ πρότερον οὐ σφόδρα δέξεται λόγον, ὅτι κατηγορία αὐτοῦ ἐστὶν ἢ προτίμησις τοῦ πατρὸς, ὅταν μὴ μόνον πατέρα φαίνεται ^gλυπῶν, ἀλλὰ καὶ πατέρα τοιοῦτον· ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι οὐδὲν τοιοῦτον πείσεται. Οὐδεὶς γὰρ ^hἂν ἔλοιτο μὴ ἐγκωμιάζεσθαι· καὶ δι' αὐτοῦ δὴ μετὰ τῶν ἐπαίνων τοῦ ἀκούοντος, ὁ ἔλεγχος γίνεται εὐπαράδεκτος. Χαλάται γὰρ ὁ ἀκροατῆς, καὶ φρονήματος πληροῦται μεγάλου, καὶ διαπτύει τὴν ἐκείνων συνουσίαν. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον αὐτοῦ ἐστὶ τὸ θαυμα-
 C στὸν, ὅτι οὕτω προήγαγε τὴν σύγκρισιν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑτερόν τι μείζον ⁱἐπενόησε, καὶ ἐκπληκτικώτερον· πρῶτον μὲν κατ' ἐρώτησιν ^kπροαγαγὼν τὸν λόγον, ὅπερ τῶν σαφῶν καὶ ὁμολογουμένων ἐστίν· ἔπειτα δὲ πλατύνων τῇ πυκνότητι καὶ τῷ πλήθει τῶν ὀνομάτων. Οὐ γὰρ ἐν καὶ δύο καὶ τρία, ἀλλὰ πλείονα ^lτίθησι. Πρὸς τούτοις ἀντὶ τῶν προσώπων τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων τίθησι, καὶ ἄκραν ἐνταῦθα ἀρετὴν, καὶ ἐσχάτην ἐκεῖ κακίαν ὑπογράφει· καὶ πολὺ τὸ μέσον καὶ ἄπειρον δεικνυσιν, ὥς μὴδὲ δεηθῆναι κατασκευῆς. “Τίς γάρ, D φησί, μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας; ¹⁸τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαν; ἢ τίς

18 v. 15, 16.

^z ἐπεσπάτο B. et a pr. man. A. ^a ἐκδόντι F. ^b καταφρονῶν, προτιμῶν δὲ D. ^c γὰρ + λέγων D. ^d λέγῃ B. λέγει A. Edebatut λέγει. ^e προκρίνῃ B. προκρίνει A. προκρίνοι vulgo. αὐτὸν αὐτῶν προκρίνῃ] ταυτῷ συγκρίνῃ D. ^f ἐκείνοις A. ^g λυπῶν] λοιπὸν mendose D. ^h ἂν om. A. B. Mox καὶ δι' αὐτοῦ δὴ τοῦ ἀκ. κατὰ τῶν ἐπαίνων ὁ ἔλ. D. ⁱ ἐπενόησε] ἐποίησεν A. F. Statim πληκτικώτερον A. B. ἐποίησεν λόγον ὅπερ, omisiss quibusdani F. ^k προαγαγὼν A. B. D. Sav. marg. Edebatut προαγαγῶν. Mox ὁμολογουμένων A. B. ^l Vid. Annot.

μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; ἢ τίς συγκατάθεσις ναῶ θεοῦ μετὰ εἰδώλων;

Εἶδες ^m πῶς γυμνὰ τὰ ὀνόματα τίθησι, καὶ ἀρκούντα αὐτῷ πρὸς ἀποτροπὴν; Οὐδὲ γὰρ εἶπε, παρανομία, ὃ πλέον ἦν, οὐδὲ εἶπε, τοῖς τοῦ φωτὸς καὶ τοῖς τοῦ σκότους· ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἐναντία ⁿ τίθησι, τὰ ἀπαράδεκτα τῶν ἐναντίων, φῶς καὶ σκότος. Οὐδὲ εἶπε, τοῖς τοῦ Χριστοῦ καὶ ^o τοῖς τοῦ διαβόλου, ἀλλ' ὃ πολλῶν πλέον ἀφειστήκει, Χριστῷ καὶ Βελίᾳ· τῇ Ἑβραϊκῇ ^E φωνῇ τὸν ἀποστάτην καλέσας οὕτως. ^u Ἡ τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; Ἐνταῦθα λοιπὸν, ἵνα μὴ δόξη κακίας ἀπλῶς κατηγορίαν, καὶ ἀρετῆς ἐγκώμιον διεξιέναι, μένεται καὶ προσώπων ἀδιορίστως. Καὶ οὐκ εἶπε κοινωνίαν, ἀλλὰ τὰ ἔπαθλα τέθεικε, μερίδα εἰπὼν. “Τίς συγκατάθεσις ναῶ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος.” ^o Ὁ δὲ λέγει, ^p τοῦτό ἐστιν· οὔτε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἔχει τι κοινὸν πρὸς αὐτόν· ^q τίς γὰρ ^a συμφωνία Χριστῷ πρὸς Βελίαν; οὔτε τὰ πράγματα· ^r τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Οὐκοῦν οὐδὲ ⁵³⁴ ὑμᾶς δεῖ. Καὶ πρῶτον τίθησι τὸν βασιλέα, καὶ δεύτερον αὐτοὺς, τούτῳ μάλιστα αὐτοὺς ἀποσχίζων. Εἶτα εἰπὼν, “ναῶ θεοῦ μετὰ εἰδώλων,” καὶ ἀποφηνάμενος, ὅτι “ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ^s ζῶντος,” ἀναγκαιῶς καὶ τὴν μαρτυρίαν ἐπάγει, δεικνὺς ὅτι οὐ κολακεία τὸ πρᾶγμα ἐστίν. Ὁ γὰρ ἐγκωμιάζων, ἂν μὴ ^t καὶ ἀποδείξιν παρέχεται, δοκεῖ καὶ κολακεύειν. Τίς οὖν ἡ μαρτυρία; “Ἐνοικήσω γὰρ ^u ἐν αὐτοῖς, φησὶ, καὶ ἐμπεριπατήσω.” “Ἐνοικήσω,” ἐν ναοῖς· καὶ “ἐμπεριπατήσω,” ^B τὴν πλείονα πρὸς αὐτοὺς σχέσιν δηλῶν. “Καὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν.” ^v Τί, φησί; Θεὸν φέρεις ἐν σεαυτῷ, καὶ πρὸς ἐκείνους τρέχεις; θεὸν τὸν οὐδὲν ⁽⁶²³⁾ ἔχοντα κοινὸν πρὸς αὐτοὺς; ^w Καὶ τοῦ ταῦτα ἄξια συγγνώμης; Ἐννόησον τίς ἐμπεριπατεῖ σοι, τίς ἐνοικεῖ. ¹⁹ Διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, καὶ ἀκαθάρτον μὴ ἄπτεσθε· ^x καγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, λέγει κύριος.” Καὶ οὐκ εἶπε, μὴ πράττετε ἀκάθαρτα· ἀλλὰ πλείονα ἀκρίβειαν ζητῶν, μηδὲ ἄπτεσθε, ^y φησὶ, μηδὲ ἐγγὺς γίνεσθε. ^z Τί δὲ ἐστὶ C

19 v. 17, 18.

^m πῶς] ὡς F. Mox πρὸς ἀνατροπὴν idem.

^o τοῖς om. F. ^p τοῦτο] τοιούτων D, F.

^q τίς γὰρ] τίς γὰρ D. + καὶ A, F.

^r τίς γὰρ] τίς γὰρ D. + καὶ A, F.

^s ζῶντος] + ἐστε D. + καὶ A, F.

^t καγὼ εἰσδέξομαι] καγὼ εἰσδέξομαι om. idem.

^u ἐν αὐτοῖς] ἐν αὐτοῖς om. D. Mox ἐνοικήσω ἐν v.

^v τί, φησὶ] τί φησὶ; F. καὶ ante πρὸς om.

^w καὶ om. D.

^x καγὼ εἰσδέξομαι] καγὼ εἰσδέξομαι om. D.

^y φησὶ] + τοιούτοις D.

^z τί δὲ ἐστὶ] ἀκάθαρτον δὲ ἐστὶ μ. σ. ἀλλὰ μολυσμὸς μὲν σαρκὸς D.

ⁿ τίθησι] + μάλλον δὲ D.

^o συμφωνία] συμφωνία F. Mox οὐκοῦν

^p καὶ om. B. καὶ post δοκεῖ

^q ἐν et φησὶ om. D. Mox ἐνοικήσω ἐν v.

^r τί, φησὶ] τί φησὶ; F. καὶ ante πρὸς om.

^s καγὼ εἰσδέξομαι] καγὼ εἰσδέξομαι om. D.

^t καγὼ εἰσδέξομαι] καγὼ εἰσδέξομαι om. D.

^u καγὼ εἰσδέξομαι] καγὼ εἰσδέξομαι om. D.

^v τί δὲ ἐστὶ] ἀκάθαρτον δὲ ἐστὶ μ. σ. ἀλλὰ μολυσμὸς μὲν σαρκὸς D.

μολυσμὸς σαρκός; Μοιχεία, πορνεία, ἀσέλγεια πάντα. ^aΤί δὲ
 ψυχῆς; Ἀκάθαρτοι λογισμοί, ὡς τὸ ἐμβλέψαι ἀκολάστοις
 ὀφθαλμοῖς, μνησικακαίαι, δόλοι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Βούλεται
 τοίνυν ἐκατέρωθεν εἶναι καθαρούς. Εἶδες τὸ ἔπαθλον ὅσον;
 Τὸ ἀπαλλαγῆναι τῶν πονηρῶν, ^bτὸ ἐνωθῆναι θεῷ. Ἄκουε καὶ
 τῶν ἐξῆς. “Καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι
 εἰς υἱούς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος.” Εἶδες ἄνωθεν τὴν
 παροῦσαν εὐγένειαν τὸν προφῆτην προαναφωνοῦντα, τὴν διὰ
 τῆς χάριτος ἀναγέννησιν; ²⁰ “Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγ-
 γελίας, ἀγαπητοί.” Ποίας; Τὸ ναοὺς εἶναι θεοῦ, τὸ υἱούς
 D καὶ θυγατέρας, τὸ ἐνοικον αὐτὸν ἔχειν καὶ ἐμπεριπατοῦντα, τὸ
 λαὸν αὐτοῦ γίνεσθαι, τὸ τὸν θεὸν αὐτὸν καὶ πατέρα ^aκεκτῆ-
 σθαι. “Καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκός
 καὶ πνεύματος.” Μῆτε ἀκαθάρτων ἀπτώμεθα· οὗτος γὰρ σαρκὸς
 καθαρμός· μῆτε ¹τῶν ψυχὴν μολυνόντων· οὗτος γὰρ πνεύ-
 ματος. ²Καὶ οὐκ ἀρκείται τούτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ^bἐπάγει,
 “Ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.” Οὐ γὰρ τὸ μὴ
 ἀκαθάρτων ἄπτεσθαι ποιεῖ καθαρὸν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρον τινὸς ἡμῖν
 δεῖ ὥστε γενέσθαι ἡμᾶς ἀγίους, σπουδῆς, προσοχῆς, εὐλαβείας.
 Καὶ καλῶς εἶπε, “ἐν φόβῳ θεοῦ.” Ἔστι γὰρ ἐπιτελεῖν
 E σωφροσύνην, οὐκ ἐν φόβῳ θεοῦ, ἀλλὰ διὰ κενοδοξίαν. Μετὰ
 δὲ τούτου καὶ ἕτερον αἰνίττεται εἰπὼν, “ἐν φόβῳ θεοῦ,” τὸν
 τρόπον, καθ’ ὃν ἂν ἀνυσθῇ ἡ ἀγιωσύνη. Εἰ γὰρ καὶ τυραν-
 νικὸν ἢ ἐπιθυμία, ¹ἂν ἐπιτειχίσῃς τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, κατέ-
 λυσας αὐτῆς τὴν μανίαν.

^kἈγιωσύνην δὲ ἐνταῦθα οὐχὶ σωφροσύνην μόνον λέγει,
 ἀλλὰ τὴν πάσης ἀμαρτίας ἀπαλλαγὴν· ἅγιος γὰρ ἐστὶν ὁ
 καθαρός. Καθαρὸς δὲ ἂν τις γένοιτο, οὐχὶ εἰ πορνείας ἀπαλ-
 λαγήν μόνον, ἀλλὰ καὶ πλεονεξίας, καὶ βασκανίας, καὶ ἀπο-
 535 νοίας, καὶ κενοδοξίας· καὶ μάλιστα κενοδοξίας, ἣν πανταχοῦ
 μὲν ¹φυγεῖν δεῖ, πολλῶν δὲ πλέον ἐπὶ ἐλεημοσύνης· ἐπεὶ οὐδ’ ἂν
 εἴη ἐλεημοσύνη, εἰ τοῦτο ^mἔχοι τὸ νόσημα, ἀλλ’ ἐπίδειξις καὶ
 ὁμότης. Ὅταν γὰρ μὴ ἐλεῶν, ἀλλ’ ἐκπομπέων ποιῆς, οὐ

20 Cap. VII. v. 1.

^a τί δὲ ψ.] ψυχῆς δὲ D. Mox ὡς om. idem. ^b τὸ ἐν. θ.] ὅτι τὸ ἐν. ἐστὶ
 τῷ θ. D. ^c εἶναι θεοῦ omnes. θεοῦ εἶναι Edd. ^d κεκτῆσθαι] + οὐκοῦν D.
^e οὗτος γ. σ. καθαρμός] Sic omnes Codd. cum marg. Sav. et Interp. vet.
 Legebatnr τούτου γ. σ. μολυσμός. ^f τῶν] τῶν τὴν Edd. τῶν om. D. τὴν om.
 A.B.F. ^g καὶ οὐκ] σκόπει ἐντεῦθεν τὴν Παύλου ἀκρίβειαν· οὐκ D. ^h ἐπά-
 γει] + ἕτερον τι καὶ φησι D. ⁱ ἂν] ἀλλ’ εἰ D. ἀλλ’ ἂν Edd. ^k ΘΕΙ-
 ΚΟΝ. Ὅτι ἡ καθαρότης διὰ πασῶν συνίσταται τῶν ἀρετῶν· καὶ περὶ πλου-
 τοῦτων καὶ πενομένων, ὅτι διαφέρουσιν ἐν πᾶσιν οἱ πένητες. Veron. ^l φεῖγειν
 A. ^m ἔχοι A.D.F. ἔχει vulgo.

μόνον οὐκ ἔστιν ἐλεημοσύνη ^α τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ὕβρις·
 παρεδειγματίσας γὰρ τὸν ἀδελφόν. Οὐκ ἄρα τὸ δίδοναι
 χρήματα, ἀλλὰ τὸ ἐλεοῦντα δίδοναι, ἐλεημοσύνη. Ἐπεὶ καὶ
^ο οἱ ἐν τοῖς θεάτροις διδάσκει ^ρ καὶ παισὶ πεπορνευμένοις, καὶ
 ἑτέροις τοῖς ἐπὶ ^ι τῆς σκηνῆς· ἀλλ' οὐκ ἐλεημοσύνη τὸ τοιοῦτον.
 Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὑβρίζοντες εἰς τὸ σῶμα τῶν ^ρ πορνευομένων
 γυναικῶν διδάσκει· ἀλλ' οὐ φιланθρωπία ^σ τοῦτο, ἀλλὰ παρ-Β
 ουνία. Τούτῳ καὶ ὁ κενόδοξος ἔοικε. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος
 ὑβρίζων εἰς τὸ σῶμα τῆς πόρνῃς, μισθὸν αὐτῇ δίδωσι τῆς
 ὕβρεως· οὕτω καὶ σὺ μισθὸν ἀπαιτεῖς τὸν λαμβάνοντα, τὴν
 ὕβριν, ^τ καὶ τὸ πονηρὰ δόξῃ περιβαλεῖν καὶ σπαντὸν κἄκεῖνον.
 Καὶ μετὰ τούτων ἡ ζημία ἄφατος. Καθάπερ γὰρ θηρίον,
^υ καὶ κύων μαινόμενος ἐπιπηδῶν, οὕτως ἡμῶν ἀρπάζει τὰ ἀγαθὰ
 τὸ πονηρὸν τοῦτο νόσημα, καὶ ἡ ἀπανθρωπία αὕτη. Καὶ γὰρ
 ἀπανθρωπία καὶ ὁμότης τὸ τοιοῦτόν ἐστι· μᾶλλον δὲ καὶ
 τούτου χαλεπώτερον. Ὁ μὲν γὰρ ὁμὸς οὐκ ἂν δοίῃ τῷ C
 δεομένῳ· σὺ δὲ τούτου πλέον ποιεῖς· τοὺς βουλομένους δοῦναι
^ω κωλύεις. Ὅταν γὰρ ἐκπομπεύς τὴν δόσιν, καὶ τὴν δόξαν
^κ καθέλῃς τοῦ λαβόντος, καὶ τὸν μέλλοντα παρέχειν ἀνεχαί-
 τισας, ἂν ῥάθυμος ᾖ. Οὐδὲ γὰρ δώσει λοιπὸν, ὥς εἰληφῶτι
 καὶ οὐχ οὕτω δεομένῳ, ἀλλὰ καὶ καταγνώσεται πολλάκις, ἂν
 προσελθὼν αἰτήσῃ μετὰ τὸ λαβεῖν, καὶ ἀναίσχυντον ἡγήσεται.
 Ποία οὖν ἐλεημοσύνη τοῦτο, ὅταν καὶ σπαντὸν καταισχύνης, καὶ
 (624) τὸν εἰληφῶτα, καὶ τὸν ἐπιτάξαντα διπλῇ, ὅτι τε αὐτὸν θεατὴν
 ἔχων τῆς ἐλεημοσύνης, ἐπιζητεῖς τοὺς τῶν συνδούλων ὀφθαλ- D
 μοὺς μετ' ἐκεῖνον, καὶ ὅτι τὸν νόμον τὸν ταῦτα ^ι ἀπαγορεύοντα
 κείμενον ὑπ' αὐτοῦ παραβαίνεις; Ἐβουλόμην καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἐπεξελθεῖν, καὶ νηστεῖα καὶ εὐχῇ, καὶ δεῖξαι ὅσα καὶ ἐκεῖ
^κ λυμαίνεται ἡ κενοδοξία· ἀλλ' ἀνεμνήσθην, ὅτι λόγον τινα οὐκ
 ἦνυστα ἀναγκαῖον ἐν τῇ πρὸ ταύτης ^α διαλέξει. Τίς δὲ ὁ λόγος
 ἦν; Ἐλεγον ὅτι οἱ πένητες τῶν πλουτούντων πλεονεκτοῦσιν
 ἐν τοῖς βιωτικοῖς, ὅτε περὶ ὑγείας καὶ ἡδονῆς διελεγόμεν· καὶ
^β ἀσαφῶς τοῦτο ἐδείκνυτο. Φέρε ^ο οὖν αὐτὸ σήμερον δεῖξωμεν,
 ὅτι οὐκ ἐν τοῖς βιωτικοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω E

^α τὸ τοιοῦτον] τοῦτο A.F. ^ο οἱ om. C.D. ^ρ καὶ παισὶ πεπ.] πεπ.
 παισὶ A.F. ^ι τῆς om. A.C. ^ρ πεπορνευμένων A.C.F. ^σ τοῦτο] τὸ
 τοιοῦτον B. Sav. marg. ^τ καὶ om. C.D. Mox μετὰ δὲ τούτων καὶ ἡ ζ.
 iidem. καὶ μετὰ—ἀφατος om. A. ^υ καὶ] ἡ C. ^ω κωλύεις] ποιεῖς F.
^κ καθέλῃς C.D. καθέλῃς A. καθέλῃς Edd. ^ι ἀπαγορ. C. ^κ λυμαίνεται B.
 Sav. marg. Mox ἀναγκαῖον om. C. ^α διαλέξει] + διὰ ἀναγκαῖον ἡμῶν πη-
 μερον πάλιν αὐτὸν γυμνάσαι ἀναλαβόντας C.D. ^β ἀσαφῶς] Sic B.C.D.F. et
 Sav. marg. subobscur Vet. Legelatur σαφῶς. ^ο οὖν om. F. σήμερον αὐτὸ
 inverso ordine C.D.

παρὰ τούτοις τὸ πλεόν ἐστί. Τί γὰρ εἰς βασιλείαν εἰσάγει, πλοῦτος ἢ πενία; Ἀκούσωμεν αὐτοῦ τοῦ τῶν οὐρανῶν δεσπότη λέγοντος, περὶ μὲν ἐκείνων, ^α ὅτι ²¹ “Εὐκοπώτερον κάμηλον εἰσελθεῖν διὰ τρυπήματος ραφίδος, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν” περὶ δὲ “πενήτων τούναντίον.” Εἰ γὰρ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς, καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.” Εἰ δὲ βούλεσθε, ἐκατέρωθεν ἴδωμεν ^ι τὸ εἰρημένον.

536 ²² “Στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, φησὶν, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν.” Τίς οὖν βαδίζει τὴν στενὴν, ὁ ἐν τρυφῇ, ἢ ὁ ἐν πτωχείᾳ; ὁ μόνος, ἢ ὁ μυρία βαστάζων φορτία; ὁ χαῦνος καὶ διαλελυμένος, ἢ ὁ φροντίζων καὶ μεμεριμνημένος; Ἀλλὰ τίς χρεῖα τῶν λογισμῶν, δέον ἐπ’ αὐτὰ τὰ πρόσωπα εἰσελθεῖν; Πένης ὁ Λάζαρος ἦν, καὶ σφόδρα πένης· πλούσιος δὲ ὁ παρατρέχων ἐν τῷ πυλῶνι κείμενος ^ε τοῦτον. Τίς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ τοῖς κόλποις ^η ἐνετρύφη τοῦ Ἀβραάμ; τίς δὲ ἀπετηγανίζετο, καὶ οὐδὲ σταγόνας ἦν κύριος; Ἀλλὰ καὶ **Β** πένητες ἀπολοῦνται ^ι πολλοὶ, φησὶ, καὶ πλούσιοι τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀπολαύονται ἀγαθῶν. Τούναντίον μὲν οὖν ἔστιν ἰδεῖν, πλουσίους μὲν ὀλίγοις, τῶν δὲ πενήτων πολλῶν πλείους σωζομένους. Σκόπει δὲ, ἀκριβῶς ἐξετάζων τὰ τοῦ πλοῦτου κωλύματα, καὶ τὰ τῆς πενίας ἐλαττώματα· μᾶλλον δὲ οὔτε τοῦ πλούτου, οὔτε τῆς πενίας, ἀλλ’ ἐκάτερα τῶν ^κ κεκτημένων ἐστί· πλὴν ἀλλὰ ποῖον εὐκολώτερον ὄπλον ἴδωμεν. Τί οὖν ἡ πενία ἐλάττωμα ἔχειν δοκεῖ; Ψεῦδος. Τί δὲ ὁ πλοῦτος; Ὑπερηφανίαν, τὴν μητέρα τῶν κακῶν, ἢ καὶ τὸν διάβολον ἐποίησεν **εἶναι** διάβολον, οὐκ ὄντα τοιοῦτον ^ι ἔμπροσθεν. Πάλιν, ^ρ ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία. Τίς οὖν ἔστηκε τῆς ῥίζης ταύτης πλησίον, ὁ πλούσιος, ἢ ὁ πένης; οὐκ εὐδελον ὅτι ὁ πλούσιος; “Ὅσῳ γὰρ ἂν τις πλείονα ^μ περιβάληται, τοσούτῳ πλειόνων ἐρῇ. Κενοδοξία πάλιν τὰ μυρία λυμαίνεται κατορθώματα· ἀλλὰ καὶ ταύτης πάλιν ἐγγὺς ὁ πλουτῶν ἐσκήνωται. Τὰ δὲ τοῦ πένητος, φησὶν, οὐ τιθεῖς, τὴν θλίψιν, τὴν στενοχωρίαν; Ἀλλὰ τοῦτο καὶ τοῦ πλουτοῦντος κοινόν, καὶ τούτου μᾶλλον ἢ τοῦ πένητος· ὥστε ἂ μὲν τῆς πενίας δοκεῖ εἶναι κακὰ, κοινὰ ^η ἐκατέρωθεν ἐστίν· ἂ δὲ τοῦ πλούτου, ^ο μόνα ἐκείνου. Τί

21 Matth. xix. 24. 21.

22 Ibid. vii. 14.

^α ὅτι] ἔστιν B. Sav. marg. ^ε πένητος B. Sav. marg. ^ι τὸ εἰρη-
 μένον om. B. ^ε τοῦτον] αὐτὸν C. ^η ἐνετρύφησε C. ^ι πολλοὶ
 om. C. in marg. habet A. post φησὶ transp. B. ^κ κεκτημένων] εἰρημένον
 C. ^ι ἔμπροσθεν om. A. ^μ περιβάληται C.D.E. περιβαλῆται B. περι-
 βαλεῖται vulgo. ^η ἐκατέρωθεν D. ^ο μόνου F.

δὲ, φησὶν, ὅταν διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ῥαπορίαν πολλὰ δεινὰ ὁ
 ὁ πένης ἐργάζεται; Ἀλλ' οὐδεὶς πένης, οὐδεὶς τοσαῦτα
 ἐργάζεται δεινὰ δι' ἑνδεῖαν, ὅσα οἱ πλουτοῦντες διὰ τὸ
 πλείονα^α περιβάλλεσθαι, καὶ τὰ ἑνδον μὴ ἀπολλύναι. Οὐ γὰρ
 οὕτω πένης ἐφίεται τῶν ἀναγκαίων, ὥς τῶν περιττῶν ὁ πλου-
 τῶν οὐδ' αὖ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὸ χρήσασθαι τῇ
 πονηρίᾳ, ὅσην δύναμιν οὗτος. Εἰ τοίνυν καὶ βούλεται μᾶλλον
 καὶ δύναται, εὐδελον ὅτι μᾶλλον καὶ πλείονα ἐργάζεται.
 Οὐδὲ γὰρ οὕτω δέδοικεν ὁ πένης ὑπὲρ λιμοῦ, ὥς ὁ πλούσιος
 ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τῶν ὄντων τρέμει καὶ ἄγχεται, καὶ ὑπὲρ Ε
 τοῦ μηδέπω τὰ πάντων λαβεῖν. Ὅταν οὖν καὶ κενοδοξίας
 ἔσθήκη πλησίον, καὶ ὑπερηφανίας, καὶ φιλαργυρίας τῆς ρίζης
 τῶν κακῶν ἀπάντων· ποίαν ἔξει σωτηρίας ἐλπίδα, ἂν μὴ πολ-
 λὴν ἐπιδείξηται φιλοσοφίαν; πῶς δὲ βαδιεῖται τὴν στενὴν
 ὁδόν; Μὴ τοίνυν τὰς τῶν πολλῶν δόξας περιφέρωμεν, ἀλλὰ τὰ
 πράγματα ἐξετάζωμεν. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ὑπὲρ μὲν
 χρημάτων μὴ ἑτέροις πιστεῦναι, ἀλλ' ἀριθμῷ καὶ ψήφῳ τοῦτο
 ἐπιτρέπει· ὑπὲρ δὲ πραγμάτων ψηφίζομένους, ἀπλῶς ταῖς
 ἑτέρων^α παρασύρεσθαι δόξαις, καὶ ταῦτα ἀκριβῆ ζυγὸν ἀπάν- 537
 τῶν ἔχοντας, καὶ γνώμονα καὶ κανόνα, τῶν θεῶν νόμων τὴν
 ἀπόφασιν; Διὸ παρακαλῶ καὶ δέομαι πάντων ὑμῶν, ἀφέντες
 (625) τί τῷ δεῖνι^γ καὶ τῷ δεῖνι δοκεῖ περὶ τούτων, παρὰ τῶν γραφῶν
 ταῦτα ἅπαντα πυνθάνεσθε· καὶ τὸν ἀληθῆ πλοῦτον μαθόντες,
 τοῦτον διώκωμεν, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὃν
 γένοιτο πάντας ἡμᾶς^δ ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
 πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας Β
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ.

¹ Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἡδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα
 ἐπλεονεκτήσαμεν. Οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· προεῖρηκα
 γὰρ, ὥς καὶ προεῖπον, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἔστε εἰς τὸ
² συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

ΠΑΛΙΝ τὸν περὶ ἀγάπης κινεῖ λόγον, συστέλλων τὸ τραχύ

¹ Cap. VII. v. 2, 3.

^α ῥαπορίαν D.F. Mox ἐργάζεται B.C.D. ^β οὐδεὶς om. A.F. ^γ ἐργά-
 σεται A.B. ^δ περιβάλλεσθαι A.C. Post h. v. ἔξωθεν add. D. ^ε καὶ
 δύναται—μᾶλλον om. D. καὶ ante πλείονα om. C. ^ς ἄγχεται] εὐχεται D.
 Mox τὰ πάντα idem. ^ζ ἐσθήκη B.D. Sav. marg. εἰσθήκη A. ^η περι-
 σύρεσθαι C. ^θ γ καὶ τῷ δεῖνι om. F. Statim περὶ τούτων B. ^ι ἐπιτυχεῖν]
 ὁπολαῦσαι C.D. HOM. XIV. ^κ ἀποθανεῖν A.

C τῆς ἐπιτιμήσεως. Ἐπειδὴ γὰρ ἤλεγξε καὶ ὁ ἐπέπληξεν, ὡς
 φιλουμένοις μὲν, οὐχ ὁμοίως δὲ φιλοῦσιν, ἀλλ' ἀπορρηγνυμέ-
 νοις τῆς ἀγάπης τῆς αὐτοῦ, καὶ ἑτέροις ὁ φθόροις ἀναμιγνυμέ-
 νοις, πάλιν λεαίνει τὸ σφοδρὸν τῆς ἐπιτιμήσεως λέγων, “Χω-
 ρήσατε ἡμᾶς,” τουτέστι, φιλήσατε ἡμᾶς καὶ χάριν αἰτεῖ
 λαβεῖν ἀνεπαχθῆ, καὶ τοῖς παρέχουσι πρὸ τῶν λαμβανόντων
 λυσιτελῆ. Καὶ οὐκ εἶπε, φιλήσατε, ἀλλ' ἐλεεινότερον, “χωρή-
 σατε.” ὁ Τίς ἡμᾶς ἀπήλασε, φησί; τίς ἐξέβαλε τῆς διανοίας
 τῆς ὑμετέρας; πόθεν στενοχωρούμεθα ἐν ὑμῖν; Ἐπειδὴ γὰρ
 D εἶπεν ἀνωτέρω, “Στενοχωρεῖσθε ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν,”
 ἐνταῦθα ἡ αὐτὴ σαφέστερον δηλῶν εἰλεγε, “Χωρήσατε ἡμᾶς,”
 καὶ ταύτη πάλιν αὐτοὺς ἐφελκόμενος. Οὐδὲν γὰρ οὕτω ποιεῖ
 φιλίαν, ὡς τὸ μαθεῖν τὸν φιλοῦμενον ὅτι σφόδρα αὐτοῦ
 ἐφίεται τῆς ἀγάπης ὁ φιλῶν. “Οὐδένα ἠδικήσαμεν.” Ἡ Ὅρα
 πῶς πάλιν οὐ τίθησι τὰς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ ἀνεπαχθέστερον
 καὶ πληκτικώτερον ἐτέρως τὸν λόγον ποιεῖ. Ἀμα δὲ καὶ αἰνίτ-
 τεται τοὺς ψευδαποστόλους, “Οὐδένα ἠδικήσαμεν,” λέγων
 “οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν.” Τί ἐστίν,
 E “ἐφθείραμεν;” ἡ τουτέστιν, οὐδένα ἠπατήσαμεν ὥσπερ καὶ
 ἀλλαχοῦ λέγει, 2 “Μήποτε ὡς ὁ ὄφεις Εὐάν ἠπάτησεν, οὕτω
 φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν.” “Οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν.” οὐχ
 ἠρπάσαμεν, οὐκ ἐπενοήσαμεν. Καὶ οὐ λέγει τέως, τὰ καὶ τὰ
 ὠφελήσαμεν, ἀλλ' ἐντρεπτικώτερον ποιῶν τὸν λόγον, “οὐκ
 ἠδικήσαμεν,” φησί· μονονουχὶ λέγων, ὅτι εἰ καὶ μηδὲν ἡμεν
 εὐεργετηκότες, οὐδὲ οὕτως ἡμᾶς ἀποστρέφειν εἶδει· οὐδὲ
 γὰρ οὐ μικρὸν, οὐ μέγα ἔχετε ἡμῖν ἐγκαλεῖν. Εἰτα ἐπειδὴ
 ἦσθετο τῆς βαρύτητος, ἐπιδιορθοῦται πάλιν. Καὶ οὕτε
 538 ἐσίγησε καθάπαξ· “οὐ γὰρ ἂν διανέστησεν οὔτε ἀδιόρθωτον
 εἶασε τὸ τραχὺ τοῦ λόγου ὃ γὰρ ἂν πλέον ἐπληξε. Καὶ
 τί φησιν; “Οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω.” Πόθεν δηλον;
 “Προεῖρηκα γὰρ, φησὶν, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν ἔστε
 εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.” Μεγίστη φιλία αὕτη, ὅταν
 καὶ καταφρονούμενος, ἡ καὶ συναποθανεῖν αὐτοῖς καὶ συζῆν
 αἰρῇται. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς ἔστε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἀλλ'

2 2 Cor. xi. 3.

ὁ ἐπληξεν E. Mox τῆς αὐτοῦ omnes; τῆς αὐτοῦ Veron. Sav. ὁ φθοροῦς
 A. φθόγγος D. ὁ ἡμᾶς om. D. ὁ τίς ἡ. ἀ. φησί] ὡσεὶ ἔλεγε, τίς ἡ. ἀ. D.
 [αὐτὸ σαφ.] σαφ. αὐτὸ A.F. εἰ λέγει D. ὁ ὄφας B. ὁ τουτέστιν om.
 D. Mox ὅπερ pro ὥσπερ idem. ὁ οὐχ] τουτέστιν οὐχ D. ὁ ἐπενοήσα-
 μεν] ἐσολήσαμεν D. οὐκ ἐπενοήσαμεν om. B. ὁ οὐδὲ γὰρ οὐ μ., οὐ μ.] Sic
 Edd. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μ. οὐ μ. B. et a pr. m. A. οὐδὲ γὰρ μ. οὐδὲ μ. D. οὐδὲ
 γὰρ οὐδὲ μ. οὐδὲ μ. F. ὁ οὐ] οὐδὲ A. ὁ ἡ γὰρ] ἡ γὰρ A.B. ὁ ἀπο-
 θανεῖν A. ὁ καὶ om. A.

οὕτω, φησὶν, ὡς εἶπον. "Ενὶ γὰρ καὶ φιλεῖν, καὶ κινδύνους
 φεύγειν· ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτω. Καὶ ὅρα κἀνταῦθα σύνεστιν
 ἄφατον. "Οὐ γὰρ τὰ γεγενημένα ὑπὲρ αὐτῶν εἶπεν, ἵνα μὴ B
 δοξῇ πάλιν ὀνειδίζεσθαι, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἐπαγγέλλεται.
 "Ἄν γὰρ συμβῇ, φησὶν, ἐπενεχθῆναι κίνδυνον, πάντα ἔτοιμος
 ὑπὲρ ὑμῶν παθεῖν· καὶ οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ μοί τι καθ'
 ἑαυτὸ φαίνεται· ἀλλ' ἔνθα ἂν ᾗτε ὑμεῖς, τοῦτο ἐμοὶ προτιμό-
 τερον, καὶ θάνατος ζωῆς, καὶ ζωὴ θανάτου. "Ἀλλὰ τὸ μὲν
 ἀποθανεῖν δῆλον ὅτι φιλίας, τὸ δὲ ζῆν τίς οὐκ ἂν ἔλοιτο
 καὶ τῶν μὴ φίλων; Τίνος οὖν ἕνεκεν ὡς μέγα αὐτὸ τίθησι;
 "Οτι καὶ σφόδρα μέγα ἐστί. Πολλοὶ μὲν γὰρ κακῶς πράτ-
 τουσιν συναλγοῦσι τοῖς φίλοις, εὐδοκμοῦσι δὲ "οὔκετι συνή-
 δονται, ἀλλὰ φθοροῦσιν. "Ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς· ἀλλ' ἂν τε ἐν C
 συμφοραῖς ᾗτε, οὐ φοβούμεθα κοινωνῆσαι τῆς δυσμερείας ὑμῶν·
 ἂν τε καλῶς πράττητε, οὐ βαλλόμεθα τῷ φθόνῳ.

Εἴτα ἐπειδὴ συνεχῶς ταῦτα ἔστρεψε λέγων, "Οὐ στενο-
 χωρεῖσθε ἐν ἡμῖν," ^ω καὶ, "Στενοχωρεῖσθε ἐν τοῖς σπλάγχχοις
 ὑμῶν," καὶ, "Χωρήσατε ἡμᾶς," καὶ, "Πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς,"
 (626) καὶ, "Οὐδένα ἡδίκησαμεν," καὶ ἐδόκει πάντα ταῦτα αὐτῶν
 εἶναι ^κκατάγνωσις· ὅρα πῶς καὶ ἑτέρως τὸ βαρὺ τοῦτο παρα-
 μυθεῖται λέγων, ³ "Πολλὴ μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς." Διὰ
 τοῦτο τοιαῦτα τολμῶ, φησὶν, οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγων, ἀλλὰ D
 διὰ τὴν πολλὴν παρρησίαν· ὃ καὶ ἀνωτέρω δηλῶν ἔλεγε,
 "Πολλὴ μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν." Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε,
 φησὶν, ὅτι ἐπειδὴ ταῦτα λέγω, ὡς κατεγνωκῶς ὑμῶν καθάπαξ
 λέγω· σφόδρα γὰρ ἐφ' ὑμῖν καλλωπίζομαι καὶ καυχῶμαι·
 ἀλλὰ καὶ κηδόμενος, καὶ βουλόμενος ἐπιδόυναι μειζώως ὑμᾶς
 πρὸς ἀρετὴν. "Ο καὶ τοῖς Ἑβραίοις μετὰ πολλὴν ἐπιτίμησιν
 ἔλεγε· ⁴ "Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν τὰ κρείττονα, καὶ ἐχού-
 μενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. "Επιθυμοῦμεν δὲ ἕκα-
 στον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν, εἰς τὴν πληροφορίαν E
 τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους." Οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα, "Πολλὴ
 μοι ^κκαύχησις ὑπὲρ ὑμῶν." Πρὸς ἑτέρους καυχώμεθα, φησὶν,
 ὑπὲρ ὑμῶν. Εἶδες πῶς παρεμυθήσατο γνησίως; ² Καὶ οὐχ
 ἀπλῶς καυχῶμαι, φησὶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα. ^α Ἐπήγαγε γοῦν
 λέγων, ὅτι "Πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει." Ποία παρακλή-
 σεις; Τῇ παρ' ὑμῶν, ὅτι διορθωθέντες, διὰ τῶν ἔργων παρεκα-

3 v. 4.

4 Hebr. vi. 9. 11.

¹ οὐ] οὐδὲ A.F. ^κ γὰρ] γοῦν A.B.F. ^ι οὔκετι] οὐδὲ ὅλως B. Statim
 ἀλλὰ καὶ φθ. idem. ^ω καὶ om. B. καὶ στενοχ.] στενοχ.
 δὲ A. ² καταγνώσεις A. ³ ἡ καύχησις A. ⁴ καὶ om. D. ^α ἐπήγ.
 γ. λ.] τοῦτο γοῦν δηλῶν D. Μοχ ποία παρακλήσει om. D.F.

λέσατέ με. Τοῦτο φιλοῦντός ἐστι, καὶ ἐγκαλεῖν ὑπὲρ τοῦ μὴ φιλεῖσθαι, καὶ δεδοικέναι μὴ πέρα τοῦ μέτρου ἐγκαλέσας λυπήσῃ. Διὰ τοῦτό φησι, “Πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερ-
 539 περισσεύομαι τῇ χαρᾷ.” Ἀλλὰ ταῦτα δοκεῖ, φησὶν, ἐναντία εἶναι τοῖς πρώτοις. Ἀλλ’ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμβαίνοντα. Ταῦτα γὰρ ἐκεῖνα εὐπαράδεκτα ποιεῖ, καὶ ὁ διὰ τούτων ἔπαινος τὴν ἀπὸ τῶν ἐλέγχων ἐκείνων ὠφέλειαν γνησιωτέραν ἐργάζεται, ὑποκλέπτων αὐτῶν τὸ ὀδυνηρόν. Διὸ καὶ σφόδρα γνησίως κέχρηται τοῖς ῥήμασι τούτοις, καὶ φιλοτιμῶς. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, πεπλήρωμαι τῇ χαρᾷ, ἀλλὰ, “περισσεύομαι” μᾶλλον δὲ, ^β οὐδὲ περισσεύομαι, ἀλλὰ, “ὑπερπερισσεύομαι,” κἀντεῦθεν πάλιν δεικνὺς τὸν πόθον, ὅτι κἀν οὕτω ^γ φιλεῖται, ὥς χαίρειν καὶ ἀγάλλεσθαι, οὐδέπω ἡγείται φιλεῖσθαι, ὥς φιλεῖσθαι χρὴ, οὐδὲ τὸ πᾶν εἰληφέναι· οὕτως ἀκόρεστος τῷ σφόδρα φιλεῖν αὐτοὺς ἦν. Τὸ γὰρ παρὰ τῶν ^δ ἐρωμένων ὁπωσὺν φιλεῖσθαι, πολλὴν φέρει τὴν χαρὰν διὰ τὸ σφόδρα αὐτοὺς φιλεῖν. Ὡστε τοῦτο πάλιν τῆς ^ε αὐτοῦ ἀγάπης σημεῖον ἦν. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς παρακλησιᾶς φησι, “πεπλήρωμαι” ἀπέλαβον ὅπερ ὠφείλετό μοι· ἐπὶ δὲ τῆς χαρᾶς, “ὑπερπερισσεύομαι” τούτέστιν, ἡθύμησα πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ’ ἀπελογήσασθε ἀρκούντως, καὶ παρεμυθήσασθε· οὐδὲ γὰρ μόνον ἀνείλετέ μοι τὴν ὑπόθεσιν τῆς λύπης, ἀλλὰ καὶ χαρὰν ^ς ἐποίησατε πλείονα. Εἰτα δὴλὼν αὐτῆς τὸ μέγεθος, οὐ ^ζ τούτῳ μόνον δείκνυσιν αὐτὸ, τῷ εἰπεῖν, ὅτι “ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ,” ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπαγαγεῖν, ^ς “ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.” Τοσαύτη γὰρ ἦν ἡ δι’ ὑμᾶς ^η ἡμῖν ἡδονὴ γενομένη, ὥς μηδὲ τοσαύτη ἀμαυρωθῆναι θλίψει, ἀλλὰ τῇ περιουσίᾳ τοῦ οἰκείου μεγέθους περιγενέσθαι τῶν καταλαβόντων ἡμᾶς λυπηρῶν, καὶ μὴ ἀφείναι αἴσθησιν ἡμᾶς αὐτῶν λαβεῖν.

^δ “Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἢ σὰρξ ἡμῶν.” Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “τῇ θλίψει,” λέγει καὶ ποταπῇ θλίψει, καὶ ἐπαίρει ταύτην τῷ λόγῳ, ἵνα ^δ δείξῃ μεγάλην οὖσαν τὴν ἐκ τούτων παραμυθίαν καὶ χαρὰν, εἶγε τοσαύτην ἀπεκρούσατο ὀδύνην. “Ἀλλ’ ἐν παντὶ θλιβόμενοι.” Πῶς ἐν παντί; “Ἐξωθεν μάχαι” παρὰ τῶν ἀπίστων· “ἔσωθεν φόβοι” διὰ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν πιστῶν, μὴ παρασυρῶσιν. ^ι Οὐδὲ γὰρ παρὰ Κορινθίοις μόνον ^κ ταῦτα συνέβαιναν, ἀλλὰ καὶ ἄλλαχού. ^β “Ἀλλ’ ὁ παρακαλῶν τοὺς

^β v. 5.^β v. 6.^β οὐδὲ] οὐ D.^γ φιλεῖται A.B.^δ ἐρωμένων A.B.^ε αὐτοῦ D.^ζ τοῦτο A.B.D.F. ^η μοχ τὸ εἰπεῖν A.D.F. et τὸ ἐπαγαγεῖν A.F.^ς ἐπὶ] ἐν^θ F. ^ι ἡμῖν om. D.F.^κ οὐδὲ γὰρ π. K.] οὐ παρὰ K. δι D.^κ ταῦτα

B.D.F. τοιαῦτα vulgo.

ταπεινούς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Τίτου. Ἐπειδὴ
 ἡ γὰρ μεγάλη αὐτοῖς ἐμαρτύρησεν εἰπὼν, ἵνα μὴ δόξῃ κατα-
 κεύειν, μάρτυρα παράγει Τίτον τὸν ἀδελφόν, ὃς παρ' αὐτῶν Ε
 (627) ἀφίκετο πρὸς τὸν Παῦλον μετὰ τὴν προτέραν ἐπιστολὴν,
 διηγούμενος αὐτῷ τὰ τῆς αὐτῶν διορθώσεως. Σὺ δέ μοι σκόπει
 πῶς πανταχοῦ μέγα τίθεται τὴν παρουσίαν Τίτου. Καὶ γὰρ
 ἔμπροσθέν φησιν, “Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέ-
 λιον, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὔρεῖν με
 Τίτον τὸν ἀδελφόν μου” καὶ ἐνταῦθα πάλιν, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ
 Τίτου παρεκλήθημεν, ^m φησί. Καὶ γὰρ βούλεται ἀξιόπιστον
 αὐτοῖς καταστήσαι τὸν ἄνδρα, καὶ φίλον σφόδρα ποιῆσαι.
 Καὶ ὅρα πῶς ἀμφοτέρω κατασκευάζει. ⁿ Τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ⁵⁴⁰
 “οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου,” τὸ μέγεθος αὐτοῦ δεί-
 κνυσι τῆς ἀρετῆς· τῷ δὲ εἰπεῖν, ὅτι ἐπὶ τῇ θλίψει ἡμῶν ἡ
 παρουσία αὐτοῦ ἤρκεσεν ^o εἰς παραμυθίαν, ⁷ “οὐ μόνον δὲ ἐν
 τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῇ παρακλήσει, ἥ παρεκλήθη
 ἐφ' ὑμῖν,” οἰκειοὶ τοῖς Κορινθίοις τὸν ἄνδρα. Οὐδὲν γὰρ
 οὕτω φιλίας ποιεῖ καὶ συγκροτεῖ, ὥς τὸ δεξιὸν τι καὶ ὑγιὲς
 περὶ τίνος εἰπεῖν· ὃ καὶ Τίτῳ μαρτυρεῖ λέγων, ὅτι παραγε-
 νόμενος ἐπτέρωσεν ἡμᾶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς· τοιαῦτα περὶ ὑμῶν
 ἀπήγγειλε. Διὰ τοῦτο ἡ παρουσία αὐτοῦ ἡψφρανε ἡμᾶς. B
 Οὐ γὰρ μόνον ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἡσθημεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
 τῇ παρακλήσει, ἥ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν. Καὶ πῶς παρεκλήθη;
 Διὰ τῆς ἀρετῆς ὑμῶν, διὰ τῶν κατορθωμάτων. Διὸ καὶ ἐπά-
 γει, “Ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὄδυρ-
 μόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ.” Ταῦτα αὐτὸν ἡψφρανε,
 φησί, ταῦτα παρεκάλεσεν. Εἶδες πῶς καὶ αὐτὸν δείκνυσιν
 αὐτῶν σφοδρὸν ἐραστὴν, εἶγε τὴν ἐκείνων εὐδοκίμησιν οἰκείαν
 παράκλησιν εἶναι ἡγεῖται, καὶ ὥς ἐπ' οἰκείοις ἀγαθοῖς ἐλθὼν
 ἐκαυχάτο παρὰ Παύλῳ; Καὶ ὅρα πῶς αὐτὰ θερμῶς ἀπαγγέλλ- C
 λει· “τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὄδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον.”
 Εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς πειθεῖν καὶ ἀλγεῖν, τί οὕτως ἡδυσχέρανεν
 ὁ μακάριος Παῦλος, τί τοσοῦτον ἀπέστη χρόνον. Διὸ οὐδὲ
 ἀπλῶς εἶπε, δάκρυα, ἀλλ', “ὄδυρμόν,” οὐδὲ ἐπιθυμίαν, ἀλλ',
 “ἐπιπόθησιν,” οὐδὲ ὀργήν, ἀλλὰ, “ζῆλον,” καὶ ζῆλον πάλιν
 τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸν ἐκ τοῦ πεπορευκότος, τὸν ἐκ τῶν κατη-
 γορούντων. Ἐπυρώθητε γὰρ, φησί, καὶ ἐξεκάητε δεξιήμεροί
 μου τὰ γράμματα. Διὰ ταῦτα περισσεύει τῇ χαρᾷ, διὰ ταῦτα

7 v. 7.

¹ γὰρ om. D. ^m φησί om. D. ⁿ τὸ μὲν et τὸ δὲ F.

[ἡ παραμυθία F. Post παραμυθίαν add. εἴτα ἐπάγει D.

D. ^o εἰς παραμυ-^q ἡδυσχέρανεν A.^r ἐκ] ὑπὲρ B. Sav. marg.^u αὐτὸν] εἰπὼν

Δ πεπλήρωται τῇ παρακλήσει, ὅτι αὐτῶν καθήψατο. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ταῦτα οὐ πρὸς παραμυθίαν τῶν ἔμπροσθεν εἰρησθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ⁸ προτροπὴν τῶν κατωρθωκότων αὐτά. Καὶ γὰρ εἰ καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐγκλήμασιν εἶναι τινες ὑπεύθυνους ἡγοῦμαι, καὶ τῶν ἐπαίνων τούτων ἀναξίους· ἀλλ' ὅμως αὐτοὺς οὐ διαιρεῖ, ¹ ἀλλὰ κοινὰ τίθησι καὶ τὰ ἐγκώμια καὶ τὰ ἐγκλήματα, διδοὺς τῷ συνειδότη τῶν ἀκούοντων ἐπιλέξασθαι τὰ οἰκεία. Οὕτω γὰρ κακεῖνα ἀνεπαχθῇ ἐγίνετο, καὶ ταῦτα εἰς ζῆλον ἤγε πολύν.

Ε Ὡς καὶ νῦν χρὴ τοὺς ἐγκαλουμένους διακείσθαι, θρηνεῖν καὶ οὐδύρεσθαι, οὕτω τοὺς διδασκάλους ποθεῖν, οὕτω μᾶλλον πατέρων ἐπιζητεῖν. Δι' ἐκείνων μὲν γὰρ τὸ ζῆν, ² διὰ δὲ τούτων τὸ καλῶς ζῆν γίνεται. Οὕτω χρὴ φέρειν ἐπιτιμήσεις πατέρων, ³ οὕτω τοῖς προηγουμένοις συναλγεῖν ἐπὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας. Οὐ γὰρ ἐν αὐτοῖς κείται τὸ πᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐν ὑμῖν. Καὶ γὰρ ἴδῃ ὁ ἡμαρτηκὼς, ὅτι ἐπιτιμήθη μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς, ⁴ ἐκολακεύθη δὲ παρὰ τῶν ἀδελφῶν, ῥαθυμότερος γίνεται. Ἀλλ' ὅταν ὁ πατὴρ ἐπιτιμήσῃ, συνοργίσθητι καὶ ⁵⁴¹ σὺ, εἴτε ὡς ἀδελφοῦ κηδόμενος, εἴτε ὡς ⁵ πατρὶ συναγανακτῶν μόνον ἐπίδειξαι πολλὴν τὴν σπουδὴν, καὶ πένθησον, μὴ ὅτι ἐπιτιμήθη, ἀλλ' ⁶ ὅτι ἡμαρτεν. Ἄν δὲ οἰκοδομήσω μὲν ἐγὼ κατελῦσιν δὲ σὺ, τί ὠφελήσωμεν πλέον ⁷ ἢ κόπους; Μᾶλλον δὲ οὐ μέχρι τούτου σοι τὰ τῆς ζημίας, ἀλλὰ καὶ κόλασιν ἄγεις ἐπὶ σαντόν. Ὁ γὰρ κωλύων τὸ τραῦμα θεραπευθῆναι, τοῦ πεποικηκότος αὐτὸ οὐκ ἐλάττονα ἔχει ⁸ κόλασιν, ἀλλὰ καὶ μέζονα. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον πληῖσαι, καὶ τὸ πληγὴν κωλύσαι θεραπευθῆναι· τοῦτο μὲν γὰρ θάνατον τίκει πάντως, Β ἐκεῖνο δὲ οὐ πάντως. Ταῦτα δὲ μοι εἴρηται πρὸς ὑμᾶς, ἵνα συνοργίζησθε τοῖς ἄρχουσιν, ἐφ' οἷς δικαίως ἀγανακτοῦσιν ἵν', ὅταν ἴδῃτε τινα ἐπιτιμώμενον, πάντες ἀποστρέψῃσθε μειζόνως ἢ ὁ διδάσκαλος. Ὑμᾶς φοβεῖσθω μᾶλλον ἢ τοὺς ἄρχοντας ὁ πεπλημμελῆκώς. Ἄν μὲν γὰρ τὸν διδάσκαλον φοβηθῇ μόνον, ταχέως ἀμαρτήσεται· ἂν δὲ τοσοῦτους ὀφθαλμοὺς περιστέλληται, τосαῦτα στόματα, ἐν πλείονι ἔσται ἀσφαλεία. Ὡς περ γὰρ, εἰ μὴ ταῦτα ⁹ ποιῶμεν, τὴν ἐσχάτην

⁸ προκοπὴν Α. προσκοπὴν F. ¹ ἀλλά] + καὶ Α. F. ² HΘΙΚΟΝ. Περὶ ἐπιτιμίων. Veron. ³ καὶ νῦν χρὴ] δεῖ καὶ νῦν D. ⁴ διὰ τούτων δὲ Α. F. ⁵ οὕτω τοῖς πρ.] τοὺς προηγουμένους ποιεῖν C. Post προηγουμένοις vulgo κεί addunt χρῶν, repugnantibus libris. [χρῶν] Sav. ⁶ ἐκολάσθη (sic) Α. ⁷ πατρὶ] πατὴρ F. Mox ἐπίδειξον D. ⁸ ὅτι] + καὶ F. ⁹ ἢ] ἀλλ' ἢ Α. F. ¹⁰ κόλασιν] τὴν κόλασιν C. D. ¹¹ ποιῶμεν Α. B. C. Mox δώσωμεν B. et p. p. κοινωνήσωμεν Α. B.

δόσωμεν δίκην· οὕτως, εἰ ταῦτα ἐργαζόμεθα, τοῦ κέρδους τοῦ C
ἐπὶ τῇ διορθώσει κοινωνήσωμεν. Οὕτω τοίνυν ποιῶμεν· καὶ
εἶπη τις, ὅτι φιλανθρωπέυσαι τὸν ἀδελφόν, τοῦτο πρέπει
Χριστιανοῖς· μανθανέτω, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος φιλανθρωπεύεται,
οὐκ ἐκεῖνος ὁ πρὸ τοῦ καιροῦ ἡ χαλῶν αὐτὸν, καὶ ἡμῶς ἀφίεις
αἰσθησιν λαβεῖν τοῦ πλημμελήματος. Τίς γάρ, εἰπέ μοι,
τὸν ἡ πυρεταίνοντα καὶ φρενίτιδι κατεχόμενον ἐλεεῖ, ὁ κατα-
κλίνων ἐπὶ τῆς εὐνῆς, καὶ δεσμῶν, καὶ ἰστίων καὶ ποτῶν τῶν
οὐ προσηκόντων ἀπάγων, ἢ ὁ διδοὺς ἀκράτου ἐμφορηθῆναι,
καὶ ἐν ἐξουσίᾳ κελεύει εἶναι, καὶ πάντα ποιεῖν ἅπερ τὸν ὑγιαί-
νοντα δεῖ; Οὐχὶ οὗτος μὲν καὶ ἐπιτρίβει τὸ νόσημα, ὁ δοκῶν
φιλανθρωπεύεσθαι, ἐκεῖνος δὲ διορθοῦται; Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα D
ἡ ψηφίζόμεθα. Καὶ γὰρ φιλανθρωπίας ἐστὶ τὸ μὴ πανταχοῦ
χαρίζεσθαι τοῖς κάμνουσι, μηδὲ κολακεύειν τὰς ἀτόπους αὐτῶν
ἐπιθυμίας. Οὐδεὶς οὕτως ἐφίλει τὸν ἡ πορνεύσαντα παρὰ Κο-
ρινθίους, ὡς Παῦλος, ὁ κελεύων αὐτὸν παραδοῦναι τῷ Σατανᾷ·
οὐδεὶς οὕτως αὐτὸν ἐμίσει, ὡς οἱ συγκροτοῦντες καὶ θεραπεύον-
τες· καὶ τὸ πέρας ἔδειξεν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ αὐτὸν καὶ ἐφύση-
σαν, καὶ τὴν φλεγμονὴν μείζονα εἰργάσαντο· οὗτος δὲ καὶ
ἡ κατέστειλε, καὶ οὐκ ἀπέστη, ἕως πρὸς καθαρὰν ὑγίειαν ἤγαγε.
Καὶ οἱ μὲν τῷ ὄντι κακῶ προσετίθεσαν, οὗτος δὲ καὶ τὸ ἐξ E
ἀρχῆς γενόμενον ἀνέσπασε. Τούτους καὶ ἡμεῖς μάθωμεν τῆς
φιλανθρωπίας τοὺς νόμους. Καὶ γὰρ ἔππον ἂν ἴδῃς κατὰ
κρημνῶν φερόμενον, χαλινὸν ἐμβάλλεις, καὶ ἀναχαίτιζεις μετὰ
σφοδρότητος, καὶ μαστίζεις πολλάκις· καίτοιγε ἡ τοῦτο κόλα-
σις ἐστίν, ἀλλ' ἡ κόλασις αὕτη σωτηρίας μήτηρ ἐστίν. Οὕτω
καὶ ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων ποιήσον. Δῆσον τὸν πλημμελή-
σαντα, ἕως ἂν ἐξιλεώσῃ τὸν θεόν· μὴ ἀφῆς λελυμένον, ἵνα
μὴ πλέον δεθῇ τῇ τοῦ θεοῦ ὀργῇ. Ἄν ἐγὼ δῆσω, ὁ θεὸς 542
οὐκέτι δεσμεῖ· ἂν ἡ δὲ ἐγὼ μὴ δῆσω, τὰ ἄρρηκτα αὐτὸν μένει
δεσμά. 8· Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.”
Μὴ δὴ ὡμότητος εἶναι νόμιζε τὸ τοιοῦτον καὶ ἀπανθρωπίας,
ἀλλὰ τῆς ἁκρας ἡμερότητος, καὶ τῆς ἀρίστης ἰατρείας, καὶ
πολλῆς τῆς κηδεμονίας. Ἄλλ' ἱκανὸν ἔδοσαν χρόνον ἡ τιμω-
ρίαν, φησί. Πόσον, εἰπέ μοι; ἐν αὐτὸν, καὶ ἡ ἔτη δύο καὶ

8 1 Cor. xi. 31.

† εἶπη A.C.F. εἶποι vulgo. ἡ φιλανθρωπεύεσθαι C.D. Statim πρὸς τὸν
ἀδελφόν D. ἡ χαλῶν] καλῶν vulgo. Vid. Annot. ἡ μῶς] μὴ B. Mox
εἰπέ om. idem. ἡ πυρεταίνοντα A.B.C. ἡ ιστίων F. ἡ Sic C. ψηφι-
ζόμεθα vulgo. ἡ πεπορνευκότα B. ἡ Sic C.D. κατέστειλε Edd.
ἡ τοῦτο om. A. ἡ δὲ om. B. ἡ τιμωρίας A.C.F. Vulgatum tuetur
Floril. p. 459. (Tom. xii. p. 635 E.) ἡ ἔτη] ἔτι F.

τρία; Ἄλλ' οὐ τοῦτο ζητῶ ἑχρόνου πληθος, ἀλλὰ ψυχῆς
διόρθωσιν. Τοῦτο τοίνυν ἐπίδειξον, εἰ κατενύγησαν, εἰ μετε-
B βάλλοντο, καὶ τὸ πᾶν γέγονεν ὡς ἂν μὴ τοῦτο ἦ, οὐδὲν ὄφελος
τοῦ χρόνου. Οὐδὲ γὰρ εἰ πολλάκις ἐπεδέθη τὸ τραῦμα ζητού-
μεν, ἀλλ' εἰ ὧνσέ τι ὁ δεσμός. Εἰ μὲν ὃν ὠφέλησε καὶ ἐν
χρόνῳ βραχεῖ, μηκέτι προσκείσθω· εἰ δὲ ὡ μὴδὲν ὧνησε, καὶ
μετὰ δέκα ἐνιαυτοὺς ἔτι προσκείσθω· καὶ ὅρος οὗτος ἔστω
λύσεως, τοῦ δεδεμένου τὸ κέρδος. Ἄν οὕτω καὶ ἡμῶν αὐτῶν
καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιμελώμεθα, καὶ μὴ πρὸς ἀνθρώπων βλέπωμεν
δόξαν καὶ αἰσχύνην, ἀλλὰ τὴν ἐκεῖ κόλασιν καὶ τὸ ὄνειδος
ἐννοοῦντες, καὶ πρὸ πάντων τὸ τὸν θεὸν παροξύνεσθαι, ὁ σφά-
δρα τῆς μετανοίας ἐπιτιθώμεν τὰ φάρμακα· καὶ ἐπὶ τὴν καθα-
C ρὰν ἥξομεν ὑγίειαν ταχέως, καὶ τῶν μελλόντων ὅ ἐπιτευξόμεθα
ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὅ ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φι-
λανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ
ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ.

D Ὡστε εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ ἂ μεταμέλομαι,
εἰ καὶ μετεμελόμην.

ΑΠΟΛΟΓΕΙΤΑΙ λοιπὸν ὑπὲρ τῆς ἐπιστολῆς, ὅτε ἀκίν- (629)
δυνον ἦν αὐτοὺς θεραπεύειν, τῆς ἁμαρτίας διορθωθείσης, καὶ
δείκνυσι τοῦ πράγματος τὴν ὠφέλειαν. Ἐποίησε μὲν γὰρ
αὐτὸ καὶ ἔμπροσθεν, εἰπὼν, “Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ
συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν
ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω ὅ περὶ ὑμᾶς.” Ποιεῖ δὲ αὐτὸ καὶ
E νῦν, διὰ πλειόνων τοῦτο αὐτὸ κατασκευάζων. Καὶ οὐκ εἶπε,
πρότερον μὲν μετεμελόμην, νῦν δὲ οὐ μεταμέλομαι· ἀλλὰ πῶς;
Οὐ μεταμέλομαι ὃ νῦν, εἰ καὶ μετεμελόμην. Εἰ καὶ τοιαῦτα ἦν,
φησὶ, τὰ γεγραμμένα παρ' ἐμοῦ, ὡς ὑπερβαίνειν τὸ ἑ μέτρον
τῆς ἐπιτιμήσεως, καὶ ποιῆσαι ἱ με μεταμεληθῆναι· ἀλλὰ τὸ
πολὺ κέρδος τὸ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔῃ με μεταμεληθῆναι. Ταῦτα δὲ

1 Cap. VII. v. 8.

† χρόνου πλ.] πλ. χρόνων C. Statim ἀλλὰ καὶ ψυχῆς D. ὃν γὰρ A. Mox προκείσθω bis idem. ὡ μὴδὲν] μὴ B. ὁ σφάδρα] καὶ σφάδρα C.D. ὡ γεξόμεθα B. ὅ ἐπιτυχεῖν] μετασχεῖν C.D. ὧν—ἐπιτυχεῖν om. A. HOM. XV. ἂ μεταμελώμαι semper A. ὅ περὶ ὑμᾶς] Sic A.D.F. et Veron. περισσotέρως εἰς ὑμᾶς B. editum a Sav. Ben. ὅ τουτο omnes. Legebatur οὕτως. ὃ νῦν om. D. ἑ μέτρον A.B. cum Catena. Edelbatur μέτριον. ἱ με om. D. Mox με om. B.D.

ἔλεγεν, οὐχ ὡς ἀμέτρως ἐπιτιμήσας, ἀλλὰ τὰ ἐγκώμια αὐτῶν
 αὖξων. Τοσαύτην γὰρ ἐπεδείξασθε τὴν διόρθωσιν, φησὶν, ὡς,
 εἰ καὶ ἔτυχον σφοδρότερον πλήξας οὕτως, ὡς καὶ καταγινῶναι
 ἑμαυτοῦ, ἐπαινεῖν με νῦν ἑμαυτὸν ἀπὸ τοῦ τέλους. ⁸ Καθάπερ 543
 ἐπὶ τῶν παιδίων, ὅταν δέξηται θεραπείαν λυποῦσαν, οἰονεῖ
 τομὴν, ἢ καῦσιν, ἢ πικρὸν φάρμακον, ἀδεῶς αὐτὰ λοιπὸν κολα-
 κούμεν· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ^h ποιεῖ. “Βλέπω γάρ, ὅτι ἡ
 ἐπιστολὴ ἐκέλευε, εἰ καὶ πρὸς ὦραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. ² Νῦν
 χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ’ ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν.”
 Εἰπὼν ὅτι “οὐ μεταμέλομαι,” λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, τὸ χρή-
 σιμον τιθεῖς τὸ ἀπὸ τῶν γραμμάτων, καὶ ⁱ συνετῶς ἀπολογού-
 μενος καὶ λέγων, “εἰ καὶ πρὸς ὦραν.” Τὸ μὲν γὰρ λυπηρὸν
 βραχὺ, τὸ δὲ ὠφέλιμον διηκεές. Καὶ τὸ μὲν ἀκόλουθον ^k ἦν
 εἰπεῖν, εἰ καὶ πρὸς ὦραν ἐλύπησεν ὑμᾶς, ἀλλὰ διαπαντός ^B
 ἠψφρανεῖν ὑμᾶς, καὶ ὠφέλησεν. Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο· ἀλλὰ
 πρὶν ἢ τὸ κέρδος εἰπεῖν, μεταβαίνει πάλιν ἐπὶ τὰ ἐγκώμια
 αὐτῶν, καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἑαυτοῦ κηδεμονίας, λέγων· “Νῦν
 χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε” τί γάρ μοι κέρδος ἀπὸ τοῦ λυπη-
 θῆναι ὑμᾶς; “ἀλλ’ ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν” ὅτι ἔσχε τι
 κέρδος ἢ λύπη. Ἐπεὶ καὶ ^l πατὴρ ὅταν ἴδῃ παῖδα τεμνόμενον,
 οὐχ ὅτι ὀδυνᾶται χαίρει, ἀλλ’ ὅτι διορθοῦται· οὕτω καὶ οὗτος.
 Ὅρα ^m δὲ πῶς ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἐπ’ αὐτοὺς μεταφέρει τὸ
 πᾶν κατόρθωμα, καὶ τὸ ⁿ μὲν λυπηρὸν τῇ ἐπιστολῇ λογίζεται, ^C
 ὅτι πρὸς ὦραν ἐλύπησεν ὑμᾶς, λέγων, τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς χρήσιμον
 εἶναι αὐτῶν κατόρθωμά φησιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι διώρθωσεν
 ὑμᾶς ἡ ἐπιστολὴ, εἰ καὶ οὕτως εἶχεν, ἀλλ’, “ὅτι ἐλυπήθητε εἰς
 μετάνοιαν.” “Ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ἐξ
 ἡμῶν ζημιωθῆτε.” Εἶδες σύνεσιν ἄφατον; Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο
 ἐποιήσαμεν, φησὶν, ἐζημιώσαμεν ἂν ὑμᾶς. Καὶ τὸ μὲν κατόρ-
 θωμα αὐτῶν φησιν εἶναι, τὴν δὲ ζημίαν αὐτοῦ, εἴπερ ἐσιώπησεν.
 Εἰ γὰρ μέλλουσιν ἐξ ἐπιπλήξεως διορθοῦσθαι, εἰ μὴ ^o ἐπε-
 πλήξαμεν, ἐζημιώσαμεν ἂν ὑμᾶς· καὶ οὐχὶ παρ’ ὑμᾶς μόνον, ^D
 ἀλλὰ καὶ παρ’ ἡμᾶς ἂν ἡ βλάβη γέγονε. Καθάπερ γὰρ ὁ μὴ
 διδοὺς τῷ ἐμπόρῳ τὰ πρὸς τὴν ναυτιλίαν, αὐτὸς ^p ἐστὶν ὁ τὴν
 ζημίαν ποιῶν· οὕτω καὶ ἡμεῖς, εἰ μὴ παρέσχομεν ὑμῖν τὰς
 ἀφορμὰς τῆς μετανοίας, ἐζημιώσαμεν ἂν ὑμᾶς. Ὅρα ^q ὅτι τὸ

2 v. 9.

⁸ καθάπερ γὰρ ἐπὶ Edd. γὰρ om. A.B.F.μεταμέλομαι, φησὶ πῶς; D.
πατὴρ F. ^m δὲ om. B.
ἔαμεν B. ^p ἐστὶν A.ⁱ συνετῶς D.ⁿ μὲν, quod aberat, habet D.^h ποιεῖ] + καὶ λυπήσας, οὐ^k ἦν om. Λ.^l ὁ^o ἐπλή-

μὴ ἐπιτιμᾶν τοῖς ἁμαρτάνουσι, ζημία ἐστὶ καὶ τῷ διδασκάλῳ καὶ τῷ μαθητῇ;

3. “Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται.” Διὰ τοῦτό φησιν, εἰ καὶ μετεμелόμην, πρὶν ἢ τὸν καρπὸν ἰδεῖν καὶ τὸ κέρδος ὅσον, οὐ μεταμέλομαι νῦν. Τοιοῦτον ἡ γὰρ ἢ κατὰ θεὸν λύπη. Καὶ λοιπὸν περὶ αὐτῆς φιλοσοφεῖ, δεικνύς ὅτι οὐ πανταχοῦ χαλεπὸν ἡ λύπη, ἀλλ’ ὅταν κατὰ κόσμον γίνηται. Τί δέ ἐστι, “κατὰ κόσμον;” Ἐὰν λυπηθῇς διὰ χρήματα, διὰ δόξαν, διὰ τὸν ἀπελθόντα, πάντα ἑκείνα κατὰ κόσμον. Διὸ καὶ θάνατον ποιεῖ. Ὁ γὰρ διὰ δόξαν λυπούμενος, φθονεῖ, καὶ ἀναγκάζεται πολλὰκις ἀπολέσθαι ὅταν καὶ ὁ Κάϊν ἐλυπήθη λύπην, ὅταν ὁ (630)
544 Ἡσαΐ. Ἡ γὰρ οὖν κατὰ κόσμον ἡ λύπη λέγει ταύτην, τὴν ἐπὶ βλάβῃ τῶν λυπουμένων. Καὶ γὰρ εἰς ἁμαρτίας μόνον ἢ λύπη χρήσιμον καὶ τοῦτο δῆλον ἐντεῦθεν. Ὁ λυπούμενος ὑπὲρ χρημάτων ἀπωλείας, τὴν ζημίαν οὐ λυεῖ. Ὁ λυπούμενος ὑπὲρ τετελευτηκότος, τὸν κείμενον οὐκ ἀνίστησιν. Ὁ λυπούμενος ἐπὶ νόσῳ, οὐ μόνον οὐ διορθοῦται, ἀλλὰ καὶ ἐπιτρίβει τὸ νόσημα. Ὁ λυπούμενος ἐφ’ ἁμαρτίαις, οὗτος μόνος ἀνεί τι πλέον ἀπὸ τῆς λύπης. δαπανᾷ γὰρ καὶ ἀφανίζει τὰς ἁμαρτίας. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τοῦτο κατεσκευάσται τὸ φάρμακον, ἐνταῦθα Βίς ἰσχύει μόνον καὶ τὴν ὠφέλειαν ἐπιδείκνυνται, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων καὶ βλάβει. Καὶ μὴν ὁ Κάϊν, φησὶ, διὰ τὸ μὴ παρὰ τῷ θεῷ εὐδοκίμειν, ἐλυπέτο. Οὐ διὰ τοῦτο, ἀλλ’ ἐπειδὴ τὸν ἀδελφὸν εἶδε λάμποντα. ἐπεὶ, εἰ διὰ τοῦτο ἤλγει, ζηλοῦν εἶδει, καὶ συγχαίρειν ἐκείνῳ. ἰνὶ δὲ ἀλγῶν, εἰδείκνυ κατὰ κόσμον λυπούμενος. Ἀλλ’ οὐχ ὁ Δαυὶδ οὕτως, οὐδὲ ὁ Πέτρος, οὐδὲ τῶν δικαίων ἕκαστος. Ὡς Διὸ ἠυδοκίμουν, ἢ ὑπὲρ οἰκείων, ἢ ὑπὲρ ἁλλοτρίων ἀλγοῦντες ἁμαρτημάτων. Καίτοι τί λύπης φορτικώτερον; ἀλλ’ ὅταν κατὰ θεὸν γίνηται, τῆς ἐν τῷ κόσμῳ χαρᾶς βελτίων ἐστίν. Αὕτη μὲν γὰρ εἰς οὐδὲν τελευτᾷ, ἐκείνη δὲ, “μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται.” Καὶ γὰρ τὸ θαυμαστόν αὐτῆς τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐδ’ ἂν μετανόησεν τις ἀλγίστας οὕτως ὃ μάλιστα τῆς κοσμικῆς λύπης ἰδίον ἐστὶ. Τί γὰρ παιδὸς ποθεινότερον γυναικίου; τί δὲ ἀλγεινότερον τῆς τοιαύτης τελευτῆς; Ἀλλ’ ὅμως οἱ ἐν ἀκμῇ τοῦ πένθους μηδενὸς ἀνεχόμενοι πατέρες, καὶ κατακόπτοντες

3 v. 10.

ἡ γὰρ οἱ. Α. ἡ λύπη Α. F. ἑκείνα] + διὰ δόξαν καὶ Α. τὴν οὖν κ. κ.] κατὰ κόσμον οὖν D. ἡ λύπη Α. ταύτην] ἐλυπήθη λύπην F. ὁ λυπούμενος] + γινόμενος D. Statim subiungit: ὅτι δὲ εἰς ἁμαρτίας μ. ἢ λ. χ. δῆλον ἐντεῦθεν. ἁμαρτίαν Α. ἰδίον] + καὶ Α. κατεργάζεται omnes cum marg. Sav. ἐργάζεται Edd.

ἐαυτοὺς, οὗτοι μετὰ χρόνον μετανοοῦσιν, ἐπειδὴ ἀμέτρως ἤλγησαν, ὡς ^a οὐδὲν ὀνήσαντες ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μειζόνως ἐαυτοὺς ἐπιτρίψαντες. Ἄλλ' οὐχ ἡ κατὰ θεὸν λύπη τοιαύτη· ἀλλ' ^D ἔχει δύο πλεονεκτήματα, τὸ μὴ καταγινώσκεισθαι ἐφ' οἷς ἀλγεῖ τις, καὶ τὸ τὴν λύπην ταύτην εἰς σωτηρίαν τελευτᾶν· ὧν ἐκατέρων ἐκείνη ἐστέρηται. Καὶ γὰρ εἰς βλάβην ἀλγοῦσι, καὶ μετὰ τὸ ἀλγεῖν σφόδρα καταγινώσκουσιν ἐαυτῶν, μέγιστον τοῦτο σημεῖον ἐκφέροντες τοῦ ἐπὶ βλάβῃ τοῦτο ποιῆσαι. Ἡ δὲ κατὰ θεὸν τὸνναντίον· διὸ καὶ ἔλεγε, “μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται.” Οὐδεὶς γὰρ ἐαυτοῦ καταγνώσεται, εἰ μὴ λυπηθῇ ἐφ' ἁμαρτίαν, ^b εἰ μὴ πενήσῃ καὶ ἐαυτὸν συντρίψῃ. Ὅπερ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος εἰπὼν, οὐ δεῖται ^E ἐτέρωθεν τὸ ὑπόδειγμα παραγαγεῖν ὧν εἶπεν, οὐδὲ τοὺς ἐν ταῖς παλαιαῖς ἱστορίαις λυπηθέντας παρενεγκεῖν εἰς μέσον, ^d ἀλλ' αὐτοὺς Κορινθίους παράγει· καὶ ἀφ' ὧν ἐποίησαν, ἀπὸ τούτων τὴν ἀπόδειξιν παρέχεται, ἵνα καὶ μετ' ἐγκωμίων αὐτοὺς παιδέσῃ, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐπισπᾶσθαι. ⁴ “Ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, αὐτὸ τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσῃν κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν;” Οὐ μόνον γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐνέβαλεν ὑμᾶς εἰς τὸ καταγινῶναι ἐαυτῶν ἢ ἀθυμία, ὡς εἰκὴ τοῦτο πεπειρηκότων, ἀλλὰ καὶ σπουδαιοτέρους ἐποίησεν. Εἰτα λέγει τῆς σπουδῆς ⁵⁴⁵ τὰ τεκμήρια. “Ἀλλὰ ἀπολογία” πρὸς ἐμέ. “Ἀλλὰ ἀγανάκτησιν” πρὸς ἐκείνον τὸν ἡμαρτηκότα. “Ἀλλὰ φόβον.” Καὶ ^e γὰρ σφόδρα δεδοικότες ἦν ἡ τοσαύτη σπουδὴ καὶ ἡ ταχίστη διόρθωσις. Καὶ ἵνα μὴ δόξῃ ἐπαίρειν ἐαυτὸν, ὅρα πῶς ταχέως αὐτὸ παρεμυθίσαστο εἰπὼν, “Ἄλλ' ἐπιβόησιν” τὴν εἰς ἐμέ. “Ἀλλὰ ζῆλον” τὸν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ. “Ἄλλ' ἐκδίκησιν” καὶ γὰρ ἐξεδίκησατε τοὺς τοῦ θεοῦ νόμους ὑβρισθέντας. “Ἐν παντὶ συνεστήσατε ἐαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι ἐν τῷ πράγματι.” Οὐχὶ τῷ μὴ τολμῆσαι ^f μόνον· τοῦτο γὰρ πρόδηλον ^B ἦν· ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ συνήδεσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ ἔλεγε, ⁵ “Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ,” ἐνταῦθά φησι, καὶ ταύτης ἐαυτοὺς ^h ἀπηλλάξατε τῆς ὑποψίας, οὐχὶ τῷ μὴ ἐπαινεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπιτιμῆσαι καὶ ἀγανακτῆσαι.

⁶ “⁷ Ἀρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος,

⁴ v. 11.

^b 1 Cor. v. 2.

⁶ v. 12.

^a οὐδὲ νοήσαντες F. ^b εἰ μὴ καὶ ἐαυτὸν πενήσῃ καὶ συντρίψῃ A. εἰ μὴ καὶ αὐτὸν συντρίψῃ καὶ πενήσῃ F. ^c ταῖς vulgo deest. Habent A.B. ^d ἀλλ' αὐτοὺς] ἀλλὰ τοὺς B. Sav. marg. ^e γὰρ om. D. ^f ταχέως D. ^g μόνον om. F. Statim γὰρ om. A.F. ^h ἀπαλλάξατε Edd. ante Ben. ἀπηλλάξατε A.B.F.

οὐδὲ ἔνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος.” Ἰνα γὰρ μὴ λέγωσι, τί οὖν ἡμῶν ἐπιτιμᾶς, εἰ ἀγνοῖ ἡμεν ἐπὶ τῷ πράγματι; πρὸς τοῦτο ἰστα-
μενος καὶ ἀνωτέρω, καὶ προδικιούμενος αὐτό, ἔλεγεν ἄπερ
C ἔλεγεν, οἷον, “Οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην.” Τασού- (63)
τον γὰρ ἀπέχω τοῦ μετανοεῖν ἰ νῦν ἐφ’ οἷς ἔγραψα τότε, φησὶν,
ὅτι τότε μᾶλλον μετενόησα ἢ νῦν, ὅτε ἑαυτοὺς συνεστήσατε. Εἰ-
δες πάλιν αὐτοῦ τὸ βίαιον καὶ φιλόνεικον, πῶς εἰς τοῖναντίον τὸν
λόγον περιέτρεψεν; Ἐξ ὧν γὰρ ἐνόμιζον αὐτὸν διατετράφθαι
ὡς εἰκὴ ἐπιτιμῆσαντα, διὰ τὴν προκοπὴν αὐτῶν, ἀπὸ ^κ ταύτων
δείκνυσιν ὅτι παρρησιάζεσθαι αὐτὸν δίκαιον. Οὐδὲ γὰρ παραι-
τεῖται λοιπὸν χαρίζεσθαι ἁδεῶς, ὅταν ἐξῇ τοῦτο ποιεῖν. Ὁ
γὰρ τοιαῦτα λέγων ἀνωτέρω, ¹ ὅτι ⁷ “Ὁ κολλώμενος τῇ πόρῃ,
D ἐν σώμα ἔστι” καὶ, “Παράδοτε τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς
ὄλεθρον τῆς σαρκός” καὶ, “Πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ
ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστι” καὶ ὅσα τοιαῦτα πῶς
ἐνταυθὶ φησιν, “Οὐχ ἔνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ ἔνεκεν τοῦ
ἀδικηθέντος;” Οὐκ ἐναντιούμενος ἑαυτῷ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα
ἀκολουθῶν. Πῶς ἑαυτῷ ἀκολουθῶν; Ὅτι περισπούδαστον ἦν
αὐτῷ, δεῖξαι τὸ φίλτρον ὃ περὶ αὐτοὺς εἶχεν. Οὐ τοίνυν
ἄναιρεῖ τὸ κήδεσθαι ἐκείνου, ἀλλ’ ἐνδείκνυται καὶ τὴν ἀγάπην
E τὴν περὶ αὐτοὺς, ὅπερ ἔφην, καὶ ὅτι μείζων αὐτὸν κατέσεισε
φόβος περὶ πύσης τῆς ἐκκλησίας. Ἐδεδοίκει γὰρ μὴ ἐπι-
πλέον νεμηθῇ τὸ κακόν, καὶ ὁδῷ βαδίζον, ^μ ὅλην καταλάβῃ τὴν
ἐκκλησίαν. Διὸ καὶ ἔλεγε, ⁸ “Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα
ζυμοῖ.” Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τότε νῦν δέ, ἐπειδὴ κατώρθωσαν,
οὐκέτι αὐτὸ οὕτω τίθησιν, ἀλλ’ ἐτέρως· καὶ τὸ αὐτὸ μὲν
αἰνιττεται, γλυκύτερον δὲ μεταχειρίζει τὸν ^ν λόγον, λέγων,
“Ἐνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν
546 πρὸς ^ο ὑμᾶς.” Τουτέστιν, ἵνα εἰδῇτε πῶς ὑμᾶς φιλῶ. Τοῦτο
δὲ τὸ αὐτὸ μὲν ἐστὶ τῷ προτέρῳ, ἐτέρως δὲ ἐρμηνευθὲν, ἐτέραν
ἔδοξεν ἔμφασιν παρέχειν. Ἐπεὶ ὅτι τὸ αὐτὸ ἐστίν, ἀνάπτυσιν
αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν, καὶ οὐδὲν ὕψει τὸ μέσον. Ἐπειδὴ γὰρ
σφόδρα φιλῶ ὑμᾶς, φησὶν, ἐδεδοίκειν μὴ τι πάθῃτε ἐκείθεν
P ἁμῶν, μὴ αὐτοὶ δεξήσθε τὴν λύπην. Ὡσπερ οὖν ὅταν λέγῃ,
9 “Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;” οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι οὐ μέλει
9 οὐδὲ γὰρ ἐνι τι συστήναι τῶν ὄντων ^τ τῆς προνοίας ἀποστερηθῆν

7 1 Cor. vi. 16. v. 5. vi. 18.

8 1 Cor. v. 6.

9 1 Cor. ix. 9.

¹ νῦν om. B.D.F.^κ τούτων] τότε F.¹ ὅτι om. F.^μ ὅλην A.B.

ὅλον Veron. Sav.

^ν λόγον] + ἔνεκεν A.^ο ὑμᾶς] + ἐνώπιον τοῦ θεοῦ D.

Monq. σ.

^π αἰδῆς F.⁹ οὐδὲ] οὐ Edd.^τ τῆς πρ. α. τοῦ θ.] ἀνευ τῆς

τοῦ θεοῦ προνοίας B. Sav. marg. γρ. τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας ἀποστερηθῆν B. marg.

τοῦ θεοῦ· ἀλλ' ὅτι οὐ προηγουμένως διὰ τοὺς βόας ἐνομοθέτει· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, πρῶτον μὲν δι' ὑμᾶς ἔγραφον, δεύτερον δὲ Β καὶ δι' ἐκείνον. Καὶ * εἶχον μὲν τὴν ἀγάπην ἐν ἑαυτῷ, καὶ χωρὶς τῆς ἐπιστολῆς, φησὶν· ἐβουλόμην δὲ αὐτὴν καὶ ὑμῖν δεῖξαι, καὶ πᾶσιν ἀπλῶς διὰ τῶν γραμμάτων ἐκείνου. 10 “ Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα” † ἐπειδὴ καὶ τὴν σπουδὴν ἐδείξαμεν τὴν περὶ ὑμᾶς, καὶ τὸ πᾶν ‡ ἡμῖν κατώρθωται. Καθάπερ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγε, 11 “ Νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν κυρίῳ.” καὶ πάλιν, “ Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς, ἡ χαρὰ, ἡ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς;” Τοῦτο γὰρ ζῶν, τοῦτο παράκλησις, τοῦτο παραμυθία διδασκάλῳ νοῦν ἔχοντι, ἢ ἐπίδοσις τῶν μαθητευομένων.

“ Οὐδὲν γὰρ οὕτω δέκνυνσι τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, ὥς ἡ C φιλοστοργία ἢ περὶ τοὺς ἀρχομένους. Καὶ γὰρ πάτερα οὐ τὸ γεννησθαι μόνον ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλεῖν μετὰ τὸ γεννησθαι. Εἰ δὲ ἐνθα φύσις, * τοσαύτη χρεῖα ἀγάπης, πολλῷ μᾶλλον ἐνθα ἡ χάρις. Οὕτως οἱ παλαιοὶ πάντες ἔλαμψαν. “ Ὅσοι γοῦν τῶν παρ' Ἑβραίοις εὐδοκίμησαν, ἐντεῦθεν ἐφάνησαν. Οὕτω Σαμουὴλ † μέγας ἐδείχθη λέγων, 12 “ Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἁμαρτεῖν τῷ θεῷ τοῦ διαλιπεῖν προσευχόμενον ὑπὲρ ὑμῶν.” ‡ οὕτως ὁ Δαυὶδ, οὕτως ὁ Ἀβραάμ, οὕτως ὁ Ἡλίας, οὕτως D “ ἕκαστος τῶν δικαίων, τῶν ἐν τῇ καινῇ, τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ. Καὶ γὰρ Μωϋσῆς διὰ τοὺς ἀρχομένους πλοῦτον τοσοῦτον καὶ θησαυροὺς ἀφάτους κατέλιπε, ἐλόμενος συγκαουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ· καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας δημαγωγὸς ἦν διὰ τῶν ἔργων. Διὸ καὶ σφόδρα ἀνοήτως ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἑβραῖος ἐκεῖνος, 13 “ Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἑφ' ἡμᾶς;” Τί λέγεις; τὰ ἔργα ὁρᾷς, καὶ περὶ τῆς προσηγορίας ἀμφιβάλλεις; “ Ὡς περ ἂν εἴ τις ἰδὼν τέμνοντα ἄριστα ἱατρὸν, καὶ τῷ πεπονηκότι μέλει τοῦ σώματος βοηθοῦντα, λέγοι, τίς E σε κατέστησεν ἱατρὸν, καὶ τέμνειν ἐκέλευσεν; Ἡ τέχνη, ὦ βέλτιστε, καὶ ἡ νόσος ἢ σή. Οὕτω καὶ τοῦτον ἡ ἐπιστήμη τοιοῦτον ἐποίησε. Καὶ γὰρ τέχνη τὸ ἄρχειν ἐστίν, οὐκ ἀξίωμα (632) μόνον, καὶ τέχνη τεχνῶν ἀπασῶν ἀνωτέρα. Εἰ γὰρ ἡ τῶν

10 v. 13.

11 1 Thess. iii. 8. li. 19.

12 1 Reg. xii. 23.

13 Exod. ii. 14.

* εἶχον μὲν· εἶχομεν F. Μοχ ἐν ἑαυτῷ D. † ἐπειδὴ] ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· τούτῳ D. ‡ ἡμῖν A. * ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀρχῆς πνευματικῆς καὶ κοσμικῆς, καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ὑποταγῆς, καὶ τῆς τούτων ἐπιμελείας. Veron. † τοσαύτης A. F. et Veron. ‡ μ. ἐδείχθη] ἐδείχθη μ. A. F. Μοχ διαλιπεῖν A. † οὕτως—Ἀβραάμ om. B. † ἕκαστος· ὁ λόγος A. † εἴ] ἡμῶν A. † ὥς περ ἂν εἴ τις] ταῦτο ποιῶν οἷον ἂν εἴ τις C. ταῦτον π. οἷον αὐ· τις D. † ἀριστα ἱατρὸν] Sic A. D. F. ἀριστον ἱατρὸν B. C. ἱατρὸν ἀρι· στα Edd.

ἔξωθεν ἀρχῇ, τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ πασῶν βελτίων ἐστὶ, πολλῶ
 μᾶλλον αὕτη. Καὶ γὰρ τοσούτῳ ἀμείνων ἐκείνης αὕτη ἢ ἀρχῇ,
 ὅσῳ τῶν ἄλλων ἐκείνη· μᾶλλον δὲ καὶ ^επολλῶ πλέον. Καὶ, εἰ
 βούλεσθε, τὸν λόγον τοῦτον ἱκριβέστερον ἐξετάσωμεν. Ἔστι
 547 τέχνη γεωργικῇ, ἔστιν ὑφαντικῇ, οἰκοδομικῇ· αἱ καὶ ἀναγκαῖαι
 γὰρ δὴ ἄλλαι διάκονοι τούτων εἰσὶν, ἡ χαλκευτικῇ, ἢ τεκτο-
 νικῇ, ἢ ποιμαντικῇ. Ἀλλὰ καὶ τούτων ¹αὐ τῶν τεχνῶν ἀναγ-
 καιότερα πασῶν ἡ γεωργικῇ, ἣν καὶ πρώτην εἰσήγαγεν ὁ θεός,
 τὸν ἄνθρωπον πλάσας. Ὑποδημάτων μὲν γὰρ ἄνευ καὶ ἱμα-
 τίων δυνατὸν ζῆν, γεωργικῆς δὲ χωρὶς, ἀμήχανον. Τοιοῦτους
 τοὺς ἀμαξοβίους εἶναι φασί, τοὺς παρὰ Σκύθαις νομάδας,
 τοὺς γυμνοσοφιστάς τοὺς τῶν Ἰνδῶν. Οὗτοι γὰρ καὶ οἰκοδο-
 μικὴν καὶ ὑφαντικὴν καὶ τὴν τῶν ὑποδημάτων εἴσαν τέχνην.
 Βμόνης δὲ τῆς γεωργικῆς δέονται. Αἰσχύνητε οἱ τῶν περιπτῶν
 χρῆζοντες τεχνῶν, καὶ μαγείρων καὶ πλακουντοποιῶν καὶ ποι-
 κιλτῶν καὶ μυρίων ἐτέρων ²τοιούτων, ἵνα ζῆτε· αἰσχύνητε
 οἱ τὰς ματαιοτεχνίας εἰσαγαγόντες τῷ βίῳ· αἰσχύνητε ἐκεί-
 νους τοὺς βαρβάρους ὑμεῖς οἱ πιστοὶ, τοὺς μὴ δεομένους τέχνης.
 Καὶ γὰρ σφόδρα ³τὴν φύσιν αὐτάρκη ἐξ ὀλίγων ἐποίησεν ὁ
 θεός. Πλὴν οὐκ ἀναγκάζω, οὐδὲ νομοθετῶ οὕτω ζῆν· ⁴ἀλλ'
 ὥς ὁ Ἰακώβ ἤτησε. Τί δὲ ἤτησεν ἐκεῖνος; ⁵“Ἐάν ⁶ᾧ μοι
 κύριος ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι.” Οὕτω καὶ
 Παῦλος ἐκέλευσε λέγων· ⁷“Ἐχοντες δὲ ⁸διατροφὰς καὶ
 548 σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα.” Πρώτη μὲν οὖν ἡ
 γεωργικῇ, δευτέρα δὲ ⁹ἡ ὑφαντικῇ, καὶ τρίτη ¹⁰μετ’ ἐκείνων
 ἡ οἰκοδομικῇ· ἡ δὲ τῶν ὑποδημάτων πασῶν ἐσχάτη. Παρὰ
 γοῦν ἡμῖν εἰσι πολλοὶ καὶ οἰκέται καὶ γεωργοὶ χωρὶς ὑποδη-
 μάτων ζῶντες. Οὐκοῦν ¹¹αἱ χρήσιμοι καὶ ἀναγκαῖαι αἰται.
 Φέρε οὖν, παραβάλωμεν αὐτὰς τῇ ἀρχικῇ. Διὰ γὰρ ¹²τούτῳ
 τὰς πασῶν κυριωτέρας παρήγαγον, ἵν’ ὅταν φανῇ αὕτη βελτίων
 ἐκείνων, ἀναμφισβήτητος ἡ κατὰ τῶν ἄλλων αὐτῇ νίκη ᾗ.
 549 Δ Πόθεν οὖν αὐτὴν ¹³δείξομεν ἀναγκαιότεραν οὖσαν πασῶν;
 Ὅτι ταύτης ἄνευ οὐδὲν ἐκείνων ὀφείλω. Καί, εἰ δοκεῖ, τὰς

14 Gen. xxviii. 20.

15 1 Tim. vi. 8.

^ε πολλῶ om. B.^ε ἀκριβῶς A.F.^ε ἡ τεκτ.] καὶ τεκτονικῇ A.¹ αὐ τῶν] Sic B. αὐτῶν τῶν vulgo.² τούτων D. ³ τὴν φ.⁴ αὐτάρκη ἐξ ὀλ.] Sic A.B.F. αὐτάρκη τὴν φ. ἐξ ὀλ. hoc ordine Edd. τὴν φύ-
 σιν ἐξ ὀλίγων ἀρκεῖσθαι C.D. ⁵ ἀλλ’ ὥς] ἀλλὰ παραινῶ καὶ βούλομαι ζῆν ὥςC.D. ⁶ ᾧ D. ⁷ διατροφὰς A.B.C.F. τροφὰς D. τροφὴν Edd.⁸ ἡ ὑφ. A.B.C.D. Mox ἡ οἰκ. B.C.D. Articuli deerant. ⁹ μετ’ ἐκείνων F.¹⁰ αἱ] καὶ B. ¹¹ τούτων A. ¹² δείξομεν A. Mox πασῶν om. C. ¹³ ὅτε—ὀφείλω] ἀπὸ τοῦ ταύτης ἄνευ οὐδὲν (μηδὲν D.) ὄφ. εἶναι ἐκείνων (ἐκείνων
 εἶναι D.) C.D.

ἄλλας ἀφέντες, τὴν πασῶν ἡ ἀνωτέρω καὶ κυριωτέραν εἰς μέσον ἀγάγωμεν, τὴν γεωργικὴν. Τί οὖν ἔσται πλέον τῆς τῶν γεωργῶν πολυχειρίας, ὅταν ἀλλήλοις πολεμῶσι, καὶ τὰ ἀλλήλων ἀρπάζωσι; Νῦν μὲν γὰρ ὁ τοῦ ἄρχοντος φόβος κατέχει, καὶ τὰ ὑπ' ἐκείνων γινόμενα φυλάττει· ἐάν δὲ ταύτην ἀνέλῃς, περιττὸς ὁ πόνος ἐκείνος. Εἰ δὲ τις ἀκριβῶς ἐξετάσει, καὶ ἑτέραν Ἐ ἀρχὴν εὐρήσει μητέρα ταύτης καὶ σύνδεσμον οὖσαν. Ποίαν δὲ ταύτην; Καθ' ἣν ἕκαστον ὡς αὐτὸν τινα ἑαυτοῦ κρατεῖν καὶ ἄρχειν δεῖ, τὰ μὲν ἀνελεύθερα κολάζοντα ὡς πάθη, πάντα δὲ τὰ τῆς ἀρετῆς βλαστήματα ἐκτρέφοντά τε καὶ αὔξοντα μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης. Ἔστι γὰρ ἀρχὴς ἡ εἰδὴ, ἐν μὲν, καθ' ἣν δῆμων καὶ πόλεων ἄρχουσιν ἄνθρωποι, τὸν πολιτικὸν 548 τοῦτον διορθοῦντες βίον· ὅπερ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· 16 “ Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποταστέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ.” Εἰτα δεικνὺς αὐτῆς τὸ κέρδος, ἐπήγαγε λέγων, ὅτι ὁ ἄρχων θεοῦ διάκονός ἐστιν εἰς τὸ ἀγαθόν· καὶ πάλιν, “ θεοῦ διάκονός ἐστιν, ἐκδικὸς εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.” Ἔτερον δὲ, καθ' ἣν ἑαυτοῦ τις ἕκαστος ὁ νοῦν ἔχων ἄρχει· ὁ καὶ αὐτὸ παρεδήλωσεν εἰπὼν, “ Εἰ ὅδε θέλεις μὴ φοβέσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει” τὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγων.

Ἐνταῦθα δὲ ἔστι καὶ ἑτέρα ἀρχὴ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς Β ἀνωτέρα. Τίς αὖ οὖν ἐστὶν αὕτη; Ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἥς καὶ αὐτῆς ὁ Παῦλος μέμνηται λέγων, 17 “ Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπέκτετε· ὅτι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες.” Αὕτη γὰρ ἡ ἀρχὴ τοσούτου τῆς πολιτικῆς ἀμείνων, ὅσον τῆς γῆς ὁ οὐρανός· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶν πλέον. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐχ ὅπως γενόμενα κολάσειεν ἀμαρτήματα σκοπεῖ προηγουμένως, ἀλλ' ὅπως μὴ γένοιτο τὴν ἀρχήν· ἔπειτα γενόμενα, οὐχ ὅπως ἀπενέγκοι τὸν κάμνοντα, ἀλλ' ὅπως ὁ ἀφανισθῇ. Καὶ βιωτικῶν C μὲν οὐ πολὺς αὐτῇ λόγος, πάντα δὲ ὑπὲρ τῶν ἐν οὐρανοῖς πραγμάτων χρηματίζει. 18 “ Ὁ ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν (633) οὐρανοῖς ὑπάρχει.” Καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν ἐκεῖ. “ Κέκρυπται γὰρ, φησὶ, σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ.” Καὶ τὰ ἔπαθλα ἐκεῖ, καὶ οἱ δρόμοι περὶ τῶν ἐκεῖ στεφάνων. Οὐδὲ γὰρ καταλύεται μετὰ τὴν τελευταίαν αὕτη ἡ ζωὴ, ἀλλὰ τότε διαλάμπει μεζύωνος.

16 Rom. xiii. 1, 4, 3.

17 Hebr. xiii. 17.

18 Philpp. iii. 20. Coloss. iii. 3.

ἡ ἀνωτέρα C. ὡς αὐτὸν τινα] τινα αὐτὸν A. αὐτῶν τινα D. αὐτὸν inclusit Sav. ὡς πάθη πάντα· τὰ δὲ τῆς α. D. ὡς εἶδη] + διέφορα C. ὡς δὲ om. C.D. ὡς om. D. ὡς ἀφανισθῇ] + μηχανάται C.D. ὡς ἡμῶν γὰρ] καὶ γὰρ ἡμῶν A. ὡς ἐκεῖ om. D. Statim γὰρ om. D. γὰρ φησι om. C.

Διὰ δὴ τοῦτο, οὐχ ὑπάρχων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τὰ διαδήματα περικειμένων μείζονά εἰσιν ἐγκεχειρισμένοι τιμὴν οἱ ταύτην ἔχοντες τὴν ἀρχήν, ὥστε ἐν μείζοσι καὶ ἐπὶ μείζοσι πλάττοντες τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' οὔτε ὁ τὴν πολιτικὴν Δ ἀρχὴν μετῶν, οὔτε ὁ τὴν πνευματικὴν, δυνήσονται καλῶς ταύτας μεταχειρίζειν, εἰ μὴ πρότερον ἑαυτῶν ἄρξαιεν, ὡς χρὴ καὶ τοὺς ἑκατέρους νόμους τῆς πολιτείας φυλάττειεν μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης. Ὡσπερ γάρ ἡ τῶν πολλῶν ἀρχὴ διπλὴ τίς ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ ἑαυτοῦ τις ἕκαστος ἄρχει. Ἐ καὶ πάλιν κἀναυῖθα ἀμείνων τῆς πολιτικῆς ἢ πνευματικῆς, ὥσπερ ὁ λόγος ἀπέδειξεν. Ἴδοι δ' ἂν τις καὶ τῶν τεχνῶν ἐνίας ἡ ἀρχὴν μιμουμένης, καὶ μάλιστα τὴν γεωργικὴν. Καθάπερ γὰρ ἄρχων τίς ἐστι τῶν φυτῶν ὁ ἡγεμόνος, τὰ μὲν περικόπτων καὶ κω- Ε λύνων, τὰ δὲ αὔξων καὶ θεραπεύων. Ἐ καθάπερ καὶ οἱ τῶν ἀρχόντων ἄριστοι τοὺς μὲν πονηροὺς καὶ τοῖς πλείοσι λυμαιομένους τιμωροῦνται καὶ ἐκκόπτουσι, τοὺς δὲ χρηστοὺς καὶ ἐπιεικεῖς ἑπὶ μείζον ἄγουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ γραφὴ τοὺς ἄρχοντας ἀμπελοουργοῖς ἠ ἀπεικάζει. Τί γάρ, εἰ μὴ φωνὴν ἀφίησι τὰ φυτὰ, καθάπερ ἐπὶ τῶν πόλεων οἱ κακῶς πάσχοντες; ἀλλ' ὅμως διὰ τῆς ὄψεως ἡ δεικνύουσι τὴν ἀδικίαν, μαραινόμενα, στενοχωρούμενα ὑπὸ τῶν πονηρῶν βοτανῶν. Καὶ καθάπερ νόμοις κολάζεται ὁ πονηρία, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τῇ τέχνῃ 549 ταύτῃ καὶ γῆς κακία, καὶ φυτοῦ δυσγένεια καὶ ἀγριότης διαρθοῦται. Καὶ γὰρ ὅσα ἐν τοῖς ἡθεσίν ἐστι τοῖς ἀνθρωπίνους, εὐρήσμεν καὶ ἐκεῖ, τραχύτητα, μαλακότητα, δειλίαν, προπέτειαν, ἑυστάθειαν· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν πλούτῳ κομῶντα ἀκαίρως καὶ ἐπὶ κακῷ τῶν πλησίον, τὰ δὲ πενόμενα καὶ ἀδικούμενα οἷον ὅταν οἱ φραγμοὶ κομῶντες ἐπὶ κακῷ τῶν ἐγγύς φυτῶν αἴρωνται, ὅταν ἕτερα δένδρα ἄκαρπα καὶ ἀνήμερα εἰς ὕψος Β ἀναδραμόντα τὴν ἡ αὔξησιν τῶν ὑποκειμένων κωλύῃ. Καὶ καθάπερ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ βασιλεῖς ἔχουσι τοὺς λυμαιομένους αὐτῶν τῇ ἀρχῇ καὶ πολεμοῦντας· οὕτω καὶ ὁ ἡγεμόνος θηρίων ἔφοδον, ἀνωμαλίαν ἀέρων, χάλαζαν, ἑρυστίβην, ἐπομβρίας, αὐχμούς, ἔ καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ταῦτα δὲ γίνεται, ἵνα πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ διηνεκῶς ἐλπίδα ἑβλέψῃς. Αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι τέχναι καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων συνίστανται σπουδῆς· αὕτη

ὅ ὅτε ἐν μείζοσι τεταγμένοι καὶ ἐπὶ μείζονα παρακαλούμενοι τοὺς ἀνθρώπους (καὶ ἐπὶ μείζοσι προσκαλούμενοι τοῖς ἀνθρώποις D.) C.D. ἑκατέρας C. Statim τῆς πολιτείας νόμους inverso ord. C.D. ἔ καὶ om. C.D. ἡ ἀρχὴν ταύτην τὴν ἀρχὴν C.D. ἡ γεημόνος A.F. ἑ καθάπερ καὶ γὰρ C.D. ἑ ἐπὶ καὶ ἐπὶ D. ἡ παρεικάζει A.F. εἰκάζει C. ἡ δεικνύουσι F. ὁ ἡ πονηρία Edd. invitis libris. ἡ εὐστάθειαν] Sic omnes Codd. bonam compositionem Vet. Edebatur εὐστάθειαν, sine monito. ἡ αὔξησιν B. ἡ εὐρυστίβην B.C. ἡ καὶ, quod aberat, est in omnibus nostris. ἡ βλεπῇ C.

δὲ τὸ πλεόν ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ροπῇ ἔχει, καὶ ὅλη διόλου σχεδὸν
 ἐκείθεν ἡρτῆται· καὶ δεῖ μὲν τῶν ἄνωθεν ὑετῶν, δεῖ δὲ τῆς
 ὥρων κράσεως, καὶ πρὸ πάντων τῆς αὐτοῦ προνοίας. ¹⁹ "Οὐτε C
 γὰρ ὁ φυτεύων, οὔτε ὁ ποτίζων τί ἐστίν, ἀλλ' ὁ αὐξάνων
 θεός." Ἔστι καὶ θάνατος ἐνταῦθα καὶ ζωῇ, καὶ ὠδίνες καὶ
 τόκοι, καθάπερ ἐπ' ἀνθρώπων. Ἔστι γὰρ καὶ ἀποτμηθῆναι,
 καὶ καρπὸν ἐνεργεῖν, καὶ ἀποθανεῖν, καὶ γενέσθαι τὸ τεθνηκὸς
 αὐτὸ πάλιν ἄνωθεν· ἐνθα καὶ ποικίλως ἡμῖν καὶ σαφῶς διαλέγε-
 ται περὶ ἀναστάσεως ἡ γῆ. "Ὅταν γὰρ ἡ ρίζα ἐνέγκῃ καρπὸν,
 ὅταν τὸ σπέρμα φυῇ, οὐκ ἀνάστασις τὸ πρᾶγμα ἐστίν; Καὶ
 πολλὴν ἂν τις ἴδοι τῇ ἀρχῇ "ταύτη τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ πρό-
 νοιαν ἐγκειμένην καὶ σοφίαν, εἰ καθ' ἕκαστον ἐπεξίει. Ἄλλ' D
 ὅπερ ἐβουλόμην εἰπεῖν, ὅτι αὕτη μὲν περὶ γῆν ἐστὶ καὶ φυτὰ,
 ἡ δὲ ἡμετέρα περὶ ψυχῶν *θεραπείαν. Ὅσον δὲ φυτῶν καὶ
 ψυχῆς τὸ μέσον, τοσοῦτον αὕτη βελτίων ἐκείνης. Οἱ δὲ
 τοῦ βίου τοῦ παρόντος ἄρχοντες, τοσοῦτον αὐτῆς ἐλάτ-
 τους πάλιν, ὅσον τὸ ἐκόντος τοῦ ἄκοντος κρατεῖν βέλτιον.
 Αὕτη γὰρ ἐστὶ καὶ ἡ φύσει ἀρχή. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ πᾶν
²τῷ φόβῳ γίνεται καὶ τῇ ἀνάγκῃ· ἐνταῦθα δὲ τῆς προαιρέσεως E
 καὶ τῆς γνώμης ἐστὶ "τὸ κατόρθωμα. Καὶ οὐ ταύτη μόνον
 αὕτη βελτίων ἐκείνης, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀρχὴ μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ
 πατρότης, ὥς ἂν τις εἴποι· καὶ γὰρ πατρὸς ἔχει τὸ ἥμερον,
 καὶ μείζονα ἐπιτάττων πείθει. Ὁ μὲν γὰρ ἔξωθεν ἄρχων
 φησὶν, εἰ μὴ μοιχεύσης, ἀπέθανες· οὗτος δὲ, καὶ ἀκολάστοις
 ὀφθαλμοῖς ἴδης, τὰ μέγιστα ἀπειλεῖ. Καὶ γὰρ σεμνὸν τοῦτο
 τὸ δικαστήριον, καὶ ψυχῆς, οὐχὶ σώματος μόνον διορθωτικόν.
 Ὅσον οὖν ψυχῆς καὶ σώματος τὸ μέσον, τοσοῦτον πάλιν αὕτη
⁽⁶³⁴⁾ διέστηκεν ἐκείνης ἡ ἀρχή. Καὶ ἐκεῖνος μὲν τῶν φανερῶν κάθηται
 κριτής· μᾶλλον δὲ ^δοὐδὲ τούτων ἀπάντων, ἀλλὰ τῶν ἐλεγχο- ⁵⁵⁰
 μένων· πολλάκις δὲ ^δκαὶ τούτων προδότης γίνεται· τὸ δὲ
 κριτήριον τοῦτο παιδεύει τοὺς εἰσιόντας, ὅτι ὁ παρ' ἡμῶν
 δικάζων, πάντα γυμνά καὶ τετραχηλισμένα εἰς μέσον ἄξει ἐπὶ
 τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης θεάτρου, καὶ λαθεῖν ἀμήχανον.
 Ὡστε πολλῷ μᾶλλον τῶν ἔξωθεν νόμων ὁ Χριστιανισμὸς τὸν
 ἡμέτερον συνέχει βίον. Εἰ γὰρ "καὶ τὸ περὶ τῶν κεκρυμμένων

¹⁹ 1 Cor. iii. 7.

^γ ὥρων] τῶν ὥρων A.C. ^ω ταύτη τὴν παρὰ] Sic omnes Codd. Legebatur
 ταύτην παρὰ. ^χ θεραπείαν] σωτηρίαν B. Sav. marg. ^ψ ψυχῆς A.B.C.F.
 ψυχῶν vulgo. ^z τοῦ φόβου C. Mox in omnibus nostris legitur καὶ τῆς
 ἀνάγκης, quod vulgato deterius esse videtur. ^a τὸ κατόρθωμα A.C.F.
 Articulus vulgo abest. ^b ἡμέτερον A. Mox ἐπιτάττων Codices ad unum
 omnes. Edebatur ἐπιτάττουσα. ^c οὐδὲ] ὑπὲρ F. ^d καὶ om. F. ^e καὶ
 τὸ] τὸ καὶ B. καὶ om. C.D.

τρέμειν τοῦ περὶ τῶν φανερῶν ἰμόνον δεδοικέναι ἀσφαλέστερον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦ τὰ μείζω κολάζειν τὸ καὶ τῶν ἐλαττόνων ἀπαιτεῖν εὐθύνας μᾶλλον αὐτὸν διανίστησι πρὸς Β ἀρετὴν· εὐδελον ὅτι ὅσων πάντων μάλιστα αὕτη ἡ ἀρχὴ τὴν ἡμετέραν συγκροτεῖ ζωὴν.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ τὰς χειροτονίας τῶν ἀρχόντων ἴδωμεν· καὶ γὰρ ἐνταῦθα πολὺ τὸ μέσον ὄψει. Οὐ γὰρ χρήματα ἡδόν-
τας ἔστι λαβεῖν τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἀλλὰ τρόπον ἐπιδειξάμενον
ἄριστον· οὐδὲ ὥς ἐπὶ δόξαν ἀνθρωπίνην καὶ ἀνεσις οἰκείαν, ἀλλ'
ὥς εἰς πόρους καὶ ἰδρώτας καὶ τὸ τῶν πολλῶν συμφέρον, οὕτως
ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἰάγεται ταύτην ὁ χειροτονηθεὶς. Διὸ καὶ
πολλῆς ἀπολαύει ^κ τῆς βοηθείας παρὰ τοῦ πνεύματος. Καὶ ἐκεί
C μὲν μέχρι τοῦ διαγορεῦσαι τὰ πρακτέα μόνον ἔστηκεν ἡ ἀρχή·
ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν εὐχῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς χάριτος
προστίθησι συμμαχίαν. Μᾶλλον δὲ ἐκεῖ μὲν οὐδὲ λόγος ὑπὲρ
φιλοσοφίας οὐδεὶς, οὐδὲ κάθηται τις διδάσκων τί ψυχῇ, καὶ τί
ποτε κόσμος, καὶ τί μέλλομεν εἶναι μετὰ ταῦτα, καὶ ἐπὶ τίσιν
ἀπελευσόμεθα ἐντεῦθεν, καὶ πῶς ἰ ἀρετῆς περιεσόμεθα, ἀλλὰ
περὶ μὲν συναλλαγμάτων καὶ συμβολαίων καὶ χρημάτων πολλὰς
D ὁ λόγος, τούτων δὲ οὐδεμία φροντίς· ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ πάντα
D ὑπὲρ τούτων τοὺς λόγους ἴδοι τις ἂν γινομένους. Διὸ καὶ
δικαίως πάντα ἂν τις αὐτὴν καλέσειε, καὶ δικαστήριον, καὶ
ἰατρεῖον, καὶ φιλοσοφίας ^μ διδασκαλεῖον, καὶ ψυχῆς παιδευ-
τήριον, καὶ γυμνάσιον δρόμων τῶν εἰς οὐρανούς φερόντων.
“Ὅτι ^η δὲ καὶ ἡμερωτάτη πασῶν ἡ ἀρχή, ^θ καίτοι μείζονα
ἀκρίβειαν ἀπαιτοῦσα, δηλοῖ ἐντεῦθεν. Ὁ μὲν γὰρ ἔξωθεν
ἀρχων, ἂν λάβῃ μοιχόν, εὐθέως ἐκόλασε. Καίτοι τί τὸ κέρδος;
τοῦτο γὰρ οὐχὶ τὸ πάθος ἐστὶν ἀνελεῖν, ἀλλὰ τὸ τραῦμα
ἔχουσιν ἀποπέμψαι τὴν ψυχὴν. Ὁ δὲ ἐνταῦθα ἀρχων ^ι εἰ-
ρων, οὐχ ὅπως τιμωρήσεται, ἀλλ’ ὅπως ἐξέλη τὸ πάθος, ^κ σκο-
E πεῖ. Σὺ μὲν γὰρ ταυτὸν ποιεῖς, ὥσπερ ἂν ^λ εἰ περὶ τὴν
κεφαλὴν νοσήματος γενομένου, μὴ τὸ νόσημα παύσῃς, ἀλλὰ
τὴν κεφαλὴν ^μ ἀποτέμεις· ἐγὼ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸ νόσημα
ἀποτέμνω. Καὶ εἶργω μὲν αὐτὸν μυστηρίων καὶ ^ν ἱερῶν περι-

^ι μόνον C. ^η αὕτη μάλιστα πάντων *inverso ordine* A.C. ^θ δόντα C.
^λ ἀνάγεται A.F. ^κ τῆς] + ἀνωθεν Edd. Vocabulo carent A.C.D.F. et
Vetus. ^μ ἀρετῆς περιεσόμεθα] κακίας περιεσόμεθα καὶ πῶς ἀρετὴν κατορθώ-
σομεν C. Ita etiam D. sed ἐντεῦθεν male repetens post περιεσόμεθα. ^ν δι-
δάσκαλον A. ^π δὲ om. A.F. Mox post ἀρχή, αὕτη vel αὐτὴ add. C.D.
^ρ καίτοι] καὶ ὅτι A.B.F. Sav. marg. ^σ εἰρων] μοιχόν εἰρων C.D. ^τ σκο-
πεῖ] Sic B. Sav. marg. σπουδάζει D. σπεύδει Edd. In A.F. verbum omnino
deest. ^υ εἰ, quod aberat, habent A.B.C.D. περὶ om. A. ^φ ἀποτέμω C.
^ψ ἱερῶν] τῶν ἱερῶν A.

βόλων, * ἀνακτησάμενος δὲ αὐτὸν, καὶ ἀπαλλαγέντα τῆς κακίας, καὶ ἀμείνω τῇ μετανοίᾳ γενόμενον ἀναλαμβάνω πάλιν. Καὶ ^w πῶς ἔστιν ἐξελεῖν μοιχείαν, φησὶν; * Ἔστι, καὶ σφόδρα * ἔστιν, ὑπὸ τοῖς νόμοις γενόμενοι τούτοις. Βαλανεῖον γὰρ ἔστιν ⁵⁵¹ ἡ ἐκκλησία πνευματικόν, οὐ ῥύπον σώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἀποσμήχον κηλὶδα τοῖς πολλοῖς τῆς μετανοίας τρόποις. Σὺ μὲν γὰρ ἂν τε ἀφῇς ἀτιμώρητον, χεῖρονα εἰργάσω, ἂν τε κολάσης, ἀνιάτον εἰσάσας· ἐγὼ δὲ οὔτε ἀφίημι ἀτιμώρητον, οὔτε κολάζω, ὥς σὺ, ἀλλὰ καὶ δικὴν ἀπαιτῶ τὴν ἐμοὶ πρέπουσαν, καὶ διορθοῦμαι τὸ γεγεννημένον. Βούλει καὶ ἐτέρως μαθεῖν, πῶς σὺ μὲν ξίφη γυμνῶν, καὶ φλόγα δεικνύς τοῖς ἀμαρτάνουσιν, οὐ πολλὴν ἐργάζῃ τὴν ἰατρειάν, ἐγὼ δὲ τούτων χωρὶς πρὸς καθαράν ἐχειραγώγησα * ὑγίειαν; Οὐ δεῖ δὲ μοι λόγων οὐδὲ ῥημάτων, ἀλλὰ γῆν καὶ θάλατταν εἰς μέσον ἄγω, καὶ αὐτὴν τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν. ^a Καὶ ἐξέτασον, πρὶν ἢ τὸ δικαστήριον τοῦτο καθίσει, πῶς τὰ ἀνθρώπινα διέκειτο πράγματι, πῶς οὐδὲν τῶν νῦν κατορθωθέντων οὐδὲ μέχρῃς ὀνόματος ἦν ἀκοῦσαί ποτε. Τίς γὰρ θανάτου κατετόλμησε; τίς χρημάτων κατεφρόνησε; τίς δόξης ὑπερεῖδε; τίς τοὺς ἐν μέσῳ θορύβους φυγῶν, ^b ὅρη καὶ ἐρημίαν, τὴν μητέρα τῆς φιλοσοφίας, ἡσπάσατο; ποῦ παρθενίας ὄνομα ποτε ^c ἦν; Ταῦτα γὰρ πάντα, καὶ τὰ τούτων πλεόνα, τούτου τοῦ δικαστηρίου κατόρθωμα ^c γέγονε, ^d ταύτης τῆς ἀρχῆς ἔργα. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ καταμαθόντες, ὡς ἐντεῦθεν πᾶσα ^e ὠφέλεια τοῦ βίου, καὶ ἡ τῆς οἰκουμένης διόρθωσις, θαμινὰ βαδίζετε παρὰ τὴν τῶν θείων ⁽⁶³⁵⁾ λόγων ἀκρόασιν, καὶ τὰς συνόδους τὰς ἐνταῦθα, καὶ τὰς εὐχάς. ^a Ἄν γὰρ ^f οὕτως ἐαυτοὺς ῥυθμίζητε, δυνήσεσθε τῶν οὐρανῶν ἄξιον ἐπιδειξάμενοι πολιτείαν, τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^g ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλοφροσύνῃ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ IS.

^{1a} Ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει ^b ὑμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχά- ^D

¹ Cap. VII. v. 13.

^v Sic A.B.D.F. reparavero Vetus. Legebatur ἀναστησάμενος. ^w πῶς om. C.D. ^x ἐστίν] + πῶς; C.D. Mox γινόμενον A. ^y γὰρ om. D.

^z τὴν ὑγίειαν Edd. τὴν om. A.B.C. ὑγίαν scribunt A.D. Post h. v. procedunt C.D. καὶ τί δεῖ λόγων πρὸς ἀπόδειξιν; γῆν καὶ θ. ^a καὶ om. C.D.

^b ὅρη, omissum in Editis, habent A.B.D.F. et Vetus. ^c ἦν om. D. Mox κατορθώματα C. ^d ταύτης] + γὰρ F. ^e ὠφ. τ. β.] ἡ τοῦ βίου ὠφ. B.

^f οὕτως om. F. ^g ἐπιτυχεῖν] ἀξιοθῆναι D. ὧν—ἐπιτυχεῖν habent A.B.D.F. non Edd. HOM. XVI. ^a Sic omnes nostri cum Mosq. σ. et Interp. vel.

Edebatur Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν περισσοτέρως δὲ μᾶλλον. ^b ἡμῶν A.B.

ρῆμεν ἐπὶ τῇ ὁ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπνυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν.

ὍΡΑ πάλιν πῶς ἐπαίρει αὐτῶν τὰ ἐγκώμια, καὶ δέκνυσαι τὴν ἀγάπην. Εἰπὼν ὁ γὰρ, ὅτι ἦσθην ὅτι τοσοῦτον ἡ ἐπιστολὴ ἤνυσεν, καὶ ὅτι τοσοῦτον ἐκερδάνετε. “Χαίρω γάρ, εἰ φησὶν, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ’ ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν” καὶ δείξας αὐτοῦ τὴν ἀγάπην. ὁ φησὶ γάρ, ὅτι “Εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ’ ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς” λέγει πάλιν ἄλλο σημεῖον τῆς αὐτῶν εὐνοίας, ὃ πολλὸν αὐτοῖς φέρει τὸν ἔπαινον, καὶ δέκνυσαι τῆς ἀγάπης αὐτῶν τὸ γνήσιον. “Ἐπὶ ὁ γὰρ τῇ παρακλήσει ὑμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, φησὶ. Καίτοιγε τοῦτο οὐκ ἔστι φιλοῦντος σφοδρῶς, ἢ τὸ ἐπ’ 552 ἐκείνῳ μᾶλλον χαρῆσαι, ἢ ἐπ’ αὐτοῖς. Ναί, φησὶν. ἰ οὐδὲ γὰρ δι’ ἐκείνον τοσοῦτον, ὅσον δι’ ὑμᾶς ἦσθην. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει λέγων, “ὅτι τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀναπέπνυται ἀπὸ πάντων ὑμῶν.” Οὐκ εἶπεν, αὐτὸς, ἀλλὰ, “τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ” τούτέστιν, ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἢ περὶ ὑμᾶς. Καὶ πῶς ἀναπέπνυται; “Ἀπὸ πάντων.” ὁ Καὶ γὰρ ὁ καὶ τοῦτο μέγιστον ἐγκώμιον. 2 “Ὅτι εἴ τι αὐτῷ κεκαύχημαι ὑπὲρ ὑμῶν.” Μέγας ὁ ἔπαινος, ὅταν ὁ διδάσκαλος καυχᾶται ὁ φησὶ γάρ, ὅτι “Οὐ κατησχύνθην.” ὁ Διὰ τοῦτο ἐχάρην, ὅτι βελτίους ἐφάνητε, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐδείξατέ μου τὰ ῥήματα. Β’ Ὡστε διπλοῦς ὁ κόσμος ἐμοῖ, ὁ καὶ ὅτι ὑμεῖς ἐπεδώκατε, καὶ ὅτι ἐγὼ οὐκ ἐφάνην τῆς ἀληθείας διαπίπτων. “Ἀλλ’ ὡς ὅτι πάντοτε ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἢ ἐπὶ Τίτου, ἀληθεῖα γέγονεν.” Ἐνταῦθα καὶ ἄλλο τι αἰνιττεῖται ὅτι ὥσπερ παρ’ ὑμῖν μετὰ ἀληθείας πάντα ἐφθεγξάμεθα εἰκὸς γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ τούτου πολλὰ αὐτοῖς εἰπεῖν ἐγκώμια. οὕτω καὶ τὰ περὶ ὑμῶν ἡμῖν Τίτῳ εἰρημένα, ὁ ἀληθὴς ἐφάνη. 3 “Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως ἐστὶν εἰς ὑμᾶς.” Τοῦτο ὁ λαιπὸν ἐκείνον συνιστῶντός ἐστιν, ὡς σφόδρα ἐκκαυόμενον καὶ

2 γ. 14.

3 γ. 15.

ὁ χαρᾷ] παρακλήσει Α. ὁ γὰρ om. F. ὁ φησὶ] ἔφη B. Sav. marg. φησὶ γὰρ] τῷ λέγειν D. γὰρ om. A. F. ὁ ἕνεκεν om. D. ὁ γὰρ] δὲ Α. Statim ἡμῶν B. et a pr. m. A. Post γνήσιον subjungit D. παρακεκλήμεθα αἱ ἐπὶ τῇ π. ὁ. περισσοτέρως δὲ μᾶλλον. ὁ τῷ] + λέγειν D. Statim ἐπ’ ἐκείνων Α. F. μᾶλλον om. D. ὁ οὐδὲ] οὐ F. Statim δι’ ἐκείνων id. ὁ καὶ γὰρ— ὁτι εἰ] ἐρμηνείων ἐπάγει ὅπερ καὶ μέγιστον ἐστὶν ἐγκώμιον ποῖον δὴ τοῦτο; ὁτι εἰ D. ὁ καὶ τοῦτο] τὸ B. ὁ φησὶ γὰρ] εἰτα τίθησι καὶ ἕτερον τοῦτου ἐμφαντικόν, καὶ φησιν D. ὁ διὰ] ὥστε λέγει, διὰ D. ὁ καὶ om. B. ὁ πάντοτε] πάντα D. Mosq. σ. ὁ ἀληθὴς Α.

συνδεδεμένον αὐτοῖς. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἡ ἀγάπη ^τ αὐτοῦ. Εἶτα, ἵνα μὴ δόξη κολακεύειν, πανταχοῦ τίθησι τῆς φιλίας τὰς αἰτίας, ὡς, ὅπερ εἶπον, καὶ τὴν κολακείαν διαφύγη, καὶ ἐκείνους μᾶλλον προτρέψῃ, τὸ ἐγκώμιον εἰς αὐτοὺς περιστάς, καὶ δεικνὺς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς τοσαύτης ἀγάπης ἐκείνους ^β ἐμβαλόμενος αὐτῷ. Εἰπὼν γάρ, ὅτι “τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσotέρως ἐστὶν εἰς ὑμᾶς,” ἐπήγαγεν· “Ἀναμιμνησκομένου τὴν ἀπάντων ὑμῶν ὑπακοήν.” Τοῦτο δὲ καὶ τὸν Τίτον εὐγνώμονα δείκνυσιν περὶ τοὺς εὐεργέτας, εἶγε λαβὼν αὐτοὺς ἐν τῇ ψυχῇ ^δ ἐπαῖηλθεν ἀπαιτας, καὶ διηλεκτῶς αὐτῶν μέμνηται, καὶ ἐκείνους ἐπὶ στόματος ἔχει καὶ ἐπὶ διανοίας· καὶ Κορινθίους πάλιν κοσμεῖ μείζονως, ὅτι αὐτὸν οὕτω χειρωσάμενοι ^ε ἐξέπεμψαν. Εἶτα καὶ τὴν ὑπακοήν ^ν αὐτῶν λέγει, ἐπιτείνων αὐτῶν τὴν σπουδήν· ^ω διὸ καὶ ἐπάγει ταῦτα, “Ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.” Οὐ μετὰ ἀγάπης ^κ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τιμῆς ἐπιτεταμένους. Εἶδες πῶς διπλῇ αὐτοῖς ἀρετὴν μαρτυρεῖ, καὶ ὅτι ὡς πατέρα ἐφίλουν, καὶ ὡς ἄρχοντα ἐδεδόκεισαν, οὔτε ⁽⁶³⁶⁾ διὰ τὸν φόβον ἀμαυροῦντες τὴν ἀγάπην, οὔτε διὰ τὴν ἀγάπην ^ε ἐκλύοντες τὸν φόβον; ^γ Τοῦτο καὶ ἀνωτέρω ἔλεγεν, ὅτι “Τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσῃν κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιτόθησιν;” ⁴ “Χαίρω οὖν, ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.” Ὅρᾳς ὅτι δι’ αὐτοὺς μᾶλλον ^ζ χαίρει; Ὅτι οὐδαμοῦ τὸν διδάσκαλον κατησχύνετε, φησὶν, οὐδὲ ἀνάξιοι φαίνεσθε τῆς ἐμῆς μαρτυρίας. Ὡστε οὐχ οὕτω διὰ Τίτον ^η χαίρειν, ὅτι τιμῆς ἀπήλαυσε τοσαύτης, ὡς δι’ αὐτοὺς, ὅτι τοσαύτην ἐπεδείξαντο εὐγνωμοσύνην. “ἵνα γὰρ μὴ νομισθῇ δι’ ἐκείνον χαίρειν μᾶλλον, ὅρα πῶς καὶ ἐνταῦθα τὴν αἰτίαν τί- 553 θησιν. “Ὡςπερ οὖν ἀνωτέρω εἶπεν, “ὅτι εἴ τι αὐτῷ κεκαυχῆμαι ὑπὲρ ὑμῶν, οὐ κατησχύνῃ” οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.” Κἂν ἐπιπλῆξαι ^θ δέη, οὐ δέδουκα μὴ ἀπορραγῇτε· κἂν καυχῆσασθαι, οὐ φοβοῦμαι, ὡς ἐλεγχόμενος· κἂν ὡς πειθηνίους ἐπαινέσαι, κἂν ὡς ἀγαπητικούς, κἂν ὡς ζῆλον ἔχοντας, θαρρῶ ἐν ὑμῖν. Εἶπον ἐκκόψαι, ^ς καὶ ἐξεκόψατε εἶπον δέξασθαι, καὶ ἐδέξασθε· εἶπον ὅτι μεγάλοι τινὲς ἐστέ καὶ θαυμαστοὶ ἐπὶ Τίτου, καὶ διδασκάλους εἰδότες ^α αἰδέσθαι

4 v. 16.

^τ αὐτοῦ] + ἀπλῶς· ἀλλ’ ὁ πλεῖον ἐμφασιν εἶχε, τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, τὴν σφοδρὰν ἀγάπην ἥδη διὰ οὗτου δηλῶν, D. Idem post κολακεύειν add. ὁ ποιεῖ· ^β ἐμβαλόμενος B. ^γ προσέπεμψαν (sic) F. ^δ αὐτῶν] ὅποιαν D. ^ε διὸ ^ν διὸ αὐτὰ ὡς om. D. ^κ μόνον] + φησὶν D. ^λ τοῦτο] + δὲ A.F. ^μ χαί- ^{ρῃ} + χαίρω οὖν φησὶ· διὰ τί; D. Mox φησὶ om. id. ^ν ἵνα γὰρ] καὶ ἵνα D. ^ς δὲ omnes. Edd. soloece δέοι. ^ζ καὶ om. Δ. ^η αἰδέσθαι B.F. quod ex conjectura Savillii recepit Montef. Legebatur αἰδέσθαι.

Β ἀληθῇ διὰ τῶν ἔργων ταῦτα ἐδείξατε. Καὶ οὐχ οὕτως ἔμαθε ταῦτα παρ' ἐμοῦ, ὥς παρ' ὑμῶν. Ἐπανήλθε γοῦν σφοδρὸς ἐραστὴς ὑμῶν γενόμενος, πλείονα τῶν λόγων ἐπιδείξαντων ὑμῶν.

· 5· “Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας.” Ἐπάρας αὐτοὺς τοῖς ἐγκωμίοις, παραίνεσιν πάλιν ἔκαθιστο. Διὰ γὰρ τοῦτο τῇ ἐπιπλήξει παρέμιξε τοὺς ἐπαίνους, ἵνα μὴ ἀπὸ ἐπιπλήξεως εἰς παραίνεσιν κατελθὼν δυσπαράδεκτον ποιήσῃ τὸν λόγον, ἀλλὰ λεάνας αὐτῶν τὴν ἀκοήν, οὕτω προοδοποιήσῃ τῇ παραίνεσει. Βούλεται γὰρ περὶ ἐλεημοσύνης διαλεχθῆναι· διὸ καὶ προλαβὼν εἶπε, “Χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν” ἀπὸ τῶν ἤδη κατωρθωμένων καὶ εἰς τοῦτο προθυμότερους ποίω. Καὶ οὐκ εἶπεν εὐθέως, δότε οὖν ἐλεημοσύνην· ἀλλ' ὅρα τὴν σύνεσιν, πῶς πόρρωθεν καὶ ἀφ' ὑψηλοῦ προκατασκευάζει τὸν λόγον. “Γνωρίζω γὰρ ὑμῖν, φησὶ, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας.” Ἴνα γὰρ μὴ ἐπαίρωνται, χάριν τὸ πρᾶγμα καλεῖ καὶ τὰ ἐτέρων διηγούμενος, τοῖς ἐτέρων ἐγκωμίοις σπουδαιότερους τούτους ἐργάζεται. D Καὶ δύο συντίθουσιν ἐπαίνους Μακεδόσι, μᾶλλον δὲ καὶ τρεῖς· καὶ ὅτι πειρασμοὺς γενναίως φέρουσι, καὶ ὅτι ἐλεῖν ἴσασι, καὶ ὅτι πένητες ὄντες δαψίλειαν ἔπεδείκνυντο ἐν ἐλεημοσύνῃ· καὶ γὰρ ἡρπάγησαν αὐτῶν αἱ οὐσίαι. Καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγεν, ἡνίκα αὐτοῖς ἐπέστελλεν, “Ἑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἰεγένεσθε, φησὶ, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίῳ συμφυλετῶν, καθάπερ ἡμεῖς οὗτοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.” Ἀκουσον ὅτι μετὰ ταῦτα Ἑβραίοις ἐπιστέλλων ἔλεγε· “Καὶ γὰρ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε.” Χάριν δὲ τὸ πρᾶγμα E καλεῖ, οὐχὶ καταστέλλων αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκκαλοῦμενος, καὶ ἀνετίφθορον τὸν λόγον ἐργαζόμενος. Διὸ καὶ τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα προσέθηκεν, ὥστε πᾶσαν ὑποπετέσθαι βασκανίαν· καὶ γὰρ μέλλει μεθ' ὑπερβολῆς ἐγκωμιάζειν αὐτοὺς. Ἀκουσον γοῦν τῶν ἐπαίνων. Εἰπὼν γὰρ, “Γνωρίζω ὑμῖν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ,” οὐκ εἶπε, τὴν δεδομένην ἐν τῇδε καὶ τῇδε τῇ πόλει,

3 Cap. VIII. v. 1.

6 1 Thess. ii. 14.

7 Nehr. x. 34.

α ταῦτα post ἀληθῇ transp. A. F. ἔμαθε A. ἔμαθέ τε B. Legebatur ἐμάθετε ante Montef. qui ἔμαθε ex Interp. sumsit, de Codice suo (nobis A.) nihil monens. ἔκαθιστο D. ἔλθων D. ἰψηλοῦ ἰκανοῦ D. ἔπεδείκνυντο Sic omnes Codd. ἐπεδείκνυντο Edd. ἰεγένεσθε B. ὑπὸ ἀπὸ D. F. Veron. ἐκεῖνοι A. οὗτοι D. Statim μ. τ. καὶ Ἑβραίοις id. ὑποπετέσθαι F. ὑποπετεῖν D. γὰρ] + ὅτι A. γὰρ om. F. δεδομ. γενομένην A.

ἀλλ' ὁλόκληρον ἐπαινεί τὸ ἔθνος λέγων, “ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας.” Εἶτα καὶ αὐτὴν διηγείται τὴν χάριν.
 81 “Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περιστοία τῆς χαρᾶς 554 αὐτῶν.” Εἶδες σύνεσιν; Πρῶτον γὰρ ἐκεῖνο λέγει, οὐχ ὁ βούλεται, ἀλλ' ἕτερον πρὸ αὐτοῦ, ἵνα μὴ δόξη ἐπίτηδες τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ ἀπὸ ἀκολουθίας ἐτέρως ἐπ' αὐτὸ ἔρχεσθαι. “ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως.” Ὁ καὶ αὐτοῖς Μακεδόσιν ἐπιστέλλων ἔλεγεν, ὅτι “Μιμηταὶ ἐγενήθητε τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου” καὶ πάλιν, “Ἀφ' ὑμῶν ἐξήχεται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ Βπίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξεληλύθε.” Τί δέ ἐστιν, “Ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περιστοία τῆς χαρᾶς αὐτῶν;” Ἀμφότερα μεθ' ὑπερβολῆς γέγονεν αὐτοῖς, φησί, καὶ ἡ θλίψις καὶ ἡ χαρά. Διὸ καὶ πολὺ τὸ παράδοξον ἦν, ὅτι τοσαύτη ἡδονῆς περιουσία ἀπὸ θλίψεως αὐτοῖς ἐβλάστησεν. Οὐ γὰρ δὴ μόνον λύπην οὐκ ἔτεκεν, ἀλλὰ καὶ ἀφορμὴ γέγονεν αὐτοῖς εὐφροσύνης ἡ θλίψις, καὶ ταῦτα πολλὰ οὔσα. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἀλείφων αὐτοὺς ἐν τοῖς πειρασμοῖς γενναίους εἶναι καὶ ἀπεριτρίπτους. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς ἐθλίβησαν, ἀλλ' οὕτως ὥς καὶ δοκιμοὶ γένεσθαι διὰ τῆς ὑπομονῆς· μᾶλλον δὲ οὐ λέγει, διὰ τῆς ὑπομονῆς, ἀλλ', ὁ πλέον ἦν τῆς ὑπομονῆς, χαρά. Καὶ οὐδὲ χαρὰν ἀπλῶς λέγει, ἀλλὰ περιστοίαν χαρᾶς· καὶ γὰρ πολλὴ καὶ ἀφαιτος ἐβλάστησεν ἐν αὐτοῖς.

“Καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἀπλότητος αὐτῶν.” Πάλιν ἀμφότερα ταῦτα μεθ' ὑπερβολῆς. Ὡς περ γὰρ ἡ πολλὴ θλίψις πολλὴν χαρὰν ἔτεκε, καὶ περιστοίαν χαρᾶς· οὕτως ἡ πολλὴ πενία πολὺν πλοῦτον ἔτεκεν ἐλεημοσύνης. Τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπὼν, “ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἀπλότητος αὐτῶν.” Οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῶν παρεχόντων ἡ φιλοτιμία κρίνεται. Διὸ οὐδαμοῦ λέγει πλοῦτον τῶν δοθέντων, ἀλλὰ, “πλοῦτον τῆς ἀπλότητος αὐτῶν.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ μόνον οὐκ ἐνεπόδισεν αὐτοῖς πρὸς θαψίλειαν ἡ πτωχεία, ἀλλὰ καὶ ἀφορμὴ γέγονε τοῦ περισσεύσαι, ὥς περ ἡ θλίψις τοῦ ἡσθῆναι. Ὅσῳ γὰρ ἦσαν πένητες, τοσαύτῳ μᾶλλον ἐφιλοτιμοῦντο, καὶ προθυμότερον παρήχον. Διὸ καὶ σφόδρα αὐτοὺς θαυμάζει, ὅτι ἐκ τοσαύτης πενίας τοσαύτην

8 v. 2.

9 i. Thess. i. 6, 8.

* ἐν τῇ om. B. † ταῦτα] ταύτη D. ταύτης E. ‡ καὶ om. A. § τῆς] διὰ τῆς D. ¶ χαρά] Sic B, D, F. et Sav. marg. χαρὰν vulgo. † ταῦτα] πῶν A. Infra περισσεύσεν ter idem. ‡ τοσαύτη A.

ἐπεδείξαντο φιλοτιμίαν. “Ἡ γὰρ κατὰ βάθους πτωχεία
 Ε αὐτῶν,” τούτέστιν, ἡ πολλὴ καὶ ἄφατος, ἔδειξεν αὐτῶν τὴν
 ἀπλότητα. ^α Ἄλλ’ οὐκ εἶπεν, ἔδειξεν, ἀλλὰ, “ἐπερίσσευσέ”
 καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπλότητα, ἀλλὰ, “πλούτον ἀπλότητος,” του-
 τέστιν, ἀντίρροπον τοῦ μεγέθους τῆς πτωχείας· μᾶλλον δὲ,
 καὶ πολλῷ μείζονα τὸν ὄγκον ἐπεδείξαντο τῆς δαφιλείας.
 Εἶτα αὐτὸ ^β καὶ ἐρμηνεύει σαφέστερον, λέγων· ¹⁰ “Ὅτι κατὰ
 δύνάμιν μαρτυρῶ” ἀξιόπιστος ὁ μάρτυς· “καὶ ὑπὲρ δύνάμιν”
 τούτέστιν, “ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλούτον τῆς ἀπλότητος
 αὐτῶν.” Μᾶλλον δὲ οὐ διὰ τοῦτο ^γ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν
 ἐξῆς ἀπάντων αὐτὸ δηλοῖ. “Αὐθαίρετοί” γὰρ, φησὶν. Ἰδοὺ
 555 καὶ ἑτέρα ὑπερβολή. ¹¹ “Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως.” Ἰδοὺ
 καὶ τρίτη, καὶ τετάρτη. “Δεόμενοι ἡμῶν.” Ἰδοὺ καὶ πέμπτη.
 Καὶ ἐν θλίψει ὄντες, καὶ ^δ ἐν πενίᾳ. Αὕτη ἕκτη, καὶ ἑβδόμη.
 Καὶ μεθ’ ὑπερβολῆς ἔδωκαν. Εἶτα ἐπειδὴ τοῦτο μάλιστα
 βούλεται κατασκευάσαι παρὰ Κορινθίους, τὸ μετὰ προαιρέσεως
 δοῦναι, αὐτῷ μάλιστα ἐνδιατρίβει, λέγων, “μετὰ πολλῆς παρα-
 κλήσεως,” καὶ, “δεόμενοι ἡμῶν.” Οὐχ ἡμεῖς αὐτῶν ἐδεήθημεν,
 ἀλλ’ αὐτοὶ ἡμῶν. Τί δεόμενοι ἡμῶν; “Τὴν χάριν καὶ τὴν
 κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους.” Εἶδες ^ε πῶς
 πάλιν ἐπαίρει τὸ πρᾶγμα, σεμνοῖς ὀνόμασιν αὐτὸ καλῶν; Καὶ
 Β γὰρ ἐπειδὴ ζηλωταὶ ἦσαν πνευμάτων, χάριν αὐτὸ ὀνομάζει, ἵνα
 ἐπιδράμωσι· καὶ κοινωνίαν πάλιν, ἵνα μάθωσιν ὅτι λαμβάνουσιν,
 οὐ διδῶσι μόνον. Τοῦτο οὖν ἡμᾶς παρεκάλουν, φησὶν, ὥστε
 ἡμᾶς ἀναδέξασθαι τὴν τοιαύτην διακονίαν. ¹² “Καὶ οὐ καθὼς
 ἠλπίσαμεν.” Τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ποσότητά φησι, καὶ πρὸς
 τὰς θλίψεις. Οὐ γὰρ ἂν ἠλπίσαμεν, φησὶν, ὅτι ἐν τοσαύτῃ
 θλίψει ὄντες καὶ πενία, ^ς καὶ κατήπειξαν ἂν ἡμᾶς, καὶ τοσαῦτα
 παρεκάλεσαν. Καὶ τὴν τοῦ λοιποῦ δὲ βίου ἐπιμέλειαν αὐτῶν
 C ἐδήλωσεν εἰπών· “Ἄλλ’ ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ
 ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ.” Ἐν πᾶσι γὰρ ὑπήκουσαν πλεον,
 ἢ Ἐπροσεδοκῆσαμεν· οὐδὲ, ἐπειδὴ ἠλέουν, τῶν ἄλλων ἡμέλων
 ἀρετῶν, ἀλλὰ πρῶτον ἑαυτοὺς ἔδωκαν τῷ κυρίῳ. Τί ἐστίν,
 “ἔδωκαν ἑαυτοὺς τῷ κυρίῳ;” Ἀνέθηκαν, δοκίμοι περὶ τὴν
 πίστιν ἐφάνησαν, πολλὴν τὴν ἀνδρείαν ἐν τοῖς πειρασμοῖς
^β ἐπεδείξαντο, τὴν κοσμιότητα, τὴν ἐπιείκειαν, τὴν ἀγάπην,
 τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς προθυμίαν τε καὶ σπουδήν. (63⁸)
 Τί ἐστίν, “καὶ ἡμῖν;” Πειθήνιοι γεγονόσιν ἡμῖν, ἡγάπησαν,

10 v. 3.

11 v. 4.

12 v. 5.

^α ἀλλ’ om. D. ^β καὶ om. D. ^γ μόνου A. ^δ ἐν om. A. ^ε πῶς]
 ὡς F. Statim ἐπαυεῖ B. ^ς καὶ om. D. ^ς προσεδόκησαν D. ^ι ἐνδε-
 ξαντο F.

ἠπήκουσαν, καὶ τοὺς τοῦ θεοῦ νόμους πληροῦντες, καὶ ἡμῖν D
 διὰ τῆς ἀγάπης συνδεδεμένοι. Σκόπει δὲ πῶς καὶ ἐνταῦθα τὴν
 ἐπίτασιν δείκνυσι ἰπάλιν, λέγων· “ἔδωκαν ἑαυτοὺς τῷ κυρίῳ.”
 Οὐχὶ τὰ μὲν τῷ θεῷ ὑπήκουσαν, τὰ δὲ τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ πάντα
 αὐτῷ, καὶ ὅλους ἑαυτοὺς ἔδωκαν τῷ θεῷ. ^kΟὐδὲ γὰρ, ἐπειδὴ
 ἠλέουν, ἀπεινοῖθησαν· ἀλλὰ πολλὴν ἐπιδειξάμενοι ταπεινοφροσύ-
 νην, πολλὴν ὑπακοήν, πολλὴν τιμὴν, πολλὴν ἰφιλοσοφίαν, οὕτω
 καὶ τὴν ἐλεημοσύνην εἰργάσαντο. Τί ^mδὲ ἐστὶ, “διὰ θελήμα-
 τος θεοῦ;” Ἐπειδὴ εἶπεν, “ἡμῖν ἔδωκαν ἑαυτοὺς,” οὐδὲ ἡμῖν E
 ἀνθρωπίνως, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ γνώμην ἐποιοῦν.
^lἮν· Ὅστε ἡμᾶς παρακαλέσαι Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο
 ἐν ὑμῖν, οὕτως ἐπιτελέσῃ καὶ τὴν χάριν ταύτην.” ^oΚαὶ ποία
 ἀκολοιθία αὕτη; Πολλή, καὶ σφόδρα τῶν ἔμπροσθεν ἐχομένη.
 Ἐπειδὴ γὰρ ρεῖδομεν αὐτοὺς σφοδρούς, φησὶν, καὶ θερμούς
 ἐν ἅπασιν, ἐν πειρασμοῖς, ἐν ἐλεημοσύνῃ, ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς
 ἀγάπῃ, ἐν τῇ λοιπῇ τοῦ βίου καθαρότητι· ἵνα καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς 556
 ἐξισωθῆτε, ἐπέμψαμεν Τίτον. Ἀλλ’ οὕτω μὲν οὐκ εἶπε,
 τοῦτο δὲ ἐδήλωσε. Σκόπει φιλίας ὑπερβολήν. Παρ’ ἐκείνων
 γὰρ παρακαλούμενοι, φησὶ, καὶ ἀξιούμενοι, τὰ ὑμέτερα ἑμε-
 ριμῶμεν, μὴ πῶς αὐτῶν ἐλαττωθῆτε. Διὸ καὶ ἀπεστείλαμεν
 Τίτον, ἵνα κἀντεῦθεν διεγερθέντες ^aκαὶ ὑπομνησθέντες, ζηλώ-
 σθε Μακεδόνας. Καὶ γὰρ ἐτύγχανεν ἐκεῖ ὧν ὁ Τίτος, ὅτε
 ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφετο. Δείκνυσι δὲ αὐτὸν καὶ κατάρξαντα
 τοῦτον πρὸ τῆς Παύλου προτροπῆς· “ἵνα καθὼς προενήρξατο,” B
 φησὶ. Διὸ καὶ μεγάλα αὐτοῦ λέγει ἐγκώμια, ἐν ἀρχῇ μὲν, B
 ὅτι “Τῷ μὴ εἶρεῖν με Τίτον τὸν ἄδελφόν, οὐκ ἔσχον ἀνε-
 σιν τῷ πνεύματί μου.” ^wἐνταῦθα δὲ ^zταῦτα ἅπερ εἶρηκεν
 ἅπαντα, καὶ τοῦτο δὲ αὐτό. Οὐ μικρὸν γὰρ καὶ τοῦτο
 ἐγκώμιον, τὸ καὶ προενάρξασθαι· θερμῆς γὰρ τοῦτο καὶ ζεού-
 σης ψυχῆς. Διὸ καὶ ἐπέμψεν αὐτὸν, μεγίστην αὐτοῖς ἐντιθεῖς
 κἀντεῦθεν προτροπὴν τοῦ ^yδοῦναι, τὴν παρουσίαν Τίτου. Διὰ
 τοῦτο καὶ ἐπαίρει τοῖς ἐπαίνους αὐτὸν, οἰκειῶσαι ^zσφοδρότερον
 βουλόμενος τοῖς Κορινθίοις τὸν ἄνθρωπον. Καὶ γὰρ καὶ
 τοῦτο πρὸς τὸ πείσαι μέγα, τὸ οἰκείως διακείσθαι τὸν συμβου- C

13 v. 6.

^l πάλιν omissum in Edd. habent omnes nostri cum Interp. vet. ^k οὐδὲ] οὐ A.F. ⁱ σοφίαν B. Sav. marg. ^m δὲ om. D. ⁿ ἑαυτοῦς] + ἵνα μὴ τις νομίῃ, ὅτι οὐ διὰ τὸν θεόν, φησὶ τὸ διὰ θ. θ. δηλῶν διὰ τοῦτου ὅτι D. Idem post ἐποιοῦν subjunxit: ἔπειτα ἐπάγει εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον κ. τ. ε. ^o καὶ om. D. ^p οἶδαμεν A. Veron. ^q γὰρ om. D. ^r μεριμνῶμεν B.D. ^s καὶ, quod vulgo abest, habent B.D.F. ^t ὁ om. A.B. ^u ἀδελφόν] + μου Edd. μου om. A.D.F. ^w ἐνταῦθα] Sic omnes nostri. Edebatur ἐντεῦθεν, sine monito. ^x ταῦτα ἅπερ] ἅπερ ταῦτα A.F. Statim εἰρήκαμεν B. ^y ἐπιδόουσαι B. Sav. marg. ^z σφ. β.] β. σφ. Edd.

λέοντα. Καλῶς δὲ καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίς μνημονεύσας τῆς ἐλεημοσύνης, χάριν τὸ πρᾶγμα καλεῖ, νῦν μὲν λέγων, “Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας” νῦν δὲ, “Αὐθαίρεται, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν” καὶ πάλιν, “Ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.”

Ἀ καὶ γὰρ μέγα ἔστιν ἀγαθὸν καὶ θεοῦ δῶρον τοῦτο, καὶ αὐτῷ τῷ θεῷ κατὰ δύναμιν ἡμᾶς ἐξομοιοῖ κατορθούμενον· τοῦτο γὰρ ἁμάλιστα ἄνθρωπος. Λέγων γοῦν τις δείγμα ἄνθρώπου, τοῦτο τέθεικε· ¹⁴ “Μέγα γὰρ, φησὶν, ἄνθρωπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων.” Αὕτη μείζων ἢ χάρις, ἡ νεκροὺς ἀμιστάν. Τοῦ γὰρ ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ τοὺς ἀποθανόντας ἐγείρειν πολλῶ μείζων τὸ πεινῶντα τρέφειν τὸν Χριστὸν ἐνταῦθα μὲν γὰρ σὺ τὸν Χριστὸν εὐεργετεῖς, ἐκεῖ δὲ καὶ αὐτὸν σέ. Καὶ ὁ μισθὸς δὲ ἐν τῷ ποιεῖν εὖ, οὐκ ἐν τῷ πάσχειν εὖ. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ, ἐπὶ τῶν σημείων λέγω, αὐτὸς ὀφείλεις τῷ θεῷ ἐπὶ δὲ τῆς ἐλεημοσύνης, τὸν θεὸν ὀφειλέτην ἔχεις. Ἐλεημοσύνη δὲ ἐστίν, ὅταν μετὰ προθυμίας γίνηται, ὅταν μετὰ θαυμάσιας, ὅταν μὴ νομίσης διδόναι, ἀλλὰ λαμβάνειν, ὅταν ὡς εὐεργετούμενος, ὅταν ὡς κερδαίνων καὶ μὴ ἀπολλύς· ἐπεὶ τοῦτο οὐδὲ χάρις. Τὸν γὰρ ἕτερον ἐλεοῦντα, χαίρειν, οὐ δυσχεραίνειν δεῖ. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ τὴν ἑτέρου λύων ἀθυμίαν, αὐτὸς ἀθυμοῖς; οὐκέτι γὰρ εἰς αὐτὴν ἐλεημοσύνην εἶναι. Εἰ γὰρ ἀθυμεῖς, ὅτι ἕτερον ἀπέλλαξας ἀθυμίας, ἐσχάτης ὁμότητος καὶ ἀπανθρωπίας δείγμα ἐκφέρεις· βέλτιον γὰρ μὴ ἀπαλλάττειν, ἢ οὕτως ἀπαλλάττειν. Τί δὲ ὅλως καὶ ἀθυμεῖς, ἄνθρωπε; μὴ ἔλαττόν σοι γίνηται τὸ χρυσίον; Ὅλως, εἰ τοιαύτην ἔχεις προαίρεσιν, μηδὲ δῶς· εἰ μὴ θαρρεῖς ὅτι πολυπλασιάζεται σοι ἐν οὐρανοῖς, μὴ παρὰ σῆς. Ἀλλ’ ἐνταῦθα ζητεῖς τὴν ἀντίδοσιν. Διὰ τί; Ἀφες τὴν ἐλεημοσύνην ἐλεημοσύνην εἶναι, καὶ μὴ ἐμπορίαν. Πολλοὶ μὲν οὖν καὶ ἐνταῦθα ἀπέλαβον· ἀλλ’ οὐχ οὕτως ἔλαβον, ὡς ταύτη πλεόν ἔξοντες τῶν οὐ λαβόντων ἐνταῦθα, ἀλλὰ ἔμοι τούτων ὡς ἀσθενέστεροι, ἐπειδὴ τοῖς ἐκεῖ οὐ σφόδρα ἐφέλα-

¹⁴ Prov. xx, 6.

^a ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἐλεημοσύνης. Veron. ^b ἐστίν] + ὅπως D. ^c τοῦτο] + καὶ οὕτω μέγα ὅτι D. ^d ἁμάλιστα] καὶ ἁμάλιστα F. ^e τις] σοφός τις D. Mox γὰρ, φησὶν om. idem. ^f τοῦ Ἰησοῦ A.C.D. ^g αὐτὸς] οὗτος A. ^h ἐνταῦθα μὲν γὰρ] καὶ ἐνταῦθα μὲν C.D. ⁱ γίνηται A. ^k ὅταν μὴ— λαμβάνειν om. D. ^l ἑτέρων A. ^m ἀθυμοῖς C.D. Etiam Floril. p. 362. (Tom. xii. p. 594 D.) ⁿ γὰρ om. C.D. ^o γίνεταί A. γίνηται C. ^p ὅλως εἰ] εἰ ὅλως B. ^q διὰ τί] + εἰπέ μοι· τί πλεόν ἵνα γίνηται; C.D.

κοντο. [†]Καὶ ὥσπερ οἱ λίχνοι καὶ ἀπειρόκαλοι καὶ γαστρὸς Β
 δούλοι ἐπὶ βασιλικὴν κληθέντες τράπεζαν, καὶ τὸν προσήκοντα
 καιρὸν οὐκ ἀναμένοντες, κατὰ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, λυμαίνονται
 αὐτῶν τὴν εὐφροσύνην, προλαμβάνοντες, καὶ ^ακορενύντες ἐαυ-
 τοὺς σιτίοις καταδεστέροις· οὕτω δὲ καὶ οὗτοι οἱ ἐνταῦθα
 ἐπιζητοῦντες καὶ [†]λαμβάνοντες, τὸν μισθὸν ἐλαττοῦσι τὸν
 ἐκεῖ. Εἴτα δανείζων μὲν, μετὰ πλείονα χρόνον ἐπιθυμῶν
 ἀπολαβεῖν τὸ κεφάλαιον, τάχα δὲ οὐδὲ ἀπολαβεῖν, ἵνα
 τῇ μελλήσει πλείονα τὸν τόκον ἐργάσῃ· ἐνταῦθα δὲ εὐθέως
 ἀπαιτεῖς, καὶ ταῦτα οὐ μέλλον ἐνταῦθα εἶναι, ἀλλ' ἐκεῖ διηλεκτός,
 οὐ μέλλον ἐνταῦθα δικάζεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖ τὰς εὐθύνas ὑφέξω; C
 Καὶ εἰ μὲν τίς σοι κατεσκεύαζεν οἰκίαν, ἔνθα μὴ ἔμελλες μένειν,
 ζημίαν τὸ πρᾶγμα ^ωἐνόμισας ἄν· νῦν δὲ ἐνταῦθα βούλει
 πλουτεῖν, ὅθεν καὶ πρὸ τῆς ἐσπέρας πολλάκις μέλλεις ἀποδη-
 μεῖν; Οὐκ οἶδας ὅτι ἐπ' ἀλλοτρίας διατρίβωμεν, καθάπερ ξένοι
 καὶ πάροικοι; οὐκ οἶδας ὅτι παροίκων ^εἐστὶν ἐκβάλλεσθαι,
 ὅτε μὴ προσδοκῶσι, μηδὲ ^εἐλπίζουσιν; ὅπερ καὶ ἡμεῖς πάσχο-
 μεν. Διὰ δὲ τοῦτο, ὅσα ἂν κατασκευάσωμεν, ἐνταῦθα ^αἀφίε-
 μεν. Οὐ γὰρ συγχωρεῖ ὁ δεσπότης λαμβάνοντας αὐτὰ ἀπελ-
 θεῖν, ἂν τε οἰκίας οἰκοδομήσωμεν, ἂν τε ἀγροὺς ἀγοράσωμεν,
 ἂν τε ἀνδράποδα, ἂν τε σκεύη, ἂν τε ἕτερόν τι τοιούτων. Οὐ D
 μόνον δὲ οὐκ ἀφίησιν ἐντεῦθεν λαβόντας ἀπελθεῖν, ἀλλ' ^αοὔτε
 λογίζεται σοι τὸν μισθόν. Προεῖπε γάρ σοι, ὅτι μὴ
 οἰκοδομήσης, μηδὲ δαπανήσης τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ τὰ σά.
 Τί τοίνυν τὰ σὰ ἀφείς, ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἐργάζῃ καὶ
 δαπανᾷς, ἵνα ἀπολέσης καὶ τὸν πόνον καὶ τὸν μισθόν, καὶ
 κόλασιν τὴν ἐσχάτην ὑπομείνης; Μὴ, παρακαλῶ· ἀλλ' ἐπειδὴ
 τῇ φύσει ἐσμέν πάροικοι, γενώμεθα ^βκαὶ προαιρέσει, ἵνα
 μὴ ἐκεῖ γενώμεθα πάροικοι καὶ ἄτιμοι καὶ ἀπερριμμένοι. ^αἌν
 γὰρ ἐνταῦθα βουλευθῶμεν γενέσθαι πολῖται, οὔτε ἐνταῦθα E
 ἐσόμεθα, οὔτε ἐκεῖ· ἂν δὲ πάροικοι ^εμείνωμεν ὄντες, καὶ δια-
 γάγωμεν οὕτως, ὥς παροίκους διατρίβειν εἰκός, πολιτῶν καὶ
 ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ ληψόμεθα παρρησίαν. Ὁ γὰρ δίκαιος,
 καὶ μηδὲν ἔχων, καὶ ἐνταῦθα ἐν τοῖς ἀπάντων ὥς ἐν τοῖς
 ἑαυτοῦ διατρίβει, καὶ πρὸς ^ατὸν οὐρανὸν ἀπελθὼν, ὄψεται
 τὰς αἰωνίους αὐτοῦ σκηνάς· καὶ οὔτε ἐνταῦθα πείσεται τι τῶν
 ἀηδῶν· ^εοὔτε γὰρ ξένον αὐτόν τις ποιῆσαι δυνήσεται τὸν

[†] καὶ ὥσπερ] ὥσπερ οὖν C.

(sic?) D.F. Edehatur κορενύνοντες.

^α κορενύντες (sic) A.B.C. κορέννυντες

[†] προλαμβάνοντες A.F.

^ω ἐνόμισας D. Mox πολλάκις μέλλεις hoc ordine A.B.

C.F. μέλλεις πολλάκις Edd. ^ε ἐστὶν] ἐστὶ τὸ C.D. ^ε ἐλπίζουσιν A.F.

^α ἀφίωμεν A.

^α οὔτε A.C.D.F. οὐδέ vulgo.

^β καὶ προ.] τῇ προ. B.

καὶ τῇ προ. F.

^ε μείνωμεν F. Statim διάγωμεν A.

^α τὸν om. D.

^ε οὔτε] οὐδέ B.

πάσαν γῆν ἔχοντα πόλιν· καὶ τὴν αὐτοῦ πατρίδα ἀπολαβὼν,
 558 ἑπιδέξεται τὸν ἀληθῆ πλούτον. Ἰν' οὖν ἀμφοτέρα κερδα-
 νωμεν, καὶ τὰ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐκεῖ, εἰς δέον τοῖς οὖσι χρῆσθαι.
 Οὕτω γὰρ ἐσόμεθα τῶν οὐρανῶν πολῖται, καὶ πολλῆς
 ἑαπολαυσόμεθα παρρησίας· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν,
 χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ᾄμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος εἰς
 τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ.

1 Ἀλλ' ὥς ἐν παντὶ περισσεύητε, πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει,
 καὶ πάσῃ σπουδῇ.

B Ὅρα πάλιν ^a μετ' ἐγκωμίων τὴν προτροπὴν γινομένην,
^b ἐγκωμίων μεζόνων. ^c Καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα δώτε, ἀλλ', "ἵνα
 περισσεύητε," πίστει τῇ τῶν χαρισμάτων, καὶ λόγῳ τῷ τῆς
 σοφίας, καὶ γνώσει τῇ τῶν δογμάτων, καὶ πάσῃ σπουδῇ πρὸς
 τὴν ἄλλην ἀρετὴν. "Καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἀγάπῃ." ^d ταύτῃ ἢ
 προεῖπον, ἥς καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐποίησάμην. "Ἰνα καὶ ἐν
 ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε." Εἶδες ὅτι διὰ τοῦτο ἐκείθεν
 ἤρξατο ἀπὸ τῶν ἐπαίνων ἐκείνων, ἵνα ὁδῶ προβαίνων, εἰς τὴν
 αὐτὴν αὐτοὺς καὶ ἐν τούτοις ἐλκύσῃ σπουδὴν. 2 "Οὐ κατ' (640)
 C ἐπιταγὴν λέγω." Ὅρα πῶς συνεχῶς αὐτοῖς χαρίζεται, πῶς
 ἀνεπαχθὴς γίνεται, καὶ οὐ βίαιος, οὐδὲ ἀναγκαστικός· μᾶλλον
 δὲ ἀμφοτέρα ὁ λόγος ἔχει, καὶ τὸ ἀνεπαχθὲς ^e τοῦ ἀκα-
 ταναγκάστου. Ἐπειδὴ γὰρ συνεχῶς παρήνεσε, καὶ σφόδρα
 Μακεδόνας ^f ἐνεκωμίαςεν, ἵνα μὴ δόξῃ τοῦτο ἀνάγκη εἶναι,
 φησὶν, "Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐτέρων σπου-
 δῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων." Οὐχ ὥς
 ἀμφισβητῶν· οὐ γὰρ τοῦτο ἐνταῦθα δηλοῖ· ἀλλὰ δόκιμον αὐτὸ
 ποιῶν καὶ ἀποφαίνων, καὶ ἰσχυρότερον κατασκευάζων. Διὰ
 D γὰρ τοῦτο ταῦτά φημι, ἵνα ὑμᾶς παροξύνω πρὸς τὴν αὐτὴν
 προθυμίαν· καὶ μέμνημαι τῆς ἐκείνων ^g σπουδῆς, λαμπρύνων,
 φαιδρύνων, ἐρεθίζων τὴν ὑμετέραν διάθεσιν. Εἶτα ἀπὸ τούτου
 εἰς ἕτερον μεῖζον κατήντησε. Καὶ γὰρ οὐδένα παρίησι τρόπον

1 Cyp. VIII, v. 7.

2 v. 8.

^f ἐπιδείξεται A.F. ^g ἀπολαύσομεν F. ἀπολαύσωμεν A. Hom. XVII.
^a τὴν προτροπὴν μετ' ἐγκωμίων in verso ordine A.F. ^b ἐγκωμίων etasum in A.
 καὶ ἐγκωμίων D. ^c καὶ om. D. ^d ταύτῃ om. D. ^e τοῦ ἀκατ.] Sic
 A.F. Veron. Vet. καὶ τὸ ἀκαταναγκάστον B. receptum a Sav. Ben. In D.
 post ἔχει cetera sic leguntur: πῶς τε συνεχῶς τοῦ κεχαρισμένου καὶ τὸ ἀνεπαχθὲς
 τοῦ ἀκαταναγκάστου. ^f ἐνεκωμίαςεν A.B.F. Cl. p. 562 D. ^g σπουδῆς]
 + ἐπαίων D. Mox φαιδρύνων om. idem.

συμβουλῆς, ἀλλὰ πάντα κικεῖ, καὶ μεταχειρίζει τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων ἐγκωμίων προέτρειφε λέγων, “Γινώσκετε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας” καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων, “Ἄλλ’ ὡς ἐν παντὶ περισσεύετε, λόγῳ καὶ γνώσει.” Μειζόνως γὰρ ¹ τοῦτο δύναται δακεῖν, ὅταν ὑφ’ ἑαυτοῦ τις ἡττάται, ἢ ὅταν ὑφ’ ἑτέρων. Εἶτα λοιπὸν ἐπὶ τὸ κεφάλαιον καὶ τὴν κορωνίδα τῆς συμβουλῆς ἵεται. ³ “Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὅτι δι’ ἡμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν.” Ἐννοήσατε ¹ γὰρ, φησὶν, ἐνθυμήθητε καὶ λογίσασθε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ¹ καὶ μὴ ἀπλῶς αὐτὴν παραδράμῃτε, ἀλλὰ στοχάσασθε αὐτῆς τὸ μέγεθος, ὅση ἐστὶ καὶ ἡλικία, καὶ οὐδενὸς ¹ φείσῃ τῶν σῶν. Ἐκεῖνος δόξαν ἐκένωσεν, ³ οὐχ ἵνα ὑμεῖς τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ² ἀλλὰ τῇ πτωχείᾳ πλουτήσητε. Εἰ μὴ πιστεύεις, ὅτι ἡ πτωχεία πλούτου ἐστὶ ποιητικὴ, ἐννόησόν σου τὸν δεσπότην, καὶ οὐκέτι ³ ἀμφιβαλεῖς. 559 Εἰ μὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐγένετο πτωχὸς, οὐκ ἂν ἐγένοντο οὐ πλούσιοι. Τὸ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο, ὅτι πτωχεία ⁴ ἐπλούτισε πλούτον. Πλούτον δὲ ἐνταυθὰ φησι τὴν γνώσιν τῆς εὐσεβείας, τὸν τῶν ἀμαρτημάτων καθαρισμόν, τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἀγιασμόν, τὰ μυρία ἅπερ παρέσχεν ἡμῖν ἀγαθὰ, καὶ μέλλει παρέχειν. Καὶ ταῦτα ἅπαντα διὰ τῆς πτωχείας γέγονεν ἡμῖν. Ποίας πτωχείας; Διὰ τοῦ σάρκα ἀναλαβεῖν, καὶ γενέσθαι ἄνθρωπον, καὶ παθεῖν ἅπερ ἔπαθε. Καίτοιγε ἐκεῖνος ταῦτα οὐκ ὤφειλε, σὺ δὲ ὀφείλεις αὐτῷ. ⁴ “Καὶ γνώμην ὑμῖν ἐν τούτῳ δίδωμι πρὸς B τὸ συμφέρον.” Ὅρα πῶς πάλιν τοῦ ἀνεπαχθῆς εἶναι φροντίζει, καὶ δύο τοῦτοις παραμυθείται τὸν λόγον, ⁴ καὶ τῷ εἰπεῖν, “γνώμην δίδωμι,” καὶ, “πρὸς τὸ ὑμῶν συμφέρον.” Οὔτε γὰρ καταναγκάζω καὶ βιάζομαι, φησὶ, καὶ παρὰ ἀκόντων ἀπαιτῶ οὔτε τὸ τῶν λαμβανόντων ὡς τὸ ¹ ὑμῖν λυσιτελεῖ σκοπῶν, ταῦτα λέγω. Εἶτα καὶ τὸ παράδειγμα λοιπὸν ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ ⁵ οὐκ ἐξ ἑτέρων. “Οἵτινες οὐ μόνον ¹ τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀποπέρυσιν.” Ὅρα πῶς δείκνυσιν καὶ αὐτοῖς ἐκόντας καὶ χωρὶς προτροπῆς ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντας. C

3 v. 9.

4 v. 10.

¹ τοῦτο δύναται hoc ordine A.D.F. δύναται τοῦτο Edd. ¹ γὰρ om. D
² καὶ om. D. ¹ φείσῃ τῶν σῶν] Sic A.B.F. et Veron. φείσεσθε τῶν ὑμετέρων Sav. Ben. φείσασθε τῶν ὑμετέρων D. ³ οὐχ ἵνα ὑμεῖς] ἵνα ὑμεῖς οὐχὶ D. ⁴ ἀλλὰ] ἀλλ’ ἵνα F. ⁵ ἀμφιβαλεῖς] Sic D. ἀμφιβάλλεις A.B.F. ἀμφιβάλλης Edd. ⁶ ἐπλούτισε B.D. ἐπλούτησε vulgo. Statim τοῦτου προπλούτον D. ⁷ καὶ τῷ—συμφέρον] τῷ τε εἰπεῖν γ. δίδωμι, τῷ τε πρὸς τὰ ὑ. σ. ἐπαγαγεῖν D. ⁸ ὑμῶν B. ⁹ οὐκ] καὶ F. Veron. λοιπὸν καὶ ἐξ αὐτῶν καὶ ἐξ ἑτέρων D. Nec aliter Interpretes. ¹⁰ τὸ bis omnes. τῷ Edd.

Ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο ἐμαρτύρησε Θεσσαλονικεῦσιν, ὅτι αὐθαίρετοί μετὰ πολλῆς παρακλήσεως ἤλθαντο τῆς ἐλεημοσύνης, βούλεται καὶ τούτων δείξει τὸ κατόρθωμα τοῦτο ὄν. Διὸ εἶπεν, “οὐ μόνον ὃ τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλαιν” καὶ οὐχί, ἐνῆρξασθε, ὡς ἀλλὰ, “προενῆρξασθε ἁποπέρυσι.” Ἐπὶ ταῦτα οὖν ὑμῶν παρακαλῶ, ἐφ’ ἃ ἑαυτοὺς φθάσαντες διηγείρατε μετὰ προθυμίας ἀπάσης. ⁵ “Νυνὶ δὲ καὶ ὃ τὸ ποιῆσαι ἐπετελέσατε.” Οὐκ εἶπεν, ἐποιήσατε, ὡς ἀλλ’ ἐπεθήκατε τέλος. “Ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία ἐκ τοῦ θέλαιν, οὕτω καὶ τὸ ποιῆσαι ἐκ τοῦ ἔχει.” ⁶ “Ἴνα μὴ μέχρι προθυμίας στή τὸ καλὸν τοῦτο κατόρθωμα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων λάβῃ μισθόν.

⁶ “Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθ’ ὃ ἂν ἔχῃ, εὐπρόσδεκτος, οὐ καθ’ ὃ οὐκ ἔχει.” Ὅρα σοφίαν ἄφατον. Δείξας ⁽⁶⁴⁾ τοὺς ὑπὲρ δύναμιν ποιούντας, τοὺς Θεσσαλονικεῖς λέγων, καὶ ἐπαινέσας αὐτοὺς ἐπὶ τούτῳ, καὶ εἰπὼν, ὅτι μαρτυρῶ αὐτοῖς, ὅτι καὶ ὑπὲρ δύναμιν. ⁷ τούτους ἐπειδὴ κατὰ δύναμιν παρακαλεῖ μόνον, ἀφείς τὸ ὑπόδειγμα ἐργάσασθαι τὸ ἑαυτοῦ· ἥδει γὰρ, ὅτι οὐχ οὕτω παραινέσεις, ὡς Ζήλος ἐγείρει πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων ⁸ μίμησιν. ¹ διὸ φησιν, “Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθ’ ὃ ἂν ἔχῃ, εὐπρόσδεκτος, οὐ καθ’ ὃ οὐκ ἔχει.” Μὴ φοβηθῆς, ² φησὶν, ἐπειδὴ ἐκεῖνα εἴρηκα· τῆς γὰρ ἐκείνων φιλοτιμίας ³ ἐγκώμιον τὸ εἰρημένον· ὁ δὲ θεὸς ⁴ τὰ κατὰ δύναμιν ἀπαιτεῖ, καὶ καθ’ ὃ ἔχει τις, οὐ καθ’ ὃ οὐκ ἔχει. Τὸ γὰρ, “εὐπρόσδεκτος,” ἐνταῦθα τὸ, ⁵ ἀπαιτεῖται, δηλοῖ. Καὶ σφόδρα λιπαίνει, τούτῳ θαρρῶν τῷ ὑποδείγματι, καὶ ⁶ τῷ δοῦναι ἐξουσίαν ⁵⁶⁰ μᾶλλον ἐφελεσόμενος. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν, ⁷ “Ὅ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ ἡ θλίψις.” Καίτοιγε ὁ Χριστὸς τὸναντίον ἐπήνεσεν ἐπὶ τῆς χήρας, ὅτι τὸν βίον ὅλον ἐκένωσεν, καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος ἔδωκεν. Ἀλλ’ ἐπειδὴ Κορινθίοις διελέγετο, ἔνθα ⁸ ἡρέετο λιμώττειν· ⁹ “Καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ¹⁰ τὸ ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ” διὰ τοῦτο συμ-

5 v. 11.

6 v. 12.

7 v. 13.

8 1 Cor. ix. 15.

¹ τὸ bis A.B.D. τῷ vulgo. ² ἀλλὰ + καὶ A.F. ³ ἀποπέρυσιν] ἐν τοῖς πέρυσιν F. ⁴ τὸ Δ.B.D. τῷ vulgo. ⁵ ἀλλ’ ἐπ. τέλος] ἀλλ’ ἐπετελέσατε, τὸντέστι, τέλος ἐπεθήκατε D. ⁶ ἵνα] τοῦτο εἶπεν ἵνα D. Mox κατόρθωμα om. A. ⁷ ἔχει] ἔχει τις Edd. ἔχῃ B.D.F. et Mosq. τις deest in omnibus. ⁸ αὐτοῖς Veron. Sav. ἴσ. αὐτοῖς Sav. marg. αὐτοῖς habet solus D. Sine libris correxit Montef. ⁹ τούτους, quod aherat, est in omnibus Codd. et marg. Sav. ¹⁰ μίμησιν] παραινέσιν A. ¹¹ διὸ φησιν] φησὶ τὸ D. ¹² ἂν] ἂν B.D. ¹³ φησὶν om. E. ¹⁴ ἐγκ.] τὸ ἐγκ. D. Mox ὁ γὰρ θεὸς idem. ¹⁵ τὰ] τὸ F. ¹⁶ ἀπαιτεῖν D. ἀπαιτεῖ F. ¹⁷ τῷ] τὸ A.D.F. ¹⁸ θλίψις] + ἀλλ’ ἐξ ἰσότητος D. Mosq. σ. ¹⁹ ἐρέειν A. αἰρεῖται D. ²⁰ τὸ om. F.

μεμετρημένη χρῆται τῇ παραινέσει, ^αἐπαινῶν μὲν τοὺς ὑπὲρ
 δύναμιν, οὐκ ἀναγκάζων δὲ τούτους παιῆσαι ^γοὕτως, οὐκ ἐπειδὴ
 οὐκ ἐβούλετο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀσθενέστεροι ἦσαν. Ἐπεὶ τίνος
 ἔνεκεν ἐκείνους ἐγκωμιάζει, ^β“ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ Β
 περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους ^δαὐτῶν πτωχεία
 ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἀπλότητος αὐτῶν,” καὶ ὅτι
 ὑπὲρ δύναμιν ἔδωκαν; οὐκ εὐδελον, ὅτι καὶ τούτους εἰς ταῦτα
 ἐνάγων; Ὡστε εἰ καὶ δοκεῖ τὰ ἐλάττωνα συγχωρεῖν ἵνα δι'
 ἐκείνων ἐπὶ ταῦτα ἀναβιβάσῃ, τοῦτο ποιῇ. Σκόπει γοῦν καὶ
 διὰ τῶν ἐξῆς πῶς λανθανόντως αὐτὸ κατασκευάζει. Εἰπὼν γάρ
 ταῦτα, ἐπήγαγε· “Τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστερή-
 μα.” Οὐ γὰρ τοῖς εἰρημένοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτοις κούφην
 ποιῆσαι ^εβούλεται τὴν ἐντολήν. Καὶ οὐκ ἐντεῦθεν μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀντιδόσεως πάλιν ευκολωτέραν αὐτὴν κα- C
 θίστησι, καὶ μείζονα φθέγγεται τῆς ἀξίας αὐτῶν, λέγων
^ε“ἵνα γένηται ἰσότης ἐν τῇ νῦν καιρῷ, καὶ τὸ ἐκείνων περίσ-
 σευμα εἰς τὸ ὑμῶν ὑστερήμα.” Τί δέ ἐστιν ὃ φησι; Κομᾶτε
 χρήμασιν ὑμεῖς· κομῶσιν ἐκείνοι βίῃ καὶ παρρησίᾳ τῇ πρὸς
 τὸν θεόν. Δότε τοίνυν αὐτοῖς ἀφ' ὧν περισσέετε χρημάτων,
 ἐκείνοι ^δδὲ οὐκ ἔχουσιν, ἵνα λάβητε ἀπὸ τῆς παρρησίας καθ'
 ἣν πλουτοῦσιν ἐκείνοι, ὑστερεῖσθε δὲ ὑμεῖς. Ὅρα πῶς τὸ ὑπὲρ
 δύναμιν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ ὑστερήματος διδόναι κατεσκεύασε λαν- D
 θανόντως. Εἰ γὰρ βούλει, φησὶν, ἐκ τοῦ περισσεύματος
 λαβεῖν, ἐκ τοῦ περισσεύματος δός· εἰ δὲ ὀλόκληρον ^εἐπισπά-
 σασθαι, ἐκ τοῦ ὑστερήματος παρέξεις, ^γκαὶ ὑπὲρ δύναμιν.
 Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ λέγει, καταλείπει δὲ αὐτὸ τῷ λογισμῷ
 τῶν ἀκροατῶν· αὐτὸς δὲ τὸ προκείμενον, καὶ τὴν σύμμετρον
 παραίνεσιν τῶς ἐργάζεται, κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπάγων καὶ
 λέγων· “Ὅπως γένηται ἰσότης ἐν τῇ νῦν καιρῷ.” Πῶς
 ἰσότης; Τὰ περισσεύματα ἀντιδιδόντων ὑμῶν ἐκείνων, καὶ τὰ E
 ὑστερήματα πληρούντων. Καὶ ποία αὕτη ἰσότης, σαρκικῶν
 πνευματικῶν ἀντιδιδόναι; πολλὴ γὰρ ἐνταῦθα ὑπεροχὴ· πῶς
 οὐν ἰσότητα καλεῖ; Ἡ κατὰ τὸ περισσεῖν ^ακαὶ ὑστερεῖσθαι,
 ἢ κατὰ τὸν παρόντα βίον τοῦτο, φησὶ, γενέσθαι μόνον. Διὰ
 γὰρ τοῦτο εἰπὼν, “ἰσότης,” ἐπήγαγεν, “ἐν τῇ νῦν καιρῷ.”
 Ταῦτα δὲ ἔλεγε, καὶ τῶν πλουτούντων καταστέλλων τὰ φρο-
 νήματα, καὶ δεικνύς ὅτι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν, ἐν

^β v. 14.

^α ἐπαινῶ D. Mox οὐκ ἀναγκάζω δὲ A. αὐ κατανγκάζω δὲ D. ^γ οὕτως]
 Sic omnes nostri, τοῦτο Edd. ^δ ὅτι] λέγων ὅτι D. ^ε αὐτῶν om. B.
^β βούλεται] βουλόμενος B. Sav. marg. ^γ δέ] γάρ D. ^δ ἐπισπᾶσαι
 sic) A. ^ε καὶ] ὅπερ ἐστὶν D. ^ζ καὶ om. A. F.

πλέονι ^aοἱ πνευματικοὶ ὑπεροχῇ. ^bἘντεῦθεν μὲν γὰρ πολλῆς
 561 ἅπαντες ἀπολαύομεν ἰσοτιμίας· τότε δὲ πολλὴ διάκρισις, καὶ
 μεγίστη ὑπεροχῇ, ὑπὲρ τὸν ἥλιον λαμπόντων τῶν δικαίων.
 Εἴτα ἐπειδὴ ἔδειξεν αὐτοὺς οὐ διδόντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀντι-
 λαμβάνοντας μείζονα, καὶ ἐτέρωθεν βούλεται κατασκευάσαι τὴν
 προθυμίαν αὐτῶν, δεκνὺς ὅτι οὐδ' ^cεἰ μὴ μεταδοῖεν ἐτέροις,
 ἔξουσί τι πλέον, πάντα ἔνδον συνάγοντες. Καὶ παράγει
^dπαλαιὰν ἱστορίαν, οὕτω λέγων· ¹⁰ «Καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ
 πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἐῤῥαττόνησε.
 Τοῦτο δὲ ἐπὶ τοῦ μάννα γέγονεν. Οἱ τε γὰρ πλεῖον συναγα- (41)
 γόντες, οἱ τε ἔλαττον τὸ αὐτὸ μέτρον εὐρίσκοντο ἔχοντες, τὴν
 Β ἀπληστίαν τοῦ θεοῦ ταύτῃ κολάζοντος. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν,
 ὁμοῦ καὶ φοβῶν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν τότε γενομένων, καὶ ^eπείθων
 μηδαμοῦ τοῦ πλείονος ἐφίεσθαι, μηδὲ ἀλγεῖν ἐπὶ ^fτῷ ἔλαττον
 ἔχειν. Τοῦτο δὲ καὶ νῦν γινόμενον ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν βιω-
 τικῶν πραγμάτων, οὐκ ἐπὶ τοῦ μάννα μόνον. Εἰ γὰρ ἅπαντες
 μίαν γαστέρα πληροῦμεν, καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ζῶμεν, καὶ ἐν
 σῶμα περιβαλλόμεθα· οὐδὲν οὔτε τῷ ^bπλουτοῦντι πλέον ἀπὸ
 τῆς ⁱπεριουσίας ἔσται, οὔτε τῷ πένητι ἀπὸ τῆς πτωχείας
 ἔλαττον.

^kΤί τοίνυν τρέμεις πενίαν; τί δὲ διώκεις πλοῦτον; Δέδοικα,
 C φησί, μὴ ἀναγκασθῶ ἐπὶ τὰς ἐτέρων θύρας ἐλθεῖν, καὶ δεηθῆναι
^lτοῦ πλησίον. Πολλῶν δὲ ^mκαὶ εὐχομένων τοῦτο ἀκούω
 συνεχῶς, καὶ λεγόντων, μὴ με ἀφῆς ἐν χρεῖᾳ ἀνθρώπων κατα-
 στηναί ποτε. Καὶ σφόδρα γελῶ ταῦτα ἀκούων· καὶ γὰρ
 παιδικὸς ὁ ⁿφόβος. Καθ' ἐκάστην γὰρ ἡμέραν, καὶ ἐν ἅπασιν,
 ὡς εἰπεῖν, ἐν χρεῖᾳ ἀλλήλων καθεστήκαμεν. Ὡστε ἀπερι-
 σκέπτου ψυχῆς καὶ πεφυσιωμένης ταυτὶ τὰ ῥήματα, καὶ οὐ
 διαγινωσκούσης ^oσαφῶς τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν. Οὐχ
 ὁρᾷς ὅτι πάντες ἀλλήλων χρῆζομεν; ὁ στρατιώτης τοῦ χει-
 ροτέχνου, ὁ χειροτέχνης τοῦ ἐμπόρου, ὁ ἔμπορος τοῦ γεωργοῦ,
 D ὁ δούλος τοῦ ἐλευθέρου, ὁ δεσπότης τοῦ δούλου, ὁ πένης τοῦ
 πλουσίου, ὁ πλούσιος τοῦ πένητος, ὁ μηδὲν ἐργαζόμενος τοῦ

10 v. 15.

^a οἱ πν. ὑπεροχῇ] ἡ πνευματικὴ ὑπεροχῇ D.^b ἐνταῦθα F. et ex corr. B.^c εἰ] οὐ D.^d ἱστορίαν παλαιὰν inverso ord. A. B. F.^e ἔλαττόνησε B.

Mosq. fortasse alii. ἐλαττόνησε Veron. Sav.

^f πείθων post ἐφίεσθαι vulgo

legitur, repugnantis libris.

^g τῷ] τὸ D.^h πλουτοῦντι] + τι D.ⁱ περιουσίας A.^k ΘΕΙΚΟΝ. "Ὅτι φυσικὰ τὰ καλὰ· καὶ τοῦ μὴ δεδοικέναι

πενίαν καὶ συνέχειν πλοῦτον, Veron.

^l τοῦ] τῶν C, D.^m καὶ, quod

deerat, est in omnibus nostris.

ⁿ φόβος] λόγος B.^o σαφῶς] οὔτε

A. sed in marg. σαφῶς, σαφῶς οὔτε C. Statim τὴν τῶν πρ. φύσιν hoc ordine Edd.

διδόντος ἐλεημοσύνην, ὁ παρέχων τοῦ λαμβάνοντος; Καὶ γὰρ ὁ λαμβάνων ἐλεημοσύνην, μεγίστην χρεῖαν πληροί, καὶ πάντων μείζονα. Εἰ γὰρ μὴ πένητες ἦσαν, τὸ πλεόν ἂν ἀνετράπη τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ὅουκ ἐχόντων ποῦ καταβαλεῖν τὰ χρήματα. Ὡστε καὶ ὁ δοκῶν ἀπάντων ἀχρηστότερος εἶναι πένης, ὁὗτος ἀπάντων ἐστὶ χρησιμώτερος. Εἰ ὁ δὲ τὸ ἐτέρου δεῖσθαι, αἰσχροῦν, ἀποθανεῖν λείπεται· οὐ γὰρ ἐν ζῆσσι τοῦτο δεδο- Ε
κότα. Ἄλλ' οὐ δύναμαι, φησὶν, ἐνεγκεῖν ὄφρ' ἂν ἀνεσπασμένην. Τί ἄλλον διαβάλλων ἐπ' ἀλαζονείᾳ, σαυτὸν καταισχύσεις τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ; καὶ γὰρ ἡ ἀλαζονικὸν τὸ μὴ φέρειν ὑπερ- ἡφάνου ψυχῆς ὡς φύσημα. Τί δὲ τὰ μηδενὸς ὡς ἄξια ὄντα λόγου, ταῦτα δέδοικας, ἡ ταῦτα τρέμεις, καὶ διὰ ταῦτα ἡ καὶ τὴν πενίαν φρίττεις; ἡ Καὶ γὰρ πλούσιος ἦς, ἐν ἡ πλειόνων χρεῖα καταστήσῃ, καὶ πλειόνων καὶ εὐτελεστέρων. Ὡς γὰρ ἂν πλου- 562
τῆς, τοσούτῳ τῇ ἡρῇ ταύτῃ σαυτὸν ὑποβάλλεις. Οὕτως ἂν ἀγνοεῖς ὅπερ εὐχῇ, χρήματα μὲν αἰτῶν ὑπὲρ τοῦ μηδενὸς δεῖσθαι· ὥσπερ ἂν εἴ τις εἰς πέλαγος ἐλθὼν, ἐνθα καὶ ναυτῶν καὶ πλοίου καὶ μυρίας ἡ χρεῖα κατασκευῆς, εὐχοίτο μηδενὸς ὅλως ἐν χρεῖα γενέσθαι. Εἰ γὰρ βούλει μηδενὸς σφόδρα δεῖσθαι, εὐχου ἡ πενίαν· καὶ τινος δεηθῆς, ὑπὲρ ἅρτου ἡ δέσῃ μόνον ἡ ἡματίου· ἡ τότε δὲ, καὶ ὑπὲρ ἀγρῶν, καὶ ὑπὲρ οἰκῶν, καὶ ὑπὲρ τελεσμάτων, καὶ ὑπὲρ μισθωμάτων, καὶ ὑπὲρ ἀξιώματος, καὶ ὑπὲρ ἀσφαλείας, καὶ ὑπὲρ δόξης, καὶ ὑπὲρ ἀρχόντων χρεῖαν Β
ἡ ἔξεις, καὶ τῶν ὑποτεταγμένων ἐκείνοις, καὶ τῶν ἐν πόλει καὶ τῶν ἐν ἀγροῖς, καὶ ἐμπόρων καὶ καπηλῶν. Ὁράτε ὅτι ἀνοίας ἡ ἐσχάτης ταυτὶ τὰ ῥήματα; Ὡς γὰρ εἰ φρικτὸν εἶναι σοι δοκεῖ τὸ χρῆζειν τινός, καθόλου μὲν οὐ δυνατόν ἡ ἀπαλλαγῆναι τούτου· εἰ δὲ θέλεις τὸν ἄχλον φυγεῖν· ἡ ἔξῃστι γὰρ ἐπὶ τὸν ἀκύναντον τῆς πενίας καταφυγεῖν λιμένα· τὸν πολὺν τῶν πραγμάτων ἄχλον περίκοψον, καὶ μηδὲν αἰσχροῦ τοῦτο νόμιζε τὸ δεῖσθαι ἡ ἐτέρου· τῆς γὰρ ἡφάντου σοφίας τοῦ θεοῦ τοῦτο γέγοιεν ἔργον. Εἰ γὰρ ἀλλήλων χρῆζομεν, καὶ οὐδὲ ἡ τῆς C
χρεῖας ἀνάγκη συνάγει εἰς φιλίαν ἡμᾶς· ἡ εἰ αὐτάρκεις ἡμεν, οὐκ

¹ οὐκ] ὡς οὐκ A. ² οὕτως F. ³ δὲ] γὰρ A.F. ⁴ ὄφρ' ἂν ἐνεγκεῖν
inverso ord. A.F. ⁵ ἀλαζονικῶν B. ⁶ φύσημα] νόσημα Veron. ⁷ ἄξια
ὄντα λ.] Sic Codd. ὄντα λ. ἄξια Edd. Statim ταῦτα om. C. ⁸ ταῦτα]
καὶ C.D. ⁹ καὶ accessit ex A.C.D.F. ¹⁰ κἂν] ἂν C.D. ¹¹ πλειόνων
om. D. Statim καταστήσῃ χρεῖα hoc ordine Edd. ¹² ὥς γὰρ δὲ πλουτεῖς
C.D. Statim τοσούτῳ A.B.C. τοσούτῳ vulgo. ¹³ κατασκευῆς χρεῖα in-
verso ord. A.F. ¹⁴ πενίαν] + πένης γὰρ ὡν D. Vid. Annot. ¹⁵ δέσῃ
μόνον] μόνου δέσῃ A. μόνου δ. F. ¹⁶ τότε δὲ] Sic A. τὸ δὲ B.F. Veron.
πλουτῶν δὲ D. ¹⁷ ἔξεις] + οὐ τούτων δὲ μόνον ἀλλὰ D. ¹⁸ ἐσχάτης] +
ἐστὶν A.F. ¹⁹ ἀπαλλαγῆναι] + δεῖ A.B.F. ²⁰ ἔργον C. ²¹ εἰ] + γὰρ D.
Mox οὐκ ἂν ἡμεν B.C.D.F. Flor. p. 3. (Tom. xii. p. 433 B.) οὐκ ἡμεν A. οὐκ
ἡμεν ἂν Edd.

ἂν ἦμεν θηρία ὑτίθασσα; Βία ¹¹ καὶ ἀνάγκη ἡμᾶς ὑπέταξεν
 ἀλλήλοις ὁ θεὸς, καὶ καθ' ἐκάστην συγκρουόμεθα ἀλλήλοις
 ἡμέραν. ¹² Καὶ εἰ τοῦτον περιεῖλε τὸν χαλινὸν, τίς ἂν ταχέως
 ἠράσθη τῆς τοῦ πλησίον φιλίας; ¹³ Μηδὲ τοῦτο οὖν νομίζομεν
 εἶναι αἰσχρὸν, μηδὲ ἀπευχόμεθα καὶ λέγωμεν, μὴ δὴς ἡμᾶς ἐν
 χρεία τινὸς καταστῆναι· ἀλλ' ¹⁴ εὐχόμεθα λέγοντες, μὴ ἀφῆς
 ἐν χρεία καταστάντων ἡμῶν, ἀνανεῦσαι τοὺς δυναμένους ἡμᾶς
 Δωφέλειν. Οὐ τὸ ¹⁵ ἐν χρεία ἐτέρων καταστῆναι, ἀλλὰ τὸ
 ἀρπάζειν τὰ ἐτέρων, φορτικόν. Νῦν δὲ ὑπὲρ μὲν ἐκείνων ¹⁶
 οὐδέποτε εὐξάμεθα, οὐδὲ εἰπομεν, μὴ δὴς μοι ἐπιθυμῆσαι τῶν
 ἁλλοτρίων· τὸ δὲ ἐν χρεία καταστῆναι, τοῦτο δοκεῖ ¹⁷ ἀπεν-
 κταῖον εἶναι. Καίτοι Παῦλος ἐν χρεία κατέστη πολλάκις, καὶ
 οὐκ ἡσχύνετο, ἀλλὰ καὶ ἐκαλλωπίζετο καὶ ¹⁸ ἐνεκωμίαζε τοὺς
 διακονησαμένους, λέγων, ¹⁹ "Ὅτι ²⁰ καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐν ταῖς
 χρεαῖς μου ἐπέμψατε" καὶ πάλιν, ²¹ "Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλη-
 σα, λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν." Οὐ τοίνυν
 Εὐλευθερίας ἐστὶ τὸ ταῦτα αἰσχύνεσθαι, ²² ἀλλὰ μαλακίας, καὶ
 βαναύσου ψυχῆς καὶ ἀνοήτου. Καὶ γὰρ τῷ θεῷ δοκεῖ χρεῖαν
 ἡμᾶς ἀλλήλων ἔχειν. Μὴ τοίνυν φιλοσόφει πέρα τοῦ μέτρου.
 Ἄλλ' οὐ δύναμαι, φησὶν, ἐνεγκεῖν ἄνθρωπον παρακαλοῦμενον
 πολλάκις, καὶ οὐκ ²³ εἰκόντα. Καὶ πῶς σε ²⁴ οἶσει ὁ θεὸς παρα-
 καλούμενον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ οὐ πειθόμενον, καὶ παρακαλούμενον
 ὑπὲρ τῶν σοι συμφερόντων; ²⁵ "Ὑπὲρ γὰρ Χριστοῦ πρε-
 σβεύομεν, φησὶν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν κατα-
 λάγητε τῷ θεῷ." Καὶ μέντοι δοῦλος αὐτοῦ, φησὶν, εἰμί. Καὶ
 τί τοῦτο; ²⁶ "Ὅταν γὰρ σὺ μὲν μεθύης ὁ δοῦλος, ἐκείνος δὲ πεινᾷ
 563 ὁ δεσπότης, καὶ μηδὲ τῆς ἀναγκαίας ἀπολαύης τροφῆς, τί σου
 τὸ τῆς δουλείας ὄνομα προστήσεται; Τοῦτο μὲν οὖν αὐτό σε
 καὶ βαρῆσει μειζόνως, ²⁷ ὅταν σὺ μὲν ἐν τριωρόφοις μένης,
 ἐκείνος δὲ μηδὲ χρηστῆς μετέχῃ στέγης· ὅταν ²⁸ σὺ μὲν ἐν
 ἀπαλαῖς στρωμαῖς, ἐκείνος δὲ μηδὲ προσκεφάλαιον ἔχῃ. Ἄλλ'
 ἔδωκα, φησὶν. Ἄλλ' οὐ χρή διαλιμπάνειν ταῦτα ποιούντα.
 Τότε γὰρ μόνον ἀπολογίῃ, ²⁹ ὅταν μὴ ἔχῃς, ὅταν μηδὲν
 κεκτημένος ᾖς· ἔως δ' ἂν ἔχῃς, καὶ μυρίοις ᾖς δεδοκῶς, ὥσι δὲ

11 Philipp. iv. 16. 2 Cor. xi. 8.

12 2 Cor. v. 20.

¹¹ καὶ] οὖν καὶ Edd. Vocula οὖν, inclusa a Savilio, abest ab omnibus no-
 tris. ¹² καὶ εἰ] εἰ δὲ C.D. εἰ Flor. ¹³ μηδὲ] μὴ δὲ D. ¹⁴ εὐχόμεθα A.B.
 Post h. v. μάλλον add. C.D. ¹⁵ ἐτέρων ἐν χρεία inverso ord. A.F. ¹⁶ αὐ-

δέπω F. Statim ηὐξάμεθα A.C. ¹⁷ ἀπενκτὸν D. ¹⁸ ἐνεκωμίαζε C. ἐνεκω-
 μίαζε (sic) B. ¹⁹ καὶ om. D. ²⁰ ἀλλὰ] + καὶ D. ²¹ ἦκοντα A.
 ὅσει] φέρει C.D. ²² ὅταν σὺ μὲν] Sic A.B.C. Igebatur ὅταν μὲν σὺ.
 Statim τριωρόφοις A.B. ²³ σὺ μὲν] μὲν σὺ A. ²⁴ ὅταν μὴ ἔχῃς om. D.

ἔτεροι πεινῶντες, οὐδεμία ἑσοι ἀπολογία. "Ὅταν δὲ καὶ ἡ ἀποκλείσῃς σῖτον, καὶ τὴν τιμὴν ἐπιτείνῃς, καὶ ἑτέρας καπηλείας ὁδοὺς ξένας ἐπινοῇς, ποίαν ἔξεις σωτηρίας ἐλπίδα λοιπὸν; Δωρεὰν ἐκελεύσθης δίδοναι τῷ πεινῶντι, σὺ δὲ οὐδὲ μετὰ συμμέτρου δίδως τιμῆς. Αὐτὸς διὰ σέ ἑτὴν τοσαύτην δόξαν ἐκένωσε, σὺ δὲ αὐτὸν οὐδὲ ἄρτου ἀξιοῖς· ἀλλ' ὁ μὲν κύων ἐμπέπλησται, ὁ δὲ Χριστὸς λιμῷ τήκεται· καὶ ὁ μὲν οἰκέτης διαρρήγνυται ὑπὸ πλησμονῆς, ὁ δὲ σὸς κἀκείνου δεσπότης ἀναγκαίως ἀπορεῖ τροφῆς. Καὶ ποῦ ταῦτα φιλῶν τὰ πράγματα; Καταλλάγητε τῷ θεῷ· ταῦτα γὰρ ἐχθρῶν ἐστὶ καὶ ἐκπεπολεμωμένων.

Αἰσχυρῶν θῶμεν τοίνυν ὅσα ἡ εὐεργετήθημεν, ὅσα εὐεργετῆσθαι ἔμελλομεν. Κὰν προσέλθῃ πένης δεόμενος, μετὰ πολλῆς αὐτὸν δεχόμεθα τῆς εὐνοίας, παρακαλοῦντες, ἀνιστῶντες τῷ λόγῳ, ἵνα καὶ αὐτοὶ τῶν αὐτῶν τύχωμεν, καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ παρὰ τῶν ἀνθρώπων. ¹³ "Ὅσα γὰρ εἰάν θέλητε ἵνα ἰποιήσωσιν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς." Οὐδὲν φαρτικόν, οὐδὲν ἐπαχθές οὗτος ὁ νόμος ἔχει. Ἄ θέλεις κ' πάσχειν, ταῦτα ποιεῖ, φησὶν ἰση ἢ ἀντίδοσις. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἂ μὴ θέλετε πάσχειν, μηδὲ ποιεῖτε· ἀλλὰ τὸ ἵπλεον. Ἐκείνο μὲν γὰρ ἀποχὴ κακῶν, τοῦτο δὲ ἐργασία καλῶν· ^m κἀκεῖν' οὗτο συμπεριεῖληπται. Δ Καὶ οὐκ εἶπε, "ταῦτα καὶ ὑμεῖς θέλετε, ἀλλὰ, "ποιεῖτε αὐτοῖς." Καὶ τί τὸ κέρδος; "Οὗτός ὁ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται." Ἐλεεῖσθαι βούλει; οὐκοῦν ἐλέει. Συγγνώμης θέλεις τυχεῖν; οὐκοῦν μεταδίδου. Βούλει μὴ ἀκούειν ἢ κακῶς; οὐκοῦν μηδὲ λέγε. Ἐπιθυμεῖς ἐπαινέσθαι; οὐκοῦν ἐγκωμιάζε. Θέλεις μὴ πλεονεκτεῖσθαι; οὐκοῦν μὴ ἄρπαζε. Εἶδες πῶς ἔδειξε φυσικὸν ὃν τὸ καλόν, καὶ οὐ δεομένους νόμων τῶν ἔξωθεν ἡμᾶς, οὐδὲ διδασκάλων; Ἐν οἷς γὰρ θέλομεν παθεῖν, ἢ μὴ παθεῖν παρὰ τῶν πλησίον, ἢ νομοθετοῦμεν ἡμῖν ἑαυτοῖς. Ὡστε Ε ἂν ἐθέλῃς ἢ μὲν μὴ παθεῖν, ἢ ποιῇς δὲ, ἢ θέλῃς μὲν παθεῖν, μὴ

¹³ Matth. vii. 12.

^c σοι] + τοῦτο C.D. ^a ἀποκλείσῃς A.F. Mox ὁδοὺς ξένας hoc ordine omittes. Edebatur ξένας ὁδοῖς. ^e τῆς τοσαύτης δόξης ἐκένωσεν ἑαυτὸν, σὺ δὲ C.D. ^f ἀναγκ. ἀπ. τροφῆς] καὶ τῆς ἀναγκ. ἀπ. τροφῆς C.D. οὐδὲ ἀναγκ. ἀπολαύει τροφῆς F. ^g ἐκπεπολεμωμένων A.B. ἐκπεπολεμωμένων C. ^h εὐεργετήθημεν C. ⁱ ποιήσωσιν C.D. ^k παθεῖν C. ^l ἵπλεον] + ἂ θέλετε πάσχειν, ταῦτα ποιεῖτε C. In D. locus sic legitur: καὶ οὐκ εἶπεν, ἂ μὴ ὅ, πάσχειν, ταῦτα ποιεῖτε· ἐκείνο μὲν κ. τ. ε. Scilicet duplex πάσχειν scribam fecellit. ^m κἀκεῖν' οὗτο] κἀκεῖνο οὗτο A. κἀκεῖνο οὗτο C. ⁿ ταῦτα] + πάντα D. ^o ἐστὶν ὁ ν.] φησὶν, ὁ ν. ἐστὶ C. ἐστὶν ὁ ν. φησὶ D. ^p κακῶς B. ^q νομοθετοῦμεν B. Sav. marg. ^r μὲν μὴ π.] μὴ π. μὲν D. μὲν om. C. μὴ om. A. ^s ποιῇς A.B.D.F. ^t ἢ θέλῃς] Sic ex corr. B. εἰ θέλεις a pr. manu B. idque edebatur ante Montef. qui conjecturam Savillii, ἢ εἰ θέλεις, recepit. Mox μὴ ποιῇς δὲ B. In Codd. nostris A.C.D.F. et Interp. vet. haec ἢ θέλῃς — ποιῇς δὲ omnino desunt.

ποιῆς δέ, αὐτοκατάκριτος γέγονας, καὶ οὐδεμιᾷς λοιπὸν ἀπο-
λαίεις ἀπολογίας, ὡς ἀγνοῶν καὶ οὐκ εἰδὼς τὰ πρακτέα. Διὸ
παρακαλῶ, τοῦτον ἐν ἑαυτοῖς ὅτι ἑαυτοὺς ἀναστήσαντες τὸν
νόμον, καὶ ταῦτα ἀναγινώσκοντες τὰ γράμματα τὰ σαφῆ καὶ
σύντομα, τοιοῦτοι περὶ τοὺς πλησίον γινώμεθα, οἷους περὶ
564 ἡμᾶς αὐτοὺς εἶναι βουλόμεθα ἵνα καὶ τῆς παρούσης ἀπολαύ-
σωμεν ἀδείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ὡς ἀγαθῶν, χάριτι
καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ
πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ.

(641)

¹Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ ἁδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν
τῇ καρδίᾳ Τίτου.

B Πάλιν ἐπαινεῖ τὸν Τίτον. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ ἐλεημοσύνης
διελέχθη, διαλέγεται λοιπὸν καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὑποδέχε-
σθαι παρ' αὐτῶν τὰ χρήματα, καὶ ἀποκομίζεσθαι αὐτά. Τοῦτο
γὰρ συνεβάλλετο ὁ πρὸς τὴν συλλογὴν ταύτην, καὶ πρὸς τὸ
μεῖζω ποιῆσαι τὴν προθυμίαν τῶν εἰσφερόντων. Ὁ γὰρ
θαρρῶν ὑπὲρ τοῦ διακονουμένου, καὶ μὴ ὑποπτεύων τοὺς ὑπο-
δεχομένους, μετὰ πλείονος τῆς δαφιλείας ἐπιδίδωσιν. Ὅπερ
ἵνα καὶ τότε γένηται, ἀκουσον πῶς ὁ συνίστησι τοὺς ἐπὶ τοῦτο
C ἀφικομένους, ὧν ἦν πρῶτος Τίτος. Διὸ καὶ φησι, “Χάρις
δὲ τῷ θεῷ τῷ ἁδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου.”
Τί ἐστι, “τὴν αὐτὴν;” ὁ ἦν περ καὶ ὑπὲρ Θεσσαλονικέων
εἶχεν, ὅτι τὴν αὐτὴν ἐμοί. Καὶ σκόπει σύνεστιν. Τοῦ θεοῦ
ἔδεικνυν ἐργον τοῦτο ὅτι, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ δωδωκότι, ὥστε
καὶ ταύτῃ προτρέψαι. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς αὐτὸν διήγειρε, καὶ
ἀπέστειλε πρὸς ὑμᾶς, αὐτὸς αἰτεῖ δι' ἐκείνου. Μὴ τοίνυν
νομίσσητε ἀνθρώπινον εἶναι τὸ γεγεννημένον. Καὶ πόθεν δῆλον
ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν προέτρεψεν; ²“Ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν
D δέδεξάτο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, ἀνθαίρετος ἐξῆλθεν.”
“Ὅρα πῶς καὶ αὐτὸν δείκνυνσι τὰ ἡαυτοῦ πληροῦντα, ἰετέρων
μὴ δεηθέντα. Καὶ εἰπὼν τοῦ θεοῦ τὴν χάριν, οὐκ ἀφίησι
τοῦ θεοῦ τὸ πᾶν εἶναι, πάλιν ἵνα καὶ ταύτῃ εἰς πλείονα ἐπι-

¹ Cap. VIII, v. 16.² v. 17.

^v δι' αὐτοὺς C. δι' ἑαυτοὺς ἐν ἑαυτοῖς *inverso ord.* F. ^w ἀγαθῶν] + ὧν
γέγοντο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχῶν B. Hom. XVIII, ^a διδόντι B.D. ^b πρὸς]
+ τε D. ^c περιστάσει Sav. marg. Statim ἐπὶ τούτῳ B. ^d διδόντι D.
^e ἦν περ καὶ] ἦ ὅτι ἦν περ D. ^f ἦ] + δευτ. D. ^g δείκνυνσι D. ^h αὐτοῦ
B. fortasse illi. αὐτοῦ Edd. ⁱ ἰετέρων A.D.

σπάσθαι αὐτοὺς ἀγάπην, ^κεἰπὼν ὅτι καὶ οἴκοθεν ¹διεγήγερται.
 “Σπουδαιότερος ^μγὰρ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθεν” ἤρπασε
 τὸ πρᾶγμα, ἐπεπλήδωσε τῷ θησαυρῷ, οἰκείαν ἐνόμισεν ὠφέλειαν
 τὴν ὑμετέραν διακονίαν, ^νκαὶ τῷ σφόδρα ὑμᾶς φιλεῖν, οὐδὲ
 ἐδείθη τῆς παρ’ ἐμοῦ παρακλήσεως, ἀλλὰ παρεκλήθη μὲν
 καὶ ὑπ’ ἐμοῦ, οὐ μέντοι ἐντεῦθεν διηγέρθη, ἀλλ’ οἴκοθεν
 καὶ ^αἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος. ³“Συνεπέμφαμεν δὲ μετ’ ἐ
 αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν
 τῶν ἐκκλησιῶν.” Καὶ τίς οὗτός ἐστιν ὁ ἀδελφός; ^ΓΤινὲς
 μὲν τὸν Λουκᾶν φασί, διὰ τὴν ἱστορίαν ἣν περ ἔγραψε· τινὲς
 δὲ τὸν Βαρνάβαν· καὶ γὰρ ^ηκαὶ τὸ ἄγραφον κήρυγμα εὐα-
 γέλιον καλεῖ. Καὶ τίνος ἔνεκεν οὐ τίθησιν αὐτῶν τὰ ὀνόματα,
 ἀλλὰ τὸν μὲν Τίτον καὶ ὀνομαστί γνωρίζει, καὶ ἀπὸ τῆς εἰς τὸ
 εὐαγγέλιον συνεργίας ^Γἐπαινεῖ, ^εεἶγε τοσοῦτον ἦν χρήσιμος,
 ὥς διὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ μὴ δὲ δυνηθῆναι μέγα τι καὶ γενναῖον
 ποιῆσαι τὸν ^ΠΠαῦλον· “Τῷ γὰρ μὴ εὐρεῖν Τίτον τὸν ἀδελ- 565
 φόν μου, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου” καὶ ἀπὸ τῆς
 ἀγάπης τῆς εἰς αὐτούς· “Τὰ γὰρ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέ-
 ρως ἐστὶ, φησὶ, ^νπρὸς ὑμᾶς” καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα
 σπουδῆς· “Αὐθαίρετος γὰρ, ^ωφησὶν, ^εἐξῆλθε” τούτους δὲ
 οὔτε ὁμοίως συνίστησιν, οὔτε ὀνομαστί τίθησι. Τί οὖν ἔστιν
 εἰπεῖν; ^ΙἸσως ἀγνοοῦντες ἦσαν αὐτούς· διόπερ οὐκ ἐμφιλοχωρεῖ
 τοῖς ἐγκωμίοις, ἐπειδὴ μὴδέπω πείραν αὐτῶν ^Υεἰλήφεισαν, ἀλλὰ Β
 τοσοῦτον λέγει, ὅσον εἰς σύστασιν αὐτοῖς ἥρκει μόνον, καὶ τὸ
 φυγεῖν τὴν πονηρὰν ὑπόψιν. Πλὴν ἀλλ’ ἰδωμεν πόθεν καὶ
 αὐτὸν τοῦτον ἐγκωμιάζει. ^ΠΠόθεν οὖν ἐγκωμιάζει; Πρῶτον
 ἀπὸ τοῦ κηρύγματος ἐπαινῶν, οὐχ ὅτι ἐκήρυττε μόνον, ἀλλ’
 ὅτι καὶ ὥς ἐχρῆν, καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης σπουδῆς. Οὐ
 γὰρ εἶπεν, ὅτι κηρύττει καὶ εὐαγγελίζεται, ἀλλ’ ὅτι, “οὗ ὁ
 ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.” Καὶ ἵνα μὴ δόξη κολακεύειν αὐτὸν,
 οὐχ ἓνα καὶ δύο καὶ τρεῖς ἀνθρώπους, ἀλλ’ ὁλοκλήρους ἐκκλησίας
 ἄγει μαρτυρούσας αὐτῷ, λέγων, “διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.” C
^ΕΕἶτα καὶ ἀπὸ τῆς κρίσεως τῶν χειροτονησάντων αἰδέσιμον

3 v. 18.

^κ εἰπὼν] ἀλλ’ ἐπάγει δηλῶν D. ¹ διεγήγερται omnes Codd. et Sav. marg.
 Edehatur ἐγήγερται. ^μ γὰρ] δὲ D. Idem post ἐξῆλθεν addit τουτέστιν.
^ν καὶ τῷ] τῷ γὰρ D. καὶ om. B. ^α ἀπὸ] ὑπὸ F. ^Γ τινὲς] καὶ τινὲς D.
 Statim legebatur τὸν Λουκᾶν καὶ φασί: sed καὶ om. B. D. F. Cat. ^η καὶ
 om. F. ^ε ἐπαινεῖ] Sic omnes Codd. et Interp. vet. καλεῖ Edd. ^ε εἶγε
 ὅτι καὶ D. qui post ἦν add. αὐτῷ. ^Π Παῦλον] + ὅτι δὲ τοιοῦτον ἦν αὐτῷ γε-
 γωνός, δηλὸν καὶ ἀπὸ τοῦ λέγειν D. ^ω πρὸς] εἰς B. F. Mox αὐθαίρετος A.
^ω φησὶν om. A. F. ^ε ἐξῆλθε] + καὶ τὸν μὲν Τίτον οὕτως ἐπαινεῖ D. ^Υ εἰλή-
 φασιν A. F. ^Π πόθεν οὖν ἐγκ. om. D. ^α αὐτὸν om. B. ^Ε εἶτα] δευτέρου
 D. Mox χειροτονηθέντων A.

αὐτὸν ποιεῖ· οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο. Διὰ τοι τοῦτο εἰπὼν,
 “οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν,
 ἐπήγαγεν.”⁴ “Οὐ μόνον δέ.” Τί ἐστίν, “οὐ μόνον δέ;” Οὐ (64)
 μόνον ἀπὸ τούτου, φησὶν, ἐστὶν αἰδέσιμος, ὅτι κηρύττων
 εὐδοκμεῖ, καὶ ἐπαινεῖται παρὰ πάντων, “ἄλλὰ καὶ χειροτο-
 νηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν σὺν ἡμῖν.” “Ὅθεν μοι δοκεῖ τὸν
 Βαριάβαν αἰνίττεσθαι. Καὶ πολὺ τὸ ἄξιωμα αὐτοῦ σημαίνει
 δείκνυσιν γὰρ καὶ ἐπὶ τίνι κεχειροτόνητο. “Συνέκδημος γὰρ
 ὁ ἡμῶν, φησὶ, σὺν τῇ χάριτι¹ ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ’ ἡμῶν.
 Εἶδες ὅσα αὐτοῦ τὰ ἐγκώμια; Εὐαγγελιζόμενος ἔλαμψε, καὶ
 τὰς ἐκκλησίας ἔσχευε² ἐπὶ τούτῳ μαρτυρούσας πάσας. Ἐχει-
 ροτονήθη ὑφ’ ἡμῶν, καὶ ἐφ’ οἷς Παῦλος, καὶ πανταχοῦ κοινω-
 νὸς³ αὐτῷ γέγονε, καὶ κατὰ τοὺς πειρασμοὺς καὶ κατὰ τοὺς
 κινδύνους· τὸ γὰρ ὄνομα τῆς ἐκδημίας τοῦτο αἰνίττεται. Τί
 δέ ἐστι, “σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ’ ἡμῶν;”
 “Ὡστε τὸν λόγον καταγγέλλειν, φησὶ, καὶ τὸ εὐαγγέλιον
 κηρύττειν” ἢ ὥστε καὶ πρὸς τὰ χρήματα ὑπηρετήσασθαι· μάλ-
 λον δέ, πρὸς ἀμφοτέρᾳ μοι δοκεῖ λέγειν. Εἵτα ἐπάγει, “Πρὸς
 τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ὑμῶν.”⁴ Ὁ δὲ
 Ε λέγει, “τοῦτό ἐστιν ἠξιώσαμεν, φησὶ, χειροτονηθῆναι αὐτὸν
 μεθ’ ἡμῶν, καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο προχειρισθῆναι, ὥστε
 οἰκονόμον γενέσθαι τῶν ἱερῶν χρημάτων, καὶ διάκονον· οὐδὲ
 γὰρ τοῦτο μικρὸν ἦν.”⁵ “Ἐπισκέψασθε γὰρ, φησὶν, ἄνδρες ἔξ
 ὑμῶν μαρτυρουμένους ἐπ’ αὐτόν” καὶ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τῶν ἐκκλη-
 σιῶν, καὶ ψήφος τοῦ δήμου παντὸς ἐγένετο. Τί ἐστίν, “εἰς
 τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ὑμῶν;” “ἵνα καὶ
 ὁ θεὸς δοξάζεται, καὶ ὑμεῖς προθυμότεροι γίνησθε, τῶν ὑπο-
 δεχομένων τὰ χρήματα ταῦτα δοκίμων ὄντων, καὶ οὐδενὸς
 566 οὐ⁶ ψευδῆ τινα ὑποψίαν κατ’ αὐτῶν τεκεῖν δυναμένον. Διὰ τοῦτο
 τοιοῦτους ἐπέζητήσαμεν, καὶ οὐχὶ ἐνὶ μόνῳ τὸ πᾶν ἐπετρέψα-
 μεν, ἵνα καὶ ταύτην φύγῃ τὴν ὑποψίαν, ἀλλὰ καὶ τίτον ἐπέμ-
 ψαμεν, καὶ μετὰ τούτου ἕτερον. Εἵτα ἐρμηνεύων αὐτὸ τοῦτο
 τὸ, “πρὸς τὴν δόξαν τοῦ κυρίου καὶ προθυμίαν ὑμῶν,” ἐπήγαγε
 66 “Στελλόμενοι τοῦτο, μὴ τις ἡμᾶς μωμήσῃται ἐν τῇ ἀδρότητι
 ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ’ ἡμῶν.” Τί ποτὲ ἐστὶ τὸ λεγόμε-
 νον; Ἀξίον τῆς ἀρετῆς Παύλου, καὶ τὴν πολλὴν αὐτοῦ κηδεμο-
 νίαν ἐμφαίνων, καὶ τὴν συγκατάβασιν. “ἵνα γὰρ μὴ τις ἡμᾶς
 ὑποπτεύσῃ, φησὶ, μηδὲ τὸν τυχόντα μῶμον καθ’ ἡμῶν σχῆ-

⁴ v. 19.⁵ Act. vi. 3.⁶ v. 20.² ἄλλὰ ὅτι D.¹ ταύτῃ om. B.³ ἐπὶ τούτῳ μ. πάσας om. A.⁴ ὑφ’ ἡμῶν καὶ om. D.⁵ αὐτοῦ A.F.⁶ ὑμῶν ἡμῶν hic et infra A. etMosq. 9. ¹ τοῦτο τοιούτων D.² ὁ θεὸς A.D.³ οὐ, quod vulgo abest.

habent A.D.F. et Veron.

ὡς νοσφίζομένων ἐκ τῶν ἐγχειριζομένων ἡμῖν χρημάτων, διὰ
 τοῦτο τοιοῦτους ἐπέμψαμεν, καὶ οὐχ ἓνα μόνον, ἀλλὰ καὶ δύο B
 καὶ τρεῖς. Εἶδες πῶς ἀπαλλάττει πάσης ὑποψίας αὐτοὺς;
 οὐκ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ χειροτονηθῆναι μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ δοκίμου, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο χειροτονη-
 θῆναι, ἵνα μὴ ὑποπτεύωνται. Καὶ οὐκ εἶπε, μὴ ὑμεῖς μοιμή-
 σησθε, ἀλλὰ, μὴ τις ἄλλος. Καίτοιγε δι' αὐτοὺς ¹ τοῦτο
 ἐποίησε, καὶ ἠνέξατο εἰπὼν, “εἰς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν
 καὶ προθυμίαν ὑμῶν” ἀλλ' ὅμως οὐ βούλεται αὐτοὺς πληῖσαι,
 ἀλλ' ἐτέρως φησὶ, “στελλόμενοι τοῦτο ποιῆσαι.” Καὶ οὐδὲ
 τοῦτ' ἀρκεῖται, ἀλλὰ καὶ ² τῇ ἐπαγωγῇ θεραπεύει πάλιν λέ- C
 γων, “ἐν τῇ ἀδρότῃ ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν” καὶ
 μετ' ἐγκωμίου τὸ βαρὺ τιθεῖς. “ἵνα γὰρ μὴ ἀλγῇσωσι, μηδὲ
 εἰπωσιν, ἡμᾶς οὖν ὑφορᾶσθαι ὅχει, καὶ οὕτως ἔσμεν ἄθλιοι,
 ὡς ὑποπτεῦσθαι ποτε ἐπὶ τοῖς; ἐπιδιωρθούμενος αὐτοὺς
 φησι, πολλὰ τὰ χρήματα ³ τὰ ὑφ' ὑμῶν ἔστι πεμπομένα
 καὶ αὕτη ἡ ἀδρότης, τουτέστι, τὸ πληθὺς τῶν χρημάτων,
 ἱκανὸν τοῖς ποιηροῖς παρασχεῖν ὑποψίαν, εἰ μὴ ⁴ ἐπεδειξάμεθα
 τὴν ἀσφάλειαν. ⁵ Προνοοῦμεν γὰρ καλὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον
 κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.” Τί ἴσον Παύλου γένοιτ' D
 ἂν; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀπολλύσθω καὶ οἰμώζτω ὁ βουλούμενος
 τοιοῦτόν τι ὑποπτεῖν· ἔως ἂν μὴ καταγινώσκῃ μου τὸ συν-
 εἶδος, οὐδὲ εἰς μοι λόγος τῶν ὑποπτευόντων· ἀλλ' ὅσῳ ἀσθενέ-
 στεροι ἦσαν, ⁶ τοσοῦτ' συγκατέβαινε μάλλον. Τῷ γὰρ
 κáιμοντι οὐκ ἀγανακτεῖν, ἀλλὰ βοηθεῖν χρή. Καίτοιγε τίνος
 ἁμαρτήματός ἐσμεν πόρρω, ὡς ἐκεῖνος τῆς τοιαύτης ὑποψίας;
 Οὐδὲ γὰρ, εἰ δαίμων τις ἦν, ὑπώπτευσεν ἂν τὸν μακάριον ⁷ ἐκεί-
 νον εἰς τὴν ⁸ ἀπιστίαν ταύτην. Ἀλλ' ὅμως καὶ τοσοῦτον ἀπέχων
 (646) τῆς ὑπονοίας τῆς ποιηρᾶς, πάντα ποιεῖ καὶ πραγματεύεται,
 ὥστε μηδὲ σκιάν τινα καταλιπεῖν τοῖς ⁹ καὶ ὅπως οὖν ὑπονοῆσαι E
 τι ποιηρὸν βουλομένοις· καὶ οὐ μόνον κατηγορίας φεύγει,
 ἀλλὰ καὶ μώμους, καὶ τὴν τυχούσαν κατάγνωσιν, καὶ ¹⁰ ψιλὴν
 ὑπόνοιαν.

8. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν.” Ἰδοὺ

7 v. 21.

8 v. 22.

¹ τοῦτο] καὶ τοῦτο D. ² τὴν ἐπαγωγὴν A. ³ ὅχει] Sic A.B.D. Veron.
 εἶδει F. ἔχεις Sav. Ben. ⁴ ἔσμεν] ἦμεν A.B.F. Vet. Statim ὑποπτεῦσθαι
 A.B. ⁵ τὰ, quod vulgo deest, habent A.B.D. ⁶ ἔστι πεμπ.] ἐπιτεμπό-
 μενα D. ⁷ καὶ αὕτη] ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν αὕτη D. ⁸ ἐπεδειξάμεθα
 A. Veron. Statim προνοοῦμενοι B.D. Mosq. σ. ⁹ ὡς A. Mox οὐδέ
 εἰς B.D.F. οὐδεὶς vulgo. ¹⁰ τοσοῦτον A.D. ¹¹ ἔσμεν] οὕτως ἔσμεν
 ἡμεῖς D. ¹² ἐκεῖνον om. D. ¹³ ἀπιστίαν] Sic omnes nostri cum marg.
 Sav. sic fidelem Vet. διακονίαν Edd. ¹⁴ καὶ D. ¹⁵ ψιλὴν] τὴν
 ψιλὴν D.

πάλιν καὶ ἕτερον προστίθῃσι, καὶ τοῦτον μετ' ἐγκωμίου, καὶ τῆς αὐτοῦ ψήφου, καὶ πολλῶν ἐτέρων μαρτύρων. «Ὁν ἔδοκίμασαμεν, φησὶν, ἐν πολλοῖς πολλὰς σπουδαίον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον.» ^α Καὶ ἐγκωμιάσας αὐτὸν ἀπὸ 567 τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς ἐκείνους ἀγάπης ἐπαίρει· ^ε καὶ ὁ περὶ Τίτου ἔλεγεν, ὅτι «σπουδαιότερος ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξήλθε,» τοῦτο καὶ περὶ τούτου, εἰπὼν, «νῦν δὲ πολὺ σπουδαιότερον.» ^ι σπέρματα αὐτοῖς προαποτιθέμενος τῆς πρὸς Καρινθίους ἀγάπης. Καὶ λοιπὸν, ἐπειδὴ ἐπέδειξεν αὐτῶν τὴν ἀρετὴν, παρακαλεῖ ^ε καὶ αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν, λέγων· ⁹ «Εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμός, καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός.» Τί ἐστίν, «εἴτε ὑπὲρ Τίτου;» Εἰ δὲ ^ι τι εἰπὴν, φησὶ, ταῦτα ἔχω λέγειν, ὅτι κοινωνὸς ἐμός, καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός. ^η Β γὰρ τοῦτό φησιν, ^ι ἢ ὅτι ὑπὲρ Τίτου εἴ τι ποιήσετε, οὐκ εἰς τὸν τυχόντα ^κ ποιήσετε· κοινωνὸς γὰρ ἐμός ἐστι. Καὶ δοκῶν ἐγκωμιάζειν τοῦτον, ἐκείνους ἐπαίρει, δεικνὺς οὕτω περὶ αὐτὸν διακεκριμένους, ὥς ἀρκεῖν εἰς τιμῆς ὑπόθεσιν ^ι τοῖς παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωνὸν αὐτοῦ ^ι τινα φαίνεσθαι. Ἄλλ' ὅμως οὐκ ἠρέεσθη τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐπήγαγε λέγων, «εἰς ὑμᾶς συνεργός.» Οὐχ ἀπλῶς συνεργός, ἀλλ' ἐν τοῖς πρὸς ὑμᾶς, ἐν τῇ προκοπῇ τῇ ^η ὑμετέρα, ἐν τῇ ἐπιδόσει, ἐν τῇ φιλίᾳ, ἐν τῇ σπουδῇ τῇ περὶ ^κ ὑμᾶς· ὅπερ μάλιστα οἰκειῶσαι αὐτοῖς αὐτὸν ἠδύνατο. «Εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν.» Εἴτε ὑπὲρ τῶν ἄλλων, φησὶν, ἀκούσαί τι βούλεσθε, καὶ οὗτοι ^κ μέγιστα ἔχουσι δικαιώματα συστάσεως τῆς πρὸς ὑμᾶς. Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ, φησὶν, «ἀδελφοὶ ἡμῶν, ^ι καὶ ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν» τουτέστιν, ὑπὸ ἐκκλησιῶν πεμφθέντες. Εἴτα τὸ μείζον ἀπάντων, «Δόξα Χριστοῦ.» Βίς ἐκείνον γὰρ ἀναφέρεται, ἅπερ ἂν εἰς τοιούτους γένηται. ^η Εἴτε οὖν ὥς ἀδελφούς βούλεσθε δέξασθαι, εἴτε ὥς ἀποστόλους τῶν ἐκκλησιῶν, εἴτε ὥς εἰς δόξαν Χριστοῦ ποιῶντες, πολλὰς ἔχετε ^δ ἀφορμὰς τῆς περὶ αὐτοὺς εὐνοίας. Ὑπὲρ μὲν γὰρ Τίτου ἔχω λέγειν, ὅτι καὶ ἐμός κοινωνός, καὶ ὑμῶν ἐραστής· ὑπὲρ δὲ τούτων, ὅτι ἀδελφοὶ, ὅτι ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, ὅτι δόξα Χριστοῦ.

9 v. 23.

^ε τοῦτο A.F. ^α καὶ abest ab Edd. Habent A.B.F. ^ε καὶ δ] πῶς ὁ D. Statim τοῦτον προ Τίτου A.D. ^ι σπέρμα F. ^ε καὶ om. F. Mox εἴτε ὑπὲρ Τίτου—τί ἐστίν om. D. ^ι τι εἰπὴν F. ^ι τι εἰπὴν τι A.F. Post φησὶν addit ὑπὲρ Τίτου B. receptum a Sav. Ben. ^ι ἢ ὅτι—οὐκ] Sic D. ἢ ὅτι ὅτι T. τι ποιήσετε, ὅτι οὐκ A. Veron. ἢ ὅτι εἰ ὅτι T. ποιήσετε, οὐκ F. ἢ εἰ τι ὅτι T. ποιήσετε, ὅτι οὐκ Sav. Ben. Ita etiam B. sed ὅτι erasum. ^κ ποιήσετε] τι ποιήσετε A. ^ι τοῖς] Sic A.B.D. τῇ F. Neutrum agnoscent Edd. ^ι τινα] τι A. τινα om. D. Veron. ^η ὑμᾶς] + τουτέστιν D. ^η ὑμετέρῳ A.B.F. ὑμετέρῳ Edd. ante Ben. ^η ὑμᾶς] + τοῦτο εἰπὼν D. ^η μέγιστα] μάλιστα D. ^ι καὶ om. A. Mosq. 9. ^η εἴτε] εἴτε D.

Ὁρᾷς ὅτι κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι τῶν ἀγνώστων ἦσαν αὐτοῖς ;
 ἡ γὰρ ἂν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τούτων ἐκόσμησεν, ἀφ' ὧν καὶ
 τίτον, λέγω δὴ τῆς περὶ αὐτοὺς ἀγάπης. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ-
 δέπω γνώριμοι ἦσαν, ὡς ἀδελφοὺς δέξασθε, φησὶν, ὡς ὑποστώ-
 λους τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς εἰς δόξαν Χριστοῦ ποιούντες. Διὸ
 ἐπάγει ¹⁰ « Τὴν οὖν ἐνδείξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχί-
 σως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, εἰς πρόσωπον τῶν ἐκ-
 κλησιῶν. » Νῦν δείξατε, φησὶ, πῶς μὲν ἡμᾶς ἀγαπάτε, πῶς
 δὲ ἡμεῖς οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ εἰκὴ καυχώμεθα ἐν ὑμῖν. ¹¹ « δείξετε δὲ
 τοῦτο, εἰς αὐτοὺς ἀγάπην ἐνδείξασθε. Εἴτα καὶ φρικω-
 δέστερον ποιεῖ τὸν λόγον λέγων, « εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλη-
 σιῶν. » ¹² Εἰς δόξαν, φησὶ, τῶν ἐκκλησιῶν, εἰς τιμὴν. Ἀν γὰρ
 τούτους τιμήσητε, τὰς ἀποστειλάσας ἐκκλησίας ὑποτιμήσατε.
 Οὐ γὰρ εἰς αὐτοὺς διαβαίνει μόνον ἡ τιμὴ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς
 ἐκπέμφαντας, οἱ ἐχειροτόνησαν αὐτοὺς, καὶ πρὸ ἐκείνων, εἰς
 τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν. Ὅταν γὰρ τοὺς ἐκείνῳ διακονουμένους ⁵⁶⁸
 τιμῶμεν, ¹³ εἰς αὐτὸν διαβαίνει τὰ τῆς εὐφημίας, εἰς τὸ κοινὸν
 τῶν ἐκκλησιῶν. Οὐ μικρὸν ¹⁴ δὲ καὶ τοῦτο· καὶ γὰρ μεγάλη
 ἡ δύναμις τῆς συνόδου.

¹⁵ Ἡ γοῦν τῶν ἐκκλησιῶν εὐχὴ τὸν Πέτρον ἀπὸ τῶν δεσμῶν
 ἔλυσεν, τοῦ Παύλου τὸ στόμα ἠνέφξεν· ¹⁶ ἡ τούτων ψῆφος οὐχ
 ὡς ἔτυχε ¹⁷ καὶ τοὺς ἐπὶ τὰς πνευματικὰς ἀρχὰς ἐρχομένους
 (647) κατακοσμεῖ. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ μέλλων χειροτονεῖν ¹⁸ καὶ
 τὰς ἐκείνων εὐχὰς καλεῖ τότε, καὶ αὐτοὶ ἐπιψηφίζονται, καὶ Β
 ἐπιβοῶσιν ἅπερ ἴσασιν οἱ ἡμενημένοι· οὐ γὰρ δὴ θέμις ἐπὶ
 τῶν ἀμυήτων ἐκκαλύπτειν ἅπαντα. Ἔστι δὲ ὅπου οὐδὲ δι-
 ἔστηκεν ὁ ἱερεὺς τοῦ ἀρχομένου· οἷον, ὅταν ἀπολαύειν δὴ τῶν
 φρικτῶν μυστηρίων· ὁμοίως γὰρ πάντες ἀξιούμεθα τῶν αὐτῶν
 οὐ καθάπερ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς, τὰ μὲν ὁ ἱερεὺς ἤσθιε, τὰ δὲ
 ὁ ἀρχόμενος, καὶ θέμις οὐκ ἦν τῷ λαῷ μετέχειν ὧν μετείχεν
 ὁ ἱερεὺς. Ἀλλ' οὐ νῦν· ἀλλὰ πᾶσιν ἐν σῶμα πρόκειται, καὶ
¹⁹ ποτήριον ἔν. Καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς δὲ πολὺ τὸν λαὸν ἴδοι τις
 ἂν συνεισφέροντα. Καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἐνεργουμένων, ὑπὲρ τῶν C
 ἐν μετανοίᾳ, κοινὰ καὶ παρὰ τοῦ ἱερέως καὶ παρ' αὐτῶν γί-

10 v. 24.

¹⁰ ἡ] ἡ F. ¹¹ οὐδέποτε A. ¹² δείξετε δὲ] δείξατε A.F. ¹³ εἰς δ. φησὶ]
 τούτων εἰς δ. D. ¹⁴ τιμήσατε D. ¹⁵ εἰς αὐτοὺς διαβαίνει τὰ τῆς ἐκκλησίας
 νήπιος F. ¹⁶ δὲ om. D. De sequentiis vid. Annot. ¹⁷ ἡΘΙΚΟΝ. Περὶ
 τοῦ ἀναγκαίου τῆς εὐχῆς, καὶ τοῦ μὴ διασχίζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων. Veron. ¹⁸ ἡ
 ταύτων ψῆφος om. C.D. ¹⁹ καὶ] αὕτη καὶ C.D. ²⁰ καὶ τὰς—ἐπιβοῶσιν]
 τὰς τῆς ἐκκλησίας εὐχὰς (εὐχὰς om. D.) πρότερον καλεῖ, καὶ τότε καὶ αὐτὸς
 ἐπιψηφίζεται καὶ ἐπιβοᾷ (βοᾷ D.) C.D. ²¹ ἡμενημένοι mendose D. ²² τὸ
 ποτήριον F.

νουνται ^h αἱ εὐχαί· καὶ πάντες μίαν λέγουσιν εὐχὴν, εὐχὴν τὴν
 ἐλέου γέμουσαν. Πάλιν ἐπειδὴν εἰρξώμεν τῶν ἱερῶν περι-
 βόλων τοὺς οὐ δυναμένους ⁱ τῆς ἱεράς μετασχεῖν τραπεζῆς·
^k ἑτέραν δεῖ γενέσθαι εὐχὴν, καὶ πάντες ὁμοίως ἐπ' εὐαφούς
 κείμεθα, καὶ πάντες ὁμοίως ἀνιστάμεθα. ^l Ὅταν εἰρήνης πάλιν
 μεταλαμβάνειν καὶ μεταδιδόναι δέη, πάντες ὁμοίως ἀσπαζό-
 μεθα. Ἐπ' αὐτῶν πάλιν τῶν φρικωδεστάτων μυστηρίων ἐπεύ-
 χεται ὁ ἱερεὺς τῷ λαῷ, ἐπεύχεται καὶ ὁ λαὸς τῷ ἱερεῖ· τὸ γὰρ
 “Μετὰ τοῦ πνεύματός σου,” οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ τοῦτο. Τῇ
 τῆς εὐχαριστίας πάλιν κοινά· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος εὐχαριστεῖ
 μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς ἅπας. Πρώτερον γὰρ αὐτῶν λαβὼν
 φωνὴν, εἶτα συντιθεμένων ^m ὅτι ἄξιός καὶ δικαίως τοῦτο
 γίνεται, τότε ἄρχεται τῆς εὐχαριστίας. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ
 που μετὰ ⁿ τοῦ ἱερέως ὁ λαὸς φθέγγεται, ὅπου γε καὶ ^o μετ'
 αὐτῶν τῶν Χερουβὶμ καὶ τῶν ^p ἁγίων δυνάμεων, κοινῇ τοὺς ἱερούς
 ἑκείνους ὕμνους ἀναπέμπει; Ταῦτα δέ μοι ^q πάντα εἴρηται, ἵνα
 ἕκαστος καὶ τῶν ἀρχομένων ἡγήσῃ, ἵνα μάθωμεν ὅτι σῶμά ἐσμεν
 ἅπαντες ἓν, τοσαύτην ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους διαφορὰν, ^r ὅσην
 μέλη πρὸς μέλη, ^s καὶ μὴ τὸ πᾶν ἐπὶ τοὺς ἱερέας ῥίπτωμεν,
 ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς, ὥσπερ κοινῷ σώματος, τῆς ἐκκλησίας ἀπάσης
 οὕτω φροντίζωμεν. ^t Τοῦτο γὰρ καὶ ἡμῖν ἀσφάλειαν πλείονα,
 καὶ ὑμῖν ἐπίδοσιν μείζονα κατασκευάζει πρὸς ἀρετὴν. Ἀκουστοί
 γοῦν ἐπὶ τῶν ἀποστόλων, πῶς ^v πολλαχοῦ τοὺς ἀρχομένους
 κοινωνοὺς τῆς γνώμης ἐλάβανον. ^w Καὶ γὰρ ὅτε τοὺς ἐπὶ τῇ
 569 Μαθίαν ὁ ^x Πέτρος, τοῖς παρούσιν ἅπασιν ^y τότε, καὶ ἀνδράσι
 καὶ γυναιξίν. Οὐ γὰρ ἀρχόντων τύφος ^z ἔστιν ἐνταῦθα, οὐδὲ
 ἀρχομένων δουλοπρέπεια, ἀλλὰ ἀρχὴ πνευματικὴ, ^a τοῦτο
 μάλιστα πλεονεκτοῦσα, τῷ τὸ πλέον τῶν πόνων ^b καὶ τῆς ὑπὲρ
 ὑμῶν ἀναδέχασθαι φροντίδος, οὐ τῷ τιμὰς πλείους ἐπιζητεῖν.
 Καὶ γὰρ ὡς μίαν οἰκίαν δεῖ τὴν ἐκκλησίαν οἰκεῖν, ὡς σῶμα ἓν,
 οὕτω διακείσθαι πάντας· ὥσπερ οὖν καὶ βάπτισμα ἓν ἐστίν, καὶ
 τράπεζα μία, καὶ πηγὴ μία, καὶ κτίσις μία, ^c καὶ πατὴρ εἷς.

^h αἱ om A.F. Mox alterum εὐχὴν om. D. ⁱ μετασχεῖν τῆς ἱεράς τη-
 inverno ord. B.C.D. ^k ἑτέραν δ. γ. εὐχὴν] ἑτέρα γίνεται εὐχὴ C.D. ^l πάλιν
 ὅταν εἰρήνης hoc ordine C.D. ^m ὅτι om. D. ⁿ τοῦ om. B. ^o μετ'
 αὐτῶν] μετὰ F. ^p ἁγίων] ἁλλων D. ^q πάντα] + ἐκεῖνα Edd. reclaman-
 libris. ^r ὅσην] ὡς καὶ A. ^s καὶ] ἵνα C.D. ^t Vid. Annot. ^u πολ-
 λαχοῦ A.B.D.F. et Interpp. Edehatur ἀλλαχοῦ. ^v καὶ γὰρ ὅτε] ὅτε γὰρ
 C.D. ^x Πέτρος] + εἰς τὸν χρόνον τῶν ἁγίων καθίστη τῶν ἀποστόλων C.D.
^y τότε] + ἐκκοινοῦτο τὸ πρᾶγμα C.D. ^z ἔστιν ἐντ.] Sic A.C.D.E. ἐστὶ τὸ
 ἐντ. Edd. ^a τοῦτο et mox τὸ bis A. ^b καὶ τῆς ὑπὲρ ὑμῶν] Sic B.C.D.E.
 ὑπὲρ τῆς ὑμῶν (om. καὶ) Edd. ὑπὲρ ὑμῶν (om. καὶ τῆς) A. ^c καὶ] οὕτω καὶ C.

Τί τοίνυν διηρρήμεθα, τοσούτων ^α συναγόντων ἡμᾶς; τί δια-
 σπάσμεθα; ^β Ἀναγκαζόμεθα γάρ πάλιν τὰ αὐτὰ ὀδύρασθαι, ^γ B
 ἃ πολλάκις ἐθρήνησα. Πένθους ἄξια τὰ παρόντα· οὕτω
 σφόδρα ^δ ἅπ' ἀλλήλων ἐσμέν ἀπερρηγμένοι, δέον ἐνὸς σώματος
 μιμείσθαι συνάφειαν. ^ε Οὕτω γάρ καὶ παρὰ τοῦ ἐλάττονος
 ὁ μείζων κερδάναι ^ς δυνήσεται. Εἰ γὰρ Μωϋσῆς παρὰ τοῦ
 κηδεστοῦ τι τῶν συμφερόντων ἔμαθεν ὅπερ αὐτὸς οὐ ^ι συνείδε,
 πολλῶ μᾶλλον ἐν ἐκκλησίᾳ τοῦτο ἂν γένοιτο. Καὶ τί δῆποτε,
 ὁ συνείδεν ὁ ἄπιστος, οὐ συνείδεν ὁ πνευματικός; ^κ Ἵνα μάθωσιν
 ἅπαντες οἱ τότε, ὅτι ἄνθρωπος ^λ ἦν, καὶ θάλατταν σχίξῃ, καὶ
 πέτραις ῥηγνῇ, τῆς τοῦ θεοῦ ῥοπῆς δέεται· καὶ ὅτι ἐκεῖνα οὐκ ἂν C
 θρωπίνης φύσεως ἦν, ἀλλὰ θεοῦ δυνάμεως. Καὶ νῦν, εἰ οὐ λέγει
 τὰ ^μ δέοντα ὁ δέινα, ἕτερος ἀναστὰς εἰπάτω· καὶ ἐλάττων ἦ,
^ν λέγῃ δέ τι τῶν ^ξ συντελούντων, κύρωσον τὴν γνώμην· καὶ
 τῶν σφόδρα εὐτελεστάτων ἦ, μὴ ἀτιμάσης. Οὐδεὶς γὰρ τού-
 των ἀφῆστήκε τοῦ ^ο πλησίον, ὅσον ὁ κηδεστής τοῦ Μωϋσέως·
 ἀλλ' οὐκ ἀπηξίωσεν ἀκοῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἐδέξατο τὴν γνώμην,
 καὶ ἐπείσθη, καὶ ἀνάγραφτον ἐποίησε, καὶ οὐκ ἡσχύνθη ταῦτα
 ἱστορίᾳ παραδοῦναι, τὸν τῶν πολλῶν τύπον καθαιρῶν. Διό
 καὶ ^ρ ὡς ἐν στήλῃ τῷ βίῳ ταῦτα γράψας κατέλιπεν· ἥδει γάρ D
 πολλοῖς χρήσιμον ἐσομένην τὴν ἱστορίαν. Μὴ δὲ παρορῶμεν
 (648) τοὺς τὰ δέοντα συμβουλευόντας, καὶ τῶν ἀρχομένων τις ἦ, καὶ
 τῶν εὐτελῶν· μηδὲ ἄπερ ἂν ἡμεῖς ^σ εἰσηγησώμεθα, ταῦτα
 πάντως κρατεῖν ἀξιώμεν· ἀλλ' ἄπερ ἂν συμφέροντα φανῇ,
 ταῦτα παρὰ πάντων κυρούσθω. Πολλοὶ γάρ τῶν ^τ ἀμβλυω-
 τόντων πολλὰ συνείδον μᾶλλον ὑπὲρ τοὺς ὁξὺ βλέποντας, διὰ
 τὸ σπουδάζειν καὶ ^θ συντετάσθαι. Μηδὲ λέγε, τί με καλεῖς εἰς
 συμβουλὴν, εἰ μὴ ἀκούεις ὁ λέγω; Οὐκ ἔστι συμβούλου ταυτὶ
 τὰ ^ι ἐγκλήματα, ἀλλὰ τυράννου. Ὁ γὰρ σύμβουλος, εἰπεῖν τὰ E
 παρ' αὐτοῦ κύριός ἐστι μόνον· ἂν δὲ καὶ ἕτερον λυσιτελέστερον
^κ φανῇ, ὁ δὲ τὰ παρ' αὐτοῦ πράττειν ἐθέλῃ, οὐκέτι σύμβουλος

^α συναγόντων B.C. συναγαγόντων vulgo. ^β ἀναγκαζόμεναι C.D. Mox
 ὀδύρεσθαι A.C.

^γ ἔσμεν ἅπ' ἀλλήλων inverso ord. C.D. ^δ οὕτω γάρ] οὕτως ἂν C.D.

^ε δυνήσεται] + καὶ μὴ σε ξεῖσῃ τὸ εἰρημένον C.D. ^ς οὕτω συνοῖδε A.C. et infra his C. Statim ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Edd. τῇ om. A.B.C.

^λ ἦν] ἐστὶ καὶ ὅτι C.D. ^μ δέοντα] Sic omnes Codd. cum marg. Sav. συμ-
 φέροντα Edd. ^ν λέγει A.B. ^ξ συντελούντων est in omnibus nostris et
 marg. Sav. Edehatur συμφερόντων.

^ο πλησίον] + τοσούτων C.D. ^ρ ὡς om. A. ^σ Sic A.C.D.F. Edehatur εἰσηγησώμεθα. ^τ ἀμβλυωπόντων C.

^θ συμπίεσθαι A.F. Veron. συμπίεσθαι (et om. καὶ) C.D. ^ι ἐγκλήματα] ῥήματα A.F.

^κ φανῇ, ὁ δὲ τὰ] φανῇ τῶν τὰ A. φανέντι τὰ D. φανῇ (sic) τὰ F. φανῇ—ἐθέλῃ] φανῇ τῶν παρ' αὐτοῦ, καὶ πράττειν οὐ θέλῃ Veron. In
 C. locus sic habetur: ἂν δὲ καὶ ἑτέρου λυσιτελεστέρου φανέντος, αὐτὸς τὰ παρ'
 ἑαυτοῦ πρ. ἐθέλῃ.

ἐστίν, ἀλλὰ τύραννος, ὥσπερ ἔφην. Μὴ δὲ οὕτω ποιῶμεν, ἀλλὰ τύφου παντὸς καὶ ἀπονοίας ἀπαλλάξαντες τὴν ψυχὴν, σκοποῦμεν οὐχ ὅπως μόνον τὰ ἡμέτερα σταίη, ἀλλ' ὅπως ἡ συμφέρουσα γνώμη κρατήσῃ, καὶ μὴ παρ' ἡμῶν εἰσφέρηται. 570 Οὐδὲ γὰρ ὡς μικρὸν κερδανοῦμεν, καὶ μὴ τὰ δέοντα εὐρωμεν, αὐτοὶ τὰ παρ' ἑτέρων φανέντα δεχόμενοι, καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ πολὺν ληψόμεθα τὸν μισθόν, καὶ δόξης δὲ οὕτω μάλιστα ἀπολαύσομεν. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τὰ συμφέροντα εἰπὼν, σοφός· οὕτως ἡμεῖς καταδεξάμενοι, καὶ αὐτοὶ συνέσεως καὶ εὐγνωμοσύνης ὡς καρπωσόμεθα ἔπαινον. Οὕτω καὶ οὐκίαι καὶ πόλεις, οὕτω καὶ ἐκκλησία οἰκονομουμένη, μείζονα λήψεται προσθήκην· οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸν παρόντα βίον ἄριστα οἰκονομήσαντες, τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ.

¹ Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἀγίους περιττόν μοι ἔστι τὸ γράφειν ὑμῖν.

ΤΟΣΑΥΤΑ περὶ αὐτῆς εἰπὼν, ἐνταυθὰ φησι, “Περιττόν μοι ἔστι τὸ γράφειν ὑμῖν.” Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἔστιν αὐτοῦ **Σ**τὸ ὡς συνετὸν, ὅτι τοσαῦτα εἰπὼν, λέγει, “Περιττόν μοι ἔστι τὸ γράφειν ὑμῖν,” ἀλλ' ὅτι καὶ πάλιν λέγει περὶ αὐτῆς. ^c Ταῦτα μὲν γὰρ ἃ μικρὸν ἔμπροσθεν εἶρηκε, περὶ τῶν ^d τὰ χρήματα ὑποδεξαμένων εἶπεν, ὥστε τιμῆς ἀπολαύσαι πολλῆς· τὰ δὲ πρὸ ἐκείνων, ἃ περὶ Μακεδόνων διελέγετο, ὅτι “Ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἀπλότητος αὐτῶν,” καὶ τὰ ἄλλα πάντα, περὶ φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης. Ἀλλ' ὅμως, καὶ ἔμπροσθεν τοσαῦτα εἰπὼν, καὶ πάλιν μέλλων εἰρεῖν, “Περιττόν μοι ἔστι, φησὶ, τὸ γράφειν ὑμῖν.” Ποιεῖ δὲ τοῦτο, ὥστε μᾶλλον αὐτοὺς ἐπι-

¹ Cap. IX. v. 1.

^w μικρὸν] + οὐ D. Mox εὐρωμεν omnes pro soloeco εὐροιμεν. ^x καρ-
πωσόμεθα] καρδίας κτησόμεθα A. ^y οὐκία C.F. et corr. A. Statim πόλεις
C.F. ^z ὧν—ἐπιτυχεῖν om. A. Hom. XIX. ^a συνετὸν] + ἰδεῖν D.
^b καὶ] + μετὰ τὸ οὕτως λέγειν D. ^c ταῦτα] ἐκεῖνα D. Mox εἰρήκαμεν B.
Sav. marg. ^d τὰ om. A.F. et a pr. m. B. Statim εἶρηκεν pro εἶπεν A.F.
In D. legitur: περὶ τῶν τὰ χρ. ἐχόντων ὑποδεξαμένων εἶπεν. ^e ὥστε μάλ-
λον] ὡς μέλλων Veron.

σπάσασθαι. Αἰσχύνεται γὰρ ἄνθρωπος δόξαν τοιαύτην ἔχων, ὥς μηδὲ δεῖσθαι συμβουλῆς, ἐλάττων φανῆναι τῆς ὑπολήψεως, D καὶ ὑστερεῖσθαι. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κατηγορίας ποιεῖ πολλάκις, κατὰ ἱεράλειψιν λέγων· Ἐκαὶ γὰρ μεγάλην ἔχει τὴν ἰσχύν. Ὁ γὰρ δικαστὴς ὁρῶν τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ κατηγοροῦ, οὐδὲ ὑποπτένει λοιπόν. Λογίζεται γὰρ, ὅτι ὁ πολλὰ ἐξὸν εἰπεῖν οὐκ εἰπὼν, πῶς ἂν τὰ οὐκ ὄντα πλάσειε; Καὶ δίδωσι καὶ μεῖζον ὑποπτένειν, ἢ εἰπεῖν, καὶ ἥθους χρηστοῦ ὑπόνοιαν περιτίθῃσιν αὐτῷ. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς συμβουλῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκωμίων ποιεῖ. Εἰπὼν ἱγάρ, “περιττόν ἐστι τὸ γράφειν,” ὅρα πῶς συμβουλεύει. ² “Οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν E ὑπὲρ ὑμῶν καυχώμαι Μακεδόσι.” Μέγα μὲν οὖν καὶ τὸ αὐτὸν εἶδέναι· πολλῷ δὲ πλεον καὶ ^κτὸ εἰς ἐτέρους ἐξενεγκεῖν· μεῖζονα γὰρ ἔχει τὴν ἰσχύν· οὐ γὰρ ἂν ἠθέλησαν ἐπὶ τοσούτον κατασχυνθῆναι. Εἶδες σύνεσιν προαιρέσεως; Προέτρεψεν ἀπὸ ἄλλων, τῶν Μακεδόνων· “Γνωρίζω γὰρ ὑμῖν, φησὶ, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας.” ^μ Προέτρεψεν ἀπ’ αὐτῶν· “Ὅτινες γὰρ, φησὶν, οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀποτέρυσι.” Προ- 571 ἐτρεψεν ἂπὸ τοῦ κυρίου· “Γινώσκετε γὰρ, φησὶ, τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὅτι δι’ ἡμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὢν.” Πάλιν ἐπὶ τὸ ἰσχυρὸν κεφάλαιον καταφεύγει, τὸ ἀφ’ ἐτέρων. (649) Ζηλότυπον γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. Καὶ εἶδε μὲν τὸ τοῦ κυρίου ὑπόδειγμα μᾶλλον αὐτοὺς ἐφελκύνεσθαι, καὶ μετ’ ἐκεῖνο, τὸ τῆς ἀντιδόσεως· ἀλλ’ ἐπειδὴ ἀσθενέστεροι ἦσαν, ^ο τοῦτο μᾶλλον ἐφέλκεται. Οὐδὲν γὰρ τοσούτον, ὅσον ^ρζῆλος ποιεῖ. Σκόπει δὲ πῶς αὐτὸ ^ικαὶ καινότερος εἰσάγει. Οὐ γὰρ εἶπε, τούσδε μιμήσασθε· ἀλλὰ τί; “Ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἡρέθισε B τοὺς πλείονας.” Τί λέγεις; Πρὸ μικροῦ ἔλεγε, ὅτι ^ιαὐτεπάγγελτοι, μετὰ πολλῆς τῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν· πῶς οὖν ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος; Ναί, φησὶν· οὐ συνεβουλευέσμεν, ^σοὐ

2 v. 2.

¹ παρέλληψιν A. ^ε καὶ γὰρ—περιτίθῃσιν αὐτῷ·] καὶ γὰρ τοῦτο μεγάλην ἔ. τ. ἰ. ἐν τοῖς δικαστηρίοις· δίδωσι γὰρ ὑποπτένειν μεῖζονα ἔχειν ἢ εἰπεῖν, καὶ ἥθ. χ. ὑ. περιτίθῃσι τῷ οὕτως ἀπαλογουμένῳ. πῶς; ὁρῶν γὰρ ὁ δικ. τ. μ. τ. κ. οὐδὲ ὑ. λοιπόν, λογιζόμενος ὅτι—πλάσειε. D. ^η ἂν om. B. ^ι γὰρ] δὲ D. ^κ τὸ om. A. ^λ προέτρεψεν hic supra scriptum habet B. in ceteris omnino abest. Habent, sed post Μακεδόνων Edd. In D. locus sic legitur: εἶδες σύνεσιν ἀποστολικήν; εἶδες πῶς εἰς προαίρεσιν ἀλείφει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Μακεδόνων. ^μ γνωρίζω γάρ. ^ν προέτρεψεν ἀπ’ αὐτῶν] ἀπὸ τούτων λέγων προέτρεψε καὶ Μακεδόνας· οὐ μόνον δὲ ἀπ’ αὐτῶν προτρέπει, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, καυχώμαι Μακεδόσι λέγων, ὅτι Ἀχαῖα παρασκευάσται ἀποτέρυσι. ἴτα προτρέψας Κορινθίους ἐκ τούτων D. ^ρ ἀπὸ] καὶ ἀπὸ D. ^σ τοῦτο A.D.F. τούτω vulgo. ^τ ὁ ζῆλος Edd. ^θ καὶ om. B. ^ι ἀνθαίρετοι D. ^κ οὐ παρεκ. om. F.

παρεκαλέσαμεν, ἀλλ' ἐπηνέσαμεν μόνον ὑμᾶς, ἐκαυχησάμεθα μόνον, καὶ τοῦτο ἤρκεσεν αὐτοῖς εἰς προτροπὴν. Εἶδες πῶς δι' ἀλλήλων αὐτοὺς διεγείρει, τούτους μὲν δι' ἐκείνων, ἐκείνους δὲ διὰ τούτων, καὶ τῷ ζήλῳ καὶ ἐγκώμιον ἀνέμιξε μέγιστον; Εἶτα ἵνα μὴ αὐτοὺς ἑπαίρη, κεκολασμένως μεθοδεύει, λέγων· “Ὁ ἐξ ὑμῶν ζήλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.” Ἐννόησον τοίνυν ὅσον ἔστιν “ἐτέροις γενομένους αἰτίους τῆς φιλοτιμίας ταύτης, αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι κατὰ τὴν εἰσφορὰν ταύτην. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, μιμήσασθε ἐκείνους· οὐ γὰρ τοσοῦτον εἶχε τὸν ζήλον· ἀλλὰ πῶς; Ἐκείνοι ὑμᾶς ἐμιμήσαντο· ἢ μὴ δὴ φαίνεται τῶν μαθητῶν ἐλάττους οἱ διδάσκαλοι. Καὶ ὅρα πῶς διεγείρων αὐτοὺς καὶ ἀνάπτων μεζώνως, ὑποκρίνεται μετ' αὐτῶν ἐστάναι, καθάπερ ἐν φιλονεικίᾳ τινὶ καὶ ἀμίλλῃ τὸ μέρος αὐτῶν ἐπιλεγόμενος. Καθάπερ γὰρ ἀνωτέρω ἔλεγεν, ὅτι “Ἀνθαίρεται μετὰ πολλῆς παρακλήσεως προσήλθον ἡμῖν, εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα καθὼς προενηύξατο, οὕτως ὑπέπιτελέσῃ τὴν χάριν ταύτην” οὕτω καὶ ἐνταῦθα φησιν, ὅτι ³ “Διὰ τοῦτο ἔπεμψα τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ κενωθῇ τὸ καύχημα ἡμῶν.” Εἶδες αὐτὸν ἀγωνιῶντα καὶ τρέμοντα, ² ἵνα μὴ δόξῃ προτροπῆς ἕνεκεν εἰρηκεῖναι μόνον ἃ εἶπεν, ἀλλὰ ³ τῷ οὕτως ἔχειν, φησὶν, ἔπεμψα τοὺς ἀδελφούς· τοσαύτην ὑπὲρ ὑμῶν ποιοῦμαι σπονδὴν, “ἵνα μὴ κενωθῇ τὸ καύχημα ἡμῶν.” Καὶ δοκεῖ ⁴ τοῦ μέρους ἑαυτὸν ποιεῖν τῶν Κορινθίων διὰ πάντων, καίτοι πάντων ὁμοίως κηδόμενος. ⁵ Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· πάντῃ σεμνύνωμαι ἐφ' ὑμῖν, καλλωπίζομαι παρὰ πάνσιν, ἐκαυχησάμην καὶ παρ' ἐκείνοις· ὥστε, ἂν ὑστερήσῃτε, κοινὰ τὰ τῆς αἰσχύνης. Καὶ τοῦτο δὲ μεμετρημένως· προσέθηκε γὰρ, “Ἐν τούτῳ τῷ ⁶ μέρει” οὐ πάνταχού· “ἵνα, καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ᾗτε.” Οὐδὲ γὰρ εἶπον, ὅτι μέλλουσιν, ἀλλ' ὅτι ⁷ πάντα ἡντρέπεται, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐνδεὲς λοιπόν. Τοῦτο οὖν βούλομαι διὰ τῶν ἔργων δευχθῆναι, φησὶν. Εἶτα καὶ αὖξαι τὴν ἀγωνίαν, λέγων· ⁸ “Μὴ πῶς, εἰάν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες, 572 κατασχυνοῦμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν, ὑμεῖς, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.” Μείζων ἢ ἐντροπή, ὅταν πολλοὺς ἐπιστήσῃ τοὺς θεατὰς, αὐτοὺς τοὺς ἀκκοούτας. Καὶ οὐκ εἶπε,

3 γ. 3.

4 γ. 4.

¹ τούτους] τοὺς D.² ἐπάρη B.F.³ ἐτέροις ex mera conjectura

Savillii primus edidit Montef. Edebatur ἐτέροις, quod etiam in nostris omnibus legitur.

⁴ μὴ δὴ B. μὴ δὴ οὖν D. μὴδὲ vulgo.⁵ ἐπιτελέσῃ B.D.F.

ἐπιτελέσετε A. ἐπιτελέσεται Edd.

⁶ ἵνα] + γὰρ D.⁷ τῷ Edd. τὸ

Codd.

⁸ τοῦ ἐκ μέρους A.⁹ μέρει] + δηλῶν ὅτι D.¹⁰ πάντα

om. B.

¹¹ αὐτοὺς] ὅτε αὐτοὺς D.

φέρω γὰρ Μακεδόνας μετ' ἐμοῦ, ἔρχονται ἰ γὰρ Μακεδόνες μετ' ἐμοῦ, ἵνα μὴ δόξη ἡ ἐπίτηδες αὐτὸ ποιεῖν· ἀλλὰ πῶς; “Μὴ πως, εἰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες.” Συμβαίνει γὰρ ἡ τοῦτο, φησὶ, γενέσθαι, τῶν ἐγγχωρούντων ἐστίν. Οὕτω ἰ γὰρ καὶ ἀνύποπτον ἐποίει τὸν λόγον· εἰ δὲ ἐκείνος εἶπε, καὶ ἡ φιλονεικοτέρους ἐποίησεν αὐν. “Οὐρα πῶς οὐκ ἀπὸ τῶν πνευματικῶν B ἰ μόνον αὐτοὺς ἐνάγει, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων. Εἰ γὰρ καὶ ἐμὲ οὐδὲν μέγα τίθεσθε, φησὶ, θαρρεῖτε δὲ ὡς συγγινώσκοντι, ἀλλ' ἐννοεῖτε Μακεδόνας, “μὴ πως, εἰν ἔλθωσι καὶ εἴρωσιν ὑμᾶς” καὶ οὐκ εἶπε, μὴ βουλομένους, ἀλλὰ, “ἀπαρσκευάστους,” μηδέπω τὸ πᾶν πεπληρωκότας. Εἰ δὲ τοῦτο αἰσχύνῃ, τὸ μὴ ταχέως ἐνεγκεῖν τὸ μὴδὲ ὅλως εἰσενεγκεῖν, ἢ ἔλαττον τοῦ δέοντος, ἐννόησον ἡλίκον. Εἶτα πρῶως τὸ ἐξ αὐτοῦ συμβησόμενον, καὶ πληκτικῶς τίθησιν, οὕτως εἰπὼν· C “Καταισχυρθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν, ὑμεῖς.” Καὶ κολλάζει πάλιν λέγων· “Ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως” οὐ ῥαθυμότερους ποιῶν, ἀλλὰ δεικνύς, ὅτι τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμοῦντας, καὶ ἐν ταύτῃ πολλὴν ἔχειν δεῖ τὴν παρρησίαν.

(650) 5 “Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην προπέμψαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προκαταρτίσωσι ταύτην τὴν εὐλογίαν ὑμῶν ἐτοίμην εἶναι οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν.” Πάλιν αὐτὸ ἀνέλαβεν ἐτέρως· καὶ ἵνα μὴ δόξη ἀπλῶς ταῦτα λέγειν, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὁδοῦ οὐκ ἄλλην εἶναι φησιν, ἀλλ' ὥστε μὴ D καταισχυρθῆναι αὐτοὺς. “Οὐαὶς ὅτι τὸ, “Περιττόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν,” ἀρχὴ συμβουλῆς ἦν; “Οὐαὶς ἡ γοῦν ὅσα περὶ ταύτης διαλέγεται τῆς διακονίας. Μετὰ δὲ τούτου καὶ ἐκεῖνο ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι ἵνα μὴ δόξη ἐναντιολογεῖσθαι εἰπὼν, “περιττόν,” καὶ περὶ ἡ αὐτοῦ διαλεγόμενος, πρὸς ὃ τὸ περὶ τάχους διαλέγεσθαι καὶ δαψιλείας καὶ προθυμίας P μετέβη, διὰ τούτων καὶ ἐκεῖνο ἡ κατασκευάζων. Τὰ γὰρ τρία ταῦτα ἀπαιτεῖ. Καὶ ἐκίνησε μὲν ταυτὶ τὰ κεφάλαια καὶ ἐν ἀρχῇ· ὅταν γὰρ λέγῃ, “Ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσειά τῆς ἡ χαρᾶς E αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἀπλότητος αὐτῶν,” οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι καὶ πολὺ εἰσήνεγκαν, καὶ μετὰ χαρᾶς, καὶ μετὰ τάχους, καὶ οὐ μόνον τὸ

δ ν. 5.

ἰ γὰρ om. B. ἡ ἐπετίηδες F. Mox μὴ πως om. A. ἡ τοῦτο φ.]
 φησὶ τοῦτο B.D. ἰ γὰρ om. A.D. Statim ποιεῖ F. ἡ φίλων.] + ἐτέ-
 ρους D. ἰ μόνων F. ἡ γοῦν om. D. ἡ αὐτοῦ] αὐτοὺς A.B.F.
 Veron. Vet. ὃ τὸ A.D.F. Sav. marg. Edebatur τῷ. Statim διαλέγεσθαι
 D. ἡ μετέβη deest in Edd. et Codd. praeter D. ἡ κατασκευάζων A.D.F.
 Veron. Cat. κατασκευάζει B. receptum a Sav. et Ben. ἡ χάριτος A.

δοῦναι πολὺ ἐλύπησεν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἐν πειρασμοῖς εἶναι ὑπὲρ τοῦ δοῦναι φορτικώτερον. ⁵ Καὶ τὸ, “Ἡμῖν ἔδωκαν ἑαυτοὺς, καὶ τοῦτο καὶ τὴν προθυμίαν αὐτῶν δείκνυσιν, καὶ τὸ σφόδρα αὐτοὺς πιστεύειν. Πάλιν δὲ καὶ ἐνταῦθα αὐτὰ μεταχειρίζει. Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα ἐναντία ἐστὶ, φιλοτιμία καὶ προθυμία, καὶ 573 ὁ μὲν πολὺ δούς πολλάκις ἀθυμεῖ, ὁ δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀλγεῖν ἔλαττον δίδωσιν, ὅρα πῶς ¹ ἐκατέρων ἐπιμελεῖται, καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης αὐτῷ συνέσεως. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὀλίγον βέλτιον δοῦναι ² καὶ μετὰ προαιρέσεως, ἢ πολὺ μετὰ ἀνάγκης· ἐπειδὴ καὶ πολὺ, καὶ μετὰ προαιρέσεως ἡβούλετο αὐτοὺς εἰσενεγκεῖν· ἀλλὰ πῶς; “Ἵνα προκαταρτίσωσι τὴν εὐλογίαν ὑμῶν ἐτοίμην εἶναι ὡς εὐλογία, ³ μὴ ὡς πλεονεξίαν.” Πρώτερον ἀπὸ τοῦ ἡδίστου καὶ κουφοτέρου ἄρχεται, τοῦ μὴ μετὰ ἀνάγκης· εὐλογία γὰρ, φησὶν, ⁴ ἐστίν. “Ὅρα ⁵ πῶς ἐν τάξει παραιρέσεως τὸν Β καρπὸν εὐθέως δείκνυσιν βλαστάνοντα, καὶ εὐλογίας πεπληρωμένους τοὺς παρέχοντας. “Καὶ τῇ προσηγορίᾳ αὐτοὺς ἐπεσπάσατο· οὐδεὶς γὰρ εὐλογίαν δίδωσι μετὰ λύπης. Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρέσθη, ἀλλ' ἐπήγαγε· “μὴ ὡς πλεονεξίαν.” Μὴ νομίσητε, φησὶν, ὅτι ὡς πλεονεκτοῦντες αὐτὴν λαμβάνομεν, ἀλλ' ὥστε ⁶ αἵτιοι γενέσθαι ὑμῖν εὐλογίας. Ἡ γὰρ πλεονεξία ἀκόντων ἐστίν· ὥστε ὁ διδούς ἐλεημοσύνην ἄκων, πλεονεξίαν δίδωσιν. Εἴτα ἀπὸ τούτου πάλιν ἐπ' ἐκεῖνο μετέβη, τὸ φιλοτιμῶς δίδοναι. ⁶ “Τοῦτο δὲ λέγω.” Τούτέστιν, ⁷ ὅτι μετὰ C τούτου κακείνῳ φημι. ⁸ Ποῖον; “Ὅτι ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.” ⁹ Καὶ οὐκ εἶπε, μικρολόγως, ἀλλ' εὐφημώτερον, τὸ τοῦ φειδωλοῦ θεὸς ὄνομα. Καὶ σπῆρον τὸ πρᾶγμα ἐκάλεσεν, ἵνα εὐθέως πρὸς τὴν ἀντίδοσιν ἴδῃς, καὶ τὸν ἀμνητὸν ἐννοήσας, μάθῃς ὅτι πλείονα λαμβάνεις ἢ δίδως. Διὸ οὐκ εἶπεν, ὁ διδούς, ἀλλ', “ὁ σπείρων” καὶ οὐκ εἶπεν, ἡμεῖς ἐὰν σπείρῃτε, ἀλλὰ καθολικὸν τὸν λόγον ποιεῖ. Οὐδὲ εἶπε, δαψιλῶς, ἀλλ', “ἐπ' εὐλογίαις” ὃ πολὺ τούτου μεῖζον ἦν. Καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ πρότερον ¹⁰ καταφεύγει τὸ ἡδὺ, λέγων· ¹¹ “Ἐκα- D στος καθὼς ¹² προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ.” Μᾶλλον γὰρ ἐξουσίαν τις λαβὼν, ἢ ἀναγκαζόμενος ποιεῖ. Διὸ καὶ τούτῳ ἐνδιατρίβει

6 v. 6.

7 v. 7.

⁵ καὶ τὸ] τὸ δὲ D. Mox καὶ ante τοῦτο om. D. καὶ post τοῦτο om. A. F.
¹ ἐκατέρων D. ἐκατέρου Edd. ἐκατέρου conj. Sav. ² καὶ om. B. ³ μὴ] καὶ μὴ D. ⁴ ἐστίν] σὺν ἐστίν D. ⁵ πῶς] ὡς F. ⁶ καὶ τῇ om. D.
⁷ αἵτιοι γενέσθαι] αἰνίττεσθαι A. ⁸ ὅτι om. D. ⁹ ποῖον] τὸ ποῖον A. F. ποῖον om. D. ¹⁰ καὶ om. D. ¹¹ ἡμεῖς ἐὰν] ἐὰν ἡμεῖς A. F. ¹² Sic omnes, τὸ ἡδὺ καταφεύγει in verso ord. Edd. ¹³ προήρηται bis corr. A. et Veron. προήρηται in priore loco, προεῖρηται in posteriore F.

εἰπὼν γάρ, “καθὼς προαιρεῖται,” ἐπήγαγε· “Μὴ ἐκ λύπης, ἢ μὴ ἐξ ἀνάγκης.” Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρέσθη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ γραφῆς μαρτυρίαν ἐπάγει, λέγων· “Ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.” Εἶδες ἵπῳ συνεχῶς τοῦτο τίθησιν; “Οὐ κατ’ ἐπιταγὴν λέγω,” καὶ, “Γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι,” καὶ, “Ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν” καὶ πάλιν, “Μὴ ἐκ λύπης, μὴδὲ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.” Ἐνταῦθα οἶμαι ὅτι, δαψιλῇ, λέγεσθαι· πλὴν αὐτὸς εἰς τὸ μετὰ προθυμίας ἐδιδόναι αὐτὸ παρέλαβεν. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ παράδειγμα Μακεδόνων, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα ἱκανὰ ἦν ἐργάσασθαι τὴν πολυτέλειαν, οὐ πολλὰ περὶ αὐτῆς φθέγγεται, ἀλλὰ περὶ τοῦ μὴ ἄκοντας διδόναι. Εἰ γὰρ ἔργον ἐστὶν ἀρετῆς, πᾶν δὲ τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑποτέμνεται τὸν μισθόν, εἰκότως τοῦτο ἐργάζεται. Καὶ οὐ συμβουλεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπεύχεται, ὅπερ αἰετοῖ, λέγων· “Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν ἡμῶν χάριν πληρῶσαι εἰς ὑμᾶς.” Διὰ τῆς εὐχῆς λογισμὸν ὁμοιοῦντα τῇ φιλο- 574 τιμίᾳ ταύτῃ ἀναιρεῖ, τὸν καὶ νῦν ἵππολοῖς ἐμποδίζοντα. Καὶ γὰρ πολλοὶ δεδοίκασιν ἐλεημοσύνην δοῦναι, λέγοντες, μὴ πως πένης γένομαι, μὴ πως ἐτέρων δεηθῶ. Τοῦτον οὖν καταλύων τὸν φόβον, προστίθησι τὴν εὐχὴν, λέγων· “Πᾶσαν χάριν περισσεύσαι εἰς ὑμᾶς.” Οὐχ ἀπλῶς, πληρῶσαι, ἀλλὰ, “περισσεύσαι.” Ἡ γὰρ εἶσι, “χάριν περισσεύσαι;” Ἐμπλήσαι, φησὶν, ὑμᾶς τοσοῦτων, ὥς δύνασθαι περιττεῖν ἐν τῇ φιλοτιμίᾳ ταύτῃ. “Ἴνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύετε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.” Ὅρα καὶ ἐν Β τῇ προσευχῇ αὐτοῦ πολλὴν τὴν φιλοσοφίαν. Οὐ πλοῦτον εὔχεται, οὐδὲ περισσεῖαν, ἀλλὰ, “πᾶσαν αὐτάρκειαν.” Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶν αὐτοῦ τὸ θαυμαστόν, ἀλλ’ ὅτι ὥσπερ τὸ περιττὸν οὐκ ἐπὶ ἕξατο, οὕτως οὐ θλίβει αὐτοὺς, οὐδὲ ἀναγκάζει ἀπὸ τοῦ ὑστερήματος δοῦναι, συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ, ἀλλ’ αὐτάρκειαν αἰτεῖ, καὶ δείκνυσιν ἅμα ὅτι τοῖς παρὰ τοῦ θεοῦ δόροις οὐ κατακεχρησθαι δεῖ. “Ἴνα περισσεύετε, φησὶν, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.” Διὰ τοῦτο, φησὶ, ταῦτα αἰτῶ, ἵνα καὶ ἐτέροις παρέχητε. Καὶ οὐκ εἶπε, παρέ- C

8 v. 8.

^h μὴδὲ] ἢ B. ἐξ om. A. ¹ πῶς] ὡς F. Statim ταῦτα pro τοῦτο idem.
^h Edebatur τὸ, ἱλαρὸν, δαψιλῇ λέγεσθαι. ἱλαρὸν deest in omnibus. τὸ (τῷ F.)
 δαψιλῇ λ. A. F. τὸ δαψιλῇ λ. B. Sav. marg. περὶ τοῦ δαψιλοῦς λ. D. ¹ ἐαν-
 τῆς D. ^m χάριν omnes nostri et alter Mosquensium. Ita etiam Veron.
ⁿ πληρῶσαι] περισσεύσαι D. πληρῶσαι vulgo. Vid. Annot. ^o ὁμο-
 ῶντα F. ^p πολλοῖς B. Sav. marg. ^q τί δὲ ἐ. χ. π. om. D. ^r τοσοῦ-
 τόν A. D. F. ^s περισσεύετε] + φησὶν A. F. ^t σοφίαν D. ^v ὅτι om. A. F.
^u ὅτι deest in omnibus nostris. ^x κεχρησθαι A. B.

χρητε, ἀλλὰ, “περισσεύετε.” Ἐν μὲν γὰρ τοῖς σαρκικοῖς αὐ-
τάρκειαν αὐτοῖς αἰτεῖ, ἐν δὲ τοῖς πνευματικοῖς καὶ περισσεύει,
οὐκ ἐν ἐλεημοσύνῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν,
“εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.” Εἶτα τὸν προφήτην αὐτοῖς ἐπάγει
σύμβουλον, μαρτυρίαν ζητήσας τὴν εἰς δαφίλειαν αὐτοῦς ἐκκα-
λουμένην, καὶ φησι. ⁹ “Καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε
τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.” Τοῦτό
ἔστι, “περισσεύετε.” Τὸ γὰρ, “ἐσκόρπισεν,” οὐδενὸς ἄλλου
D ² δηλωτικὸν ἐστίν, ἢ τοῦ μετὰ δαφιλείας διδόναι. Εἰ γὰρ καὶ
αὐτὰ οὐ μένει, ἀλλὰ τὰ ἐξ αὐτῶν μένει. Καὶ γὰρ τὸ θαυμα-
στὸν τοῦτο ἐστίν, ὅτι φυλαττόμενα μὲν ἀπόλλυται, σκορπι-
ζόμενα δὲ μένει, καὶ μένει διαπαντός. Δικαιοσύνην δὲ ἐνταῦθα
τὴν φιλανθρωπίαν ἐκάλεσε. Καὶ γὰρ δικαίους ποιεῖ, τὰ ἁμαρ-
τήματα ³ καθάπερ πῦρ ἀναλίσκουσα, ὅταν μετὰ δαφιλείας
ἐκχέηται.

¹ Μὴ τοίνυν ² ἀκριβολογώμεθα, ἀλλὰ ἀθρόα τῇ χειρὶ σπεί-
ρωνμεν. Οὐχ ὁρᾷς μίμοις πόσα διδάσιν ἕτεροι, καὶ γυναῖξί
πόρναις; Κἂν τὰ ἡμίση τῷ Χριστῷ ⁴ δός, ὡς ταῖς ὀρχουμένοις
Ε ἐκεῖνοι διδάσιν· ὅσα πρὸς φιλοτιμίαν ⁵ ἐκεῖνοι τοῖς ἐπὶ σκηνῇς
τοσαῦτα σὺ κἂν πεινῶντι δός. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὸ σῶμα τῶν
ἐταιριζομένων ⁶ καὶ χρυσίῳ περιβάλλουσιν ἀφάτῳ· σὺ δὲ αὐτῶν
ἱματίῳ ψιλῷ ⁷ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα, καὶ ταῦτα γυμνῇν
ὀρῶν. ⁸ Ποίας τοῦτο συγγνώμης ἄξιον, πόσης δὲ οὐ κολάσεως,
ἥταν ἐκεῖνος μὲν τῇ ἀπολλυούσῃ αὐτὸν καὶ καταισχυνούσῃ
τοσαῦτα παρέχῃ, σὺ δὲ μηδὲ τὸ ἐλάχιστον τῷ σώζοντί σε καὶ
ποιοῦντι λαμπρότερον; Ἀλλὰ εἰς γαστέρα μὲν καὶ μέθην
καὶ ἀσωτίαν ἀναλίσκων, οὐδαμοῦ πενίας μέμνησαι· ἂν δὲ πενίαν
575 διορθῶσαι δέῃ, πάντων γίνῃ πτωχότερος. Καὶ παρασίτους
μὲν τρέφων καὶ κόλακας, ὡς ἀπὸ πηγῶν δαπανῶν, οὕτω χαίρεις·
εἰ δὲ ⁹ πον πτωχὸν ἴδῃς, τότε σοι ὁ τῆς πενίας ἐπιτίθεται
φόβος. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ παρ’ ἡμῶν αὐτῶν καὶ παρ’ ἐτέροις
κατακριθησόμεθα τότε, καὶ τῶν κατωρθωκότων καὶ τῶν διαμαρ-
τάντων. Ἐρεῖ γάρ σοι, διὰ τί οὐ γέγονας οὕτω μεγαλόψυχος
ἐν τοῖς προσήκουσιν; Ἀλλ’ οὗτος μὲν πόρνη διδοὺς, αὐτῶν
ταύτων ὑπελογίζετο· σὺ δὲ τῷ δεσπότῃ παρέχων τῷ εἰρηκότη

⁹ γ. γ.

⁹ ἔστι] + τὸ ἴνα D.

Edebatur ὥσπερ.

δόσιν. Veron.

² ὡς bis D.

³ ἐπισκήνοισ Veron.

σάρκα τοῦ Χριστοῦ inverso ord. Edd.

om. F. Statim ἴδοις omnes. ἴδης vulgo.

⁴ δηλον A.B.F.

⁵ HΘIKON. Περὶ τοῦ μὴ ἀκριβολογίσθαι περὶ τῇν

⁶ ἀκριβολογισόμεθα A. ἀκριβολογισόμεθα (sic) D.

⁷ ἐκεῖνοι] + διδάσιν A. Statim τοῖς ἐπὶ σκηνῇς C. τοῖς

καὶ om. A.F. Mox οὐδὲ om. F. * Sic A.B.D. τὴν

σάρκα τοῦ Χριστοῦ inverso ord. Edd.

⁸ ποίας] καὶ ποίας C.D. ⁹ ποῦ

μὴ ^kμεριμνᾷν, φόβον γέμεις καὶ τρόμον; Καὶ τίνος ἂν εἴης
 συγγνώμης ἄξιος; Εἰ γὰρ ἄνθρωπος οὐ περιόφεται λαβὼν,
 ἢ ἄλλ' ἀποδώσει τὴν χάριν, πολλῶν μᾶλλον ὁ Χριστός. Ὁ Β
 γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ λαβεῖν διδούς, πῶς μετὰ τὸ λαβεῖν οὐ
 δώσει; Τί οὖν, φησὶν, ὅταν πολλὰ ἀναλώσαντες ^mτινες, ἐτέρων
 (652) δέονται; Περὶ τῶν τὰ πάντα δαπανησάντων λέγεις, αὐτοὺς
 οὐδὲ ὀβολὸν διδούς. Ὑπόσχον τὰ πάντα κενώσειν, καὶ ⁿτότε
 περὶ ἐκείνων ἐρώτα· ἕως δ' ἂν φειδωλὸς ᾦς, καὶ ὀλίγα ἐκ τῶν
 ὄντων παρέχης, τί μοι ^oπροβάλλῃ σκήψεις καὶ προφάσεις;
 Οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τὴν ἄκραν τῆς ἀκτημοσύνης ^pσε ἄγομεν κορυφὴν,
 ἀλλὰ τέως σε τὰ περιττὰ περικόπτειν ἀξιοῦμεν, καὶ τῆς αὐταρ- C
 κείας μόνης ἐρᾶν. Αὐτάρκεια δὲ τῇ χρεῖα τοῦτων ὀρίζεται,
 ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἐνι. Οὐδεὶς σε τούτων ἀφέλκει, οὐδὲ κωλύει
 τὴν καθημερινὴν τροφήν· τροφήν, οὐ ^qτρυφὴν λέγω· σκεπά-
 σματα, ^rοὐ καλλωπίσματα. Μᾶλλον δέ, εἴ τις ἀκριβῶς
 ἐξετάσῃ, τοῦτο μάλιστα ^sἐστὶ τρυφή. Σκόπει δέ. Τίνα
 ἂν εἴποιμεν τρυφᾶν μᾶλλον, τὸν λαχάνοις τρεφόμενον, καὶ
 ὑγιαίνοντα, καὶ οὐδὲν πάσχοντα ἀηδὲς, ἢ ^tτὸν Συβαριτικὴν
 ἔχοντα τράπεζαν, καὶ μυρίων γέμοντα νοσημάτων; Εὐδελον
 ὅτι ^vτούτων. Οὐκοῦν μηδὲν πλέον τοῦτου ζητῶμεν, εἰ καὶ D
 τρυφᾶν βουλόμεθα, καὶ ^wμετὰ ὑγείας ζῆν· καὶ τούτῳ τὴν
 αὐτάρκειαν ^xὀρίζομεθα. Καὶ ὁ μὲν ὁσπρίοις δυνάμενος ἄρ-
 κεῖσθαι, καὶ ^yὑγιαίνειν, μηδὲν ^zπλέον ἐπιζητεῖτω· ὁ δὲ ἀσθενέ-
 στερος, ^aκαὶ τῆς διὰ τῶν λαχάνων δεόμενος θεραπείας, μὴ
 κωλύεσθω. Εἰ δὲ καὶ τούτου τις ἀσθενέστερος εἴη, καὶ τῆς
 συμμέτρου τῆς ἀπὸ τῶν κρεῶν ^bδέοιτο βοηθείας, οὐδὲ ^cτούτων
 ἀπείρξομεν. Οὐδὲ γὰρ ἵνα ἀνέλωμεν τοὺς ἀνθρώπους καὶ δια- E
 φθείρωμεν, ταῦτα συμβουλευόμεν, ἀλλ' ἵνα τὰ περιττὰ περικό-
 ψωμεν· περιττὸν δὲ ἐστίν, ὃ τῆς χρεῖας πλέον ἐστίν. Ὅταν
 γὰρ καὶ χωρὶς τοῦτου ^dδυνώμεθα διάγειν ὑγιῶς καὶ εὐσχημόνως,
 περιττὸν πάντως ἐκεῖνό ἐστι προστεθέν.

^k μεριμνᾷν] + πάντα ταῦτα (πάντα C.) ὑπελογίζου C.D. ⁱ ἄλλ' ἄλλὰ

A.B.C. ^m τινες] + πρὸς τῷ (τὸ D.) μὴ λαβεῖν καὶ D. Ita ediderunt Sav.

Ben. ⁿ τότε] + καὶ A. Veron. + [καὶ] Sav. ^o προβάλλῃς D. παραβάλλ-

λης A. ^p σε ante ἐπὶ transp. A.F. ^q τρυφὴν] τὴν τρυφὴν B. ^r οὐ]

ἄλλ' οὐ C. ^s μ. ἐστὶ τρυφή hoc ord. omnes. Edelatur ἐστὶ τρυφή μάλιστα.

^t τὸν Σ. ἔχοντα τράπεζαν] τὸν Συβαριτικὴν Veron. τὸν Συβαριτικὴν (om. ἔχοντα

τράπεζαν) omnes nostri praeter F. qui τὸν Συβαριτικὴν (sic) habet. τὸν Συβα-

ριτικὴν παρατιθέμενον τράπεζαν Floril. p. 187. (Tom. xii. p. 512 E.) ^v τοῦ-

του] τοῦτο A. ἐκείνου Flor. ^w μετὰ ὑγείας] μετ' εὐγενείας omnes nostri

cum marg. Sav. honeste Vetus. ^x ὀρίζομεθα A.D. ὕγιαίνει B. ὑγιαίνει

C. Sav. marg. ^y πλέον ἐπιζ.] Sic omnes Codd. cum Flor. et Sav. marg.

πρὸς τοῦτους ζητεῖτω Sav. Ben. In Veron. vacuum est spatium. ^z καὶ τῆς

διὰ τῶν] καὶ διὰ τοῦτο τῆς τῶν B. ^b δέοιτο β. omnes. β. δέοιτο Edd. ^c τοῦ-

των] Sic B.C.D. τοῦτον A. Flor. τοῦτου αὐτὸν Sav. Ben. In Veron. hiatus est.

Statim ἀπείρξομεν A.F. ^d δυνώμεθα D. δυνάμεθα vulgo.

Τοῦτο καὶ ἐπὶ ἱματίων ἐλογιζόμεθα, καὶ ἐπὶ τραπέζης, καὶ ἐπὶ οἰκίας, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· καὶ τὴν χρεῖαν ζητῶμεν πανταχοῦ. Τὸ γὰρ περιττὸν καὶ ἀνόνητον. Ἦν ὅταν τὴν 576 αὐτάρκειαν μελετήσης, τότε σε βουλόμενον τῆς χήρας γενέσθαι ζηλωτὴν, εἰς τὰ μείζω τούτων ἐνάξαμεν. Οὐδέπω γὰρ ἐφθασας πρὸς τὴν τῆς γυναικὸς φιλοσοφίαν, ἕως ἂν αὐταρκείας φροντίσης. Ἐκείνη γὰρ καὶ ταύτης ἀνωτέρα γέγονεν· ἡ γὰρ ἔμελλεν αὐτὴν διαθρέψειν, ταῦτα κατέβαλε πάντα. Ἔτι οὖν διαπορήσεις περὶ τῶν ἀναγκαίων, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ γυναικὸς ἠττώμενος, καὶ οὐ μόνον αὐτὴν οὐ ζηλῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτῆς ὑπολιμπανόμενος; Ἐκείνη γὰρ οὐκ εἶπε ταῦτα τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα· τί δέ, ἂν πάντα ἀναλώσασα ἀναγκασθῶ βδελβθῆναι ἐτέρου; ἀλλὰ φιλοτίμως ἀπεδύσατο τὰ ὄντα. Τί ἂν τις εἰπῇ περὶ τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ ἡ τῆς ἐπὶ τοῦ προφήτου Ἡλίου; Ἐκείνη γὰρ οὐκέτι περὶ πενίας, ἀλλὰ καὶ περὶ θανάτου καὶ τελευτῆς ὁ κίνδυνος ἦν, οὐ τῆς οἰκίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν παίδων. Οὐδὲ γὰρ παρ' ἐτέρων προσεδόκα λήψεσθαι, ἀλλὰ ἀποθανεῖσθαι εὐθέως. Ἀλλὰ τὸν προφήτην εἶδε, φησί, καὶ ἐντεῦθεν φιλότιμος γέγονεν. Ὑμεῖς δὲ οὐχ ὁράτε μυρίους ἁγίους; Καὶ τί λέγω ἁγίους; Τὸν τῶν προφητῶν ὁράτε προσαιτοῦντα δεσπότην, καὶ οὐδὲ οὕτω φιλάνθρωποι γίνεσθε. Ὡς ἀλλὰ ταμιεῖα ἔχοντες ἱερευγόμενα ἐκ τούτου εἰς τοῦτο, οὐδὲ ἐκ τοῦ περισσεύματος^κ μεταδίδοτε. Τί λέγεις; Προφήτης ἦν ὁ παρὼν, καὶ τοῦτο αὐτὴν ἔπεισε μεγαλοψυχῆσαι τοσοῦτον; Αὐτὸ μὲν οὖν ἵπτοιο πολλοῦ θαύματος ἄξιον, ὅτι ἐπέλασθη μέγαν αὐτὸν εἶναι καὶ θαυμαστόν. Πῶς γὰρ οὐκ εἶπεν, οἷα εἰκὸς ἦν βάρβαρον γυναῖκα καὶ ἀλλόφυλον λογίσασθαι, ὅτι εἰ προφήτης ἦν, οὐκ ἂν ἐμοῦ ἐδεήθη; ^μεἰ θεοῦ φίλος ἦν, οὐκ ἂν αὐτὸν περιεῖδεν; Ἔστω, Ἰουδαῖοι διὰ ἀμαρτήματα ταύτην τίνουσι τὴν δίκην· οὗτος δὲ πόθεν, καὶ διὰ τί; Ἀλλ' οὐδὲν^ν τούτων ἐνενόησεν, ἀλλ' ἀνέφξεν αὐτῷ τὴν οἰκίαν, καὶ πρὸ τῆς Δοικίας τὴν γνώμην, καὶ πάντα^ο τὰ ὄντα εἰς μέσον τέθεικε, καὶ τὴν φύσιν ὑφείσα, καὶ τῶν παίδων καταφρονήσασα, τὸν ξένον προετίμησε πάντων. Ἐννόησον οὖν ὅση κόλασις^ρ κείσεται, ὅταν γυναικὸς χήρας, πτωχῆς, ἀλλοφύλου, βαρβάρου, παίδων μητρὸς, τούτων οὐδὲν εἰδυίας ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, ἔλατταν φέρωμεν, ^ηκαὶ ἀσθενέστεροι ὦμεν. Οὐ γὰρ, ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν ἰσχυρόν, ἀνδρείοι τινὲς ἐσμεν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος μόνος^ρ ταύτην

^ε λογίζομεθα D. Statim καὶ ἐπὶ τρ. καὶ ἐπὶ οἰκ. om. B.

^κ ἡμῶν A.C.D.F. et Vetus. Edebatur ἡμῶν.

^μ εἰ B. Sav. marg. Cf. Psal. cxliii. 13.

^ν εἰ] + δὲ A. ^ο τούτων] τοιούτων D.

^ρ τὰ ὄντα om. A.

^η καὶ ἀσθ. ὦμεν om. D. ^ρ ταύτην om. A.

ἔχει τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπὶ κλίνης ἢ βεβλημένος, ὁ τὴν ἰσχὺν
 οἰκοθεν ἔχων ὥς ταύτης ἄνευ, καὶ ὅρος τις ἀνασπῇ τῇ τοῦ
 σώματος ῥώμῃ, οὐδὲν αὐτὸν κορασίου καὶ γραΐδιου τλαιπύρου E
 (653) φαίην ἂν ἰσχυρότερον εἶναι. Ὁ μὲν γὰρ ἀσωμάτοις παλαίει
 κακοῖς, οὗτος δὲ οὐδὲ ἀντιβλέψαι τολμᾷ. Καὶ ἵνα μάθῃς,
 ὅτι οὗτος ἀνδρείας ὅρος, ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ παραδείγματος
 αὐτὸ συνάγαγε. Τί γὰρ αὐτῆς ἀνδρειότερον γένοιτ' ἂν τῆς
 γυναικὸς, ἢ καὶ πρὸς φύσεως τυραννίδα, καὶ ὑπὲρ λιμοῦ βίαν,
 καὶ πρὸς τελευτῆς ἀπειλὴν ἔστη γενναίως, καὶ πάντων γέγονεν
 ἰσχυροτέρα; Ἄκουσον ὡ γοῦν πῶς ὁ Χριστὸς αὐτὴν ἀνακη-
 ρύττει. 10 ὥς Πολλὰ γὰρ, φησὶν, ἦσαν χῆραι ἐν ταῖς ἡμέραις
 Ἡλίας, καὶ πρὸς οὐδεμίαν ὁ προφήτης ἀπεστέλλετο, ἀλλ' ἢ
 πρὸς ἐκείνην. Ἐἴπω τι μέγα καὶ παράδοξον; Αὕτη τοῦ 577
 πατρὸς ὡ ἡμῶν Ἀβραὰμ πλεον εἰς φιλοξενίαν εἰσήνεγκεν. Οὐ
 γὰρ εἰς ἀγέλην ἔδραμε, καθάπερ ἐκεῖνος, ὃ ἀλλὰ ἀπὸ τῆς δρακὸς
 ἐκείνης παρήλαυνεν ἅπαντας τοὺς ἐπὶ φιλοξενίᾳ ὡ βεβλημένους.
 Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐνίκα, ὅτι εἰς τοῦτο ἑαυτὸν ἔταξεν αὕτη δέ,
 ὅτι οὐδὲ τῶν παιδῶν ἐφέεισάτο διὰ τὸν ξένον, καὶ οὐδὲ προσδο-
 κῶσα τὰ μέλλοντα. Ἡμεῖς δὲ, βασιλείας οὔσης, γεέννης ἀπει-
 λουμένης, ὃ πάντων μεῖζον, τοῦ θεοῦ τοσαῦτα ὑπὲρ ἡμῶν
 ἐργασασμένοι, καὶ τούτοις εὐφραينوμένοι καὶ χαίροντες, ἀναπε-
 τῶκαμεν. Μὴ, παρακαλῶ ἀλλὰ σκορπίσωμεν, δῶμεν πένησιν B
 ὡς δοῦναι δεῖ. Τὸ γὰρ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον οὐ τῷ μέτρῳ τῶν
 διδομένων ὁ θεὸς ὀρίζει, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῆς οὐσίας τοῦ
 διδόντος. Πολλάκις ὡ γοῦν τοῦ μόνου ἑνα καταθέντος ὀβολὸν
 ἔλαττον σὺ κατέθηκας, ὁ στατήρας χρυσοῦ καταβαλὼν ἑκατόν
 ἀπὸ γὰρ τοῦ περισσεύματος ἔβαλες. Πλὴν καὶ οὕτω ποιεῖ,
 καὶ ἡμεῖς ταχέως καὶ ἐπὶ τὸ θαυμάσιον. Σκόρπισον χρή-
 ματα, ἵνα ὡ συναγάγῃς δικαιοσύνην. Οὐδὲ γὰρ θέλει μετὰ τῶν
 χρημάτων αὕτη παραγίνεσθαι, ἀλλὰ δι' αὐτῶν μὲν, οὐ μετ'
 αὐτῶν δὲ ἡμῖν ὡ παρέστη. Οὐ γὰρ ἔστιν ὁμοῦ καὶ χρημάτων C
 ἐπιθυμίαν, καὶ δικαιοσύνην ὡ οἰκεῖν κεχωρισμένας γὰρ ἔχουσι
 τὰς σκηνάς. Μὴ δὲ φιλονείκει τὰ ἄμικτα συνάγειν, ἀλλὰ
 ἀπέλασον τὴν τύραννον φιλαργυρίαν, εἰ βούλει τὴν βασιλίδαν
 λαβεῖν. Αὕτη γὰρ ἔστιν ἡ βασίλισσα, καὶ ἐλευθέρους ἐκ δού-
 λων ποιοῦσα οὐ τούναντίον ἐκείνη. Διὸ μετὰ πάσης σπουδῆς
 τὴν μὲν φύγωμεν, τὴν δὲ ὡ ἀσπασώμεθα, ἵνα καὶ τῆς εἰταῦθα

10 Luc. iv. 25, 26.

ὡ οὔτε B. ὡ αὐτῆς] ταύτης C. ὡ πρὸς om. A. ὡ γοῦν om. A.
 ὡ ἡμῶν om. F. ὡ ἀλλὰ A.B.C. ἀλλ' vulgo. ἀλλὰ om. D. ὡ διαβεβο-
 λημένους C. ὡ γοῦν] οὖν D. ὡ συναγῆς A. συναγῆς F. ὡ αὐτῇ] αὐτῇ A.C.
 D.F. Veron. ὡ παρέστη C.F. ὡ οἰκεῖν] ἦκειν C. Statim κεχωρισμένας
 D.F. ὡ ἀσπασώμεθα A.C.D.F. ἀσπασώμεθα Edd.

τύχωμεν ἐλευθερίας, καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτύχωμεν τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δμεθ' οὖν τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ.

¹Ο δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρώσιν χορηγῆσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξῆσαι τὰ
²γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν.

Ε ΜΑΛΙΣΤΑ ἂν τις ἐκ τούτου θαυμάσειε τὴν Παύλου σύνεσιν, ὅτι προτρέψας ἀπὸ τῶν πνευματικῶν, ἀπὸ τῶν σαρκικῶν, καὶ ἐν τῇ ἀντιδόσει πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ, ἐκατέρας τιθεὶς τὰς ἀμοιβάς. Τὸ μὲν οὖν, “Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα,” πνευματικῆς ἐστὶν ἀμοιβῆς· τὸ δὲ, “Πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν,” σαρκικῆς ἀντιδόσεως. Ἀλλ’ ὅμως οὐχ ἴσταται ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπὶ τὰ πνευματικὰ μεταβαίνει, συνεχῶς παράλληλα αὐτὰ τιθεὶς· καὶ γὰρ τὸ, “Αὐξῆσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν,” πνευματικόν. ³Ταῦτα δὲ ποιεῖ, καὶ ποικίλλει τὸν λόγον, τὸν
578 ἄνανδρον ⁴ἐκείνων καὶ βλακώδη λογισμὸν πρόρριζον ἀνασπῶν, καὶ τῆς πενίας τὸν φόβον ἐκλύων ⁵πολλαχόθεν, καὶ ⁶ἀπὸ τοῦ παραδείγματος τούτου τοῦ νῦν. Εἰ γὰρ ⁷καὶ τοῖς τὴν γῆν σπείρουσι δίδωσιν ὁ θεὸς, εἰ τοῖς τὸ σῶμα τρέφουσι παρέχει τὴν ἀφθονίαν, πολλῶν μᾶλλον τοῖς τὸν οὐρανὸν γεωργοῦσι τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελουμένοις· καὶ γὰρ ταῦτα βοῦλεται ⁸μᾶλλον προνοίας ἀπολαύειν. Ἀλλὰ συλλογιστικῶς ⁹μὲν αὐτὸ οὐ τίθησιν, οὐδὲ οὕτως ὥσπερ ¹⁰ἔφην, ἐν δὲ εὐχῇς μέρει, ὁμοῦ καὶ τὸν συλλογισμὸν φανερόν ποιῶν, καὶ μᾶλλον αὐτοῦς
Β εἰς ἐλπίδα ἄγων, οὐκ ἀπὸ τῶν γινομένων ¹¹μόνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς εὐχῆς ¹²τῆς αὐτοῦ. “¹³Χορηγῆσαι γὰρ, φησὶ, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξῆσαι τὰ γεννήματα τῆς

¹ Cap. IX. v. 10.

⁸ οὐρανῶν] + ἧς δὴ καὶ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν B. + ἧς γένοιτο π. ἡ. ἀξιοῦσθαι D. HOM. XX. ⁹ γεννήματα Mosq. et fortasse alii. Vid. Matthei. ad loc.

¹⁰ ταῦτα δὲ καὶ ποιεῖ ποικίλλων (l. ποικίλλων) τὸν λ. Veron. ¹¹ ἐκείνων A. ¹² πολλαχόθεν] + τε ἄλλοθεν D. ¹³ ἀπὸ om. A.F. Veron. superscriptum in B. διὰ πρὸς αὐτὸν habet Sav. in marg. ¹⁴ καὶ om. B.D.

¹⁵ μᾶλλον om. D. ¹⁶ μὲν αὐτὸ] αὐτὸ μὲν B. αὐτὸ in marg. habet A. ¹⁷ ἔφθην A. ¹⁸ μόνων A.B. ¹⁹ τῆς αὐτοῦ] Sic omnes nostri et Sav. marg. Edebatur ταύτης. ²⁰ χορηγῆσαι, πληθύνει, αὐξήσει A.F. φησὶ om. B.

δικαιοσύνης ὑμῶν.” Πάλιν κἀνταῦθα τὴν δαφίλειαν αἰνίττεται ἀνυπόπτως· τὸ γὰρ, “πληθύναι καὶ αὐξήσαι,” τοῦτό ἐστιν ἐνδεικνυμένον· ὁμοῦ δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων πλέον^α οὐδὲν ἀφήσιν ἐπιζητεῖν, ἄρτον εἰπὼν εἰς βρώσιν. Καὶ γὰρ^ο καὶ τοῦτο αὐτοῦ μάλιστα ἔστι θαυμάσαι, ὃ καὶ ἔμπροσθεν κατεσκεύασεν, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἀναγκαίοις οὐδὲν πλέον τῆς χρείας ἀφήσιν ἐπιζητεῖν, ἐν δὲ τοῖς πνευματικοῖς πολλὴν τὴν περιουσίαν^β συμβουλεύει ποιεῖσθαι. Διὸ καὶ ἀνωτέρω ἔλεγεν, “Ἴνα αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν” καὶ ἐνταῦθα, “Ὁ ἐπιχορηγῶν ἄρτον εἰς βρώσιν, ^γπληθύναι τὸν σπῆρον ὑμῶν” τουτέστι, τὸν πνευματικόν. ^δΟὐδὲ γὰρ ἀπλῶς ἐλεημοσύνην αἰτεῖ, ἀλλὰ τὴν μετὰ δαφιλίας. Διὸ καὶ σπῆρον αὐτὸ συνεχῶς καλεῖ. Καθάπερ γὰρ^ε ὁ σῖτος καταβαλλόμενος κομῶντα τὰ λήϊα δέικνυσι· οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη πολλὰ τὰ δράγματα τῆς δικαιοσύνης ἐργάζεται, καὶ δέικνυσι ἄφατα τὰ γεννήματα. Ἐπευξάμενος δὲ αὐτοῖς εὐθηνίαν τοσαύτην, δέικνυσι πάλιν ποῦ ταύτην δαπανᾶν χρὴ, λέγων· ^ς“Ἴνα ἐν παντὶ πλου- D τισόμενοι εἰς πᾶσαν ἀπλότητα, ἣτις κατεργάζεται δι’ ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.” Οὐχ ἵνα εἰς τὰ μὴ δέοντα ἀναλίσκητε, ἀλλ’ εἰς ἐκεῖνα, ἃ πολλὴν^ζ φέρει τῷ θεῷ τὴν εὐχαριστίαν. Καὶ γὰρ μεγάλων ἡμῶς κυρίους ἐποίησεν ὁ θεός· καὶ τὰ ἐλάττονα ἑαυτῷ ἀφείδ, ἡμῖν τῶν μειζόνων παρεχώρησε. Τῆς μὲν γὰρ αἰσθητῆς τροφῆς αὐτὸς^η κύριος, τὴν δὲ νοητὴν ἡμῖν ἐπέτρεψε· καὶ γὰρ ἡμεῖς κύριοι τὰ λήϊα ἡμῶν δείξαι κομῶντα. ^θΟὐδὲ γὰρ ὑετῶν δέεται καὶ ὥρων κράσεως, ἀλλὰ προαιρέσεως μόνης, καὶ πρὸς αὐτὸν^ι τρέχει τὸν οὐρανόν. Ἀπλότητα δὲ E ἐνταῦθα τὴν δαφίλειαν καλεῖ. “Ἦτις κατεργάζεται δι’ ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.” Οὐδὲ γὰρ ἐλεημοσύνη μόνον ἐστὶ τὸ γινόμενον, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστίας πολλῆς ὑπόθεσις· μᾶλλον δὲ οὐκ εὐχαριστίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρων πλειόνων. Καὶ τίθησιν αὐτὰ προῖον, ἵνα δείξας πολλὰ ὄντα τὰ^κ κατορθούμενα, ἐντεῦθεν προθυμότερους ἐργάσθαι.

Τίνα οὖν ἐστὶ τὰ πολλὰ; Ἀκουσον αὐτοῦ λέγοντος· ³“Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσ- αναπληροῦσα τὰ ὑπερήματα τῶν ἀγίων, ἀλλὰ καὶ περισ- 579 σεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ· διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης ^λδοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς

2 v. 11.

3 v. 12-14.

^α οὐδὲν] οὐκ B.^ο καὶ om. B.D. Mox κατεσκεύαζεν A.B.^γ πλη-θύνει A. ^δ οὐδὲ] οὐ A.B.^ε ὁ om. A.F.^ζ φέρει τῷ θ. τῷ θ. φέρειA.F. ^η ὁ κύριος A.^θ οὐδὲ] οὐ A.F.^ι τρέχειν A.D.F. Mox ἀπλό-

τητα δὲ—δι’ ἡμῶν om. F.

^κ κατορθώματα D.^λ δοξαζόντων B.

Sav. marg.

ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἀπλότῃ τῆς κοινωνίας
² τῆς εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ^a ὑμῶν,
 ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ^b ἐφ'
 ὑμῖν." Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· πρῶτον τὰ ὑστερήματα τῶν
 ἀγίων οὐ μόνον ^c πληροῦτε, ἀλλὰ καὶ περισσεύετε, τουτέστι
 καὶ πλεον τῆς χρείας αὐτοῖς παρέχετε· εἰτα δ' αὐτῶν εὐφημίαν
 B ἀναπέμπετε τῷ θεῷ· δοξάζουσι γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς
 ὁμολογίας ὑμῶν. Ἴνα γὰρ μὴ ^d δείξῃ αὐτοὺς διὰ τοῦτο εὐ-
 χαριστοῦντας μόνον, διὰ τὸ λαβεῖν λέγω, ὅρα πῶς ὑψηλοὺς
 αὐτοὺς ποιῇ· ὅπερ αὐτὸς φησὶ πρὸς Φιλιππησίους, ὅτι ^e "Οὐκ
 ἐπιζητῶ τὰ ^f ὀνόματα," καὶ τούτοις μαρτυρῶ τὸ αὐτό. Χαίρουσι
 μὲν ^g γὰρ, ὅτι τὰ ὑστερήματα αὐτῶν ἀναπληροῦτε, καὶ τὴν
 πτωχείαν αὐτῶν παραμυθεῖσθε· πολλῶ δὲ ^h πλεον, ὅτι οὕτως
 ὑποταγμένοι ἐστέ τῷ εὐαγγελίῳ· οὐ σημείον τοῦτό ἐστι, τὸ
 οὕτω θαυμάσιως εἰσφέρειν. Τοῦτο γὰρ τὸ εὐαγγέλιον ἐπιτάτ-
 C σκει. "Καὶ ἀπλότῃ τῆς κοινωνίας τῆς εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς
 πάντας." ⁱ "Καὶ διὰ τοῦτο δοξάζουσι, φησὶ, τὸν θεόν, ὅτι
 οὕτως ἐστέ φιλότιμοι, οὐκ εἰς ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς
 πάντας. Τοῦτο δὲ πάλιν ἐγκώμιον ἐκείνων γίνεται, τὸ καὶ
 ὑπὲρ τῶν ἑτέροις δεδομένων εὐχαριστεῖν. Οὐ γὰρ τὰ ἑαυτῶν
 κοσμοῦσι μόνον, φησὶ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων, καίτοιγε ἐν ἐσχάτῃ
 ὄντες ^j πεινᾷ· ὁ πολλῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἐστὶ σημεῖον. Οὐδὲν
 γὰρ οὕτω ζηλότυπον, ὥς τὸ τῶν πτωχευομένων γένος. Ἄλλ'
 ἐκείνοι καθαροὶ τούτου τοῦ πάθους εἰσὶ, τοσοῦτον ἀπέχοντες
 ἀλγεῖν ἐφ' οἷς ^k ἑτέροις μεταδίδοτε, ὅτι καὶ χαίρουσιν οὐχ
 D ἥττον, ἢ ἐφ' οἷς αὐτοὶ λαμβάνουσι. "Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ
 ὑμῶν." Ὑπὲρ μὲν γὰρ τούτων εὐχαριστοῦσι, φησὶ, τῷ θεῷ·
 ὑπὲρ δὲ τῆς ^l ὑμετέρας ἀγάπης καὶ ^m τῆς συντυχίας παρακα-
 λούσιν αὐτὸν ἵνα καταξιωθῶσιν ὑμᾶς ἰδεῖν. Ἐπιποθοῦσι γὰρ
 τοῦτο, οὐ διὰ τὰ χρήματα, ἀλλ' ὥστε θεαταὶ γενέσθαι τῆς
 δεδομένης ὑμῖν χάριτος. Εἶδες Παύλου σίνεσιν, πῶς ἐπάρας
 αὐτοὺς, τὸ πᾶν ἀνέθηκε τῷ θεῷ, χάριν τὸ πρᾶγμα καλέσας·
 Ἐπειδὴ γὰρ μεγάλα περὶ ⁿ αὐτῶν ἐφθέγγατο, λειτουργοὺς
 αὐτοὺς εἰπών, καὶ ἐπάρας εἰς ὕψος· εἶγε αὐτοὶ μὲν ἐλειτούρ-
 E γουν, αὐτὸς δὲ διηκονεῖτο· καὶ δοκίμους ὀνομάσας, δείκνυσιν ὅτι

⁴ Philipp. iv. 17.

² τῆς om. Mosq. σ. Veron.

Mosq. γ. ^b ἐφ' ὑμῶν A. ἐφ' ὑμᾶς D. Mosq. ἐν ὑμῖν F.

πληροῦνται et περισσεύεται A.

^c γὰρ] φησὶ D. ^e πλεον A. B.

^f πεινᾷ in marg. πτωχεία in text. A.

^m τῆς om. B. ⁿ αὐτῶν] αὐτοὺς F.

^a ὑμῶν et ὑμᾶς A. B. Veron. ὑμῶν etiam

^c πληροῦντες D.

^d δοξῇ A. B. ^e δοξῆματα F. Veron.

^f καὶ διὰ τοῦτο—εἰς πάντας om. D.

^h ἑτέροις om. D. ⁱ ὑμετέρας A. B.

πάντων τούτων ^ο ὁ θεὸς αἴτιος. Καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνων πάλιν
 εὐχαριστίαν ἀναφέρει λέγων· ⁵ «Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ
 ἀνεκδιγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.» Δωρεὰν δὲ ἐνταῦθα λέγει ¹ καὶ τὰ
 τοσαῦτα ἀγαθὰ τὰ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης γινόμενα καὶ τοῖς
 λαμβάνουσι καὶ τοῖς παρέχουσιν· ἢ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ ⁴ ἃ
 διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ μετὰ πολλῆς
[†] ἐδωρήσατο τῆς φιλοτιμίας· ὃ καὶ μάλιστα ἐστὶν ὑποπτεῦσαι.
¹ ἵνα γὰρ καὶ καταστείλῃ, καὶ δαψιλεστέροισιν ἐργάσῃται, ὧν
 ἔτυχον παρὰ τοῦ θεοῦ, τούτων ² αὐτοὺς ἀναμνησκει. Καὶ γὰρ ⁵⁸⁰
 μέγιστον τοῦτο εἰς προτροπὴν ἀρετῆς ἀπάσης· διὸ καὶ ἐνταῦθα
 τὸν λόγον κατέκλεισεν. Εἰ δὲ ἡ δωρεὰ ἀνεκδιγήτος, [†] τί τῆς
 μανίας ἴσον γένοιτ' ἂν τῶν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ περιεργαζομένων;
 Οὐχ ἡ δωρεὰ δὲ αὐτοῦ μόνον ἀνεκδιγήτος, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰρήνη
¹ ὑπερέχει πάντα νοῦν, δι' ἧς τὰ ἄνω τοῖς κάτω ¹¹ κατήλλαξε.

^x Σπουδάζωμεν ¹ τοῖνυν τοσαύτης ἀπολαύοντες χάριτος,
 ἀξίαν ἐπιδείκνυσθαι τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν, καὶ πολλὴν τῆς
 ἐλεημοσύνης ποιῆσθαι ² λόγον. Ποιησόμεθα δὲ, ἂν τὴν B
 ἀμετρίαν φύγωμεν, ἂν τὴν μέθην, ἂν τὴν ἀδωχαγίαν. Καὶ
 γὰρ ³ καὶ σῖτα καὶ ποτὰ δέδωκεν ὁ θεὸς, οὐκ εἰς ἀμετρίαν, ἀλλὰ
 εἰς τροφήν. Οὐδὲ γὰρ ⁴ ὁ οἶνος ποιεῖ τὴν μέθην· ἐπεὶ εἰ
 τοῦτο ἦν, πάντας ⁵ ἔδει μεθεῖν. Ἀλλ' οὐκ ⁶ ἔχρην, φησὶν,
 οὐδὲ τὸ πολὺ ⁷ βλάπτειν. Μεθύοντων ταυτὶ τὰ ῥήματα. Εἰ
 γὰρ τὸ πολὺ βλάπτει, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀφίστασαι τῆς πλε-
 ονεξίας· εἰ οὕτως αἰσχρὸν καὶ ἐπιβλαβὲς τοῦτο, καὶ οὐδὲ οὕτω
 λήγεις τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας· εἰ ἔξην καὶ πολὺ πίνειν, καὶ
 μηδὲν παραβλάπτεσθαι, ποῦ ἂν ἔσσης τῆς πλεονεξίας; Ἄρα C
 οὐκ ἂν ἐπεθύμησας καὶ τοὺς ποταμοὺς γενέσθαι οἶνον; οὐκ ἂν
 πάντα ἀπώλεσας καὶ διέφθεις; Εἰ μέτρον ἐστὶ τροφῆς, καὶ
 τοῦτο ὑπερβάντες βλαπτόμεθα, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀνέχῃ τοῦ
 χαλινοῦ, ἀλλὰ διαρρήξας αὐτὸν τὰ [†] πάντων λαμβάνεις, ἵνα
 λειτουργήσῃς τῇ πονηρᾷ τῆς γαστριμαργίας τυραννίδι· τί οὐκ
 ἂν ἐποίησας, εἰ τοῦτο ἀνῆρέθῃ τὸ μέτρον τῆς φύσεως; οὐκ ἂν

5 v. 15.

^ο ὁ om. A. αἴτιος ὁ θεὸς hoc ord. B. ¹ καὶ] ἴσ. ἡ Sav. marg. ἡ D. etiam
 Vet. ² ἃ B.D. Sav. marg. τὰ vulgo. [†] ἐδωρήσατο omnes nostri cum
 Sav. marg. et Interp. vet. [†] δωρηθέντα vulgo. ⁴ αὐτοὺς] Sic B.D. Vet.
 Legebatur αὐτός. [†] τί] ἡ οὐσία αὐτοῦ πόσον. τί τοῖνυν D. ⁵ Sic Codd.
 πάντα v. ὑπερέχει inverso ord. Edd. ¹¹ συνήλλαξε B. Sav. marg. ¹ HOI-
 KON. Περί ἐλεημοσύνης. Veron. ¹ τοῖνυν] οὖν A.B. Statim ἀπολαύσαντες C.
² τὸν λόγον D. ³ καὶ om. B.C. ⁴ ὁ om. A.F. ⁵ εἰ] εἰδεῖ D.
⁶ ἔχρην] ἐνὶν A.F. Veron. In C.D. locus sic legitur; ἀλλ' ἔχρην, φησὶ, μηδὲ
 τὸ π. βλάπτειν. ⁷ βλάπτει B. A τὸ πολὺ ad τὸ πολὺ transiit F. [†] πάν-
 των] πάντα D.

πάντα τὸν χρόνον εἰς τοῦτο ἀνάλωσας; ^ε Ἔδει οὖν οὕτως ἐπιθυμίαν ἄτοπον ἰσχυρὰν ποιῆσαι, καὶ τὴν βλάβην μὴ κωλύσαι ^δ τὴν ἐκ τῆς ἁμετρίας; καὶ πόσαι οὐκ ἂν ^κ ἐτέχθησαν ἐντεῦθεν ἕτεραι βλάβαι; Ἄλλ' ^ι ὧ τῶν ἀνοήτων, οἱ, καθάπερ βορβάρῳ κυλινδούμενοι τῇ μέθῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἁσωταῖς, ^μ ὅταν μικρὸν ἀνανήψωσιν, οὐδὲν ἄλλο τι κάθηνται ποιούντες, ἢ ταυτὶ φθεγγόμενοι διὰ τί τοῦτο εἰς τοῦτο ἀναλίσκεται; δεόν τοῖς ἑαυτῶν κρίνειν πλημμελήμασιν. Ἀνθ' ^π οὗ γὰρ λέγεις, διὰ τί ὄρους τέθεικε; διὰ τί ^ο μὴ πάντα ἀτάκτως φέρεται; εἰπέ, διὰ τί μὴ πανόμεθα μεθύοντες; διὰ τί μὴ ^Ε λαμβάνομεν κόρον; διὰ τί τῶν ἀλόγων ἐσμέν ἀνοητότεροι; Ταῦτα γὰρ ἔδει ζητεῖν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς ἀποστολικῆς ἀκούειν φωνῆς, καὶ εἰδέναι πόσα τούτοις μαρτυρεῖ τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ ἄρπάζειν τοῦτον τὸν θησαυρόν. Καὶ γὰρ δοκίμους τοῦτο ποιεῖ, καθάπερ αὐτὸς ἔφησε, τὸ χρημάτων ὑπερορᾶν, καὶ τὸν θεὸν δοξάζεσθαι παρασκευάζει, καὶ ἀγάπην ῥηθερμαίνει, καὶ μεγαλοψύχους ἐργάζεται, καὶ ἱερέας καθίστησι, καὶ ἱεροσύνην πολλὴν φέρουσιν τὸν μισθόν. Ὁ γὰρ ἐλεῖμων αὐτοδύρη ^ν ἐνδεδυται, οὐδὲ κώδωνας ^ρ περιφέρει, οὐδὲ στέφανον ⁶⁵ ἀναδεῖται· ἀλλὰ ἀναβέβληται μὲν τῆς φιλιανθρωπίας στολῇ, τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος ἀγνωτέραν οὖσαν· κέχρισται δὲ ἐλαίῳ, οὐκ ἐξ ὕλης αἰσθητῆς ^ς συγκειμένῳ, ἀλλὰ ὑπὸ πνεύματος γεωργομένου· ἔχει δὲ στέφανον ὑπὸ τῶν οἰκτιρμῶν. ⁶ ⁶⁶ Τὸν στεφανοῦντά σε γὰρ, ^ι φησὶν, ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς· ἀντὶ δὲ τοῦ πέταλον φέρειν ὄνομα ^ε ἔχον θεοῦ, αὐτὸς ἴσος γίνεται τῷ θεῷ. ^ω Πῶς γάρ; ⁷ ⁶⁷ Γενήσεσθε, φησὶν, ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Βούλει καὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ ἰδεῖν; Οὐ Βεσελεὴλ αὐτὸ ἐκοδόμησεν, οὔτε ἄλλος τις, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ^Β θεός, οὐ διὰ λίθων, ἀλλὰ δι' ὕλης τοῦ οὐρανοῦ λαμπροτέρας, διὰ ψυχῶν λογικῶν. Ἀλλὰ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσέρχεται ὁ ἱερεύς. ⁸ ⁶⁸ Ἐξεστὶ σοι εἰς τὰ φρικωδέστερα εἰσελθεῖν θύοντι τὴν θυσίαν ταύτην, ἐνθα μηδεὶς πάρεστιν, ἀλλ' ὁ πατήρ σου, ὁ ^γ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἐνθα μηδεὶς ἄλλος ὁρᾷ. Καὶ πῶς, φησὶν, ἔστι μὴ ὁρᾶν, δημοσίᾳ ² ἐστῶτος τοῦ θυσιαστηρίου;

6 Psal. cii. 4.

7 Matth. v. 45.

^ε ἔδει οὖν] ἀλλ' ἔδει C.D. ^δ τὴν ἐκ om. B. ^κ ἐτέχθησαν D. ^ι ὧ] + τῆς μορίας C.D. Statim οἱ om. iidem. Mox κυλινδούμενοι iidem. ^μ ὅταν] ἂν D. Mox τι om. A.F. ^π οὗ] ὧ C.D. ^ο μὴ om. A. ^ρ διαθερμαίνει C.D. ^ς ἐνδεδυται D. ^ν περιφέρει] φορεῖ C.D. ^ρ συγκειμένον et γεωργοῦμενον A. ^ω φησὶν om. A.C. ^ε ἔχων B.E. ἔχων D. ^ω πῶς γάρ; γενήσεσθε] πῶς; γίνεσθε γάρ C.D. πῶς; γενήσεσθε γάρ Sav. marg. ² ἐξ. σοι] ἀλλ' ἐξέστι καὶ σοὶ C.D. ^γ βλέπων] + σε Edd. ⁸ ἐστῶτα B.D.

Τὸ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι τότε μὲν ἀμφίθυρα καὶ παραπετάσματα τὴν ἐρημίαν ἐποίει· νῦν δὲ ἔξεστι δημοσίᾳ θύοντι, ὡς ἐν ταῖς ἀγίοις τῶν ἀγίων, καὶ πολλῷ φρικωδέστερον τοῦτο ποιεῖν. Ὅταν γὰρ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων ποιῆς, καὶ ἡ οἰκουμένη ἴδεν, οὐδεὶς εἶδεν, ἐπειδὴ σὺ οὕτως ἐποίησας. Οὐ γὰρ εἶπε, ⁸ «Μὴ ^c ποιείτε,» ἀπλῶς, «ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,» ἀλλὰ προσέθηκε, «πρὸς ^d τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς.» Τοῦτο τὸ θυσιαστήριον ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ σύγκειται μελῶν, καὶ τὸ σῶμα τοῦ δεσπότητος θυσιαστήριόν σοι γίνεται. Αἰδέσθητι τοῦτο αὐτό· ἐν τῇ σαρκὶ θύεις τοῦ δεσπότητος τὸ ἱερεῖον. Τοῦτο τὸ θυσιαστήριον καὶ τούτου τοῦ νῦν φρικωδέστερον, οὐχὶ τοῦ παλαιοῦ μόνον. Ἀλλὰ μὴ ^f θορυβήσητε. Τοῦτο μὲν ^g γὰρ θαυμαστὸν διὰ τὴν ^h ἐπιτεθεμένην ἐν αὐτῷ θυσίαν· ἐκεῖνο δὲ τὸ τοῦ ἐλεήμονος οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ⁱ ἀλλὰ ^j καὶ ὅτι καὶ ἐξ αὐτῆς σύγκειται τῆς θυσίας ^k τῆς τοῦτο ποιούσης θαυμαστόν. Τοῦτο πάλιν λίθος μὲν ἐστὶ τὴν φύσιν, ἅγιον δὲ γίνεται, ἐπειδὴ σῶμα δέχεται Χριστοῦ· ἐκεῖνο δὲ, ἐπειδὴ αὐτὸ σῶμά ἐστι Χριστοῦ. Ὡστε ^l τοῦτο φρικωδέστερον ἐκείνου, ᾧ σὺ παρέστηκας ὁ λαϊκός. Ἀρά ^m σοι μὴ ⁿ τι ὁ Ἀαρὼν φαίνεται πρὸς ταῦτα, ^o μηδὲ ὁ στέφανος, μηδὲ οἱ κώδωνες, μηδὲ τὰ ἅγια τῶν ἀγίων; Τί γὰρ ^p δεῖ πρὸς ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ θυσιαστήριον ποιεῖσθαι τὴν σύγκρισιν, ὅπου γε καὶ πρὸς τοῦτο συγκρινόμενον, οὕτω λαμπρὸν ἐφάνη; Σὺ δὲ τὸ μὲν θυσιαστήριον τοῦτο τιμᾷς, ὅτι δέχεται τοῦ Χριστοῦ ^q σῶμα· τὸν δὲ ^r αὐτὸν σῶμα ὄντα τοῦ Χριστοῦ καθυβρίζεις, καὶ περιορᾷς ἀπολλύμενον. Τοῦτο τὸ θυσιαστήριον πανταχοῦ δυνήσῃ καίμενον ἰδεῖν, καὶ ἐν στειωποῖς καὶ ἐν ἀγοραῖς, ^s καὶ καθ' ἐκάστην ἐν αὐτῷ θύειν τὴν ὄραν· καὶ γὰρ ^t καὶ ἐνταῦθα θυσία τελεῖται. Καὶ καθάπερ ὁ ἱερεὺς ἔστηκε τὸ πνεῦμα καλῶν, οὕτω καὶ σὺ τὸ πνεῦμα καλεῖς· ἀλλ' οὐ διὰ φωνῆς, ἀλλὰ δι' ἔργων. Οὐδὲν γὰρ οὕτω κατέχει καὶ ἀνάπτει τοῦ πνεύματος τὸ πῦρ,

⁸ Matth. vi. 1.

^a θύοντι A.C.D. Veron. ^b οἶδεν bis Floril. p. 354. (Tom. xii. p. 591 A.)
 Mox ἐπειδὴ οὐχ οὕτως id. ^c ποιῆτε B.D. μὴ ποιῆτε om. C. ^d τῷ + μὴ
 A. ^e γέγονεν F. Mox τοῦ δεσπότητος θύεις inverso ord. A.F. ^f θορυβή-
 σιτε A.B.D.F. Sav. marg. θορυβήσητε vulgo. ^g γὰρ + τὸ θυσιαστήριον
 C.D. γὰρ om. A. ^h ἐπιτεθεμένην (sic) A. ⁱ καὶ om. F. καὶ post δεῖ om.
 B.C. ^k Legebatur τῆς τοῦτο παιούσης. Θαυμαστὸν τοῦτο πάλιν, ὅτι λίθος
 μὲν ἐστὶ κ. τ. ε. ὅτι om. A.B.F. Veron. Vet. θαυμαστὸν cum antecedenti-
 bus nectit F. Sic omnia plana. ^l ἐκείνου τοῦτο φρικωδέστερον hoc ordine
 C.D. ^m σοι μὴ τι] μὴ τί σοι C.D. ⁿ μὴ τι pro μηδὲ semel D. bis F.
 ter C. ^o δεῖ] δὲ A.D. ^p τὸ σῶμα A. ^q αὐτὸν σῶμα] Sic F.
 αὐτὸν (om. σῶμα) D. αὐτὸ σῶμα A.B. αὐτὸ τὸ σῶμα C. Hoc edebatur. Statim
 τοῦ X. ὄντα inverso ord. Edd. ^r καὶ κ. ε. ἐν αὐτῷ] τί λέγω; καθ' ἐκάστην
 δύνασαι ἐν αὐτῷ C.D. ^s καὶ om. B.D.

ὡς τοῦτο τὸ ἔλαιον ¹δαψιλὲς ἐκχέομενον. Εἰ δὲ βούλει καὶ τὰ καταβαλλόμενα ἰδεῖν τί γίνεται, δεῦρο, καὶ ταῦτά σοι δείξω.
 582 ²Τίς οὖν ὁ καπνός, τίς ἡ εὐωδία τοῦ θυσιαστηρίου τούτου; Δόξα καὶ εὐχαριστία. Καὶ μέχρι ποῦ προβαίνει; ἄρα μέχρι τοῦ οὐρανοῦ; Οὐδαμῶς· ἀλλ' αὐτὸν ὑπερβαίνει τὸν οὐρανόν, καὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αὐτῷ παρίσταται ³τῷ θρόνῳ τῷ βασιλικῷ. ⁴“Αἱ εὐχαὶ σου γὰρ, φησὶ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.” Καὶ ἡ μὲν αἰσθητὴ εὐωδία οὐδὲ τὸ πολὺ διατέμνει τοῦ ἀέρος· αὕτη δὲ αὐτὰς ἀνοίγει τῶν οὐρανῶν τὰς ἀψίδας. Καὶ σὺ μὲν σιγῆς, τὸ δὲ ἔργον βοᾷ· καὶ γίνεται θυσία αἰνέσεως, οὐ δαμάλεως σφαττομένης, ⁵οὐδὲ δερματος καιομένου, ἀλλὰ ψυχῆς πνευματικῆς τὰ παρ' αὐτῆς εἰσφερούσης. Φιλανθρωπίας γὰρ πάσης ⁶ἡ τοιαύτη θυσία εὐδοκιμωτέρα. Ὅταν οὖν ἴδῃς πένητα πιστὸν, θυσιαστήριον ὀρᾶν νόμιζε· ὅταν ἴδῃς πτωχὸν τοιοῦτον, μὴ μόνον μὴ ὑβρίσης, ἀλλὰ καὶ αἰδέσθῃ· καὶ ἕτερον ἴδῃς ὑβρίσαντα, κάλυσον, ἄμυνον. Οὐτῷ γὰρ ⁷δυνήσῃ καὶ αὐτὸς τὸν θεὸν ἱλεῶν ἔχειν, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ⁸τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ.

¹Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. Δέομαι δὲ τὸ μὴ ²παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ἥ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπὶ τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς, ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

³Ἀπαρτίσας τὸν περὶ ἐλεημοσύνης λόγον, ὡς ἔδει, καὶ δείξας ὅτι πλείον αὐτοὺς ἀγαπᾷ, ἢ ἀγαπάται, καὶ ⁴τὰ περὶ τῆς ὑπομονῆς αὐτοῦ καὶ τῶν πειρασμῶν διηγησάμενος, εὐκαίρως ⁵λοιπὸν τῶν ἐπιτιμητικωτέρων ἄπτεται λόγων, τοὺς ψευδαποστόλους αἰνεττόμενος, καὶ εἰς τὰ φορτικώτερα κατακλείων τὸν λόγον, ⁶καὶ ἐαυτὸν συνιστῶν. Τοῦτο γὰρ καὶ δι' ὅλης ἐργά-

¹ Act. x. 4.² Cap. X. v. 1, 2.

³ δαψιλῶς C. ⁴ τῷ βασιλικῷ θρόνῳ A. F. ⁵ οὐδὲ] οὐ C. D. ⁶ ἡ, quod vulgo abest, habent B. C. D. ⁷ φιλανθρωπίας γὰρ ἐστὶν ἡ τ. θ. πάσης ἐστὶν εὐδοκ. C. D. ⁸ καὶ αὐτὸς δυνήσῃ in verso ord. A. F. ⁹ ἐπιτυχεῖν (et om. ἀγαθῶν) B. ¹⁰ Mox ὧν—ἐπιτυχεῖν om. A. ¹¹ Hom. XXI. Incipit Codex E. ¹² Vid. Annot. ¹³ παρὼν hic et infra B. ¹⁴ ἀπαρτίσας D. F. ¹⁵ τὰ om. F. ¹⁶ καὶ om. A.

ζέται τῆς ἐπιστολῆς. "Ὅθεν καὶ αἰσθανόμενος ἑαυτὸν πολλὰ-
 κας διορθοῦται, αὐτὸ τοῦτο λέγων· "Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς
 συνιστάνειν;" καὶ προϊὼν φησιν, "Ὁὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστά-
 νομεν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήσεως" καὶ μετὰ
 ταῦτα, ² "Ἀφρων γέγονα καυχώμενος, ὑμεῖς με ἠναγκάσατε."
 Καὶ πολλαῖς τοιαύταις κέχρηται διορθώσεσι. Καὶ οὐκ ἄν E
 τις ἁμάρτοιο, τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐγκώμιον Παύλου προσει-
 πὼν· οὕτω καὶ τὰ τῆς χάριτος μετὰ δαυλιλείας τίθησι, καὶ
 τὰ τῆς ὑπομονῆς τῆς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ ἦσαν τινες παρ'
 αὐτοῖς μέγα φρονούντες, καὶ προτιθέμενοι ἑαυτοὺς τοῦ ἀποστό-
 λου, καὶ ὡς ἀλαζόνα ^a διαβάλλοντες, καὶ ὡς οὐδὲν ὄντα, οὐδὲ
 ὑγιές ¹ τι διδάσκοντα· τοῦτο γὰρ αὐτὸ μάλιστα τῆς ^ε διαφθο-
 ρᾶς αὐτῶν τεκμήριον ἦν· ὅρα πῶς ἄρχεται τῆς κατ' αὐτῶν
 ἐπιτιμήσεως· "Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος." Εἶδες πόση ἡ βαρύ-
 τῆς, πόσον τὸ ὑξύωμα; ⁴ "Ὁ γὰρ θέλει εἰπεῖν, ¹ τοῦτό ἐστι·
 δέομαι ὑμῶν, μὴ με ἀναγκάσητε, ἱμῶδὲ ἀφῆτε χρῆσασθαι ⁵⁸³
 τῇ δυνάμει μου κατὰ τῶν ἐξευτελιζόντων ἡμᾶς, καὶ νομιζόντων
 σαρκικοὺς ἄνδρας εἶναι. Βαρύτερον τοῦτο ἐκείνων ὢν ἐν τῇ
 προτέρᾳ πρὸς αὐτοὺς ἀπειλῶν ἔλεγεν, ³ "Ἐν ῥάβδῳ ἔλθω
 πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πραότητος;" νῦν δὲ,
 "Ὡς μὴ ἐρχομένου ^κ δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησαν τινες.
 Ἐλεύσομαι δὲ καὶ γινώσκειμαι, οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων,
 ἀλλὰ τὴν δύναμιν." Καὶ ¹ γὰρ ἐνταῦθα ἀμφότερα δείκνυνσι,
 καὶ τὸ δυνατόν, καὶ τὸ φιλόσοφον ^μ καὶ ἀνεξίκακον· εἶγε οὕτω
 παρακαλεῖ, καὶ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς, ὥστε μὴ ἀναγκασθῆναι B
 εἰς ἐπίδειξιν ἔλθεῖν τῆς οἰκείας δυνάμεως τῆς τιμωρητικῆς,
^η καὶ πληῖαι αὐτοὺς καὶ κολάσαι, καὶ τὴν ἐσχάτην ἀπαιτῆσαι
 δίκην. Τοῦτο ^ο γὰρ ἠνίκατο λέγων, "Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν
 θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ἢ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπὶ τινος
 τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς, ^ν ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας."
^ι Τέως δὲ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τὸν λόγον ^τ ἀγάγωμεν. "Αὐτὸς δὲ
 ἐγὼ Παῦλος." Πολλὴ ἡ ἔμφασις, πολλὴ ἡ βαρύτης· ὥσπερ
 ἀλλαχοῦ φησιν, ⁴ "Ἰδε, ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν" καὶ πάλιν,
 "Ὡς Παῦλος πρεσβύτης" καὶ ἀλλαχοῦ ^α πάλιν, "Ἦτις
 πολλῶν ^ι προστάτης ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ." Οὕτω καὶ C

² 2 Cor. xii. 11.³ 1 Cor. iv. 21, 18, 19.⁴ Gal. v. 2. Plösem. 9. Rom. xvi. 2.

^a διεβάλλον D. ¹ τι om. B. ^ε διαφορᾶς A.B. ¹ τοῦτο] τοιαῦτα D.
¹ μῶδὲ] μὴ με A. ^κ δὲ om. B. ¹ γὰρ] * καὶ E. καὶ γὰρ om. D. ^μ καὶ
 + τὸ A. ^η καὶ] ὥστε D. ^ο γὰρ] δὲ B. Sav. marg. γὰρ om. A. τοῦτο
 λέγων om. F. ^ν ὡς, quod aberat, habent A.B.D.E. ^ι τέως δὲ]
 ἀλλὰ ταῦτα μὲν προϊὼν φησιν· ἡμεῖς δὲ τέως D. ^τ ἀναγάγωμεν F. ^α πάλιν
 om. D. ^ι προστάτης D.E.F. pro vulgato προστάτης. Adde Tom. ix. p.
 740 D. secundum Codd. Mosqq.

ἐνταῦθα, “Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος.” Μέγα μὲν καὶ “τοιοῦ-
τὸ αὐτὸν παρακαλεῖν” τὸ δὲ ἕτερον μείζον, ὃ προσέθηκεν εἰπὼν,
“διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ.” Καὶ γὰρ
σφόδρα αὐτοὺς ἐντρέψαι βουλόμενος, προβάλλεται τὴν πρᾶ-
τητα καὶ “τὴν ἐπιεικίαν, ταύτη μείζονα ποιῶν τὴν ἱκετηρίαν”
ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, αὐτὴν ^κ αἰδέσθητε τὴν ἐπιεικίαν τοῦ Χριστοῦ,
δι’ ἧς ὑμᾶς παρακαλῶ. Ταῦτα δὲ ἔλεγει, ὁμοῦ καὶ δεικνὺς ὅτι
κἂν μυρίαν ^γ ἀνάγκην ἐπάγῳσιν, αὐτὸς πρὸς τοῦτο ἐπιρρεπέ-
στερον ἔχει ^δ διὰ τὸ πρᾶος εἶναι, οὐ δια τὸ ἀσθενὲς δὲ οὐκ
Δεπέξερχεται, ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς οὕτως ἐποίησε. “Ὅς κατὰ
πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς.”
Τί δὴ τοῦτο ἐστίν; Ἦτοι κατ’ εἰρωνείαν φησὶ, τὰ ἐκείνων
φθεγγόμενος. Ἐκείνοι γὰρ τοῦτο ἔλεγον, ὅτι ὅταν μὲν
^α παρῇ, οὐδενὸς ἐστιν ἄξιος λόγου, ἀλλ’ εὐτελής καὶ εὐκατα-
φρόνητος· ὅταν δὲ ἀπῇ, ^β φυσᾶται, καὶ κομπάζει, καὶ κατεξανί-
σταται ἡμῶν, καὶ ἀπειλεῖ. Τοῦτο γοῦν καὶ ἐξῆς αἰνίττεται
λέγων ^γ “Ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαὶ, φησὶ, βαρεῖαι· ἡ δὲ παρουσία
τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.” Ἡ τοίνυν
κατ’ εἰρωνείαν φησὶ, πολλὴν ἐμφαίνων βαρύτητα, καὶ λέγων
Εἰγὼ ὁ ταπεινός, ^δ ἐγὼ ὁ εὐτελής ἐν τῷ παρεῖναι, καθὼς ἐκεῖναί
φασιν, καὶ ἀπὼν ὑψηλός· ἡ ὅτι κἂν μέγιστα φθέγγηται, οὐκ ἐξ
ὑπονοίας, ἀλλ’ ἐκ τοῦ θαρρεῖν αὐτοῖς. “Δέομαι δὲ τὸ μὴ
παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ἢ λογιζομαι ^α πολμῆσαι ἐπὶ
τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς, ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.”
Εἶδες πόση ἡ ἀγανάκτησις, καὶ πῶς σαφὴς ὁ ἔλεγχος τῶν
εἰρημένων; Δέομαι γὰρ ὑμῶν, φησὶ, μὴ με ἀναγκάσητε δεῖξαι,
ὅτι καὶ παρὼν ἰσχυρὸς εἰμι, καὶ δύναμιν ἔχω. Ἐπειδὴ γὰρ
584 ^β ἔλεγον, ὅτι ἀπὼν πάντῃ ἡμῶν καταθαρρεῖ καὶ ἐπαίρεται, αὐτοῖς
κέχρηται τοῖς ῥήμασι· δέομαι οὖν μὴ με ^γ ἀναγκάσωσι χρῆσαι-
σθαί μου τῇ δυνάμει. Τοῦτο γάρ ἐστι, “τῇ πεποιθήσει.”
Καὶ οὐκ εἶπεν, ἢ παρεσκεύασμαι, ἀλλ’, “ἢ λογιζομαι.” Οὕτω
μὲν γὰρ τοῦτο ἔκρινα, αὐτοὶ δέ μοι τὴν αἰτίαν ^δ παρέχουσιν·
ἀλλ’ οὐδὲ οὕτω βούλομαι. ^ε Καίτοι οὐχ ἑαυτῷ ἀμύνων τοῦτο
ἐποίει, ἀλλὰ τῷ εὐαγγελίῳ. Εἰ δὲ, ἐνθα τῷ κηρύγματι

5 2 Cor. x. 10.

^κ τοῦτο] αὐτὸ A.F. ^ω τὴν om. B. ^κ αἰδέσθητε A. ^γ ἀνάγκην om. A.
^α διὰ—εἶναι] καὶ διὰ τὸν πρᾶον εἶναι D. Mox δὲ om. A.B.D. ^δ τῶς pro δὲ E.
^β πάρεστιν A.D. ^β φυσᾶται] φυσᾶτε A. ^ε ἐγὼ—ἡ ὅτι] ἐγὼ ἐν τῷ
παρεῖναι εὐτελής, καθὼς ὑμεῖς φατε, ἢ δεικνὺς ὅτι D. ^α πολμῆσαι om. A.B.
^δ ἔλεγον] φασὶν F. ἔλεγον om. A. Veron. Vet. supra scriptum habet B.
^ε Edebatur ὑμῶν καταθαρρῶ καὶ ἐπαίρομαι, αὐτοῖς κέχρημαι τοῖς ρ. Nostre
lectio est in A.B.D.E.F. et Vet. ^γ ἀναγκάσητε D.E.F. ^δ παρέχετε D.
^ε καίτοιγε A.

ἀμύνειν ἐχρῆν, οὐκ ἔστιν ἀσθηρὸς, ἀλλὰ ἀναδύεται ^kκαὶ μέλλει, καὶ παρακαλεῖ μὴ γενέσθαι τοσαύτην ἀνάγκην· πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτοῦ οὐκ ἂν οὐδέποτε τι τοιοῦτον ἐποίησε. Τοῦτο B οὐν μοι χαρίσασθε, φησὶν, ὥστε μὴ με ἀναγκάσαι δεῖξαι, ὅτι καὶ παρὼν δύναμαι καταθαρρῆσαι ¹καθ' ὧν ἂν δέη· τουτέστι, κολάσαι αὐτοὺς καὶ ^mτιμωρῆσαι. Εἶδες πῶς οὐκ ἦν φιλότιμος, οὐδὲ πρὸς ἐπίδειξιν τι ἐποίει, ὅπου γε καὶ χρείας οὔσης, "οὐκ ὀκνεῖ τὸλμαν τὸ πρᾶγμα καλεῖν; " Δέομαι γάρ, φησὶ, τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ἧ' ὁλογίζομαι τολμῆσαι ἐπὶ τινας." Τοῦτο γὰρ διδασκάλου μάλιστα ἐστὶ, τὸ μὴ ταχέως ῥαμίνασθαι, ἀλλὰ διορθοῦσθαι, καὶ μέλλειν αἰεὶ καὶ βραδύνειν ἐν ταῖς τιμωρίαις. Τίνας δὲ τούτους φησὶν, οἷς ἀπειλεῖ; "Τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς, ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας." Ἐκεῖνοι C γὰρ αὐτὸν διέβαλλον ὡς ὑποκριτὴν, ὡς πονηρὸν, ὡς ἀλαζόνα.

⁶ "Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα." Ἐνταῦθα λοιπὸν ¹καὶ φοβεῖ τῇ τροπῇ. Σάρκα μὲν ^rγὰρ περικείμεθα, φησὶν, ὁμολογῶ, οὐ σαρκὶ δὲ ζῶμεν. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο εἶπεν, ἀλλὰ τέως αὐτὸ ταμιεύεται· βίου γάρ ἐστιν ἐγκώμιον· περὶ δὲ τοῦ κηρύγματος διαλέγεται, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπινον, οὐδὲ τῆς κάτωθεν δεόμενον βοηθείας. Διόπερ οὐκ ^sεἶπεν, οὐ κατὰ σάρκα ζῶμεν, ἀλλ', "οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα" τουτέστι, πόλεμον ἀνεδεξάμεθα καὶ μάχην, ἀλλ' ^tοὐχὶ σαρκικοῖς πολεμοῦμεν ὅπλοις, D "οὐ διὰ τινὸς ἀνθρωπίνης συμμαχίας. ⁷ "Τὰ γὰρ ὅπλα ἡμῶν οὐ σαρκικά." Ποῖα γὰρ ^wὅπλα σαρκικά; Πλούτος, δόξα, δύνασται, εὐγλωττία, δεινότης, περιδρομαί, κολακείαι, ὑποκρίσεις, τὰ ἄλλα τὰ τούτοις εὐκότα. ^x Ἀλλὰ τὰ ἡμέτερα οὐ τοιαῦτα, ἀλλὰ ποταπά; "Δυνατὰ τῷ θεῷ." Καὶ οὐκ εἶπεν, ἡμεῖς ^yοὐ σαρκικοὶ, ἀλλὰ, "τὰ ὅπλα ἡμῶν." ^zΟπερ ^zγὰρ ἔφην, τέως περὶ τοῦ κηρύγματος διαλέγεται, καὶ τὴν δύναμιν πᾶσαν τῷ θεῷ ἀνατίθησι. Καὶ οὐ λέγει, πνευματικά, ^aκαίτοι τοῦτο ἦν τὸ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ σαρκικοῦ, ἀλλὰ, "δυνατὰ," διὰ τούτου κακείνο αἰνιττόμενος, καὶ δεικνὺς ὅτι τὰ ἐκείνων ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατα. Καὶ σκόπει αὐτοῦ τὸ ἄτυφον.

⁶ v. 3.⁷ v. 4.

^k καὶ μέλλει om. A. ¹ καθ' ὧν A. καθ' ὃ D. F. Statim ἂν δέη omnes. Edebatur ἂν δέοι. ^m τιμωρῆσασθαι E. ⁿ Vid. Annot. ^o λογίζομαι] + τουτέστιν D. ^p ἀμύνεσθαι D. ^q καὶ om. A. ^r γὰρ om. B. ^s εἶπεν] + ὅτι A. F. ^t οὐχὶ] οὐ B. ^v οὐ] "Leg. οὐδέ." Dm. Ita D. ^w ὅπλα] + καλεῖ D. Mox πλούτου, δόξαν etc. idem. ^x ἀλλὰ τὰ ἡμ.] ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ σαρκικά, τὰ δὲ ἡμ. D. Post δυνατὰ, φησὶ add. idem. ^y οὐ] οἱ D. ^z γὰρ ἔφην om. D. ^a καίτοι τοῦτο πρὸς ἀντιδ. ἀφείλεον εἰρησθαι τοῦ σ. D.

Οὐ γὰρ εἶπεν, ἡμεῖς ^b δυνατοὶ, ἀλλὰ, “τὰ ὅπλα ἡμῶν ^c δυνατὰ τῷ θεῷ.” ^d Οὐχ ἡμεῖς αὐτὰ τοιαῦτα κατεσκευάσαμεν, ἀλλ’ αὐτὸς ὁ θεός. Ἐπειδὴ γὰρ ἐμαστιζόντο, ἡλαύνοντο, καὶ μυρία ἔπασχον ἀνῆκεστα, ἅπερ ἀσθενείας ἦν· δεικνὺς τοῦ θεοῦ τὴν ἰσχύν, ^e φησὶν· “ἀλλὰ τῷ θεῷ δυνατὰ ἐστὶ.” Τοῦτο γὰρ 585 μάλιστα δεικνυσιν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, ὅτι διὰ τούτων περιγίνε-
ται. ^f Ὡστε εἰ καὶ ἡμεῖς αὐτὰ περικείμεθα, ἀλλ’ αὐτός ἐστιν ὁ δι’ αὐτῶν πολεμῶν καὶ ἐνεργῶν. Εἵτα καὶ ἐγκώμιον αὐτῶν διέξεισι μακρὸν λέγων· “Πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων.” Καὶ ἵνα μὴ, ἀκούσας ὀχυρώματα, αἰσθητόν τι νομίσης, φησί· “Λο-
γισμοὺς καθαιροῦντες” διὰ μὲν τῆς τροπῆς τὴν ἔμφασιν δεικνὺς, διὰ δὲ τῆς ἐπαγωγῆς τὸ νοητὸν τοῦ πολέμου παραδη-
λῶν. Ταῦτα γὰρ τὰ ὀχυρώματα ψυχὰς πολιορκεῖ, οὐ σώ-
ματα. Ὡστε ἐκείνων ἰσχυρότερα· διὸ καὶ μεζόνων δέτται
B τῶν ὅπλων. Ὀχυρώματα δὲ λέγει τὸν τῦφον τὸν Ἑλληνικόν, καὶ τῶν σοφισμάτων καὶ τῶν συλλογισμῶν τὴν ἰσχύν. Ἀλλ’ ὅμως ^g ἅπαντα ἤλεγξε τὰ ὅπλα, φησὶν, ἰστάμενα κατ’ αὐτῶν.
“Λογισμοὺς γὰρ ^h καθαιροῦντες, ⁱ καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ.” Ἐπέμεινε τῇ τροπῇ, ἵνα πλείονα ποιῇ τὴν ἔμφασιν. Κἂν γὰρ ὀχυρώματα ᾖ, φησί, καὶ πυργώματα, καὶ ^j ὁτιοῦν ἕτερον, εἴκει καὶ παραχωρεῖ τοῖς ὅπλοις τούτοις. “Καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.” Καίτοι κακέμφατος ἡ τῆς αἰχμαλω-
C σίας ^k προσηγορία· τῆς ἐλευθερίας γὰρ ἐστὶν ἀναίρεσις. Τίνος οὖν ἔνεκεν αὐτῇ κέχρηται; Καθ’ ἕτερον σημαίνονμενον. Τὸ γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα δύο ^l δηλοῖ, καὶ τὸ ἐκπεσεῖν ἐλευ-
θερίας, καὶ τὸ κατὰ κράτος ἀλῶναι, ^m ὥστε μὴ ἀναστῆναι πάλιν. Κατὰ τοῦτο οὖν ⁿ αὐτὴν τὸ δεύτερον ^o ἐξέλαβεν.
P Ὡσπερ ὅταν λέγῃ, ^p “Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα,” οὐ τὸ λάθρα λαβεῖν λέγει, ἀλλὰ τὸ γυμνῶσαι καὶ πάντα λαβεῖν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα λέγων, “αἰχμαλωτίζοντες.” ^q Οὐ γὰρ ἐκ

B v. 5.

B 2 Cor. xi, 8.

^b οἱ δυνατοὶ A. οὐκ εἶπε, δυνατοὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ D. ^c δυνατὰ] + καὶ τίνων δυνατὰ E. ^d οὐχ ἡμεῖς—ὁ θεός om. A. ^e φησὶν, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἡ μάλιστα ἐν τούτοις φησὶ τὸ δυνατὰ αἰετὶ λέγειν· εἰ καὶ ἀσθενείας ἐκείνα, ἀλλ’ ὡς πρὸς ἡμᾶς· ἐπεὶ τῷ θεῷ. D. ^f ὥστε] ὡς A. ^g ἅπαντα] + ταῦτα E. Mox ἰστάμενα, φησὶν *inverso ord.* A. F. ^h καθαιροῦντες] + οὐ πίστει A. + οὐ τείχει B. + οὐ πίστεις D. + οὐ πίστιν E, *in marg.* + *fide Vet.* ⁱ ὁτιοῦν] εἰ τι οὖν E. ^k προσηγορία] + ὅμως ἐχρήσατο αὐτῇ D. Statim τῆς om. E. ^l δηλοῖ] σημαίνει B, Sav. *marg.* δύο om. A. ^m ὥστε—πᾶν] ὥστε μηδὲ ἀνακλή-
σεως πάλιν ἔχειν ἐλπίδας· ὥστε μὴ ἀνασθῆναι D. ⁿ Sic A. B. D. F. τὸ δεύτερον αὐτὴν *inverso ordine* Edd. Post δεύτερον add. σημαίνονμενον λέγω D. ^o ἐξέ-
λαβεν A. B. D. F. ἐξέλαβετο vulgo. Vid. nos in *Indice Graec.* ad Homilias in Matth. s.v. ^p ὥσπερ] + γὰρ D. ὥσπερ om. F. ^q οὐ γὰρ ἐκ] τοῦτο δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἐκ D.

τοῦ ἴσου ἡ μάχη, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἐνκολίας ἑνίκα. Διὸ οὐκ εἶπε, νικῶμεν καὶ περιγινόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰχμαλω- D
τίζομεν ὥσπερ οὖν καὶ ἀνωτέρω οὐκ εἶπε, προσάγομεν μηχανήματα τοῖς ὀχυρώμασιν, ἀλλὰ, καθαιρούμεν αὐτά· καὶ γὰρ πολλή τῶν ὅπλων ἡ περιουσία. Οὐ γὰρ λόγοις πολεμοῦμεν, φησὶν, ἀλλ' ἔργοις πρὸς λόγους· οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν πνεύματι πραότητος καὶ δυνάμεως. Πῶς οὖν ἐμελλον φιλοτιμεῖσθαι, φησὶ, καὶ κομπάζειν διὰ λόγων, καὶ ἀπειλεῖν διὰ ἐπιστολῶν, καθάπερ ἐκεῖνοι διέβαλλον λέγοντες, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ βαρεῖαι, ὅπου γε οὐκ ἐν τούτοις ἦν ἡμῖν ἡ ἰσχύς; Εἰπὼν δέ, “Λίχμαλωτίζοντες πᾶν ἑνὸς εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ,” ἐπειδὴ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα βαρὺ, ταχέως E
τὸν τρόπον ἐντεῦθεν κατέλυσεν εἰπὼν, “εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ” ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν, ἀπὸ θανάτου ὑπὲρ ζωὴν, ἐξ ἀπωλείας πρὸς σωτηρίαν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς βαλεῖν ἤλθομεν, ἀλλὰ μεταστῆσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἐναντιούμενους.
10 “Καὶ ἐν ἐτοιμίᾳ ἔχοντες ἐδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.” Ἐνταῦθα καὶ τούτους ἐφόβησεν, οὐκ ἐκείνους μόνον. Ὑμᾶς γὰρ, φησὶν, ἀναμένομεν, ἵνα, ὅταν ὑπὸ τῆς παραινέσεως καὶ τῆς ἀπειλῆς διορθώσωμεν ὑμᾶς, καὶ ἐκκαθάρωμεν, καὶ ἀποστήσωμεν τῆς ἐκείνων κοινωνίας, τότε ἐκείνων ἀπολειφθέντων μόνων ἀνιάτα νοσούντων ἐπαγάγωμεν 586
τὴν τιμωρίαν, ὅταν γνησίως ἴδωμεν ὑμᾶς ἀποστάντας. Ὑπακούετε μὲν γὰρ καὶ νῦν, οὐ τελείως ἔτι. Καίτοι εἰ νῦν ἐποίησας, μείζον ἂν εἰργάσω τὸ κέρδος, φησὶν. Οὐδὰμῶς· εἰ γὰρ νῦν ἐποίησα, καὶ ὑμᾶς ἂν περιέβαλον τῇ τιμωρίᾳ. Ἀλλ' ἔδει κολάσαι μὲν ἐκείνους, ὑμῶν δὲ φείσασθαι. Ἀλλ' εἰ ἐφεισάμεν, χάριτι ἂν ἔδοξα τοῦτο ποιεῖν· νῦν δὲ οὐ τοῦτο βούλομαι, ἀλλὰ πρῶτον κατορθῶσαι ὑμᾶς, καὶ τότε ἐπ' ἐκείνους ἐλθεῖν. Τί τῶν σπλάγχχνων ἐκείνων ἡμερώτερον; ὅς ἐπειδὴ τοὺς οἰκείους ἑώρα τοῖς ἄλλοτρίοις ἀναμεμιγμένους, βούλεται μὲν B
ἐπαγαγεῖν τὴν πληγὴν, φείδεται δέ, καὶ κατέχει τὴν ἀγανάκτησιν, ἕως ἂν ἐκεῖνοι ἀναχωρήσωσιν, ἵνα τούτους πατάξῃ μόνους· μᾶλλον δέ, ἵνα μηδὲ τούτους. Διὰ γὰρ τοῦτο ἀπειλεῖ

10 v. 6.

ἡ μάχη] λαβεῖν F. s Vid. Annot. ἡ ἰσχύς omnes. Articulus vulgo deest. ἡ νύμφη] + ἐπήγαγεν E. Mox ἐπειδὴ γὰρ τὸ A.B.E.F. Vet. ἐντεῦθεν] τὸν ἐντεῦθεν E. ἐντεῦθεν om. B. εὐθέως pro ἐντεῦθεν F. δουλείας] + μετὰ γομεν D. Infra μετὰ γομεν post σωτηρίαν addit E. πρὸς] εἰς D. Mox εἰς σωτηρίαν E. βαλεῖν] λαβεῖν D.F. Ante h. v. ἤλθομεν transp. A.F. ὑπὸ] διὰ E. δὲ om. D. ἡμῶν E. receptum a Sav. Ben. οὐ τοῦτο] οὐχ οὕτω E. ἡμερώτερον δὲ] θερμότερον ὡς D. ἐκεῖνοι] + τὴν ἀγανάκτησιν D.

ἐτοῦτο, ^h καὶ φησι μόνους βούλεσθαι ἐκείνους ἀπολαβεῖν, ἵνα
 καὶ ἐκείνοι τῷ φόβῳ διορθωθέντες ⁱ μεταναστῶσι, καὶ εἰς μηδένα
 ἀφῇ τὴν ὀργήν. Καθάπερ γὰρ ἰατρὸς ἄριστος, καὶ πατὴρ
 κοινὸς, καὶ πρατῆτης, καὶ κηδεμὼν, οὕτω πάντα ἔπραττεν,
 οὕτω ^k πάντων ἐκήδετο, τὰ κωλύματα ἀναιρῶν, τοὺς λυμαινομέ-
 C νους ἀναστέλλων, πανταχοῦ περιτρέχων. Οὐδὲ ^l γὰρ μαχόμε-
 νος οὕτω τὰ πράγματα ἤνυνεν, ἀλλ' ^m ὥς ἐπὶ ἐτοιμῇ καὶ πρό-
 χειρον ἐρχόμενος νίκην, τὰ τρόπαια ἴστη, κατασκάπτων, κα-
 θαιρῶν, καταβάλλων τοῦ διαβόλου τὰ ὀχυρώματα καὶ τῶν
 δαιμόνων τὰ μηχανήματα, καὶ ⁿ τὴν λείαν ^o μετήγεγν ἅπασαν
 ἐπὶ ^p τὸ τοῦ Χριστοῦ στρατόπεδον· καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀνέπνει
 ἀπὸ τούτων ἐπ' ἐκείνους, καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνων ἐφ' ἑτέρους
 μεταπηδῶν, ^q καθάπερ τις στρατηγὸς ἄριστος καθ' ἐκάστην
 ἡμέραν ^r ἰσθῶν τρόπαια, μᾶλλον δὲ καθ' ἐκάστην ὥραν. Ἀπὸ
 D γὰρ χιτωνίσκου μόνου εἰς τὴν παράταξιν ^s εἰσελθὼν, αὐτάνδρους
 ἥρει τῶν ἐναντίων τὰς πόλεις, καὶ τόξα καὶ δόρατα καὶ βέλη
 καὶ πάντα ἢ γλῶττα ^t Παύλου. Καὶ γὰρ ἐφθέγγετο μόνον,
 καὶ παντὸς πυρὸς σφοδρότερον τοῖς ^v πολεμίοις αἱ ῥήσεις ^w ἐμ-
 πίπτουσιν τοὺς μὲν δαίμονας ^x ἤλανον, τοὺς δὲ ὑπ' αὐτῶν
 κατεχομένους ἀνθρώπους πρὸς ^y αὐτὸν ^z ἐπαῆγον. Ὅτε γοῦν
 τὸν δαίμονα ἐκείνον τὸν πονηρὸν ἐξέβαλε, γοήτων ἀνδρῶν
 μυριάδες πέντε συνελθοῦσαι, τὰ βιβλία τῶν μαγείων κατέκαιον,
 καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν μεθίσταντο. Καὶ καθάπερ ἐν πολέμῳ,
 πύργου πεσόντος ἢ τυράννου κατενεχθέντος, οἱ μετ' ἐκείνου
 E πάντες τὰ ὅπλα ρίψαντες, τῷ στρατηγῷ ^a προστρέχουσιν·
 οὕτω δὴ καὶ τότε ἐγένετο. Τοῦ γὰρ δαίμονος ἐκβληθέντος,
^b πολιορκηθέντες ἅπαντες, καὶ τὰ βιβλία ρίψαντες, μᾶλλον δὲ
^c καταλύσαντες, τοῖς Παύλου ποσὶ ^d προσέτρεχον. Ὁ δὲ,
 καθάπερ ^e ἐνὶ στρατοπέδῳ, τῇ οἰκουμένη παραταττόμενος, οὐδα-
 μου ἴστατο, ἀλλ' ὥσπερ τις ὑπόπτερος ὢν, πάντα ἐποίει· καὶ

^h τοῦτο E. F. τοῦτον A. Edebatur τοῖς. ⁱ καὶ—βούλεσθαι μόνους βουλόμενος D. ^j μεταστῶσι E. ^k πάντων] πάντα D. F. ^l γὰρ] + ὡς Floril. p. 512, (Tom. xii. p. 657 D.) + ὡς ἐξ ἴσου E. ^m ὥς] ὡς πρὸς E. ⁿ τὴν λείαν] τελείαν A. τελῶς (et ἅπας πρὸ ἅπασαν) Veron. et universam tandem orbem Vetus. Correx. Sav. ^o μετήγεγν D. μετήγαγεν E. ^p τὸ τοῦ X. σ.] τὸ om. A. τοῦ om. B. τοῦ X. τὸ σ. D. ^q καθάπερ] καὶ καθάπερ E. Flor. Statim τις om. A. F. ^r ἀνισθῶν F. ^s εἰσελθὼν] ἐμπίπτων D. ^t Παύλου] + ἐλάμβανε D. ^v πολεμίοις A. Veron. Vet. ^w ἐμπίπτουσιν τοὺς] Sic A. B. E. F. Flor. Sav. marg. ἐμπίπτουσιν τοὺς D. Edebatur ἐνέπνιπον καὶ τοὺς. ^x ἤλανον A. B. D. Flor. Sav. marg. ἤλαυνε vulgo. ^y αὐτῶν A. B. D. Flor. ἰαντὸν Edd. ^z ἐπαῆγον B. Sav. marg. ἐπαῆγαγον D. Flor. Ceteri cum Editis ἐπαῆγον. ^a προσέχουσιν D. Etiam Catena in Act. Ap. p. 320. ^b οἱ πολιορκ. E. Cat. καὶ ante τὰ βιβλία om. Cat. ^c κατακαύσαντες E. Cat. ^d συνέτρεχον A. ^e ἐνὶ] ἐν ἐνὶ E.

νῦν μὲν χωλὸν διάρθου, νῦν δὲ νεκρὸν ἤγειρε, νῦν δὲ ἕτερον ἐπήρου, τὸν μάγον λέγω· καὶ οὐδὲ ἐν δεσμοτηρίῳ κατακλειόμενος ἡσύχαζεν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὸν δεσμοφύλακα μετήγε πρὸς ἑαυτὸν, τὴν καλὴν ταύτην αἰχμαλωσίαν ἐργαζόμενος.

ἜΤουτον οὖν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα κατὰ δύναμιν. Καὶ 587
τί λέγω, κατὰ δύναμιν; Ἐξέστι γὰρ καὶ ἐγγὺς ἐκείνου γενέ-
σθαι τῷ βουλομένῳ, καὶ θεωρῆσαι τὴν ἀριστείαν, καὶ μιμήσα-
σθαι τὴν ἀνδρείαν. Ἔτι γὰρ καὶ τοῦτο ποιεῖ, λογισμοὺς
καθαίρων, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ
θεοῦ. Καίτοι γε πολλοὶ κατατέμνουν αὐτὸν ἐπεχειρήσαν αἰρε-
τικοί· ἀλλ' ὅμως καὶ κατὰ μέλος ὧν πολλὴν τὴν ἰσχὺν ἐπι-
δείκνυνται. Κέχρηται μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ Μαρκίων καὶ Μανιχαῖος,
ἀλλὰ κατατέμνοντες· ἄλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἐλέγχονται ἀπὸ τῶν
μελῶν. Καὶ γὰρ καὶ χεὶρ μόνη τοῦ ἀριστεύουσ τοῦτου παρ'
αὐτοῖς οὐσα, κατὰ κράτος αὐτοὺς ἐλαύνει· καὶ ποὺς μόνος παρ'
ἐτέροις διώκει καὶ καταβάλλει· ἵνα μάθῃς δυνάμειος περιουσίαν,
καὶ ὅτι καὶ περικοπτόμενος ἄρκει πάντας ἐλεῖν τοὺς ἐναν-
τιουμένους. Καὶ μέντοι τοῦτο, φησὶ, διαστροφῆς, τὸ πάντας
αὐτῷ κεχρηῆσθαι τοὺς ἀλλήλοις μαχομένους. Διαστροφῆς μὲν
οὖν, τῆς Παύλου δὲ μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τῆς τῶν χρωμένων.
Οὐ γὰρ ποικίλος τις ἦν, ἀλλὰ ἀπλοῦς καὶ σαφής· οὗτοι δὲ
πρὸς τὰς οἰκείας διέστρεψαν τὰ ῥήματα ἑννοίας. Καὶ διὰ τί
οὕτως ἐρρέθη, φησὶν, ὥς δοῦναι λαβὰς τοῖς βουλομένοις; Οὐκ
αὐτὸς ἔδωκεν, ἀλλ' ἡ ἐκείνων μαρτία οὐκ εἰς δέον τοῖς
ἐχρήσατο. Ἐπεὶ καὶ ὁ κόσμος οὗτος ὅλος καὶ θαυμαστός
καὶ μέγας, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας τεκμήριον, καὶ οἱ οὐ-
ρανοὶ διηγούνται δόξαν θεοῦ, καὶ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεῖγεται
ῥήμα, καὶ νῦν νυκτὶ ἀναγγέλλει γνώσιν· ἀλλ' ὅμως τούτῳ
πολλοὶ προσέπτεισαν, καὶ ἀπεναντίας ἀλλήλοις. Καὶ οἱ μὲν
οὕτως αὐτὸν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἐθαύμασαν, ὥς αὐτὸν νομίσαι εἶναι

11 Psal. xviii. 2, 3.

τὸν μ.] τῶν μάγων D. Ε ΗΘΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Παύλου, καὶ ὅτι
κακῶς τοῦτον λόγιος αἰρετικοὶ ἐχρήσαντο. Veron. καὶ νῦν E. κατε-
τείνειν (et om. αὐτὸν) A. Statim ἐπεχειρήσαν D.E. καὶ quod aberat, habent
C.D.E. et corr. B. Mox ἐπὶ τὴν ἰσχὺν inverso ordine Edd. ἄλλ' ὅμως ἀλλὰ
B. μελῶν Edd. μερῶν Codd. κατὰ κράτος A.F. καταβά-
λει + καὶ ταῦτα ποιεῖν οἰκονομεῖ ὁ θεός C.D. ἄρκει σαρκὶ A.C.D.E.F. Veron.
Vet. ἄρκει B. et marg. E. receptum a Sav. Ben. ἐλεῖν Sic B.E. εἶλεν A.F.
λαμβάνει C.D. ἐλεῖν ἰσχυε Veron. Vet. οὖν om. A. τῆς II. δέ
ἀλλ' οὐ τῆς II. C.D. ἦν + ἐκείνος C. ἑννοίας post οἰκείας transp. A.
post διέστρεψαν E. τοῖς β. om. F. μαρτία ἀνοια B.E. Edebatur
μαρτία οὐκ εἰς δ. γὰρ τοῖς ἐχρήσαντο. Particula γὰρ deest in omnibus. De-
inde ἐχρήσατο B.D.E.F. Sav. marg. ὅλος καλὸς E. ὅλος—διηγού-
ται καλὸς καὶ θαυμαστός, καὶ οὐρανὸς δὲ καὶ ἡλὸς μέγας τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας
διδάσκαλος· οἱ οὐρανοὶ γὰρ διηγούνται C.D. καὶ om. C.D. καὶ οἱ μὲν
οἱ μὲν γὰρ C. οἱ μὲν D. ἀλλ' οἱ μὲν E.

θεόν· οἱ δὲ οὕτως αὐτοῦ τὸ κάλλος ἠγνόησαν, ὥς ἀνάξιον εἶναι
^b φάναι τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας, καὶ ὕλητιν πονηρὰ τὸ πλεόν
 D αὐτοῦ ἀναθείνειν. Καίτοιγε ^c ἀμφοτέρους ὁ θεὸς ἡσφαλίσατο,
^d καλὸν ποιήσας καὶ ^e μέγαν, ἵνα μὴ ἀλλότριος αὐτοῦ τῆς
 σοφίας εἶναι ^f νομίζηται. ^g καὶ ἐνδεῇ καὶ οὐκ αὐτάρκῃ ἑαυτῷ,
^h ἵνα μὴ θεὸς ὑποπτεύηται. Ἀλλ' ὅμως οἱ πηρωθέντες ἐξ οἰ-
 κείων λογισμῶν, εἰς ἐναντίας ἐξέπεσον ἐννοίας, ἀλλήλους ἐλέγ-
 χοντες, καὶ ἀλλήλων γινόμενοι κατήγοροι, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ
 θεοῦ ^k σοφίας ἀπολογούμενοι ^l καὶ δι' αὐτῶν ὧν ἐπλανή-
 θησαν λογισμῶν. Καὶ τί λέγω τὸν ἥλιον καὶ τὸν οὐρανόν;
 Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν εἶδον θαύματα οἱ Ἰουδαῖοι γινόμενα
 E τοσαῦτα, καὶ μόσχον εὐθέως προσεκύνησαν. Πάλιν ἐώρων
 δαίμονας τὸν Χριστὸν ἀπελαίνοντα, καὶ ^m δαιμονῶντα αὐτὸν
 ἐκάλουν. Ἀλλ' οὐ τοῦ ἐκβάλλοντος τοῦτο ἐγκλημα, ἀλλὰ (δὲν)
 τῆς τῶν πεπηρωμένων διανοίας κατηγορία. Μὴ τοίνυν μηδὲ
 Παύλου καταγίνωσκε διὰ τὴν τῶν κακῶς χρησαμένων γνώμην,
 ἀλλὰ μάθε τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ καλῶς, καὶ τὸν πλοῦτον ἀνά-
 πτυξον, καὶ πρὸς πάντας στήσῃ γειναίως, ἀπὸ τῶν ἐκείνου
 588 ⁿ φραττόμενος ὄπλων. Οὕτω καὶ ^o Ἑλλήνας καὶ Ἰουδαίους ἐπί-
 στομίσαι δυνήσῃ. Καὶ πῶς, φησὶν, οὐ πιστεύοντας αὐτῷ;
 Ἀπὸ τῶν γεγενημένων ^p δι' αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην
 διορθώσεως. Οὐ γὰρ ἦν ἀνθρωπίνης δυνάμεως τοσαῦτα δυνηθῆ-
 ναι, ἀλλ' ἡ τοῦ σταυρωθέντος ἰσχὺς ^r ἐμπνεύουσα αὐτῷ, τοιοῦτον
 αὐτὸν εἰργάσατο, καὶ ῥητόρων καὶ φιλοσόφων καὶ τυράννων
 καὶ βυσιλέων καὶ πάντων δυνατώτερων ἀπέφηεν. ^s Οὗτος
 οὐχ ὀπλίστασθαι μόνον ἱκανὸς, καὶ βαλεῖν τοὺς ἐναντίους, ἀλλὰ
 B καὶ ἐτέρους κατασκευάσαι τοιούτους. Ἴν' οὖν καὶ ἑαυτοῖς καὶ
 ἐτέροις ^t γενώμεθα χρήσιμοι, συνεχῶς αὐτὸν ^u μεταχειρίζομεν,
 ἀντὶ λειμῶνος καὶ παραδείσου τοῖς τούτου γράμμασιν ἐντρυφώμε-
 νες. Οὕτω γὰρ δυνησόμεθα καὶ κακίας ἀπαλλαγῆναι, καὶ
 ἀρετὴν ἐλέσθαι, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν, ^v ὧν

^b φάναι A.E.F. φῆσαι C.D. *dicerent* Vet. *Edebat* φανῆναι, *sine monito*.
^c ἀμφοτέρους] ἀμφοτέρους αὐτὸν C.D. *sed* ἀμφοτέρους a pr. man. D. ^d καλὸν]
 + δὲ A.E. + οὕτω C.D. + μέν Edd. ^e μέγα A.C. *Mox* ἀλλότριον E.
^f νομίζηται A.B.C.E.F. *νομίζοιτο* D. *νομίζοιτο* Edd. ^g καὶ ἐνδεῇ] *Sic omnes*
^h nostri praeter E. qui καὶ πάλιν ἐνδεῇ legit. *Edebat* ἐνδεῇ δέ. ⁱ ἵνα] +
 πάλιν C.D. *Statis* μὴ ὁ θεὸς D. ^j ἀλλήλους] + τε E. ^k σοφίας] *δόξης* B.
^l καὶ αὐτῶν vulgo. ἵ. δι' αὐτῶν Sav. marg. καὶ δι' αὐτῶν E. ^m δαιμονιῶντα F.
ⁿ φραττόμενος D. ^o δι' αὐτοῦ Veron. Sav. *Hujus conjecturam* δι' αὐτοῦ
recepit Montef. δι' αὐτοῦ C. et a pr. m. E. ^p ἐμπνεύουσα E. ^q οὗτος]
 οὕτως B.F. *ἱκανός*] *ἱκανὸν* ἴdem. *οὗτος*—*ἱκανός*] οὕτως ὥς μὴ αὐτὸν ὀπλί-
 σασθαι μόνον ἱκανὸν γενέσθαι C.D. οὕτως ὥς οὐκ αὐτὸς ὀπλίστασθαι μόνος
 ἱκανὸς E. (*sed ex corr. μόνον ἱκανόν.*) *Vulgatum vertit* Vetus. ^r γενώμεθα
 omnes. *γινώμεθα* Edd. ^s μεταχειρίζομεν omnes. *Edebat* *μεταχειριζόμεθα*.
^t ὧν—*ἐπιτυχῶ* habent B.D.E. Sav. marg. non Edd.

γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ KB.

¹Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. Εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἅφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς.

Ὁ μάλιστα ἂν τις θαυμάσειε Παύλου μετὰ τῶν ἄλλων, τοῦτό ἐστιν, ὅτι εἰς ἀνάγκην ἔμπροσθεν μεγάλην τοῦ ἐπ' αὐτὸν ἀμφοτέρωθεν ἐργάζεται, τοῦτό τε αὐτό, καὶ τὸ μὴ δοκεῖν ἐπαχθῆς εἶναι τοῖς πολλοῖς διὰ τὴν περιαντολογίαν ταύτην· ὃ καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας μάλιστα ἴδοι τις ἂν. Καὶ γὰρ ἐκεῖ D ἔμπροσθεν εἰς ταιαυτὴν ὑπόθεσιν, ἀμφοτέρωθεν ἐπιμελεῖται τούτων· ὑπερ τῶν σφόδρα ἐστὶ δυσκολωτάτων, καὶ πολλῆς δεομένην συνέσεως· ^εκαὶ μετριάξει, καὶ περὶ ἑαυτοῦ μέγα τι λέγει. Σκόπει δὲ πῶς καὶ ἐνταῦθα μέγα αὐτὸ ¹ποιεῖται. “Κατὰ πρόσωπον βλέπετε.” “Οὐρα κἀνταῦθα σύνεσιν. Ἐπιτιμῆσας γὰρ τοῖς ἀπατόσιν B αὐτοὺς, οὐ μέχρ' ἐκείνων τὸν λόγον ἔστησεν, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνων καὶ εἰς τούτους μεταπηδᾷ· καὶ συνεχῶς τοῦτο οὕτω ποιεῖ. Οὐ γὰρ δὴ μόνον τῶν παρακρονομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡπατημένων καθάπτεται. Εἰ γὰρ καὶ αὐτοὺς ἀφήκεν E ἀνευθύνους, οὐκ ἂν οὕτως εὐκόλως ἐκ τῶν ἐτέροις εἰρημένων διωρθώθησαν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ^hἂν ἐπὴρθησαν, οὐκ ὄντες ἐγκλήμασιν ὑπέυθυνοι. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτῶν καθάπτεται. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ⁱαὐτοῦ ἐστὶ τὸ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι καὶ καταλλήλως ἑκατέρωθεν ἐπιτιμᾷ. Ἄκουε γοῦν τί τούτοις φησί· “Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε.” Οὐ μικρὸν τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ^kεὐξαπατήτων ἀνθρώπων. Ὁ δὲ λέγει, ^lτοῦτό ἐστιν· ἀπὸ τῶν φαινομένων δοκιμάζετε, ἀπὸ τῶν σαρ- 589

¹ Cap. X, v. 7.

HOM. XXII. ^a ἡμεῖς] + Χριστοῦ B. hic et infra. ^b ἔμπροσθεν—ταύτην] ἐμπόρων πολλάκις ἐπαίρειν ἑαυτὸν, καὶ ὑπὸ τῆς ἁγῆς ταπεινοφροσύνης τοῦτο ποιεῖν μὴ βουλόμενος, ὅμως ἀμφοτέρωθεν ἐργάζεται, τοῦτό τε αὐτό, τὸ ἐπ' αὐτὸν λέγω, καὶ τὸ μὴ ἐπαίρειν δοκεῖν· ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἐπαχθῆς εἶναι τοῖς πολλοῖς φεύγων διὰ τῆς περιαντολογίας D. ^c ἐπαχθῆς A.F. Veron. ^d ἴδοι τις ἂν] ἴδοις A.F. ἂν τις ἴδοι E. ^e καὶ] + γὰρ D. Mox περὶ αὐτοῦ id. ^f ποιεῖται. κατὰ] ποιεῖ, τὰ κατὰ F. In D. legitur ποιεῖται. ὅρα σύνεσιν; omissis ceteris. ^g αὐτοῖς A.D. Mox ἴσθησιν E. ^h ἂν om. B. ἀλλὰ—ἐπὴρθησαν om. D. ⁱ αὐτοῦ] αὐτοῖς A.B.F. Veron. Vet. ^k Vid. Annot. ^l τοιούτων D.

κικῶν, ^m ἀπὸ τῶν σωματικῶν. Τί ἐστίν, ἀπὸ τῶν φαινομένων;
 Εἴ τις πλουτεῖ, εἴ τις φυσάται, εἴ τις πολλοὺς περιβέβληται
 κόλακας, εἴ τις μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ λέγει, εἴ τις κενοδοξεῖ, εἴ
 τις ὑποκρίνεται ἀρετὴν, οὐκ ἔχων ἀρετὴν· τοῦτο γὰρ ἐστίν,
 “Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε.” “Εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ
 Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ’ ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς
 αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς.” ⁿ “Οὐ γὰρ βούλεται ἐκ προ-
 Βοιμίων σφοδρὸς γίνεσθαι, ἀλλὰ κατὰ ^a μικρὸν αὖξεται καὶ
 κορυφουται. Σκόπει δὲ ^p ἐνταῦθα τὴν πολλὴν τραχύτητα, καὶ
 πολὺν τὸ αἰνιγμα ὄν. Τὸ γὰρ, “ἀφ’ ἑαυτοῦ,” τοῦτό ἐστιν
 ἐμφαίνοντος. Μὴ ^q γὰρ ἀναμενέτω, φησί, παρ’ ἡμῶν μαθεῖν,
 τουτέστι, διὰ τῆς ἐπιτιμήσεως τῆς κατ’ αὐτοῦ, ἀλλ’ ἀφ’ ἑαυτοῦ
 τοῦτο ^s λογιζέσθω, “ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ
 ἡμεῖς” οὐκ ἐπειδὴ οὕτως ἦν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλ’ ὅτι
 ὥσπερ ἐκεῖνος Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἐγὼ Χριστοῦ. ^t Κατὰ τοῦτο
 ἡ κοινωνία· οὐ γὰρ δὴ αὐτὸς μὲν Χριστοῦ, ἐγὼ δὲ ἐτέρου τινός.
 Καὶ θεὸς ^v τοῦτο τὸ ἴσον, προστίθῃσι καὶ τὴν ὑπεροχὴν, λέγων·
 C² “Ἐὰν ^w γὰρ καὶ περισσὸν καυχῆσμαι περὶ τῆς ἐξουσίας, ἥς ^(δου)
 ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν, οὐκ
 αἰσχυνηθήσομαι.” Ἐπειδὴ γὰρ μέγα τι λέγειν ἔμελλεν, ὅρα
 πῶς ^x αὐτὸ παραμυθεῖται. Οὐδὲν γὰρ οὕτω ^y προσίσταται
 τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκροατῶν, ὡς τὸ ἑαυτὸν τινα ἐγκωμιάζειν.
 Διόπερ ὑποτεμνόμενος τὸ βαρὺ τοῦτο, φησίν· “Ἐὰν γὰρ καὶ
 περισσὸν τι καυχῆσμαι.” Καὶ οὐκ εἶπεν, ^z ὅτι εἴ τις πέποιθεν
 εἶναι Χριστοῦ, λογιζέσθω ὅτι πολὺ ἡμῶν ἀπέχει· ἐγὼ γὰρ
 ἐξουσίαν ἔχω παρ’ αὐτοῦ πολλήν, ὥστε οὐς ἂν ἐθέλω, κολλάζειν
 καὶ ^a ἀποκτινύναι· ἀλλὰ τί; “Ἐὰν γὰρ καὶ περισσὸν τι.”
 D Καίτοι ἄφατον εἶχεν, ἀλλ’ ὅμως συστέλλει τῷ λόγῳ. Καὶ
 οὐκ εἶπεν, ὅτι καυχῶμαι, ἀλλ’, “ἐὰν καυχῆσμαι,” ἐὰν βου-
 ληθῶ· ἅμα καὶ μετριάζων, καὶ τὴν ὑπεροχὴν ^b δεικνύς. Ἐὰν
 οὖν καυχῆσμαι, φησί, “περὶ τῆς ἐξουσίας, ἥς ἔδωκέ μοι ὁ
 “κύριος.” Πάλιν τὸ πᾶν αὐτῷ ἀνατίθῃσι, καὶ κοινὸν ποιεῖ τὸ
 δῶρον. “Εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.” Εἶδεν πῶς
 πάλιν παραμυθεῖται τὸν φθόνον τὸν ἀπὸ τῶν ἐγκωμίων, καὶ
 τὸν ἀκροατὴν ἐπισπάται, τὴν χρεῖαν εἰπὼν δι’ ἣν ἔλαβε; Καὶ

2 γ. 8.

^m ἀπὸ τῶν σωματ. om. F. ⁿ οὐ γὰρ β.] τοῦτο λέγει ἐπειδὴ οὐ β. D.
^a μικρὸν] + δὲ (et om. ἀλλὰ?) D. ^p ἐνταῦθα E. ^q γὰρ om. D.
^r ἡμῶν] + τις D. Statim τουτέστι om. A.D. ^s λογιζέσθω] + ποῖον τοῦ-
 τα; D. ^t κατὰ τοῦτο] κατὰ τὸ A. Veron. κατ’ αὐτὸ B. Sav. marg. ^v του-
 το τὸ] κατὰ τοῦτο D. τὸ om. A. ^w γὰρ om. F. Post περισσὸν, τι add. D.
^x αὐτῷ A.D. ^y προϊσάται A. ^z ὅτι om. D.F. ^a ἀποκτι-
 νύναι A.B. ^b δεικνύς] + τουτέστιν D. ^c κύριος] θεὸς B.

πὼς φησι, “Λογισμοὺς καθαιροῦντες;” “Ὅτι αὐτὸ τοῦτο μάλιστα οἰκοδομῆς εἶδος ἐστί, τὸ τὰ κωλύματα ἀναιρεῖν, καὶ τὰ ἑσθρὰ διελέγειν, καὶ τὰ ἀληθῆ συντιθέναι ἐν οἰκοδομῇ. Εἰς τοῦτο μὲν οὖν ἐλάβομεν, ἵνα οἰκοδομῶμεν. Ἐὰν δέ τις πνευματικὴ καὶ πολεμῇ καὶ ἀνιάτος ᾖ, καὶ τῇ ἐτέρᾳ χρησόμεθα ἐνεργείᾳ, καθαιροῦντες αὐτὸν καὶ καταβάλλοντες. Διὸ καὶ φησιν, “οὐκ αἰσχυνθήσομαι” τουτέστιν, οὐ δειχθήσομαι ψευδόμενος, οὐδὲ ἀλαζονεύομενος.

3 “Ἴνα δὲ μὴ δόξω, ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς, ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησί, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος· τοῦτο λογιζέσθω 590 ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἱοί ἐσμεν δι’ ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.” Ὁ δὲ λέγει, “τούτ’ ἐστίν· ἡδυνάμην μὲν καυχῆσθαι, ἵνα δὲ μὴ τὰ αὐτὰ πάλιν λέγωσιν, ὅτι κομπάζω ἐπιστέλλων, καὶ εὐκαταφρόνητός εἰμι παρὼν, οὐδὲν ἰμέγα ἔρω. Καὶ μὴν ὕστερον ἐφθέγγετο, ἀλλ’ οὐ περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης δι’ ἧς ἦν φοβερός, ἀλλὰ περὶ ἀποκαλύψεως, καὶ τὸ πλέον περὶ πειρασμῶν. Ἰν’ οὖν μὴ δόξω φοβεῖν ὑμᾶς, “τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἱοί ἐσμεν δι’ ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.” Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον, ὅτι Β ἐπιστέλλει μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ, παρὼν δὲ οὐδεὶς λόγον ἐστὶν ἄξιος· διὰ τοῦτο ταυτὰ φησι, καὶ αὐτὰ πάλιν συνεσταλμένως. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὡς μεγάλα ἐπιστέλλομεν, ^κ μεγάλα καὶ πράττομεν παρόντες· ἀλλ’ ὑφειμένως μᾶλλον. “Ὅτε μὲν γὰρ πρὸς ἐκείνους διελέγετο, μετὰ σφοδρότητος αὐτὸ τέθεικε λέγων, “Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ἢ λογιζομαι τολμῆσαι ἐπὶ τινος” ὅτε δὲ πρὸς τούτους, καθυψήκε. Διὸ καὶ λέγει, ὅποιοί ἐσμεν παρόντες, καὶ ἀπόντες· τουτέστι, ταπεινοί, συνεσταλμένοι, οὐδαμοῦ κομπάζοντες. Καὶ ὁ δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς. 4 “Ὁ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ¹ ἐν C ἑαυτοῖς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων.” Ἐνταῦθα καὶ ἀλαζόνας δέκνυνται ὄντας ἐκείνους, καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτῶν φθεγομένους· καὶ κωμωδεῖ αὐτοὺς ὡς ἑαυτοὺς συνιστῶντας. Ἀλλ’ ἡμεῖς οὐδὲν τοιοῦτον· ἀλλ’ ^μ εἴ τι καὶ μέγα ἐργασόμεθα, ἐπὶ τὸν θεόν ^η ἅπαντα ἀναφέρομεν, καὶ ἀλλήλοις ἑαυτοὺς παρα-

3 γ. 9-11.

4 γ. 12.

¹ ἀνιάτος ᾖ] ἀνιάτα νοσή E. Cat. Μοχ χρησόμεθα D.E.F. ² φησίν, οὐκ αἰσχ.] Sic A.B.D.E. οὐκ αἰσχυνομαι, φησὶ Edd. ³ οὐδὲ ἀλαζ. σπ. B. ⁴ ὑμᾶς] + ταῦτά φησι διὰ τοὺς λέγοντας D. ⁵ τοιοῦτον E. ⁶ ἰμέγα] + τέως D. Statim καὶ μὲν ὕστερον Edd. Vid. Annot. ⁷ μεγάλα καὶ] οὕτω δὲ καὶ μεγάλα D. ⁸ ἐν ἑαυτοῖς] ἑαυτοὺς D. Mosq. σ. ⁹ Sic A.D.E.F. Veron. Vet. εἴ τινα καὶ μέγα ἐργασόμεθα B. receptum a Sav. Ben. ἐργασόμεθα a pr. m. E. ¹⁰ πάντα B. ἅπαν D.

βάλλομεν. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Ἄλλ’ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς οὐ συνιοῦσιν.”
 “Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· οὐ πρὸς ἐκείνους ἑαυτοὺς παραβάλλομεν, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους. Καὶ γὰρ προῖον ἔλεγεν, ⁵ “Ὁὐδὲν ὑπέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων” καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ
 Δέπιστολῇ, “Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα” καὶ πάλιν, “Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ.” “Ὡστε ἑαυτοῖς συγκρίνομεν ἑαυτοὺς, οὐκ ἐκείνοις τοῖς οὐδὲν ἔχουσιν· ἡ γὰρ τοιαύτη ἀπόνοια ἀνοΐας ἐστίν.
 “Ἡ περὶ ἑαυτοῦ οὖν τοῦτό φησιν, ἡ περὶ ἐκείνων, ὅτι οὐ τολμῶμεν συγκρίναι ἑαυτοὺς ἐκείνοις τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀμυλ-⁽⁶⁶⁾
 λωμένοις καὶ μεγάλα κομπάζουσι, καὶ μὴ συνιοῦσι, τουτέστι, μὴ αἰσθανομένοις πῶς εἰσι καταγέλαστοι τοιαῦτα ἀλαζονεύομενοι, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων ἑαυτοὺς ἐπαίροντες. ⁶ “Ὁ Ἡμεῖς
 Εὐδὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα,” καθάπερ οὗτοι. ⁷ Καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς κομπάζοντας λέγειν, ὅτι τὴν αἰκουμένην ἐπεστρέψαμεν, πρὸς τὰ πέρατα τῆς γῆς ἀφικόμεθα, καὶ παλλὰ ἕτερα τοιαῦτα μεγαλῆγορεῖν. Ἄλλ’ ἡμεῖς οὐχ οὕτω, φησὶν, “ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον οὐ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρον, ⁸ ἀφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.” “Ὡστε ἐκατέρωθεν ἡ ταπεινοφροσύνη αὐτοῦ κατὰδῆλος, καὶ ὅτι οὐδὲν ⁹ πλεον ἢ εἰργάσατο.
 591 εἶπε, καὶ ὅτι τοῦτο ¹⁰ αὐτὸ τῷ θεῷ ἀνατίθῃσι. “Κατὰ γὰρ τὸ μέτρον, φησὶ, τοῦ κανόνος οὐ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρον, ¹¹ ἀφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.” Καθάπερ γεωργοῖς ¹² ἄμπελον διανέμων, οὕτως ἡμῖν ἀφώρισε. ¹³ Μέχρις οὖν οὐ κατηξιώθημεν φθάσαι, μέχρι τούτου καυχώμεθα. ¹⁴ “Οὐ γὰρ μὴ ὥς ¹⁵ ἐφικόμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτοὺς· μέχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.” Οὐχ ἀπλῶς παρεγενόμεθα, ¹⁶ ἀλλὰ κατηγγείλαμεν, ἐκηρύξαμεν, ἐπίεισαμεν, κατωρθώσαμεν. Εἰκὸς γὰρ ἐκείνους καὶ ἀπλῶς παραγινόμενους τοῖς τῶν ἀποστόλων μαθηταῖς, ἑαυτοῖς τὸ πᾶν λογίζεσθαι, ἐκ
 Β τῆς ¹⁷ ψιλῆς ἐπίδημίας. Ἄλλ’ οὐχ ἡμεῖς οὕτως· οὐδ’ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι ¹⁸ οὐκ ἰσχύσαμεν μέχρις ὑμῶν ἐλθεῖν, καὶ τῷ

⁵ 2 Cor. xii. 11, 12. 1 Cor. xv. 10.

⁶ v. 13.

⁷ v. 14.

⁸ ἡμεῖς] καὶ ἡμεῖς F. ⁹ καὶ γὰρ] τοῦτο λέγει ὅτι D. ¹⁰ ἐφικόμενοι B. Mosq. σ. receptum a Sav. Ben. Statim ἄχρι B. D. μέχρι A. F. Eddebatur ἄχρισ. ¹¹ πλεον ἢ] πλεον ὡς E. In ceteris ἢ abest, quod post conjecturam Savilii recepit Montef. ¹² αὐτὸ τῷ θεῷ] αὐτῷ B. ¹³ ἐφικόμενοι B. Statim ἄχρισ F. ¹⁴ “Legendum ex Evangelio ἀμπελῶνα.” Dup. ἀμπελῶνα a secunda manu E. ¹⁵ μέχρις οὖν] καὶ μέχρις D. ¹⁶ ἐφικνούμενοι D. Mosq. σ. ¹⁷ ψιλῆς] + καὶ E. ¹⁸ ψιλῆς] δαψιλοῦς Veron. ¹⁹ Sic omnes nostri. οὐ μέχρις ὑμῶν ἰσχύσαμεν ἐλθεῖν Edd.

λόγῳ μόνον ἐκτείνομεν τὴν μέχρις ὑμῶν καύχησιν· καὶ γὰρ ^bκαὶ ὑμῖν τὸν λόγον ἐκηρύξαμεν.

⁸ «Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ^c ἐν ἁλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς ^dπίστεως, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσεΐαν, εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἁλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἔτοιμα καυχῆσασθαι.” Πολλὴν δείκνυσι τὴν κατηγορίαν ἐκείνων ἐντεῦθεν, ὅτι καὶ εἰς τὰ ἄμετρα ἐκαυχῶντο, καὶ ὅτι εἰς τὰ ἁλλότρια, καὶ ὅτι τῶν μὲν ἀποστόλων ὁ ἰδρῶς ἦν ἅπας, ἐκεῖνοι δὲ ἐκαλλωπίζοντο τοῖς ἐκείνων κόποις. Ἡμεῖς δὲ, φησί, διὰ τῶν ἔργων ταῦτα ἐπεδείξαμεν. Οὐ τοίνυν ἐκεῖνους ^eμιμησόμεθα, ἀλλ’ ἐνθα ἡμῖν μαρτυρεῖ τὰ ἔργα, ταῦτα ἐροῦμεν. Καὶ τί λέγω, φησὶν, ὑμᾶς; Ἐλπίδα γὰρ ^fἔχω, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν· ^gοὐ γὰρ ἀποφαίνεται ἀπλῶς, τὸ οἰκεῖον ^hἦθος μιμούμενος, ἀλλ’ ἐλπίζω, φησὶν, ὑμῶν ἐπιδιδόντων ὅτι καὶ περαιτέρω ὁ κανὼν ⁱἡμῶν ἐκταθῆσεται, εἰς τὰ ὑπερέκεινα εὐαγγελίσασθαι. Προβησόμεθα γὰρ καὶ περαιτέρω, φησὶν, ὥστε ^Dκηρύξαι καὶ καμεῖν, οὐχ ὥστε λόγοις κομπάζειν ὑπὲρ ὧν ^kἐκαμνον ἑτέροι. Καλῶς δὲ κανόνα ἐκάλεσε καὶ μέτρον, ὡς ἐπὶ ^lκτῆσιν τῆς οἰκουμένης ἐλθὼν καὶ κληρονομίαν ἀρίστην, καὶ δεικνὺς ^mτοῦ θεοῦ τὸ ἔργον ⁿἄλλον. Ἐχοντες οὖν τοιαῦτα ἔργα, φησὶ, καὶ μερίζονα προσδοκῶντες, οὐ κομπάζομεν, ὡς ἐκεῖνοι μηδὲν ἔχοντες, οὐδὲ ἑαυτοῖς τι λογιζόμεθα, ἀλλὰ τῷ θεῷ πάν. Διὸ καὶ ^pἐπάγει, ⁹“Ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.” ^qΚαὶ τοῦτο, φησὶν, ἐκ τοῦ θεοῦ ἡμῖν προσγίνεται. ¹⁰“Ὁ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνίστην, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ’ ὃν ὁ κύριος ^Eσυνίστησιν.” Οὐκ εἶπεν, ἡμεῖς ἐσμεν, ἀλλ’, “ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.” Εἶδες πῶς συνεσταλμένως φθέγγεται; Εἰ δὲ προῖον ^rὑψηλότερα ἀνίστησι, μὴ θαυμάσης· καὶ γὰρ ^sκαὶ τοῦτο τῆς τοῦ Παύλου συνέσεως. Εἰ γὰρ ἐμελλε πανταχοῦ ταπεινὰ φθέγγεσθαι, οὐκ ἂν αὐτοὺς ἐπληξεν οὕτως, οὐδ’ ἂν τοὺς μαθητὰς τῆς πλάνης ἀπήλλαξεν. Ἔστι γὰρ καὶ μετριάζοντα ἀκαίρως, βλάψαι, καὶ λέγοντά τι περὶ ἑαυτοῦ θαυμαστὸν

⁸ v. 15, 16.

⁹ v. 17.

¹⁰ v. 18.

^b καὶ om. F. ^c ἐν ἁλλ’ ἐν Edd. ἁλλ’ om. A.B.F. Mosqm. ^d πί-
στεως] + ὑμῶν E. ^e μιμησόμεθα A.D. ^f ἔχωμεν B. Say. marg.
^g οὐ γὰρ] οὐκ D. ^h ἦθος D. ⁱ ὑμῶν A.B.D.F. Veron. Vet. Statim
ἐκταθῆσεται omnes pro vulgato ἐπεκταθῆσεται. ^k ἐκαμνον B. ^l κτῆσιν
A. Veron. Mox εἰσελθὼν E. ^m τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ inverso ordine Edd.
ⁿ ἄλλον] + ἐν E. ^o ἔργα om. D. Post φησὶ add. ὥστε κηρύξαι καὶ καμεῖν
D.F. ^p ἐπάγει] + ὥστε E. ^q καὶ τ., φησὶν] ὥστε ἔλεγε, καὶ τοῦτο D.
^r ὑψ. ἀνίστησι] ὑψ. λέγει καὶ ἑαυτὸν συνίστησι D. πρὸς ὑψ. ἀνίστησι ῥήματι
E. ^s καὶ, quod aberat, commendat B.D.E.

592 εὐκαιρως, ὡφελῆσαι. "Ὡςπερ οὖν [†]καὶ αὐτὸς ἐποίησε. Καὶ γὰρ κίνδυνος ἦν οὐ μικρὸς, περὶ Παύλου τι πεισθῆναι φαῦλον τοὺς μαθητάς. Οὐκ ἐπειδὴ Παῦλος ἐζήτει τὴν παρ' ἀνθρώπων δόξαν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐζήτει, οὐκ ἂν τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καὶ ⁽⁶⁶¹⁾ θανμαστὰ τὰ πρὸ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἂν ἐσίγησε ^χ χρόνον τοσοῦτον· οὐδ' ἂν, ἀνάγκης ἐπικειμένης, οὕτως ἀνεδύετο καὶ ὤκνει εἰπεῖν· ^ω δηλονότι οὐδ' ἂν τότε εἶπεν, εἰ μὴ σφόδρα κατηναγκάσθῃ. Οὐκοῦν οὐ τὴν παρὰ ἀνθρώπων δόξαν ἐπιζητῶν, ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλὰ τῶν μαθητῶν κηδόμενος. Ἐπειδὴ γὰρ [×] ἔβαλλον αὐτὸν ὡς ἁλαζόνα, καὶ λόγοις κομπάζοντα, ἔργοις δὲ Β οὐδὲν δυνάμενον ἐπιδείξαι, ἀναγκάζεται λοιπὸν εἰς ἐκείνας τῶν ἀποκαλύψεις ἐλθεῖν. ^γ Καίτοιγε δυνάμενος διὰ τῶν ἔργων αὐτοὺς πείσαι, ἡνίκα ταῦτα ἔλεγεν· ἀλλ' ὅμως ἔτι τῇ διὰ τῶν ² λόγων κέχρηται ἀπειλῇ. Κενοδοξίας γὰρ μάλιστα καθαρὸς ἦν· καὶ τοῦτο αὐτοῦ δείκνυσιν ἅπας ὁ βίος, καὶ ὁ πρότερος καὶ ὁ μετὰ ταῦτα. Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἀθρόον μετέστη, καὶ μεταστὰς συνέχεεν Ἰουδαίους, καὶ πᾶσαν ἐκείνην ἔρριψε τὴν παρ' αὐτῶν τιμὴν, καίτοιγε τὸ κεφάλαιον αὐτῶν ^α αὐτὸς ἦν, καὶ C ὁ προστάτης. Ἄλλ' οὐδὲν ἐκείνων ἐνενόησεν, ἐπειδὴ τὴν ἀλήθειαν εἶρεν, ἀλλ' ὕβρεις καὶ ἀτιμίας αὐτῶν ἀντηλλάξατο· καὶ ^β γὰρ πρὸς τὴν σωτηρίαν ἐώρα τῶν πολλῶν, τοῦτο πάντα ἡγούμενος. Ὁ γὰρ μήτε γέενναν, μήτε βασιλείαν ἡγούμενός τι εἶναι, μήτε κόσμους μυρίους πρὸς τὸν τοῦ Χριστοῦ πάθον, πῶς ἂν τὴν ^ε παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν ἐθήρηνεν; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ταπεινός ἐστιν, ὅταν ^δ ἐξῇ, καὶ τὸν πρότερον αὐτοῦ στηλιτεύει βίον, ^ε ἅτε βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὕβριστήν ^ε καλῶν ἐαντόν. Καὶ ὁ μαθητὴς δὲ αὐτοῦ Λουκᾶς πολλὰ D περὶ αὐτοῦ φησι, δηλονότι παρ' αὐτοῦ μαθὼν, ^ε ἐμπομπέοντος αὐτοῦ τῷ προτέρῳ βίῳ οὐχ ἥττον ἢ τῷ μετὰ ταῦτα.

^h Ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ ἵνα ἀκούωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ^ι μανθάνωμεν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος τῶν πρὸ τοῦ λουτροῦ πλημμελημάτων ἐμέμνητο, καίτοι πάντων ἀφανισθέντων, τίνα ^κ ἂν σχοίμεν συγγνώμην ^ι οἱ τῶν μετὰ τὸ λουτρὸν ἀμνημονοῦντες

[†] καὶ] + ἀμφοτέρω D. ^χ χρόνον τοσοῦτον om. F. Veron. τοσοῦτον om. A. ἐπὶ τοσοῦτον ἂν ἐσίγησε χρόνον E. ^ω δηλονότι Sic A.E.F. Veron. δηλονότι B. δηλονότι οὖν B. [×] ἔβαλλον A.B.F. Sav. marg. διέβαλλον D. διέβαλλον vulgo. ^γ καίτοι (om. γε) D. ² λόγων] ἔργων A.D.E.F. Veron. Correx Sav. ^α αὐτὸς ἦν καὶ δ. π.] καὶ ὁ π. αὐτὸς ἦν Edd. ^β γὰρ om. A.F. ^ε παρὰ om. B. Mox ἐθήρηνεν A.B. et ante rasuram E. ^δ ἐξῇ A.E.F. Veron. ^ε ἅτε om. D. in marg. habet E. ^ε καλῶν] ἀποκαλῶν B. editum a Sav. Ben. ^ε ἐμπομπέοντος Edd. et Codd. Vid. Annot. ^h ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μεμνησθαι τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν, καὶ καθ' ἐκάστην ἀπροφασίστως μετανοεῖν καὶ συγγνώμην αἰτεῖν. Veron. ^ι μανθάνωμεν] μώμεθα C.D. ^κ ἂν] οὖν A. Veron. οὖν ἂν D.F. ^ι οἱ τῶν] ἡμεῖς C.D. (om. p. p. ἡμεῖς). τῶν om. A.

ἡμεῖς; Τί ^mλέγεις, ἄνθρωπε; Προσέκρουσας τῷ θεῷ, καὶ ἐπιλανθάνη; Δευτέρα αὕτη πρόσκρουσις, δευτέρα ἀπέχθεια. Ποίων οὖν ἁμαρτημάτων ⁿαἰτεῖς λύσιν; ὦν οὐδὲ οἶδας αὐτός; Πάνυ γε, ^oοὐ γάρ; μεριμνᾷς καὶ φροντίζεις πῶς λόγον ^pδῶς, Εὐ μὲν δὲ μεμνήσθαι αὐτῶν σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων ἐν οὐ παικτοῖς. Ἄλλ' ἔσται καιρὸς, ὅτε οὐκέτι προχωρήσει τὰ τῆς ^qπαιδείας ἡμῖν. Καὶ γὰρ δεῖ ^rπάντως ἡμᾶς ἀποθανεῖν διὰ γὰρ τὴν πολλὴν ἀναισθησίαν ^sτῶν πολλῶν καὶ ὑπὲρ τῶν φανερῶν διαλέγεσθαι δεῖ καὶ ἀναστῆναι πάντως, καὶ ^tκριθῆναι, καὶ κολασθῆναι· μᾶλλον δὲ τοῦτο οὐ πάντως, εἰς θέλωμεν. Ἐκείνων μὲν γὰρ οὐχ ἡμεῖς κύριοι, οὔτε τῆς τελευτῆς ^vἡμῶν, οὔτε τῆς ἀναστάσεως, οὔτε τῆς κρίσεως, ἀλλ' ^wὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος· τοῦ μέντοι ^xδιδόναι δίκην, ἢ μὴ, ἡμεῖς κύριοι· τοῦτο 593 γὰρ τῶν ἐνδεχομένων ἐστίν. Ἄλλ' εἰς θέλωμεν, τῶν ἀδυνάτων αὐτὸ ποιήσωμεν, ὥσπερ οὖν Παῦλος, ὡς Πέτρος, ὡς οἱ ἅγιοι πάντες· καὶ γὰρ ἐκείνους κολασθῆναι ἀδύνατον. Ἄν τοίνυν ἐθέλωμεν, καὶ ἡμᾶς ^yὁμοίως ἀδύνατόν τι παθεῖν. Κἂν γὰρ μυρία ὦμεν πεπλημμεληκότες, δυνατόν ἀνακτήσασθαι, ἕως ^zἂν ἐνταῦθα ὦμεν. Ἀνακτησώμεθα τοίνυν ἑαυτούς· καὶ ὁ ^aμὲν ^bγέρον ἐννοεῖτω, ὅτι μικρὸν ὕστερον ἀπελεύσεται, ὅτε ἱκανῶς ^cἐνετρίφησε τῇ ἡλικίᾳ· καίτοι γε ποῖα τοῦτο τρυφή τὸ ἐν κακίᾳ διάγειν; ἀλλὰ τέως πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν τοῦτό φημι· B ^dἐννοεῖτω μετὰ ^eτούτων, ὅτι ἔξεστιν αὐτῷ ἐν βραχείᾳ χρόνῳ τὸ πᾶν ἀπονίστασθαι. Ὁ νέος πάλιν καὶ αὐτὸς τὸ ἀδύνατον λογίζεσθαι τῆς τελευτῆς, καὶ ὅτι πολλῶν πολλὰς πρεσβυτέρων μερόντων ἐνταῦθα, οἱ νέοι πρὸ αὐτῶν ἀπηνέχθησαν. Ἰνα γὰρ μὴ πραγματευώμεθα τὴν τελευτὴν ἡμῶν, διὰ τοῦτο ἐν ἀδήλῳ κεῖται. Διὸ καὶ σοφός τις παραινεί λέγων, ^f11 "Μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον, καὶ μὴ ἀναβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιούσα." Ἐκ μὲν γὰρ τοῦ C ἀναβάλλεσθαι κίνδυνος καὶ φόβος, ἐκ δὲ τοῦ μὴ ἀναβάλλεσθαι σωτηρία δῆλη καὶ ἀσφαλής. Ἐχου τοίνυν τῆς ἀρετῆς. Οὕτω γὰρ, κἂν νέος ἀπέλθῃς, ἀσφαλῶς ἀπῆλθῃς· κἂν εἰς γῆρας ἔλθῃς,

11 Sirac. v. 7. Prov. xxvii. 1.

^m λέγεις] ποιεῖς C.D. ⁿ αἰτήσεις C.D. ^o οὐ γάρ] καὶ γὰρ C.D. πάνυ γε in marg. habet A. Vid. Annot. ^p δῶς omnes. Legebatur δώσεις. ^q παιδείας B. ^r πάντως ἡμᾶς Codd. ἡμᾶς πάντως Edd. ^s τῶν om. A.E. γρ. τινῶν E. in marg. ^t κριθῆναι] + πάντως Edd. πάντως om. A.E.F. Vet. καὶ κριθ. πάντως om. B. ^v ἡμῶν] + λέγω C.D. ἡμῶν om. B. ^w δοῦναι E. ^x ὁμοίως om. B.C. ^y ὦμεν πεπλ. hoc ordine A.B.C.E.F. πεπλ. ὦμεν Edd. ^z ἂν om. B.C.D. ^a γέρον] ἔρων A.C.F. quae diligit Vet. ^b ἐντρίφηται C. ^c ἐννοεῖτω] + δὲ E. ^d τούτων A.B.D.E.F. τούτων C. τοῦτο Edd. Mox αὐτῷ om. B.

μετὰ πολλῆς ^α ἡξεις τῆς εὐπορίας· καὶ ^β διπλὴν ἑορτὴν διὰ
 παντὸς ἔξεις τοῦ βίου, κακίας τε ἀπεχόμενος, καὶ ἀρετῆς (601)
 ἐπειλημμένος. Μὴ λέγε, ἔσται καιρὸς ὅταν ἐπιστρέψαι δέῃ
 ταῦτα γὰρ τὰ ῥήματα σφόδρα παροργίζει τὸν θεόν. Τί
 δῆποτε; ^γ Ὅτι αὐτὸς σοι ἀπείρους αἰῶνας ἐπηγγέλματο, σὺ δὲ
 D βροῦδὲ τὴν παροῦσαν ζωὴν ^δ ἐθέλεις πονεῖν, τὴν βραχεῖαν ταύτην
 καὶ πρόσκαιρον, ἀλλ' οὕτως εἰ χαῦνος καὶ ἄνανδρος, ὥς καὶ
 αὐτῆς ^ε ταύτης βραχυτέραν ἐπιζητεῖν. Οὐχ οἱ αὐτοὶ κῶμοι
 καθ' ἡμέραν; οὐχ αἱ αὐταὶ τράπεζαι; οὐχ αἱ αὐταὶ πόρνοι;
 οὐχὶ τὰ αὐτὰ θέατρα; οὐχὶ τὰ αὐτὰ χρήματα; Μέχρι τίνος
^ς ὡς ^ζ ἐκείνων ὄντων ἐρᾷς; μέχρι τίνος ^η ἀκόρεστον ἔχεις τῆς
^θ κακίας τὴν ἐπιθυμίαν; Ἐνόησον ὅτι ὁσάκις ἐπόρνευσας
 τοσαυτάκις ^ι κατέγνωσ σαιτοῦ. Καὶ γὰρ τοιοῦτον ἡ ἁμαρτία
 E αἶμα γέγονε, καὶ τὴν ψῆφον ἤνεγκεν ^κ ὁ δικαστής. Ἐμεθύσθης,
 ἐγαστρίσθης, ἥρπασας; Στῆθι λοιπὸν, ὑπόστρεψον τὴν ἐναν-
 τίαν, ὁμολόγησον τῷ θεῷ χάριν, ὅτι σε οὐκ ἐν μέσοις ἀνῆρπασε
 τοῖς ἁμαρτήμασι· μὴ καὶ ἐτέραν ^λ ζητεῖ προθεσμίαν εἰς τὸ
 κακῶς ἐργάζεσθαι. Πολλοὶ μετὰ πλεονεκτοῦντες ἀνῆρπα-
 γησαν, καὶ ἀπῆλθον ἐπὶ ὀφειλὴν δικήν. Φοβήθητι μὴ καὶ
 594 σὺ τοῦτο πάθῃς ^μ ἀναπολόγητος. Ἀλλὰ πολλοῖς ἔδωκε ^ν προ-
 θεσμίαν ὁ θεὸς ^ξ ἐξομολογήσασθαι ἐν ἐσχάτῳ γήρα. Τί οὖν;
 καὶ σοὶ δώσει; Ἰσως δώσει, φησί. Τί λέγεις, ἴσως, καὶ ἐνίοτε,
 καὶ πολλάκις; Ἐνόησον ὅτι περὶ ψυχῆς βουλεύῃ, καὶ τίθει
 καὶ τὸ ἐναντίον, καὶ λογίζου καὶ λέγε, ^ο τί δέ, εἰ μὴ δῶ; Τί
 δέ, εἰ μὴ δῶ, φησὶν; Ἐδωκε μὲν αὐτὸς, πλὴν τοῦτο ^π ἐκείνου
 ἀσφαλέστερον καὶ κερδαλεώτερον. Ἐάν μὲν γὰρ ἤδη ἄρξῃ,
 τὸ πᾶν ἐκέρδανας, ἂν τε λάβῃς, ἂν τε μὴ λάβῃς προθεσμίαν
 εἰ μὴ δὲ αἰεὶ ^ρ μέλλῃς, δι' αὐτὸ τοῦτο πολλάκις οὐ λήψῃ. Σὺ δὲ
 B εἰς μὲν πόλεμον ἐξιών, οὐ λέγεις, οὐκ ἀνάγκη ^σ διαθέσθαι, ἴσως
 ἐπανήξω· οὐδὲ περὶ γάμου βουλευόμενος λέγεις, λάβω γυναῖκα
 πενιχράν, πολλοὶ παρὰ δόξαν καὶ οὕτως ἐπλούτησαν· οὐδὲ

^α ἡξεις omnes cum marg. Sav. Edebatur ἀπῆλθες. ^β διπλὴν A.B.C.D.E. Sav. marg. διπλὴ vulgo. ^γ οὐδὲ] οὐτε C. οὐ E. Statim παροῦσαν om. B. ^δ ἐθέλεις] οὐ θέλεις D. ^ε ἀνανδρος] ἀμελής C.D. ^ς ταύτης] ταύτην A.D.F. Post ταύτης add. ἐτέραν E. ^ζ ὡς] + οὐκ C. Hiat hic D. ^η ἐκείνων ὄντων] καινῶν οὕτως E. ὄντων in marg. adscriptio. ^θ ἀκορ.] τὴν ἀκορ. B. Mox τὴν om. B.C.D. ^ι κακίας] σκίας E. sed κακίας in marg. ^κ σαιτοῦ κατέγνωσ in verso ord. A.F. ^λ οὐ] ὡς E. ^μ ὑπόστρεψον] ὀδεύσον C.D. ^ν ζητῇ] (sed corr. ζητῇ) E. Mox ἐργάσασθαι A.F. ^ξ πολλοὶ] πολλὸν A.D. πολλὴν F. ^ο φοβεράν C. ^π ἀναπολόγητος] ἀναπολόγητος Flor. p. 65. (Tom. xii. p. 458 D.) ἀναπολόγητος ἀπέλθων C.D. καὶ ἀναπολόγητος ἀπέλθεις E. ^ρ προθ.] καὶ προθ. B.C.E. non Flor. ^σ ἐξομ. ἐν ε. γ.] Sic omnes Codd. (nisi quod ἐξομολογήσασθαι om. C.) et Flor. Edebatur καὶ ἐν ε. γ. ἐξομολογήσασθαι. ^τ καὶ om. F. ^θ τί δέ] τί δαί his Flor. ^ι ἐκείνου om. D. ^κ μήνης] Flor. ^λ διαλέγεσθαι B. Sav. marg.

οἰκίαν οἰκοδομοῦμενος, ^ε καταβάλλω θεμελίους σαθροὺς, ^ι πολλὰ καὶ οὕτως ἔστησαν οἰκίαι· ὑπὲρ δὲ ψυχῆς βουλευόμενος, τοῖς ^ε σαθροτέροις ἐγχειρεῖς, τὸ ἴσως καὶ πολλάκις καὶ ἐνίοτε ^η τιθεῖς, καὶ τοῖς ἀδύλοις ἐπιτρέπεις σταντόν. Οὐ τῷ ἀδύλῳ, φησὶν, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία· φιλάνθρωπος γὰρ ὁ θεός. Οἶδα καὶ γὰρ· ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος οὗτος κακείνους οὐκ εἶπον, ἀνῆρπασε. Τί δέ, ἂν καὶ χρόνον λαβὼν ^ι ὅμοιος μένης; ^ο ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἐν ^κ γήρᾳ ῥάθυμος ἔσται. Οὐ, φησὶν. ^ο γὰρ λογισμὸς οὗτος καὶ μετὰ ^μ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη, ἐννεήκοντα ἐπιζητεῖ, καὶ μετὰ τὰ ἐννεήκοντα, ἑκατὸν, καὶ μετὰ τὰ ἑκατὸν, ἀργότερος ἔσται. Καὶ οὕτως ὁ ^ν βίος ἅπας ἀναλωθῇσεται ματῆν, καὶ συμβήσεται τὰ περὶ τῶν Ἰουδαίων εἰρημένα καὶ ἐπὶ σοί· ὅτι ¹² ^ο Ἐξέλειπον ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν." Καὶ εἴθε ἐν ματαιότητι μόνον, ^ρ ἀλλὰ μὴ καὶ ἐπὶ κακῷ. "Ὅταν γὰρ ἀπέλθωμεν ἐκεῖ τὸ βαρὺ ^σ τῶν ἀμαρτημάτων φορτίον φέροντες, ^τ καὶ ἐπὶ κακῷ τοῦτό ἐστι. Τροφήν γὰρ ἀποίοσο-
μεν τῷ πυρὶ, καὶ πολλὴν τῷ σκόλῃκι τραπέζαν. Διὸ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ στήναι ποτε γενναίως, καὶ ἀποστήναι κακίας, ἵνα καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ^θ τύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^ι ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ.

¹ ^α Ὁφελον ^β ἀνέχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ, ἀλλὰ καὶ ^ε ἀνέχεσθέ μου.

Μέλλων ἐμβαίνειν εἰς τοὺς οἰκείους ^ε ἐπαίνους, πολλῇ κέχρηται τῇ προδιορθώσει. Καὶ οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ ^δ δεῦτερον τοῦτο ποιεῖ· καίτοιγε ἱκανὴ ἦν ^ε ἡ ἀνάγκη τῆς ὑποθέσεως ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὰ ^ι πολλάκις εἰρημένα αὐτῷ. Ὁ γὰρ

12 Psal. lxxvii. 33.

1 Cap. XI. v. 1.

^ε καταβάλλωμεν B. ^ι πολλὰ] + δὲ A. + γὰρ E. ^ε σαθροτέροις] σαθροῖς ἔργοις C. ^η προστιθεῖς A. ^ι ὅμοιος B. ^κ γήρᾳ A.B.C. γήρῳ vulgo. ^λ γὰρ erasum in E. ^μ τὰ supra lin. ter B. ^ν βίος] + αὐτοῦ E. ἅπας om. A.C. ^ο ἐξέλειπον A. ^ρ ἀλλὰ μὴ καὶ] νυνὶ δὲ καὶ E. μὴ om. B.D. καὶ om. C. ^σ τῶν ἀ. φορ. φέρ.] τῶν ἀ. φέροντες φορτίον B.D. φορτίον τῶν ἀ. φέροντες E. ^τ καὶ ε. κ. τ. ἐστι] Sic A.B.C.D.E. τοῦτό ἐστι τὸ ε. κ. E. Edebatur τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἐπὶ κακῷ. Mox γὰρ post τροφήν, quod vulgo abest, habent omnes Codd. ^θ ἐπιτύχωμεν A.F. ὧν—ἐπιτυχεῖν om. iidem. ^ι μετασχεῖν C.D. Hom. XXIII. ^κ Ὁφελον A.B.D.E. Mosq. σ. Ὁφελον vulgo. ^λ ἀνέχεσθε A.B.E. Mosq. ἀνέχεσθαι D. ἀνέ-
χεσθε F. Veron. ἡνέχεσθε Sav. Ben. ^ε ἐπαίνους om. A. ^ε δεῦτερον] + ἀλλὰ καὶ πολλάκις D. ^ζ ἡ] αὐτὴ ἡ D. ^η πολλάκις] διαφόρως D.

595 ἀμαρτημάτων μεμνημένος, ὃν ὁ θεὸς οὐκ ἐμέμνητο, καὶ διὰ
 τοῦτο λέγων ἀνάξιος εἶναι καὶ τῆς προσηγορίας αὐτῆς τῶν
 ἀποστόλων, καὶ τοῖς σφόδρα ἀναισθήτοις εὐδολός ἐστιν οὐ διὰ
 δόξαν ταῦτα λέγων, ἀ μέλλει νῦν ἐρεῖν. Καὶ γὰρ, ἔει
 δεῖ
 τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, εἰς δόξαν αὐτὸν μάλιστα τοῦτο
 παρέβλαπτε, τὸ περὶ ἑαυτοῦ τι λέγειν.^h καὶ προσίσταται
 τοῦτο τοῖς πολλοῖς. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἰυπείδετο,
 ἀλλ' εἰς ἓν^k εἶδε, τὴν τῶν ἀκούοντων σωτηρίαν. Ὡστε^l δέ
 μηδὲ^m βλάψαι τούτῳ τοὺς ἀνοήτους, τῷ μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ
 B εἰπεῖν, ἐκⁿ περιουσίας κέχρηται ταῖς πολλαῖς ταύταις προδιο-
 θώσεται, καὶ^o φησιν, “Εἴθε ἡκίχεσθέ μου μικρά^p τινα ἀνοη-
 ταίνοντος· μᾶλλον δὲ καὶ ἀνέχεσθε.” Εἶδες σύνεσιν; Τὸ μὲν
 γὰρ εἰπεῖν, “εἴθε,” κυρίους αὐτοὺς ποιούντός ἐστι· τὸ δὲ
 καὶ ἀποφῆναισθαι,^q σφόδρα θαρρούντος αὐτῶν ἐστὶ τῇ ἀγάπῃ
 καὶ ἐνδεικνυμένου ὅτι^r καὶ φιλεῖ καὶ φιλεῖται. Μᾶλλον δὲ οὐκ
 ἀπὸ ἀγάπης ψιλῆς ἀπλῶς, ἀλλ' ἀπὸ τινος ἔρωτος θερμοῦ καὶ
 μαρτυροῦ φησι δεῖν αὐτοὺς^s ἀνασχεῖσθαι καὶ ἀνοηταίνοντος. Διὸ
 καὶ ἐπήγαγε, ² “Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλω.” Οὐκ εἶπεν,
 C ἀγαπῶ γὰρ ὑμᾶς, ἀλλ' ὁ πολλῷ τούτου σφοδρότερον ἦν
 τίθησι. Ζηλότυποι γὰρ εἰσιν αἱ ψυχαὶ αἱ σφόδρα τῶν
 ἐρωμένων περικαίόμεναι, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως τεχθεῖν ζηλοτυπία,
 ἀλλ' ἢ ἀπὸ σφοδρᾶς φιλίας. Εἶτα ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι
 δυναστείας ἕνεκεν, ἢ τιμῆς, ἢ χρημάτων, ἢ ἄλλου τινὸς τοιού-
 του, τῆς φιλίας αὐτῶν ἐφίεται, προσέθηκε^v λέγων, “θεοῦ
 ζήλω.” Καὶ γὰρ ὁ θεὸς λέγεται ζηλοῦν, οὐχ ἵνα πάθος
 υποπτεύσῃ τις^w καὶ γὰρ ἀπαθὲς τὸ θεῖον· ἀλλ' ἵνα μάθωσιν
 D ἅπαντες, ὅτι^x δι' οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ δι' αὐτοὺς τοὺς ζηλοτυ-
 πούμενους πάντα ποιεῖ οὐχ ἵνα αὐτός τι κερδάῃ, ἀλλ' ἵνα
 ἐκείνους διασώσῃ. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτως
 ὁ ζῆλος γίνεται, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν ἀνάπαισιν· οὐ διὰ τὸ
 καθυβρίζεσθαι τοὺς ἐρωμένους, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ πλήττεσθαι
 τοὺς φιλοῦντας, καὶ παρευδοκιμεῖσθαι, καὶ ἑλαττον ἔχειν παρὰ
 τοῖς^y ἐρωμένοις. Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως. Οὐ γὰρ τούτου
 μοι^z μέλει, φησὶ, μὴ ἑλαττον σχῶ παρ' ὑμῶν, ἀλλὰ μὴ ὑμᾶς

2 v. 2.

ἔει δεῖ τι] δή τι Veron. et a pr. m. A. ^h καὶ] + γὰρ E. Statim προϊστα-
 ται A. προϊστάτο D.F. ⁱ ὑπείδετο A. ἐφείδετο Veron. ^k εἶδε] μόνον
 εἶδε D. ἀπειδῶν E. ^l δε om. D. Veron. οὐν pro δε Sav. Ben. Statim μὴ
 pro μηδὲ E. ^m βλάψαι F. Deinde τοῦτο et τὸ E. ⁿ περιουσίας] + οὐν
 Veron. ^o φησιν] + ὥφελον ἀνέχεσθαι μου τῇ ἀφ. τουτέστιν D. ^p τινα
 om. D. ^q σφόδρα] + καὶ F. ^r καὶ om. B.D. ^s ἀνέχεσθαι B. Statim
 καὶ ἀνοητέωντας (sic) A. ^t γὰρ om. F. ^v τίθησι] ζήλω D. τοῦτο τίθησι
 E. ^w λέγων, omisum in Edd. habent A.D.E.F. ^x δε om. A.F.
^y ἐρῶμένοις A. ^z μέλλει B. Mox σχῶμεν F.

ἴδω διαφθαρέντας. Τοιοῦτος γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ ζῆλος, τοιοῦτος καὶ ὁ ἐμός, σφοδρὸς ὁμοῦ καὶ καθαρὸς. Εἶτα καὶ ἡ αἰτία ἀναγ-Ε
καί᾽· “Ἡρμოსάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν.”
(166) Οὐκοῦν οὐκ ἐμαυτῷ, ἀλλ’ ἐκείνῳ ζῆλῳ, ᾧ ἡρμოსάμην. Μνη-
στείας γὰρ ἐστὶ “καιρὸς ὁ παρὼν καιρὸς” ὁ δὲ τῶν παστᾶδων
ἕτερος, ὅταν λέγωσιν, ἀνέστη ὁ νυμφίος. ^βΩ καινῶν πρα-
γμάτων. Ἐπὶ τοῦ κόσμου παρθένοι μένουσι πρὸ τοῦ γάμου,
μετὰ δὲ τὸν γάμον οὐκέτι. Ἐνταῦθα δὲ “οὐχ οὕτως” ἀλλὰ
καὶ μὴ ὥσι παρθένοι πρὸ τοῦ γάμου τούτου, μετὰ τὸν γάμον
παρθένοι γίνονται. Οὕτω πάσα ἡ ἐκκλησία παρθένος ἐστί.
Καὶ γὰρ πρὸς πάντας διαλεγόμενος ταῦτά φησι, καὶ τοὺς
γεγαμηκότας καὶ τὰς γεγαμημένας. Ἄλλ’ ἴδωμεν τί φέρων 596
^α ἡμᾶς ἡρμόσατο, ποῖα ἔδνα. Οὐ χρυσὸν, οὐκ ἄργυρον, ἀλλὰ
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διὸ καὶ ἔλεγεν, “Ὑπὲρ Χρι-
στοῦ πρεσβεύομεν” ^ε καὶ παρακαλεῖ, ὅτε τὴν νύμφην ἔμελλε
λαμβάνειν. Τούτου τύπος ἦν τὰ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ γὰρ
ἐκείνος τὸν παῖδα τὸν πιστὸν ἔπεμψε ^ε μνηστευσόμενον κόρην
ἐθνικὴν· καὶ ἐνταῦθα ἔπεμψεν ὁ θεὸς ^η τοὺς οἰκέτας τοὺς ἑαυτοῦ
μνηστευσομένους τῷ παιδί τὴν ἐκκλησίαν, καὶ προφήτας ἀνωθεν
ταῦτα λέγοντας· ³ “Ἀκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ ἐπιλάθου
τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ
βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου.” Εἶδες καὶ τὸν προφήτην ἁρμο- Β
ζόμενον; ^ι εἶδες καὶ τὸν ἀπόστολον μετὰ πολλῆς τῆς ^κ παρρη-
σίας τοῦτο τὸ ῥῆμα φθεγγόμενον, καὶ λέγοντα, “Ἡρμოსάμην
^ι ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ;”
Εἶδες ^μ πάλιν σύνεσιν; Εἰπὼν γὰρ, ^ν ὅτι ὀφείλετέ μου ἀνέχε-
σθαι, οὐκ εἶπε, διδάσκαλος γὰρ ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐ δι’ ὁ ἐμαυτὸν
λέγω· ἀλλ’ ὁ μάλιστα τούτοις ἔφερεν ἀξίωμα, τοῦτο τίθησιν,
ἑαυτὸν μὲν ἐν χώρᾳ τῆς προμνηστρίας, ἐκείνους δὲ ἐν τάξει τῆς
νύμφης στήσας· καὶ ἐπάγει λέγων, ¹⁴ “Φοβοῦμαι δὲ μὴ πῶς,
ὥς ^ρ ὁ ὄφιος Εὐὰν ἠπάτησε ^σ διὰ πανουργίας αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ C
τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν.”
Εἰ γὰρ καὶ ἡ ἀπώλεια ὑμετέρα, ^τ ἀλλὰ ἡ ἀθυμία κοινή. Καὶ

³ Psal. xlv. 11, 12.

⁴ v. 3.

^α καιρὸς om. E. ὁ παρὼν καιρὸς om. F. ^β ὦ om. F. ^ε οὐχ οὕτως] οὐκέτι B. ^δ ἡμῖν E. ^ε καὶ] οὐκοῦν καὶ D. ^ζ ἔμελλον A.B. Veron. Vet. ὅτε—ἔμελλε] ἄτε—μέλλον E. ^η μνηστευσόμενον, et mox μνηστευ-
σαμένους A. Veron. Sav. Correx. Montef. ad conjecturam Savilli. ^ι τῶν οἰκέτην τὸν ἑαυτοῦ τὸν ἀπόστολον μνηστευσόμενον—καὶ προφήτην ἄ. τ. λέ-
γοντα D. ^κ εἶδες om. B. ^λ παρουσίας mendozo F. ^μ ὑμᾶς] γὰρ ὑμᾶς B.D. ^ν πάλιν] Παύλου D. ^ξ ὅτι om. B. ^ο ἐμαυτὸν] + ταῦτα A.E.F. ^ρ ὁ ὄφιος A.B.D.E. Mosq. Articulus aberat. Statim ἐξῆπάτησε D. Mosq. σ. ^σ διὰ τῆς πανουργίας F. et ex cor. B. ἐν τῇ πανουργίᾳ D.E. Mosq. σ. Statim αὐτοῦ A.B.D. Mosq. αὐτοῦ Edd. ^τ ἀλλὰ] + γε D.

σκοπεῖ τὴν σίνεσιν. Οὐ γὰρ ἀποφαίνεται, ¹καίτοι ἦσαν διεφθαρμένοι καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγεν, ⁵“Ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή,” καὶ, “Πενθήσω πολλοὺς τῶν προσημαρτηκότων” ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἀφίησιν αὐτοὺς ἀναισχυνηταί. Διό φησι, “μήποτε.” Ὅυτε γὰρ καταδικάζει, οὔτε σιγᾷ· ²οὐδέτερον γὰρ ἀσφαλές, οὔτε εἰπεῖν φανερώς, οὔτε κρύψαι διηλεκῶς. Διὸ τὸ μέσον τίθησι λέγων, “μήποτε.” Τοῦτο γὰρ οὐδὲ Δυσφόδρα ³κατεγνωκόςτος, οὐδὲ σφόδρα θαρροῦντος, ἀλλ’ ἐν τῷ μέσῳ τούτων ἐκατέρων ἐστῶτος. Οὕτω μὲν οὖν παρεμυθήσατο τῇ δὲ μνήμῃ τῆς ἱστορίας εἰς φόβον ἀφατον ἐνέβαλε, καὶ πάσης ἀποστερεῖ συγγνώμης αὐτοῦς. Εἰ γὰρ καὶ ὁ οἶφις κακοῦργος, κακέινῃ ἀνόητος, ἀλλ’ ὅμως οὐδὲν τούτων ἐξήρπασε τὴν γυναῖκα. Ὅρατε οὖν μὴ ⁴ταῦτα πάθητε, φησὶ, καὶ οὐδὲν ὑμῶν προσθήσεται. Καὶ γὰρ ⁵καὶ ἐκεῖνος μείζονα ἐπαγγελάμενος, οὕτως ἠπάτησεν. Ὅθεν δηλονότι καὶ οὗτοι κομπάζοντες, ⁶φυσῶντες ἑαυτοὺς ⁷ἐξηπάτων. Καὶ τοῦτο οὐκ ἐντεῦθεν μόνον ἐστὶ στοχάσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα λέγει, ὅτι “Εἰ ⁸μὲν ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν ⁹κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, ¹⁰ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἡνέχεσθε.” Καὶ οὐ λέγει, μή πως ὡς ὁ Ἀδὰμ ἠπατήθη, ¹¹ἀλλὰ δείκνυσιν γυναῖκας ὄντας τοὺς ταῦτα πάσχοντας· γυναικῶν γὰρ τὸ ἀπατᾶσθαι. Καὶ οὐκ εἶπεν, ¹²οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀπατηθῆτε· ¹³ἀλλ’ ἐπιμένων τῇ μεταφορᾷ, ¹⁴φησὶ, “φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος ¹⁵597 τὸς τῆς εἰς ¹⁶τὸν Χριστόν.” Ἀπὸ τῆς ἀφελείας, οὐκ ἀπὸ ¹⁷κακοουργίας λέγω· οὔτε ἐκ κακοουργίας, οὔτε ἐκ τοῦ ¹⁸μὴ πιστεῦναι ὑμῶν, ἀλλ’ ἐξ ἀφελείας. Ἀλλ’ ὅμως οὐδὲ ἐντεῦθεν συγγνώμης ἄξιον οἱ ἀπατώμενοι καὶ ἐδήλωσεν ἡ Εὐα. Εἰ δὲ τοῦτο ¹⁹οὐ συγγνώμης ἄξιον, πολλῶν μᾶλλον, ὅταν διὰ κενοδοξίαν ²⁰τις τοῦτο πάθῃ.

5 2 Cor. x. 6. xii. 21.

¹ ἀποφαίνεται E.F. αὐτὸ φαίνεται A.B. Veron. αὐτὸ ἀποφαίνεται D. Hoc ediderunt Sav. Ben.

² καίτοι—ὑπακοή καὶ] καὶ πάλιν, μήπως ἐλθὼν D. ἡμαρτηκότων D. πενήσω post προσημαρτηκῶτων transp. A.F. ³ οὔτε γὰρ] οὐ γὰρ F. καὶ οὔτε E. ⁴ αὐτὸ ἕτερον E.F. ⁵ γὰρ] δὲ B. Sav. marg. Statim oὔτε E.

⁶ κατεγνωκόςτος]+ἐστὶν D. ⁷ ταῦτα B. Mox προστῇ D. ⁸ καὶ om. B.F. ⁹ φυσῶντες] καὶ φυσῶντες E. Statim αὐτοὺς id. αὐτοὺς sine libris ed. Montef. ¹⁰ ἐξηπάτων A.B. ¹¹ μὲν]+γὰρ E. μὲν om. A.F. ¹² κηρύσσει A.D. ¹³ οὐκ ἐλάβετε om. A.F. ¹⁴ ἀλλὰ δείκνυσιν] ἀλλ’ Eῖα, δείκνυσ D. Mox ὄντας om. B. ¹⁵ οὕτω] μήπως B. ¹⁶ ἀλλὰ ἐπιμένων Edd. ἰσ. ἀλλὰ ἐπιμένων Sav. marg. ἀλλ’ ἐπιμένων D.E. ¹⁷ φησὶ]+μήπων Edd. μήπως om. A.B.F. οὕτως pro μήπως E. Statim φθαρεῖ A.E. ¹⁸ τὸν accessit ex A.B.D.E. ¹⁹ κακ.] τῆς κακ. A.E. Statim λέγω· οὔτε ἐκ κακοουργίας om. D. οὔτε ἐκ κακοουργίας—ἀφελείας om. F. ²⁰ μὴ om. D. Idem post ὑμῶν add. ἀπλῶς, et post ἀφελείας supplet τὸ φθείρεσθαι. ²¹ οὐ om. A. εἰ δ’ οὐ τοῦτο σ. α. B. ²² τις om. D.

(667)

6 “Εἰ ἔμεν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν.” 7 δεικνὺς ἐντεῦθεν οὐχὶ Κορινθίους ὄντας, ἀλλ’ ἐτέρωθεν προδιαφθειρομένους ἑαυτοῖς τοὺς ἀπατῶντας· διό ὁ φησιν, “ὁ ἐρχόμενος.” “Εἰ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, εἰ εὐαγγέλιον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδόξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.” Τί λέγεις; “Ὁ γὰρ αὐτῶν, 7 “Ἐάν τις εὐαγγελίζεται ὑμᾶς παρ’ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω,” νῦν λέγεις, “καλῶς ἠνείχεσθε;” Καὶ ἔμεντοι διὰ τοῦτο οὐκ ἔδει ἀνέχεσθαι, ἀλλ’ ἀποπηδᾶν· εἰ δὲ τὰ αὐτὰ λέγουσιν, δεῖ ἀνέχεσθαι. Πῶς οὖν λέγεις, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ λέγουσιν, οὐ δεῖ ἀνέχεσθαι; εἰ γὰρ ἄλλα ἔλεγον, φησὶν, ἔδει ἀνέχεσθαι; Προσέχουμεν τοίνυν· καὶ γὰρ μέγας ὁ κίνδυνος, καὶ βαθὺς ὁ κρημνός, ἂν ἀπλῶς αὐτὸ παραδράμωμεν, καὶ πάσαις ταῖς αἵρέσεσι πάροδον ἔδιδωσι τὸ εἰρημένον. Τί οὖν ἐστὶ τὸ νόημα τῶν ῥημάτων τούτων; Οὕτως ἐκόμπαζον ἐκεῖνοι, ὥς ὅτε ἀτελὲς τῶν ἀποστόλων διδασκόντων, ὥς αὐτῶν πλείον τι εἰσφέροντες. 8 Εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς πολλὰ φλυαροῦντας, φορυτὸν ἐπεισάγειν ἀνόητον τοῖς δόγμασι τούτοις. Διὰ καὶ τοῦ ὄψεως καὶ τῆς εὐδίας ἀνεμνήσθη οὕτως ἀπατηθείσης τῇ τοῦ πλείονος προσδοκίᾳ. Τοῦτο καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ αἰνιττόμενος ἔλεγεν, 8 “Ἦδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασίλευσατε.” 9 πάλιν, “Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ.” Ἐπεὶ οὖν ἐπολλὰ εἰκὸς αὐτοὺς φλυαρεῖν τῇ ἔξωθεν σοφίᾳ κεχρημένους, τοῦτό φησιν· ὅτι, εἰ μὲν τι περιττὸν ἔλεγον οὗτοι, καὶ ἕτερον ἐκήρυττον Χριστὸν, ὅν κηρυχθῆναι ἔδει, ἡμεῖς δὲ παρελείπομεν, καλῶς ἠνείχεσθε. Διὰ γὰρ τοῦτο προσέθηκεν, “ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν.” Εἰ δὲ τὰ αὐτὰ κεφάλαια τῆς πίστεως, τί τὸ πλεόν; ὅσα γὰρ ἂν εἴπωσιν, οὐδὲν πλεόν ἐροῦσιν ὧν ἡμεῖς εἰρήκαμεν. Καὶ ὅρα πῶς αὐτὸ ἀκριβῶς τίθησιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, εἰ μὲν ὁ ἐρχόμενος πλείον τι λέγει· ἔλεγον ἡμεῖς γὰρ τι πλεόν, μετὰ πλείονος δημηγοροῦντες ἔξουσίας, καὶ πολλοῦ τοῦ κάλλους τῶν ῥημάτων· διόπερ οὐκ εἶπε τοῦτο, ἀλλὰ τί; 10 “Ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει.” Ἐπεὶ οὐ γὰρ οὐκ εἶχε τῆς διὰ τῶν λόγων κατασκευῆς· “ἡ

ὁ v. 4.

7 Gal. i. 9.

8 1 Cor. iv. 8, 10.

7 μὲν om. A.F. 8 δεικνὺς ἐντεῦθεν] δεικνύσιν ἐνταῦθα E. δεικνὺς—ἀπατῶντας] δεικνύσιν ἐντεῦθεν οὐχὶ διαφθειρομένους τοὺς (τοὺς om. Sav. Ben.) Κορινθίους ἐξ αὐτῶν, ἀλλ’ ἐτέρωθεν αὐτοῖς ὄντας τοὺς ἀπατῶντας D. Ita edidit Sav. Ben. 9 αὐτοὺς A. Statim τοὺς om. A.F. Veron. superscript. in B. 10 φησὶν] + εἰ μὲν D. Mox ἡ pro εἰ bis E. et ex corr. A. 11 ἠνείχεσθε ubique A.F. 12 ὑμῖν A. 13 μέντοι μὴν E. 14 τὸ εἰρημένον δίδωσι in verso ord. A.F. 15 αὐτῶν] αὐτοῖς E. 16 εἰσφέροντες] + λέγουσιν A.F. Veron. 17 ἐν οἷς ἔλεγον E. 18 εἰκὸς γὰρ] καὶ εἰκὸς D. 19 πάλιν] καὶ πάλιν D. et ex corr. A.B. 20 πολλὰ] πολλῶν A. τὰ πολλὰ F. 21 ὃν οὐ κηρ. ἔδει Edd. 10. ὃν κηρ. ἔδει Sav. marg. Ita E. 22 παρελείπομεν F. Cat. παρελείπομεν A. 23 ἐκηρύξαμεν] + τὸ αὐτὸ τοῦτο δηλῶν D. 24 δὲ om. A.F. 25 γὰρ] καὶ γὰρ D. 26 τῆς ἐξουσίας E. 27 εἰ δὲ E. 28 διὰ om. D.

πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε" οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα λόγων ἦν χρεία·
 τούτῳ, πλουσιωτέρους ὑμᾶς ^οποιεῖ κατὰ τὴν χάριν· "ἢ
 εὐαγγέλιον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδέξασθε" οὐδὲ τοῦτο λόγων ἐδέετο
 πάλιν· "καλῶς ἠνείχεσθε." Σὺ δὲ μοι σκόπει πῶς πανταχοῦ
 τῷ διορισμῷ κέχρηται, τῷ δηλοῦντι ὅτι οὐδὲν περιττὸν, οὐδὲ
 πλέον τι παρ' αὐτῶν εἰσενήνκεται. Εἰπὼν γὰρ ὅτι, "Εἰ ὁ
 ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει," ἐπήγαγεν, "ὃν οὐκ ἐκρί-
 598 ξαμεν;" ^ακαὶ, "πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε," προσέθηκεν, "ὃ
 οὐκ ἐλάβετε;" "ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον," ἐπήγαγεν, "ὃ οὐκ
 ἐδέξασθε;" διὰ πάντων δηλῶν, ὅτι οὐχ ἀπλῶς, εἰ πλέον τι
 λέγουσι, προσέχειν δεῖ, ^βἀλλὰ εἴ τι πλέον ἔλεγον ὁ λεχθῆναι
 ἔδει, καὶ παρ' ἡμῶν παρελείφθη. Εἰ δὲ οὐδὲ ἔδει, διὸ οὐδὲ
 παρ' ἡμῶν εἴρηται, καὶ τὰ αὐτὰ λέγουσι, πόθεν πρὸς
 αὐτοὺς κεχῆνατε; ^γΚαίτοι εἰ τὰ αὐτὰ λέγουσι, φησὶ, τίνας
 ἔνεκεν αὐτοὺς κωλύεις; "Ὅτι ὑποκρίσει κεχρημένοι, ἕτερα εἰσ-
 Βάγουσι δόγματα. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τέως οὐ λέγει, ἀλλ'
 ὕστερον αὐτὸ τίθησιν, ὅταν λέγῃ, "Μετασχηματίζονται εἰς
 ἀποστόλους Χριστοῦ" τέως δὲ ἐκ τῶν ἀνεπαχθεστέρων ἀπάγει
 τῆς αὐθεντίας αὐτῶν τοὺς μαθητάς· ^δκαὶ οὐκ ἐκείνοις βασκαί-
 νων, ἀλλὰ τοὺτους ἀσφαλιζόμενος. Ἐπεὶ τὸν Ἀπολλῶ διὰ
 τί οὐ κωλύει, ^εκαίτοι ἄνδρα λόγιον ὄντα, καὶ δυνατόν ἐν ταῖς
 γραφαῖς, ἀλλὰ καὶ ^ςπαρακαλεῖ, καὶ ἐπαγγέλλεται πέμψειν
 αὐτόν; "Ὅτι μετὰ τῆς παιδείσεως ἐκείνος καὶ τὴν τῶν δογμάτων
 ὀρθότητα διετήρει· οὗτοι δὲ τοῦναντίον. Διόπερ ^ζαὐτοῖς πο-
 600 λεμεῖ, καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐγκαλεῖ πρὸς αὐτοὺς κεχῆνόςι, λέγων,
 ὅτι εἰ μὲν τι τῶν ὀφειλόντων λεχθῆναι παρελίπομεν ἡμεῖς
 ἐπλήρωσαν δὲ ἐκείνοι, οὐ κωλύομεν προσέχειν· εἰ δὲ πάντα
 ἀπήρτισται παρ' ἡμῶν, καὶ οὐδὲν ἐλλέλειπται, πόθεν ὑμᾶς
 εἶλον ἐκείνοι; Διὸ καὶ ἐπιτίγει λέγων, ^η"Λογίζομαι γὰρ ^θμηδὲν
 ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων" οὐκέτι πρὸς ἐκείνους,
 ἀλλὰ πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ποιούμενος τὴν σύγκρισιν. "Ὡστε
 εἰ ἐμοῦ τι πλέον ἴσασι, κακείνων. Καὶ ὅρα πῶς κἀνταῦθα

⁹ v. 5.

^ο ἐποίησι D. ^ρ οὐδὲν] οὐδὲ A. Mox οὐδὲ πλέον A.D. οὐδὲν πλέον vulgo.
^α καὶ] + εἰπὼν E. + πάλιν εἰπὼν ἢ D. ^ς ἐπήγ.] καὶ ἐπήγ. E. ^δ ἀλλὰ]
 + καὶ D. Mox ἔλεγον A.D.E.F. Veron. λέγουσιν B. receptum a Sav. Ben.
^ε οὐδὲν] οὐδὲν F. ^ς Edebat εἴρηται, ἵνα τι πρὸς αὐτοὺς κ. In nostra lectione

conspirant A.B.D.E. Vet. et Sav. marg. (sed καὶ τὰ αὐτὰ (sic) A. καὶ ταῦτα E.
 item ὅθεν pro πόθεν A.) In Cod. F. legitur: εἴρηται καὶ εἰ τὰ αὐτὰ λέγουσι,
 φησὶ, omissis quibusdam. ^γ καίτοι] καὶ B.E. ^δ καὶ om. D.
 etasum in E. Statim ἐκείνους A. et a prima man. E. ^ε καίτοι] καὶ τοῦτον
 δὲ F. ^ς παρακαλεῖ] Παῦλον καλεῖ F. ^θ αὐτοὺς A. ^ι ὀφελούντων A.
 Sic, sed om. λεχθῆναι, Veron. Statim παρελείπομεν F. ^κ ἐλλέλειπται
 omnes et Sav. marg. λείπειται Edd. Mox ἐκείνοι; διὸ—ὑστερηκέναι τῶν
 om. F. ^λ οὐδὲν A.

μετριάζει. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐδέν μου πλεόν^ε εἶπαν οἱ ἀποστόλοι· ἀλλὰ πῶς; “Λογίζομαι” οὕτω νομίζω, ὅτι οὐδέν ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ τοῦτο D ἐλάττωμα αὐτοῦ ἐδόκει εἶναι τὸ ἑπ'προλαβόντας ἐκείνους ὄνομα ἔχειν πλεόν, καὶ ἑ μείζων περὶ ἐκείνους ἦν^η αἰδώς, καὶ ἔμελλον οὗτοι παρεισάγειν ἑαυτούς, διὰ τοῦτο πρὸς αὐτοὺς ποιεῖται τὴν σύγκρισιν μετὰ τοῦ προσήκοντος αὐτῷ^κ σχήματος. Διὸ καὶ μετ' ἐγκωμίων αὐτῶν μέμνηται, οὐχ ἁπλῶς τῶν ἀποστόλων εἰπὼν, ἀλλὰ, “τῶν ὑπερλίαν,” Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην δηλῶν.

¹⁰ “Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει.” Ἐπειδὴ γὰρ¹ τούτῳ ἐκείνοι ἐπλεονέκτου^ν οἱ διαφθείροντες Κορινθίους, τῷ μὴ εἶναι ἰδιῶται, καὶ τοῦτο τίθησι, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔφησχύνετο^ο τοῦτ'φ, ἀλλὰ καὶ ἐνεκαλλωπίζετο. Καὶ οὐκ E εἶπεν, εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλὰ κακείνοι^ο τοῦτο γὰρ ἐδόκει^ν κακείνους διαβάλλοντος εἶναι, καὶ τούτους ἐπαίροντος· ἀλλ' αὐτὸ^ο καθαιρεῖ τὸ πρᾶγμα τὸ τῆς ἑξ' σοφίας. Καὶ ἐν¹ μὲν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ καὶ σφόδρα ἀγωνίζεται περὶ τοῦτου λέγων, ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν συντελεῖ πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπισκιάζει τῇ δόξῃ τοῦ σταυροῦ.¹¹ “Ἦλθον γὰρ, φησὶν, οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας πρὸς ὑμᾶς, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ” καὶ ἕτερα πολλά τοιαῦτα· ὅτι τῇ γνώσει ἰδιῶται ἦσαν, ἥπερ καὶ ἐσχάτη ἐστὶν ἰδιωτεία. “Ὅτε μὲν οὖν ἐν τοῖς μεγάλοις εἶδει συγκρίνουν, τοῖς ἀποστόλοις 599 ἑαυτὸν συγκρίνει· ὅτε δὲ δεῖξαι τὸ δοκοῦν ἐλάττωμα εἶναι, οὐκέτι, ἀλλ' αὐτῷ συμπλέκεται τῷ πράγματι, καὶ δείκνυσιν πλεονέκτημα τοῦτο^ν γενόμενον. Καὶ ὅτε μὲν οὐδεμία ἀνάγκη κατήπειγε, καὶ ἐλάχιστόν φησι τῶν ἀποστόλων εἶναι, καὶ οὐδὲ τῆς προσηγορίας ἄξιον· ἐνταῦθα δὲ πάλιν, ὅτε καιρὸς ἐκάλει, φησὶ μὴδὲν ὑστερηκεῖν τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. “Ἦιδει γὰρ^ο τοῦτο μάλιστα ὠφελήσων τοὺς μαθητάς. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων, “Ἄλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.”

10 v. 6.

11 1 Cor. iii. i. i. 17.

^ε εἶπον A.F. ¹ προλαβόντα A. ^ε μείζων F. Veron. ^η αἰδώς] Sic B.F. εἶδος E. ^ο εἶδος A. Veron. ἢ δόξα D. Hoc ediderunt Sav. Ben. ¹ οὗτοι παρεισάγειν] δὲ καὶ οὗτοι προσάγειν τούτοις D. ^κ προσχύνετο D. ¹ τοῦτο A. Mox τὸ A.D. ^ν οἱ om. E. ^ο ἐφησχύνετο D.F. Mox ἐνεκαλλωπίζετο A.F. ἐκαλλωπίζετο D. Edehatur ἐπαισχύνεται et ἐγκαλλωπίζεται. ^ο τοῦτο A. ^ρ κακείνους δ. εἶναι] Sic Codices. δ. εἶναι κακείνους Edd. ^η καθαιρεῖ A. Veron. ^τ μὲν om. E. ^κ ὅτι—[ιδιωτεία] ὅτι δὲ τῷ λόγῳ ἰδιῶται ἦσαν καὶ τῆς ἐσχάτης ἰδιωτείας κακείνοι, δηλὸν ἐξ ὧν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ εἶπεν D. ¹ ἥπερ] εἶπερ A.E. ^ο γινόμενον E. ^ο τοῦτ'φ B. Mox ὠφελήσων A.B. ὠφελήσαν D.

Καὶ *γὰρ ἐνταῦθα πάλιν διαβάλλει τοὺς ψευδαποστόλους. ὡς
 Β ἐν πανουργίᾳ περιπατοῦντας. Ταῦτα δὲ καὶ ὤμπροσθεν περὶ
 ἑαυτοῦ ἔλεγεν, ὅτι οὐ κατὰ πρόσωπον ἔζη, οὐδὲ δολῶν καὶ
 καπηλεύων τὸν λόγον ἐκήρυττεν. Ἐκεῖνοι δὲ ἕτεροι μὲν ἦσαν,
 ἕτεροι δὲ ἐφαίνοντο. Ἄλλ' οὐκ αὐτός. Διὸ καὶ πανταχοῦ
 μέγα φρονεῖ ἐπὶ τῷ μηδὲν πρὸς ἀνθρώπων δόξαν ποιεῖν, μηδὲ
 ἀποκρύπτεσθαι τὰ καθ' ἑαυτόν. ² Ὅπερ καὶ ὤμπροσθεν ἔλεγεν,
 ὅτι ¹² “Τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς
 πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων” καὶ νῦν δὲ φησιν, “Ἐν παντὶ
 φανερωθέντες εἰς ὑμᾶς.” Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἰδιῶται, φησὶν,
 C ἐσμέν, καὶ οὐκ ἀποκρυπτόμεθα. ^a λαμβάνομεν παρὰ τινων, καὶ
 οὐ σιγῶμεν. Παρ' ὑμῶν οὖν λαμβάνομεν, καὶ ^b οὐχὶ προσποι-
 ούμεθα μὴ λαμβάνειν, καθάπερ οὗτοι λαμβάνοντες· ἀλλὰ
^c πάντα ἃ ποιοῦμεν, φανερά ὑμῖν καθιστῶμεν· ^d ὃ καὶ σφόδρα
^e θαρροῦντος ἐκείνοις ἦν, καὶ μετὰ ἀληθείας ἅπαντα ^e καταγ-
 γέλλοντος. Διὸ καὶ μάρτυρας αὐτοὺς ^h καλεῖ, καὶ νῦν εἰπὼν,
 “Ἐν ⁱ πᾶσιν εἰς ὑμᾶς,” καὶ ὤμπροσθεν λέγων, “Οὐ γὰρ ἄλλα
 γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ^k ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε.”
 Εἶτα ἐπειδὴ ὑπὲρ τῶν ^l καθ' ἑαυτόν ἀπελογίσαστο, βαρέως
 τὸ ἐξῆς ἐπάγει λέγων, ¹³ “Ἡ ἀμαρτίαν ^m ἐποίησα, ἑμαυτὸν
 D ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε;” Καὶ ἐρμηνεύων ⁿ αὐτὸ, φησὶν,
 “Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς τὴν ^o ὑπε-
 τέραν διακονίαν.” Ὁ δὲ λέγει, ^p τοῦτό ἐστιν ἐν στενοχωρίᾳ
^q διήγαγον· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, “ταπεινῶν ἑμαυτόν.” Τοῦτο
 οὖν μοι ἔχετε ἐγκαλεῖν; καὶ διὰ τοῦτο κατεπαίρεσθέ μου,
 ἐπειδὴ ἐταπεινώσα ἑμαυτόν προσαιτῶν, στενοχωρούμενος, λι-
 μώττων, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; Καὶ πῶς ὑψοῦντο οὗτοι, ^r τοῦτον
 ὄντος ἐν στενοχωρίᾳ; Μᾶλλον ὀκδομοῦντο, καὶ οὐκ ἐσκαν-
 δαλίζοντο· ^s ὃ καὶ μεγίστη αὐτῶν ἂν εἴη κατηγορία, καὶ τῆς
 E ἀσθενείας αὐτῶν ἔγκλημα, ὅτι οὐκ ἦν αὐτοὺς ἄλλως ἐνάγειν, ἢ
 πρότερον ταπεινωθέντα. Ἐγκαλεῖτέ μοι οὖν ὅτι ταπεινὸς
 γέγονα; Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὑμεῖς ὑψωθῆτε. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ
 ἀνωτέρω ἔλεγεν, ὅτι διέβαλλον αὐτόν, ὅτι παρῶν μὲν ταπεινός,

12 1 Cor. iv. 2.

13 v. 7, 8.

* γὰρ] + καὶ A. καὶ γὰρ om. F. γὰρ om. in textu E. ὤμπρ., περὶ ἑαυτοῦ
 om. F. ὅπερ] + δὲ D. Infra δὲ post νῦν om. idem. ^a λαμβ[.] οὐ
 λαμβ. F. ^b οὐχὶ] οὐ B.E. ^c πάντα—καθιστῶμεν] Vid. Annot.
^d ὃ καὶ] Sic E. τοῦτο καὶ D. In ceteris, ut in Editis, ὃ abest. ^e θαρροῦντες
 B. Sav. marg. ἐκείνοις om. E. ^f ἦν] οἷς A.B. Sav. marg. ^g καταγγέ-
 λωμεν B. Sav. marg. ^h ἐκάλεῖ E. ⁱ πᾶσιν] παντὶ φανερωθέντες D.
^k ἢ om. E. ἢ καὶ ἐπιγ., om. A. ^l καθ' ἑαυτῶν F. κατορθοῦντων A. ^m ἐποίη-
 σα] + ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν D. ⁿ αὐτὸ
 E. ^o ὑπετέραν] ὑμῶν E. Mosq. σ. ^p τοιοῦτον A.F. ^q διήγον D.F.
^r τοῦτου om. F.

ἀπάν δὲ θαρρεῖ, ἀπολογούμενος πλήττει πάλιν αὐτοὺς ἐνταῦθα λέγων, ὅτι καὶ τοῦτο δι' ὑμᾶς. "Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα." Ἐνταῦθα λοιπὸν ὀνειδιστικῶς ἀλλὰ τὰ πρότερον οὐκ ἀφίησιν ἐπαχθῇ ταῦτα φανῆναι. Εἶπε γάρ, "Ἀνέχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ" καὶ πρὸ τῶν ἄλλων αὐτοῦ κατορθωμάτων ἐν τούτῳ πρῶτῳ καυχᾶται. Τοῦτο γὰρ μάλιστα ζητοῦσιν οἱ βιωτικοί, καὶ ἐν τούτῳ κακείνοι οἱ δι' ἐναντίας μέγα ἐφρόνουν. 600 Διὰ τοῦτο οὐ πρότερον εἰς τὸν τῶν κινδύνων ἐμβάλλει λόγον, οὐδὲ εἰς τὸν τῶν σημείων, ἀλλ' εἰς τὸν τῆς τῶν χρημάτων ὑπεροφίας, ἐπειδὴ ἐν τούτῳ ἐφρόνουν ὁμοῦ δὲ αὐτοὺς καὶ αἰνίσσεται πλουτοῦντας. Τὸ δὲ θαυμαστὸν αὐτοῦ τοῦτό ἐστιν, ὅτι ἔχων εἰπεῖν ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐτρέφετο, οὐκ εἶπε τοῦτο, ἀλλ' ὁ μάλιστα αὐτοὺς ἐνέτρεπε, καὶ οὐδὲ αὐτοῦ ἐγκώμιον ἦν, τοῦτο λέγει, ὅτι παρὰ ἄλλων ἔλαβον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἔλαβον, ἀλλ', "ἐσύλησα" τουτέστιν, ἐγύμνωσα, καὶ πένητας αὐτοὺς ἐποίησα. Καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐκ εἰς περιουσίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν τῶν ἀναγκαίων χρείαν ὅταν γὰρ εἶπῃ, "ὀψώνια," τὴν ἀναγκαίαν λέγει τροφήν. Καὶ τὸ χαλεπώτερον, "εἰς τὴν ὑμῶν διακονίαν." Ὑμῖν κηρύττομεν, καὶ παρ' ὑμῶν ὀφείλων τρέφεσθαι, παρ' ἐτέρων τούτων ἀπῆλθον. Διπλοῦν τὸ ἐγκλημα, μᾶλλον δὲ τριπλοῦν ὅτι καὶ παρ' αὐτοῖς αὖ, καὶ αὐτοῖς διακονοῦμενος, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ζητῶν τροφήν, ἐτέρον εἶχε τοὺς χορηγοῦντας. Ὁ πολλὴ ἢ ὑπερβολή, τῶν μὲν ἐν ῥαθυμίᾳ, τῶν δὲ ἐν σπουδῇ οἱ μὲν γὰρ καὶ μακρὰν ὄντι ἔπεμπον, οἱ δὲ οὐδὲ παρόντα ἐτρέφον.

Εἶτα ἐπειδὴ σφοδρῶς αὐτῶν καθήψατο, ἡρέμα πάλιν χαλᾷ τὸ σφοδρὸν τῆς ἐπιτιμῆσεως, λέγων, "Καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός." Οὐ γὰρ εἶπεν, οὐ δεδώκατέ μοι, ἀλλ', ἐγὼ οὐκ ἔλαβον. φεῖδεται γὰρ αὐτῶν ἔτι. Ἄλλ' ὅμως καὶ ἐν τῇ ὑφέσει τοῦ λόγου, λανθανόντως πάλιν πλήττει τὸ γὰρ, "παρὼν," σφόδρα ἐμφαντικόν, καὶ τὸ, "ὑστερηθεὶς." Ἰνα γὰρ μὴ λέγωσι, τί οὖν, εἰ εἶχες; ἐπήγαγε, "καὶ ὑστερηθεὶς." "Οὐ κατενάρκησα ὑμῶν." Ἐνταῦθα πάλιν μετριῶς αὐτοὺς πλήττει, ὡς ὀκνηρῶς τὴν τοιαύτην τιθέντας Δ' ἴφορὰν, ὡς βαρυνομένους. Εἶτα καὶ ἡ αἰτία, κατηγορίας μεστὴ καὶ ζηλοτυπίας γέμουσα. Διὸ καὶ τέθεικεν αὐτὴν οὐ προηγουμένως, ἀλλ' ὡς διδάσκων πόθεν καὶ παρὰ τίνων ἐτράφη,

* ὅτι—δι' ὑμᾶς om. F. ὃ τὰ πρότερα E. * αὐτοῦ om. A. ὡ πρῶτον A. F. τῷ πρῶτῳ D. * οἱ] Sic A. B. D. οἱ vulg. οἱ ἀπ' ἐναντίας D. γ καὶ om. F. * ἔλαβον ante rasuram E. * κηρύττων E. F. ὡ Vid. Annot. ὡ τὰ παρόντα F. ὡ οὐ γὰρ] οὐκ D. ὡ φείδομαι D. ὡ εἰσφορὰν D.

ὥστε ἀνυπόπτως ἐδιεγείρειν πάλιν εἰς τὸν τῆς ἐλεημοσύνης λόγον. ¹⁴ “Τὸ γὰρ ὑστέρημά μου, φησὶ, προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας.” Εἶδες πῶς παροξύνει πάλιν, εἰς μέσον ἄγων τοὺς διακονησαμένους; Πρώτερον γὰρ εἰς ἐπιθυμίαν αὐτοὺς ἄγων τοῦ μαθεῖν τίνες ἂν εἴεν οὗτοι, ¹⁵ ὅτε ἔλεγεν, “Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα,” τότε καὶ ἰδνομαστὶ Εὐαυτοὺς τίθησιν ὅπερ καὶ εἰς ἐλεημοσύνην αὐτοὺς ^κπροέτρεπε. Τοὺς γὰρ ἡττηθέντας ἐν ¹τῷ θρέψαι τὸν ἀπόστολον, πείθει καὶ ἐν τῇ τῶν πενήτων μὴ ἡττηθῆναι βοηθεῖα. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτοῖς Μακεδόσιν ἐπιστέλλων ^μλέγει, ὅτι ¹⁵ “Ἐν ταῖς χρεαίαις μου ἐπέμψατέ μοι καὶ ἅπαξ καὶ δις, καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου” ὅπερ καὶ ἐγκώμιον ^ναὐτῶν μέγιστον ἦν, ὅτι ἐξ αὐτῶν τῶν προσιμίων ἔλαμψαν. Ἄλλ’ ὅρα πανταχοῦ τὴν χρεῖαν ^οαὐτοῦ τιθέντα, καὶ οὐδαμοῦ ^ιπεριουσίαν. Τῷ μὲν οὖν εἰπεῖν, ^{βοι} ὅτι “παρὼν καὶ ὑστερηθεὶς,” ἔδειξεν ὅτι παρὰ Κορινθίων ἔδει τραφῆναι· τῷ δὲ εἰπεῖν, ὅτι “τὸ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν,” δέκνυσιν ὅτι οὐδὲ ἦτησε. Καὶ αἰτίαν τίθησιν οὐκ οὖσαν. Ποίαν δὲ ταύτην; Τὸ παρ’ ἐτέρων λαβεῖν. “Τὸ γὰρ ὑστέρημά μου, φησὶ, προσανεπλήρωσαν οἱ ἐλθόντες.” Διὰ τοῦτο, φησὶν, οὐ κατενάρκησα, οὐ διὰ τὸ μὴ θαρρεῖν. Καὶ μὴν διὰ τοῦτο αὐτὸ ποιεῖ, καὶ δέκνυσι διὰ τῶν ἐξῆς· ^αἀλλ’ οὐ λέγει ^ταὐτὸ σαφῶς, ἀλλὰ συσκιάζει, ἀφείδων τῷ συνειδότη τῶν ἀκρωμένων. Καὶ λανθανόντως αὐτὸ ἐνδείκνυται διὰ τῶν ἐξῆς. Βλέγων, “Καὶ ἐν παντὶ ἄβαρῇ ἐμάντον ἐτήρησα, καὶ τηρήσω. Μὴ γὰρ νομίσητε, φησὶ, ταῦτα λέγειν με, ἵνα λάβω. Τὸ δέ, “τηρήσω,” βαρύτερον, εἰ μὴδ’ ἔτι αὐτοῖς θαρρεῖ, ἀλλὰ καθάπαξ ἀπέγνω τι λαβεῖν παρ’ αὐτῶν. Δείκνυσι δέ, ὅτι καὶ βάρος ἐνόμιζον εἶναι τοῦτο· ^ςδιὸ ἔλεγεν, “ἄβαρῇ ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.” Τοῦτο καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ λέγει· ¹⁶ “Οὐκ ἔγραψα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καίχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.” Καὶ ἐνταῦθα πάλιν, “Ἀβαρῇ ^ιὑμῖν ἐαυτὸν ἐτήρησα, ^νκαὶ τηρήσω.”

Εἶτα ἵνα μὴ δόξῃ ὑπὲρ τοῦ μᾶλλον ^ωἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ταῦτα λέγειν, φησὶν· ¹⁷ “Ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ^ςἐμοί.” ^ςΜὴ νομίσητε, ὅτι διὰ τοῦτο εἶπον, ἵνα λάβω, ἵνα μᾶλλον

14 v. 9.

15 Philipp. iv. 16, 15.

16 1 Cor. ix. 15.

17 v. 10.

^κ διεγείρειν Ε.^ι ὅτι F.^ι ἰδνομαστὸς A.D. Veron.^κ προέ-

τρεψε Α.

¹ τῷ] + μὴ Edd. μὴ, inclusum a Sav. abest ab omnibus libris.^μ ἔλεγε B.^ν αὐτῶν μέγιστον Codd. μέγιστον αὐτῶν Edd.

αὐτὸν Ε.

^ν περιουσία A.B.F.^α ἀλλ’ om. A.^ι αὐτὸ] οὕτω D.^ς διὸ] + καὶ Α.^ι ὑμῖν om. D.

Statim ἐμάντον A.E.F.

^ν καὶ] + ἔτι F.^ω ἐπισπάσθαι A.F. et a pr. m. E. Ita etiam Veron.^ς ἐμοί] + τούτέστιν D.

Mox ὅτι εἶπον διὰ τοῦτο A.F.

(67²)

ἐφελκύνωμαι. “Ἐστὶ γὰρ, φησὶν, ὑ ἀλήθεια ἐν ἐμοί, ὅτι ἢ καύχησις μου αὕτη οὐ φραγίσσεται ἐν τοῖς κλίμασι τῆς Ἀχαΐας.” Ἰνα γὰρ μὴ τις αὐτὸν νομίσῃ πάλιν ἀλγεῖν ἐπὶ τούτῳ, ἢ ὀργιζόμενον ταῦτα λέγειν, καὶ καύχῃσιν τὸ πρᾶγμα καλεῖ. Καὶ ἐν τῇ προτέρῃ δὲ ὁμοίως αὐτὸ κατεσκευάζεν. “Ὡστε γὰρ μηδὲ ἐκεῖ πληῖσαι αὐτοὺς, φησί.” 18 “Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός;” Ἰνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.” Καὶ ὥσπερ ἐκεῖ μισθὸν, οὕτως ἐνταῦθα καύχημα καλεῖ, ἵνα μὴ σφόδρα αἰσχύωνται τοῖς λεγο- D μένοισι, ὡς αἰτοῦντι μὴ παρέχοντες. Τί γὰρ, ἂν καὶ ὑμεῖς ὁδοῦτε, φησὶν; ἀλλ’ ἐγὼ οὐ δέχομαι. 2 Καὶ τὸ, “οὐ φραγίσσεται,” ἀπὸ μεταφορᾶς ^a τῶν ποταμῶν, ^b ἢ τῆς φήμης ὡς πανταχοῦ ρεούσης ὅτι οὐ λαμβάνει. Οὐκ ἐμφράσσετε τῷ ^c δώματι τὴν παρρησίαν τὴν ἐμήν. Ἀλλ’ οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐμφράσσετε, ὅπερ ^d πληκτικώτερον, ἀλλ’, “οὐ φραγίσσεται ἐν τοῖς κλίμασι τῆς Ἀχαΐας.” Τοῦτο πάλιν καιρίαν διδόντος ἦν, καὶ σφόδρα ἱκανὸν αὐτοὺς καθελεῖν καὶ λυπῆσαι, εἶγε μόνους αὐτοὺς παρρητεῖτο. ^e Εἰ γὰρ ἐκὼν ἔδει καυ- E χᾶσθαι· εἰ δὲ ἐν ἡμῖν μόνοις, διὰ τὴν ἀσθένειαν ἴσως τὴν ἡμῶν. Ἰν’ οὖν μὴ ταῦτα λογιζόμενοι ἀθυμῶσιν, ἕρα πῶς αὐτὸ ^f διορθοῦται. 19 “Διὰ ^h τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; Ὁ θεὸς οἶδε” ⁱ ταχέως καὶ εὐαπαλλάκτως. Ἀλλ’ ὁμῶς οὐδὲ οὕτως ἀπῆλλαξεν αὐτοὺς τῶν ἐγκλημάτων. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ^k ὅτι οὐκ ἐστὲ ἀσθενεῖς, οὐδ’ ὅτι ἐστὲ ἰσχυροὶ, ἀλλ’, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς· ^l ὃ μάλιστα ἐπέτεινεν αὐτῶν τὴν κατηγορίαν. 1 Τοῦ γὰρ μάλιστα φιλεῖν αὐτοὺς ἦν τὸ μὴ λαμβάνειν παρ’ αὐτῶν, ἐπειδὴ σφόδρα ἐπλήττοντο. Ὡστε ἐναντία ἐποίει ἀπὸ τοῦ φιλεῖν, καὶ ἐλάμ- 602 βανε, καὶ οὐκ ἐλάμβανεν ἢ δὲ ἐναντιότης παρὰ τὴν τῶν διδόντων ἔξιν. Καὶ οὐκ εἶπε ^m μὲν, διὰ τοῦτο οὐ λαμβάνω, ἐπειδὴ σφόδρα ὑμᾶς ἀγαπῶ, ἐπεὶ κατηγορίαν αὐτῶν εἶχε τῆς ἀσθενείας, καὶ εἰς ἀπορίαν ἐνέβαλλεν· ἀλλ’ ἔτρεψεν εἰς ἑτέραν (671) αἰτίαν τὸν λόγον. Ποίαν δὲ ταύτην; 20 “Ἰνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελούντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὐρεθῶσι

18 1 Cor. ix. 18.

19 v. 11.

20 v. 12.

^y ἀλήθεια] + Χριστοῦ D.E. ² καὶ τὸ] καὶ τοῦτο B. Sav. marg. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ D. ^a τῶν] + φρασσομένων D. ^b ἢ τῆς] Sic omnes Codd. et Sav. marg. ἢ τοῦ Veron. αὐτοῦ Sav. Ben. Statim ὡς om. a pr. man. E. ^c δώματι A.B. ^d πληκ.] πληκτ. ἦν D. ἦν πληκτ. E. ^e εἰ γὰρ ἐχ.] ἐδύνάτο γὰρ συλλογίσασθαι καὶ εἰπεῖν, εἰ ἐχ. D. ^f ἡμῖν D. Max ἡμῶν A.D.F. Vet. Edebatur ὑμῖν et ὑμῶν. ἴσως om. E.F. ^g διορθοῦται] + καὶ φησι D. ^h τί] + οὐ λαμβάνει παρ’ αὐτῶν D. ⁱ ταχέως] + τὴν λύσιν ἐπαγαγὼν D. Reciperunt Sav. Ben. ^k ὅτι om. A.F. ^l τοῦ] τὸ F. τοῦτο B.D. Sav. marg. ^m μὲν om. D.F.

καθὼς καὶ ἡμεῖς." Ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο ἐσπούδαζον, λαβὴν τινα
 Β εῦρεῖν, καὶ ταύτην ἀναιρεῖν "δεῖ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ᾧ σε-
 μνύνονται μόνον. Ἴνα τοίνυν μηδὲν πλέον ἔχωσι, καὶ ὁ τοῦτο
 διορθῶσαι ἔδει· ἐν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἡλαττωμένοι ἦσαν. Οὐδὲν
 γὰρ, ὅπερ ἔφην, οὕτως οἰκοδομεῖ τοὺς βιωτικούς, ὥς τὸ μὴ
 λαμβάνειν. Πονηρὸς οὖν ὢν ὁ διάβολος, τοῦτο μάλιστα τὸ
 δέλεαρ καθήκε, βουλόμενος ἡ αὐτοὺς εἰς ἕτερα παραβλάψαι.
 Δοκεῖ δέ μοι καὶ τοῦτο ἡ ὑποκρίσεως εἶναι. Διόπερ οὐδὲ εἶπεν,
 ἐν ᾧ κατώρθωσαν, ἀλλὰ τί; "Ἐν ᾧ καυχῶνται;" ὃ καὶ εἰς
 ἁλαζονείαν σκώπτontos ἦν· ἐκαυχῶντο γὰρ καὶ τοῦτο ὃ οὐκ
 C ἦσαν. Τὸν δὲ γενναῖον ἄνδρα οὐ μόνον ἑφ' οἷς οὐκ ἔχει καυ-
 χᾶσθαι οὐ δεῖ, ἀλλ' οὐδὲ ἐν οἷς κέκτηται· καθάπερ ὁ μακάριος
 οὗτος ἐποίει, καθάπερ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, λέγων, ²¹ "Ἐγὼ
 δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός." Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ εἶχεν εἰπεῖν ἀμαρτή-
 ματα, ἀλλ' ἔλαμπεν ἀπὸ κατορθωμάτων, πανταχοῦ ἡ περι-
 δραμὼν, καὶ μὴ εὐρών τινα καθ' ἑαυτοῦ μεγίστην λαβὴν, ἐπὶ
 τὴν ἡ φύσιν καταφεύγει· καὶ ἐπειδὴ τὸ τῆς γῆς ὄνομα ὅπως
 δῆποτε σεμνὸν, καὶ τὸ τῆς σποδοῦ προσέθηκε. Διὸ καὶ
 ἕτερός τις ἔλεγε, ²² "Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδός;"

ἢ Μὴ γὰρ μοι τὸ ἄνθος εἶπες τῆς ὄψεως, μηδὲ τὸν ἀνατε-
 D ταμένον ἀνθένα, μηδὲ τὴν χλαῖδα καὶ τὸν ἵππον καὶ τοὺς
 ἀκολουθούς· ἀλλὰ ποῦ τελευτᾷ ταῦτα πάντα λογίζου καὶ
 ἡ προστίθει. Ἐὰν δὲ τὰ φαινόμενα ἡ λέγῃς, καὶ ἐγὼ σοι τὰ ἐν
 ταῖς γραφαῖς ἐρῶ, τὰ πολλῶν τούτων λαμπρότερα. Ἀλλ'
 ὥσπερ ἐκεῖνα διὰ τὴν ὄψιν οὐ θαυμάζομεν, τὴν οὐσίαν αὐτῶν
 ὁρῶντες ὅτι πηλὸς ἐστὶ τὸ πᾶν· οὕτω ἡ δὴ μηδὲ ταῦτα· καὶ
 γὰρ καὶ ταῦτα πηλός. Μᾶλλον δὲ, καὶ ἡ πρὶν διαλυθῆναι καὶ
 γενέσθαι κόνιν, δείξον μοι τοῦτον τὸν ἀνατεταμένον πυρέττοντα,
 E ἢ ψυχόρραγοῦντα· καὶ τότε σοι διαλέξομαι, καὶ ἡ ἐρήσομαι, τί
 γέγονεν ὁ πολὺς κόσμος ἐκεῖνος; ποῦ δὲ οἴχεται ἡ πολλή
 ἡ κολακεία, καὶ ἡ θεραπεία τῶν δούλων, ἡ καὶ ἡ περιουσία τῶν
 χρημάτων, τῶν κτημάτων; ποῖος ἄνεμος ἡ ἐπεισελθὼν ἐξεφύσησε

21 Gen. xviii. 27.

22 Sirac. x. 9.

"δεῖ] + φησὶ Δ. ὁ τοῦτο] αὐτὸ Β. Sav. marg. τούτω Ε. ἡ ἡλαττω-
 μένοι Α. Ε. ἡ αὐτοῖς Α. εἰς ἕτερα om. F. ἡ ὑποκρίσεως Ε. ἡ ἐφ' ἐν Ε.
 ἡ περιελθὼν Β. Sav. marg. ἡ φύσιν] φυσικὴν Α. ἡ ὅπως δ.] + δοκεῖ Δ.
 ἡ καὶ, quod vulgo abest, habent Β. Ε. F. ἡ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ ἐπαί-
 ρεσθαι καὶ τυφιοῦσθαι, καὶ μὴ ταῖς ἀλλοτρίαις ἐφέδουσαι συμφοραῖς· καὶ περὶ
 τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος. Veron. ἡ προστίθει] περὶ στασο C. περὶ-
 στασο (sic) D. καὶ προστίθει om. Floril. p. 566. (Tom. xii. p. 678 B.) ἡ λέ-
 γῃς] σύ μοι λέγῃς C. D. Max idem: τὰ ἐν τοῖς πῖναξι γραφόμενα ἐρῶ, πολλὰ
 τούτων ὅσα λαμπρότερα. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνα κ. τ. ε. ἡ δὴ om. C. D. ἡ πρὶν
 + ἡ Ε. ἡ ἐρήσομαι] + σε Ε. ἡ κολακεία] βλακεία Flor. ἡ καὶ om. C. D.
 ἡ ὑπερ. C. Statim ἐνεφ. ταῦτα C. ἐνεφ. ἅπαντα Ε.

πάντα; ἡ Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης κείμενος φέρει τοῦ πλούτου καὶ τοῦ τύφου τὰ σύμβολα, ἐσθῆτος λαμπρᾶς ἐπικειμένης, πενήτων καὶ πλουσίων προπεμπόντων, δῶμων εὐφημούμενων. Μάλιστα μὲν καὶ ταῦτα κατάγελως· πλὴν ἀλλὰ καὶ ταῦτα εὐθέως ἐλέγχεται ὥσπερ ἄνθος ἰ διαρρέον. Ὅταν γὰρ ἡ τὸν οὐδὲν ὑπερβῶμεν τῶν τῆς πόλεως πυλῶν, καὶ τοῖς σκόληξι παραδόντες τὸ σῶμα ὑποστρέφωμεν, ἡ πάλιν σε ἐρήσομαι, 603 ποῦ πορεύεται ὁ πολὺς ὄχλος ἐκεῖνος; Τί γέγονεν ἡ κραυγὴ καὶ ὁ θόρυβος; ποῦ δὲ αἱ λαμπάδες; ποῦ δὲ οἱ χοροὶ τῶν γυναικῶν; ἄρα ἡ μὴ ὄναρ ταυτά ἐστι; Τί δὲ καὶ ἐγένοντο αἱ βοαί; ποῦ τὰ στόματα τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τὰ ἡ κραυγάζοντα, καὶ παρακελεύόμενα θαρρεῖν. ὅτι ἡ οὐδεὶς ἀθάνατος; Οὐ νῦν ταῦτα ἔδει λέγεσθαι τῷ μὴ ἀκούοντι, ἀλλ' ὅτε ἡρπάζεν, ὅτε ἐπλεονέκτει, τότε μικρὸν παραλλάξαντας ἔδει λέγειν· οὐ δεῖ θαρσεῖν, οὐδεὶς ἀθάνατος· ἐπίσχες τῆς μανίας, σβέσον τὴν ἐπιθυμίαν· ἡ τὸ δὲ, θάρσει, τῷ ἀδικουμένῳ. Ἐπεὶ ἡ τοῦτῃ γε τὰ ταῦτα τοιαῦτα νῦν ἡ ἐπιδίδειν, καὶ ἡ ἐφηδομένων ἐστὶ καὶ εἰρωνευομένων· οὐ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὸν χρὴ θαρρεῖν λοιπὸν, B ἀλλὰ δεδοικέναι καὶ τρέμειν. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐκεῖνῳ ταῦτα ἀνόνητα λοιπὸν ἐξεληθόντι τὸ στάδιον, καὶ οἱ τὰ ἡ αὐτὰ νοσοῦντες τῶν πλουτούντων, καὶ ἐπὶ τὸ σῆμα ἀκολουθοῦντες, ἀκουέτωσαν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔμπροσθεν ὑπὸ τῆς μέθης τῶν χρημάτων οὐδὲν τοιοῦτον ἐννοοῦσιν, ἡ ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ, ὅτε καὶ ἡ ὄψις τοῦ κειμένου πιστοῦται τὸ λεγόμενον, ἡ σωφρονεῖτωσαν, παιδευέσθωσαν, ἐννοοῦντες ὅτι μικρὸν ὕστερον καὶ αὐτοὺς ἡ ἔξουσιν οἱ ἀπάγοντες ἐπὶ τὰς φοβερὰς ἐκεῖνας εὐθύνas, καὶ τὸ δοῦναι δίκην ὧν ἡρπασαν, ὧν ἐπλεονέκτησαν. Καὶ τί ταῦτα C πρὸς τοὺς πένητας, φησί; Μάλιστα ἡ μὲν πολλοῖς καὶ τοῦτο ἡδὺ, τὸ ἰδεῖν κολαζόμενον τὸν ἀδικήσαντα. Ἀλλ' ἡ ἡμῖν οὐχ ἡδὺ, ἀλλὰ τὸ μὴ παθεῖν κακῶς. Ἐπαινῶ σφόδρα ὑμᾶς καὶ ἀποδέχομαι, ταῖς ἀλλοτρίαις οὐκ ἐφηδομένους συμφοραῖς, ἀλλὰ (672) τὴν οἰκείαν ἡ ζητούντας ἀσφάλειαν. Φέρε οὖν καὶ ταύτην ὑμῖν

ἡ ἀλλὰ] + ἐρεῖν ὅτι C.D. Ita ediderunt Sav. Ben.

οἷτα C.D. Ita Sav. Ben.

ἡ διαρρέων A. διαρρέοντα C.D. Ita Sav. Ben. ἡ τὸν οὐδὲν E. τὴν οὐδὲν A.F. Veron. Vet. ὅταν γὰρ—πυλῶν] ὅταν γὰρ ὑπερβ. τὰς τῆς π. πυλᾶς, καὶ φθάσωμεν τὰν τάφον C.D.

ἡ πάλιν σε ἐρ.] ἄρα οὐκ ἔλεγχος τοῦτο γίνεται καὶ διδασκαλία τοῦ ὡς ἄνθος ἡμᾶς ἔξανθεν καὶ ἀπορρεῖν. (ἀπορεῖν D.) πάλιν οὖν σε ἐρ. C.D. ἡ μὴ] οὐκ C.D.

ἡ κρίζοντα a pr. m. E. ἡ Sic B.E. Flor. Vet. et Sav. marg. οὐδεὶς θάνατος Edid. οὐδὲν ἐστὶν ὁ θάνατος C.D. ἡ Vid. Annot. ἡ τοῦτῃ] οὗτω C.D.

τοῦτο F. ἡ ἐπιδίδειν] Sic B. Sav. marg. σπεύδειν A.E.F. λέγειν Sav. Ben. In Veron. hnc ἐπὶ τοῦτῃ γε—τρέμειν desunt. ἡ Edebatur φειδόμενον.

φειδόμενον et εἰρωνευόμενον A.D. ἐφηδομένον et εἰρωνευόμενον E. (sed—ων ex corr.) ἡ αὐτὰ τοιαῦτα E. ἡ ἀλλ'] καὶ C.D. ἡ Sic B.F. σωφρονήτωσαν A.E. σωφρονεῖσθωσαν C. σωφρονεῖσθωσαν D. Hoc edebatur.

ἡ ἄξουσιν B. Sav. marg. ἡ μὲν] + οὖν C. ἡ ὑμῖν B. ἡ ἐπιζητούντας C.D.

ἐγγυήσομαι. ^b Ἄν γὰρ παρὰ ἀνθρώπων πάσχωμεν κακῶς, ὑποτενόμεθα τοῦ ^c χρέους οὐκ ὀλίγον, φέροντες γενναίως τὰ γινόμενα. Οὐκ ἄρα ἀδικούμεθα· λογίζεται γὰρ ^d ἡμῖν εἰς τὸ ὄφλημα τὴν ἐπήρειαν ὁ θεὸς, οὐ κατὰ τὸν ^e τοῦ δικαίου λόγον, ἀλλὰ κατὰ τὴν φιλανθρωπίαν, ^f καὶ ἀνθ' ὧν οὐκ ἤμυνε παθόντι κακῶς. Πόθεν τοῦτο δηλον, φησὶν· Ἐπαθον ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ^g οἱ Ἰουδαῖοι ποτε κακῶς, καὶ ὁ θεὸς οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλ' ἀπήγοντο παῖδες καὶ γυναῖκες· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἡ αἰχμαλωσία αὐτῇ κατὰ ἀναλογίαν τῶν ἀμαρτημάτων ^h αὐτοῖς γέγονε παραμυθία. Διὰ τοῦτο ⁱ τῷ Ἡσαΐᾳ φησὶ·

E²³ «Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, ἱερεῖς· λαλήσατε ἐπὶ τὴν καρδίαν Ἱερουσαλὴμ, ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς κυρίου διπλᾶ τὰ ἀμαρτήματα ^k αὐτῆς.» Καὶ πάλιν, ^l 24 «Δὸς ἡμῖν εἰρήνην· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν.» Καὶ ὁ ^m Δαυὶδ φησὶν, ⁿ 25 «Ἴδε τοὺς ἐχθρούς μου, ὅτι ἐπληθύνθησαν, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἀμαρτίας μου.» ^o Καὶ ἡνίκα τὸν Σεμεὶ καταρώμενον ἔφερε, ^p λέγων, ^q 26 «Ἄφες αὐτὸν, ὅπως ἴδῃ κύριος τὴν ταπεινώσιν μου, καὶ ῥάναταποδῶ μοι ἀντὶ τῆς ^r ἡμέρας ταύτης.» Ὅταν γὰρ μὴ ^s ἀμύνη ἀδικουμένοις, τότε μάλιστα ὠφελούμεθα· ^t λογίζεται γὰρ ἡμῖν εἰς ἀμαρτήματα, ἂν εὐχαρίστως ^u ἐνεγκωμεν.

604 Ὡστε ὅταν ἴδῃς πλούσιον ^v ἀρπάζοντα πένητα, ἄφεις τὸν ἐπηρεαζόμενον, δάκρυσον τὸν ἀρπάζοντα. Ὁ μὲν γὰρ ἀπατίθεται ῥύπον, ὁ δὲ προστρίβεται ῥύπον. Οὕτω καὶ ὁ τοῦ Ἑλισσαίου παῖς ἔπαθεν ἐπὶ τοῦ Νεεμάν· εἰ γὰρ καὶ μὴ ἤρπασεν, ^w ἀλλ' ἠδίκησε· καὶ γὰρ τὸ ἀπάτη λαβεῖν, ἀδικία. Τί ^x οὖν γέγονεν; Ἐλαβε μετὰ τῆς ἀδικίας καὶ τὴν λέπραν· καὶ ὁ μὲν ἀδικηθεὶς, ὠφελεῖτο· ὁ δὲ ἀδικήσας, τὰ μέγιστα ^y παρεβλάπτετο. Τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ τῆς ψυχῆς γίνεται. Καὶ τοσοῦτον τοῦτό ἐστιν, ὅτι τοῦτο μόνον πολλάκις ^z ἴλεων τὸν θεὸν ἐποίησε· ^{aa} κἂν ὁ πάσχων κακῶς ἀνάξιος ᾖ βοηθείας, B ὅταν μεθ' ὑπερβολῆς τοῦτο πάθῃ, καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ συγγνώμην

²³ Esai. xl. 1, 2. ²⁴ Iliad. xxvi. 12. ²⁵ Psal. xxiv. 19, 18. ²⁶ 2 Reg. xvi. 11, 12.

^b ἂν] εἰν B.C.D. γὰρ om. C.D. ^c χρέους] + τῶν ἀμαρτιῶν C.D. ^d ἡμῖν in marg. habet A. post ἐπήρειαν transp. D. post ὄφλημα Edd. ^e τοῦ et p.p. τῆς om. B. ^f Vid. Annot. ^g οἱ Ἰουδ. post ἔπαθον transp. A.F.

^h γέγονεν αὐτοῖς inverso ord. C.D.E. ⁱ τῷ Ἡσ.] Ἡσαΐας F. Ἡσαΐα (sic) A. ^k αὐτοῖς C. Sav. marg. ^l πάντα γ. ἀ. ἡμῖν om. D. ^m Δαυὶδ] + δὲ E. ⁿ καὶ ἡμῖν] διὰ τοῦτο καὶ C.D. ^o λέγων A.B.C.D. Vet. λέγει vulgo. ^p ἀνταποδοῦν E. Post μοι, αγαθὰ add. A. ^q ἡμέρας] κατὰρας A. et marg. E. ^r ἀμύνη ἀδικουμένοις A.E.F. Vet. ἀμυνόμεθα (ἀμύνωμεν D.) ἀδικουμένοι C.D. Sav. marg. ^s λογίξ.] οὐ λογίξ. D. Sav. marg. ^t φέρωμεν A. ^u ἐπηρεαζόμενον A.F. ^v Vid. Annot. ^w οὖν] + αὐτῷ C.D. ^x παρεβλάπτετο] Sic E. βλάπτεται vulgo. βάρη βλάπτεται A.B.F. Sav. marg. ^y ἴλεω A. B. ^z κἂν] + γὰρ C.

τὸν θεὸν ἔπισπᾶται, καὶ εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ ποιοῦντος ἐντεῦ-
θεν μόνον. Διὸ καὶ τοῖς βαρβάροις ἔλεγεν ὁ θεὸς ἄνωθεν·
27 "Εγὼ μὲν παρέδωκα αὐτοὺς εἰς ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθετο
εἰς ^dκακά· τὰ ἀνῆκτα πείσονται." Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν
οὕτω τὸν θεὸν παροξύνον, ὥς τὸ ἀρπάζειν καὶ βιάζεσθαι
καὶ πλεονεκτεῖν. Τί δὴ ποτε; "Οτι σφόδρα εὐκολον ταύτης
ἀπέχεσθαι τῆς ἀμαρτίας. Οὐ γὰρ ἐστὶ φυσικὴ ἐνοχλοῦσα
ἐπιθυμία, ἀλλὰ ἀπὸ ῥαθυμίας γίνεται. Πῶς οὖν ῥίζαν κακῶν
αὐτὴν ὁ ἀπόστολος καλεῖ; Καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ τοῦτο λέγω· ^c
ἀλλὰ παρ' ἡμᾶς ἡ ῥίζα αὕτη, οὐ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγμα-
τος. Καὶ, εἰ βούλεσθε, ^fποιησόμεθα σύγκριτον, καὶ ἴδωμεν
ποῖον τυραννικώτερον, χρημάτων ἢ σωμάτων ἐπιθυμία· ὃ γὰρ
ἂν εὐρεθῇ μεγάλους ἀνδρας καταβεβληκός, τοῦτό ἐστι "τὸ
χαλεπώτερον. Οὐκοῦν ἴδωμεν ^hτίνος μεγάλου ⁱκατέσχε χρη-
μάτων ἐπιθυμία. Οὐδενός· ἀλλὰ οἰκτρῶν σφόδρα καὶ ἀπερριμ-
μένων, τοῦ Γιεζῆ, τοῦ Ἀχαάβ, τοῦ Ἰούδα, τῶν ἱερέων τῶν
Ἰουδαϊκῶν· ἐπιθυμία δὲ σωμάτων τοῦ μεγάλου προφήτου περι-
γένετο τοῦ Δαυὶδ. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ συγγνώμην διδοὺς
τοῖς ὑπὸ ἐπιθυμίας τοιαύτης ἀλισκομένοις, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὺς ^d
νῆφειν ^kπαρασκευάζων. "Οταν γὰρ δεῖξω ^lμέγα τὸ πάθος, τότε
μάλιστα αὐτοὺς δείκνυμι συγγνώμης ἀπεστερημένους ἀπάσης.
Εἰ μὲν γὰρ ἠγνόεις τὸ θηρίον, εἶχες εἰς αὐτὸ τοῦτο καταφυγεῖν·
νυνὶ δὲ εἰδὼς καὶ ἐμπίπτων, ^mοὐκ ἂν σχοίης ἀπολογίαν τινά.
ⁿΜετὰ τοῦτον, τὸν τούτου παῖδα μετὰ πλείονος εἶλεν ^oὑπερ-
βολῆς. Καίτοι σοφώτερος ἐκείνου οὐδεὶς γέγονε, καὶ πᾶσαν
δὲ τὴν ἄλλην ἐπῆλθεν ἀρετήν· ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τούτου οὕτω
σφοδρῶς ἐάλω, ὥς καὶ ἐν τοῖς καιρίοις δεξασθαι τὴν πληγὴν. ^e
Καὶ ὁ μὲν πατὴρ ^pἀνέστη, καὶ ἀνεμαχέσατο τὴν πάλιν, καὶ
πάλιν ἐστεφανώθη· οὗτος δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἐπεδείξατο. Διὰ
τοῦτο καὶ Παῦλος ἔλεγε· 28 "Κρεῖσσόν ^qἐστὶ γαμήσαι, ἢ
πυροῦσθαι" καὶ ὁ Χριστὸς, "Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω."
Περὶ δὲ χρημάτων οὐχ οὕτως, ἀλλ', "Ὁς ἀφῆκε τὰ ὑπάρχοντα
αὐτοῦ, ἑκατονταπλασίονα λήψεται." ^rΠῶς οὖν, φησί, περὶ
τῶν πλουτούντων εἶπεν, ὅτι δυσκόλως ἐπιτεύχονται τῆς βασι-

27 Zach. i. 15.

28 1 Cor. vii. 9. Matth. xix. 12, 29.

^b ἐπισπᾶσθαι A. ^c ἐντεῦθεν] + ἐκκαλεῖται C.D. Sav. marg. ^d κακά] κακίαν B. Statim διὰ τοῦτο τὰ ἀν. π. Sav. Ben. διὰ τοῦτο om. A.B.F. Veron. Vet. ^e οὕτω τὸν θ. omnes. τὸν θεὸν οὕτω Edd. Mox καὶ βιάζεσθαι om. B. ^f ποιησόμεθα B. et a pr. m. E. ^g τὸ om. F. ^h τίνα μέγα· ἀπὸ τῶν οἰκτρῶν etc. Edd. reclamantibus omnibus libris. ⁱ τίνα μέγα· ἀπὸ τῶν οἰκτρῶν etc. Edd. reclamantibus omnibus libris. ^j κατέσχε C.D. ^k παρασκευάζω Veron. et a pr. m. E. ^l μέγα om. F. Mox ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας ῥημένους inverso ordine Edd. ^m οὐκ ἂν] κἂν F. ⁿ μετὰ] + οὐκ B. ^o τῆς ὑπερβ. C.D. ^p ἀνέστη] καὶ ἀν. E. Statim ἀνεμαχέσατο B. ἀνέστη-
σατο vulgo. ^q ἐστὶ om. A.F. ^r καὶ πᾶς οὖν D.

λείας; Πάλιν τὴν βλακείαν αὐτῶν αἰνιττόμενος, οὐ τὴν τυραννίδα τῶν χρημάτων, ἀλλὰ τὴν σφοδρὰν αὐτῶν δουλείαν.
 605 Καὶ τοῦτο καὶ ἐξ ὧν ὁ Παῦλος ^a συνεβούλευσε δῆλον. Ἐκείνης μὲν γὰρ ἀπάγει τῆς ἐπιθυμίας λέγων, ²⁹ “Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν” ἐπὶ δὲ ταύτης οὐκέτι ἀλλὰ πρὸς καιρὸν μόνον διαλύσας, καὶ ^γ τοῦτο συμφώνως, πάλιν ἐπὶ τὸ ^ω αὐτὸ συνέρχεσθαι συμβουλεύει. Δέδοικε ^{γὰρ} τὰ κύματα τῆς ἐπιθυμίας, μήποτε ναυάγιον ἐργάσῃται χαλεπόν. Τοῦτο καὶ ὀργῆς εὐτονώτερον ^γ πάθος. Ὀργίζεσθαι μὲν γὰρ οὐκ ἐν, μηδενὸς ὄντος τοῦ παροξύνοντος· ἐπιθυμεῖν δὲ ἀνάγκη, καὶ τῆς ὀψευς τῆς εἰς τοῦτο κινούσης μὴ φαινομένης. Διὸ ταύτην μὲν οὐκ ἐξέκοψε καθάπαξ, ἀλλὰ τὸ, “εἰκῇ”
 Β προσέθηκεν. ³⁰ Οὐδ’ αὖ τὴν ἐπιθυμίαν ἀνείλεν, ἀλλὰ τὴν ἀδικον.
 30 “Διὰ γὰρ τὰς ἐπιθυμίας, φησὶν, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω.” Θησαυρίζειν δὲ οὔτε εἰκῇ, οὔτε μὴ εἰκῇ συνεχώρησε. Ταῦτα μὲν γὰρ τὰ πάθη χρείας ἔνεκεν ἡμῖν ^γ ἐνεφυτεύθη· ὑπὲρ μὲν παιδοποιίας ἐπιθυμία, ὑπὲρ δὲ βοηθείας τῶν ἀδικουμένων ὀργή· ^β ἐπιθυμία δὲ χρημάτων οὐδαμῶς. Οὐκοῦν οὐδὲ ἐστὶ φυσικὸν τὸ πάθος. Ὡστε ^ε ὅταν ὑπὸ τούτου ἀλῶς, τοσούτῳ μᾶλλον τὰ ^α αἰσχιστα πείσῃ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ δεύτερον ἐπιτρέπων γάμον ὁ Παῦλος, ἐπὶ χρημάτων πολλὴν ἀπαιτεῖ
 C τὴν ἀκρίβειαν, λέγων, ³¹ “Διὰ τί οὐ ^ε μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;” Καὶ περὶ μὲν παρθενίας διαλεγόμενος, φησὶν, “Ἐπιταγὴν οὐκ ἔχω” καὶ, “Πρὸς τὸ συμφέρον ὑμῖν λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω” ὅταν δὲ περὶ χρημάτων ὁ λόγος αὐτῷ, “Ἐχοντες, φησὶ, σκεπάσματα καὶ ^ε τροφήν, τούτοις ἀρκεσθυσόμεθα.” Πῶς οὖν, φησὶ, τούτῳ μᾶλλον ἀλίσκονται πολλοί; “Ὅτι οὐχ οὕτως εἰσὶ πρὸς ^α αὐτὸ παραταττόμενοι, ὥς ^ι πρὸς ἀσέλγειαν καὶ πορνείαν· ὥς εἶγε ὁμοίως ἐδόκει εἶναι δεινόν, οὐκ ἂν ταχέως εἰλώσαν. Οὕτω καὶ αἱ ἄθλιαι παρθένοι ἐκεῖναι τοῦ νυμφῶνος ἐξεβλήθησαν, ἐπειδὴ τὸν μείζονα
 D ἀνταγωνιστὴν καταβαλοῦσαι, ὑπὸ τοῦ ἀσθενεστέρου καὶ ^ε μηδὲν

²⁹ 1 Tim. vi. 9. ³⁰ 1 Cor. vii. 2. ³¹ 1 Cor. vi. 7. vii. 25, 35. 1 Tim. vi. 8.

^a συνεβούλευσε E. ^ε εκείνους C. εκείνος E. ^γ τοῦτῳ Edd. ἴσ. τοῦτο Sav. marg. τοῦτο A.C.E.F. et ex corr. B. ^ω αὐτὸ, quod vulgo abest, solus habet E. Cf. 1 Cor. vii. 5. ^{γὰρ}, quod aberat, habent A.B. ^γ πάθος] τὸ π. C.E. καὶ π. D. ³⁰ οὐδ’ αὖ τὴν] Sic B. οὔτε αὐτὴν A. οὐτ’ αὐτὴν F. οὐδ’ αὐτὴν C.D. οὐδ’ αὐτὴν τὴν E. οὐτ’ αὐτὴν Veron. οὐτ’ αὐτὴν Sav. Ben. ^α ἐφυτεύθη a pr. m. E. ^β ἐπιθυμίαν B.F. Veron. ^ε ὅταν om. D. Statim ὑπὸ τούτων idem. ^α ἔσχατα C. ^ε μᾶλλον] μόνον F. ἀδικεῖσθε—μᾶλλον om. B.E. ^ε ἐπιταγὴν]+κυρίου B.E. receptum a Sav. Ben. ^ε τροφῆς A.C.D. et ex corr. E. τροφ. καὶ σκεπάσματα inverso ord. E. Mox οὐκ ἀρκεσθ. D. ^α αὐτὸν A.C. αὐτῷ E. Statim παραταττόμενοι E. ^ι πρὸς] εἰς B. ^ε μηδὲν ὄντος] μηδενὸς a pr. m. E. Statim κατεβλήθησαν C.D.

ὄντος ἐβλήθησαν. ¹ Μετὰ τούτου καὶ ἐκεῖνο ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι εἴ τις ἐπιθυμίας κρατῶν, ὑπὸ χρημάτων νικάται, οὐδὲ ἐπιθυμίας πολλὰς κρατεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ φύσεως ἔλαχε τὸ μὴ σφόδρα ἐνοχλεῖσθαι ἐντεῦθεν· οὐ γὰρ πάντες ὁμοίως εἰς ^mκαταφερεῖς. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ τὸ ὑπόδειγμα τῶν παρθένων συνεχῶς παρ' ἑαυτοῖς στρέφοντες, φεύγωμεν τὸ ποινερὸν τοῦτο θηρίον. Εἰ γὰρ παρθε- νία οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλ' ἀπώλοντο μετὰ μυρίους πόρους καὶ ἰδρώτας ἐκεῖναι διὰ τὴν φιλαργυρίαν· τίς ἡμᾶς ἐξαίρησεται, εἰ τούτῳ ^E περιπέσοιμεν τῷ πάθει; Διὸ παρακαλῶ πάντα ποιεῖν ^oμήτε ἀλῶναι, μήτε ἀλόντας ^pἐναπομεῖναι, ἀλλὰ διαρρήξαι τὰ χαλεπὰ ταῦτα δεσμά. Οὕτω γὰρ δυνησόμεθα πρὸς τὸν οὐρανὸν ^aστη- ναι, καὶ τῶν μυρίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^rἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ.

¹ Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχη- νο- ματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ.

ΤΙ λέγεις; οἱ Χριστὸν κηρύττοντες, οἱ χρήματα μὴ λαμ- βάνοντες, ^aοἱ εὐαγγέλιον ἕτερον μὴ ἐπείσάγοντες, ψευδαπό- στολοι; ^bΝαί, φησί· καὶ ^cδι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα, ὅτι ταῦτα ὑποκρίνονται πάντα, ἵνα ἀπατήσωσιν. “Ἐργάται δόλιοι.” Ἐργάζονται μὲν γὰρ, ἀλλ' ἀνασπῶσι τὰ πεφυτευ- ^Bμένα. Ἐπειδὴ γὰρ ἴσασιν, ὅτι ἐτέρως οὐκ ἂν γένοιτο εὐ- παράδεκτοι, τὸ προσωπεῖον λαβόντες τῆς ἀληθείας, οὕτω τὸ δρᾶμα τῆς πλάνης ὑποκρίνονται. Καὶ ^dμέντοι χρήματα, φησὶν, οὐ λαμβάνουσιν. “Ἰνα πλείονα λάβωσιν, ἵνα ψυχὴν ἀπολέσωσι. Μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο ψεύδος· ^eκαὶ ἐλάμβανον, ἀλλ' ἐλάνθανον· καὶ τοῦτο δείκνυσιν ἐν τοῖς ^fἐπιούσι. Καὶ

¹ Cap. XI. v. 13.

δὲ

¹ μετὰ δὲ τούτου C. μετὰ δὲ τούτου D. μετὰ τούτου (sic) E. ^mκαταφερεῖς A.C.D. et a pr. m. E. κατωφερεῖς Edd. Vid. Var. Lect. ad Hom. lxii. in Matth. (Tom. ii. p. 226.) ^a περιπέσοιμεν A.B.C.D.E. περιπέσωμεν vulgo. ^o μήτε] ὥστε μὴ E. Post ἀλῶναι add. τῷ πάθει A. ^p ἀπομεῖναι A.C.D.F. ὑπομεῖναι Veron. Statim ἀλλὰ καὶ δ. Edd. invitis libris. ^a στηναί] ἀνα- πτηναι C.D. ^r ἀξιώθηναι D. ὧν—ἐπιτυχεῖν om. A.E.F. Hom. XXIV. ^a οἱ] ἡ A.E.F. Vet. Mox εἰσάγοντες E. ^b ναί] νῦν A.F. Vet. ^c δι' αὐτὸ] διὰ τοῦτο A.F. καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν] δι' αὐτὸ μὲν γὰρ D. Idem post μάλιστα add. ψευδαπόστολοι. ^d μέντοι et φησὶν om. D. ^e καὶ] + γὰρ D. ^f ἐπι- οῦσι] ἐφ' ἑξῆς D.

ἡδὴ μὲν ἔγὰρ ἠνίκατο αὐτὸ εἰπὼν, ^h “Ἐν ᾧ καυχῶνται, εὐρε- (674)
 θῶσιν ⁱ ὡς καὶ ἡμεῖς” πλὴν ἀλλ’ ὕστερον αὐτὸ σαφέστερον
 C ^k ἠνίκατο εἰπὼν, ὅτι ² “Εἴ τις ὑμᾶς κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει,
 εἴ τις ἐπαίρεται, τούτου ἀνέχεσθε.” ¹ Νῦν δὲ ἐτέρωθεν αὐτοὺς
 διαβάλλει λέγων, “Μετασχηματιζόμενοι.” Σχῆμα μόνον αὐ-
 τοῖς, ἡ δὲ δορὰ τοῦ προβάτου ἐπικείται. ³ “Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν.
 Εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον
 φωτός, τί μέγα, εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται
 ὡς διάκονοι δικαιοσύνης;” “Ὡστε εἰ δεῖ θαυμάζειν, τοῦτο ^m δεῖ
 θαυμάζειν, τὸ δὲ τούτων, οὐκέτι. “Ὅταν γὰρ ὁ διδάσκαλος
 αὐτῶν πάντα τολμᾷ, ⁿ οὐδὲν θαυμαστὸν ⁿ καὶ τοὺς μαθητὰς
 ἔπεσθαι. Τί ^q δὲ ἐστίν, “ἄγγελον φωτός;” Τὸν παρρησίαν
 D ἔχοντα λέγειν, τὸν τῷ θεῷ παρεστώτα. ^r Εἰσὶ γὰρ ^s καὶ
 ἄγγελοι σκότους, ^t οὗτοι οἱ τοῦ διαβόλου, οἱ σκοτεινοὶ καὶ
 ἄγριοι. Καὶ πολλοὺς ὁ διάβολος οὕτως ἠπάτησε, μετασχη-
 ματιζόμενος, οὐ γινόμενος ἄγγελος φωτός. Οὕτω καὶ οὗτοι
 σχῆμα ^v ἀποστόλου περιφέρουσιν, ^w οὐκ αὐτὴν τὴν δύναμιν
 οὐδὲ γὰρ ἰσχύουσιν. Οὐδὲν δὲ οὕτω διαβολικόν, ὡς τὸ πρὸς
 ἐπίδειξιν τι ποιεῖν. Τί δὲ ἐστὶ ^x διακονία δικαιοσύνης; “Ὅπερ
 ἡμεῖς ^y ἐσμεν, εὐαγγέλιον κηρύσσοντες ὑμῖν ^z δικαιοσύνην ἔχον.
 “^a Ἡ γὰρ τοῦτό φησιν, ἡ ὅτι δικαίων ἀνδρῶν ἑαυτοῖς περιτι-
 θέασι δόξαν. ^b Πῶς οὖν αὐτοὺς ἐπιγνωσόμεθα; Ἀπὸ τῶν
 E ἔργων αὐτῶν, καθὼς ὁ Χριστὸς εἶπε. Διὸ ἀναγκάζεται τὰ
 ἑαυτοῦ θεῖναι κατορθώματα καὶ τὴν ἐκείνων κακίαν παράλληλα,
 ἵνα ἀπὸ τῆς συγκρίσεως φανῶσιν οἱ νόθοι. Καὶ μέλλων πάλιν
^c ἐμβαίνειν εἰς τὰ ἐγκώμια τὰ ἑαυτοῦ, κατηγορεῖ πρῶτον ἐκεί-
 νων, ἵνα δείξῃ ἀναγκαίαν οὖσαν αὐτοῦ τὴν ὑπόθεσιν, ἵνα μὴ τις
 ἐγκαλέσῃ ὡς περὶ ἑαυτοῦ ^d λέγοντι καὶ φησι, ⁴ “Πάλιν

2 v. 20.

3 v. 14, 15.

4 v. 16.

^a γὰρ om. D. Statim αὐτὸ transp. ante ἠνίκατο E. post εἰπὼν A.F. ^h ἐν
 ἵνα ἐν E. Ita ediderunt Sav. Ben. ⁱ ὡς] καθὼς E. ^k ἠνίκατο εἰπὼν]
 παρίσθησι λέγων D. παρεδήλου λέγων E. ^l νῦν δὲ—ἐπικείται] νῦν δὲ καὶ
 ἐτέρως αὐτοὺς διαβάλλων φησὶ, μετασχηματιζόμενοι, δηλῶν ὅτι σχ. μ. αὐτοῖς
 ἐστὶ, καὶ ἔξωθεν ἡ δ. τ. π. ἐπικείται, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι D. ^m δεῖ] δὴ D.F.
ⁿ οὐδὲν] τί D. ^o καὶ] εἰ καὶ A.F. et ex corr. E. οἱ καὶ B. ^p ἐπεσθαι]
 ἐπομένους τὰ αὐτὰ ποιεῖν D. ^q δὲ om. D. Statim εἰς ἄγγελον φ. D.E.
^r εἰσὶ γὰρ—ἠπάτησε] φωτός δὲ εἶπε, διότι εἰσὶ καὶ ἄ. σ. οἱ τοῦ δ. σκοτεινοὶ τε
 καὶ ἄγριοι οὕτω πολλοὺς καὶ ὁ δ. ἠπάτησε D. ^s καὶ om. A.B.F. ^t οὗτοι]
 οὕτως A.B.F. [οὗτοι] Sav. οἱ ante σκοτεινοὶ om. A.F. ^v ἀποστόλων a pr.
 manu E. ^w οὐκ αὐτὴν] οὐ κατὰ F. ^x διάκονοι B.E. ^y ἐσμεν]+φησιν
 D. Mox ὑμῖν om. B. ^z δικαιοσύνης D. et a pr. man. E. ἔχον in marg. E.
^a ἡ γὰρ τ. φ.] τοῦτα καὶ αὐτοὶ οὐκ ἄντες, ἀλλὰ σχηματιζόμενοι, ἡ οὖν τοῦτο
 λέγει D. ^b πῶς οὖν—εἶπε] εἰτα ἵνα μηδεὶς λέγῃ, πῶς αὐτοὺς ἐπιγνωσόμεθα;
 ἐπάγει, ὅν τὸ τέλος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χ. ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν
 ἐπιγνώσεσθε αὐτοὺς D. ^c εἰς τὰ ἐγκ. ἐμβαίνειν inverso ord. A.F. ^d λέ-
 γοντος D.

λέγω." Καὶ ὁ γὰρ ἤδη πολλῇ προδιορθώσει ἐχρήσατο· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀρκοῦμαι τοῖς εἰρημένους, ἀλλὰ καὶ πάλιν λέγω, "μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι." ¹Τοῦτο γὰρ ἐκείνων ἦν ἔργον, τὸ αἰτίας μὴ οὔσης καυχᾶσθαι. Σὺ δέ μοι ἔσκόπει, ὅσάκις μέλ- 607
λων ἐμβαίνειν εἰς τοὺς οἰκείους ἐπαίνους, ἀνακρούεται. Τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα ἀφροσύνης ἐστὶ, φησὶ, τὸ καυχᾶσθαι· ἐγὼ δὲ οὐχ ὡς ἀνοηταίνων αὐτὸ ποιῶ, ἀλλὰ ἀναγκάζομενος. Εἰ δὲ οὐ πείθεσθε, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκην οὖσαν ὀρῶντες, καταγνώσεσθε, οὐδὲ οὕτω παραιτήσομαι. Εἶδες πῶς ἔδειξε πολλὴν οὖσαν τὴν ἀνάγκην τοῦ λέγειν; Ὁ γὰρ μὴδὲ ταύτην ὑποστελλόμενος τὴν ὑποψίαν, ἐνόησον ὅσην βίαν ^hὑπέμενε εἰς τὸ λέγειν, καὶ πῶς ὥδινε καὶ ἐβιάζετο εἰπεῖν. Ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω μετρίως τῷ πρᾶγματι κέχρηται. ⁱΟὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα καυχῶμαι. ^kΚαὶ B μικρὸν μέλλων καυχᾶσθαι, πάλιν καὶ ἑτέραν κέχρηται παραιτήσῃ, λέγων, ⁵ "Ὁ λαλῶ, οὐ κατὰ κύριον λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως." ^lὉρᾷς πῶς τὸ καυχᾶσθαι οὐκ ἐστὶ κατὰ κύριον; ⁶ "Ὅταν ^m γὰρ πάντα ποιήσῃτε, φησὶ, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δούλοι ἐσμεν." Ἀλλ' αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ οὐκ ἐστὶ κατὰ κύριον· ἀπὸ δὲ τῆς διανοίας τοῦτο γίνεται. Διὰ τοῦτο εἶπεν, "Ὁ λαλῶ" οὐ τὴν αἰτίαν διαβάλλων, ἀλλὰ τὰ ῥήματα. Ἐπεὶ ὁ σκοπὸς οὕτω θαυμαστὸς, ὡς καὶ τὰ ῥήματα σεμνύνειν. Ὡς περ γὰρ ὁ φωνεὺς τῶν σφόδρα κεκωλυμένων ὦν, ἀπὸ διανοίας πολλὰκις ἠνδοκί- C
μησε, καὶ τὸ περιτέμενεσθαι οὐκ ὦν κατὰ κύριον, ἀπὸ τῆς διανοίας τοῦτο γέγονεν· οὕτω καὶ τὸ καυχᾶσθαι. Καὶ τί δήποτε οὐ κέχρηται ὁ ἀκριβολογία τοσαύτῃ; Ὅτι πρὸς ἕτερον ἐπείγεται, καὶ ἐκ περιουσίας καὶ τοῖς ἐπιλαμβάνεσθαι βουλομένοις χαρίζεται, μόνον ἵνα εἴπῃ τὰ ὠφελούντα· καὶ γὰρ ἱκανὰ ἦν πᾶσαν ἀνελεῖν τὴν ὑποψίαν λεχθέντα. "Ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ." Πρώτεράν φησιν, "ἡ ὧς ἐφελον ἀνείχεσθαι μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ"· ἡνὶ δὲ, "ὡς ἐν ἀφροσύνῃ." Ὅσα γὰρ ^rπρόεισι, τοσοῦτ' μᾶλλον ἐκκαθαίρει τὸν λόγον. Εἵτα, ἵνα μὴ νομίσῃς πανταχοῦ ἀνοηταίνειν αὐτὸν, προσέθηκεν, "Ἐν

5 v. 17.

6 Luc. xvii. 10.

^e γὰρ] τοι D. Mox φησὶ post ἀρκοῦμαι add. D. post εἰρημένους E. ^f τοῦτο γὰρ ἐκείνων] εἰ δὲ μή γε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθαι με, ἵνα κάγω μικρὸν τι καυχῶμαι· ὡς εἰ ἔλεγε, τοῦτο ἐκείνων D. ^g ἔσκόπει] + πῶς D. + ὅτι Edd. Statim edebatur ὅσάκις ἐμβαίνειν μέλλει εἰς τ. ο. ε. ^h προανακρούεται, invitis libris. ⁱ ὑπέμενε A.B.F. ὑπέμεινε vulgo. ^j οὐ γὰρ — καυχᾶσθαι] οὐ γὰρ εἶπεν ἡπλῶς, καυχῶμαι, ἀλλ' ἵνα μικρὸν τι· μέλλων δὲ καυχᾶσθαι D. ^k καὶ] ἀλλὰ καὶ F. ^l ὅρα B.D. ^m γὰρ] μὲν γὰρ A. ⁿ ἠνδοκ. A.B.E. ^o ἀπολογία mendose A. ^p τὴν αἰν. B. ^q ὧς ἐφελον B.D. Statim ἀνείχεσθαι B. ἀνείχεσθαι A.D. Veron. Edebatur ὧς ἐφελον ἠνείχεσθαι. ^r προείσι F. et ex corr. E. ἂν προέσι D. πρόσεισι a pr. man. E.

D^s ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.” ¹ Κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, φησὶν ὡς περ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν, “Ἵνα μὴ καταισχυ- (678)
θώμεν,” καὶ προσετίθει, “ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχή-
σεως.” Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν εἰπὼν, “Ἡ δὲ βουλευόμεαι, κατὰ
σάρκα βουλευόμεαι, ἵνα ἢ παρ’ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὐ οὐ;”
καὶ δείξας, ὅτι οὐ δύναται πανταχοῦ ἄπερ ἐπαγγέλλεται καὶ
πληροῦν, ἐπειδὴ οὐ κατὰ σάρκα βουλεύεται, ἵνα μὴ τὴν ὑπόνοιαν
ταύτην καὶ ἐπὶ τοῦ δόγματος ἐλκύσωσί τινες, φησί· “Πιστὸς δὲ
ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ.”

E Καὶ ὅρα πῶσα ἐμπροσθεν εἰπὼν, πάλιν καὶ ἑτέρας τίθησιν
ἀπολογίας, ^w προστιθεὶς οὕτω, καὶ λέγων, ⁷ “Ἐπεὶ πολλοὶ
καυχῶνται κατὰ σάρκα, καγὼ καυχῆσομαι.” Τί ἐστι, “κατὰ
σάρκα;” Ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἀπὸ εὐγενείας, ἀπὸ πλούτου, ἀπὸ
σοφίας, ἀπὸ τοῦ περιτομῆν ἔχειν καὶ προγόνους Ἑβραίους,
ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν δόξης. Καὶ θεὰ σύνεσιν. Ἐκεῖνα τίθη-
σιν ἄπερ ^x οὐδὲνα δείκνυσιν, καὶ ^y τότε καὶ ἀφροσύνην. Εἰ γὰρ
τὸ ἐπὶ τοῖς ὄντως ἀγαθοῖς καυχᾶσθαι ἀφροσύνη, πολλῶ μάλ-
608 λον ἐπὶ τοῖς μηδὲν οὔσι. ^z Καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ, “οὐ κατὰ
κύριον,” ^a καλεῖ. Οὐ γὰρ ὄφελος Ἑβραίων εἶναι, καὶ ὅσα
τοιαῦτα. Μὴ τοίνυν ^b νομίσητε, ὅτι ὡς ἀρετὴν αὐτὰ τίθημι·
ἀλλ’ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι καυχῶνται, ἀναγκάζομαι καγὼ ἐντεῦθεν τὴν
σύγκρισιν ποιήσασθαι. “Ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ ποιεῖ λέγων, ⁸ “Εἴ
τις δοκεῖ πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον.” καὶ ἐκεῖ, διὰ τοῦς
πεποιθότας ἐπὶ τούτῳ. ^d “Ὡς περ ἂν εἴ τις γένους εἷος λαμ-
προῦ, καὶ φιλόσοφον ἐλόμενος βίον, ἴδοι μέγα φρονοῦντας
ἑτέρους ἐπὶ εὐγενείᾳ, ^e καὶ βουλόμενος καθελεῖν αὐτῶν τὸ φύση-
B μα, ^g ἀναγκασθεὶ τὴν οἰκείαν περιφάνειαν εἰπεῖν, οὐχὶ καλλω-
πιζόμενος, ἀλλὰ ἐκείνους ταπεινῶν. ^h Τοῦτο δὴ καὶ ὁ Παῦλος
ποιεῖ. Εἶτα ἀποστὰς ⁱ ἐκείνων, ἐπὶ Κορινθίους ὁλόκληρον τὴν
αἰτίαν κενοὶ λέγων. ⁹ “Ἡδέως ^k γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων.”
“Ὡστε ὑμεῖς αἴτιοι τούτων, καὶ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνοι. Εἰ γὰρ ^l μὴ
ὑμεῖς αὐτῶν ἠνέχεσθε, καὶ παρεβλάπτεσθε τό γε ἐκείνων μέρος,

7 v. 18.

8 Philipp. iii. 4.

9 v. 19.

^s ταύτῃ] αὐτῇ A. ^t κατὰ] τοῦτέστι κατὰ (et om. φησὶν) D. Mox καὶ
προσσετίθει—καυχήσεως om. D. ^u ἵνα] ἐπήγαγεν ἵνα D. ^w προστιθεὶς A.
Veron. ^x οὐδὲνα] οὐδὲν ὄντα E. Vid. Annot. ^y τότε] ἐπάγει D.
^z καὶ om. D. ^a καλεῖ] καλεῖν D. Statim οὐδὲν γὰρ ἄφ. Ἑβραίων εἶναι id.
^b νομίσητε] + φησὶν E. ^c ταῦτα A.F. ^d ὡς περ ἂν εἴ] καὶ θεὰ μοι τὴν
σύνεσιν ὡς περ γὰρ εἰ D. ^e ὦν om. A.F. ante γένους transp. B. post λαμ-
προῦ Edd. ^f καὶ om. D. ^g ἀναγκασθεὶ A.B. ἀναγκάζεται D. ἀναγκασθῇ
Edd. ^h ταῦτα] οὕτω D. δὴ om. A.B.D. Mox ἐποίει E. ⁱ ἐκείνων A.B.D.F.
Vet. ^k γὰρ est in omnibus nostris: non in Edd. ^l μὴ] καὶ D. μὴ καὶ B.

οὐδὲν ἐφθεγξάμεν· ἀλλὰ τῆς ὑμετέρας ^m κηδόμενος σωτηρίας, καὶ συγκαταβαίνων. Καὶ ὅρα πῶς καὶ τὴν ἐπιτιμήσιν μετ' ἐγκωμίου τίθησιν. Εἰπὼν γάρ, “Ἡδέως ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων,” ἐπήγαγε, “Φρόνιμοι ὄντες.” Ἀφροσύνης γὰρ τὸ καυ- C
χῆσθαι, ⁿ καὶ ἐπὶ τοιούτοις. Καίτοι ἐχρὴν ἐπιτιμῆσαι, καὶ εἰπεῖν, μὴ ἀνέχεσθε τῶν ἀνοήτων· ἀλλὰ μετὰ πλείονος αὐτὸ ποιεῖ περιουσίας. ^o Ἐκείνως μὲν γὰρ ἔδοξεν αὐτῷ ὡς ῥάπεστερη- μένος αὐτῶν ἐπιτιμᾶν· νυνὶ δὲ δείξας ἑαυτὸν καὶ ἐν τούτοις κρατοῦντα, καὶ οὐδὲν εἶναι ταῦτα νομίζοντα, μειζόνως αὐτοὺς διορθοῦται. Τέως δὲ πρὶν ἢ εἰς τὰ ἐγκώμια ^q ἐμβάλεῖν καὶ τὴν σύγκρισιν, καὶ τὴν πολλὴν Κορινθίων δουλοπρέπειαν ^r ὀνειδίζει αὐτοῖς, ὅτι μεθ' ὑπερβολῆς ^s αὐτοῖς καθυπεκλίνοντο. Καὶ σκόπει πῶς κωμῳδεῖ. ¹⁰ “Ἀνέχεσθε γὰρ, ^t φησὶν, εἴ τις ὑμᾶς D κατεσθίει.” Πῶς οὖν ἔλεγε, “Ἰνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὐρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς;” Ὅρᾳς ὅτι δείκνυσιν αὐτοὺς λαμβάνοντας, καὶ οὐχ ἀπλῶς λαμβάνοντας, ἀλλὰ ^v καὶ μεθ' ὑπερβολῆς; τὸ γὰρ κατεσθίειν τοῦτο δηλοῖ. “Εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ.” Καὶ τὰ χρήματα ὑμῶν, φησὶ, καὶ τὰ σώματα, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐξε- δώκατε. Τοῦτο γὰρ μείζον τοῦ λαβεῖν, τὸ μὴ μόνον τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ ὑμῶν αὐτῶν κυρίους εἶναι. Ὁ καὶ ἔμπρο- σθεν ^w δηλοῖ λέγων, ¹¹ “Εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, E οὐ πολλῷ μάλλον ἡμεῖς;” Εἶτα τὸ χαλεπώτερον προστίθησι λέγων, “Εἴ τις ἐπαίρεται.” Οὐδὲ ^x γὰρ σύμμετρος ὑμῶν ἡ δουλεία, οὐδὲ ἡμεροὶ οἱ δεσπότες, ἀλλὰ φορτικοὶ καὶ ἐπαχθεῖς. “Εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει.” Εἶδες πάλιν ἐπίτασιν τυραννίδος; Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐχ ὅτι εἰς ὄψιν ἐτύπτοντο, ἀλλ' ὅτι διέπτυνον αὐτοὺς καὶ ἠτίμαζον· διὸ προσέθηκε, ¹² “Κατὰ ἀτιμίαν λέγω.” ^y Τῶν γὰρ εἰς ὄψιν τυπτομένων οὐκ ἔλαττον πάσχετε. Τί τοίνυν τούτου γένοιτ' αὐτῶν ^z ἰσχυ- ρότερον; ποία δὲ ταύτης τῆς δεσποτείας πικροτέρα, ὅταν καὶ (576) τὰ χρήματα ὑμῶν καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν τιμὴν ἀφελόμενοι, δοῶ μὴδὲ οὕτως ^a ὥσιν ἡμεροὶ, μὴδὲ ἐν τάξει δούλων ἐῷσιν ὑμᾶς μένειν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἀργυρωνήτου ὑβριστικώτερον ^b ὥσιν ὑμῖν κεχρημένοι; “Ὡς ὅτι ἡμεῖς ἡσθενήσαμεν.” Ἀσαφὲς τὸ

10 v. 20.

11 1 Cor. ix. 12.

12 v. 31.

^m κηδόμενος et συγκαταβαίνων A.B.D.F. Vet. Sav. marg. κηδομαι et συγκατα- βαίνω Edd. ⁿ καὶ om. E. maxime Vet. ^o ἐκείνος A.D.F. ἐκείνος μ. γ.] καὶ ἐκείνους μὲν εἰπὼν E. ^p ἀποστερημένοις A. ἀπεστερημένοις F. ^q ἐμ- βαλεῖν B. ἐμβάλλει A. ἐμβάλλει E. ἐμβῆ D. ἐμβάλλειν E. Hoc edebatur. ^r ὀνειδίζων A.F. ^s αὐτοῖς om. D. ^t φησὶν] εἴ τις λαμβάνει D. ^v καὶ om. B.D. ^w ἐδόλου D.E. Mox εἴ γ' ἄλλοι D. εἴ om. A. ^x γὰρ om. D. ^y τῶν γὰρ] δηλῶν ὅτι τῶν D. ^z ἰσχυρ-] ὁμότερον D. ^a εἰσὼν A. ^b ὥσιν ὁ. κεχ.] ὑμῖν χρώνται D.

εἰρημένον. Ἐπειδὴ γὰρ φορτικὸν ἦν, διὰ τοῦτο οὕτως αὐτὸ
τέθεικεν, ἵνα κλέψῃ τὴν ἐπάχθειαν τῇ ἀσφαλείᾳ. Ὁ γὰρ
βούλεται εἰπεῖν, τοῦτό ἐστι μὴ γὰρ οὐ δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς
ταῦτα ποιεῖν; Ἀλλ' οὐ ποιοῦμεν. Τίνος οὖν ἔνεκεν αὐτῶν
ἀνέχεσθε, ὥς ἡμῶν μὴ δυναμένων ταῦτα ποιεῖν; Ἐγκλημα μὲν
οὖν καὶ τὸ μωραίνοντων ἀνέχεσθαι τὸ δὲ καὶ οὕτω καταφρο-
B ρούντων ὑμῶν, ἀρπαζόντων, ἐπαιρομένων, τυπτόντων, οὐδ' ἂν
ἀπολογία ἔχοι, οὐδ' ἂν λόγον τινά. Καινὸν γὰρ τοῦτο τὸ
τῆς ἀπάτης εἶδος. Οἱ μὲν γὰρ ἀπατῶντες καὶ παρέχουσι, καὶ
κολακεύουσιν· οὗτοι δὲ καὶ ἀπατῶσι, καὶ λαμβάνουσι, καὶ ὑβρί-
ζουσιν. Ὅθεν οὐδὲ σκιὰν ἂν σχολήτε συγγνώμης, ὅτι τοὺς
μὲν ταπεινούντας ἑαυτοὺς δι' ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε, δια-
πτύετε· τοὺς δὲ ὑψούντας ἑαυτοὺς, ἵνα ὑμεῖς ταπεινωθῆτε,
θανμάζετε. Μὴ γὰρ καὶ ἡμεῖς οὐκ ἡδυνάμεθα ταῦτα ποιεῖν;
C Ἀλλ' οὐ βουλόμεθα, τὸ συμφέρον ἡ ὑμῶν σκοποῦντες. Ἐκεῖ-
νοι μὲν γὰρ τὰ ὑμέτερα καθαιροῦντες, ἡ τὰ αὐτῶν ζητοῦσιν·
ἡμεῖς δὲ τὰ ὑμέτερα καθαιροῦντες, τὰ ὑμῶν ζητοῦμεν. Ὁρᾷς
πανταχοῦ, ἐξ ὧν παρρησιάζεται πρὸς αὐτοὺς, ἐκ τούτων αὐτοὺς
καὶ φοβεῖ; Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτοὺς τιμᾶτε, φησὶν, ἐπειδὴ
τύπτουσιν, ὑβρίζουσι, δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς ταῦτα ποιεῖν, ὡς
δοῦσθαι, τύπτειν, ἐπαίρεσθαι καθ' ὑμῶν.

Εἶδες πῶς ὅλην ἐπ' αὐτοὺς ἄγει τὴν αἰτίαν καὶ τῆς ἐκείνων
ἀπονοίας, καὶ τῆς δοκούσης εἶναι ἀφροσύνης ἑαυτοῦ; Οὐ γὰρ
ἵνα ἑμαυτὸν δείξω λαμπρότερον, ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς ἀπαλλάξω ταύ-
της τῆς πικρᾶς δουλείας, ἀναγκάζομαι μικρὸν τι καυχᾶσθαι.
D Δεῖ δὲ οὐχ ἀπλῶς τὰ λεγόμενα ἐξετάζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν
αἰτίαν προστιθέναι. Ἐπεὶ καὶ Σαμουὴλ ἐγκώμιον ὑπὲρ ὅταν
τοῦ συνέθηκε μέγα, ὅτε τὸν Σαοὺλ ἔχριε, λέγων·¹³ Ὅνον τινὸς
ὑμῶν εἴληφα, ἢ μόσχον, ἢ ὑπόδημα; ἢ ἐξέπιασά τινα ὑμῶν;
Ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς ἐγκαλεῖ. Τὸ δὲ αἴτιον, οὐ καλλωπίζων
ἑαυτὸν ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπειδὴ βασιλέα καθιστᾶν ἐμελλεν, ἐν
ἀπολογίᾳ τάξει βούλεται παιδεῦσαι ἐκείνον πρᾶον καὶ ἡμερον
εἶναι. Καὶ σκόπει σύνεσιν προφήτου, μᾶλλον δὲ θεοῦ φιαν-
θρωπίας. Ὅτι μὲν γὰρ ἀποστρέψαι αὐτοὺς ἡ βούλετο,
πολλὰ φορτικὰ συναγαγὼν, ἔλεγε περὶ τοῦ μέλλοντος βασι-

13 1 Reg. xii, 3.

^a ἀπέχθειαν A. ^a οὖν om. A.E.F. Veron. Vet. ^e τὸ τῆς om. B.D.E.
ἢ ὅτι] πῶς; ὅτι D. ^g καὶ om. D. ^h ὑμῶν E. ⁱ Vid. Annot. ^k ὁρᾷς]
ὅρα D. ὁρᾷς πῶς E. ^j γὰρ om. D. ^m δουλοῦν E. ⁿ καὶ om.
A.E.F. Veron. ^o αὐτοῦ F. ^p ἐξέπιασα B. ἐξεβιάσατο A. ^q κα-
θιστᾶναι E. ^r ὅτι] ὅτε ex corr. B. ^s ἐβούλετο A.D. Statim add.
τοῦ πράγματος, διὰ τοῦτο D.

λείναι οἶον, ὅτι ἡμιλοθρίδας τὰς γυναῖκας αὐτῶν ποιήσει, ποιμένας τοὺς ἄνδρας, ἡμιόνων ἐπιστάτας· καὶ γὰρ μετὰ ἀκριβείας ἐπέχει τὴν τῆς βασιλείας θεραπείαν. ^v Ἐπειδὴ δὲ εἶδεν οὐδενὶ τούτων κωλυμένους, ἀλλὰ ἄνιάτα νοσοῦντας, καὶ οὕτως αὐτῶν φέρεται, ^x καὶ ρυθμίζει τὸν βασιλέα πρᾶον εἶναι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ αὐτὸν παράγει μάρτυρα. Οὐ γὰρ δὴ ἐδικάζετο τις πρὸς αὐτὸν τότε, οὐδὲ ἐνεκάλει, ἵνα ἀπολογήσῃται· ἀλλ' ἵνα ἐκείνον ποιήσῃ βελτίονα, ταῦτα ἔλεγε. Διὸ καὶ ἐπήγαγε καθαιρῶν αὐτοῦ τὸ φύσημα, ¹⁴ «Ἐάν ἀκούσητε ὑμεῖς καὶ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν, τὰ καὶ τὰ ^z ἔσται ὑμῖν ἀγαθὰ· ἐάν δὲ μὴ ⁶¹⁰ ἀκούσητε, τὰ ἐναντία ἅπαντα.» Καὶ ^a Ἀμὼς δὲ ^b ἔλεγεν, ¹⁵ «Οὐκ ἤμην προφήτης, οὐδὲ υἱὸς προφήτου, ἀλλ' ἦ αἰπόλος ἤμην σκυῖα κνίζων. Καὶ ἀνέλαβέ με ὁ θεός.» ^c Οὐχὶ ἐπαίρων δὲ ἑαυτὸν ἔλεγεν, ἀλλὰ ἐπιστομίζων τοὺς ὑποπτεύοντας ^d αὐτὸν οὐχ ὡς προφήτην, καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι οὐκ ἠπάτῃ, οὐδὲ οἰκοθεν λέγει ταῦτα ἃ λέγει. Καὶ ἕτερος δὲ πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο ^e ἐμφαίνων ἔλεγεν· ¹⁶ «Ἀλλὰ ἡμεῖς ἐνεπλήσθην ἰσχύος κυρίου ἐν πνεύματι καὶ δυναστείᾳ.» Καὶ ὁ Δαυὶδ δὲ, ^f ὅτε τὰ κατὰ τὴν ἄρκτον καὶ τὸν λέοντα διηγείτο, οὐχὶ ^B καλλωπιζόμενος, ἀλλ' ^h οἰκονομῶν τι μέγα καὶ θαυμαστόν, ἔλεγεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἡπιστεῖτο ὅτι ⁱ περιέσται τοῦ βαρβάρου γυμνός, ὁ μὴδὲ ὄπλα ἐνεγκεῖν δυνάμενος, ἠναγκάσθη παρασχεῖν ἀποδείξεις τῆς οἰκείας ^j ἀνδραγαθίας. Καὶ τὸ κράσπεδον ὅτε ἠφείλε ^m τῷ Σαουλ, οὐκ ἐπιδεικνύμενος ἔλεγεν ἅπερ ἔλεγεν, ἀλλὰ πονηρὰν διακρουόμενος ὑποψίαν, ἦν ⁿ κατεσκεδάσαν αὐτοῦ λέγοντες, ὅτι ἀνελεῖν αὐτὸν ἤθελε. Δεῖ τοίνυν πανταχοῦ τὴν αἰτίαν ζητεῖν. Ὁ γὰρ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀκούοντων ὁρῶν, κἂν ἐγκωμιάζῃ ἑαυτὸν, οὐ μόνον οὐκ ἐγκαλεῖσθαι ἄξιός, ^C ἀλλὰ καὶ στεφανοῦσθαι· κἂν ^o σιγᾷ, τότε ^p ἐγκαλεῖσθαι. Ἐπεὶ ⁽⁶⁷⁷⁾ καὶ ὁ Δαυὶδ τότε ^q ἐσίγησεν ἐπὶ τοῦ Γολιάθ, οὐκ ἂν εἴασαν αὐτὸν ἐξελθεῖν ^r ἐπὶ τὴν παράταξιν, οὐδὲ τὸ λαμπρὸν ἐκείνο

¹⁴ Ibid. v. 14, 15.

¹⁵ Amos vii. 14, 15.

¹⁶ Mich. iii. 8.

ⁱ ἡμιλοθρίδας A.B. Veron.

^v Ἐπειδὴ δὲ Sic E.F. ἐπεὶ δὲ B. ἐπειδὴ (sine

δὲ) Edd.

^w μὴδὲ B.

^x καὶ] διὰ τοῦτο καὶ D.

^y αὐτὸν E.

^z ἔσται D.E. erunt Vet. ἔστιν Edd.

^a Ἀμὼς A.D. ὁ Ἀμὼς E. Edebatur

Ἀμὼς.

^b ἔλεγεν] λέγων D.

^c οὐχὶ A.B.D.E. οὐκ vulgo. Statim δὲ

om. A.B.D.

^d αὐτὸν] + καὶ βλέποντας D.

^e ἐμφαίνων om. F.

pro mén ex uno Cod. E. receptum.

Neutrum habent D.F.

^f ὅτε E.

stan vulgo.

^h οἰκονομῶν Edd. et Codd.

Vid. Annot.

ⁱ περιέσται E.

^j ἀνδραγαθίας A.B.D.F. Legebatur ἀνδρείας.

^m τῷ E.F. Veron. τὸ A. τοῦ

B.D. receptum a Sav. Ben.

ⁿ κατεσκεδάσαν A.

^o σιγῇ A. Veron.

^p ἐγκαλεῖσθαι] + ἀνάγκη Veron.

+ ἄξιός B.D. Hoc receperunt Sav. Ben.

^q εἰ om. F. supra scriptum in A.

^r εἴασαν Edd. et Floril. p. 105. (Tom. xii.

p. 478 B.) εἴασαν (Saulus?) Codd.

^s ἐπὶ] εἰς A.B.D.

¹σθῆσαι τρώπαιον. Διὰ δὲ τοῦτο λέγει ἀναγκασθεῖς, καὶ οὐχὶ τοῖς ἀδελφοῖς· καίτοιγε καὶ παρ' αὐτοῖς ἡπιστήθη, ²ὥς καὶ παρὰ τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ὁ φθόνος ἐνέφραπτεν αὐτῶν τὰς ἀκοάς. Διόπερ ἐκείνους ἀφείς, τῷ μηδέπω βασκαίνοντι διαλέγεται.

D ³Δεινὸν γὰρ ἡ βασκανία, δεινὸν, καὶ τῆς οἰκείας ⁴ἀναπείθει καταφρονεῖν σωτηρίας. Οὕτω ⁵καὶ Κάιν ἐαυτὸν ἀπάλεσε, ⁶καὶ πρὸ τούτου πάλιν ὁ τὸν τούτου πατέρα ἀνελὼν διάβολος. Οὕτως ὁ Σαοὺλ δαίμονα πονηρὸν ἐκάλεσε κατὰ τῆς ἐαυτοῦ ψυχῆς· καὶ καλέσας, τῷ ἱατρῷ πάλιν ⁷ἐβάσκαυε. Τοιούτων γὰρ ὁ φθόνος· ᾗδει ὅτι ἐσώθη, καὶ ἀπολέσθαι μᾶλλον ἐζήλεον, ⁸ἢ τὸν σώσαντα εὐδοκιμοῦντα ἰδεῖν. Τί τοῦτον χαλεπώτερον γένοιτ' ἂν τοῦ πάθους; Οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι ⁹διαβόλου γέννημα τοῦτο εἰπών. Καὶ ¹⁰ἐν μὲν ἐκείνῳ κενοδοξίας καρπὸς, μᾶλλον δὲ καὶ ¹¹ρίζα· ἀμφοτέρα γὰρ ταυτὶ τὰ κακὰ ἐαυτὰ συγκατασκευάζειν εἴωθεν. Οὕτω δὲ καὶ τότε ¹²ἐβάσκαυεν ὁ Σαοὺλ, ἐπειδὴ ¹³εἶπον, ¹⁴17 "Ἐπάταξε Δαυὶδ ἐν μυριάσιν," οὐ τί γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον; Τί γὰρ, εἰπέ μοι, φθονεῖς; ὅτι ἐπήνεσεν ὁ δεῖνα; Καὶ μέντοι χαίρειν ἔδει· ἄλλως δὲ οὐδὲ οἶδας, εἰ ἀληθὴς ὁ ¹⁵ἐπαίνος. ¹⁶Καὶ διὰ τοῦτο πενθεῖς, ὅτι οὐκ ὦν θαυμαστός ἐπήνεθῃ; Καὶ μὴν ἐλεεῖν χρή. Καὶ γὰρ εἰ μὲν ἀγαθὸς ἦ, ¹⁷οὐ δεῖ φθονεῖν ἐπαινουμένου, ἀλλ' ἐπαινεῖν μετὰ τῶν εὐφημούντων· εἰ δὲ μὴ τοιούτος, τί δάκνη; ¹⁸ὅτι κατὰ ¹⁹611 σαυτοῦ τὸ ξίφος ὤθεῖς; ²⁰Ὅτι θαυμαστός τοῖς ἀνθρώποις; Ἀλλὰ ἀνθρώποις τοῖς σήμερον οὖσι, καὶ αὐριον οὐκ οὔδιν. Ἀλλ' ὅτι δόξης ἀπολαύει; Ποίας, εἰπέ μοι; περὶ ἧς ὁ προφήτης φησὶν, ὅτι ἄνθος ἐστὶ χόρτον; Διὰ ²¹αὐτοῦ οὖν βασκαίνεις, ὅτι οὐκ ἀχθοφορεῖς, οὐδὲ χόρτον περιφέρεις φορτία τοιαῦτα; Εἰ δὲ αὐτὸς σοι ²²ζηλωτὸς εἶναι δοκεῖ διὰ τοῦτο, τί

17 i Reg. xviii, 7.

¹ἐσθῆσαι B. editum a Sav. Ben. ²ὥς om. Veron. καίτοιγε—φθόνος] ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ· ἡ γὰρ ἀν παρ' αὐτοῖς ἡπιστήθη· ὁ γὰρ φθόνος D. Ita ediderunt Sav. Ben. ³HEIKON. Περὶ φθόνου. Veron. ⁴ἀναπείθει C.D. ⁵καὶ om. A.C. ⁶καὶ πρὸ τούτου—διάβολος] οὕτω πρὸ τούτου πάλιν τὸν αὐτοῦ πατέρα τοῦ παραδείσου ἐξέβαλεν ὁ διάβολος C.D. ⁷καὶ C. καὶ ὁ D. ⁸ἐβάσκαυε C. ⁹ἐζήλεον B. ¹⁰ἐν μὲν ἐκείνῳ A. ¹¹ἐν μὲν ἐκείνῳ Sic Edd. et Interpp. ἐν μὲν ἐκείνῳ A.B.E. Sav. marg. καὶ ἐν μ. ἐ. κ. καρπὸς] μᾶλλον δὲ καὶ διάβολον οὐδὲν ἄλλο ἐποίησεν ἢ κενοδοξία· κενοδοξίας ἐκεῖνο καρπὸς C. Ita etiam D. sed om. κενοδοξία. ¹²ρίζα] + τοῦτο δὲ διάβολου D. ¹³εἴωθεν] + ὥσπερ οὖν τῷ Ἀδὰμ ἐφθόνησεν ὁ διάβολος, ἐπειδὴ εἶδεν ὑπὸ θεοῦ πλασθέντα αὐτόν· καὶ τῷ Ἀβελ ὁ Κάιν, διότι πλέον αὐτοῦ ἔγνω τοῦτον τιμώμενον C.D. ¹⁴ἐβάσκαυεν] ἐβάσκαυε τῷ Δαυίδ C. ¹⁵εἶπον] + αἱ χορεύουσαι C.D. Stabim ἐπάταξε Σαοὺλ ἐν χιλιάσιν καὶ Δ. ἐν μ. E. ἐπάταξε Δ. ἐν μ. καὶ Σ. ἐν χ. C. ¹⁶ἐπαίνος] + εἰ A.B. + εἴη F. + ἡ E. Hoc edebatur. ¹⁷καὶ om. C.D. ¹⁸μὲν] μὴ A.B.F. Veron. Vet. Correxerunt Sav. ¹⁹οὐ δεῖ φθονεῖν] Sic C.D. E.F. Mox ἐπαινεῖν ἰdem cum A. Edebatur οὐδεὶς φθονεῖ et ἐπαινεῖ. ²⁰τί] μᾶλλον δὲ τί C. ²¹ὅτι] ἀλλὰ A.F. ²²αὐτοῦ] τί D. ²³ζηλωτὸς A. Veron.

μή καὶ ὀδυνώσιμοι καθ' ἑκάστην ἀχθοφοροῦντες ἡμέραν, καὶ ἐν
τῇ πόλει εἰσιόντες; Οὐδὲν γὰρ τοῦτου ἄμεινον τοῦτο τὸ
φορτίον, ἀλλὰ καὶ χεῖρον. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὸ σῶμα πιέζει
μόνον τοῦτο δὲ καὶ τὴν ψυχὴν πολλάκις παρέβλαψε, καὶ
μείζονα παρέσχε τὴν ἀγωνίαν τῆς ἡδονῆς. Καὶ γὰρ ὁ λέγων B
εὐδοκίμῃ, μείζονα ἔχει τὸν φόβον τῆς εὐφημίας· μᾶλλον δὲ
τὴν μὲν βραχείαν, ὡς τὸν δὲ διηκεν. Ἀλλὰ παρὰ ἄρχουσιν
εὐδοκίμει; Κακεὶ πάλιν ὁ κίνδυνος καὶ φθόνος. Ὁ γὰρ σὺ
πάσχεις πρὸς αὐτὸν, τοῦτο καὶ ἕτεροι πλείους. Ἀλλ' ἐπι-
νέεται συνεχῶς; Τοῦτο δουλείαν ποιεῖ πικράν. Οὐ γὰρ πολ-
μήσει τι πράξει ἀδελῶς τῶν κατὰ γνώμην, ἵνα μὴ προσκρούσῃ
τοῖς δοξάζουσιν αὐτόν· δεσμὰ γὰρ αὐτῷ χαλεπὰ ἢ περιφάνεια.
Ὡστε ὅσῳ ἂν πλείοσι γνώριμος ᾖ, τοσοῦτῳ πλείους ἔχει
δεσπότης, καὶ ἐπιτείνεται τὰ τῆς δουλείας αὐτῷ, τῶν κυρίων
αὐτοῦ πανταχοῦ φαινομένων. Καὶ ὁ μὲν οἰκέτης, ὅταν ἀπαλ- C
λαγῇ τῆς ὄψεως τοῦ δεσπότητος, καὶ ἀναπνέῃ καὶ μετ' ἐλευθερίας
ᾖ ἀπάσης· οὗτος δὲ πανταχοῦ δεσπότης περιτυγχάνει·
πάντων γὰρ δούλος ἐστὶ τῶν ἐν ἀγορᾷ φαινομένων. Καὶ
κατεπείγῃ τι τῶν ἀναγκαίων, οὐ πολὺ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλεῖν,
ἢ μὴ καὶ τῶν οἰκετῶν ἐπομένων καὶ τοῦ ἵππου, καὶ τῆς ἄλλης
φαντασίας συγκεκροτημένης, ἵνα μὴ οἱ δεσπότης καταγνώσι.
Καὶ φίλον ἴδῃ τινὰ τῶν γνησίων, οὐ θαρρεῖ μετὰ ἰσοτιμίας
αὐτῷ διαλεχθῆναι· δέδουκε γὰρ τοὺς δεσπότης, μὴ καθέλωσιν D
αὐτὸν ἀπὸ τῆς δόξης. Ὡστε ὅσῳ περιφανέστερός ἐστι, το-
σοῦτῳ μᾶλλον δεδουλωται. Καὶ πάθῃ τι τῶν ἀηδῶν, ἢ ὕβρις
χαλεπωτέρα, ὅσῳ καὶ πλείους ἔχει τοὺς μάρτυρας, καὶ παρ'
ἀξίαν τὸ πρᾶγμα εἶναι δοκεῖ. Οὐ μόνον δὲ ὕβρις, ἀλλὰ καὶ
συμφορὰ. Καὶ γὰρ πολλοὺς ἔχει τοὺς ἐφηδομένους· ὥσπερ
οὖν καὶ ἀγαθοῦ τινος ἀπολαύσῃ, πλείους τοὺς φθονοῦντας
καὶ βασκαίνοντας καὶ καθελεῖν ἐσπουδακότας. Τοῦτο οὖν
ἀγαθόν, εἰπέ μοι; τοῦτο δόξα; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ ἀδοξία, καὶ
δουλεία, καὶ δεσμὰ, καὶ πᾶν ὅτι ἂν εἴπῃ τις φορτικόν. Εἰ δὲ E
καὶ οὕτως ἐπέραστόν σοι ἢ παρὰ ἀνθρώπων δόξα, καὶ πάντῃ σε
θορυβεῖ παρὰ πολλῶν κροτούμενος ὁ δαίμων· ὅταν ἴδῃς ἀπο-
λαύοντα τῶν κρότων, πρὸς τὸν μέλλοντα αἰῶνα διάβηθι τῷ

^a ὀδυνώσιμοι A.B.F. ὀδυνώσιμοι (sic) οἱ E. ὀδυνώσιμοι Edd. ^b λέγων A.
^v εὐθυμίας E. ^w τὸν τὴν D. ^x κ. καὶ φθ. hoc ordine Codices. φθ.
καὶ κ. Edd. Mox πάσχεις πρὸς αὐτόν A.D.E.F. πρὸς αὐτὸν πάσχεις Edd.
^y μὴ] εἰ μὴ Edd. sed ei deest in omnibus libris. ^z τοὺς δεσπότης om. C.D.
^a ὥστε] ὅτι D. ^b ὕβρις et ἡ συμφορὰ Edd. ἢ ante ὕβρις om. B.C.F. ἢ
ante συμφορὰ om. A.B.F. καὶ ἡ om. C. ^c ὅτι ἂν εἴπῃ (εἴπῃ C.) Sic
omnes nostri. Edebatur οὖν αὐτῷ εἶποι. ^d ἢ δόξα ἢ παρὰ (παρ' E.) ἀνθρώ-
πων E.F. ἢ δ. παρὰ α. A.B.

λογισμῷ, καὶ τὴν ἐκεῖ δόξαν. Καὶ ὥσπερ θηρίον ἐπὶ οὐρανῷ διαφυγεῖν, εἰς οἰκίσκον εἰσελθὼν ἀποκλείεις τὰς θύρας· οὕτω καὶ νῦν ἐπὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν κατάφυγε, καὶ τὴν ἀπόρρητον δόξαν ἐκείνην. Οὕτω γὰρ καὶ ταύτην καταπατήσεις, καὶ ἐκείνης ἐπιλήψῃ ῥαδίως, καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας
 612 ἀπολαύσεις, καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κρῖτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ.

Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμᾷ καὶ γώ.

Β Ὅρα πάλιν αὐτὸν ἀναδυόμενον, καὶ παραιτήσῃ χρώμενον, καὶ προδιωρθῶσαι· καίτοι καὶ ἤδη πολλὰ τοιαῦτα εἴρηκεν·
 “Ὡφελον ἀνέχεσθαι μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ” καὶ πάλιν,
 “Μὴ τίς με δόξῃ ἀφρονα εἶναι· εἰ δὲ μή γε, καὶ ὡς ἀφρονα
 ἔδεξασθε” “Ὁ λαλῶ, οὐ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ”
 “Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ σάρκα, καὶ γὼ καυχῆσομαι”
 καὶ ἐνταῦθα πάλιν, “Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ
 λέγω, τολμᾷ καὶ γώ.” Τόλμαν καὶ ἀφροσύνην καλεῖ τὸ περὶ
 ἑαυτοῦ μέγα τι λέγειν, καὶ ταῦτα ἀνάγκης οὐσης, παιδεύων
 ἡμᾶς ἐκ περιουσίας τὸ τοιοῦτον φεύγειν. Εἰ γὰρ μετὰ τὸ
 πάντα ποιῆσαι, ἀχρεῖους δεῖ καλεῖν ἑαυτούς· οὐδεμιᾶς κατεπει-
 γούσης αἰτίας, τίνος ἂν εἴη συγγνώμης ἄξιος· ἢ ἐπαίρων ἑαυτὸν
 καὶ κομπάζων; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔπαθεν ἅπερ
 ἔπαθε, καὶ ἐν λιμένι ναυάγιον ὑπέμεινε, ὅτι τούτῳ προσέερχε-
 τῷ σκοπέλῳ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος μυρίαν ἀνάγκην ἑώραν,
 ὅμως ἀναδύεται, καὶ συνεχῶς ἀναμνησκει ὅτι ἀφροσύνης τὸ
 τοιοῦτόν ἐστι. Καὶ τότε λοιπὸν κατατολμᾷ, τὴν ἀπὸ τῆς
 ἀνάγκης ἀπολογία ἀποβαλλόμενος, καὶ ἡ φησιν, “Ἐβραῖοί
 21 εἰσι; καὶ γώ. Ἰσραηλῖταί εἰσι; καὶ γώ.” Ἡ οὐ γὰρ ἦν πάντας τοὺς
 Ἐβραίους Ἰσραηλίτας εἶναι· ἐπεὶ καὶ Ἀρμενῖται καὶ Μωαβῖται
 τοῦτο ἦσαν. Διὸ ἐπήγαγεν ἐκκαθαίρων τὴν εὐγένειαν, καὶ φησι,

1 Cap. XI. v. 21.

2 v. 22.

ὥσπερ] + τις C.D. Μοχ σπεύδει et ἀποκλείει ἑαυτὸν. ἢ νῦν] + σὺ C.D. Statim ἐπὶ τὴν ζ. τὴν μέλλουσαν A.F. HOM. XXV. καίτοι] + γε F. ὥφελον A.E.F. Statim ἀνέχεσθαι A. ἀνέχεσθαι B. ἡνέχεσθε E.F. ἔδεξασθε] + με D.F. κύριον] + λαλῶ F. καλεῖ λέγει A.B. λέγειν F. καλῶν E. ὁ ἐπαίρων] Sic omnes nostri et Sav. marg. Edebatur ἐπαίρων τις. ὁρῶν] ἔχων εἰπεῖν D. φησὶν] λέγων D. Μοχ Ἰσρ. εἰσι; καὶ γώ om. A.B. οὐ γὰρ ἦν] τοῦτο ἐπήγαγεν ὅτι οὐκ ἦν D. διὸ ἐπήγ.] εἰτα πάλιν ἐπάγει D.

(672) "Σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; ¹ καὶ γὰρ. ³ Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; πα-
 ραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ." Οὐκ ἠρέεσθη τῇ προτέρα παραιτή-
 σει, ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν πάλιν αὐτῇ κέχρηται. "παρὰ φρονῶν λαλῶ,
 ὑπὲρ ἐγώ." Κρείττων αὐτῶν ἐγὼ καὶ βελτίων. Καίτοι τὰς ἀπο-
 δείξεις εἶχε σαφεῖς τῆς ὑπεροχῆς· ἀλλ' ὅμως παραφροσύνην καὶ
 οὕτω τὸ πρᾶγμα καλεῖ. Καὶ μὴν εἰ ψευδαπόστολοι ἦσαν, οὐκ
 ἔδει κατὰ σύγκρισιν εἰσάγειν τὴν ὑπεροχὴν, ἀλλὰ ἀνελεῖν τὸ Ε
 εἶναι αὐτοὺς διακόνους. Ἀνεῖλε μὲν οὖν αὐτὸ εἰπὼν, "Ψευδα-
 πόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχημιτιζόμενοι εἰς ἀποστόλους
 Χριστοῦ" νῦν δὲ αὐτὸ οὐ ποιεῖ οὕτως· εἰς γὰρ ἐξέτασιν
 ἐμελλεν ὁ λόγος προβαίνειν· οὐδεὶς δὲ, ἐξετάσεως οὐσῆς,
 ἀπλῶς ἀποφαίνεται· ἀλλὰ πρῶτον κατὰ σύγκρισιν ὁθεῖς, τὴν
 διὰ τῶν πραγμάτων ἀναίρεσιν ἐπιδείκνυται τὴν καὶ πολὺν στερ-
 ρὰν οὖσαν. Ἄλλως δὲ, γνώμην αὐτῶν ἐκείνων τίθησιν, οὐκ
 αὐτοῦ ἀπόφασιν, λέγων, "Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι;" Καὶ ⁶¹³
 εἰπὼν, "ὑπὲρ ἐγώ," προάγει τὴν σύγκρισιν, καὶ δείκνυσι πῶς
 οὐκ ἀποφανόμενος, ἀλλὰ τὴν διὰ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν
 ἐπάγων, τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀποστολῆς διατηρεῖ. Καὶ ἀφεί-
 τα σημεῖα πάντα, ἀπὸ τῶν πειρασμῶν ἄρχεται, οὕτω λέγων·
 "Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως." Τοῦτο
 ἐκείνου μεῖζον, τὸ καὶ πλήττεσθαι καὶ μαστίζεσθαι. "Ἐν
 φυλακαῖς περισσοτέρως." Καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐπίτασις. "Ἐν
 θανάτοις πολλάκις." ⁴ "Καθ' ἡμέραν γὰρ, φησὶν, ἀποθνή-
 σκω." Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἔργω· πολλάκις γὰρ εἰς κινδύνους
 παρεδόθη θάνατον ἔχοντας. ⁵ "Πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ Β
 (679) μίαν ἔλαβον ὑπὸ Ἰουδαίων." Διὰ τί, "παρὰ μίαν;" Νόμος
 ἦν παλαιός, τὸν πλεον τῶν τεσσαράκοντα ⁸ λαβόντα, ἥτιμον
 εἶναι παρ' αὐτοῖς. Ἵνα οὖν μὴ ἡ τοῦ τύπτοντος ῥύμη καὶ
 ὁρμὴ πλεον ἐπενεγκοῦσα τοῦ ἀριθμοῦ, ἥτιμον ποιήσῃ, ὥρισαν
 παρὰ μίαν τύπτεσθαι· ἵνα κἂν πλεονάσῃ ὁ τύπτων, μὴ ὑπὲρ
 τῶν τεσσαράκοντα ἐκπέσῃ, ἀλλ' εἰσὼ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ νενο-
 μισμένου μέινας, μὴ ὑτιμάσῃ τὸν τυπτόμενον. ⁶ "Τρις ἔρρα-
 βδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρις ἐνανάγησα." Καὶ τί τοῦτο
 πρὸς τὸ εὐαγγέλιον; "Ὅτι μακρὰς ὁδοὺς ἐστέλλετο καὶ διαπον- C
 τίους. "Νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποιήκα." Οἱ μὲν ἐν μέσῳ

3 v. 23.

4 1 Cor. xv. 31.

5 v. 24.

6 v. 25.

¹ καὶ γὰρ] + τὸν Ἰσαὰκ λέγων D. + τὸν τε Ἰ. λ. A. + τὸν γε Ἰ. λ. B. + τὸν δὲ
 Ἰ. λ. Sav. marg. de Isaac loquitur Vet. ^m ἐγώ] + τὸν ἐστίν D. ⁿ οὐσῆς]
 οὐκ οὐσῆς vulgo. Vid. Annot. ^o θεῖς] + τότε D. ^p ἀπόδειξιν B.
 Sav. marg. faventibus E. et Cat. Edebatur ἐπιδείξιν. ^q καθ' ἡμέραν γ. φ.
 α.] τί ἐστι τοῦτο; καθ' ἡμέραν μὲν, φησὶ, ταῖς ἀπειλαῖς ἀποθνήσκω D. ^r γὰρ]
 + καὶ A. Mox παρεδόθη A.F. ^s λαμβάνοντα A.E.

πελάγει¹ φασίν, οἱ δὲ, ¹ὑπερνηχόμενος² ὅπερ καὶ ἀληθέστερον εἰπεῖν. ³Ἐκεῖνό γε οὔτε θαύματος ἄξιον, οὐδ' ἂν ὡς τῶν ναυαγίων μείζον⁴ ἔθηκε. ⁵“Κινδύνοις ποταμῶν.” Ἡναγκάζετο γὰρ καὶ διαπορθμεύειν ποταμούς. “Κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ.” Πανταχοῦ γ μοι τὰ ἄθλα προῦκειτο, ἐν τόποις, ἐν χώραις, ἐν πόλεσιν, ἐν ἐρημίαις. “Κινδύνοις ἐξ ἔθνων, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις.” Ὅρα ἕτερον Δ εἶδος πολέμου. Οὐ γὰρ οἱ ἐχθροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ²ὑπεκρίνοντο, ἔβαλλον⁶ “καὶ πολλῆς ἐδεῖτο τῆς εὐτονίας, ⁷πολλῆς τῆς συνέσεως.

⁸“Ἐν κόπῃ καὶ μόχθῳ.” Κινδύνοι πόνοις, πόνοι κινδύνους διεδέχοντο⁹ ἐπάλληλοι καὶ συνεχεῖς, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀναπνεῦσαι συνεχώρουν. “Ἐν ὁδοιπορίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ ¹⁰δίψῃ καὶ γυμνότητι, ¹¹χωρὶς τῶν παρεκτός.” Πλείονα τὰ παραλειφθέντα τῶν ἀριθμηθέντων μάλλον δὲ οὐδὲ αὐτὰ τὰ ἀπα- Εριθμηθέντα ὅσα, ἔστιν εἰπεῖν¹² οὐδὲ γὰρ κατ' εἶδος αὐτὰ τέθεικεν, ἀλλ' ὧν μὲν εὐληπτος ἦν ὁ ἀριθμὸς καὶ βραχὺς, ἐμνήσθη τούτων, τρεῖς καὶ τρεῖς, λέγων, καὶ ἅπαξ¹³ τῶν δὲ ἄλλων οὐκέτι οὕτω, διὰ τὸ πολλάκις ὑπομεμνηκέναι. Καὶ οὐ λέγει τὰ ἐξ¹⁴ αὐτῶν, οἷον ¹⁵τοσοῦσδε καὶ τοσοῦσδε ἐπέστρεψεν, ἀλλ' ἃ ἔπαθε μόνον ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος¹⁶ ὁμοῦ μὲν μετριάζων, ὁμοῦ δὲ δεικνύς, ὅτι καὶ μὴδὲν ¹⁷γίνεται πλέον πονουμένῳ, καὶ οὕτω τὰ τῶν μισθῶν ἐστὶ πεπληρωμένα. “Ἡ ἐπισύστασις μου ¹⁸ἢ καθ' ἡμέραν.” Οἱ θόρυβοι, αἱ ταραχαί, αἱ πολιορκίαι τῶν δήμων, ¹⁹καὶ τῶν πόλεων ἔφοδοι. Τούτῳ γὰρ μάλιστα πάντων ἐπολέμουν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ μάλιστα πάντων αὐτοὺς συνέχεε, καὶ μέγιστος τῆς ²⁰μανίας ἑλεγχος ἦν, μεταταξάμενος ἀθρόον. Καὶ πολὺς ὁ πόλεμος ἔπνει κατ' αὐτοῦ, παρὰ τῶν οἰκείων, παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, παρὰ τῶν ὑποκρινομένων²¹ καὶ πανταχοῦ κύματα καὶ κρηνοὶ, ἐν τῇ οἰκουμένῃ, ἐν τῇ ἀοικήτῳ, ἐν τῇ γῇ, ἐν τῇ θαλάσῃ, ²²ἔξωθεν, ἔσωθεν. Καὶ οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας ἡγύρει τροφῆς, οὐδὲ ψιλῆς περιβολῆς, ἀλλ' ὁ τῆς οἰκουμένης Β ἀγωνιστῆς γυμνὸς ἡγωνίζετο, καὶ λιμώττων ἐπύκτευε²³ τοσοῦτον

7 v. 26.

8 v. 27.

9 v. 28.

¹ φασίν A. ² ὑπερνηχόμενος] ὡς ὑπερν. A. ὅτι ὑπερν. D. ὅτι νηχόμενος E. ὡς νηχόμενος Edd. ³ ἐκεῖνό γε] ἐπεὶ ἐκεῖνό γε E. ἐκεῖνό γὰρ ex corr. B. ἐκεῖνο δὲ D. ⁴ ἔθηκεν A.D.F. τέθεικε vulgo. ⁵ μοι] αὐτοῦ D. ⁶ ἐν πόλεσιν om. idem. ⁷ ὑποκρίνονται A.F. Vet. ὑπεκρίναντο D. Post h. v. vulgo addunt τὴν ἀδελφότητα, repugnantibus libris. ⁸ καὶ] διὰ τοῦτο D. ⁹ καὶ πολλῆς Edd. καὶ om. D.E. ¹⁰ ἐπάλληλοι] + ἦσαν D. ¹¹ δίψῃ A. ¹² αὐτῶν] + κέρδη E. + κακορθώματα D. Hoc receperunt Sav. Ben. ¹³ τοσοῦτον (+ δὲ D.) καὶ τοσοῦτους B.D. Sav. marg. ¹⁴ Vid. Annot. ¹⁵ ἢ, quod vulgo abest, est in omnibus libris. ¹⁶ καὶ] + αἱ E. ¹⁷ μανίας] + αὐτῶν E. ¹⁸ ἔσωθεν, ἔξωθεν inverso ord. B.D. Cat.

ἀπείχε τοῦ χρηματίζεσθαι. Καὶ οὐκ ἐδυσχέραινεν, ἀλλὰ χά-
ριτας ἤδει τούτων τῷ ἀγωνοθέτῃ. “Ἡ μέριμνα πασῶν τῶν
ἐκκλησιῶν.” Τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἀπάντων, ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ
διεσπᾶτο, καὶ ἡ διάνοια διετέμενετο. Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἔξωθεν
^m προσέβαλεν, ἱκανὸς ὁ ἔνδον πόλεμος, τὰ κύματα ⁿ τὰ ἐπάλ-
ληλα, αἱ νιφάδες τῶν φροντίδων, ὁ πόλεμος τῶν λογισμῶν.
Εἰ γὰρ οἰκίας τις μιᾶς προνοῶν, καὶ οἰκέτας ἔχων καὶ ἐπιτρό-
πους καὶ οἰκονόμους, οὐδὲ ἀναπνεῖ πολλάκις ὑπὸ τῶν φροντί-
δων, ^o οὐδενὸς ὄντος τοῦ ἐνοχλοῦντος. Ὁ οὐκ οἰκίας μιᾶς, ἀλλὰ C
καὶ πόλεων καὶ δῆμων καὶ ἐθνῶν καὶ ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης
τὴν φροντίδα ἔχων, καὶ ὑπὲρ τηλικούτων πραγμάτων, καὶ
τοσούτων ὄντων τῶν ἐπηρεαζόντων, καὶ μόνος ὢν, καὶ τοσαῦτα
πάσχων, καὶ οὕτω κηδόμενος ὥς οὐδὲ πατὴρ παίδων, ἐννόησον τί
ὑπέμενεν. “Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, τί γὰρ εἰ ἐμερίμνα μὲν, ἐμερίμνα
δὲ ἀπλῶς; ἐπήγαγε καὶ τὴν ἐπίτασιν τῆς φροντίδος, λέγων,
¹⁰ “Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ;” Οὐκ εἶπεν, οὐ κοινοῦν ^a τῇ
(680) ἀθυμίᾳ· ἀλλ’ ὥς ἐν αὐτῷ ὢν τῷ πάθει, ὥς ἐν αὐτῇ ὢν τῇ
ἀρρωστίᾳ, οὕτω θορυβοῦμαι καὶ ταράσσομαι. “Τίς σκανδα-
λίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;” “Ὅρα πάλιν τὴν ὑπερβολὴν D
τῆς ὀδύνης πῶς ^b παρίστησιν ἐν τῇ τῆς πυρώσεως προσηγορίᾳ.
Ἐμπύπραμαι, καίομαι, φησὶν· ὁ δὲ πάντων μείζων ἦν. Ἐκεῖνα
μὲν γὰρ εἰ καὶ σφοδρὰ, ἀλλὰ καὶ ^c παροδενύεται ταχέως, καὶ τὴν
ἡδονὴν εἶχεν ἀμάραντον· τοῦτο δὲ ἦν τὸ θλίβον αὐτὸν καὶ
στενοχωροῦν, καὶ διατιτρώσκον αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, τὸ καθ’
ἑκαστὸν τῶν ἀσθενούντων τοιαῦτα πᾶσχειν, εἰ καὶ ὅστισιν ἦν.
Οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῶν μειζόνων μὲν ^d ἡλγει, τῶν δὲ ἐλαττοίων
κατεφρόνει, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπερριμμένον ἐν τοῖς ἀναγκαίοις E
ἐτίθετο. Διὸ καὶ ἔλεγε, “Τίς ἀσθενεῖ;” ^e ὅστις ἐὰν ἦ·
καὶ καθάπερ αὐτὸς ὢν ἡ ἐκκλησία ἡ κατὰ τὴν οἰκουμένην, οὕτω
καθ’ ἑκαστον ὠδυνᾶτο μέλος. ¹¹ “Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς
ἀσθενείας μου καυχῆσομαι.” Ὅρᾳς ὅτι οὐδαμοῦ ἀπὸ σημείων,
ἀλλ’ ἀπὸ τῶν διωγμῶν καυχᾶται, καὶ τῶν πειρασμῶν;
Τοῦτο γὰρ, ^f φησὶν, ἀσθενείας. Καὶ ποικίλον τὸν πόλεμον

10 v. 29.

11 v. 30.

^m προσέβαλεν B. ⁿ τὰ om. D. et a prima man. E. ^o οὐδενὸς] καίτοι οὐδενὸς D. ^p ὁ οὐκ] Sic B.E. Floril. p. 517. (Tom. xii. p. 659 E.) et Vetus. οὐκ (om. ὁ) A. οὗτος οὐκ D. Veron. οὗτος δὲ οὐκ F. οὗτος ὁ οὐκ ediderunt Sav. Ben. ^a τῆς ἀθυμίας Cat. et a pr. man. E. ^b παρίστησιν D. favente Catena. πύρεστιν Edd. ^c παροδενύεται E. Mox τὴν ὀδύνην εἶχεν idem. ^d ἡλγει Edd. et Interpp. ^e ἡλγει Sav. marg. ^f ἡλγει B.D.E. ^g ὅστις ἐὰν ἦ] Sic Veron. Vet. φησὶν ὅστις ἐὰν ἦ A.B.F. Sav. marg. ὅστις ἂν εἴη, φησὶν E. δηλῶν οὗτος ἐὰν ἦ D. δηλῶν ὅτι ὅστις ἐὰν ἦ Sav. Ben. ^h ἀσθενείας φησὶν inverso ord. A.F.

615 δέικνυσι. Καὶ ^x γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι αὐτὸν ἐπολέμουν, καὶ τὰ ἔθνη πρὸς αὐτὸν ἵστατο, καὶ οἱ ψευδάδελφοι αὐτῷ ἐπύκτευν, καὶ ^z ἀδελφοὶ αὐτὸν ἐλύπουν ἀσθενούντες καὶ σκινδαλιζόμενοι· ^a παντόθεν αὐτῷ θόρυβος καὶ ταραχὴ, ἀπὸ τῶν οἰκείων, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. Οὗτος ἀποστολικὸς χαρακτήρ· ^b διὰ τούτων ὑφαίνεται ^c τὸ εὐαγγέλιον. ¹² «Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ^d τοῦ κυρίου Ἰησοῦ οἶδεν, ὅτι οὐ ψεύδομαι. Ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων.» Τί δήποτε ἐνταῦθα διαβεβαιούται καὶ πιστοῦται, ἐπ' οὐδενὸς τῶν προτέρων τοῦτο ποιήσας; «Ὅτι ^B ἴσως τοῦτο ἀρχαιότερον ἦν καὶ ἀδηλότερον· ἐκεῖνα δὲ καὶ αὐτοῖς ^e γινώριμα, ἢ μέριμνα τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. Θέα τοίνυν τὸν πόλεμον ὅσος, εἶγε δι' αὐτὸν τὴν πόλιν ἐφρούρει. Ὅταν δὲ τὸν πόλεμον εἶπω, τὸν ζῆλον λέγω τοῦ Παύλου· εἰ γὰρ μὴ ^f σφοδρὸς ἔπνει, οὐκ ἂν εἰς τοσαύτην ἀνήψε τὸν ἐθνάρχην μυρίαν. Ταῦτα ψυχῆς ἀποστολικῆς, τὸ πάσχειν τοσαῦτα, καὶ μηδαμῷ περιτρέπεσθαι, ^g ἀλλὰ φέρειν γενναίως τὰ ^h ἐμπύπτοντα, καὶ μὴ ὁμοσε χωρεῖν τοῖς κινδύνοις, μηδὲ ἐπιπηδᾶν. Ὅρα γοῦν ἐνταῦθα πῶς ἠέσχετο διαφυγεῖν τὴν πολιορκίαν, διὰ θυρίδος χαλασθεὶς ἐν σαργάνῃ. Εἰ γὰρ καὶ ^C ἐπεθύμει τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας, ἀλλ' ὅμως καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἥρα σωτηρίας. Διὸ πολλάκις καὶ τοιαῦτα ἐμνηχανάτο, τηρῶν ἑαυτὸν τῷ κηρύγματι· καὶ οὐ παρηγέτο οὐδὲ ἀνθρωπίνοις χρήσασθαι μηχανήμασιν, ἡνίκα ἀπῆτει καιρὸς· οὕτως ἦν νήφων καὶ ἐγρηγορός. Ἐνθα μὲν γὰρ ἄφυστα ἦν ⁱ κακὰ, τῆς χάριτος ἔδει μόνης· ἔνθα δὲ σύμμετρος ὁ πειρασμὸς, πολλὰ ^k καὶ οἰκοθεν ἐπινοεῖ· καὶ ἐνταῦθα πάλιν ^l τῷ θεῷ τὸ πᾶν λογιζόμενος. Καὶ καθάπερ τις σπινθήρ πυρὸς ἀσβέστου εἰς ^D πέλαγος ἐμπεσὼν, κυμάτων πολλῶν ἐπιόντων βαπτίζοιτο, καὶ πάλιν ^m ἀνέρχοιτο λαμπρός· οὕτω δὴ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, νῦν μὲν ἐχώννυτο κινδυνεύων, νῦν δὲ ⁿ αὐτοὺς διαδύς, φαιδρότερος ^o ἀνῆει, τῷ πάσχειν κακῶς περιγινόμενος.

^p Αὕτη γὰρ ἡ λαμπρὰ νίκη, τοῦτο τῆς ἐκκλησίας τὸ πρό-

12 v. 31, 32.

^x γὰρ] + καὶ E. Statim αὐτῷ ἐπὶ. D. ^y ἵστατο F. ἐνίστατο B. Syn. marg. ^z Edebatur οἱ ἀδελφοί, sine libris. ^a καὶ πάντοθεν E. Statim θόρυβος ἦν καὶ τ. D. ^b διὰ γὰρ τούτων E. διὰ τούτου D. Statim ὑφαίνεται E. ^c τὸ εὐαγ. A.D.E. Cat. Articulus aberat. ^d τοῦ κυρίου ἡμῶν I. Χριστοῦ D.E. Χριστοῦ habet etiam Mosq. σ. ^e γινώριμα] γινώριμος, οἶον D. ^f σφοδρὸς Codices. σφοδρὸς Edd. ^g ἀλλὰ] + καὶ E. ^h συμπίπτοντα D. Statim καὶ τὸ ὁμοσε χ. idem. ⁱ τὰ κακὰ D.E. ^k καὶ οἶον. D. Statim ἐπενδύει E. ^l τὸ πᾶν τῷ θεῷ hoc ord. A.E.F. ^m ἀνέρχεται A. ⁿ ἐαυτοὺς D. ^o ἀνῆει] ἂν εἴη A. ^p ΗΘΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον, καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης. Veron.

παιον, οὕτως ὁ διάβολος βάλλεται, πασχόντων ἡμῶν κακῶς. Ἡμῶν γὰρ πασχόντων ἀλίσκεται, καὶ πάσχει κακῶς, ὅταν ἡμᾶς ¹ποιεῖν βουληται. Ὅπερ καὶ ἐπὶ Παῦλον συνέβαινε· καὶ ὅσῳ μείζον ἐπῆγε τοὺς κινδύνους, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἤ-
τάτο. Οὐδὲ γὰρ ²ἐν εἶδος κατεσκεύαζε πειρασμῶν, ἀλλὰ Ε
ποικίλον καὶ διάφορον. Τὰ μὲν γὰρ πόνον εἶχε, τὰ δὲ θου-
μίαν, τὰ δὲ φόβον, τὰ δὲ ὀδύνην, τὰ δὲ φροντίδα, τὰ δὲ
αἰσχύνην, τὰ δὲ πάντα ὁμοῦ· ἀλλ' ὅμως ἐν πᾶσιν ἐκράτει. Καὶ
καθάπερ στρατιώτης ³εἰς τὴν οἰκουμένην πολεμοῦσαν ἔχων
ἅπασαν, ἐν μέσοις στρέφοιτο τοῖς τάγμασι τῶν πολεμίων, καὶ
μηδὲν πάσχει δεινόν· οὕτω καὶ ⁴Παῦλος μόνος ἐν βαρβάρους,
ἐν Ἑλλήσι, πανταχοῦ γῆς, πανταχοῦ θαλάττης φαινόμενος,
(681) ἀχέριωτος ἔμενε. Καὶ ὥσπερ ⁵σπινθήρ εἰς καλὰμην καὶ χόρ-
τον ἐμπίπτων, πρὸς τὴν ⁶ἐαυτοῦ φύσιν μετατίθησι· τὰ καὶ ⁷οὐ-
μενα· οὕτω καὶ οὗτος ἅπασιν ⁸ἐπιών, ⁹πάντα μεθίστα πρὸς
τὴν ἀλήθειαν, χεῖμαρρον δίκην πάντα ἐπιών, καὶ ἀνατρέπων τὰ
κωλύματα. Καὶ καθάπερ τις ἀθλητὴς αὐτὸς παλαιῶν, τρέχων,
πυκτεύων, ἢ στρατιώτης τειχομαχῶν, πεζομαχῶν, ναυμαχῶν·
οὕτω πᾶν εἶδος μετῆι μάχης, καὶ πῦρ ¹⁰ἐνέπνει, καὶ πᾶσιν
ἀπρόσιτος ἦν· ἐν ¹¹σώματι καταλαμβάνων τὴν οἰκουμένην, μὴ
γλώττη πάντας ¹²τρεπόμενος. Οὐχ οὕτως αἱ πολλαὶ σάλ-
πιγγες ἐνέπιπτον τοῖς λίθοις τῆς ¹³Ἰεριχουτίων πόλεως, καὶ
καθῆρουν αὐτοὺς, ὡς ἡ τοῦτου φωνὴ ἤχουσα τὰ ὀχυρώματα τὰ Β
διαβολικὰ ¹⁴καὶ ἔρριπτε χαμαὶ, καὶ τοὺς ἐναντίους πρὸς ¹⁵αὐτὸν
μεθίστη. Καὶ ἔηνίκα συνέλεξεν αἰχμαλώτων πλήθος, ¹⁶αὐτοὺς
τούτους ὀπλίσας, οἰκείον στρατόπεδον πάλιν ἐποίει, καὶ δι'
αὐτῶν ¹⁷ἐκράτει. Θαυμαστὸς Δαυὶδ τὸν Γολιάθ καταφέρων
ἀπὸ λίθου μόνον ἐνός· ἀλλ' εἰ τὰ Παύλου κατορθώματα
ἐξετάσεις, παιδὸς ἔργον ἐκεῖνο, καὶ ὅσον ποιμένος καὶ στρα-
τηγοῦ τὸ μέσον, τοσοῦτον ὄψει τὸ διάφορον. Οὗτος γὰρ οὐ
λίθον ρίπτων κατέφερε τὸν Γολιάθ, ἀλλὰ φθεγγόμενος μόνον

¹ ποιεῖν] κακῶς ποιεῖν C. ποιεῖν om. D. ² καὶ] + γὰρ C.D. Statim μεί-
ζον B. μείζους C.D. ³ ἐν om. D. ⁴ εἰς] εἰ A. εἰς καὶ D. ⁵ ὁ Παῦλος
D.E. ⁶ τις σπινθήρ Edd. τις om. A.B.C.D. Floril. p. 521. (Tom. xii.
p. 661 C.) ⁷ αὐτοῦ C. Flor. ⁸ ἐπιών A. ⁹ πάντας C.D.E. Flor.
om. Vet. Statim μεθίστη E. μεθίστη Flor. ¹⁰ ἐπνεί B.E. ¹¹ σῶματι
D. Mox μὴ τῇ γλ. idem. ¹² τρεπόμενος Flor. ¹³ Ἰεριχ.] τῶν Ἰεριχ. D.
Ἰεριχουτίων C. et ex corr. B. etiam Floril. ¹⁴ καὶ ἔρριπτε] κατέρριπτε F.
καὶ ρίπτει A.B. Hoc ediderunt Sav. Ben. ρίπτει (sine καὶ) Veron. ¹⁵ ἐαν-
τὸν E. Flor. Statim μεθίστη B. receptum a Sav. Ben. ¹⁶ ἔηνίκα] + δὲ C.
+ ἄν E. ¹⁷ αὐτοὺς C.D.E. Edebatur αὐτός. ¹⁸ Legebatur et distingue-
batur ἐκράτει θαυμαστῶς. Δαυὶδ τὸν Γ. καταφέρει κ.τ.ε., θαυμαστὸς Δαυὶδ
C.F. θαυμαστὸς ὁ Δ. E. (sed in hoc Cod. θαυμαστῶς add. man. secunda).
θαυμάζεται Δ. Floril. p. 513. Deinde καταφέρων A.C.D.E.F. Flor. Veron.

ἅπασαν ^k τοῦ διαβόλου κατέλυε τὴν ¹ φάλαγγα, ^m καθάπερ
 C λέων βρυχώμενος, καὶ φλόγα ἀπὸ τῆς γλώττης ἀφίει, οὕτω
ⁿ πᾶσιν ἀφόρητος, καὶ πανταχοῦ μετεπήδα συνεχῶς· ἔδραμεν
 ἐπὶ τούτους, ἦλθεν ἐπ' ἐκείνους, μετέστη πρὸς τούτους, ^o ἀπεπή-
 δησε πρὸς ἑτέρους, ἀνέμου ταχύτερον ἐπιών, ^p καὶ καθάπερ μίαν
 οἰκίαν, ἢ πλοῖον ἐν, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν κυβερνῶν, ^q τοὺς μὲν
 βαπτίζομένους ἀνέλκων, τοὺς δὲ ἰλιγγιῶντας στήριζων, τοῖς
 ναύταις παρακελεύόμενος, ^r ἐπὶ τῶν αἰχένων καθήμενος, τὴν
 πρῶραν περισκοπῶν, σχοινία τείνων, κώπην μεταχειρίζων, ^s ἰ-
 D στόν ἔλκων, πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπων, πάντα αὐτὸς ὢν, καὶ
 ναύτης, καὶ κυβερνήτης, καὶ πρωρεὺς, καὶ ιστίον, καὶ πλοῖον, καὶ
 πάντα πύσχων, ἵνα τὰ ἑτέρων λύσῃ ^t κακά. Σκόπει δέ.
 Ὑπέστη ναυάγιον, ἵνα τὸ ναυάγιον παύσῃ τῆς οἰκουμένης· νι-
 χθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκεν, ἵνα τοῦ βυθοῦ τῆς πλάνης
 ἀνιμήσῃται· ἐν κόπῳ γέγονεν, ἵνα τοὺς κοπιῶντας ἀναπαύσῃ·
 πληγὰς ὑπέμεινε, ἵνα τοὺς ὑπὸ τοῦ διαβόλου ^v πεπληγότας
 ἰάσῃται· ἐν φυλακαῖς διέτριψεν, ἵνα τοὺς ἐν φυλακῇ καὶ σκότῳ
 καθημένους εἰς φῶς ἐξαγάγῃ· ἐν θανάτοις ^w πολλάκις, ἵνα θανά-
 των ἀπαλλάξῃ χαλεπῶν· πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν
 E ἔλαβεν, ἵνα αὐτοὺς τοὺς ταῦτα ποιοῦντας ἐλευθερώσῃ τῆς τοῦ
 διαβόλου μάστιγος· ἐρραβδίσθη, ἵνα ὑπὸ τὴν ῥάβδον καὶ τὴν
 βακτηρίαν ἀγάγῃ τοῦ Χριστοῦ· ἐλιθάσθη, ἵνα ἀπαλλάξῃ τῶν
 ἀναισθήτων λίθων· ἐν ἐρημίᾳ γέγονεν, ἵνα τῆς ἐρημίας ἐξ-
 ἔλῃται· ἐν ὁδοιπορίαις, ἵνα στήσῃ πλανωμένους, ^x καὶ τὴν εἰς
 τὸν οὐρανὸν φέρουσαν ὁδὸν ἀνοίξῃ· ἐν πόλεσιν ἐκινδύνευσεν, ἵνα
 τὴν ἄνω πόλιν ὑποδείξῃ· ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἵνα ἀφέλῃται τοῦ
 χαλεπωτέρου λιμοῦ· ἐν γυμνότητι, ἵνα ἀσχημονοῦντας ἐνδύσῃ
 617 τὴν στολὴν τοῦ Χριστοῦ· ἐν ἐπιστασίᾳ ὄχλου, ἵνα τῆς
 περιστάσεως τῶν δαιμόνων ἀπαγάγῃ· ἐπυρώθη, ἵνα σβέσῃ τὰ
 πεπυρωμένα ^y τοῦ διαβόλου βέλη· διὰ θυρίδος ἀπὸ ^z τοῦ τεί-
 χους ἐχαλάσθη, ἵνα κάτωθεν ἄνω διαπέμψῃ τοὺς ἐρριμμένους
 χαμαί. ^a Ἐτι οὖν φθελγόμεθα, οὐδὲ εἰδότες ἅπερ ἔπαθε Παῦ-
 λος; ἔτι χρημάτων μνησθησόμεθα; ἔτι γυναικὸς καὶ πόλεως
 καὶ ἐλευθερίας, ἐκείνον αὐτῆς τῆς ζωῆς μυριάκις καταφρονοῦντα

^k κατέλυε τοῦ δ. inverso ord. A.F. ¹ φάλαγγα] φλόγα B.F. Ita edeba-
 tur ante Ben. ^m καὶ καθάπερ B. Flor. receptum a Sav. Ben. Mox βρυχώ-
 μενος B. βρυχώμενος vulgo. ⁿ πᾶσιν ἦν ἀφ. A.F. πᾶσιν ἀφ. ἦν D.E. Flor.
^o ἐπεπήδησε A. ^p καὶ ὁμ. B. ^q τοὺς] καὶ τοὺς Flor. μὲν et δέ om. C.D.
^r ἐπὶ] καὶ ἐπὶ D. ^s ιστίον E. Flor. velum Vet. ^t κακῶν D. ^v πεπλη-
 γότας omnes et Sav. marg. πληγέντας Edd. ^w πολλάκις ἵνα] πολλάκις γέ-
 γονεν ἵνα τοὺς τὰ ἀνήκεστα παθόντας C.D. ^x καὶ τὴν] ἐν φυλακαῖς ἵνα τὴν
 C.D. ^y ὄχλων E. ^z τοῦ δ. βέλη] Sic omnes. βέλη τοῦ δ. Edd. ^a τοῦ
 accessit ex B.C.D.F. et corr. A.

^b ἰδόντες; Ὁ μάρτυς ἅπαξ ἀποθνήσκει· ὁ δὲ μακάριος ἐκεῖνος ἐν σώματι καὶ μὴ ψυχῇ τοσοῦτους κινδύνους ὑπέμεινε, ^c ὅσοι καὶ ἀδαμαντίνην ἱκανοὶ θορυβῆσαι ψυχὴν· καὶ ἅπαντες ἐν B τοσοῦτοις σώμασιν οἱ ἅγιοι ἔπαθον, ταῦτα αὐτὸς ἐν ἐνὶ πάντα ἤνεγκε, ^d καθάπερ εἰς στάδιον τὴν οἰκουμένην εἰσελθὼν, καὶ ^e πάντα ἀποδυσάμενος, οὕτως ἴστατο γενναῖος. Καὶ γὰρ ἦδει τοὺς πυκτεύοντας αὐτῷ δαίμονας. Διὸ καὶ λαμπρὸς ^f εὐθέως ἐκ προσιμίων ἐφάνη, ^g ἐξ αὐτῆς τῆς βαλβίδος, καὶ μέχρι τέλους ἴσμοις διέμεινε· μᾶλλον δὲ καὶ ἐπέτεινε τὸν ^h διωγμὸν, ἐγγὺς τοῦ βραβεῖον ἱγινόμενος. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ⁱ ὅτι τοσαῦτα πασχὼν καὶ ποιῶν, σφόδρα μετριάζειν ἦδει. Καὶ γὰρ εἰς ἀνάγκην ἐμπεσὼν τῆς διηγήσεως τῶν οἰκείων κατορ- C θωμάτων, ταχέως ἅπαντα παρέδραμε· καίτοι γε μυρίας βίβλους (682) ἐνέπλησεν ἂν, εἰ τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἐξαπλώσαι ἠβούλετο, ^k εἰ τὰς ἐκκλησίας εἶπεν ἅς ἐμερίμνα, εἰ τὰς φυλακὰς καὶ τὰ ἐν αὐταῖς κατορθώματα, εἰ τῶν ἄλλων ^l καθ' ἑκάστην τὰς περιστάσεις, τὰς ἐφύδους. Ἄλλ' οὐκ ἠθέλησε. Ταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς εἰδότες, ^m μετριάζου μάλωμεν, καὶ μηδέποτε ἐν πλούτῳ καυχᾶσθαι, μηδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ⁿ βιωτικοῖς, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς ὑβρεσι ταῖς διὰ τὸν Χριστὸν, καὶ ἐπὶ ταύταις, ὅταν ἀνάγκη γένηται· ὥς εἰ μηδὲν εἴη τὸ κατεπεῖγον, μηδὲ τούτων μνημο- D νεύωμεν, ἵνα μὴ ἐπαιρώμεθα, ἀλλὰ ἀμαρτημάτων ^o μόνων. Οὕτω γὰρ ^p καὶ ἀπαλλαγησόμεθα αὐτῶν ῥαδίως, καὶ τὸν θεὸν ἴλεωv ἔξομεν, καὶ τῆς μελλούσης ἐπιτευξόμεθα ζωῆς· ^q ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ KS.

¹ Καυχᾶσθαι ^a δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας E καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου.

¹ Cap. XII. v. 1.

^b ἰδόντες Edd. et Interpp. εἰδότες Codd. ^c ὅσοι] ὡς εἰ A. Mox ἀδαμαντίνην C.D.F. ἀδαμαντίνων vulgo. ^d καθάπερ] καὶ καθάπερ B.E. καθάπερ γὰρ C.D. ^e πάντα] πρὸς πάντας B. Ita ediderunt Sav. Ben. ^f ἴσταται A. ^g εὐθέως A. ^h ἐξ] καὶ ἐξ B. ⁱ ὁμοίως A.B.E. ^k διωγμῶν] δρῶμον E. ^l ἱγινόμενος A.B.C.D. γενόμενος vulgo. ^m ὅτι] + καὶ C. ⁿ εἰ] Sic C.D.E. καὶ εἰ A. καὶ pro ei Edd. ^o καθ' ἕκαστον B.C.D. ^p καὶ μετριάξω Edd. καὶ om. C.D.E. μάλωμεν μετριάξω in verso ord. C.D. ^q βιωτικοῖς] τοῖς β. C. et a pr. man. E. ^r μόνων A.B.D. ^s καὶ, quod aberat, habent C.D.E. ^t ἴλεω A.F. ^u ἧς] — ἐπιτυχεῖν om. A.F. HOM. XXVI. ^a δὴ] δὲ ter A. Mosq. σ. δὲ bis E.

ΤΙ τοῦτο; ὁ τοσαῦτα εἰπὼν φησι, “Καυχᾶσθαι ὅδῃ,” ὥς οὐδὲν εἰρηκῶς; Οὐχ ὥς οὐδὲν εἰρηκῶς, ἀλλ’ ἐπειδὴ μέλλει μεταβαίνειν εἰς ἕτερον ^εκαυχήσεως εἶδος, ὃ μισθὸν μὲν οὐκ ἔχει τοσοῦτον, λαμπρότερον δὲ ^αδοκεῖ δεικνύναι τοῖς πολλοῖς, οὐ τοῖς ἀκριβῶς ἐξετάζουσι, φησί, “Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει ⁶¹⁸μοι.” Τὰ ^ιμὲν γὰρ μεγάλα καυχήματα ^βταῦτα, ἅπερ ἀπηριθμήσατο, τὰ τῶν πειρασμῶν ἔχει δὲ καὶ ἕτερα λέγειν, τὰ τῶν ἀποκαλύψεων, τὰ τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων. Καὶ τίνος ἕνεκέν ^βφησιν, “οὐ συμφέρει ^ιμοι;” Ἴνα μὴ με εἰς ἀπόνοιαν ἐπάρῃ, ^κφησί. Τί λέγεις; ἂν γὰρ μὴ εἴπῃς αὐτὰ, ^ιοὐκ οἶδας αὐτά; Ἀλλ’ οὐχ ὁμοίως ἐπαιρόμεθα αὐτοῖς εἰδότες αὐτά, καὶ εἰς ^μἄλλους ἐκφέροντες. Οὐ γὰρ ἡ τῶν κατορθωμάτων φύσις ἐπαίρειν εἴωθεν, ἀλλ’ ἡ τῶν πολλῶν μαρτυρία καὶ γνῶσις. Διὰ τοῦτο ^νοὖν φησιν, “οὐ συμφέρει μοι,” καὶ ἵνα μὴ μέζονα ^οἐνθῶ περὶ ἐμοῦ ἐννοίαν τοῖς ἀκούουσιν. Ἐκεῖ-
B νοι μὲν γὰρ οἱ ψευδαπόστολοι καὶ τὰ οὐκ ὄντα περὶ ἐαυτῶν ἔλεγον· οὗτος δὲ καὶ τὰ ὄντα ^ρἀποκρύπτεται, καὶ ταῦτα ἀνάγκης τοσαύτης ἐπικειμένης καὶ φησιν, “οὐ συμφέρει ^ημοι,” παιδεύων ἅπαντας ἐκ πολλῆς περιουσίας τὸ τοιοῦτον φεύγειν. ^ςΟὐδὲν γὰρ ἔχει τὸ πρᾶγμα κέρδος, ἀλλὰ καὶ βλάβην, πλὴν ^ςἐὰν μὴ ἀναγκαῖα τις ἢ πρόφασις καὶ ὠφέλιμος ἡ εἰς τοῦτο ἐνάγουσα. Εἰπὼν τοίνυν τοὺς κινδύνους, τοὺς πειρασμοὺς, τὰς ἐπιβουλάς, τὰς ἀθυμίας, τὰ νανάγια, ἐφ’ ἕτερον μεθίσταται καυχήσεως εἶδος, λέγων ²“Οἶδα ἄνθρωπον πρὸ ἐτῶν δεκα-
C τεσσάρων” εἶτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα· εἶτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν· ἀρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτον οὐρανοῦ. Καὶ οἶδα ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον· ^ιεἶτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα· εἶτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. Ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου καυχήσομαι· ὑπὲρ δὲ ἑαυτοῦ οὐ καυχήσομαι. Μεγάλῃ ^νμὲν αὕτῃ ἡ ἀποκάλυψις. Οὐκ αὕτῃ δὲ γέγονε μόνῃ, ^νἀλλὰ καὶ ἕτεραι πλείους· αὐτὸς δὲ μίαν ἐκ πολλῶν τίθησιν. Ὅτι γὰρ πολλαὶ ἦσαν, ἤκουσον τί φησι. “Τῇ ὑπερβολῇ τῶν

2 v. 2—5.

^β δῆ]+οὐ συμφέρει μοι, φησὶν Edd. et Interpp. repugnantibus libris. τὸ τοῦτο; τοσαῦτα αὐτοῦ κατορθώματα εἰπὼν, ὥς οὐδὲν εἰρηκῶς, φησὶν, καυχᾶσθαι δέ; οὐχ ὥς κ. τ. ε. E. ^ε εἶδος καυχήσεως hoc ordine Edd. ^α δοκεῖ om. D. ^ε μοι] μὲν A. Veron. ^ι μὲν, quod vulgo abest, est in omnibus nostris. ^β ταῦτα]+εἴτω D. ^κ φησὶν οὐ σ.,] οὐ σ., εἴπεν D. ^ι μοι] μὲν A. μοι om. D.E. Veron. ^κ φησὶ om. D. ^ι οὐκ] σὺ οὐκ D. ^μ ἀλλήλους E. ^ν οὖν om. A.F. Veron. Statim μὲν pro μοι A. ^ο ἐνθῆιν E.F. ἐνθείη D. Sav. marg. ἐρθεν A. ^ρ ἀποκρύπτει D. ^ς μοι] μὲν A.F. ^ς οὐδὲ D. ^ς εἴω] εἰ B. Mox ἦν pro ἡ A. ^τ εἶτε—οὐκ οἶδα om. B.D. Mosq. σ. ^ν μὲν]+καὶ E. ^ν ἀλλὰ καὶ] ἀλλ’ A.

* ἀποκαλύψω· ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. Καὶ μὴν, εἴποι τις ἄν, D
 εἰ κρίναι ἤθελε, παντελῶς ἔδει μὴ δοῦναι αἰνίγμα, μηδὲ εἰπεῖν
 τι τοιοῦτον· εἰ δὲ εἰπεῖν ἤθελε, ὁ σαφῶς εἰπεῖν. Τίνος οὖν
 ἔνεκεν οὔτε σαφῶς εἶπεν, οὔτε ἐσίγησεν; ἵνα κἀνταῦθα δείξῃ,
 ὅτι ἄκων ἐπὶ τὸ πρᾶγμα ἔρχεται. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν χρόνον
 ἔθηκε τῶν δεκατεσσάρων ἔτων. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς αὐτοῦ μέ-
 (583) νηται, ἀλλὰ δεικνύς ὅτι οὐκ ἂν ὁ τοσοῦτον καρτερήσας χρόνον,
 νῦν ἂν ἐξεῖπεν, εἰ μὴ πολλὴ ἦν ἡ ἀνάγκη. Ἄλλ' ὅμως ἐσίγησεν
 ἄν, εἰ μὴ τοὺς ἀδελφούς ἀπολλυμένους ἑώρα. Εἰ δὲ ἐκ προ- E
 ομιῶν τοιοῦτος ἦν ὁ Παῦλος, ὥστε * τοιαύτης καταξιωθῆναι
 ἀποκαλύψεως, ὅτε οὐπω τοιαῦτα κατορθώματα εἶχεν· ἐνόησον
 ἡλίκος ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἔτεσι γέγονεν. Ὅρα δὲ πῶς καὶ
 ἐν αὐτῷ ὁ τοῦτο μετριάζει, τῷ τὰ μὲν εἰπεῖν, τὰ δὲ ὁμολογεῖν
 ἡγωνηκέναι. Ὅτι μὲν γὰρ ἡρπάγη, εἶπεν· εἴτε δὲ ἐν σώματι,
 εἴτε οὐκ ἐν σώματι, οὐκέτι φησὶν εἰδέναι. Καίτοιγε ἐξήρκει
 τὴν ἀρπαγὴν εἰπόντι, σιγῆσαι· νυνὶ δὲ μετριάζων καὶ τοῦτο
 προστίθισι. Τί οὖν; ὁ νοῦς ἡρπάγη καὶ ἡ ψυχὴ, τὸ δὲ σῶμα
 νεκρὸν ἔμεινεν; Ἀλλὰ τὸ σῶμα ἡρπάγη; Ἄλλ' οὐκ ἔστιν
 εἰπεῖν. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ἡγνόει ὁ ἀρπαγεὶς, καὶ τοσοῦτων 619
 καὶ τοιούτων ἐτυχὼν ἀπορρήτων, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς. Ὅτι
 μὲν γὰρ ἐν παραδείσῳ ἦν ἡδεῖ, καὶ ὅτι ἐν τῷ τρίτῳ ἦν οὐρανῷ,
 οὐκ ἡγνόει· τὸν δὲ τρόπον οὐκ ἡδεῖ σαφῶς. Σκόπει δὲ καὶ
 ἐτέρωθεν αὐτοῦ τὸ ἄτυφον. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς Δαμασκηνῶν
 πόλεως πιστοῦται τὸν λόγον, ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι· οὐδὲ γὰρ
 σφόδρα αὐτὸ κατασκευάσαι ἠβούλετο, ἀλλ' εἰπεῖν καὶ αἰνί-
 ξασθαι μόνον. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· “Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου
 καυχῆσομαι” οὐ τοῦτο δηλῶν, ὅτι ἕτερός τις ἦν ὁ ἀρπαγεὶς·
 ἀλλ' ὥς ἐνεχώρει καὶ δυνατόν ἦν καὶ εἰπεῖν, καὶ διακρούσασθαι B
 τὸ περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν φανερώς, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον.
 Ποία γὰρ ἀκολουθία ἦν, περὶ ἑαυτοῦ διαλεγόμενον, ἄλλον
 παράγειν εἰς μέσον; Τίνος οὖν ἔνεκεν οὕτως αὐτὸ τέθεικεν;
 Οὐκ ἦν ἴσον εἰπεῖν, ἡρπάγη, καὶ, οἶδα ἀρπαγέντα· καὶ καυ-
 χῶμαι ὑπὲρ ἑμαντοῦ, καὶ, “ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχῆσομαι.”
 Εἰ δὲ ὁ λέγοι τις, καὶ πῶς ἐν χωρὶς σώματος ἀρπαγῇ; καὶ
 ἐρήσομαι αὐτὸν, πῶς δὲ ἐν μετὰ σώματος ἀρπαγῇ; καὶ
 γὰρ καὶ τοῦτο ἐκείνου ἀπορώτερον, ἐὰν λογισμοῖς ἐξετάξῃς, καὶ
 μὴ τῇ πίστει παραχωρήσῃ.

* ἀποκαλύψω] + ἔδοθη μοι σκόλωψ D. ὁ σαφῶς] + ἔδει D. * το-
 ναύτης E. ἡλίκος post ἔτεσι transp. D. τοῦτο A.F. καίτοι
 sine γε B.D. ὁ om. F. Mox καὶ τοιούτων om. D. καὶ τοιούτων καὶ
 τοσοῦτων inverso ord. Edd. ἐτυχὼν] ἀξιώθεις D. ἀπολαύσας E. ἦν
 om. F. post οὐρανῷ transp. A.B. ἑαυτοῦ A.D.E. ὁ λέγει B. Mox
 ἐν om. F. αὐτὸν, πῶς δὲ] αὐτῷ, καὶ πῶς F.

- C Τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ ἡρπάγη; Ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν αὐτὸν, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ἔλαττον ἔχειν τῶν λοιπῶν ἀποστόλων. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι συνεγένοντο τῷ Χριστῷ, οὗτος δὲ οὐδαμῶς, διὰ τοῦτο εἰς δόξαν ἡρπασε καὶ τοῦτον. “Εἰς τὸν παράδεισον.” Πολὺ γὰρ ὄνομα τοῦ χωρίου τούτου, καὶ πανταχοῦ ἦδeto. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, ³ “Σήμερον μετ’ ἐμοῦ ἔση ἐν τῷ παραδείσῳ.” “Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχῆσομαι.” Τίνος ἔνεκεν; εἰ γὰρ ἄλλος ἡρπάγη, σὺ τί καυχᾷ; “Ὅθεν δῆλον, ὅτι περὶ ἑαυτοῦ ταῦτα ἔλεγεν. Εἰ δὲ ἐπήγαγεν, ὑπὲρ δὲ ἑμῶν τοῦ καυχῆσομαι” οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι, ἀνάγκης οὐκ οὔσης, οὐδὲν ἐρῶ τοιούτον ἀπλῶς καὶ εἰκῇ· ἢ συσκιάζων πάλιν τὸ εἰρημένον, ὡς ἐνεχώρει. “Ὅτι γὰρ περὶ ἑαυτοῦ πᾶς ὁ λόγος ἦν, καὶ τὰ ἐξῆς δηλοῖ ἐπήγαγε γὰρ λέγων, ⁴ “Ἐὰν ⁵ δὲ καὶ θελήσω καυχῆσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ.” Πῶς οὖν ἔμπροσθεν ⁶ ἔλεγες, “Ὡφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ,” καὶ, “Ὁ λαῶ, οὐ κατὰ κύριον λαῶ, οὐδ’ ὡς ἐν ἀφροσύνῃ” ἐνταῦθα δὲ, “Ἐὰν ⁷ δὲ καὶ θελήσω καυχῆσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων;” Οὐ κατὰ τὸ καυχᾶσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ ψεύδεσθαι· εἰ γὰρ τὸ καυχᾶσθαι ἀφροσύνης, τὸ ψεύδεσθαι πόσῳ μᾶλλον; Κατὰ τοῦτο οὖν φησιν, “οὐκ ἔσομαι ἄφρων.”
- E Διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. Φεῖδομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ.” Αὕτη ἐστὶν ἡ ὁμολογημένη αἰτία· καὶ γὰρ καὶ θεοὺς αὐτοὺς ἐνόμισαν διὰ τὸ μέγεθος τῶν σημείων. Καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν στοιχείων ἀμφοτέρα πεποίηκεν ὁ θεός, καὶ ἀσθενῆ καὶ λαμπρὰ κατασκευάσας, τὸ μὲν, ἵνα κηρύξῃ τὴν αὐτοῦ δύναμιν, τὸ δὲ, ἵνα κωλύσῃ τῶν ἀνθρώπων τὴν πλάνην· οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα καὶ θαυμαστοὶ ἦσαν καὶ ἀσθενεῖς, ὥστε δι’ αὐτῶν τῶν ἔργων παιδεύεσθαι τοὺς ἀπίστους. Εἰ γὰρ μένοντες θαυμαστοὶ
- 620 μόνον, καὶ μηδὲν ἀσθενείας δεῖγμα φέροντες, λόγῳ τοὺς πολλοὺς ἀπῆγον τοῦ “μὴ μείζονα περὶ αὐτῶν ὑποπτεύειν τῆς ἀληθείας” οὐ μόνον οὐδὲν ἂν ἤνυσαν, ἀλλὰ καὶ τοῖναντίον ἂν κατεσκεύασαν. Αἱ γὰρ διὰ τῶν λόγων γινόμεναι παραιτήσεις ταπεινοφροσύνης ἂν ἔδοξαν εἶναι μᾶλλον, καὶ πλέον αὐτοὺς

3 Luc. xxiii. 43.

4 v. 6.

* Verba οὗτος δὲ οὐδαμῶς et καὶ ante τοῦτον desunt in Veron. De Codicibus vid. Annot. ¹ γὰρ in marg. habet A. ² δὲ] γὰρ D.E. ³ ἔλεγεν a pr. man. E. Deinde ὦφελον ἀνείχεσθε B. ὦφ. ἀνείχεσθαι A. Alii aliter. ⁴ ἀλλ’ ὡς A.D.E.F. ἀλλ’ deerat. ⁵ δὲ om. A. εἰαν θελῶ κ. F. ⁶ ἔσομαι] εἰμι A.F. Veron. ⁷ πόσῳ μ. τὸ ψ. hoc ordine Edd. ⁸ ἐρῶ] λέγω A. Veron. ⁹ οὖν] γὰρ A.F. ¹⁰ φέροντες] ἔχοντες A.B.E.F. Sav. marg. ¹¹ μὴ, quod vulgo abest, receptum ex B.E. et Sav. marg. Mox περὶ αὐτῶν A.F.

(684) θαυμασθῆναι παρεσκεύασαν. Διὰ τοῦτο ἔργῳ καὶ πράγμασιν ἡ ἀσθένεια αὐτῶν ἐξεκαλύπτετο. Καὶ τοῦτο ἴδοι τις ἂν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ γενομένων ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ ὁ Ἡλίας θαυμαστός ἦν, ἀλλ' ἠλέγχθη ποτὲ ὑπὸ δειλίας· καὶ ὁ Μωϋσῆς μέγας, ἀλλὰ καὶ οὗτος δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ πάθος ἐδραπέτευσε. Ταῦτα δὲ ἔπασχον, τοῦ θεοῦ ὑποφιστῶντος, καὶ συγχωροῦντος τὴν ἀνθρωπίνην ἐλεγχθῆναι φύσιν. Εἰ γὰρ, ἐπειδὴ ἐξήγαγεν αὐτούς, λέγουσι, ποῦ ἐστὶ Μωϋσῆς; εἰ καὶ εἰσήγαγε, τί οὐκ ἂν εἶπον; Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς φησι, “Φείδομαι, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται.” Οὐκ εἶπεν, εἶπη, ἀλλ', ἵνα μὴδὲ λογίσηται τι μείζον τῆς ἀξίας τῆς ἐμῆς. Ὡστε κἀντεῦθεν δηλον, ὅτι περὶ αὐτοῦ πᾶς ὁ λόγος. Διὸ καὶ ἀρχόμενος ἔλεγε, “Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρεῖ μοι” οὐκ ἂν, εἰ περὶ ἐτέρου ἐμελλεν εἶρεῖν ἅπερ εἶπε, τοῦτο εἰπὼν. Τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐ συμφέρεῖ περὶ ἐτέρου καυχᾶσθαι; Ἀλλ' αὐτὸς ἦν ὁ τοῦτων ἀξιωθείς· διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· “Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατάν, ἵνα με κολαφίσῃ.” Τί λέγεις; ὁ τὴν βασιλείαν οὐδὲν εἶναι νομίζων, οὐδὲ τὴν γέννηαν πρὸς τὸν πόθον τοῦ Χριστοῦ, τὴν παρὰ τῶν πολλῶν ἐνόμιζε τι εἶναι τιμὴν, ὥστε καὶ ἐπαρῆναι, καὶ διηνεκοῦς δεῖσθαι τοῦ χαλινού; οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα κολαφίσῃ, ἀλλ', ἵνα κολαφίσῃ. Καὶ τίς ἂν τοῦτο εἶποι; Τί οὖν ἐστὶ τὸ λεγόμενον; Ὅταν ἀνακαλύψωμεν τίς ποτὲ ἐστὶν ὁ σκόλοψ, καὶ τίς ὁ ἄγγελος τοῦ Σατάν, τότε καὶ τοῦτο ἐροῦμεν. Τινὲς μὲν οὖν κεφαλαλίαν τινὰ ἔφασαν αὐτὸν λέγειν ὑπὸ τοῦ διαβόλου γινομένην· ἀλλὰ μὴ γένοιτο. Οὐ γὰρ ἂν τὸ σῶμα τοῦ Παύλου ταῖς τοῦ διαβόλου χερσὶν ἐξεδόθη, ὅπου γε αὐτὸς ὁ διάβολος ἐπιτάγματι μόνον εἶκεν· αὐτῷ τῷ Παύλῳ· καὶ νόμους αὐτῷ καὶ ὄρους ἐτίθει, ὅτε τὸν πορνεύοντα παρέδωκεν εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός· καὶ ὑπερβῆναι τούτους οὐκ ἐτόλμησεν ἐκείνος. Τί οὖν ἐστὶ τὸ λεγόμενον; Σατάν ὁ ἀντικείμενος λέγεται τῇ τῶν Ἑβραίων φωνῇ· καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλείων τοὺς ἀντικείμενους οὕτως ἐκάλεσεν ἡ γραφή, καὶ περὶ τοῦ Σολομῶντος διηγουμένη φησὶν, “Οὐκ ἦν Σατάν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ”· τουτέστιν, ἀντικείμενος, πολεμῶν, ἢ ἐνοχλῶν. Ὁ τοίνυν λέγει, τοῦτό ἐστιν· οὐκ εἶασεν ὁ

6 v. 7.

6 3 Reg. v. 4.

* ἐπὶ] καὶ ἐπὶ E. ὑ ἀφίεντος B. Sav. marg. Statim καὶ συγχ. ἐλεγχθῆναι τὴν α. φ. hoc ordine Edd. ² αὐτοῦ A.E. ³ μοι om. A.F. ⁴ εἰπὼν A.B.E.F. εἶπε vulgo. ⁵ σκόλοψ hic et alibi A.B. ⁶ λέγεις] τοῦτο D. ⁷ καὶ om. A. ὥστε καὶ] διὰ καὶ δέδωκεν D. ⁸ δέεται D. τοῦ om. E. ⁹ αὐτοῦ τοῦ Παύλου D. ¹⁰ ἐτίθη A.E. Mox τὸν πορνευκότα D. ¹¹ ἢ om. B.D.

^κθεὸς προχωρῆσαι τὸ κήρυγμα, τὸ φρόνημα καταστέλλον
 ἡμῶν, ἀλλὰ συνεχώρησε τοῖς ἀντικειμένοις ἐπιτίθεσθαι ἡμῖν.
 Τοῦτο μὲν γὰρ ἱκανὸν ἦν κατασπάσαι τὸ φρόνημα, ἐκεῖνο δὲ
 οὐκέτι, τὸ τῆς κεφαλαλγίας. Ἀγγελον τοίνυν Σατᾶν λέγει
 621 Ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα, τοὺς περὶ Ὑμέναιον καὶ Φιλιππὸν,
 πάντας τοὺς ἀντικειμένους τῷ λόγῳ, τοὺς φίλονεικοῦντας αὐτῷ
 καὶ πολεμοῦντας, τοὺς ἐμβάλλοντας εἰς δεσμοκτήριον, τοὺς
^ωδέροντας, τοὺς ἀπάγοντας· ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ Σατανᾶ ἔπραττον.
 Ὡς περ οὖν υἱοὺς διαβόλου καλεῖ τοὺς Ἰουδαίους ἢ τὰ ἐκείνου
 ζηλοῦντας, οὕτω καὶ ἄγγελον Σατᾶν ἅπαντα τὸν ἀντιπί-
 πτοντα. Τοῦτο οὖν φησιν, “Ἐδόθη μοι σκόλοψ, ἵνα με κολα-
 φίζῃ” οὐχ ὥς τοῦ θεοῦ τοὺς τοιούτους ὀπλίζοντας, μὴ γένοιτο.
 Βού^ο κολάζοντος οὐδὲ τιμωρουμένου, ἀλλὰ συγχωροῦντος καὶ
 ἀφίεντος τέως.

⁷“Ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν κύριον παρεκάλεσα” τούτέστι,
 πολλάκις. Καὶ τοῦτο πολλῆς ταπεινοφροσύνης, τὸ μὴ κρύ-
 ψαι ὅτι οὐκ ἔφερε τὰς ἐπιβουλὰς, ὅτι ἔκαμνε, καὶ δεήσεως
 ἐδεῖτο ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς. ⁸“Καὶ εἶπέ μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου·
 ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.” Τούτέστιν, ἀρκεῖ
 σοι ὅτι νεκροὺς ἐγείρεις, ὅτι τυφλοὺς θεραπεύεις, ὅτι λεπροὺς
 καθαίρεις, ὅτι τὰ ἄλλα θαυματουργεῖς· μὴ ζήτηί καὶ τὸ ἀκινδύ-
 νον καὶ ⁹τὸ ἀδές, καὶ τὸ χωρὶς πραγμάτων κηρύττειν. Ἀλλὰ
 C ἀλγεῖς καὶ ἀθυμεῖς, μὴ δόξη τοῦτο ἀσθενείας εἶναι ἐμῆς, τὸ
 πολλοὺς εἶναι τοὺς ἐπιβουλεύοντας, καὶ δέροντάς σε, καὶ ἐλα-
 νοντας, καὶ μαστίζοντας; Τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ δείκνυσί μου τὴν
 δύναμιν. “Ἡ γὰρ δύναμίς μου, φησὶν, ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται”
 ὅταν διωκόμενοι τῶν διωκόντων ῥησιν, ὅταν ἐλάνθοντο
 τῶν ἐλάνθοντων κρατῇτε, ὅταν δεσμούμενοι τοὺς ^δδεσμοῦντας
 τρέπησθε. Μὴ ζήτηί τοίνυν τὰ περιττά. Ὅρας πῶς ἄλλην μὲν
 ὁ αὐτὸς αἰτίαν τίθησιν, ἄλλην δὲ ὁ θεός; Αὐτὸς μὲν γὰρ λέγει,
 D “Ἴνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι ὡς σκόλοψ” τὸν δὲ θεὸν
 εἰρηκέναι φησὶν, ὡς ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦτο
 συγχωρεῖν. Οὐ τοίνυν περιττὸν μόνον ζητεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπι-

7 v. 8.

8 v. 9.

^κθεός] + ἀκινδύνως D. + ἀπορητὶ a man. secunda E. Cf. Caten. ad loc.
¹ ἡμῶν] + τοῦτο σατᾶν εἶπεν εἰκότως D. ^ω δέροντας (sic) A. δέοντας E.
 δεσμοῦντας D. ^η τὰ] τοὺς τὰ E. ^ο κολάζοντος] κωλύοντος D. ^ρ ταύ-
 του] τοῦ τοιούτου F. ^α τὸ om. Floril. p. 270. (Tom. xii. p. 556 A.) Mox μὴ
 δόξης ibidem. ^ε περιγένησθε B. Flor. περιγενήσεσθε A. ^ο δέροντας (sic)
 A. δέοντας B. δέροντας Veron. Statim τρέπητε D.F. Flor. ^ι ζητεῖ
 τοίνυν Codd. τοίνυν ζητεῖ Edd. ^ν αὐτὸς ante ἄλλην transp. E. post αἰτίαν
 Edd. ^ω σκόλοψ] + τῇ σαρκὶ Edd. invitis libris. ^υ ὑπὲρ] ὅτι ὑπὲρ
 D. Mox συγχωρεῖν E. solus. Edebatur συγχωρεῖ.

σκοτοῦν τῇ τῆς δυνάμεώς ὕμῳ δόξῃ πρᾶγμα. Τὸ γάρ, “ἀρ-
 κεί σοι,” τοῦτο δηλοῦντός ἐστιν, ὡς οὐκ ὀφείλοντος ²προσπε-
 θῆναι ἑτέρου τινός, ἀλλ’ ὡς τοῦ παντός ἀπηρητισμένου. “Ὡστε
 κἀντεῦθεν δηλον, ὅτι οὐ κεφαλαλγίαν φησὶν· οὐ γὰρ δὴ νοσοῦν-
 τες ἐκήρυττον·” ³οὐ γὰρ ἡδύναντο κηρύττειν ἀσθενοῦντες· ⁴ἀλλ’
 ὅτι ἐλαυνόμενοι, διωκόμενοι, πάντων περιεγέροντο. Ἐπειδὴ οὖν
 ταῦτα ἔηκουσα, φησὶν, “Ἡδιστα οὖν καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθε-
 νείαις μου.” ⁵Ἰνα γὰρ μὴ καταπέσωσιν, ἐκείνων τῶν ψευδα-
 ποστολῶν ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις καυχωμένων, καὶ τούτων ὄντων ἐν
 διωγμοῖς, δείκνυσιν ὅτι διὰ τοῦτο λαμπρότερος γίνεται, καὶ
 οὕτω μᾶλλον ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ διαλάμπει, καὶ καυχῆσεως
 ἄξια τὰ γινόμενα. Διό φησιν, “Ἡδιστα οὖν καυχῆσομαι.”
 Οὐχὶ λυπούμενος ταῦτα εἶπον ἅπερ ἀπηρηθυσάμην, ἡ τοῦτο
 ὅπερ εἴρηκα νῦν, ὅτι ἐδόθη μοι σκόλοψι, ἀλλ’ ἐγκαλλωπιζόμενος
 καὶ πλείονα δύναμιν ἐφελκόμενος. Διὸ καὶ ἐπάγει, “Ἰνα
 ἐπισκηνώσῃ ἐπ’ ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.” Ἐνταῦθα καὶ
 ἕτερόν τι αἰνίττεται, ὅτι ὅσῳ τὰ τῶν πειρασμῶν ⁶ἐπετέ- 622
 νετο, τοσοῦτ’ τὰ τῆς χάριτος ἐῆζετο καὶ ἐπέμενε. ⁷“Ἰδιὸ
 εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις πολλαῖς.” Ποίαις, εἰπέ μοι; “Ἐν
 ὕβρεσιν, ἐν διωγμοῖς, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις.” Εἶδες πῶς
 αὐτὸ νῦν ἀπεκάλυψε σαφέστατα; Λέγων γὰρ τῆς ἀσθενείας
 τὸ εἶδος, οὐκ εἶπε πυρετούς, ἢ περίοδόν τινα τοιαύτην, ἢ ⁸ἄλλην 8
 ἄρρωστίαν σωματικὴν, ἀλλὰ ὕβρεις, διωγμούς, στενοχωρίας.
 Εἶδες ψυχὴν εὐγνώμονα; ⁹Ἐπιθυμεῖ ἀπαλλαγῆναι τῶν δεινῶν
¹⁰ὅτε δὲ ἤκουσε παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ δεῖ τοῦτο γίνεσθαι, οὐ
 μόνον οὐκ ἠθύμησεν ἀποτυχὼν τῆς εὐχῆς, ἀλλὰ καὶ ἠψφράνθη. B
¹¹Διὸ ἔλεγεν, “εὐδοκῶ,” χαίρω, ἐπιθυμῶ ὑβρίζεσθαι, διώκεσθαι,
 στενοχωρεῖσθαι ὑπὲρ Χριστοῦ. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, κακείνους
 καταστέλλων, καὶ τούτων ἐπαίρων τὰ φρονήματα, ἵνα μὴ
 αἰσχύνωνται τοῖς Παύλου παθήμασιν. Ἀρκεῖ γὰρ ἡ ὑπόθεσις
 πάντων ποιῆσαι λαμπροτέρους. Εἶτα καὶ ἄλλην αἰτίαν τίθη-
 σιν· “Ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.” Τί θαυμάζεις, εἰ
 τοῦ θεοῦ ἡ δύναμις τότε διαδείκνυται; καὶ ἐγὼ τότε δυνατός εἰμι.
 Τότε γὰρ μάλιστα ἡ χάρις ¹²ἐπῆει. 10“ Καθὼς γὰρ περισσεύει C
 τὰ παθήματα αὐτοῦ, περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.”

9 v. 10.

10 2 Cor. i. 5.

ὕμῳ] σου D. ²προσθεῖναι B. Sav. marg. ³οὐ] οὐδ’ A.F. ⁴ἀλλ’
 ὅτι] ἀλλὰ A. ἀλλ’ ὅτε Veron. ⁵ἤκουσε D.E. ⁶ἐπετένετο Veron. ⁷ἡδύνα-
 νετο E. ⁸ἰδιὸ] + καὶ A.F. Mox. πολλαῖς om. D.E. Mosq. ⁹ἄλλην] + τινὰ F.
¹⁰ἐπιθυμεῖ ἀπαλλαγῆναι τ. δ. B. Sav. marg. ἐπιθυμῶ τὴν ἀπαλλαγὴν τ. δ. E.
¹¹ὅτε δὲ] ἀλλ’ ἐπεί D. δέ om. A.F. ¹²διὸ] + καὶ B.D. ¹³εἰπεί D.F.
 ἐπεί E.

^m "Οπου θλίψις, ἐκεῖ καὶ παράκλησις· ὅπου παράκλησις, ἐκεῖ καὶ χάρις. "Οτε γοῦν ἐνέπεσεν εἰς τὸ δεσποτήριον, τότε τὰ θαυμαστὰ ἐποίει· ὅτε ἐνανάγησε, καὶ εἰς τὴν βάρβαρον ἐξηνέχθη χώραν, τότε μάλιστα ἐδοξάσθη. "Οτε εἰς τὸ δικαστήριον εἰσῆλθε δεδεμένος, τότε καὶ τοῦ δικαστοῦ περιγέγονεν. Οὕτω καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ συνέβαινεν· ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἦνθουν οἱ δίκαιοι. Οὕτως οἱ τρεῖς παῖδες, οὕτως ὁ Δανιὴλ, **D** καὶ Μωϋσῆς, ^u καὶ Ἰωσήφ· πάντες ἐντεῦθεν λαμπροὶ, καὶ μεγάλων κατηξιώθησαν στεφάνων. Τότε γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ καθαίρεται, ὅτε διὰ τὸν θεὸν θλίβεται· τότε μείζωνος ἀπολαύει βοηθείας, πλείονος δεσμένης συμμαχίας, καὶ πλείονος ὁ ἀξία χάριτος. Καὶ πρὸ τοῦ μισθοῦ δὲ τοῦ παρὰ τοῦ θεοῦ κειμένου, μεγάλα καρποῦται ῥᾶγαθὰ φιλόσοφος γινομένη. Καὶ ^q γὰρ τὸν τύφον περισπᾷ, καὶ τὴν ῥαθυμίαν ἐκκόπτει πᾶσαν ἢ θλίψις, καὶ πρὸς ὑπομονὴν ἀλείφει· ἐκκαλύπτει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὴν εὐτέλειαν, καὶ πολλὴν εἰσάγει φιλοσοφίαν. Πάντα γὰρ αὐτῇ παραχωρεῖ τὰ πάθη, βασκανία, ζῆλος, ἐπιθυμία, ἰδυναστεία, χρημάτων ἔρως, σωμαίων, ἀλαζονεία, τύφος, θυμὸς, ^s ἅπας ὁ λοιπὸς τῶν νοσημάτων τούτων ἔσμος. Καὶ εἰ βούλει ^t ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἰδεῖν, καὶ ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ ἄνθρωπον ὁλόκληρον δυνήσομαι σοι δεῖξαι, καὶ ἐν θλίψει γενομένους, καὶ ἐν ἀνέσει, καὶ διδάξαι πόσον ἐντεῦθεν ^v τὸ κέρδος, καὶ πόση ἐκείθεν ἡ ῥαθυμία. Καὶ γὰρ ὁ τῶν Ἑβραίων δῆμος, ὅτε μὲν ἐκακοῦντο καὶ ἡλάνοντο, ^w ἔστεινον (680) **623** καὶ τὸν θεὸν παρεκάλουν, καὶ πολλὴν ἄνωθεν ἐπεσπῶντο τὴν ῥοπήν· ὅτε δὲ ἐλιπάνθησαν, ἀπεσκίρτησαν. Οἱ Νινευῖται πάλιν, ὅτε μὲν ἀδείας ἀπῆλانون, οὕτω τὸν θεὸν παρώξυναν, ὥς ὁλόκληρον ἀπειλῆσαι τὴν πόλιν ἐκ βάθρων ἀνασπᾶν· ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ κηρύγματος ἐταπεινώθησαν ἐκείνου, πᾶσαν ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν. Εἰ δὲ καὶ ἄνδρα καθ' ἑαυτὸν ἰδεῖν ^x ἐθέλοις, ἐννόησον τὸν Σολομῶντα. Καὶ ^y γὰρ οὗτος, ὅτε μὲν ἦν ἐν φροντίσι καὶ ταραχῇ περὶ τῆς ^z ἀρχῆς τοῦ ἔθνους ἐκείνου βουλευόμενος, τῆς ὀφείας ἡξιώθη ἐκείνης· ὅτε δὲ ἐν τρυφῇ γέγονεν, εἰς αὐτὸ τῆς κακίας τὸ βάραθρον ἐξωλίσθησε.

^m HΘΙΚΟΝ. "Οτι ἡ θλίψις καθαίρει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν παθῶν, καὶ τὸν θεὸν ἐπισπᾶται· καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ τῆς δόξης τῶν ἁγίων. Veron. ⁿ καὶ ὁ Ἰωσήφ B. ^o ἀξία]+η D. ^p ῥαγαθὰ om. B. ^q γὰρ]+καὶ F. Mox πᾶσαν om. F. in marg. habet A. ^r ἰδυναστεία om. D. ^s καὶ ἅπας E. ^t ἐπ']+καὶ ἐπ' E. Mox δυνήσομαι idem. ^v τὸ om. E. Proximum καὶ om. A. et a pr. man. B. ^w ἔστεινον]+συνεατέλλοντο D. ^x ἐθέλοις A.B.D.F. ἐθέλεις vulgo. ^y γὰρ]+καὶ A. γὰρ om. F. ^z ἀρχῆς]+ταραχῆς A.B. Veron. ταραχῆς καὶ F.

Τί δὲ ὁ τούτου πατήρ; πότε θαυμαστὸς ἦν καὶ παράδοξος; B οὐχ ὅτε ἐν πειρασμοῖς ἦν; α^ο Ο δὲ Ἀβεσσαλώμ, οὐχ ἔως μὲν ἔφυνγεν, ἐσωφρόνει, ἐπειδὴ δὲ ἐπανήλθε, καὶ ὕψις καὶ τυραννικὸς καὶ πατραλοῖας ἐγένετο; Τί δὲ ὁ Ἰωβ; Οὗτος γὰρ λαμπρὸς μὲν ἦν καὶ ἐν ἀνέσει, λαμπρότερος δὲ μετὰ τὴν θλίψιν ἐφάνη. Καὶ τί δεῖ λέγειν τὰ ἀρχαῖα καὶ παλαιά; ἀν γὰρ τὰ ἡμέτερά τις ἐξετάσῃ τὰ νῦν, ὄψεται ἡλικὸν τῆς θλίψεως τὸ κέρδος. Nῦν μὲν γὰρ εἰρήνης ἀπολαύοντες, ἀναπεπτώκαμεν καὶ διερρήν- C μεν, καὶ μυρίων τὴν ἐκκλησίαν ἐνεπλήσαμεν κακῶν ὅτε δὲ ἡλαννόμεθα, καὶ σωφρονέστεροι καὶ ἐπεικέστεροι καὶ σπουδαιότεροι, καὶ περὶ τοὺς συλλόγους τούτους ἡμεῖς ἁ^ο προθυμότεροι, καὶ περὶ τὴν ἀκρόασιν. Ὅπερ γὰρ τῷ χρυσίῳ τὸ πῦρ, τοῦτο ἡ θλίψις ταῖς ψυχαῖς, τὸν ῥύπον ἀποσμήχουσα, καθα- ροὺς ἐργαζομένη, λαμπροὺς κατασκευάζουσα καὶ φαιδρούς. Αὕτη εἰς βασιλείαν εἰσάγει, ἐκείνη ἰδὲ εἰς γέενναν. Διὸ ἡ μὲν ἐστὶν εὐρύχωρος, ἡ δὲ στενή. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, “Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε” ὥς μέγα τι κατα- D λιμπάνων ἡμῖν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μαθητὴς εἶ, τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδεύει, ἡ^ο μὴδὲ δυσχέραινε, μὴδὲ ἀποδυσπέτει. Κἂν γὰρ οὕτω μὴ θλιβῆς, ἀνάγκη θλιβῆναι ἰπάντως ἐξ ἐτέρας ὑποθέσεως ἀκερδοῦς. Καὶ γὰρ ὁ βάσκανος, καὶ ὁ χρημάτων ἐρῶν, καὶ ὁ κ^ο πόρνης περικαιομένος, καὶ ὁ κενόδοξος, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος τῶν ἰτὰ πονηρὰ μετιόντων πολλὰς ἀθυμίας ὑπομένει καὶ θλίψεις, καὶ τῶν πενθούτων ἡ^ο οὐκ ἐλάττω θλιβεται. Εἰ δὲ ἡ^ο μὴ δακρύει μὴδὲ πενθεῖ, δι’ αἰσχύνην καὶ ἀναισθησίαν ὥς εἶγε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καταμάθοις, μυρίων E ὄψει κυμάτων γέμουσαν. Ὅταν οὖν καὶ τοῦτον καὶ ἐκείνον ἁ^ο μετιόντας τὸν βίον ἀνάγκη θλίβεσθαι, διὰ τί μὴ τοῦτον αἰρούμεθα τὸν ἡμετὰ θλίψεως μυρίους φέροντα στεφάνους; Καὶ γὰρ τοὺς ἀγίους ἅπαντας οὕτως ἡ^ο γαγεν ὁ θεὸς διὰ θλίψεως καὶ στενοχωρίας, ὁμοῦ μὲν ἐκείνους ὠφελῶν, ὁμοῦ δὲ τοὺς λοιποὺς ἀσφαλιζόμενος, ὥστε μὴ μείζονα τῆς ἡ^ο ζίας περὶ αὐτῶν δόξαν ἔχειν. Οὕτω γὰρ καὶ εἰδωλολατρεῖαι τὴν ἀρχὴν ἐκράτησαν, τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ τὴν ἡ^ο ζίαν θαυμάζομένων 624

^a ὁ δὲ Ἀβ. om. D.

^b τύραννος E. Statim πατραλώως B. et a pr. man. E.

^c καὶ om. C. ἐπὶ pro περὶ E. ἁ^ο προθυμότεροι C.D. καὶ post προθυμότεροι om. A.C.D.E.F. Post ἀκρόασιν add. ζέοντες E.

^d καθαρὰς, λαμπρὰς et φαιδρὰς B. Sav. marg. Statim ἐργάζεται idem. ἰδὲ om. C.D.

^e καταλιμπάνων C.D.E.F. καταλαμπάνων A. καταλαμπάνων (et ἡμᾶς pro ἡμῖν) Veron. καταβάλλων B. Hoc ediderunt Sav. Ben. ἡ^ο μὴδὲ ἄλλα μὴ C.

^f πάντας D. ^g πόρνη A. ἰτὰ πονηρὰ ταπεινὰ D. Statim μετιόντων C.D.E. Legebatur ἐπίστων.

^h οὐκ ἔλαττον C.D. οὐδὲν ἔλαττον E. ἡ^ο μὴ E. Statim δακρύει μὴδὲ πενθεῖ E.F. ⁱ μετιόντες A. Veron.

^j μετὰ τῆς θλ. E. ἡ^ο γγεν E. ἐδόξαεν C.D.

οὕτως Ἀλέξανδρον τρισκαίδέκατον ἐνόμισεν εἶναι θεὸν ἢ σύγκλητος Ῥωμαίων. Καὶ γὰρ αὕτη ταύτην εἶχε τὴν ἑξουσίαν, χειροτονεῖν καὶ ἐγκρίνειν θεοὺς. Ὅτε γοῦν τὰ κατὰ Χριστὸν ἀπηγγέλη πάντα, ἐπεμψεν ὁ τοῦ ἔθνους ἄρχων πυνθανόμενος, εἰ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ αὐτὸν χειροτονεῖν θεόν. Οἱ δὲ οὐκ ἐπένευσαν, ὀργιζόμενοι καὶ ἀγανακτοῦντες, ὅτι πρὸ τῆς αὐτῶν ψήφου καὶ γνώμης, ἡ δύναμις τοῦ σταυρωθέντος ἐκλάμψασα, εἰς τὸ οἰκεῖον ἐπεσπάσατο σέβας τὴν οἰκουμένην ἀπασαν. Τοῦτο δὲ ἑκονόμητο καὶ ἀκόντων αὐτῶν, ὥστε μὴ

B ἐξ ἀνθρωπίνης ψήφου τὴν θεότητα ἀνακηρυχθῆναι τοῦ Χριστοῦ, μηδὲ ἕνα τῶν πολλῶν αὐτὸν εἶναι νομισθῆναι τῶν ὑπ' ἐκείνων χειροτονηθέντων. Καὶ γὰρ καὶ πύκτας θεοὺς ἐνόμισαν, καὶ τὰ παιδικὰ τὰ Ἀδριανοῦ ὅθεν καὶ ἡ πόλις ἡ Ἀντίνοος λέγεται. Ἐπειδὴ γὰρ ἁθάνατος καταμαρτυρεῖ τῆς θνητῆς φύσεως, ἐφευρεν ὁ διάβολος ἑτέραν ὁδὸν, τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανασίαν, ὃν τὴν ὑπερβάλλονταν κολακίαν ἀναμίξας, εἰς ἀσέβειαν πολλοὺς ἐξήγαγε. Καὶ θέα κακουργίαν. Ὅταν ἡμεῖς εἰς δέον αὐτὴν παράγωμεν, ἀνατρέπει τὸν λόγον ὅταν δὲ εἰς βλάβην αὐτὸς κατασκευάζειν βούληται, ἀμετὰ πολλῆς αὐτὴν ἴστησι τῆς σπουδῆς. Κἂν εἴπῃ τις, πόθεν θεὸς Ἀλέξανδρος; οὐχὶ τέθνηκε καὶ ἀθλίως; ἀλλ' ἁθάνατος ἡ ψυχὴ, φησί. Νῦν ὑπὲρ ἀθανασίας ποιῇ τὸν λόγον, καὶ φιλοσοφεῖς, ἵνα ἀποστήσῃς τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ ὅταν δὲ ἡμεῖς λέγωμεν τοῦτο μέγιστον τοῦ θεοῦ τὸ δῶρον, ἐταπεινοὺς καὶ χαμαιπετεῖς καὶ τῶν ἀλόγων οὐδὲν ἄμεινον διακειμένους τοὺς ἡπατημένους πείθεις. Κἂν εἴπωμεν, ὅτι ὁ ἐσταυρωμένος

D ζῇ, γέλωτος εὐθέως, καίτοι τῆς οἰκουμένης βοώσης ἀπάσης, καὶ πάλαι καὶ νῦν τότε μὲν ἀπὸ τῶν σημείων, νῦν δὲ ἀπὸ τῶν ἐπιστρεφάντων· οὐ γὰρ δὴ νεκροῦ ταῦτα τὰ κατορθώματα· ἔτι δὲ εἴπῃ τις, ὅτι Ἀλέξανδρος ζῇ, ἡ πιστεύεις, καίτοιγε οὐδὲν ἔχων σημεῖον εἰπεῖν.

Ναί, φησί· πολλὰ γὰρ καὶ μεγάλα κατώρθωσε ζῶν· καὶ γὰρ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις ὑπέταξε, καὶ πολέμους πολλοὺς καὶ

[†] ἑξουσίαν A.B.C.D.E. Sav. marg. Edebatur ἄξίαν. [‡] ἐπένευσαν D.
[†] ἑκονόμητο A.B.C.E. ἑκονομεῖτο vulgo. [‡] αὐτὸν A.E. εἶναι ομ.
 pr. man. E. νομισθῆναι αὐτὸν εἶναι hoc ord. B. [‡] Ἀντίνοος D. [‡] θά-
 νατος om. F. [‡] ἡ A. ἀναμίξας εἰς ἀσέβειαν om. D. [‡] μὲν +
 γὰρ C.D. Μοχ παραγάγωμεν A. [‡] μετὰ] καὶ μετὰ C.D. [‡] εἴπῃ
 A.B.C. εἴπῃς F. εἴποι vulgo. [‡] ἀθανάτου A. [‡] τοῦ om. A.E.
[‡] τοὺς ταπεινοὺς Edd. repugnantibus libris. [‡] τοὺς ἡπ.] δεικνύς τοὺς ἡπ.
 C.D. ὡς ἡπ. Edd. Statim ποιεῖς pro πείθεις B. Sav. marg. [‡] εἰν
 B.C.D.F. ἄν vulgo. Statim εἴπῃ pro vulgato εἴποι omnes. [‡] πιστεύ-
 σεις D.

μάχας ἐνίκησε, καὶ τρόπαια ἔστησεν. Ἐὰν οὖν ἐγὼ δείξω,
¹ ὅπερ ἐκεῖνος ζῶν οὐκ ἐνενόησεν, οὐκ αὐτὸς, οὐκ ἄλλος τις ^κ τῶν
 ἀνθρώπων τῶν ποτε γενομένων, ποῖαν ἐτέραν ζητεῖς ἀναστάσεως Ε
 ἀποδείξιν; Τὸ μὲν γὰρ ζῶντα κατορθοῦν πολέμους καὶ νίκας
 βασιλεία ὄντα, καὶ στρατόπεδα ἔχοντα, θαυμαστὸν οὐδέν, οὐδὲ
 παράδοξον καὶ καινόν· τὸ δὲ μετὰ σταυρὸν καὶ τάφον τοσαῦτα
 ἐργάσασθαι πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάττης, τοῦτό ἐστι ¹ μάλιστα
 τὸ πολλῆς ἐκπλήξεως γέμον, καὶ τὴν θείαν καὶ ἀπόρρητον
 ἀνακηρύττον δύναμιν. ⁱⁱⁱ Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν
 τελευτὴν αὐτοῦ, διασπασθεῖσαν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τέλεον 625
 ἀφανισθεῖσαν οὐκ ἐπανάγαγε· πῶς ⁱⁱ δὲ ἐμελλεν ὁ νεκρός; ὁ δὲ
 Χριστὸς τότε αὐτὴν μάλιστα ἔστησεν, ὅτε ἐτελεύτησε. Καὶ
 τί λέγω περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅπου γε καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
 μετὰ τὸ τελευτῆσαι λάμψαι ἔδωκε; ^o Ποῦ γὰρ, εἶπέ μοι, τὸ
 σῆμα Ἀλεξάνδρου; δείξόν μοι, καὶ εἶπέ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν
 ἐτελεύτησε. Τῶν δὲ δούλων τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ σήματα
 λαμπρά, τὴν βασιλικωτάτην ^v καταλαβόντα πόλιν, καὶ αἱ
 ἡμέραι καταφανεῖς, ἐορτὴν τῇ οἰκουμένη ποιῶσαι. Καὶ τὸ
 μὲν ἐκεῖνον καὶ ⁱⁱ οἱ οἰκέοι ἀγνοοῦσι, τὸ δὲ ⁱ τούτου καὶ οἱ Β
 βάρβαροι ἐπίστανται. Καὶ οἱ τάφοι τῶν δούλων τοῦ σταυ-
 ρωθέντος λαμπρότεροι τῶν βασιλικῶν εἰσιν αὐτῶν, οὐ τῷ μεγέ-
 θει καὶ τῷ κάλλει τῶν ⁱⁱ οἰκοδομημάτων καὶ τούτῳ μὲν ⁱ γὰρ
 κρατοῦσιν· ἀλλ', ὁ πολλῶ πλέον ἐστὶ, τῇ σπουδῇ τῶν συν-
 ιόντων. Καὶ ^v γὰρ αὐτὸς ὁ τὴν ἀλουργίδα περικείμενος ἀπέρ-
 χεται τὰ σήματα ἐκεῖνα περιπτυσσόμενος, καὶ τὸν τύφον
 ἀποθέμενος ἔστηκε δεόμενος τῶν ἀγίων, ὥστε αὐτοῦ προστῆναι
 παρὰ τῷ θεῷ, καὶ τοῦ σκηνοποιοῦ καὶ τοῦ ἀλιέως προστατῶν
 καὶ τετελευτηκότων δέεται ὁ τὸ διάδημα ἔχων. Τολμήσεις οὖν, C
 εἶπέ μοι, τὸν τούτων δεσπότην νεκρὸν εἰπεῖν, οὗ οἱ οἰκέται καὶ
 τετελευτηκότες, προστάται τῶν τῆς οἰκουμένης βασιλέων εἰσὶ;
 Καὶ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἴδοι τις ἀν γινόμενον ^v μόνον, ἀλλὰ
 καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα Κων-
 σταντίνον τὸν μέγαν μεγάλη τιμὴ τιμᾶν ἐνόμισεν ὁ παῖς, εἰ
^x πρὸς τοῖς προθύροις κατάθοιτο τοῦ ἀλιέως· καὶ ὅπερ εἰσὶν οἱ
 πωλωροὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἐν τοῖς βασιλείοις, τοῦτο ἐν τῷ

ⁱ ἄπερ F. Mox ἐπενόησεν C. οὐκ ἐνενόησε ζῶν hoc ord. A.F. ^κ Sic
 A.B.D.F. τῶν ποτε γεν. ἀνθρώπων Edd. ¹ μάλιστα τὸ] Sic B.D. τὸ μ.
 τὸ C. τὸ μάλιστα vulgo. ⁱⁱⁱ καὶ om. A.F. ⁱⁱ δὲ] γὰρ E. ^o ποῦ]
 οὐ F. ^v καταλαβόντων C.D. Mox καὶ αἱ ἡμέραι C.E. Aberant articulus.
ⁱⁱ οἱ om. A.B. ^x τούτων E. ^v οἰκοδ.] + μόνον C.D. receptum a Sav.
 Ben. ⁱ γὰρ om. F. et pr. man. E. Mox πολλῶ om. D. ^v γὰρ] +
 καὶ B.C.D. ^v μόνον om. B.C. ^x πρὸς, quod vulgo deest, habent
 B.D.E.F. et Floril. p. 531. (Tom. xii. p. 665 C.) πρὸ loco πρὸς A.C.

σήματι οἱ βασιλεῖς τοῖς ἀλιεῦσι. Καὶ οἱ μὲν ὥσπερ δεσπότηαι
 D τοῦ ὑπόπου ² τὰ ἔνδον κατέχουσιν, οἱ δὲ ὡς πάροιχοι καὶ
 γείτονες ἠγάπησαν τὴν ^a αὔλειον αὐτοῖς ἀφορισθῆναι θύραν,
 ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα καὶ τοῖς ἀπίστοις ^b ἐπιδεικνύντες, ὅτι ^c πλείων
 ἐν τῇ ἀναστάσει ἢ ὑπεροχὴ ἔσται τοῖς ἀλιεῦσιν. Εἰ γὰρ
 ἐνταῦθα οὕτως ἐν τοῖς τάφοις, πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀναστάσει.
 Καὶ ἀντήλλακται ἡ τάξις· οἱ ^d μὲν βασιλεῖς οἰκετῶν ^e καὶ
 ὑπηρετῶν, οἱ δὲ ἀρχόμενοι βασιλέων τὴν ἀξίαν περικεῖνται,
 μᾶλλον δὲ καὶ λαμπροτέραν. Καὶ ὅτι οὐ κολακεία τὸ πρᾶγμα,
 αὐτὴ δεικνυσὶν ἡ ἀλήθεια· ἀπὸ γὰρ ἐκείνων καὶ οὗτοι ^f λαμπρό-
 E τεροι γεγόνασιν. Πολὺ γὰρ τῶν ἄλλων τάφων τῶν βασιλικῶν
 τὰ σήματα ταῦτα σεμνότερα· ἐκεῖ μὲν γὰρ πολλὴ ἡ ἐρημία,
 ἐνταῦθα δὲ πολλὴ ἡ πανήγυρις. Εἰ δὲ βούλει καὶ ταῖς βα-
 σιλικαῖς παραβαλεῖν αὐλαῖς τοὺς τάφους τούτους, πάλιν ἐν-
 ταῦθα τὰ νικητήρια. Ἐκεῖ μὲν γὰρ πολλοὶ οἱ σοβοῦντες,
 ἐνταῦθα δὲ πολλοὶ οἱ καλοῦντες καὶ ἐπισπώμενοι πλουσίους,
 πένητας, ἄνδρας, γυναῖκας, δούλους, ἐλευθέρους· ἐκεῖ πολὺς ὁ
 φόβος, ἐνταῦθα ἄφρατος ἡ ἡδονή. Ἀλλὰ γλυκὺ θέαμα χρυ-
 σοφοροῦντα βασιλεῖα καὶ ἐστεφανωμένον ἰδεῖν, καὶ παρεστῶτας
 στρατηγούς, ἄρχοντας, ^g ταξιάρχους, φυλάρχους, ὑπάρχους.
 626 Ἀλλὰ ^h τὰ ἐνταῦθα τοσοῦτῳ σεμνότερα καὶ φρικτωδέστερα, ὥς
 ἐκεῖνα σκηνὴν εἶναι καὶ παιδίαν νομίσαι πρὸς ταῦτα. Ἄμα γὰρ (δὲ^δ)
 ἐπέβης ἰτῶν οὐδῶν, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁ τόπος τὴν διάνοιαν
 παρέπεμψε, πρὸς τὸν ἄνω βασιλεία, πρὸς τὸ στρατόπεδον ^k τὸ
 τῶν ἀγγέλων, πρὸς τὸν θρόνον τὸν ὑψηλόν, πρὸς τὴν δόξαν
 τὴν ἀπρόσιτον. Καὶ ἐνταῦθα μὲν ὑπέταξεν ἄρχοντι τῶν
 ὑποκειμένων τὸν μὲν λῦσαι, τὸν δὲ δεῖναι τὰ δὲ ὅσα τῶν
 ἁγίων οὐ ταύτῃ ἔχει τὴν ἐξουσίαν τὴν οἰκτρὰν καὶ ταπεινὴν,
 ἀλλ' ἐκείνην τὴν πολλῶ μείζονα. Δαίμονας γὰρ παρίστησι
 B καὶ βασανίζει, καὶ τῶν δεσμῶν ἐκείνων τῶν πικροτάτων ἀπολύει
 τοὺς δεδεμένους. Τί φοβερώτερον τοῦ δικαστηρίου τούτου;
 Οὐδενὸς ὀρωμένου, οὐδενὸς ἐπικειμένου ταῖς πλευραῖς τοῦ δαί-
 μονος, φωναὶ καὶ σπαραγμοὶ, μαστιγες, βάσανοι, γλῶσσαι
^m ἐμπιπράμεναι, τοῦ δαίμονος ⁿ οὐ φέροντος τὴν θαναμαστὴν
 δύναμιν ἐκείνην. Καὶ οἱ τὰ σώματα φορέσαντες, τῶν ἀσωμά-

¹ τόμον D. ² τὰ ἔ. κ.] ἔνδον μένουσιν C.D. Say. marg. ^a αἰλείαν
 A. Floril. Veron. αὔλιον D.E.F. γρ. αὐλίαν E. marg. De scriptura per i vid
 Dorvill. ad Charit. p. 217. Ed. Lips. ^b δεικνύντες A. ^c πλείον A.B.
^d μὲν] + γὰρ C. ^e καὶ om. A.C.E. Veron. οἰκετῶν καὶ om. E. sed οἰκετῶν
 in marg. a manu secunda ascriptum. ^f λαμπροὶ E. ^g ταξιάρχας A.
^h τὰ ἐντ.] καὶ ἐντ. C. τὰ ἐντεῦθεν A. ⁱ τὸν οὐδὸν C.F. ^k τὸ om. C.
^l ἀρχοντι] τῷ ἀρχ. C.D. ^m ἐμπιπραμένοι A. ἐμπιπρωμένοι C. ⁿ οὐ] μὴ E.

των κρατοῦσι δυνάμεων· ἡ κόνις καὶ τὰ ὀστέα καὶ ἡ τέφρα τὰς ὁράτους ἐκείνας διαξαίνει φύσεις. Διὰ ὅδῃ τοῦτο ὑπὲρ μὲν τοῦ βασιλικᾶς ἰδεῖν αὐτὰς οὐδεὶς ἂν ποτε ἀποδημήσει· βασιλεῖς δὲ πολλοὶ πολλάκις ἀποδημήκασιν ταύτης ἕνεκεν τῆς ὁθεωρίας. Τῆς γὰρ μελλούσης κρίσεως ἵχνη καὶ σύμβολα τὰ μαρτύρια τῶν ἁγίων παρέχεται, δαιμόνων μαστιζομένων, ἀνθρώπων κολαζομένων καὶ ἐλευθερουμένων. Εἶδες τῶν ἁγίων τὴν δύναμιν καὶ τετελευτηκῶτων; εἶδες τῶν ἀμαρτωλῶν τὴν ἀσθένειαν καὶ ζώντων; ⁴ Φύγε τοίνυν τὴν κακίαν, ἵνα κρατῇς τῶν τοιούτων, καὶ δίωκε μετὰ σπουδῆς ἀπάσης τὴν ἀρετὴν. Εἰ γὰρ τὰ ἐνταῦθα τοιαῦτα, ἐννόησον ἡλίκα τὰ μέλλοντα. Καὶ τῷ ἔρωτι τούτῳ διηλεκτῶς κατεχόμενος, ¹ ἐπιλαμβάνου τῆς αἰωνίου ζωῆς· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ ὁ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ.

¹ Γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. Ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι.

ΑΠΑΡΤΙΣΑΣ τὸν περὶ τῶν οἰκείων ἐγκωμίων λόγον, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ ἀπολογεῖται πάλιν, καὶ συγγνώμην Ἐ ὑπὲρ τῶν εἰρημένων αἰτεῖ, ἀνάγκης ² εἶναι λέγων τὸ πρᾶγμα, οὐ προαιρέσεως. Ἀλλ' ὅμως ³ καὶ ἀνάγκης οὔσης, ἄφρονα ἑαυτὸν καλεῖ. Ἀρχόμενος ⁴ μὲν οὖν ἔλεγεν, “Ὡς ἄφρονα δέξασθέ με,” καὶ, “ὥς ἐν ἀφροσύνῃ” νυνὶ δὲ τὸ, ὥς, ἀνελὼν, ἄφρονα ἑαυτὸν καλεῖ. Μετὰ γὰρ τὸ κατασκευάσαι διὰ τῶν εἰρημένων ἅπερ ἤθελε, θαρρῶν λοιπὸν καὶ ἀφειδῶς ἐπιλαμβάνεται τοῦ τοιούτου ⁵ ἐλαττώματος, παιδεύων ⁶ ἅπαντας μηδέποτε ⁷ ἀνάγκης οὐκ οὔσης, ἑαυτὸν τινα ἐγκωμιάζειν, ὅπου γε καὶ αἰτίας ὑποκειμένης, ἄφρονα ἑαυτὸν ὁ Παῦλος ὠνόμασεν. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῶν ⁶²⁷ εἰρημένων οὐκ ἐπὶ τοὺς ψευδαποστόλους, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς μαθητὰς ἅπασαν περιτρέπει. “Ὑμεῖς γὰρ, φησὶν, ἠναγκάσατε.” Εἰ

¹ Cap. XII. v. 11.

² ὅδῃ] τοι Ε. ³ θεωρίας in marg. θεραπείας in text. Α. ⁴ φεῦγε Α. ⁵ ἐπιλαβοῦ Β. C. D. Sav. marg. Hom. XXVII. ⁶ εἶναι om. pr. man. Α. ⁷ καὶ om. Β. ⁸ μὲν om. B. D. F. inclusum a Sav. ⁹ ἐλαττώματος D. ¹⁰ ἅπαντα F. ¹¹ ἀνάγκης] καὶ ἀνάγκης D. Statim οὐκ om. A. D. Veron. ¹² μὴ pro οὐκ E. et in marg. A.

μὲν ἔγὰρ ἑκαυχῶντο, καὶ μὴ μετὰ τῆς ὑμετέρας τοῦτο ἐποίουν
 πλάνης, μηδὲ ὑμᾶς ἀπώλλουσι, οὐκ ἂν ὁὕτω προήχθην εἰς
 τούτους ἑμαυτὸν καθεῖναι τοὺς λόγους· ἐπειδὴ δὲ ὁλόκληρον
 ἐκκλησίαν ἰδέσθαι, πρὸς τὸ συμφέρον ὑμῖν ὄρων, ἡναγ-
 κάσθην ἄφρων γενέσθαι. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἔδεισα γὰρ μὴ τὰ
 πρωτεῖα παρ' ὑμῖν ἐνεγκάμενοι, τὰ παρ' ἐαυτῶν κατασπείρωσιν.
 Β ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ αὐτὸς ἀνωτέρω τέθεικεν εἰπὼν, “Φοβοῦμαι μὴ
 πῶς, ὥς ὁ ὄψις Εὐάν ἠπάτησεν, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα
 ὑμῶν” ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ αὐθεντικώτερον, καὶ μετὰ
 πλείονος ἐξουσίας, ἔχων ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν παρρησίαν.
 “Ἐγὼ γὰρ ὡφείλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι.” Εἶτα καὶ τὴν
 αἰτίαν ἔτιθησι καὶ οὐ λέγει πάλιν τὰς ἀποκαλύψεις, οὐδὲ τὰ
 σημεῖα μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πειρασμούς. “Οὐδὲν γὰρ ὑστε-
 ρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων.” Ὅρα πῶς ἄπάλιν καὶ ἐν-
 ταῦθα ἐξουσιαστικώτερον φθέγγεται. Ἐμπροσθεν μὲν γὰρ
 C ἔλεγε, “Ἐλογίζομαι μηδὲν ὑστερηκέναι” ἐνταῦθα δὲ ἀπο-
 φαντικῶς οὕτως, “ὅπερ εἶπον, μετὰ τὰς ἀποδείξεις θαρρύνω (689)
 φθέγγεται λοιπόν. Οὐ μὴν οὐδὲ οὕτως ἀφίσταται τοῦ μέ-
 τρου, οὐδὲ τοῦ οἰκείου ἥθους. “Ὅσπερ γὰρ μέγα τι εἰρηκὼς
 καὶ τὴν ἁξίαν ὑπερβαίνειν τὴν ἐαυτοῦ, ὅτι μετὰ τῶν ἀποστόλων
 ἐαυτὸν ἠρίθμησεν, οὕτω μετριάξει πάλιν, καὶ ἐπάγει λέγων·
 “Εἰ ὅμως οὐδὲν εἰμι, τὰ σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατεργάσθη
 ἐν ὑμῖν.” Μὴ τοῦτο ἴδῃς, φησὶν, εἰ εὐτελὴς ἐγὼ καὶ μικρὸς,
 ἀλλ' εἰ μὴ τοῦτον ἀπῆλυσας, ὧν παρ' ἀποστόλου ἀπολαῦσαι
 ἐχρῆν. Καὶ οὐκ εἶπεν, εὐτελὴς, ἀλλ', ὁ κατώτερος ἦν, “οὐ-
 D δὲν.” Τί γὰρ ὄφελος μέγαν εἶναι, καὶ μηδὲν ὡφελεῖν;
 ὡς περ οὐκ οὐδὲ ἱατροῦ κέρδος ἐμπεῖρον, μηδὲνα τῶν καμνόντων
 ἰωμένων. Μὴ τοίνυν, φησὶ, τοῦτο ἐξέταξε, ὅτι οὐδὲν ἐγὼ,
 ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ἐν οἷς ὑμᾶς εὖ παθεῖν ἔδει, οὐδὲν
 ὑστερήσα, ἀλλ' ἐγὼ τὴν πείραν ἔδωκα τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς.
 Οὐ τοίνυν ἔδει λόγων τῶν παρ' ἐμοῦ. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐ
 τοῦ συνίστασθαι χρήζων· πῶς γὰρ, ὁ καὶ τὸν οὐρανὸν μικρὸν

2 v. 12.

ἔγὰρ] + ἀπλῶς D. Mox οὐ pro μὴ B. ὁ οὕτω] οὐδὲ οὕτω D. ἰδέ-
 φειραν B. διέφθειραν A. ἡμῶν E. ἡμῖν F. οὐν om. E. πῶς]
 ποτε A. ὁ ante ὄψις om. idem. τῆς ἐξουσίας D. συνίστασθαι]
 γουθεῖσθαι A. Sav. marg. P τιθεῖς E. Statim καὶ om. A.E.F. Veron.
 ἄπάλιν om. D. ἠλογίζομαι om. F. ὅπερ] ὡς περ D. Post εἶπον
 ὅτι add. E. οὐδὲ] Sic D.E. δὲ vulgo. μετρίου D. ὡς περ
 γὰρ] ἀλλ' ὡς περ D. Mox εὐρηκὼς id. ἁξίαν] αἰτίαν A.D. Veron. Sta-
 tim ὑπερβαίνειν D. καὶ] δὲ καὶ A.F. Post σημεῖα, γοῦν add. B. Sav.
 marg. ἐπαπολαῦσαι E. ἐχρῆν ἀπολαῦσαι inverso ord. A.F. κα-
 τώτερος D. μέγα A.B. Veron. εὖ παθεῖν (et δεῖ pro ἔδει) E.
 ἐγὼ] + μὲν γὰρ (et om. ἀλλ'!) D. οὐ τοῦ] οὐχ ἴσα D.

ἡγούμενος πρὸς τὸν τοῦ Χριστοῦ πόθον; ἀλλὰ τῆς σωτηρίας τῆς ἐκείνων ἐφίεμενος. Εἴτα ἵνα μὴ λέγωσι, καὶ τί πρὸς ἡμᾶς, εἰ καὶ μηδὲν ὑστέρησας τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων; ἵδιὰ τοῦτο ἐπήγαγεν, ὅτι “Ἐν ὑμῖν κατειργάσθη τὰ σημεῖα τοῦ ἀποστόλου, ἐν πάσῃ ὑπομονῇ καὶ σημείοις καὶ τέρασι.” Βαβαί, πηλίκον πέλαγος κατορθωμάτων ἐν ὀλίγοις ῥήμασι παρέδραμε. Καὶ θεὰ ποῖον πρῶτον τίθησι, τὴν ὑπομονήν. Τοῦτο γὰρ ἀποστόλου δείγμα, τὸ φέρειν πάντα γενναίως. Τοῦτο μὲν γὰρ ἐν βραχεῖ, διὰ ἡμῶς λέξεως τὸ δὲ τῶν σημείων, ἅπερ οὐκ ἦν αὐτοῦ κατορθώματα, διὰ πλείονων. Ἐννόησον γὰρ πόσα δεσμωτήρια, πόσας πληγὰς, πόσους κινδύνους, ἵπόσας ἐπιβουλὰς, πόσας νιφάδας πειρασμῶν ἐνταῦθα ἠνίξατο, πόσους πολέμους ἐμφυλίου, ἐξωτικούς, πόσας ὀδύνας, πόσας προσβο- 628 λὰς διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ὑπομονῆς διὰ τῶν σημείων πάλιν, πόσους νεκροὺς ἐγερθέντας, ἵπόσους τυφλοὺς θεραπευθέντας, πόσους λεπρῶν καθαρισθέντας, πόσους δαίμονας ἵελαθέντας. Ταῦτα ἀκούοντες, μαυθαίνωμεν, εἰ εἰς ἀνάγκην ἡμῶς ἐμπέσωμεν τοιοῦτων διηγημάτων, συντέμνειν ἡμῶν τὰ κατορθώματα· ὁ καὶ αὐτὸς ἐποίησεν.

Εἴτα ἵνα μὴ λέγωσί τινες, εἰ γὰρ καὶ μέγας, καὶ πολλὰ εἰργάσω, ἡἀλλ’ οὐ τοσαῦτα, ὅσα ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησίαις οἱ ἀπόστολοι, ἐπήγαγε· 3 “Τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ Β τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας;” Οὐκ ἐλάττωτος, φησὶ, ὁ μετέσχετε χάριτος τῶν λοιπῶν. Ἀλλ’ ἴσως εἴποι τις ἂν, τί δήποτε πρὸς τοὺς ἀποστόλους τρέπει τὸν λόγον, τὴν πρὸς τοὺς ψευδαποστόλους μάχην ἀφεί; Ἐκ περιουσίας ἀναστῆσαι βουλόμενος αὐτῶν τὰ φρονήματα, καὶ δεῖξαι, ὅτι οὐ μόνον ἐκείνων ἡβελτιῶν, ἀλλ’ οὐδὲ τῶν μεγάλων ἀποστόλων ἐλάττων. Διὰ τοι τοῦτο, ὅταν μὲν περὶ ἐκείνων διαλέγεται, φησὶν, “Ὑπὲρ ἐγώ” ὅταν δὲ πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἐαυτὸν παραβάλλῃ, ἀγαπητὸν εἶναι φησὶ τὸ μὴ ὑστερηκεῖναι, καίτοι γε C πλείον αὐτῶν κοπιᾷσας. Δείκνυσιν δὲ ἡἐντεῦθεν, ὅτι κακείνους ὑβρίζουσιν, ὅταν τὸν ἴσον αὐτῶν ἐν δευτέρῳ τοῦτων ἔχωσιν. “Εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν.” Μετὰ πολλῆς πάλιν βαρύτητος ἡἐθηκε τὴν ἐπιτίμησιν. Καὶ τὸ ἐξῆς φορ-

3 v. 13.

ἵ διὰ τοῦτο om. B. ἡ βραχεῖ + παρέστησε D. ἡ μῶς Sic A.E.F. μικρὰς vulgo. ἵ πόσας ἐπιβ. om. B. ἡ πόσους τ. θ. om. A. ἵ ἐλα- σθέντας E. ἡ ἐμπέσωμεν + πολλάκις D. ἡ ἀλλ’ οὐ] ἀλλὰ F. Mox ἐν om. D. ὁ μετέχετε ex corr. A. ἡ βελτιῶ et ἐλάττω A. Veron. ἡ ἐνταῦθα D. Mox τὸ ἴσον idem. ἡ τέθεικε E.

τικώτερον. ⁴“Χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.” Ἀλλ’
 ὅμως ἡ βαρύτης καὶ ἀγάπης ῥήματα, καὶ ἐγκώμιον ἐκείνων
 ἔχει· εἶγε ἀδικίαν οἰκείαν εἶναι νομίζονσι τὸ μὴ καταδέξασθαι
 τὸν ἀποστόλον λαβεῖν τι παρ’ αὐτῶν, μηδὲ θαρρῆσαι τραφή-
 ναι ἔνθεν. Εἰ τοῦτο, φησὶν, ἐγκαλεῖτε, οὐκ εἶπεν, ὅτι κακῶς
 Δὲγκαλεῖτε, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ⁵τῆς γλυκύτητος, συγγνώμην
 αἰτῶ, ὡς χαρίσασθέ μοι τοῦτ’ ἐν ἀμαρτημα. Καὶ θεὰ τὴν
 σῦνεσιν. Ἐπειδὴ γὰρ συνεχῶς τοῦτο στρεφόμενον ὄνειδος
 αὐτοῖς ἔφερε, συνεχῶς αὐτὸ παραμυθεῖται· ἀνωτέρω ²μὲν λέγων,
 ὅτι “Ἐστὶν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησίς μου
 οὐ φραγῆσεται ³αὐτῇ” εἶτα πάλιν, “Ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς;
 ὃ θεὸς οἶδεν· ἀλλ’ ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελούντων
 ἀφορμὴν, καὶ ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὐρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς.”
 Καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ⁴“Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός;” ἵνα (690)
 Εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον.” Καὶ ἐν-
 ταῦθα, “Χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.” Πανταχοῦ
 γὰρ φεύγει τὸ δεῖξαι, ὅτι διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν οὐ λαμβά-
 νει· καὶ ἐνταῦθα μὴ πληῆσαι. Διὸ καὶ ἐνταῦθα οὕτω φησὶν·
 εἰ τοῦτο πλημμέλημα εἶναι ἡγείσθε, συγγνώμην αἰτῶ. Ταῦτα
 δὲ ἔλεγε, καὶ ἐπλήττων καὶ θεραπεύων. Μὴ γὰρ δὴ ¹τοῦτο
 εἶπεν· εἰ πληῆσαι θέλεις, τί ἀπολογῇ; εἰ δὲ ἀπολογῇ, τί
 πλήττεις; Τοῦτο γὰρ συνέσεώς ²ἐστὶ, καὶ κατατέμνειν καὶ
 ἐπιδοσμεῖν τὸ ἔλκος. Εἶτα, ἵνα μὴ ³δόξη, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν
⁴ἔλεγεν, συνεχῶς ⁵αὐτὸ στρέφειν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν, θεραπεύει
 μὲν αὐτὸ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ λέγων, ⁶“Οὐκ ἔγραψα δὲ, ἵνα
 οὕτω γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γὰρ μοι ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύ-
 629 χημά μου ἵνα τις κενώσῃ.” Ὁ γλυκύτερον δὲ ἐντεῦθεν καὶ
 προσηνέστερον. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ⁷“Ἰδοὺ, τρίτον τοῦτο
 ἐτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ
 γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ’ ὑμᾶς. Οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα
 τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ’ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.” Ὁ δὲ

⁴ 1 Cor. ix. 18.

⁵ Ibid. v. 15.

⁶ v. 14.

¹ μοι] + λέγων D. ² ἡ βαρύτης] τῆς βαρύτητος ex corr. A. ³ οἰκείαν
 om. B. inclusit Sav. ⁴ ἐκείθεν E. ⁵ τῆς om. B.E. ⁶ χαρίσασθαι
 D.F. ⁷ μὲν] μὲν γὰρ Edd. γὰρ om. A.D.E.F. ⁸ αὐτῇ ante οὐ φραγ-
 transp. B.E. ⁹ εἶτα] Sic B.D.F. Veron. εἶπε vulgo. εἶτα πάλιν] ἐπήγαγεν
 E. Statim ὅτι om. A. ¹⁰ ὃ θ. οἶδεν] οἶδεν ὃ θ. Edd. ¹¹ τί οὖν σοὶ
 ἐστίν F. ¹² Verba καὶ ἐνταῦθα μὴ πληῆσαι, quae desunt in Editis, habent A.
 B.F. et Sav. marg. καὶ τὸ μὴ πληῆσαι D. et hoc loco non est asper Vet.
¹³ ἐνταῦθα om. Veron. ¹⁴ ἐπλήττων] + ὁμοῦ D. ¹⁵ τοῦτο om. D. Post
 εἶπεν add. ὅτι idem. ¹⁶ Vid. Annot. ¹⁷ ἐστὶ] + πολλῆς D. ¹⁸ δόξη] +
 ταῦτα σκηπτεσθαι ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν (et om. mox ὑπὲρ τοῦ λ.) D. ¹⁹ ἔλεγεν
 A.B.E.F. Vet. Edebatur ἔλεγον. ²⁰ αὐτὸ] ταῦτα E. Statim στρέφει A.B.D.E.
 Vet. Mox οὖν pro αὐτὸ D. ²¹ μοι] + τὸ A.F. ²² γλυκύτερον]
 ἡμερώτερον D. ²³ ἐντεῦθεν A.E.F. ἐνταῦθα vulgo.

λέγει, τοῦτό ἐστιν· οὐκ ἐπειδὴ μὴ λαμβάνω, διὰ τοῦτο οὐ
 παραγίνομαι, ἀλλὰ καὶ δεύτερον παρεγενόμην, καὶ τρίτον
 τοῦτο παρεσκεύασμαι ἐλθεῖν, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. Καὶ
 ἡ αἰτία σεμνή. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἐπειδὴ μικρολόγοι, ἐπειδὴ B
 πλήττεσθε, ἐπειδὴ ἀσθενεῖτε· ἀλλὰ τί; “Οὐ γὰρ ζητῶ τὰ
 ὑμῶν, ἀλλ’ ὑμᾶς.” Μείζονα ἐπιζητῶ, ψυχὰς ἀντὶ χρημάτων,
 σωτηρίαν ἀντὶ χρυσίου. Εἴτα ἐπειδὴ ὑποψίαν εἶχεν ἔτι τὸ
 πρᾶγμα, ὡς ἀλογούντος αὐτοῦ πρὸς αὐτοὺς, διὰ τοῦτο καὶ
 λογισμὸν τίθησιν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν εἰπεῖν αὐτοὺς, οὐ γὰρ
 ἔξεστι καὶ ἡμᾶς ἔχειν καὶ τὰ ὑμῶν; ἐπάγει μετὰ πολλῆς
 τῆς χάριτος τὴν ἀπολογία ἀντὶ τῶν, λέγων· “Οὐ γὰρ ὀφείλει
 τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ’ οἱ γονεῖς τοῖς
 τέκνοις.” ἀντὶ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν τοὺς γονεῖς
 καὶ τὰ τέκνα ἡ μεταβάλλον, καὶ δείξας ὅτι ὀφείλῃς πρᾶγμα C
 ποιεῖ, ὅπερ οὐκ ἦν ὀφείλῃς. Οὐ γὰρ οὕτω προσέταξεν ὁ
 Χριστὸς, ἀλλ’ ἐκείνων φειδόμενος, ταῦτα λέγει διὸ καὶ
 πλεόν τι προστίθῃσιν. Οὐ γὰρ εἶπε μόνον, ὅτι οὐκ ὀφείλει
 τὰ τέκνα θησαυρίζειν, ἀλλ’ ὅτι καὶ ὀφείλουσιν οἱ γονεῖς τοῦτο
 ποιεῖν. Οὐκοῦν ἐπειδὴ δοῦναι δεῖ, ⁷ “Ἐγὼ ἥδιστα δαπανήσω
 καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν.” Τοὺς μὲν
 γὰρ ἡ γονεὺς θησαυρίζειν ἐκέλευσε τοῖς τέκνοις ὁ νόμος τῆς
 φύσεως· ἐγὼ δὲ οὐ τοῦτο ποιῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑμαυτὸν
 προσδίδωμι. ² Καὶ αὕτη ἡ ὑπερβολή, τὸ μὴ μόνον ἢ μὴ λαμβά-
 νειν, ἀλλὰ καὶ προσδιδόναι, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς D
 φιλοτιμίας, καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος· τὸ γὰρ, “ἐκδαπανη-
 θήσομαι,” τοῦτό ἐστιν αἰνιττομένου. Καὶ γὰρ αὐτὴν δέη
 τὴν σάρκα ἀναλῶσαι, οὐ ἢ φείσομαι διὰ τὴν σωτηρίαν ὑμῶν.
 Καὶ τὸ ἐπαγόμενον μετ’ ἐγκλήματος ὁμοῦ καὶ ἀγάπης· “Εἰ
 καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἦττον ἀγαπῶμαι.” Καὶ
 ταῦτα ποιῶ, φησὶν, ὑπὲρ τῶν φιλουμένων, καὶ οὐ φιλοῦντων
 ὁμοίως. Σκύπει τοίνυν λοιπὸν πόσους ἔχει τὸ πρᾶγμα βαθμούς.
³ Ἐδεῖ λαμβάνειν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐλάβανεν· ἰδοὺ πρῶτον κατάρ- E
 θωμᾶ· καὶ ὑστεροῦμενος, δεύτερον· καὶ αὐτοῖς κηρύττων, τρίτον·
 καὶ προσδίδωσι, τέταρτον· καὶ οὐχ ἁπλῶς προσδίδωσιν, ἀλλὰ
 καὶ μετὰ ἐπιτάσεως, πέμπτον· καὶ οὐ χρήματα μόνον, ἀλλὰ
 καὶ ἑαυτὸν, ἕκτον· καὶ ὑπὲρ τῶν ἢ μὴ σφόδρα φιλοῦντων αὐτὸν,
 ἔβδομον· καὶ ὑπὲρ τῶν σφόδρα φιλουμένων, ὄγδοον.

7 v. 15.

¹ γὰρ om. pr. man. A.

omnibus libris; non in Edd.

ων D. τίθεις Edd.

² καὶ αὕτη] αὐτὴ D. αὐτὴ γὰρ E.

omnes. Edebatur φειδομαι.

³ ὑμᾶς et τὰ ὑμῶν A.D.F.⁴ μεταβάλλον A.B.E.F. Sav. marg.⁵ γονεῖς D.⁶ μὴ om. F. Veron.⁷ μὴ σφ.] σφόδρα μὴ D. Mox ὄγδοον om. A.⁸ αὐτῶν est in

Sav. marg. λαμβά-

ναι D.

⁹ Vid. Annot.¹⁰ φείσομαι Ebrj

^αΤούτον δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. Μέγα μὲν γὰρ ἔγκλημα, 630 καὶ τὸ μὴ φιλεῖν^α μείζον δὲ γίνεται, ὅταν καὶ φιλούμενός τις μὴ φιλῇ. Εἰ γὰρ ὁ τὸν φιλοῦντα φιλῶν, οὐδὲν πλέον ἔχει τῶν τελωνῶν· ἔοι μὲν δὲ τοῦτο ἔχων, ^βμετὰ τῶν θηρίων ἐστὶ μάλλον δὲ καὶ ταύτων ἐλάττων. Τί λέγεις, ἄνθρωπε; οὐ φιλεῖς τὸν φιλοῦντα; καὶ τίνας ἔνεκεν ζῆς; ποῦ δὲ χρήσιμος ἔστι λοιπὸν; ἐν ποίοις πράγμασιν; ἐν πολιτικοῖς; ἐν ιδιωτικοῖς; Οὐδαμῶς· οὐδὲν γὰρ ἀχρηστότερον ἀνδρὸς οὐκ εἰδότος φιλεῖν. Τούτον καὶ ληστὰι πολλάκις τὸν νόμον ^γἠδέσθησαν, καὶ ἀνδροφόνου καὶ τοιχωρύχοι, καὶ ἄλων κοινωνήσαντες ^δμόνον, μετετάξαντο, τῇ τραπέζῃ τὸν τρόπον μεταβαλόντες· σὺ δὲ (691) Βούχι ἄλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥημάτων καὶ πραγμάτων κοινωνῶν, καὶ εἰσόδων καὶ ἐξόδων, οὐ φιλεῖς; Ἄλλ' οἱ μὲν ^εαἰσχροῦς ἐράωντες, καὶ ὀλοκλήρους δαπανῶσιν ^ςοὐσίας εἰς τὰς πορνεομένας γυναῖκας· σὺ δὲ σεμνὸν ἔχων ἔρωτα, οὕτως εἰ ψυχρὸς καὶ ἀσθενὴς καὶ ἀνανδρος, ὥς μὲν χωρὶς δαπάνης καταδέχεσθαι φιλεῖν; Καὶ τίς, φησὶν, οὕτως ἐστὶ ἀθλιος, τίς δὲ οὕτω θηρίον, ὥς τὸν φιλοῦντα ἀποστρέφεισθαι καὶ μισεῖν; Σὺ μὲν καλῶς ποιεῖς ἀπιστῶν διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀτοπίαν· ἐγὼ δὲ ἂν δείξω πολλοὺς ὄντας τοιούτους, πῶς οἴσμεν ^ζλοιπὸν τὴν αἰσχύνην; Ὅταν γὰρ κακῶς ^ηἀγορεύῃς τὸν φιλούμενον, ὅταν C ἀκούων κακῶς ἐτέρου λόγοντος μὴ ἀμύνῃς, ὅταν εὐδοκμοῦντα φθονῇς, ποία αὕτη ^θφιλία; Καίτοιγε φιλίαν οὐδὲ τοῦτο ἀρκεῖ δείξαι, τὸ μὴ φθονεῖν, ὥσπερ ^ιοὐκ αὐτὸ τὸ μὴ ἐχθραίνειν ^κμηδὲ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὸ συγκροτεῖν καὶ αὔξειν τὸν φιλοῦντα· ὅταν δὲ πάντα ποιῇ καὶ λέγῃ, ὥστε καὶ καθελεῖν τὸν πλησίον, τί ταύτης ἀθλιώτερον τῆς ψυχῆς; Χθὲς καὶ πρῶν φίλος, καὶ λόγων ἐκοινωνεῖς καὶ τραπέζης· εἴτα ^λἐπειδὴ ἀθρόον εὐδοκμοῦντα εἶδες τὸ μέρος τὸ σὸν, ῥίψας τὸ τῆς φιλίας προσω-

^α ΗΘΙΚΟΝ. Περί φθόνου. Veron. ^β ἐγκλημα] + καὶ τὸ φιλεῖν A. Veron. + καὶ τὸ φθονεῖν C.D. Hoc receperunt Sav. Ben. Additamentum non vertit Vetus. — οὐδὲ D. ^γ ὁ μὲν δὲ] Sic C.D.E. ὁ δὲ μὴ A. ὁ δὲ μὲν δὲ F. ὁ μὴ Edd. ^δ μετὰ — ἐλάττων] Sic C.D.F. Sav. marg. Edebat ut καὶ τῶν θηρίων ἐλάττων ἂν εἴη (ἐλαττοῦνται pro ἐλάττων ἂν εἴη Veron.) Ita etiam A.B. (sed μετὰ pro καὶ ex corr. et ἡς (sic) pro ἂν εἴη A.) Prorsus diversa habet E. bestis inferior fueris Vet. ^ε ἠδέσθησαν B.E. receptum a Sav. Ben. ἠβέλησαν Veron. ἠθέτησαν A.D.F. οὐκ ἠθέτησαν C. ^ς μόνων C.F. Statim μετέταξαν D. ^ζ αἰσχροῦν C. ^ς οὐσίας] οικίας E. ^η μὲν] + γὰρ C.D. ^θ τὴν αἰσχ. λοιπὸν inverso ord. A.B.F. ^ι ἀπαγορεύῃς (—εις A.) A.E. Mox εὐδοκμοῦντι C. ^κ φιλία libri omnes et Sav. marg. ἀγάπη Edd. ^λ οὐκ om. D. ^μ μὲν δὲ πολεμεῖν] Sic E. μὲν δὲ τὸ π. A. Sav. marg. μὲν δὲ τὸ μὴ π. F. οὐδὲ τὸ π. B.C. Veron. οὐδὲ τὸ μὴ π. D. Hoc ediderunt Sav. Ben. ^ν ἀλλὰ τὸ σ.] Sic A.C.F. ἀλλὰ τοῦ σ. D. ἀλλὰ καὶ σ. B. cum Editis, ἀλλὰ δὲ καὶ σ. E. ^ξ ἐπειδὴ ἀθρόον hoc ord. A.E.F. ἀθρόον ἐπειδὴ vulgo. Statim εὐδοκμοῦν E.

τείον, τὸ τῆς ἔχθρας ὑπέδους, μάλλον δὲ τὸ τῆς ματίας. Ματία D γὰρ περιφανής, τοῖς τῶν ^w πλησίον δάκνεσθαι καλοῖς· τοῦτο γὰρ μαινομένων ἐστὶ, καὶ λυττώντων κυνῶν. Κατὰ γὰρ ἐκείνους εἰς τὰς ἀπάντων πηδῶσιν ὅψεις καὶ οὗτοι, τῇ βασκανίᾳ παροξυνόμενοι. Βέλτιον ὅψιν ἔχειν ^x τοῖς σπλάγχνοις ἐγκαλινδοῦμενον, ἢ βασκανίαν ἐνδον συρομένην. Ἐκείνον ^y μὲν γὰρ καὶ ἐμέσαι πολλάκις ἐνὶ διὰ φαρμάκων, καὶ διὰ ^z τροφῆς παραμυθίσασθαι· ὁ δὲ φθόνος οὐκ ἐν σπλάγχνοις καλινδεῖται, ^a ἀλλ' ἐν τῷ κόλπῳ στρέφεται τῆς ψυχῆς, καὶ δυσεξάλειπτόν E ἐστὶ ^b πάθος. Καὶ ὁ μὲν ὅψις ἐνδον ὦν, οὐκ ἂν ἄψαιτο σωμάτων ἀνθρωπίνων, τροφῆς παρακειμένης· ὁ δὲ φθόνος, καὶ μυρίαν ^c παραθῆς αὐτῷ τραπεζῶν, αὐτὴν κατεσθίει τὴν ψυχὴν, δάκνων πάντοθεν, σπαράττων, ἔλκων· καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ τινα παραμυθίαν εὑρεῖν, δι' ἧς ἀποστήσεται τῆς ματίας, ἀλλ' ἡ μίαν μόνον, τὴν τοῦ εὐημεροῦντος δυσπραγίαν· οὕτως ἀνίσταται, μάλλον δέ, οὐδὲ οὕτω. Καὶ γὰρ οὗτος πάθη κακῶς, ἕτερον ὁρῶν εὐημεροῦντα, ταῖς ^d αὐταῖς ὁδύμαις ἐνέχεται ^e καὶ πανταχοῦ τραύματα, καὶ πανταχοῦ πληγαί. Οὐδὲ γὰρ ἔστι στρεφό- ⁶³¹ μενον ἐπὶ γῆς μὴ ὁρᾶν εὐδοκιμοῦντας. Καὶ τοσαύτη τοῦ νοσήματος ἢ ὑπερβολή, ὅτι καὶ οἵκοι τις ^f αὐτὸν κατακλείσῃ, τοῖς παλαιοῖς ἀνδράσι φθονεῖ τοῖς τετελευτηκόσι. ^g Καὶ τὸ μὲν βιωτικούς ἀνθρώπους ταῦτα πάσχειν, χαλεπὸν μὲν, πλὴν οὐχ οὕτω ^h δεινόν· τὸ δὲ καὶ τοὺς τῶν ἐν μέσῳ θορύβῳ ἀπηλλαγμένους ἔχσθαι τοῦ νοσήματος ⁱ τούτου, τοῦτο πάντων χαλεπώτερον. Καὶ ἡβουλόμην μὲν σιγᾶν· ἀλλ' εἰ μὲν ἡ σιγὴ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων αἰσχύνην ἀφήρει, κέρδος ἦν τὸ B ^k μῆδέν εἰπεῖν· εἰ δὲ καὶ ἐγὼ σιωπήσω, τὰ πράγματα βοήσεται σφοδρότερον τῆς ἐμῆς γλώττης, βλάβη μὲν οὐδεμία ἀπὸ τῶν ἐμῶν ἔσται ῥημάτων, ^l ὥς ἐκπομπευομένων ἡμῖν τῶν κακῶν, κέρδος δὲ ἴσως καὶ ὠφέλειά τις. Τουτὶ ^m γὰρ τὸ νόσημα

^w πλησίον A.B. ^x ἐγκαλινδ. τοῖς σπλ. inverso ord. A.F. ^y μὲν, quod aberat, teneant A.C.D.E.F. ^z τροφῆς B. ^a ἀλλ' ἐν τῷ Sic E. ἀλλὰ τῷ vulgo. ^b τὸ πάθος C.D. ^c παραθῆς αὐτῷ αὐτῷ παραμυθῆν E. αὐτῷ παραμυθῆν F. ^d αὐταῖς αὐτοῦ D. Statim ἀνέχεται idem. ^e καὶ καὶ E. καὶ om. E. Proximum καὶ om. F. ^f αὐτὸν αὐτὸν A.F. et ex corr. E. ^g καὶ τὸ—πλὴν χαλεπὸν μὲν οὖν καὶ τὸ β. α. τ. πάσχειν, πλὴν C.D. ^h δεινόν· τὸ δὲ καὶ τοὺς δεινόν, ὥς μᾶλλον λέγειν· οἷον δὴ τοῦτο (+τὸ δὲ Veron.) καὶ τοὺς A. Veron. mendose scripta pro his: δεινόν, ὥς δὲ μᾶλλον λέγειν· ποῖον (ὁποῖον E.) δὴ τοῦτο; τὸ καὶ τοὺς, quae exhibent E.F. non ita grave: quanto magis censendum, quod hī etc. Vet. Nostram lectionem commendat B. Sav. Ben. ⁱ τούτου om. A.B. Veron. Statim αὐτὸ τοῦτο Edd. Sed αὐτὸ deest in omnibus Codd. ^k μῆδέν μὴ D. ^l ὥς—ὠφέλειά τις Sic A.B.E.F. ὥς ἐκπομπ. δὲ ἡμῖν τ. κ. κέρδος ἴσως καὶ ὦ, τις Edd. ἴσως δὲ κέρδος τι καὶ ὦ, ἐκπομπ. ἡμῖν (ὑμῖν D.) τ. κ. C.D. ^m γὰρ om. D.

καὶ τῆς ἐκκλησίας ἤψατο, "τοῦτο πάντα ἄνω καὶ κάτω πεποί-
ηκε, ^οκαὶ τοῦ σώματος διέσχισε τὴν ἀκολουθίαν, καὶ κατ' ἀλλή-
λων ἱστάμεθα, τοῦ φθόνου καθοπλίζοντος ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο
πολλή ἡ διαστροφή. Εἰ γὰρ πάντων οἰκοδομούντων ἀγαπη-
τὸν στήναι τοὺς διασκομένους, ὅταν ἅπαντες ^νκαθαιρώμεν, τί
ἔσται τὸ πέρας;

C Τί ποιεῖς, ^αἄνθρωπε; Νομίζεις τὰ τοῦ πλησίον καθαιρεῖν
πρὸ ^δἐκείνου τὰ σαυτοῦ ^εκαθαίρεις. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς ^ιφυ-
τοκόμους, τοὺς ^γγηπόνους, πῶς ἄπαιτες εἰς ἓν τρέχουσιν; ^ωὁ
μὲν διέσκαψεν, ὁ δὲ ἐφύτευσεν, ὁ δὲ περιέστειλε τὴν ῥίζαν,
ἄλλος ^αἄρδεύει τὸ φυτευθέν, ἄλλος περιφράττει καὶ τειχίζει,
ἄλλος ἀποσοβεῖ τὰ θρέμματα· καὶ πάντες εἰς ἓν βλέπουσι, τοῦ
φυτοῦ τὴν σωτηρίαν. Ἐνταῦθα δὲ οὐχ αὐτῶς· ἀλλὰ φυτεύω
μὲν ἐγώ, σαλεύει δὲ ἄλλος καὶ διασείει. ^βἘασον καὶ παγῆναι

D καλῶς, ἵνα ἰσχυρότερον γένηται τῆς ἐπιβουλῆς. ^γΟὐ τὸ ἐμὸν
ἀναιρεῖς ἔργον, ἀλλὰ τὸ σὸν καταλύεις· ἐγὼ ἐφύτευσα, σὲ ἔδει
ποτίσαι. ^αἈν τοίνυν σαλεύσης, ^βπρόρριζον ἀνέσπασας, καὶ οὐκ
ἔχεις οὐδ' τὴν ἀρδεῖαν ἐπιδείξῃ. Ἄλλ' ὁρᾷς εὐδοκимоῦντα τὸν
φυτεύοντα; Μὴ φοβοῦ· οὔτε ἐγὼ τί εἰμι, οὔτε σύ. ^δ“Οὔτε (697)
γὰρ ὁ φυτεύων, οὔτε ὁ ποτιζὼν ἐστί τι”· ἐνός ἐστι τὸ ἔργον,
τοῦ θεοῦ. ^εὩστε ἐκείνῳ μάχη καὶ πολεμεῖς, τὰ φυτευθέντα
ἀνασπῶν. Ἀνανήψωμεν τοίνυν ποτέ, γρηγορήσωμεν. Οὐ
δέδοικα τὸν ἔξω πόλεμον, ὡς τὴν ἔνδον μάχην· ἐπεὶ καὶ ῥίζα,

E ὅταν ἡ καλῶς ἡρμοσμένη τῇ γῇ, οὐδὲν πείσεται ἀπὸ τῶν ἀνέμων·
αἱ δὲ αὕτῃ σαλεύεται, σκώληκος διατρῶγοντος αὐτήν ^αἐνδοθεν,
καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος πεσεῖται. Μέχρι τίνος ^βδιατρῶγοιμεν
τῆς ἐκκλησίας τὴν ῥίζαν σκωλήκων δίκην; Καὶ γὰρ ἀπὸ γῆς αἱ
τοιαῦται τίκονται διάνοιαι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀπὸ γῆς, ἀλλ' ἀπὸ
κόπρου, τὴν σηπεδόνα μητέρα ἔχουσαι· καὶ οὐκ ἀφίστανται τῆς
^γκαταπτύστου θεραπείας τῆς παρὰ τῶν γυναικῶν. Γενόμεθα
632 ποτε ἄνδρες γενναῖοι, γενώμεθα ^αἀθληταὶ φιλοσοφίας, ἀπελά-
σωμεν τὴν πολλὴν τῶν κακῶν τούτων φοράν. Καὶ γὰρ ὥσπερ
σῶμα νεκρὸν, τῆς ἐκκλησίας ὁρῶ τὸ πλήθος ἐρριμμένον νῦν.
Καὶ καθάπερ ἐν σώματι νεκρωθέντι προσφάτως, ἐνὶ μὲν ὁ-

^δ 1 Cor. iii. 7.

^α τοῦτο] καὶ τοῦτο Edd. καὶ inclusum a Sav. abest a C.D. ^ο καὶ] τοῦτο
C.D. ^ν καθαιρεθῶμεν A.C.D. ^α ἄνθρωπε;] + συμφέρειν A.B. receptum
a Sav. Ben. + συμφέρειν F. + καὶ ποῦ φέρῃ; E. sed in marg. γρ. οὐ φέρειν.
In Veron. haec nominis—καθαίρεις desunt. ^γ δὲ om. C.D. ^β καθαίρεις]
καθοπλίζει A.B. καταβάλλεις E. ^ι φυτοκόμους] οἰκοδόμους A.B.E.F. Ve-
ron. Vet. ^γ γαιπόνους A. γεγηπ. B. ^ω ὁ μὲν] καὶ ὁ μὲν A. ὁ μὲν γὰρ
C.D. ^α ἄρδει E. ^γ οὐ] εἰ D. ^β πρόρριζον libri omnes cum marg.
Sav. Edelatur τὴν ῥίζαν. ^α ἔσωθεν A. ^β διατρῶγοιμεν A.B.E.
^γ καταπτύστου D. ^α ἀθληταὶ] ἄνδρες F.

φθαλμούς ἰδεῖν, ἐν ἡδὲ χεῖρας καὶ πόδας καὶ τράχηλον καὶ κεφαλὴν, οὐδὲν δὲ τῶν μελῶν τὰ ἑαυτοῦ ποιῶν· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, πάντες πιστοὶ οἱ παρόντες, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἡ πίστις ἐνεργής· τὴν γὰρ θερμότητα ἐσβέσαμεν, καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα νεκρὸν εἰργασάμεθα. Εἰ δὲ φρικτὸν τὸ εἰρημένον, πολλῷ φρικτωδέστερον, ὅταν ἐπὶ τῶν ἔργων φαίνεται. Τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα ἀδελφῶν ἔχομεν, τὰ δὲ πράγματα πολέμιον· B καὶ μέλη καλούμενοι πάντες, καθάπερ θηρία ἡ διεστήκαμεν. Ταῦτα, οὐκ ἔκπομπεῦσαι βουλόμενος τὰ ἡμέτερα, εἶπον, ἀλλ' ἐντρέψαι καὶ ἀποστήσαι. Ὁ δὲ εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν, ἡ ἀπήλυσεν τιμῆς· δέον εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ, ὅτι τὸ μέλος τιμᾶται τὸ σὸν, καὶ ὁ θεὸς δοξάζεται, σὺ δὲ τοῦναντίον ποιεῖς· λέγεις κακῶς πρὸς τὸν τετιμηκότα, ὥστε ἀμφοτέρους ὑποσκελίσαι, καὶ ἑαυτὸν προσκαταισχύναι. Τίνος ἔνεκεν, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε; Ἡκουσας ἀδελφοῦ ἐγκωμιαζομένου, ἢ παρὰ ἀνδράσιν, ἢ παρὰ ἡγούμενοις; Πρόσθε τοῖς ἐπαίνους· οὕτω ὁ γὰρ C καὶ σπαντὸν ἐπαινέσῃ. Ἐὰν δὲ καθέλῃς τὸν ἔπαινον, πρότερον σπαντὸν κακῶς εἰρηκας, πονηρὰν δόξαν λαβὼν, κἀκεῖνον ἐπήρας μεϊζόνως. Ὅταν ἀκούσῃς ἐπαινούμενον, γίνου τῶν λεγομένων κοινωνός, εἰ καὶ μὴ τῷ βίῳ καὶ τῇ ἀρετῇ, ἀλλὰ τῷ χαίρειν τοῖς ἐκείνου καλοῖς. Ἐπήνεσεν ὁ δεῖνα; θαύμασον καὶ σὺ· οὕτω ἡ καὶ σὲ ἐπαινέσεται ἐκεῖνος, ὡς χρηστὸν καὶ ἐπιεικῆ. Μὴ φραβηθῇς, ὡς τὰ σπαντοῦ καθαιρῶν ἐν τοῖς ἐγκωμίοις τοῖς ἐτέρου· τοῦτο γὰρ ἐν ταῖς ἡ κατηγορίαις γίνεται. Φιλόνεικον ὁ γὰρ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὅταν ἴδῃ σε κακῶς λέγοντα, ἐπιτείνει D τὰ ἐγκώμια, ταύτῃ δάκνει ἡ βουλόμενος, τοὺς δὲ κατηγοροὺς ἡ καθ' ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἐτέρους διαβάλλει. Εἶδες πόσης ἀσχημοσύνης ἑαυτοῖς γινόμεθα αἷτιοι; πῶς ἀπόλλυμεν τὸ ποίμνιον καὶ διασπῶμεν; Γενώμεθα μέλη ποτὲ, γενώμεθα σῶμα ἕν. Καὶ ὁ μὲν ἐγκωμιαζόμενος διακρουέσθω τοὺς ἐπαίνους, καὶ ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν μεταγέτω τὰ ἐγκώμια· ὁ δὲ ἐτέρου ἀκούων ἐπαινουμένου, συνηδέσθω. Ἄν οὕτως ἑαυτοὺς ἡ συνάγωμεν, καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς ἑαυτοὺς ἡ ἐπισπασόμεθα· ἐὰν δὲ ἡ διδικισμένοι E

ο δὲ] + καὶ A. ἡ φαίνεται A.C.D. Veron. ἡ ἐστήκαμεν C.E. ἡ ἐκπομπεῦσαι A.B.C.D.E. Sav, marg. *evulgem* Vet. Edebatur ἐκπομπεῦσαι. ἡ ἡμέτερα B. ἡ ἀπέλυσεν C.E.F. ἡ δὲ om. C. ἡ ἑαυτὸν E. Statim προσκαταισχύναι A.C. ἡ ἡγούμενοις + καὶ ἐλυτήθη Edd. *reclamantibus libris*. ὁ γὰρ assumptum ex C.D.E. Mox ἐπαινέσεις E. ἡ καὶ, quod aberat, est in omnibus nostris. ἡ κατηγορίας E. ἡ γὰρ om. C.D. ἡ βουλόμενον C. ἡ δὲ om. C.D.E. Veron. Vet. et Sav, marg. ταὺς δὲ κατ. om. prima man. E. sed τοὺς κατηγοροὺς habet in marg. ἡ καθ' ἑαυτὸν] ὥστε ἔχειν καὶ καθ' ἑαυτὸν C.D.F. Sav, marg. μέμφεσθαι καθ' ἑαυτὸν Sav. Ben. Mox διαβάλλειν C.D.F. Sav. Ben. ἡ συναγάγωμεν B. ἡ ἐπισπασόμεθα A.B.F. Mox ἀποστήσωμεν A.B. ἡ διωκόμενοι vitiose D. Statim καθ' ἑαυτοὺς E.

πρὸς ἑαυτοὺς ὤμεν, καὶ τὴν ἐκείθεν ἀποστήσομεν βοήθειαν·
 ἐκείνης δὲ ἀποστάσης, πολλὴν ²τὸ σῶμα δέξεται λύμην, ³οὐ
 σφιγγόμενον ἄνωθεν. ⁴Ἰν' οὖν μὴ τοῦτο ⁵γένηται, βασκανίαν
 καὶ φθόνον ἀπελάσαντες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ὑπεριδόντες
 δόξης, ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ⁶ἀσπαζόμεθα. ⁷Οὕτω γὰρ καὶ
 633 τῶν παρόντων, καὶ τῶν μελλόντων ⁸ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν. ⁹Ὡς
 γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
 πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ.

¹Ἔστω δὲ, αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν, ἀλλ' ὑπάρχων
 πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. Μή τινα ὦν ἀπέστειλα
 B πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; Παρεκάλεσα
 Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. Μή τι ἐπλεονέ-
 κτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν;
 οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν;

ΑΣΑΦΩΣ σφόδρα εἴρηται ταυτὶ τῷ Παύλῳ τὰ ῥήματα, (693)
 ἀλλ' οὐ μάτην οὐδὲ εἰκῇ. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ χρημάτων ὁ λόγος
 καὶ ἀπολογίας τῆς ὑπὲρ τούτων, εἰκότως συνεσκίασται ²τὰ
 εἰρημένα. Τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ εἰρημένον; Εἶπεν, ὅτι οὐκ
 ἔλαβον, ἀλλ' ἑτοιμός εἰμι καὶ προσδοῦναι καὶ δαπανῆσαι· καὶ
 πολλὰ περὶ ³τούτου καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ καὶ ἐν ταύτῃ διελέχθη
 C τῇ ἐπιστολῇ. ⁴Νῦν ἕτερόν τι λέγει, ὥσπερ ἐξ ἀντιθέσεως
 εἰσάγων τὸν λόγον, καὶ λύων προηγουμένως. ⁵Ὁ δὲ λέγει,
 τοιοῦτόν ἐστιν· ἐγὼ μὲν ὑμᾶς οὐκ ἐπλεονέκτησα· ἔχει δέ τις
 ἴσως εἰπεῖν, ὅτι αὐτὸς μὲν οὐκ ἔλαβον, πανοῦργος δὲ ὦν πα-
 ρεσκεύασα τοὺς ὑπ' ἐμοῦ ἀποσταλέντας εἰς οἰκείον πρόσωπον
 αἰτῆσαί τι παρ' ὑμῶν, καὶ δι' ἐκείνων ⁶αὐτὸς ἐδεξάμην, τοῦ
 δοκεῖν εἰληφέναι ἑμαυτὸν ἔξω τιθεῖς, ⁷δι' ἐτέρων λαμβάνων.
 Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔχει τις ⁸ἂν εἰπεῖν· καὶ μάρτυρες ὑμεῖς.
 Διὸ καὶ κατ' ἐρώτησιν ⁹προάγει τὸν λόγον λέγων, ¹⁰Παρε-

1 Cap. XII. v. 16—18.

² τὸ σῶμα om. F. ³ οὐ] μὴ E. ⁴ γίνηται C.D. ⁵ ἀσπαζόμεθα C.D.
⁶ οὕτω—παρόντων om. A.B.F. Veron. Pro iis οὕτω γὰρ καὶ ἀρετῆς ἐπι-
 μελησόμεθα habet E. ⁷ ἐπιτ. ἀγαθῶν] ἀγαθῶν ἐπιτευξόμεθα A.F. ὦν—
 ἐπιτυχεῖν om. A.D. Hom. XXVIII. ⁸ τὰ εἰρημένα om. D. ⁹ τούτων
 A. ¹⁰ νῦν] νῦν δὲ Edd. δὲ om. A.B.E. Vet. ¹¹ αὐτὸς] αὐτὸ B. ¹² δι']
 καὶ δι' E.F. Statim λαμβάνω A. ¹³ ἂν om. A. ¹⁴ προάγει olim E.

κάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. Μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; ^h οὐχ ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐμοὶ περιεπάτησε; ⁱ Τουτέστιν, οὐδὲ αὐτὸς ἔλαβεν. Εἶδες ἰ πόση ἐπίτασις ἀκριβείας, ^k τῷ μὴ μόνον ἑαυτὸν καθαρὸν τηρεῖν τοῦ λήμματος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ πεμπομένους οὕτω ῥυθμίζειν, ἵνα μηδὲ μικρὰν δῶ πρόφασιν τοῖς ἐπιλαμβάνεσθαι βουλομένοις; Τοῦτο ^m γὰρ πολλῶ μείζον οὐ πεποίηκεν ὁ πατριάρχης. Ἐκεῖνος μὲν ⁿ γὰρ ἀπὸ τῆς νίκης ὁ ἐπανελθὼν, τοῦ βασιλέως διδόντος λάφυρα, οὐκ ἔφη ῥηψέσθαι, πλὴν ὧν ἔφαγον ἐκεῖνοι· οὗτος δὲ ^o οὔτε τῆς ἀναγκαίας τροφῆς οὔτε αὐτὸς ἀπήλαυσεν, οὔτε τοὺς κοινωνοὺς ἀφῆκε μετασχεῖν, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐπιστομίζων τῶν ^p ἀναισχυόντων τὰ ἐστόματα. Διὰ τοῦτο ^q οὐδὲ ἀποφαίνεται, οὐδὲ λέγει ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνοι ἔλαβον, ἀλλ' ὁ πολλῶ τούτου μείζον ἦν, αὐτοὺς παρὰ γὰρ μάρτυρας τοὺς Κορινθίους τοῦ μηδὲν αὐτοὺς ^r εἰληφέναι, ἵνα ^s μὴ καὶ ἐξ οἰκείου προσώπου δοκῇ μαρτυρεῖν. ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐκείνων ^t ψήφου· ὅπερ εἰώθαμεν ἐπὶ τῶν σφόδρα ὁμολογμένων, καὶ ὑπὲρ ὧν θαρροῦμεν, ποιεῖν. Εἶπατε γάρ, φησί, μή τις τῶν παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντων ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς; Οὐκ εἶπε, μή τις ἔλαβε τι παρ' ὑμῶν, ἀλλὰ πλεονεξίαν τὸ πρᾶγμα ⁶³⁴ καλεῖ, καθαπτόμενος αὐτῶν, καὶ σφόδρα ἐντρέπων, καὶ δεικνύς ὅτι τὸ παρὰ ἄκοντος λαβεῖν, ^x πλεονεξία. Καὶ οὐκ εἶπε, μή Τίτος, ἀλλὰ, “ μὴ ὕτινα; ” Οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι ^y ὁ δεῖνα μὲν οὐκ ἔλαβεν, ἕτερος δὲ ἔλαβεν. Οὐδὲ εἰς τῶν ἀφικομένων. “ Παρεκάλεσα Τίτον. ” Καὶ τοῦτο πληκτικῶς. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἐπεμψα Τίτον, ἀλλὰ, “ παρεκάλεσα, ” δεικνύς ὅτι καὶ εἰ ἔλαβε, δικαίως ἂν ἔλαβεν, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω καθαρὸς ^z ἔμεινε. Διὸ πάλιν αὐτοὺς ἐρωτᾷ λέγων, “ Μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι Β περιεπατήσαμεν; ” Τί ἐστι, “ τῷ αὐτῷ πνεύματι; ” Τῇ χάριτι τὸ πᾶν ἀνατίθῃσι, καὶ δείκνυσιν, ὅτι ὅλον τὸ ἐγκώμιον τοῦτο οὐ τῶν ἡμετέρων πόνων, ἀλλὰ τῆς τοῦ πνεύματος δωρεῆς κατόρθωμα ἦν, καὶ τῆς χάριτος. Καὶ γὰρ χάρις ἦν μεγίστη,

^h οὐχ ὁμοίως—περιεπάτησε] οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι—ἔχουσιν D. ⁱ ὡς F.
^k τῷ] τὸ A.B.E. τῷ μὴ] καὶ πῶς ἀγωνίζεται μὴ D. ^l ῥυθμίζει E. ^m γὰρ om. D. ⁿ γὰρ accessit ex B.D.E. ^o ἀνελθὼν F. ^p ῥηψέσθαι]+ οὐδὲ ἔλαβε D. ^q οὐδὲ τῆς ἀ. τροφῆς ἀπήλαυσε* τί λέγω; αὐτὸς οὐκ ἀπήλαυσεν; οὐδὲ τοὺς κοινωνοὺς D. ^r ἀναισχυόντων D. ^s οὐδὲ] οὔτε hie D. ^t εἰληφέναι]+ τί δηποτε; D. ^u μὴ καὶ] Sic A.B.F. Sav. marg. μηκέτι E. καὶ deest in Edd. ^v ψήφου]+ καὶ τί ποιῇ; D. Idem post ποιῇ add. καὶ ἡμεῖς. ^x πλεονεξίας B. Sav. marg. πλεονεξία ἐστὶν E. ^y ὕτινα omnes. Edebatur τις. ^z ὁ δ. μὲν] μὲν ὁ δ. A. ὁ μὲν ὁ δ. F. ^a διέμεινε E.

τὸ καὶ ὑστεροῦντας καὶ λιμώττοντας μὴ λαμβάνειν διὰ τὴν τῶν μαθητευομένων οἰκοδομίην. “Οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν;” Τούτ-
ἐστιν, οὐδὲ μικρὸν παρήλλαξαν ἐκεῖνοι ταύτην τὴν ἀκρίβειαν,
ἀλλὰ τὸν αὐτὸν κανόνα διετήρησαν.

2 “Πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα;” Εἶδες πῶς
C πανταχοῦ δέδουκε μὴ κολακείας ὁ λάβῃ δόξαν; Εἶδες φρόνησιν
ἀποστολικήν, πῶς συνεχῶς αὐτὸ τίθησι; Καὶ γὰρ ἔμπροσθεν
ἔλεγεν, “Οὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν, ἀλλ’ ἀφορμὴν δι-
δόντες ὑμῖν καυχήματος” καὶ ἐν προοιμίαις τῆς ἐπιστολῆς,
“Μὴ χρῆζομεν συστατικῶν ἐπιστολῶν;” “Τὰ δὲ πάντα ὑπὲρ
τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.” Πάλιν αὐτοὺς θεραπεύει. Καὶ οὐδὲ
ἐνταῦθα σαφῶς φησιν, ὅτι διὰ τοῦτο οὐ λαμβάνομεν, διὰ τὴν
ἀσθένειαν ὑμῶν, ἀλλ’, ἵνα οἰκοδομήσωμεν ὑμᾶς· σαφέστερον
ἐμὲν ἢ πρότερον εἰπὼν, καὶ ἐκκαλύψας ὅπερ ὥδινεν, οὐ μὴν (69A)
D πληκτικῶς. Οὐ γὰρ εἶπε, διὰ τὴν ἀσθένειαν ὑμῶν, ἀλλ’, ἵνα
οἰκοδομηθῇτε. 3 “Φοβοῦμαι γὰρ μὴ πως ἐλθὼν, οὐχ οἶους
θέλω, εὗρω ὑμᾶς, καὶ ἐγὼ εὐρεθῶ ὑμῖν οἶον οὐ θέλετε.” Ἢ Μέλ-
λει μέγα τι καὶ φορτικὸν λέγειν. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀπο-
λογίαν τίθησι, ἵνα τῷ τε εἰπῇ, ὅτι πάντα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν
οἰκοδομῆς, καὶ τῷ προσθεῖναι, ὅτι φοβοῦμαι, τὸ τραχὺ κατα-
στέλλον τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι. Ἢ Τοῦτο γὰρ οὐκέτι
αὐθαδείας ἦν, οὐδὲ ἐξουσίας διδασκαλικῆς, ἀλλὰ κηδεμονίας
πατρικῆς, ὅταν τῶν ἡμαρτηκότων μᾶλλον φοβῆται καὶ τρέμῃ
E τὸ μέλλον αὐτοὺς διορθοῦν. Ἀλλ’ οὐδὲ οὕτως αὐτῶν κατα-
τρέχει, οὐδὲ ἀποφαίνεται, ἀλλ’ ἐνδοαῖζων φησὶ, “μὴ πως
ἐλθὼν οὐχ οἶους θέλω.” Οὐκ εἶπεν, ἐναρέτους, ἀλλ’, “οὐχ
οἶους θέλω,” διὰ πάντων τὰ τῆς φιλίας ἐνδεκνύμενος ὀνόματα.
Καὶ τὸ, “εὗρω,” δὲ, τὸ παρὰ προσδοκίαν δηλοῦντός ἐστιν,
ὥσπερ οὖν καὶ τὸ, “εὐρεθῶ ὑμῖν.” Οὐ γὰρ προαιρέσεως τὸ
πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀνάγκης τὴν αἰτίαν παρ’ ὑμῶν λαμβανούσης.
Διὸ φησιν, “εὐρεθῶ οἶον οὐ θέλετε.” Ἐνταῦθα οὐκ εἶπεν,
οἶον οὐ θέλω· ἀλλὰ πληκτικώτερον, οἶον οὐ βούλεσθε. Λοιπὸν
γὰρ αὐτοῦ βούλημα ἦν, οὐχὶ προηγουμένον μὲν, βούλημα δ’ οὐδὲν
635 ὅμως. Ἡδύνατο μὲν γὰρ πάλιν εἰπῇ, οἶον οὐ θέλω, καὶ οὕτω
δείξαι τὴν ἀγάπην· ἀλλ’ οὐ βούλεται ἐκλῦσαι τὸν ἀκροατήν.

2 v. 19.

3 v. 20.

ὁ λάβῃ δόξαν omnes. δόξαν λάβῃ Edd.
et Mosq. οἰκοδομῆς ὑμῶν Edd.

ἡ ὑμῶν οἰκοδομῆς omnes nostri
ἐμὲν om. B. D.

ἡ μελλεῖ] + γὰρ B. Sav. marg. Mox φορτικώτερον E. ἡ τῷ τε] + γὰρ D.
Idem mox καταστέλλοντός ἐστιν pro καταστέλλον.
οὕτως οὐκέτι — πατρικῆς τὸ γινόμενον· πῶς; τῶν ἡ. μ. φοβεῖται καὶ τρέμει D.
οὕτως] ἀπλῶς D. ἡ ἐνδοαῖζων A. F. ἡ θέλω] + εὗρω D.

Μᾶλλον δὲ καὶ τραχύτερος ὁ λόγος ^μ οὕτως ἐγίνετο· νῦν δὲ καὶ ἐπληξε μεζόνως, καὶ ἡμερώτερον ^ν ἐαυτὸν ἔδειξε. Τοῦτο γὰρ αὐτοῦ τῆς σοφίας ἐστὶν ἴδιον, τὸ βαθύτερον τέμνοντα, ἡμερώτερον πλήττειν. Εἵτα ἐπειδὴ ἀσαφῶς εἶπεν, ἐκκαλίπτει αὐτὸ λέγων, “Μὴ πως ἔρις, ζηλοί, θυμοί, καταλαλῖαι, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις.” ^ο Καὶ ὁ πρῶτον ἐμελλε τιθέναι, τοῦτο ὕστερον τίθησι κατ’ αὐτοῦ γὰρ ἀπενοοῦντο. “Ἴνα οὖν μὴ δόξη προηγουμένως τὸ ^ρ ἐαυτοῦ ζητεῖν, τὸ κοινὸν λέγει πρῶτον. Ταῦτα γὰρ πάντα ἀπὸ βασκανίας ἐτίκτετο, αἱ διαβολαί, αἱ κατηγορίαι, αἱ ^η διαστάσεις. “Ὡςπερ γὰρ τις ρίζα πονηρὰ ἡ βασκανία τὸν θυμὸν, τὴν κατηγορίαν, τὴν ἀπόνοιαν, τὰ ἄλλα πάντα ἐτίκτε, καὶ παρ’ αὐτῶν ἤρξατο μεζόνως. ⁴ “Μὴ πάλιν ἐλθόντα με ^σ ταπεινώσῃ ὁ θεὸς μου πρὸς ὑμᾶς.” Καὶ ^τ τὸ, “πάλιν,” πλήττοντος ἦν. Ἀρκεῖ γὰρ τὰ πρότερα, φησὶν ὁ καὶ ἀρχόμενος ἔλεγεν, ὅτι “Φειδόμενος ὑμῶν ^ν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.” Εἶδες πῶς καὶ ἀγανάκτησιν δείκνυσι, καὶ φιλοστοργίαν; Ἐἵ δέ ἐστι, “ταπεινώσῃ;” Καὶ μὴν δόξα αὐτῇ ἐστὶ, τὸ ^ε ἐγκαλεῖν, τὸ τιμωρεῖσθαι, τὸ εὐθύνας ἀπαιτεῖν, τὸ ἐν τάξει δικαστοῦ καθέζεσθαι· ἀλλ’ ὅμως ταπεινώσιν αὐτὸ καλεῖ. Τοσοῦτον ^ν ἀπείχετο αἰσχύνεσθαι τῇ ταπεινώσει ἐκείνῃ, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος, ὅτι καὶ διηνεκῶς ἠβούλετο ἐν τούτῳ εἶναι, καὶ τούναντίον ἀπῆχετο. Καὶ λέγει αὐτὸ προῖων σαφέστερον· καὶ ταπεινώσιν τοῦτο μάλιστα ἡγείται, τὸ εἰς τοιαύτην ἐμπεσεῖν ἀνάγκην, τοῦ κολλᾶναι, τοῦ τιμωρεῖσθαι. Καὶ τίνας ἔνεκεν οὐκ εἶπε, μὴ ἐλθῶν ταπεινωθῶ, ἀλλὰ, “μὴ ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεὸς ^μ μου;” “Ὅτι εἰ μὴ δι’ αὐτὸν, οὐκ ἂν ^ν ἐπεστράφημ, οὐκ ἂν ἐφρόντισα. Οὐδὲ γὰρ ^δ ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ ² αὐθαδιζόμενος ἀπαιτῶ δίκην, ἀλλὰ διὰ τὸ αὐτοῦ ἐπίταγμα. Ἀνωτέρω μὲν ^ν οὖν αὐτὸ τίθησι λέγων, “εἰρεθῶ οἷον οὐ θέλετε” ἐνταῦθα δὲ ^β καθυφίστι, καὶ πρῶτον καὶ ἡμερώτερον φθέγγεται λέγων, “Πενθήσω πολλοὺς τῶν ^γ ἡμαρτηκότων.” Οὐχ ἀπλῶς ἡμαρτηκότων, ἀλλὰ, “τῶν μὴ μετανοησάντων.” Καὶ οὐκ εἶπε, πάντας, ἀλλὰ, “πολλοὺς” καὶ οὐδὲ τούτους ποιεῖ φανεροὺς, διδοὺς ^κ κἀντεῦθεν ῥῥῖδιαν αὐτοῖς τὴν πρὸς τὴν μετάνοιαν ἐπάνοδον· καὶ δῆλον ποιῶν, ὅτι

⁴ v. 21.

^μ οὗτος D. ^ν αὐτὸν B.E. ^ρ ἐαυτὸν om. D. ^σ καὶ om. D. ^τ αὐτοῦ D. ^η διατάξεις D. ^θ τὰς κατηγορίας D.E. τῆς κατηγορίας Veron. ^ι ταπεινώσει hic et infra A.B. ^κ τὸ τοῦτο F. Mox γὰρ om. D. ^λ οὐκέτι A.B.D.E. οὐκ Edd. ^μ ἐπέειχε F. Vid. etiam Annot. ^ν μου om. F. ^ξ ἀπεστράφημ Veron. ^ο ἀπαυθαδιζόμενος A.F. ^π οὖν] + σφοδρότερον E. ^ρ καθυφίστι] καθ’ ὕψους B. καὶ καθυφίστι D. Statim καὶ ἡμερώτερον καὶ πρῶτον in verso ordine Edd. ^σ προηγουμένων A.F. Statim οὐχ ἀπλῶς ἡμ. om. E.F. ^τ ἀλλὰ τῶν] καὶ E. ^θ ῥῥῖδιαν κἀντεῦθεν (ἐντεῦθεν F.) in verso ord. A.F.

δύναται μετάνοια τὰ ἰπεπλημμελημένα διορθῶσαι, τοὺς μὴ
 Ε μετανοοῦντας πενθεῖ, τοὺς τὰ ἀνίατα νοσοῦντας, τοὺς ἐν τῷ
 τραύματι μένοντας. Ἐννόησον ἡ τοίνυν ἀποστολικὴν ἀρετὴν
 ἴσταν μηδὲν ἐαυτῷ συνειδῶς πονηρὸν, ὑπὲρ ἄλλοτρίων θρηνη-
 κακῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐτέροις πεπλημμελημένων ταπεινῶται. (695)
 Τοῦτο ἡ γὰρ μάλιστα διδασκάλου, τὸ οὕτω συναλγεῖν ταῖς τῶν
 μαθητῶν συμφοραῖς, τὸ κόπτεσθαι καὶ πενθεῖν ἐπὶ τοῖς τραύ-
 μασι τῶν ἀρχομένων. Εἶτα λέγει καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀμαρτίας·
 “Ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ ἢ ἔπραξαν.” Καὶ ἰαυτὸς
 636 μὲν ἐνταῦθα πορνείαν αἰνίττεται· εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσῃ,
 καὶ ἅπαν εἶδος ἀμαρτίας τοῦτω δύναται καλεῖσθαι τῷ ὀνόματι.
 Εἰ γὰρ καὶ κατ’ ἐξοχὴν ὁ πόρνος καὶ ὁ μοιχὸς λέγεται ἀκά-
 θαρτος, ἀλλ’ ὅμως καὶ τὰ ἄλλα ἀμαρτήματα ἀκαθαρσίαν
 ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἀκαθάρτους
 καλεῖ τοὺς Ἰουδαίους, οὐχὶ πορνείαν αὐτοῖς ἐγκαλῶν μόνον,
 ἀλλὰ καὶ πονηρίαν ἑτέραν. Διὸ καὶ φησι ἡ ποιῆσαι καὶ τὸ
 ἔξω καθαρὸν· καὶ ὅτι ἡ “Οὐ τὰ εἰσπερχόμενα κοινοὶ τὸν ἄνθρω-
 Β πον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα” καὶ ἁλλὰχοῦ εἴρηται, ἡ “Ἀκά-
 θαρτος παρὰ κυρίῳ πᾶς ὁ ψυλοκάρδιος.”

Ὁ οὐδὲν γὰρ ἀρετῆς καθαρώτερον, ὁ οὐδὲν κακίας ἀκαθαρτότε-
 ρον· ἡ μὲν γὰρ ἡλίου λαμπροτέρα ἐστίν, ἡ δὲ βορβάρου
 δυσωδέστερα. Καὶ ταῦτα μαρτυρῆσαιεν ἂν καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν τῷ
 βορβάρῳ ἡκυλινδούμενοι, καὶ οἱ ἐν τῷ σκότῳ διάγοντες, ὅταν
 μικρὸν γούνη τις αὐτοὺς διαβλέψαι παρασκευάζῃ. Ἔως μὲν
 γὰρ ἂν καθ’ ἑαυτοὺς ὧσι, καὶ μεθύσι τῷ πάθει, καθάπερ
 ἐν σκότῳ ἡ διατρίβοντες ἀσχημόνως κεῖνται μετὰ πολλῆς τῆς
 αἰσχροτύτης, αἰσθανόμενοι μὲν καὶ τότε ἔνθα εἰσὶν, οὐκ ἀκρι-
 Β βῶς δέ· ἐπειδὴν δὲ ἴδωσι τινα αὐτοὺς ἐλέγχοντα τῶν ἐν ἀρετῇ
 βιούντων, ἢ ἡ καὶ φανέντα μόνον, τότε σαφέστερον ἡ αὐτῶν
 διαγινώσκουσι τὴν ἀθλιότητα, ἡ καὶ ὥσπερ ἀκτίνος ἀφειθείσης,
 οὕτω περιστέλλουσι τὴν οἰκείαν ἀσχημοσύνην, καὶ τοὺς συνει-
 δότας ἐρυθρίωσι, καὶ ὁ μὲν δοῦλος, ὁ δὲ ἐλεύθερος ἢ, καὶ ὁ μὲν
 βασιλεὺς, ὁ δὲ ἀρχόμενος. Οὕτως ἰδὼν τὸν Ἥλιον ὁ Ἀχάβ

δ Matth. xv. 11.

η Prov. xvi. 5.

ἰ πεπλημμελέα hic et infra D. ἡ τοὺς] ὅρα τοὺς D. τοὺς οὖν E. ἡ τοίνυν]

τὴν C. ὅταν om. C.D. Mox θρηνηεῖ C.D. et p.p. ταπεινούνται A.B.C.D.E.

ἡ γὰρ om. C. Statim τοῦ διδασκάλου Edd. invitis libris. ἡ αὐτὸ D.

ἡ ποιῆσον C.D. Sav. marg. ποιῆσαι Sav. Ben. ἡ ψυλοκάρδιος] +

εἰκότως D. + καὶ εἰκότως Sav. Ben. ἡ ΘΕΙΚΟΝ. ὅτι πᾶσα ἀμαρτία ἀκα-

θαρσία λέγεται καὶ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ Ἡρώδου, Veron. ἡ οὐ-

δὲν] ὥσπερ οὐδὲν C.D. καὶ οὐδὲν E. ἡ καλινδούμενοι D.E. ἡ τῷ om. F.

ἡ ἂν om. B.F. et pr. man. A. ἡ διάγοντες B. Sav. marg. ἡ τῆς

om. pr. man. E. ἡ καὶ om. F. ἡ αὐτῶν A.C. Veron. ἐαυτῶν B.

αὐτῶν Sav. Ben. ἡ καὶ om. A.C.D.

ἡσυχύετο, καὶ μηδέπω μηδὲν εἰρηκότος ἐκείνου, ἀπὸ τῆς ὀψέως αὐτοῦ μόνης ἀλούς· καὶ σιγῶντος τοῦ κατηγοροῦ, τὴν καταδικάζουσιν αὐτὸν ἔφερε ψῆφον, τὰ τῶν ἐαλωκότων φθεγγόμενος, καὶ λέγων, ⁷ “Εὐρηκάς με ὁ ἐχθρός μου.” Οὕτως αὐτὸς ὁ Ἡλίας τῷ τυράννῳ τότε ἐκείνῳ μετὰ πολλῆς διελέγετο D τῆς παρρησίας. Οὕτως ὁ Ἡρώδης, οὐ φέρων τὴν ἀπὸ τῶν ἐλέγχων αἰσχύνην, ^h ἦν καὶ ἔδειξε σαφέστερον λάμψασα μέγα καὶ διανγές ἡ τῆς προφητικῆς γλώττης φωνή, ⁴ ἐνέβαλεν εἰς τὸ δεσμωτήριον τὸν Ἰωάννην· καθάπερ “γυμνὸς ὦν, καὶ τὸν λύχρον σβέσαι ἐπιχειρῶν, ἵνα πάλιν ἐν τῷ σκότῳ ᾖ. Μᾶλλον δὲ αὐτὸς Ἰμὲν οὐκ ἐτόλμησε σβέσαι, ἀλλ’ ὥσπερ ἔπὸ μῦθον εἰς τὸ οἶκημα ἔθηκεν· ἡ δὲ ἀθλία καὶ ταλαίπωρος ἐκείνη τοῦτο γενέσθαι κατηνάγκασεν. Ἀλλ’ οὐδὲ ^h οὕτω καλύψαι ἴσχυσαν τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ μειζόνως ἀνῆψαν. Οἱ τε γὰρ ἐρωτῶντες, διὰ τί εἰς δεσμωτήριον ¹ Ἰωάννης οἰκεῖ, τὴν αἰτίαν ἐμάνθανον, οἱ E τε μετὰ ταῦτα γῆν καὶ θάλατταν οἰκοῦντες ἅπαντες, οἱ τε τότε γενόμενοι, οἱ τε νῦν, ^k οἱ τε αἰσθῆς ἐσόμενοι, σαφῶς ἐγνώσαν τε καὶ εἰσονται τὰ πονηρὰ ταῦτα δράματα, ¹ τό τε τῆς ἀσελγείας, τό τε τῆς μαιφονίας αὐτῶν, καὶ χρόνος οὐδεὶς τὴν μνήμην τούτων ἐξαλείψαι δυνήσεται. Τοσοῦτόν ἐστιν ἀρετὴ, οὕτως ἀθάνατον ἔχει τὴν μνήμην, οὕτω καὶ ἀπὸ ῥημάτων ^m μόνων καταπλήττει τοὺς ἀντικειμένους αὐτῇ. Τίνος γὰρ ἔνεκεν ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον; διὰ τί μὴ κατεφρόνησε; Μὴ γὰρ εἰς δικαστήριον αὐτὸν ἐμελλεν ἔλκειν; μὴ γὰρ δίκην ⁿ ἀπήτησε τῆς μοιχείας; Οὐχὶ ἔλεγχος ἦν τέως τὰ λεγόμενα ⁶³⁷ μόνον; Τί τοίνυν δέδοικε καὶ τρέμει; Οὐχὶ ῥήματα ἦν καὶ λόγος ψιλός; Ἀλλὰ μᾶλλον πραγμάτων ἔδακνεν. Οὐκ ⁿ ἡγαγεν εἰς ἰδικαστήριον, ἀλλ’ εἰς ἕτερον τοῦ συνειδότες εἶλκεν αὐτὸν κριτήριον, καὶ πάντας ἐκάθισεν αὐτῷ δικαστὰς τοὺς μετ’ ἐξουσίας κατὰ διάνοιαν τότε τὰς ψήφους φέροντας. Διὰ τοῦτο ἔτρεμεν ὁ τυράννος, τῆς ἀρετῆς τὴν λαμπρότητα οὐ φέρων. Εἶδες ἡλικὸν φιλοσοφία; Δεσμώτην τυράννου λαμπρότερον

7 3 Reg. xxi. 20.

² αὐτὸν A.B.C. Veron. αὐτὸν Sav. Ben. ^a αἰσχύνην] ἰσχύν C. ^b ἦν καὶ ἔδειξε] Sic E. καὶ ἔδειξε (ἦν scilicet in ultima syllaba vocis αἰσχύνην absorpto) A.F. ἔδειξε γὰρ C.D. καὶ γὰρ ἔδειξε B. quem secuti sunt Sav. Ben. ἦν καὶ—μέγα καὶ δ.] ἐλαμψε γὰρ μέγα καὶ δ. Veron. ^c σαφέστερον] + τὸ ἁμάρτημα C.D. ^d καὶ ἐνέβαλεν C.D. ^e γυμνὸς] ἐν ῥόβῳ C.D. ^f Ἰμὲν, quod aberat, habent A.B.C.E. ^g ἔπὸ τὸν μ. Edd. τὸν ἡμ. A.B.C.D.F. Mox ἔθηκεν omnes pro vulgato τέθεικεν. ^h οὕτως] τούτῳ C. ⁱ Ἰωάννης οἰκεῖ] οἰκεῖ ὁ Ἰωαν. B. Ἰωάννης, εἰς] D. Edebatur διὰ τὴν Ἰωάννης εἰς τὸ δ. οἰκεῖ, repugnantis libris. ^k οἱ τε] καὶ οἱ E. ^l τό τε] τὰ τε his Edd. τὰ τε in secundo loco C. ^m μόνον B.E. ⁿ ἀποτίσαι A. ἀποτίσαι F. ^o ἦγεν B. ^p δεσμωτήριον C.D.F.

ἐποίησε, καὶ τοῦτον ἐκεῖνος δέδοικε καὶ τρέμει. Ἄλλ' αὐτὸς
 Β μὲν ἔδωκε μόνον· ἡ δὲ μιὰ ἐκείνη καὶ ἐπὶ τὴν σφαγὴν ὥρ-
 μησε. Καίτοιγε ἐπὶ τοῦτον τὸ ἔγκλημα ἡμᾶλλον ἐφέρετο.
 Οὐδὲ γὰρ ἐκείνη τότε ἀπαντήσας εἶπε, τί συνοικεῖς τῷ τυ-
 ράνῳ; οὐκ ἐπειδὴ ἀνεύθυνος ἦν πῶς γάρ; ἀλλ' ἐντεῦθεν τὸ
 πᾶν διορθῶσαι ἐβούλετο. Διὸ ὁ τοῦτον ἐμέμψατο· καὶ οὐδὲ
 ἑ τοῦτον σφοδρῶς. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὦ μιὰ καὶ παμμίαρε (69b)
 καὶ παράνομε καὶ βέβηλε, κατεπάτησας τοῦ θεοῦ τὸν νόμον,
 κατεφρόνησας τῶν ἐπιταχθέντων, τὴν ἰσχὺν τὴν σὴν νόμον
 ἐποίησας. Οὐδὲν ὅ τούτων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐλέγχοις πολλὴ ἡ
 ἐπιείκεια τοῦ ἀνδρός, πολλὴ ἡ πραότης. “Ὁὐκ ἔξεστί σοι
 C γὰρ ἔχειν, φησί, τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου.”
 Διδάσκοντος μᾶλλον τὸ ῥῆμα ἢ ἐλέγχοντος, παιδεύοντος ἢ
 κολάζοντος, ρυθμιζόντος ἢ ἐκπομπεύοντος, ὁ διορθούντος ἢ
 ἐπεμβαίνοντος. Ἄλλ', ὅπερ ἔφη, ἐχθρὸν τῷ κλέπτῃ τὸ
 φῶς, ἐπαχθὴς ὁ δίκαιος τοῖς ἀμαρτάνουσι καὶ φαινόμενος
 ἀπλῶς ὁ βαρὺς ἡμῖν καὶ βλεπόμενος. Οὐ γὰρ φέ-
 ρουσιν αὐτοῦ τὰς ἀκτῖνας, καθάπερ οἱ τοὺς ὀφθαλμοὺς νο-
 σοῦντες τὰς ἡλιακὰς. Πολλοῖς δὲ τῶν πονηρῶν αὐτὸ φαινόμενος
 μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκουόμενος, βαρὺς. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἡ
 D μιὰ καὶ παμμίαιρος ἐκείνη, ἡ προαγωγὸς τοῦ θυγατρίου,
 μᾶλλον δὲ ἡ παιδοκτόνος, καίτοι οὐδὲ ἰδοῦσα αὐτὸν, οὐδὲ ἀκού-
 σασα αὐτοῦ τῆς φωνῆς, ἐπὶ τὴν σφαγὴν ὥρμησε· καὶ παρα-
 σκευάζει ἡν ἀσελγῶς ἔθρεψε, ταύτην καὶ εἰς φόνον ἐλθεῖν
 οὕτως ἐκ περιουσίας αὐτὸν ἐδεδοίκει.

Καὶ τί φησι; “Δὸς μοι ἐπὶ πίνακι ὧδε τὴν κεφαλὴν
 Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.” Ποῖ φέρῃ κατὰ κρημνῶν, ἀθλία
 καὶ ταλαίπωρε; Μὴ γὰρ πάρεστιν ὁ κατήγορος; μὴ γὰρ
 ὀράται καὶ ἐνοχλεῖ; Ἐτεροι ἔλεγον, “Βαρὺς ἡμῖν ἐστὶ καὶ
 βλεπόμενος” ταύτῃ δὲ, ὅπερ εἶπον, καὶ ἀκουόμενος. Διὸ φησι,
 E “Δὸς μοι ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου.” Καὶ μὴν
 δεσμωτήριον οἰκεῖ διὰ σέ, καὶ ὁ ἀλύσεις ὁ περικείται, καὶ ἔξεστί
 σοι νεανιεύεσθαι ἐπὶ τῷ ἔρωτι, καὶ λέγειν ὅτι οὕτως ἐκράτησα
 τοῦ βασιλέως, ὅτι οὐδὲ δημοσίᾳ ἐγκληθεὶς καθυφῆκεν, οὐδὲ

8 Sap. ii. 14.

ἡ μᾶλλον] μόνον C. ἡν om. F. ὁ τοῦτο F. et ex corr. D. ὁ τοῦτο
 D. ὁ τούτων] + προσέθηκεν C.D. ὁ οὐκ—φησὶ] τί γὰρ φησιν; οὐκ ἔ-
 σοι ἔχειν C.D. οὐκ ἔ. γὰρ σοι, φησὶν, ἔχειν E. ὁ διορθούμενος E. ὁ ἔφη]
 ἔλεγον F. ὁ γὰρ] + φησὶ C.D. ἡμῖν] + ἐστὶ, φησὶ E. ὁ ἡ om. A.C.D.E.F.
 Veron. ἡ ante παιδοκτόνος superscript. habet E. ὁ ἡμῖν ἐστὶ] ἐστὶν ἡμῖν
 A.F. ἔτεροι—βλεπόμενος] ἀρα καλῶς ἔλεγον (ἔλεγον C.) ὅτι ὁ δίκαιος βαρὺς
 ἐστὶν ἑτέροις καὶ μὴ βλεπόμενος; C.D. ὁ ἀλύσεις F. et ex corr. E. (prius
 ἀλυσις). ἀλύσει vulgo. ὁ περιβέβληται C.D. ὁ οὕτως] ὅτι οὕτως A.F.

ἀπέστη τοῦ ἔρωτος, οὐδὲ διέσπασέ μου τὴν μοιχείαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐγκαλέσαντα ἔδησε. Τί μαίνῃ καὶ λυσσῆς, ἔχουσα καὶ μετὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἁμαρτίας τὸν νυμφίον; τί τράπεζαν ἐρινύων ἐπιζητεῖς, καὶ δαιμόνων ἀλαστόρων συμπόσιον κατασκευάζεις; Εἶδες πῶς οὐδαμινὸν, πῶς δειλὸν, πῶς ἄνδρον ἢ κακία, πῶς ἔοτε μάλιστα κρατήσει, τότε γίνεται ἁσθενεστέρα; 638 Καὶ γὰρ αὕτη οὐχ οὕτως ἐθορυβεῖτο πρὶν εἰς δεσμοτήριον ἔμβαλεῖν τὸν Ἰωάννην, ὡς ταράττεται δεθέντος αὐτοῦ, καὶ ἐπείγει λέγουσα, “Δός μοι ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου.” ¹ Καὶ διὰ τί ὧδε; ² Δέδοικα μὴ ³ συσκιασθῇ, φησὶν, ὁ ⁴ φόνος, μὴ ἐξέλωσιν αὐτὸν τινες τοῦ κινδύνου. Καὶ διὰ τί μὴ ὅλον τὸν νεκρὸν ἐπιζητεῖς, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν; Τὴν λυπήσασαν, φησὶ, γλῶτταν, ταύτην ἐπιθυμῶ σιγῶσαν ἰδεῖν. Ἀλλὰ τοῦναντίον ⁵ ἔσται, ὅπερ οὖν καὶ γέγονεν, ἀθλία καὶ ταλαίπωρε ⁶ λαμπρότερον βοήσεται μετὰ ταῦτα ὑποτμηθεῖσα. Τότε Β ⁷ μὲν γὰρ ἐν Ἰουδαίᾳ μόνον ἐβόα, νῦν δὲ πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἀφίξεται καὶ ὅπου περ ἂν ⁸ εἰσέλθῃς εἰς ἐκκλησίαν, καὶ ἐν τῇ Μαύρῳ, καὶ ἐν τῇ Περσῶν, καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ⁹ Βρεττανικὰς νήσους, ἀκούεις βοῶντος Ἰωάννου, “Οὐκ ἔξεστὶ σοὶ ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου.” Ἀλλ’ οὐδὲν ¹⁰ τούτων εἰδὺς αὕτη φιλοσοφεῖν, κατεπείγει καὶ ἄγχει καὶ ὠθεῖ τὸν ἀνόητον τύραννον ἐπὶ τὸν φόνον, δεδοικῶς μὴ ποτε ¹¹ μεταβάλλῃται. Σὺ δὲ μάθε ¹² πάλιν κἀντεῦθεν τῆς ἀρετῆς τὴν ἰσχύν. Οὐδὲ ἐγκεκλεισμένον, οὐδὲ δεδεμένον καὶ σιγῶντα C ¹³ φέρει τὸν δίκαιον. Εἶδες πῶς ¹⁴ ἁσθενὲς ἢ κακία, πῶς ἀκάθαρτον; Ἀντὶ γὰρ ἐδεσμάτων ἀνθρωπίνην κεφαλὴν ἐπὶ πίνακος εἰσάγει. Τί μιαιώτερον, τί δὲ ἐναγέστερον, τί δὲ ἀναιδέστερον τῆς κόρης ἐκείνης; οἷον ἀφῆκε φωνὴν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ διαβόλου, καὶ τῷ συμποσίῳ τῶν δαιμόνων; Εἶδες γλῶτταν καὶ γλῶτταν, τὴν μὲν φάρμακα φέρουσαν ¹⁵ σωτήρια, τὴν δὲ δηλητήριον ἔχουσαν, ¹⁶ καὶ τράπεζοποιὸν γινομένην ἐστίασεως διαβολικῆς; Ἀλλὰ τίνος ἔνεκεν οὐκ ἐκέλευσεν ἔνδον ἐν τῷ

¹ τὸν om. A. F. Veron.² ὅταν μ. κρατήσῃ E.³ βαλεῖν A. τὸν

Ἰωάν. om. B.

⁴ καὶ om. C. D.⁵ δέδοικε D. δέδοικα om. A. B. Veron.

Vet.

⁶ συσκαῖσθ A. B. Veron.⁷ φθόνος A. B. Veron. Vet. Statim

μὴδ' ἐξ. B.

⁸ ἔσται C. D. E. ἐστὶν vulgo.⁹ λαμπρότερον] + γὰρ E.¹⁰ μὲν om. C. D. Statim ἐν om. A. C. D.¹¹ εἰσέλθῃς εἰς ἐκ.] ἐπελθῇς C. D.¹² Βρεττανικὰς ex corr. A. fortasse alii. Βρετανικὰς vulgo.¹³ τούτων, quod

vulgo deest, est in omnibus libris.

¹⁴ μεταβάλλῃται B. C.¹⁵ κἀντεῦθεν¹⁶ πάλιν inverso ord. B. E.¹⁷ ἁσθενὲς libri omnes; ἱσ. ἁσθενὲς Sav. marg.¹⁸ σωτηρίας A. C. E.¹⁹ καὶ] τὴν δὲ

A. B. D. F. Sav. marg.

- Δ συμποσίῳ ² αὐτὸν κατασφαγῆναι, ἔνθα ³ πλείων ἦν αὐτῇ ἡδονή·
 Ἐδεδοίκει μὴ παραγενόμενος καὶ ὀφθεῖς, ἅπαντας μεταβάλῃ
 διὰ τῆς ὄψεως, διὰ τῆς παρρησίας. Διὰ τοι τοῦτο τὴν κε-
 φαλὴν ἐπίζητεῖ, τρόπαιον πορνείας λαμπρὸν στήσαι βουλο-
 μένη· καὶ ἔδωκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. Εἶδες τῆς ὀρχήσεως τὰ
 ἐπίχειρα, εἶδες τὰ λάφυρα τῆς διαβολικῆς ἐπιβουλῆς; οὐ τὴν
 κεφαλὴν Ἰωάννου λέγω, ⁴ ἀλλ' αὐτὸν τὸν συνοικοῦντα. Εἰ
 γὰρ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, κατὰ τοῦ βασιλέως ⁵ ἔσται τὸ (697)
 τρόπαιον, καὶ ἡ νικῆσασα ἡττᾷτο, καὶ ὁ ἀποτμηθεὶς ἔστε-
 φανούτο καὶ ἀνεκηρύττετο, καὶ μετὰ τὴν τελευταίην σφοδρότερον
 Ε κατασείων τῶν ἡμαρτηκότων τὴν διάνοιαν. Καὶ ὅτι οὐ κόμπος
 τὰ εἰρημένα, αὐτὸν ἐρώτησον τὸν Ἡρώδη· ὅς, ἐπειδὴ τοῦ
 Χριστοῦ τὰ σημεῖα ἤκουσεν, ἔλεγεν· ⁹ “Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης·
 αὐτὸς ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις
¹ ἐν αὐτῷ.” Οὕτως ἀκμάζοντα εἶχε τὸν φόβον, καὶ διηνεκῇ τὴν
 ἀγωνίαν· καὶ ² οὐδεὶς ἀποβαλεῖν τὸ δέος τοῦ συνειδότος ἴσ-
 χυσεν, ἀλλ' ἔμεινεν ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος ὁ ἀδέκαστος ἄγχων
 αὐτὸν, καὶ καθ' ἡμέραν δίκην ἀπαιτῶν τῆς σφαγῆς. Ταῦτ' οὖν
 εἰδότες, μὴ φοβώμεθα τὸ κακῶς παθεῖν, ἀλλὰ τὸ δρᾶσαι κακῶς·
 639 τοῦτο μὲν γὰρ νίκη, ἐκεῖνο δὲ ἥττα. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε,
¹⁰ “Διὰ τί οὐ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; ¹ διὰ τί οὐ μᾶλλον ἀπο-
 στερεῖσθε; Ἀλλ' ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα
 ἀδελφούς.” Ἐν γὰρ τῷ πάσχειν κακῶς οἱ στέφανοι ³ καὶ τὰ
 βραβεῖα, ἢ ἀνακήρυξις. Καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων ἔστι τῶν
 ἀγίων ἰδεῖν. ⁴ Ἐπεὶ οὖν ἅπαντες ἔστεφανώθησαν οὕτως, ἀνε-
 κηρύχθησαν οὕτως, ⁵ καὶ ἡμεῖς ταύτην ὁδεύομεν τὴν ὁδόν· καὶ
 εὐχόμεθα μὲν μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν· εἰ δὲ παραγένοίτο,
 μετὰ πολλῆς ἰσχύμενοι τῆς ἀνδρείας, τὴν προσήκουσαν ἐπι-
 δεϊξώμεθα προθυμίαν· ⁶ ἵνα τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγα-
 7 θῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ,
 νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

9 Matth. xiv. 2.

10 1 Cor. vi. 7, 8.

² αὐτὴν A. Veron. ³ πλείω A.B. Mox ἡ ἡδονὴ iidem. ⁴ ἀλλ' αὐτὸν] ἀλλὰ A. ⁵ ἔσται C. ut conjecerat Dunaeus. ἐστὶ D. ἔσται vulgo. erit Vet.
⁶ ἐν om. B. ⁷ οὐδεὶς] οὐδὲ E. Mox ἐνέμεινεν iidem. ⁸ διὰ τί—ἀπο-
 στερεῖσθε vulgo desunt. Habent B.C.D.F. et marg. A. ⁹ καὶ om. F. Copulam ante ἡ ἀνακ. (αἱ ἀνακηρύξεις E.) om. C.D.E.F. Veron. ¹⁰ ἐπεὶ οὖν
 ἅπ. οὕτως ἔστεφ. οὕτως ἀνεκ. καὶ ἡμεῖς ὁδ. τ. ὁ. A. ἐπεὶ οὖν οὕτως ἅπ. ἐστεφ.
 οὕτως ἀνεκ. οὕτως ταύτην κ. ἡ. ὁδ. τ. ὁ. B. ¹¹ καὶ ἡμεῖς ταύτην] ταύτην καὶ
 ἡμεῖς F. οὕτως ταύτην καὶ ἡμεῖς B.C.D. Statim ἀδεύομεν A. et ex corr. E.
¹² ἵνα]+καὶ C.D.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ.

¹Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

ΠΟΛΛΑΧΟΘΕΝ μὲν καὶ ἄλλοθεν, μάλιστα δὲ ^aκαὶ ἐκ τούτου τοῦ Παύλου τὴν φιλοσοφίαν ἔστιν ἰδεῖν, καὶ τὴν πολ- C λην ^bφιλοστοργίαν· πῶς πολὺς μὲν ἐν ταῖς παραγγελίαις καὶ σφοδρὸς, ὀκνηρὸς δὲ καὶ μελλητὴς ἐν ταῖς τιμωρίαις. Οὐ γὰρ εὐθέως ἀμαρτάνοντας ἐκόλασεν, ἀλλὰ παρήγγειλεν ἅπαξ καὶ δεύτερον· καὶ οὐδὲ οὕτω παρακούσαντας τιμωρεῖται, ἀλλὰ πάλιν παραγγέλλει λέγων, “Τρίτον ^cτοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς,” ^dκαὶ πρὶν ἢ παραγενέσθαι, γράφω πάλιν. Εἴτα ἵνα μὴ ἡ μέλλησις ῥαθυμίαν ἐργάσῃται, ὅρα πῶς καὶ ^eτὸ ἐντεῦθεν διορθοῦται, συνεχῶς ἀπειλῶν, καὶ ἐπανατεινόμενος τὴν πληγὴν, D καὶ λέγων, “Ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι” καὶ, “Μὴ πῶς ἐλθὼν πενθήσω πολλούς.” Ταῦτα δὲ ποιεῖ καὶ λέγει, καὶ ταύτῃ ^fτὸν δεσπότην τῶν ἀπάντων μιμούμενος· ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς συνεχῶς μὲν ἀπειλεῖ καὶ πολλάκις παραγγέλλει, οὐ πολλάκις δὲ κολάζει καὶ τιμωρεῖται. Τοῦτο ^gἔδῃ καὶ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, ὅτι “Φειδόμενος ὑμῶν, οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.” Τί ἐστι, “φειδόμενος ὑμῶν;” Ἴνα μὴ ^hεὐρὼν ἡμαρτηκότας καὶ ἀδιορθώτους μέιναντας, ἐπάγω κόλασιν καὶ τιμωρίαν. Καὶ ⁱἐνταῦθα, “Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται E πᾶν ῥῆμα.” Ἀγραφὸν ἐγγράφῳ συνάπτει· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ πεποίηκεν εἰπὼν, ὅτι ²“Ὁ κολλώμενος τῇ πόρῃ, ἐν σῶμά ἐστιν· ἔσονται γὰρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.” Καίτοι γε ἐπὶ νομίμου τοῦτο εἴρηται γάμου· ἀλλὰ ἀπεχρήσατο ^kαὐτῷ εἰς τοῦτο συμφερόντως, ὥστε φοβῆσαι μεζύωνς. Οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, ἀντὶ μαρτυριῶν τὰς παρονσίας αὐτοῦ τιθεὶς καὶ τὰς παραγγελίας. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἅπαξ εἶπον καὶ δεύτερον, ὅτε παρεγενόμην· λέγω καὶ νῦν διὰ γραμμάτων. ¹Καὶ εἰ μὲν ἀκούσητε, ὅπερ ἐπεθύμουν γέγονεν· εἰ δὲ παρα-

¹ Cap. XIII. v. 1.² 1 Cor. vi. 16.

HOM. XXIX. ^a καὶ ἐκ τούτου] Sic A.B.F. Sav. marg. Vulgo abest καὶ ἐκ τούτων E. ^b φιλοστοργίαν] + τοῦ Παύλου D. ^c τοῦτο ἔρχ.] Sic A.E.F. τοῦτο om. B. ἔρχομαι τοῦτο Edd. ^d καὶ] τοῦτέστιν D. ^e τὸ] αὐτὸ D. ^f τὸν δ. τῶν απ.] τὸν αὐτοῦ δεσπότην D. τὸν δεσπότην—συνεχῶς om. F. ^g ἔδῃ om. D. καὶ ante διὰ τοῦτο om. idem. ^h εὐρὼ A. Mox ἐπάγω D. ⁱ ἐνταῦθα] + πάλιν D. ^k αὐτὸ A. ¹ καὶ εἰ (ἀν D.) μὲν

ἀκούσητε B.D. ἂν μὲν ἀκ. (om. καὶ) E. καὶ μὴν ἀκούσητε (sic) A. καὶ μὴν εἰ ἀκούσετε F. Edebatatur καὶ μὴν εἰ ἀκούσητε μου. μου deest in omnibus.

640 κούσητε, ἀνάγκη λοιπὸν στῆσαι τὰ εἰρημένα, καὶ ἐπαγαγεῖν τὴν τιμωρίαν. Διὸ φησί³ “Προεῖρηκα, καὶ προλέγω ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι, ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.” Εἰ γὰρ ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθίσεται πᾶν ῥῆμα, παρεγενόμενη^m δὲ δεύτερον καὶ εἶπον, λέγω δὲ καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἀνάγκη με λοιπὸν ἀληθεύσαι. Μὴ γὰρ δὴ (698) νομίσητε ἔλαττον ἔχειν τὰ γράμματα τῆς παρουσίας ὥσπερ γὰρ παρὼν ἔλεγον, οὕτω καὶ ἀπὼν νῦν γράφω. Εἶδες κηδε-
 B νομίαν πατρικὴν; εἶδες^a διδασκάλῳ πρέπουσαν πρόνοιαν; Οὐτε ἐσίγησεν, οὔτε ἐκόλασεν, ἀλλὰ^a καὶ προλέγει πολλάκις, καὶ μένει διηκεῖως ἀπειλῶν, καὶ ἀναβάλλεται τὴν τιμωρίαν,^p καὶ εἰ μένοιεν ἀδιάρθρωτοι, τότε ἀπειλεῖ τὴν πείραν ἐπαγαγεῖν. Τί δὲ προεῖρηκας παρὼν, καὶ^q ἀπὼν γράφεις; “Ὅτι, ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.” Δείξας πρότερον ὅτι^r οὐ δύναται, ἂν^s μὴ ἀναγκασθῇ, τοῦτο ποιῆσαι, καὶ πένθος τὸ πρᾶγμα καλέσας καὶ ταπεινῶσιν “Μὴ πως γάρ, φησὶν, ἐλθόντα με^t ὁ θεὸς μου ταπεινώσῃ πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενήθῃς πολλοὺς τῶν
 C προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων” καὶ ἀπολογησάμενος αὐτοῖς, ὅτι^v καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον προεῖπε, καὶ ὅτι πάντα ποιεῖ καὶ μηχανᾶται, ὥστε ἀνακρούσασθαι τὴν τιμωρίαν, καὶ τῷ φόβῳ τῶν ῥημάτων βελτίους ποιῆσαι, τότε τὸ φορ-
 τικὸν τοῦτο καὶ φοβερόν ἔθηκε λέγων, “Ὅτι, ἐὰν ἔλθω^w εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.” Οὐκ εἶπε, τιμωρήσομαι καὶ κολάσω καὶ ἀπαιτήσω δίκην, ἀλλὰ πάλιν πατρικοῖς ῥήμασι^x καὶ αὐτὴν τὴν τιμωρίαν τίθῃσι, δεικνὺς αὐτοῦ τὰ σπλάγχνα καὶ τὴν συν-
 αλγοῦσαν αὐτοῖς διάνοιαν,^y διότι αἰεὶ φειδόμενος ἀνεβάλλετο.
 D Εἶτα, ἵνα μὴ καὶ νῦν νομίσωσιν, ὅτι πάλιν^z ἀναβολὴ καὶ ἀπλῶς ἀπειλὴ ῥημάτων, διὰ τοῦτο καὶ ἔμπροσθεν^a εἴρηκεν, “Ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθίσεται πᾶν ῥῆμα”
^b καὶ, “Ὅτι, ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.” Ὁ δὲ

3 v. 2.

^a δέ, quod vulgo abest, ex uno Cod. D. recepinus. ^a διδασκάλῳ πρέπουσαν] Sic E. secundum conjecturam Dunaei. διδασκαλίαν (διδασκάλων ex corr. A.) πρέπουσαν A.F. διδασκαλίαν πρέπουσαν D. Sav. marg. διδασκαλίαν καὶ πρέπουσαν cum Editis B. ^q καὶ om. B. ^p καὶ εἰ μένοιεν] ἐπεὶ δὲ ἔμενον D. ^q ἀπὼν] + νῦν Edd. invitis libris. ^r οὐ om. F. orasum in A.E. ^s μὴ om. A.F. ἂν μὴ ἂν. τοῦτο π.] ἂν ἂν. τοῦτο μὴ π. B. Sav. marg. ἂν ἂν. μὴ (sed μὴ erasum) τοῦτο π. E. ^t ταπεινώσῃ ὁ θε. μου inverso ord. B.E. ^x καὶ om. B.E. et pr. man. A. Mox προεῖπον B.F. ^w εἰς τὸ om. F. ^y καὶ αὐτὴν om. F. in marg. A. ^y διότι] καὶ ὅτι E. ^z ἀναβάλλῃ (sic) A.E. Mox διὰ

ἀπειλὴν ῥημάτων (sic) A. ἀπειλεῖ διὰ ῥ. E. ^a εἰρηκώς D. ^b καὶ ὅτι] νῦν πάλιν λέγει ὅτι D.

λέγει, τοῦτό ἐστιν οὐκέτι ^α ἀναβαλοῦμαι, εἰ ἀδιορθώτους εὐροίμι, ὃ μὴ γένοιτο, ἀλλὰ ἐπάξω πάντως, καὶ στήσω ὅπερ εἶρηκα.

Εἴτα μετὰ πολλοῦ τοῦ θυμοῦ καὶ σφοδρᾶς τῆς ἀγανακτήσεως πρὸς τοὺς κομφοῦντας αὐτὸν ὡς ἀσθενῇ, καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ χλευάζοντας, καὶ λέγοντας, “Ἡ παρουσία ἀσθενῆς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος,” ^α ὡς πρὸς τούτους ἀποτεινόμενος, φησὶν. ^α “Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ.” Τοῦτο γὰρ ὁμοῦ ^β μὲν πλήττων, ὁμοῦ δὲ κἀκείνων καταπτόμενος εἶρηκεν. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν ἐπειδὴ βούλεσθε δοκιμάζειν εἰ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστὸς οἰκεῖ, καὶ εὐθύνας ἀπαιτεῖτε, καὶ διὰ τοῦτό με κομφοδεῖτε, ὡς εὐτελῇ καὶ ἐγκαταφρόνητοι, ἅτε ἔρημον ὄντα τῆς δυνάμεως ἐκείνης· εἴσεσθε ὅτι οὐκ ἐσμέν ἔρημοι, εἰ παράσχοιτε πρόφασιν, ὃ μὴ γένοιτο. Τί οὖν, εἰπέ μοι; Διὰ τοῦτο κολάζεις, ἐπειδὴ δοκιμὴν ζητοῦσιν; Οὐχί, φησὶν· εἰ γὰρ τοῦτο ^γ ἐξήτει, ἐκ πρώτης ἂν ἐκόλασεν ἀμαρτάνοντας, καὶ οὐκ ἀνεβάλλετο. Ὅτι δὲ οὐ τοῦτο ζητεῖ, προῖων τοῦτο σαφέστερον ἔδειξεν εἰπὼν, “Ἐῷχομαι δὲ ^δ μηδὲν ποιῆσαι ὑμᾶς κακόν, ἵνα μὴ ἡμεῖς δόκιμοι φανώμεν, ἀλλὰ ὑμεῖς δόκιμοι ᾔητε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὤμεν.” Οὐ τοίνυν αἰτιολογικῶς ^ε αὐτὸ τίθησιν, ἀλλὰ μάλλον ἀγανακτῶν, ^ε μάλλον καταπτόμενος τῶν καταφρονούντων αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ^κ γὰρ οὐ βούλομαι, φησί, δοῦναι πείραν ^ζ ὑμῖν τοιαύτην· εἰ δὲ αὐτοὶ ^η παρέχοιτε τὴν αἰτίαν, καὶ βουλευθείητέ με ἐκκαλέσασθαι, εἴσεσθε διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν. Καὶ ὅρα πῶς φορτικὸν ποιεῖ τὸν λόγον. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἐπειδὴ δοκιμὴν ζητεῖτε ἐμοῦ, ἀλλὰ, “τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ” δεικνὺς ὅτι εἰς ^θ ἐκείνον ἡμάρτανον. Καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπε, ταῦ ἐνοικοῦντος, ἀλλὰ, “τοῦ λαλοῦντος,” δεικνὺς πνευματικὰ ὄντα τὰ ῥήματα. Εἰ δὲ οὐκ ἐνδείκνυται αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, οὐδὲ κολάζει· λοιπὸν γὰρ ἀφ’ ἑαυτοῦ τὸν λόγον ἐκεῖ μετήγαγε, φοβερωτέραν ποιῶν τὴν ἀπειλήν· οὐ δι’ ἀσθένειαν δύναται γὰρ· ἀλλὰ διὰ μακροθυμίαν. Μὴ τοίνυν τὴν ἀνοχὴν αὐτοῦ ἀσθενεῖαν τις λογιζέσθω. Τί γὰρ θαυμάζεις, εἰ οὐκ ἐπεξέρχεται νῦν ἀμαρτάνουσιν, οὐδὲ ἀπαιτεῖ δίκην ἀνεχόμενος καὶ μακροθυμῶν, ὅπου γε καὶ στα-

4 v. 3.

^α ἀναβάλλομαι A.F. Veron. ^α ὡς om. D. Particula γοῶν, quae post τούτους legebatur, non est in A.B.D.E. ^β μὲν] + τούτους E. Mox κἀκείνων om. D. ^γ εὐτελῇ καὶ om. D. ^δ Sic omnes nostri cum Interp. vet. Edebatur ἐξήτουν, ἐκόλασα, ἀνεβάλλομην. ^ε αὐτὸ τίθ[.] ἀποτιθῆσαν mendose F. ^ε μάλλον] καὶ A.F. μάλλον δὲ E. ^κ γὰρ deest in Edd. ^ζ ὑμῖν om. F. in marg. A. ^η παρέχοιτε D.E. παρέχετε vulgo.

Cρωθῆναι αὐτὸς ὑπέμεινε, καὶ τοιαῦτα πάσχω· οὐκ ἐκόλαζε; Διὸ
 καὶ ἐπήγαγεν, “Ὁς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δύναται ἐν ὑμῖν.
 5 Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως
 θεοῦ.” Πολλὴν ἀσάφειαν ἔχει τὰ ῥήματα, καὶ τοῖς ἀσθενέ- (699)
 στέροις θόρυβον ἐντίθησι. Διόπερ ἀναγκαῖον αὐτὰ ἀναπλῶσαι
 σαφέστερον, καὶ τῆς λέξεως ταύτης εἰπεῖν τὰ σημαίνοντα,
 περὶ ἧν ἡ ἀσάφεια, ἵνα μηδεὶς σκανδαλίζηται μηδὲ τῶν ἀφε-
 λεστέρων. Τί ποτ’ οὖν ἐστὶ τὸ εἰρημένον, καὶ τί δηλοῖ τὸ τῆς
 ἀσθενείας ὄνομα, καὶ κατὰ ποῖον σημαίνοντον εἴρηται, ἀναγ-
 D καῖον μαθεῖν. Μία μὲν ὁ γὰρ ἡ λέξις, πολλὰ δὲ τὰ ἐξ αὐτῆς
 δηλούμενα. Καὶ γὰρ ἀσθένεια λέγεται ἡ τοῦ σώματος ἀρ-
 ρωστία· διὸ καὶ ἐν τῇ εὐαγγελίῳ εἴρηται, 6 “Ἴδε ὃν φιλεῖς
 ἀσθενεῖ,” περὶ τοῦ Ὑλᾶζάρου· καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, “Ἡ ἀσθένεια
 αὕτη οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον” καὶ περὶ τοῦ Ἑπαφρᾶ ὁ Παῦ-
 λος· 7 “Καὶ γὰρ ἡσθένησε παραπλήσιον ὁ θανάτου, ἀλλ’ ὁ θεὸς
 αὐτὸν ἠλέησε,” καὶ περὶ τοῦ Τιμοθέου, 8 “Οἶνω ὀλίγῳ χρῶ διὰ
 τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.” Ταῦτα γὰρ
 ἅπαντα σωματικὴν ἀρρωστίαν δηλοῖ. Λέγεται πάλιν ἀσθένεια
 τὸ μὴ πεπηγέναι ἐν τῇ πίστει ἁπλῶς, μηδὲ τέλειον εἶναι καὶ
 E ἀπηρτισμένον. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· 9 “Τὸν
 δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις
 διαλογισμῶν” καὶ πάλιν, “Ὁς μὲν πιστεῖται φαγεῖν πάντα, ὁ
 δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει” τὸν ἐν τῇ πίστει ἀσθενοῦντα δη-
 λῶν. Ἰδοὺ δύο σημαίνοντα ἡ τῆς ἀσθενείας ἐστὶ καὶ τρίτον
 ἕτερον, ὃ καλεῖται ἀσθένεια. Ποῖον δὴ τοῦτο; Οἱ διωγμοί,
 αἱ ἐπιβουλαί, αἱ ἐπὶ ἡρεῖαι, οἱ πειρασμοί, αἱ ἐπαγωγαί. Καὶ
 τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· “Ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν κύριον
 παρεκάλεσα· καὶ εἶπέ μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ
 642 δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.” Τί ἐστίν, “ἐν ἀσθενείᾳ;
 Ἐν διωγμοῖς, ἐν κινδύνοις, ἐν πειρασμοῖς, ἐν ἐπιβουλαῖς, ἐν
 θανάτοις. Καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε, “Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείᾳ.”
 Ἐῖτα δεικνὺς ποῖαν λέγει ἀσθένειαν, οὐ πυρετὸν εἶπεν, οὐκ
 ἀμφιβολίαν τὴν περὶ τὴν πίστιν, ἀλλὰ τί; “Ἐν ὕβρεσιν, ἐν
 διωγμοῖς, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυ-
 λακαῖς, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ’ ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν

5 v. 4.

6 Joan. xi. 3, 4.

7 Philipp. ii. 27.

8 1 Tim. v. 23.

9 Rom. xiv. 1, 2.

ἡ ἀσάφεια] ἀσάφειαν D. Mox τῶν ἀσφαλεστέρων F.

P Λαζάρου] + λέγων B.

ἡ αὐτὸς] + ὁ Χριστὸς D.

ὁ γὰρ om. E.

D. 8 θανάτου omnes cum Veron. θανάτῳ Sav. Ben.

Ἑπαφροδίτου

E. ἀπλῶς in marg. A.

ἡ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ex corr. D.

ἁπλῶς] καλῶς

x εἶτα in marg. A.

w δ] + καὶ αὐτὸ D.

γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι” τουτέστιν, ὅταν διώκωμαι, ὅταν ἐλαύνωμαι, ὅταν ἐπιβουλεύωμαι, τότε δυνατός εἰμι, τότε μᾶλλον κρατῶ καὶ περιγίνομαι τῶν ἐπιβουλευόντων, τῆς χά- B
ριτος θαυριλέστερον ὕψιζανούσης ἐμοί. Κατὰ δὲ τοῦτο “τὸ
τρίτον τὴν ἁ ἀσθένειαν τέθεικεν ὁ Παῦλος· καὶ ὁ λέγει τοῦτο
ἐστὶ· πρὸς ἐκεῖνο πάλιν ἀποτεινόμενος, ὁ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον,
ὅτι εὐτελής αὐτοῖς ἐδόκει εἶναι καὶ εὐκαταφρόνητος. Οὐ γὰρ
δὴ ἐβούλετο κομπάζειν, οὐδὲ ὑπερ ἦν, εἶναι δοκεῖν αὐτὸν, οὐδὲ
τὴν δύναμιν ἐνδείκνυσθαι, ἣν εἶχεν ^βεἰς τὸ κολάζειν καὶ τιμω-
ρεῖσθαι· ὅθεν καὶ ἐνομίζετο εὐτελής εἶναι. Ἐπεὶ οὖν τοῦτο
νομίζοντες ἐν πολλῇ ῥαθυμίᾳ ἦσαν καὶ ἀναισθησία, καὶ οὐ
μετεβάλλοντο ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων, καιρὸν ἐπιτήδειον λαβὼν,
καὶ περὶ τούτων εὐτόνως σφόδρα διαλέγεται, δεικνὺς ὅτι οὐ δι’ ὅ
ἀσθένειαν οὐδὲν ἐποίει, ἀλλὰ διὰ μακροθυμίαν.

Εἶτα, ὅπερ ἔφην, ἀφ’ ἑαυτοῦ τὸν λόγον ἐπὶ τὸν Χριστὸν
μεταγαγὼν, ἐπιτείνει τὸν φόβον, αὔξει τὴν ἀπειλήν. Ὁ δὲ
λέγει, τοῦτο ἐστὶ· μὴ γὰρ, καὶ εἰς ποιήσω τι, καὶ κολάσω καὶ
τιμωρήσωμαι τοὺς ἡμαρτηκότας, ἐγὼ εἰμι ὁ κολάζων καὶ τιμω-
ρούμενος; ἔστιν ὁ ἐν ἐμοὶ οἰκῶν, αὐτὸς ὁ Χριστός. Εἰ δὲ οὐ
πιστεύετε τοῦτο, ἀλλὰ βούλεσθε λαβεῖν δοκιμὴν διὰ τῶν ἔργων
τοῦ ^αἐνοικοῦντος ἐν ἐμοί, εἴσεσθε ταχέως· οὐδὲ γὰρ ἀσθενεῖ εἰς
ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ δυνατός ἐστι. Καὶ διὰ τί προσέθηκεν, “εἰς
ὑμᾶς,” καίτοι πανταχοῦ δυνατός ἐστι; ^δκᾶν γὰρ ἀπίστους D
βουληθῇ κολάσαι, δύναται· κᾶν δαίμονας, κᾶν ὀτιοῦν. ^εΤί οὖν
βούλεται ἢ προσθήκη; Σφόδρα ἐντρέποντος αὐτοῦς ἐστὶ τὸ
ῥῆμα, ἀφ’ ὧν ἡδὴ πείραν εἰλήφασιν ἢ τοῦτο δηλοῦντος, ὅτι
τέως ἐν ὑμῖν τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυται τοῖς ὀφείλουσι διορθωθῆ-
ναι. Ὁ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγε ¹⁰ “Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω
κρίνειν;” Τοὺς μὲν γὰρ ἔξω, φησὶ, τότε ἀπαιτήσεται δίκην κατὰ
τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως· ὑμᾶς δὲ ^εκαὶ νῦν, ὥστε ἐκείνης ἐξε-
λέσθαι τῆς τιμωρίας. Ἀλλ’ ὅμως καὶ τὸ κηδεμονικὸν τοῦτο
καὶ διὰ φιλοστοργίαν γινόμενον, ὅρα πῶς μετὰ φόβου τίθησι E
καὶ πολλοῦ τοῦ θυμοῦ, λέγων· “Ὁς οὐκ ἀσθενεῖ εἰς ὑμᾶς, ἀλλὰ
δύναται ἐν ὑμῖν. Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ
ἐκ δυνάμεως θεοῦ.” Τί ἐστίν, “εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας;”

10 1 Cor. v. 12.

ἡ ἐνζανούσης] ενεργούσης D. Statim ἐπ’ ἐμοί F. ἐν ἐμοί Edd. ἐν om. A. B.
* τὸ om. A. D. Post τρίτον add. σημαίνοντων D. ^α ἀσθενεῖν] + ἐνταῦθα
A. F. ^β εἰς] πρὸς D. ^γ ἐνοικοῦντος A. ^δ κᾶν γὰρ] δηλῶν διὰ
τούτου ὅτι κᾶν D. ^ε τί οὖν β. ἢ πρ.] ἢ ταῖς D. ^ε καὶ om. F.

Καὶ γὰρ εἰ εἴλετο, φησί, πρᾶγμα ὑπομεῖναι δοκοῦν ἀσθενείας
 643 ἔχειν ὑπόληψιν, ἀλλ' ^h οὐδὲν τοῦτο τὴν δύναμιν αὐτοῦ δια- (700)
 κόπτει· μένει γὰρ αὕτη ἀμαχος οὐσα, ⁱ καὶ οὐδὲν τὸ πρᾶγμα
 τὸ δοκοῦν ἀσθενείας εἶναι ταύτην παρέβλαψεν, ἀλλ' αὐτὸ μὲν
 οὖν τοῦτο μάλιστα αὐτοῦ δείκνυσιν τὴν ἰσχύν, ὅτι ^k καὶ τοιοῦτον
 πρᾶγμα ὑπέμεινε, καὶ τὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ οὐκ ἠκρωτηριάσθη.
 Μὴ τοίνυν σε θορυβεῖτω ἡ λέξις τῆς ἀσθενείας· καὶ γὰρ καὶ
 ἀλλαχοῦ φησι· ¹¹ “Τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀν-
 θρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώ-
 πων ἐστὶ”· καίτοι οὔτε μωρὸν, οὔτε ἀσθενὲς οὐδὲν ¹ ὁ θεὸς ἔχει·
 ἀλλὰ τὸν σταυρὸν οὕτως ἐκάλεσε, τὴν τῶν ἀπίστων ὑπόνοιαν
^m τὴν περὶ αὐτοῦ ἐξηγούμενος. ⁿ “Ἀκουσον γοῦν αὐτοῦ ἑαυτὸν
 B ἐρμηνεύοντος· ¹² “Ὁ λόγος ^o γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν
 ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ
 ἐστὶ”· καὶ πάλιν· “Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν ^p Χριστὸν ἐσταυ-
 ρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ^q Ἑλλήσι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς
 δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι Χριστὸν θεοῦ δύναμιν
 καὶ θεοῦ σοφίαν”· καὶ πάλιν, ¹³ “Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ
 δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν.” ^r “Ορα
 πῶς πανταχοῦ τῶν ἀπίστων τὴν ὑπόνοιαν ἐρμηνεύει, μωρίαν καὶ
 ἀσθένειαν τὸν σταυρὸν νομιζόντων. Οὗτω δὴ καὶ ^s ἐνταῦθα
 C οὐ τὴν οὐδαν ἀσθένειαν λέγει, ἀλλὰ τὴν ὑποπτεομένην παρὰ
 τοῖς ἀπίστοις. Οὐ τοῦτο οὖν φησιν, ὅτι ἀσθενὴς οὖν ἐσταυ-
 ρώθη, ἄπαγε. “Οτι γὰρ ἠδύνατο μὴ σταυρωθῆναι διὰ πάντων
 ἐδειξε, νῦν μὲν ὑπτίους ρίψας, νῦν δὲ τὰς ἀκτίνας ἀποστρέψας,
 καὶ συκὴν ξηράνας, καὶ τὰς ὄψεις τῶν ἐλθόντων ἐπ’ αὐτὸν
 πηρώσας, καὶ μυρία ἕτερα ἐργασάμενος. Τί οὖν ἐστὶν ^u
^v “φησιν, “ἐξ ἀσθενείας;” “Οτι εἰ ^w καὶ ἐσταυρώθη κίνδυνον
 ὑπομείνας καὶ ἐπιβουλὴν· ^x ἐδείξαμεν γὰρ τὴν ἀσθένειαν κίνδυνον
 καλουμένην καὶ ἐπιβουλὴν· ἀλλ’ ὅμως αὐδὲν παρεβλάβη. Ταῦτα
 δὲ ἔλεγεν εἰς τὰ καθ’ ἑαυτὸν ἔλκων τὸ ὑπόδειγμα. Ἐπειδὴ
 γὰρ εἴρων ^y αὐτοὺς διωκομένους, ^z ἐλαννομένους, καταφρονουμέ-
 D νους, καὶ οὐκ ἀμνημονέους οὐδὲ ἐπεξιόντας, διδάσκων αὐτοὺς,

11 1 Cor. i. 25.

12 Ibid. v. 18, 23, 24.

13 Ibid. ii. 14.

^ε καὶ γὰρ om. D. ^h οὐδὲ a pr: man. E. hic et lin. seq. ⁱ καὶ] ὡσεὶ D. ^k καὶ om. D. Deest etiam in Ed. Ben. ^l ὁ θεὸς om. F. ^m τὴν accessit ex A.D.E. ⁿ ἄκουσον γοῦν αὐτοῦ] καὶ ὅτι ταῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἄκουσον αὐτοῦ D. Post ἑαυτὸν, ἀλλαχοῦ add. idem. ^o γὰρ om. D. ^p Χριστὸν] Sic A.B.E.F. Vet. Edebatur θεὸν sine monito. ^q Ἑλ-
 λησι] ἔθνεσι A.E.F. Veron. gentibus bis Vet. ^r ἐνταῦθα] + ἰσχυρότερον
 τῶν ἀνθρώπων λέγων τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ D. ^s φησὶν] + ἐπαθεν D. ^t καὶ
 om. B. ^u ἐδείξαμεν A.F. Veron. ἐδείξαμεν Ben. ^v ἑαυτοὺς B.D.F.
^w ἐλαννομένους om. B. ἐλαννομένους, διωκομένους inverso ord. E.

ἔδειξεν ὅτι, εἰ καὶ μὴ ἐπεξέρχεται, οὐχ ὥς οὐκ ἔχων τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλ' ὥς τὴν μακροθυμίαν τὴν ἐκείνου μιμούμενος τοῦ σταυρουμένου, καὶ μὴ ἀμνησμένου, πάλιν ἑτέρως τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔργάζεται, καὶ ἐκ πλείονος περιουσίας, ἀπὸ τῶν μαθητῶν κατασκευάζων τὸν λόγον. Τί γὰρ λέγω περὶ ἐμοῦ τοῦ διδασκάλου, φησὶ, καὶ τοσαύτην ἔχοντος φροντίδα, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐμπεπιστευμένου, καὶ τοσαῦτα σημεῖα C πεποιηκότος; Ὑμᾶς γὰρ αὐτοὺς ἐὰν βουληθῇτε ἐξετάσαι τοὺς ἐν τάξει μαθητῶν ὄντας, ὄψεσθε ὅτι καὶ ἐν ὑμῖν ^x ὁ Χριστός. Εἰ δὲ ἐν ὑμῖν, πολλῶ μᾶλλον ἐν τῷ διδασκάλῳ. Εἰ γὰρ τὴν πίστιν ἔχετε, καὶ ἐν ὑμῖν ὁ ² Χριστός. ³ Οἱ γὰρ πιστεύοντες τότε, ἐθανματούργουν διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Ἐαυτοὺς πειράζετε, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε, εἴ ἐστε ἐν τῇ πίστει. ⁴ Ἡ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς, ὅτι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ τι ἀδόκιμοί ἐστε;” Εἰ δὲ ἐν ὑμῖν, πολλῶ μᾶλλον ἐν τῷ διδασκάλῳ. Ἐμοῖ D ^b δὲ δοκεῖ πίστιν ἐνταῦθα λέγειν καὶ τὴν τῶν σημείων. ¹ Εἰ γὰρ ἔχετε τὴν πίστιν ἐκείνην, φησὶν, ὁ Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν, “εἰ μὴ τι ἀδόκιμοι γεγόνατε. Εἶδες πῶς πάλιν φοβεῖ, καὶ ἐκ περιουσίας δέκνυνσι παρ’ ἑαυτῷ ὄντα τὸν Χριστόν; Ἐνταῦθα γὰρ μοι δοκεῖ καὶ εἰς βίον αὐτοὺς αἰνίττεσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔαρκει ἡ πίστις εἰς τὸ ἐπισπᾶσθαι τὴν ἐνέργειαν τὴν πνευματικὴν, εἶπε δὲ, ὅτι εἴ ἐστε ἐν τῇ πίστει, τὸν Χριστὸν ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς, συνέβαινε δὲ πολλοὺς εἶναι ταύτης τῆς ἐνεργείας ἐρήμους πίστιν ἔχοντας, λύων τὴν ἀπορίαν φησὶν, “εἰ μὴ τι ἀδόκιμοί ⁵ ἐστε,” μὴ βίον διεφθαρμένον ἔχετε. “Ἐλπίζω δὲ, E ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.” Τὸ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, εἰ δὲ ὑμεῖς ἀδόκιμοι γεγόνατε, ἀλλ’ οὐχ ἡμεῖς· ἀλλ’ οὕτω μὲν οὐ λέγει, ἵνα μὴ πλήξῃ, ἀμυδρῶς δὲ αὐτὸ αἰνίττεται, οὔτε ἀποφαινόμενος καὶ λέγων, ὅτι ἀδόκιμοί ἐστε, οὔτε κατ’ ἐρώτησιν προύγων καὶ λέγων, εἰ δὲ ὑμεῖς ἀδόκιμοι, ⁶ ἀλλ’ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατ’ ἐρώτησιν παραλιπὼν, αἰνιγματωδῶς αὐτὸ ἐνδείκνυται, ἐπάγων, “Ἐλπίζω δὲ, ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.” Πάλιν καὶ ταῦθα πολλὴ ἡ ἀπειλή, μέγας ὁ φόβος. Ἐπειδὴ γὰρ ἐντεύθεν βούλεσθε, φησὶ, διὰ τῆς εἰς

¹ αὐτῷ B.D. ² ἐργάζεται καὶ] μεθαδεύει D. ³ καὶ] τοῦ D. ⁴ καὶ] τοῦ καὶ E. ⁵ γὰρ om. D. ⁶ ὁ ante Χριστός om. bis A.F. ⁷ καὶ] ἀρα D. ⁸ Χριστός] + καὶ περὶ τῶν πιστευόντων τοῦτο αὐτὸ εἰρηται θαύματα ἐργαζομένων D. Ita ediderunt Sav. Ben. ⁹ οἱ γὰρ] καὶ γὰρ οἱ D. ¹⁰ δὲ] γὰρ B. ¹¹ καὶ om. D. ¹² εἰ γὰρ ἔχ.] ὁ δὲ λέγει τοῦτο ἔστω· εἰ ἔχ. (et om. φησὶν) D. ¹³ εἰ μὴ τι] εἰ μὴ τι ἀρα B. ¹⁴ εἰ δὲ μὴ τί γε E. ¹⁵ αὐτῶν E. ¹⁶ ἡρκει E. Mox ἐπισπᾶσθαι B.D. ¹⁷ ἐστε] + ταυτέστιν, εἰ D. ¹⁸ + εἰ Edd. inivitis libris. ¹⁹ ἀμυδρῶς δὲ] ἀλλ’ ἀμυδρῶς A. ²⁰ ἀλλ’ αὐτὸ τ. τὸ κατ’ ἐρ. παραλιπὼν] Sic omnes nostri cum Sav. marg. et Vet. Edebatur ἀλλὰ τοῦτο παραλιπὼν. ²¹ αἰνιγμ.] καὶ αἰνιγμ. A.B.E. Sav. marg.

ὑμᾶς κολάσεως τὴν δοκιμὴν λαβεῖν, οὐκ ἀπορήσομεν τοῦ δοῦναι ὑμῖν τὴν ἀπόδειξιν. Ἀλλ' οὕτω μὲν οὐ λέγει, μετὰ πλείονος 645 δὲ τοῦ βάρους καὶ τῆς ἀπειλῆς. “Ἐλπίζω δὲ, ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.” Ἔδει μὲν γὰρ καὶ χωρὶς τούτου εἰδέναι ὑμᾶς, φησί, τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅτι Χριστὸν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς λαλοῦντα καὶ ἐνεργοῦντα· ἐπειδὴ δὲ ^mκαὶ διὰ τῶν ἔργων βούλεσθε λαβεῖν τὴν πείραν, εἴσεσθε ὅτι οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. Εἴτα ἐπειδὴ τὴν ἀπειλὴν ἐπαυτείνετο, καὶ τὴν κόλασιν λοιπὸν ἐπὶ ⁿθύρας ἤγαγε, καὶ ἐν τρόμῳ κατέστησεν αὐτοὺς, καὶ προσδοκᾷ ἐποίησε τιμωρίαν· ὅρα πῶς πάλιν B καταγλυκαίνει τὸν λόγον, καὶ παραμυθεῖται τὸν φόβον, καὶ δείκνυσιν αὐτοῦ τὸ ἀφιλότιμον, τὸ πρὸς τοὺς μαθητὰς κηδεμονικόν, τὸ φιλόσοφον τῆς γνώμης, τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀκενόδοξον. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα δείκνυσιν δι’ ὧν ἐπάγει λέγων, ¹⁷ “Εὐχομαι δὲ πρὸς τὸν θεόν, μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, ὅτι μὴ ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ’ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιήτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὤμεν. Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ’ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾔητε. Τοῦτο ^qγὰρ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.”

Τί ταύτης ἴσον γένοιτ’ ἂν τῆς ψυχῆς; Κατεφρονεῖτο, διε-C πτίετο, ἐκωμωδεῖτο, ἐχλευάζετο, ὡς εὐτελής, ὡς εὐκαταφρόνητος, ὡς ἀλαζών, ὡς κομπάζων μὲν διὰ τῶν ῥημάτων, ^rἐπὶ δὲ τῶν πραγμάτων οὐδὲ μικρόν τι δεῖξαι ^sδυνάμενος· καὶ τοσαύτην ὀρῶν ἀνάγκην τοῦ δεῖξαι τὴν ἑαυτοῦ ἰσχύν, οὐ μόνον ἀναβάλλεται, οὐδὲ μόνον ἀναδύεται, ἀλλὰ καὶ εὔχεται μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν. “Εὐχομαι γὰρ, φησί, μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, ἵνα μὴ ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ’ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιήτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὤμεν.” Τί ἐστὶν ὃ λέγει; Παρακαλῶ τὸν θεόν, φησὶν, ἵκετεύω μηδένα εὐρεῖν ἀδιόρθωτον, μηδένα D εὐρεῖν ἀμετανόητον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀμαρτεῖν· “μὴ ποιῆσαι γὰρ ὑμᾶς, φησί, μηδέν” εἰ δὲ καὶ ἅρα ἀμάρτητε, ^tμεταβαλέσθαι, καὶ προλαβόντας διορ- (702) θῶσασθαι, καὶ πᾶσαν ἀποκρούσασθαι ὀργήν. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο σπουδάζω, ἵνα ^vοὕτω δόκιμοι ὤμεν, ἀλλὰ τούναντίον ἅπαν, ἵνα μὴ ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν. Εἰ γὰρ ^wμένοιτε, φησὶν, ἀμετα-

17 v. 7-9.

^m καὶ om. F. ⁿ θύρας F. ^q ἵνα μὴ] οὐχ ἵνα D. Mosq. σ.
^r ἵνα om. A. F. Mosq. ^s γὰρ] δὲ D. Mosq. σ. ^t ἐπὶ δὲ τῶν πραγ-
 μάτων om. D. ^v Vid. Annot. ^u Sic A. B. F. Edebatur μεταβάλλεσθαι.
^v οὕτω] αὐτοὶ α. prim. man. E. οὕτω om. B. ἵνα οὕτω—φανῶμεν] ἵνα ἡμεῖς
 δόκιμοι οὕτω φανῶμεν, ἀλλὰ τ. α. ἵνα ὑμεῖς μὴ ἀδόκιμοι φανῆτε D. ^w μένοιτε
 A. B. C. D. F. Sav. marg. μένητε E. μένετε Edd.

νόητα ἁμαρτάνοντες, ἀνάγκη ἡμᾶς κολάζειν, τιμωρεῖσθαι, πληροῦν ὑμῶν τὰ σώματα· ^α ὅπερ ἐπὶ Σαπφείρας ^β καὶ ἐπὶ τοῦ ^γ μάγου
 Ε γέγονε· ^δ καὶ ἐδώκαμεν δοκιμὴν τῆς δυνάμεως. Ἀλλ' οὐκ εὐ-
 χόμεθα τοῦτο, ἀλλὰ ^ε τούναντίον, ἵνα ^ς μήτε ἡμεῖς οὕτω δοκιμοὶ
 φανώμεν· τουτέστιν, ἵνα μὴ οὕτω τὴν ^ζ δοκιμὴν ἐπιδειξώμεθα
 τῆς δυνάμεως τῆς ἐν ἡμῖν, διὰ τοῦ κολάζειν ἑμᾶς καὶ τιμωρεῖ-
 σθαι ἁμαρτάνοντας καὶ ἀγίατα νοσοῦντας, ἀλλὰ τί; “Ἴνα
 ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιήτε,” τοῦτο εὐχόμεθα, ἵνα ^η αἰὲν ἐν ἀρετῇ, αἰὲν
 ἐν διορθώσει· “ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν,” οὐκ ἐπιδεικνύμενοι
 ἡμῶν τὴν τιμωρητικὴν δύναμιν. ^θ Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀδόκιμοι· οὐ
 646 γὰρ ἔμελλεν εἶναι ἀδόκιμος, εἰ καὶ μὴ ἐκόλασεν, ἀλλὰ ^ι δι' αὐτὸ
 μὲν οὖν τοῦτο δοκιμος· ἀλλ' εἰ καὶ τινες ὑποπτεύουσιν ἡμᾶς,
 φησί, μὴ ἐπιδεικνυμένους τὴν ἰσχὺν ἡμῶν, εὐκαταφρονήτους εἶναι
 καὶ ἀπερριμμένους, οὐδὲν ἡμῖν μέλει τούτου. Βέλτιον ἡμᾶς
 τοῦτο νομίζεσθαι παρ' ἐκείνοις, ἢ ἐν ταῖς πληγαῖς καὶ τῷ
 ἀδιορθώτῳ τῆς γνώμης τὴν δύναμιν, ἣν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς,
 ἐπιδείκνυσθαι. “Οὐ γὰρ δυνάμεθα κατὰ τῆς ἀληθείας,” ^κ ἀλλ'
 ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.” Ἴνα ^λ γὰρ μὴ δόξῃ αὐτοῖς χαρίζεσθαι
 τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀκενοδόξου γνώμης· ἀλλ' ὅπερ ἡ τοῦ πράγμα-
 τος ἀπαιτεῖ φύσις, ^μ τοῦτο ποιεῖν, τοῦτο ἐπήγαγε λέγων·
 Β “Οὐ γὰρ δυνάμεθά ^ν τι κατὰ τῆς ἀληθείας.” Ἄν γὰρ εὐρω-
 μεν, φησὶν, ὑμᾶς εὐδοκιμοῦντας, ἀποκρουσαμένους τὰ ἁμαρτή-
 ματα διὰ τῆς μετανοίας, παρρησίαν πρὸς τὸν θεὸν ἐσχηκότας·
 οὐδὲ δυνησώμεθα, κἂν βουλευθῶμεν, κολάσαι λοιπὸν, ἀλλὰ κἂν ἐπι-
 χειρήσωμεν, οὐ συμπράξει ὁ θεός. Εἰς τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἔδωκε
 τὴν δύναμιν, ὥστε ἀληθῇ φέρειν τὴν ψῆφον καὶ δικαίαν, καὶ
 οὐχ ὑπερνωτίαν τῇ ἀληθείᾳ. Εἶδες πῶς πανταχόθεν ἀνεπαχθῇ
 ποιεῖ τὸν λόγον, καὶ παραμυθεῖται τῆς ἀπειλῆς τὸ τραχύ;
 Πλὴν ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο ἐσπούδακεν, οὕτω βούλεται καὶ τὴν
 C αὐτοῦ δεῖξαι γνώμην ^ο ὀκνεωμένην αὐτοῖς· διὸ καὶ ἐπήγαγε,
 “Χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾔτε.
 Τοῦτο δὲ ^π καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.” ^ρ Μάλιστα

^α ὅπερ] δ B.E. ^β καὶ] δ E. καὶ om. B. ^γ μάγου] γάμου F. ^δ καὶ] + γὰρ D. Idem post δυνάμεως add. ἡμῶν. ^ε τούναντίον] + ἐφ' ὑμῶν ποιοῦν τοῦτο; D. ^ς μήτε] μὴ B. ^ζ μήτε] + ὑμεῖς ἁμαρτήτε μήτε E. ^η δοκιμὴν] δίκην F. ^θ ἡμᾶς A. ^ι αἰὲν ἐν ἀρετῇ om. D. ^κ καὶ] ἄρα D. ^λ δι' et οὖν om. D. ^μ μέλει A.B. ^ν ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀλ. om. A. ^ξ γὰρ om. D. ^ο τοῦτο om. F. Veron. Statim ποιεῖν Veron. ποιεῖ A.E.F. ποιεῖ B. receptum a Sav. Ben. Proximum τοῦτο om. A.F. ἀλλ' ὅπερ—λέγων] οὐχ ὅπερ ἡ ἐξουσία, ἀλλ' ὅπερ ἡ τ. π. ἀ. φύσις, τοῦτο ποιεῖν ἐπαγγέλλεται (sic) διὰ ἐπήγαγε λέγων D. ^π τι om. F. ^ρ Sic A.D. Veron. οἰκειομένην (sic) ex corr. E. (prius οἰκειομένην). Ceteri cum Sav. Ben. οἰκειομένην. ^σ καὶ om. F. ^τ μάλιστα μὲν—κολάσαι] τί ἐστὶ τοῦτο; μάλιστα μὲν γὰρ εὐχόμεθα, φησὶν, ὥστε εὐarestoῦντας ὑμᾶς μὴ δυνηθῆναι κολάσαι D.

μὲν γὰρ, φησὶν, οὕτε δυνάμεθα τι κατὰ τῆς ἀληθείας, τουτέστιν, εὐαρεστούοντας ὑμᾶς κολάσαι· ¹πλὴν ἐπειδὴ οὐ δυνάμεθα, διὰ τοῦτο οὐ βουλόμεθα, καὶ τοῦναντίον ἐπιθυμοῦμεν. Ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν ²τοῦτο μάλιστα χαίρομεν, ὅταν μὴ εὐρωμεν ὑμᾶς ἀφορμὴν ἡμῖν παρέχοντας τοῦ δεῖξαι ἡμῶν τὴν δύναμιν τὴν ἐπὶ τῇ κολάσει. Εἰ γὰρ καὶ ³τὸ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν λαμπροὺς δείκνυσσι καὶ δοκίμους καὶ ἰσχυροὺς, ἀλλ' ἡμεῖς τὸ ἐναντίον ^Dβουλόμεθα, ὑμᾶς δοκίμους εἶναι καὶ ἀλήπτους, καὶ ἡμᾶς μηδέποτε τὴν ἐντεύθεν καρποῦσθαι δόξαν. Διὸ φησι, “Χαίρομεν γὰρ, ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν.” Τί ⁴ἔστιν, “ἀσθενῶμεν;” “Ὅταν νομιζόμεθα ἀσθενεῖς· οὐχ ⁵ὅτε ἐσμὲν ἀσθενεῖς, ἀλλ' ὅτε νομιζόμεθα ἀσθενεῖς· τοῦτο γὰρ ἐνομίζοντο παρὰ τοῖς ἐχθροῖς, ⁶οὐκ ἐπιδεικνύμενοι τὴν τιμωρητικὴν αὐτῶν δύναμιν. Ἀλλ' ὁμως χαίρομεν, ὅταν οὕτως ἀναστραφῇτε, ὥστε μὴ παρασχεῖν ἡμῖν πρόφασιν τοῦ τιμωρεῖσθαι ὑμᾶς. ⁷Καὶ ἡμῖν τοῦτο ἡδὺ, ὅταν οὕτω νομιζόμεθα ἀσθενεῖς, μόνον ὑμεῖς ἵνα ἀληπτοὶ ᾦτε· διὸ ἐπάγει, “ὕμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾦτε” τουτέστι, δόκιμοι, ἐνάρετοι. ^EΚαὶ οὐ μόνον βουλόμεθα ⁸ταῦτα, ἀλλὰ εὐχόμεθα ταῦτα, ἀλήπτους ὑμᾶς εἶναι, τετελειωμένους, μηδεμίαν παρέχοντας ⁹ἡμῖν λαβὴν.

¹⁰Τοῦτο ¹¹σπλάγχχνα πατρικὰ, ¹²τῆς οἰκείας εὐδοκίμησης τὴν σωτηρίαν προτιμᾶν τῶν μαθητῶν· τοῦτο ψυχῆς ἀκενοδόξου· ¹³τοῦτο μάλιστα ἀπαλλάττει τῶν ¹⁴συνδέσμων τοῦ σώματος, καὶ μετεωρίζεσθαι ποιεῖ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ ¹⁵τῆς δόξης εἶναι τῆς κενῆς καθαρὸν· ὥσπερ οὖν τὸ ἐναντίον εἰς πολλὰ ἄγει ¹⁶τὰ ἀμαρτήματα. Οὐ γὰρ ἔστι μὴ καθαρεύοντα δόξης ⁶⁴⁷κενῆς, ὑψηλὸν γενέσθαι καὶ ¹⁷μέγαν καὶ γενναῖον, ἀλλὰ ἀνάγκη χαμαὶ σύρεσθαι, καὶ πολλὰ διαφθεῖρειν, δουλεύοντα μιαιφά δεσποίνῃ καὶ βαρβάρου παντὸς ἀπηνεστέρῃ. ¹⁸Τί γὰρ αὐτῆς ἀγριώτερον γένοιτ' ἂν, ἢ ὅταν μάλιστα θεραπεύηται, τότε

¹ πλὴν—ἐπιθυμοῦμεν] πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ βουλόμεθα καὶ δυνάμενοι, τοῦναντίον ἐπιθυμοῦμεν D. Statim ἀλλὰ om. idem. πλὴν οὐκ ἐπειδὴ οὐ δ. διὰ τ. οὐ β. ἀλλὰ καὶ τοῦτον χωρὶς οὐ βουλόμεθα, ἀλλὰ τοῦν, ἐπιθυμοῦμεν E. ² τοῦτο] τὰ D. ³ τὸ τὰ] τὸ om. D. τὰ om. E. et pr. man. A. ⁴ ἔστιν] + ὅταν D. ⁵ ὅτε] ὅτι B.E. Statim ἀλλ' ὅταν νομιζόμεθα ἀσθ. E. ⁶ οὐκ ἐπιδεικνύμενοι] Sic D.E. οὐκέτι δεικνύμενοι vulgo. ⁷ καὶ ἡμῖν τοῦτο] τοῦτο ἡμῖν D. ⁸ ταῦτα] τοῦτο B. Sav, marg. Statim ἀλλὰ καὶ εὐχ. A.B. ⁹ ἡμῖν λαβὴν] A.B.E. ἡμῖν ἀφορμὴν τιμωρίας D. λαβὴν ἡμῖν inverso ordine Edd. ¹⁰ ἡΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ προτιμᾶν τὴν τῶν μαθητῶν σωτηρίαν τῆς οἰκείας εὐδοκίμησης· καὶ τοῦ μὴ ἐπτοῆσθαι πρὸς ἀνθρωπίνης δόξης. Veron. ¹¹ Sic omnes nostri cum Sav, marg. et Vet. Edebatnr σπλάγχχνου πατρικοῦ. ¹² τῆς] τὸ τῆς C.D. ¹³ τοῦτο] τότε A.B. Veron. ¹⁴ δεσμών] D. ¹⁵ τοῦ] τῶν τοῦ C.D. ¹⁶ τῆς] om. A.B.E. τῆς ante κενῆς om. E. ¹⁷ τὰ om. A.B.F. ¹⁸ μέγα] A. ¹⁹ τί γὰρ—ἢ ὅταν] ὅτι δὲ κενοδοξίας οὐδὲν ἀγριώτερον γένοιτο, οὕτως ἂν μάθοις· αὕτη ὅταν C.D.

μάλιστα ἀγριούνται; Καίτοιγε τοῦτο οὐδὲ τὰ θηρία ἔχει, ἀλλὰ (703)
 τῇ πολλῇ τιθασσέεται θεραπείᾳ. ^μἩ δὲ κενοδοξία τοῖναν-
 τίων ἅπαν' καταφρονουμένη ^νμὲν ἡμεροῦται, τιμωμένη δὲ ἀγρι-
 οῦται, καὶ ὀπλίζεται κατὰ τοῦ τιμῶντος. Ταύτην τιμήσαντες
 Β^οοὶ Ἰουδαῖοι, μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐκολάσθησαν
 ταύτην ἀτιμάσαντες οἱ μαθηταὶ ἐστεφανώθησαν. Καὶ τί λέγω
 κόλασιν καὶ στεφάνους; εἰς ^ργὰρ αὐτὸ τὸ φανῆναι λαμπροῦς
 μάλιστα τὸ διαπτύειν αὐτὴν συντελεῖ. Καὶ ὅψει κἀνταῦθα
 τοὺς μὲν τιμῶντας αὐτὴν, ^απαραβλαπτομένους, τοὺς δὲ ἀτιμά-
 ζοντας, ὠφελουμένους. Οἱ μὲν γὰρ ἀτιμάσαντες αὐτὴν μαθη-
 ταί· οὐδὲν γὰρ κωλύει τῷ αὐτῷ ^ρπάλιν χρῆσασθαι ὑποδείγματι·
^εκαὶ τὰ τοῦ θεοῦ προτιμήσαντες, ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσιν,
 ἀθάνατον κτησάμενοι μνήμην καὶ μετὰ ^ιτελευτήν· οἱ δὲ ὑποκα-
 C τασταθέντες αὐτῇ Ἰουδαῖοι, ἀπόλιδες, ἀνέστιοι, ἄτιμοι, φυγά-
 δες, ἀνάστατοι γεγονόασιν, εὐτελεῖς, εὐκαταφρόνητοι. Καὶ σὺ
 τοίνυν, εἰ βούλει δόξαν λαβεῖν, διάκρουσαι δόξαν· εἰ δὲ διώκεις
 δόξαν, ^νἐκπέσῃ δόξης. Καὶ, εἰ βούλεσθε, τοῦτον καὶ ἐν τοῖς
 βιωτικαῖς τὸν λόγον γυμνάσωμεν. Τίνας γὰρ σκώπτομεν ^νἐν
 τοῖς σκώμμασιν; οὐχὶ τοὺς ἐφιεμένους αὐτῆς; Οὐκοῦν μάλιστα
 οὗτοί εἰσιν οἱ ταύτης ἀπεστερημένοι, μυρίους ἔχοντες κατηγό-
 ρους, καὶ παρὰ πάντων ἀτιμαζόμενοι. Τίνας δὲ θαυμάζομεν,
^εεἰπέ μοι; οὐ τοὺς καταφρονούντας αὐτῆς; Οὐκοῦν οὗτοί
 D εἰσιν οἱ δοξαζόμενοι. Ὡςπερ γὰρ ^ρπλούσιος οὐχ ὁ πολλῶν
 δεόμενος, ἀλλ' ὁ ^εμηδενός· οὕτως ἐνδοξος οὐχ ὁ δόξης ἐρῶν,
 ἀλλ' ὁ ταύτης ὑπερορῶν· σκιὰ γὰρ δόξης ἐστὶν αὕτη ἡ δόξα.
 Οὐδεὶς ἄρτον ἰδὼν ἐξωγραφημένον, κἀν μυριάκις ^αὑπὸ λιμοῦ
 κατέχηται, ^βτῆς γραφῆς ἄψεται. Μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ δίωκε
 τὰς σκιάς· σκιὰ γὰρ δόξης τοῦτο, οὐ δόξα. Καὶ ἵνα μάθης,
 ὅτι ^ετοῦτο τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ^ακαὶ σκιὰ τοῦτό ἐστιν,
 ἐκείνο λογίζον· ^εὅταν διαβάλληται παρὰ ἀνθρώποις τὸ πρῶ-
 γμα, ὅταν φευκτὸν εἶναι δοκῇ τοῖς πᾶσι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐπιθυ-
 E μούσιν αὐτοῦ, ὅταν αἰσχύνηται καλούμενος ἐντεῦθεν ὁ ἔχων ἢ ὁ
 ἐπιέμενος ^εαὐτῆς. Πόθεν οὖν ἡ ἐπιθυμία, φησὶν, αὕτη, καὶ

^μ ἡ δὲ κεν·] ἡ κεν. δὲ C.D. ^ν μὲν]+γὰρ C.D. ^ο οἱ om. B. ^ρ γὰρ om. C.D. ^α καταβλαπτ. F. ^ε χρῆσασθαι πάλιν inverso ord. A.F.

^ε καὶ τὰ τοῦ θ. προτιμήσαντες om. D. habet, sed supra post μαθηταὶ C. ^ι τελευτήν] τὴν τελ. E.F. ^ν ἐκπέσῃ] Sic E. solus. Edebatur ἐκπέσῃς.

^ν ἐν om. pr. man. E. ἐν τοῖς σκώμμασιν] εἰπέ μοι C.D. ^ε εἰπέ μοι om. C.D. ^ρ ὁ πλούσιος et mox ὁ ἐνδοξος A. ^ε μηδενός]+ἐστὶν C.D.

^α ὑπὸ] ἀπὸ D. ^β τῆς] καὶ τῆς A. Statim ἄψεται A.F. ^ε τοῦτο om. C.D. τοῦτον om. F. ^α καὶ om. A. Vet. Haec, καὶ σκιὰ τοῦτό ἐστίν, quae vulgo desunt, habent libri omnes cum Vet. et Sav. marg.

^ε ὅτι διαβάλλεται—ἅτι φ. εἶναι δοκεῖ—ἅτι αἰσχύνηται C.D. ^ε αὐτῆς]+ποία δόξα τοῦτο E.

πὼς γίνεται τὸ πάθος; ὃ^κ Ἀπὸ μικροψυχίας· οὐ γὰρ δεῖ κατηγορεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ διορθοῦσθαι ἀπὸ ἡ^κτελοῦς διανοίας, ἀπὸ παιδικῆς γνώμης. Πανσώμεθα τοίνυν παῖδες ὄντες, καὶ γενώμεθα ἄνδρες, καὶ πανταχοῦ τὴν ἀλήθειαν, μὴ τὰς σκιάς διώκωμεν, καὶ ἐν πλούτῳ, καὶ ἐν ἡδονῇ, καὶ ἐν τρυφῇ, καὶ ἐν δόξῃ, καὶ ἐν δυνάμει· καὶ παύσεται τὸ νόσημα τοῦτο, καὶ ἕτερα πλείονα. Τὸ γὰρ σκιάς διώκειν, μαινομένου. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, 18^α· Ἐκνήψατε ^κδικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.
 1^α Ἔστι γὰρ καὶ ἑτέρα μανία, χαλεπωτέρα ἐκείνης τῆς ἀπὸ τῶν 648 δαιμόνων, ^μτῆς ἀπὸ τῆς ^πφρενίτιδος. Ἡ μὲν γὰρ ἔχει συγγνώμην, αὕτη δὲ ἀπολογίας ἐστέρηται, ^οὅταν αὕτη ἡ ψυχὴ διεφθαρμένη ᾖ, ^ρκαὶ ἡ ὀρθὴ κρίσις αὐτῆς ἀπολωλύα· καὶ τὸ μὲν τῆς ^αφρενίτιδος ἐστὶ σωματικὸν πάθος, αὕτη δὲ ἡ μανία τοῦ τεχνίτου νοῦ. Ὡσπερ οὖν τῶν πυρετῶν ἐκείνοι χαλεπώτεροι καὶ ἀνιάτοι οἱ τῶν στερεῶν ἀπτόμενοι σωματίων, καὶ τοῖς νευροῖς ^εἐνδομυχοῦντες, καὶ ταῖς ^φφλεβῖν ἐναποκεκρυσμένοι· οὕτω δὴ καὶ αὕτη ἡ μανία, ^ιἐπειδὴ αὕτῃ τῇ διανοίᾳ ἐνδομυχεῖ, διαστρέφουσα αὐτὴν καὶ λυμαινομένη. Πῶς γὰρ οὐ μανία B λαμπρὰ καὶ σαφής, ^νκαὶ μανίας ἀπάσης χαλεπώτερον πάθος, τῶν μὲν μερόντων διηλεκτῶς καταφρονεῖν, τῶν δὲ ἀπολλυμένων ἔχουσθαι μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς; Εἰπέ γὰρ μοι, εἴ τις ἄνεμον ἐδίωκεν ἢ κρατεῖν ἐπεχείρει, οὐκ ἂν ἔφαμεν αὐτὸν μαινεσθαι; ^ωΤί δέ; εἴ τις ^ςσκιάς κατέιχε, τῶν ἀληθῶν ἀμελῶν, καὶ τὴν μὲν γυναῖκα ἐμίσει τὴν ἑαυτοῦ, περιεπλέκετο δὲ αὐτῆς ^ςτὴν σκιάν, ἢ τὸν μὲν υἱὸν ἀπεστρέφετο, τὴν δὲ τούτου σκιάν πάλιν ἐφίλει, ἄρα ἂν ἕτερον ἐζήτησας σημεῖον τούτου σαφέστερον εἰς ^ςἀπόδειξιν μανίας; Τοιοῦτοί τινές εἰσι καὶ οὗτοι οἱ C πρὸς τὰ παρόντα κεχνηνότες. Καὶ γὰρ πάντα σκιά, καὶ δόξαν

18 1 Cor. xv. 34.

^ε ἀπὸ μικρ.—διορθοῦσθαι] πόθεν; ἐγὼ σοι δείξω· οὐ γὰρ δεῖ—διορθοῦσθαι ἀπὸ μικροψυχίας C.D. ^κ ἡ^κτελοῦς C. αἰτελοῦς (sic) F. ^ι τοῦτο] + οὐ μόνον δὲ τὸ νόσημα τοῦτο, ἀλλὰ C.D. ^κ δικαίως om. C.D. ^ι ἔστι γὰρ] δηλῶν διὰ τούτου ὅτι ἐστὶ δὴ C.D. ^μ τῆς] ἢ B. ^π φρενίτιδος A.F. Veron. ^ο ὅταν αὕτη—ἀπολωλύα] πῶς; ὅτι (ὅτι om. Sav. marg.) ἡ μὲν ψυχὴ διεφθαρμένη, ἡ δὲ φρενὶς ἀπολωλύα καὶ κρίσεως οὐκ ὀρθῆς ἐστὶ πράγμα C.D. Sav. marg. ^ρ καὶ—ἀπολωλύα] Sic F. Legebatur καὶ μὴ ὀρθὴ ἡ κρίσις αὐτῆς, ἀλλ' ἀπολωλύα. ἀλλ' om. etiam A. Veron. Vet. ^ς φρενίτιδος A. Veron. Post φρενίτιδος vulgo addunt ὄργανον, quod abest a C.D. Statim σωματικὸν ἐστὶ inverso ord. D. ^ι ἐνδον σμίχοντες A.B.F. Veron. (iidem mox ἐνδον σμίχει). ἐνδομυχοῦντες, postea in ἐνδοσμιχοῦντες ul eadem manu corr. F. et in marg. γρ. ἐνδον σμίχοντες. ^ν φλεβίσιν A.B. Veron. ^ι ἐπειδὴ om. C.D. ^ν καὶ] μάλλον δὲ πῶς οὐ C.D. ^ω Haec τί δέ; quae aberant, ex A.C.D.E. reposita sunt. ^ς σκιάς D.E. Edebatur σκιάς. Statim κατέειχε F. τί δὲ ἐστὶ σκιάς κατέειχε A. quid autem est tenere umbram? Vet. ^ς τὴν σκιάν A.D.E. Veron. τῇ σκιά vulgo. ^ς ἀπόδειξιν] ἀπόνοιαν D.

εἶπης, καὶ δυναστείαν, καὶ εὐδοκίμησιν, καὶ πλοῦτον, καὶ τρυφήν, καὶ ὅτι οὖν ἕτερον βιωτικόν. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε, ¹⁹“ Μέντοιγε ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἄνθρωπος· πλὴν μάτην ταρασσεται” καὶ πάλιν, “ Αἱ ἡμέραι ἡμῶν, ὥς σκιά ἐκλήθησαν.” Καὶ ἀλλαχοῦ καπνὸν καὶ ἄνθος ^hχόρτου καλεῖ (704) τὰ ἀνθρώπινα. Οὐ τὰ χρηστὰ δὲ ^eαὐτοῦ σκιά μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ λυπηρά, καὶ θάνατον εἶπης, καὶ πενίαν, καὶ ἀρρωστίαν, D καὶ ὅτι οὖν ἕτερον. ^aΠοῖα οὖν τὰ μένοντα, καὶ τὰ χρηστὰ ^eκαὶ τὰ λυπηρά; ^fἩ βασιλεία ἡ αἰώνιος, ^gκαὶ ἡ γέννα ἡ διηνεκής. ^hΟὔτε γὰρ ὁ σκώληξ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ ⁱσβεσθήσεται· καὶ ἀναστήσονται οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον. “Ἰν’ οὖν τὴν μὲν φύγωμεν, τῆς δὲ ἀπολαύσωμεν, ὑφέμενοι τῆς ^kσκιάς, ἐχώμεθα τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων μετὰ σπουδῆς ἀπάσης· ^lοὕτω γὰρ ἐπιτευξόμεθα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Α.

E¹ Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὸν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσμαι, κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

ἮΙΣΘΕΤΟ ^aαὐτοῦ σφοδρότερον ^bδιαλεχθεῖς, καὶ μάλιστα πρὸς τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς. Καὶ γὰρ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, “ Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ· ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὸν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρη- 649σαι τῇ πεποιθήσει, ἣ λογίζομαι τολμήσαι ἐπὶ τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας” καὶ, “ Ἐν ἐτοιμῷ ^cἔχοντες ἐδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή” καὶ, “ Φοβοῦμαι μὴ πως ἐλθὼν, οὐχ οἷους θέλω, εὖρω ὑμᾶς, καὶ ἐγὼ εὐρεθῶ ὑμῖν, οἷον οὐ θέλετε” καὶ πάλιν, “ Μὴ

¹⁹ Psal. xxxviii. 7. ci. 12.

¹ Cap. XIII. v. 10.

^a ὥς σκιά] ὥς ἡ σκιά A. ὥσει σκιαί E. Statim ἐκλήθησαν A.C.F. ^b χόρτου in marg. habet A. ^c αὐτοῦ deest in Editis, repugnantibus libris. Statim ἀλλὰ om. D. ^d ποῖα] οἷα A.B. ^e καὶ] + ποῖα C.D. ^f ἡ βασ.] χρηστὰ, ἡ βασ. C.D. ^g καὶ] λυπηρά D. καὶ om. B.C. ^h οὔτε — τελευτήσει] ὁ γὰρ σ. αὐτῶν, φησὶν, οὐ τελευτήσει C.D. ⁱ σβέννυται E. ^k σκιάς] κακίας F. ^l οὕτω γὰρ καὶ τῆς τῶν α. β. ἐπιτευξόμεθα, χάριτι κ. τ. ε. D. Hom. XXX. ^a αὐτοῦ B. αὐτοὺς A. ἐαυτοῦ E. αὐτοῦ Edd. ^b διαλεχθέντος D. ^c ἔχοντας A.D. Veron. et ex corr. E.

πως ἐλθόντα με ^αταπεινώσει ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενήσω πολλοὺς τῶν προσημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ ^εκαὶ ἀκαθαρσίᾳ ἣ ἔπραξαν” καὶ μετὰ ταῦτα, “Προείρηκα καὶ προλέγω ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν ^B γράφω, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι· ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ.” Ἐπεὶ οὖν ταῦτα ^ιτε καὶ ἕτερα πλείονα εἶρηκε, φοβῶν, ἐντρέπων, ὀνειδίζων, καθαπτόμενος, ἀπολογούμενος ὑπὲρ πάντων φησί· “Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα μὴ παρὼν ἀποτόμως ^εχρησώμαι.” Βούλομαι γὰρ ἐν τοῖς γράμμασι κεῖσθαι τὴν ἀποτομίαν, ἀλλὰ μὴ ἐν τοῖς πράγμασι· βούλομαι σφοδρῶς εἶναι τὰς ^ηἀπειλὰς, ἵνα μείνωσιν ἀπειλαί, καὶ μὴ εἰς ἔργον ^ιἐξέλθωσι. Πάλιν καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἀπολογίᾳ φοβερώτερον ^κποιεῖ τὸν λόγον, δεικνύς ὅτι οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων κολάζειν, ἀλλ’ ^C ὁ θεός· ἐπήγαγε γὰρ, “κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκε μοι ὁ κύριος” καὶ πάλιν δεικνύς ὅτι οὐκ ἐπιθυμεῖ τῇ ἐξουσίᾳ εἰς τὴν ἐκείνων ^μἀποχρήσασθαι τιμωρίαν, προσέθηκεν, “οὐκ εἰς καθαίρεσιν, ἀλλ’ εἰς οἰκοδομήν.” Καὶ ἠνέξατο μὲν τοῦτο ^ννῦν, ὑπερ ἔφη· ἀλλὰ κατέλιπεν αὐτοῖς ἀναλογίσασθαι, ὅτι ἐὰν ἀδιόρθωτοι μείνωσι, ^οκαὶ τοῦτο πάλιν οἰκοδομή ἐστὶ, τὸ τοὺς οὕτω διακειμένους κολάζειν. Καὶ γὰρ οὕτως ἔχει, καὶ ^ραὐτὸς τοῦτο οἶδε, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἔδειξε. ²“Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὰ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρη- ^D νεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ’ ὑμῶν.” ⁴Τί ἐστὶ, “Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε;” Ἐλύπησας, ἐφόβησας, ^εεἰς ἀγωνίαν ἐνέβαλες, τρέμειν ἐποίησας καὶ δεδοικέναι, καὶ ^ςπῶς κελεύεις χαίρειν; Δι’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο κελεύω χαίρειν. Εἰ γὰρ τὰ παρ’ ὑμῶν, ^ιφησὶν, ἀκολουθήσει ^ντοῖς παρ’ ἐμοῦ, οὐδὲν ἔσται τὸ κωλύον τὴν χαρίαν. Τὰ μὲν γὰρ ἐμὰ ἅπαντα γέγονεν· ἐμακροθύμησα, ἀνεβαλόμεν, οὐκ ἐξέκαψα, παρεκάλεσα, συνεβούλευσα, ἐφόβησα, ἠπειλήσα, ὥστε πανταχόθεν ὑμᾶς συναγαγεῖν εἰς τὸν τῆς μετανοίας καρπὸν. Δεῖ δὲ λοιπὸν γενέσθαι τὰ παρ’ ὑμῶν· καὶ οὕτως ἀμάραντος ^ωὑμῖν ἡ ^E

2 v. 11.

^α ταπεινώσει A.B. ^ε καὶ τῇ ἀκαθ. F. ^ι τε om. B.D. ^ε χρησώμαι.] + τουτέστιν (et om. γὰρ ?) D. ^η ἀπειλὰς] Sic E. solus. Edebatur ἐπιτολάς. ^ι ἔλθωσιν a pr. man. A. ^κ ποιῶν D. Statim καὶ δεικνύς Edd. sed copula non est in E.F. ^λ γὰρ om. B. ^μ ἀποκεχρησθαι E. Statim προσέθηκε γὰρ Edd. γὰρ om. A.B.D.E. ^ν νῦν om. D. Idem post ἔφη add. φανερώς δὲ οὐκ εἶπεν. ^ο καὶ τ. π. οἰκοδομή] ὅρας ὅτι οἰκοδομῆς D. ^ρ αὐτός] + δὲ D. ^ς τί ἐστὶ om. D. ^τ εἰς γὰρ ἀγωνίαν F. εἰς ἀγῶνας E. ἐφόβησαν—δεδοικέναι in marg. habet A. ^υ πῶς] νῦν D. ^φ φησὶν om. D. ^ν τοῖς παρ’ ἐμοῦ] Sic Edd. Libri omnes τῶν παρ’ ἐμοῦ πεπληρωμένων, quibuscum consentit Sav. marg. ^ω ἡμῖν D.

χαρά. “Καταρτίζεσθε.” Τί ἐστὶ, “καταρτίζεσθε;” Τέλειοι γίνεσθε, ἀναπληροῦτε τὰ λείποντα. “Παρακαλείσθε.” Ἐπει- (725)
 δὴ γὰρ πολλοὶ ἦσαν οἱ πειρασμοί, καὶ μεγάλοι οἱ κίνδυνοι,
 * φησὶ, παρακαλείσθε, καὶ ὑπ’ ἀλλήλων, καὶ ὑφ’ ἡμῶν, καὶ ὑπὸ
 τῆς ὑπὲρ τὸ βέλτιον μεταβολῆς. Εἰ γὰρ ἂν ἀπὸ τοῦ συνειδότος
 γένοιτο χαρά, καὶ τέλειοι κατασταίητε, οὐδὲν λείπει εἰς εὐθυμίαν
 ὑμῖν καὶ παράκλησιν. Οὐδὲν γὰρ οὕτω ποιεῖ παράκλησιν, ὥς
 650 καθαρὸν συνειδὸς, καὶ μυρίοι περικέωνται πειρασμοί. “Τὸ
 αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε” ὃ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ
 ἐκ προαιμιῶν ἤτησεν. Ἔστι γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ
 μὴ εἰρηνεύειν, ὅταν ἐν τοῖς δόγμασι συμβαίνωσιν ἄτινες, ἐν δὲ
 τοῖς πρὸς ἀλλήλους διαστασιάζωσιν. Ὑπολήψεις ἄμφότερα ὁ
 Παῦλος ὑπαιτιεῖ. “Καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ ἁγίας εἰρήνης
 ἔσται μεθ’ ὑμῶν.” Οὐ γὰρ δὴ μόνον παραινεῖ καὶ συμβου-
 λεύει, ἀλλὰ καὶ ἐπεύχεται. Ἡ γὰρ ἐπεύχεται τοῦτο, ἢ προ-
 655 βλέγει τὸ ἐσόμενον· μᾶλλον δὲ ἄμφότερα. Ἐάν γὰρ ταῦτα
 ποιῇτε, φησὶν, οἶον, εἰάν τὸ αὐτὸ φρονῇτε καὶ εἰρηνεύετε,
 ἔσται καὶ ὁ θεὸς μεθ’ ὑμῶν· ἀγάπης γὰρ ἐστὶν ὁ θεὸς καὶ εἰρή-
 νης, ἡ καὶ τοῖς χαίρει, τοῖς εὐφραίνεται. Ἐντεῦθεν ἡμῖν
 καὶ εἰρήνη ἀπὸ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· ἐντεῦθεν τῶν κακῶν ἡ ἀναι-
 ρεσις πάντων. Αὕτη τὴν οἰκουμένην ἔσωσεν, αὕτη τὸν χρό-
 νον πόλεμον κατέλυσεν, αὕτη τῷ οὐρανῷ τὴν γῆν ἀνέμιξεν,
 αὕτη τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ἐποίησε. Ταύτην τοῖνυν καὶ
 ἡμεῖς ἡμιμωσόμεθα· μυρίων γὰρ ἀγαθῶν ἡμῶν ἡ ἀγάπη.
 Διὰ ταύτης ἐσώθημεν, διὰ ταύτης ἡμῖν τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ
 ἅπαντα.

C Εἴτα ἐνάγων αὐτοὺς εἰς ταύτην, φησὶν· 3^a Ἀσπάσασθε
 ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ. Τί ἐστὶν, “ἀγίῳ;” Μὴ ὑπού-
 λω, μὴ δολερῷ, καθάπερ ὁ Ἰούδας τὸν Χριστὸν ἐφίλησε.
 Ὡς γὰρ τοῦτο τὸ φίλημα δέδοται, ἵνα ἐμπύρευμα τῆς ἀγάπης
 γένηται, ἵνα ἀνακαίῃ τὴν διάθεσιν, ἵνα οὕτως ἀλλήλους φιλωμεν,
 ὥς ἀδελφούς ἀδελφοί, ὥς παῖδες πατέρας, ὥς πατέρες παῖδας·
 μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείον. Ὅθεν μὲν γὰρ φύσεως

3 v. 12.

* φησὶ, παρακαλείσθε] παρακαλείσθε, φησὶ, τουτέστιν D. ὑπὲρ] πρὸς D.
 ἢ ἀπὸ E. ὁ Verba ὡς κ. συνειδὸς post πειρασμοὶ transp. D. ἄτινες] μὲν D.
 συμβαίνουσι et διαστασιάζουσιν A.F. ἄλλὰ] ἂν F. ἁγίας] om. B. γὰρ δὴ om. D. ἢ γὰρ ἐπεύχ. om. B.D. εἰάν—οἶον] ἢ
 δὲ λέγει, τοῦτο ἐστὶν· εἰάν ταῦτα ποιῇτε, οἶον D. καὶ om. D. καὶ τοῖς
 bis A. ἡμῖν B.F. Sav. marg. Statim καὶ ἡ εἰρήνη E. ἡ εἰρήνη (om. καὶ) D.
 ἡμιμωσόμεθα] Sic A.B.D.F. Sav. marg. et Vet. Edebat ἀγαπήσωμεν.
 ταύτην τ. καὶ ὑμεῖς μιμνήσθε E. ἡμῶν om. F. μὴ] μὴδὲ A. δὲ
 —γένηται] διὰ τοῦτο εἰς τὸ στόμα τὸ φίλημα δίδεται, ἵνα τις ἀγάπῃ γίνηται D.
 o Vid. Annot.

διάθεσις, ταῦτα δὲ χάριτος πνευματικῆς. Οὕτως αἱ ψυχαὶ ἀλλήλαις ῥαυνδούνται. ¹ Διὰ τοῦτο καὶ ἐξ ἀποδημίας ἐπανιόν-
 τες ἀλλήλους ² φιλοῦμεν, τῶν ψυχῶν ³ ἐπειγομένων εἰς τὴν πρὸς Δ
 ἀλλήλους συνουσίαν. Τοῦτο γὰρ ⁴ μάλιστα τὸ μέλος ἐστὶ
⁵ τὸ τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῖν κηρύττον. ⁶ Ἐπὶ ⁷ δὲ τοῦ φιλήματος
 τούτου τοῦ ἁγίου ἐστὶ καὶ ἕτερον λόγον εἰπεῖν. Ποῖον δὴ
 τούτου; Ναός ἐσμεν τοῦ Χριστοῦ· τὰ τοῖνον πρόθυρα φιλοῦ-
 μεν τοῦ ναοῦ καὶ τὴν εἴσοδον, ἀλλήλους φιλοῦντες. ⁸ Ἡ οὐχ
 ὁράτε ὅσοι καὶ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ τούτου φιλοῦσιν, οἱ μὲν
 κύψαντες, οἱ δὲ τῇ χειρὶ κατέχοντες, καὶ τῷ στόματι τὴν
 χεῖρα προσάγοντες; Καὶ διὰ τούτων τῶν πυλῶν ⁹ καὶ τῶν Ε
 θυρῶν καὶ εἰσῆλθε καὶ εἰσέρχεται ὑπὸς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς,
 ἡνίκα ἂν κοινωνῶμεν. ¹⁰ Ἰστε οἱ τῶν μυστηρίων μετέχοντες τὸ
 λεγόμενον. Καὶ γὰρ οὐχ ὥς ἔτυχε τὸ στόμα ἡμῶν τετίμηται,
 δεχόμενον τὸ σῶμα τὸ δεσποτικόν. Διὰ τοῦτο μάλιστα ἐν-
 ταῦθα φιλοῦμεν. ¹¹ Ἀκουέτωσαν οἱ αἰσχροὶ φθεγγόμενοι, οἱ
 λοιδορίας ἐξάγοντες, καὶ φριττέτωσαν οἷον καταισχύνοῦσι
 στόμα· ἀκουέτωσαν οἱ αἰσchrῶς φιλοῦντες. ¹² Ἀκουσον οἶα
 ἔχρησε διὰ τοῦ στόματός σου ὁ θεός, καὶ φύλαξον αὐτὸ ἀκηλί-
 δωτον. Περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς διελέχθη, περὶ ἀναστάσεως, 651
 περὶ ἀθανασίας, ὅτι ὁ θάνατος οὐ θάνατος, τὰ ἄλλα ¹³ μυρία
 ἀπόρρητα. ¹⁴ Ὡς περ γὰρ εἰς χρηστήριον παραγίνεται πρὸς τὸ
 στόμα τοῦ ἱερέως ὁ μυσταγωγεῖσθαι μέλλων, ¹⁵ ἀκουσόμενος
 ἅπερ ἐστὶ φρίκης μεστά. Καὶ γὰρ ἀπόλεσεν ¹⁶ αὐτοῦ τὴν
 ζῶν ἐκ προγόνων, καὶ ἔρχεται αὐτὴν ἀναζητήσων, καὶ ἐρωτή-
 σων πῶς ἂν αὐτὴν εὔροι καὶ ἀνακτήσαιο. Εἴτα αὐτῷ ὁ θεός
¹⁷ χρᾶ πῶς ἂν εὔρεθῇ, καὶ γίνεται τοῦ ἱλαστηρίου τὸ στόμα
 τοῦτο φρικωδέστερον. ¹⁸ Ἐκείνο μὲν γὰρ τὸ ἱλαστήριον οὐδα-
 μοῦ τοιαύτην ἠφίει φωνήν, ἀλλὰ πολὺ περὶ ἐλαττώων διελέ-
 γετο πραγμάτων, περὶ πολέμων καὶ εἰρήνης τῆς κάτω· ¹⁹ τοῦτο Β
 δὲ ἅπαντα περὶ οὐρανοῦ, καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς. ²⁰ καὶ πρα-
 γμάτων ²¹ καινῶν καὶ διάνοιαν ὑπερβαίνοντων. Εἰπὼν δὲ, ²² Ἀσπά-
 σασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ, ²³ ἐπήγαγεν· ²⁴ Ἀσπάζονται

¹ συνδαίνονται Α. ² διὰ γὰρ τοῦτο Β. Statim καὶ om. D. ³ φιλοῦμεν Α. D. ⁴ ἐπειγομένων Edd. Vid. Annot. ⁵ μάλιστα om. D. Statim ἐστὶ τὸ μέλος hoc ordine Edd. ⁶ τὸ τὰ τῆς ψ. ἡμῖν κηρύττον] Sic E. τὸ τῆς ψ. ἡ. κ. Α. τὸ τῆς ψ. κ. ἡμῖν Veron. quod animam nobis praedicat Vet. τὸ τῆς ψ. ἡμῶν τὴν διάθεσιν κηρύττον D. F. τὸ τῆς ψ. ἡμῖν κ. τὸ φίλτρον Β. De-
 nique τὸ τῆς ψ. κ. ἡμῖν τὸ φίλτρον Sav. Ben. ⁷ δὲ om. D. ⁸ καὶ τῶν θυρῶν καὶ om. D. ⁹ πάλιν εἰς Α. ¹⁰ μυρία] τὰ μυρία E. Post μυρία add. ἀγαθὰ τὰ D. ¹¹ ἀκουσόμενος ἅπερ] Sic D. solus. Legebatur sine suspitione ἀκούσμενος ἅπερ. ¹² αὐτοῦ Α. B. αὐτοῦ vulgo. ¹³ χρᾶ Α. B. ¹⁴ τοῦτο omnes. ταῦτα Edd. ¹⁵ καὶ] περὶ D. ¹⁶ καινῶν] καὶ νῦν D.

ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες¹· κἀντεύθεν διδοὺς αὐτοῖς χρηστὰς ἐλπί- (706)
δας. Τοῦτο ἔπροσέγραψεν ἀντὶ τοῦ φιλήματος, διὰ τῆς
προσρήσεως αὐτοὺς συνάπτων· ἀπὸ γὰρ ἡ τοῦ αὐτοῦ στό-
ματος, οὗ τὸ φίλημα, πρέεισι καὶ τὰ ῥήματα. Εἶδες πῶς
ἅπαντας συνάγει, καὶ τοὺς πόρρωθεν διεστῶτας τοῖς σώμασι,
C καὶ τοὺς πλησίον, τοὺς μὲν διὰ τοῦ φιλήματος, τοὺς δὲ διὰ τῶν
γραμμάτων.

4⁴· Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη
τοῦ θεοῦ¹ καὶ πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ
πάντων² ἡμῶν.³ Ἐπειδὴ συνῆλθεν αὐτοὺς ἀλλήλοις διὰ τῶν
ἁσπασμῶν καὶ τῶν φιλημάτων, πάλιν εἰς εὐχὴν καταλύει τὸν
λόγον, μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας συνάπτων αὐτοὺς⁴ καὶ τῷ
θεῷ. Πού νῦν οἱ λέγοντες, ἐπειδὴ οὐκ ἐντέτακται τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἐν τοῖς προοιμίοις τῶν ἐπιστολῶν, οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς
οὐσίας; Ἰδοὺ γὰρ νῦν μετὰ⁵ πατρὸς αὐτὸ κατέλεξε καὶ υἱοῦ.
D Χωρὶς δὲ τούτου, κἀκεῖνο ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ἡ Κολοσσαεῦσιν
ἐπιστέλλων, ὁ καὶ εἰπὼν, 5⁶· Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
πατρὸς ἡμῶν,⁷ τὸν υἱὸν ῥεσίγησε, καὶ οὐ προσέθηκεν, ὥς ἐν
πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, “καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Ἀρα
οὖν οὐδὲ ὁ υἱὸς ἔσται τῆς αὐτῆς οὐσίας διὰ τοῦτο; Ἀλλὰ
ἐσχάτης ταῦτα ἀνοίας. Ἐκαὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο μάλιστα δει-
κνυσι τῆς αὐτῆς οὐσίας ὄντα αὐτὸν, τὸ ἁδιαφόρως κεχρησθαι
τὸν Παῦλον τούτῳ. Καὶ ὅτι οὐ στοχασμὸς τὸ εἰρημένον,
E ἄκουσον πῶς υἱοῦ καὶ πνεύματος μέμνηται, καὶ τὸν πατέρα
ἀποσιγῇ. Κορινθίοις γὰρ γράφων φησὶν, 6⁸· Ἀλλ’ ἀπελού-
σασθε, ἀλλ’ ἡγιασθητε, ἀλλ’ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.⁹
Τί οὖν, εἶπέ μοι; οὐκ ἐβαπτίσθησαν εἰς πατέρα οὗτοι; Ὁὐκ-
οὖν οὐδὲ ἀπελούσαντο, οὐδὲ ἡγιασθησαν. Ἀλλὰ ἐβαπτί-
σαντο; ὥσπερ οὖν καὶ ἐβαπτίσαντο. Πῶς οὖν οὐκ εἶπεν, ὅτι
ἀπελούσασθε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς; Ὅτι ἀδιάφορον
αὐτῷ, ποτὲ μὲν ταύτης, ποτὲ δὲ ἐκείνης μεμνησθαι τῆς ὑποστά-
652 σεως· καὶ εὖροις ἂν τοῦτο πολλαχοῦ τῶν ἐπιστολῶν τὸ ἔθος.

4 v. 13.

5 Coloss. i. 2.

6 1 Cor. vi. 11.

7 Rom. xii. 1, xv. 30.

ἔ προέγραψεν D. et ante corr. E. προέγραψεν vulgo. ¹ τοῦ αὐτοῦ
αὐτοῦ τοῦ E. ² καὶ πατρὸς om. A.E. Mosq. 9. ³ ἡμῶν] + ἁμῶν Edd.
repugnantibus libris. ⁴ καὶ om. D. ⁵ τοῦ πατρὸς et τοῦ υἱοῦ Edd. τοῦ
bis om. A.B.F. τοῦ ante υἱοῦ om. E. ⁶ Κολοσσαεῦσιν A.B. ⁷ καὶ
om. D. ⁸ ἐσιώπησεν E. ⁹ ὁ υἱὸς A.B.D.E. Articulus aberat. ¹⁰ καὶ] ἡ
F. ἡ Veron. καὶ γὰρ a. τ.] αὐτὸ γὰρ τοῦτο D. ¹¹ ἁδιαφόρως E. solus.
διαφόρως vulgo. ¹² κυρίου] + ἡμῶν E. Χριστοῦ om. B.E. ¹³ οὐκ οὐκ
οὐκ ἂν D. οὐδὲ ἡγιασθησαν—καὶ ἐβαπτίσαντο om. F.

Καὶ γὰρ Ῥωμαίοις γράφων, φησί, ⁷“Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ” καίτοι τοῦ υἱοῦ εἰσιν οἱ οἰκτιρμοί· καὶ, “Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος” καίτοι τοῦ πατρὸς ἐστὶν ἡ ἀγάπη. Τίνος οὖν ἔνεκεν οὐκ ἐμνήσθη ἐν τοῖς οἰκτιρμοῖς τοῦ υἱοῦ, οὐδὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πατρὸς; ⁸“Οὗτως ὡς ἡμεῖς καὶ ὁμολογημένα ἐσίγησεν. ⁹Εὐρέθη· σεται δὲ καὶ τὰ ¹⁰δῶρα αὐτὰ πάλιν ἀντιστρόφως τιθεῖς. Εἰπὼν γὰρ, “Ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ¹¹καὶ πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος,” ἀλλαχοῦ τὴν Β κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πνεύματος φησι. “Παρακαλῶ γὰρ ὑμᾶς διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος,” φησί. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, ¹²“Πιστὸς ὁ θεός, δι’ οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.” Οὕτω τὰ τῆς ¹³τριάδος ἀδιαίρετα· καὶ οὗ τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἡ κοινωνία, εὐρέθη ¹⁴τοῦ υἱοῦ· καὶ ¹⁵οὗ τοῦ υἱοῦ ἐστὶν ἡ χάρις, καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. “Χάρις γὰρ ¹⁶ὑμῖν ἀπὸ θεοῦ πατρὸς.” Καὶ ἀλλαχοῦ πολλὰ αὐτῆς εἶδη καταλέξας, ἐπήγαγε, ¹⁷“Πάντα ¹⁸ἡ δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ C ἐκάστω καθὼς βούλεται.” Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ συναλείφων τὰς ὑποστάσεις, ἅπαγε, ἀλλὰ εἰδὼς καὶ ¹⁹τὸ τούτων ἰδιάζον καὶ διηρημένον, καὶ τῆς οὐσίας τὴν ἐνότητα.

²⁰Μένωμεν τοίνυν καὶ τῶν δογμάτων τούτων τὴν ἀκρίβειαν ἔχοντες, καὶ τοῦ θεοῦ τὴν ἀγάπην ἐπισπώμενοι. Πρότερον ²¹μὲν γὰρ ²²μισοῦντας ἠγάπησε, καὶ ἐχθροὺς ὄντας κατήλλαξε· λοιπὸν δὲ ἀγαπῶντας ἀγαπᾶν βούλεται. Μένωμεν τοίνυν ἀγαπῶντες αὐτὸν, ὥστε καὶ παρ’ αὐτοῦ ἀγαπᾶσθαι. Εἰ γὰρ παρὰ ἀνθρώπων δυνατῶν ἀγαπώμενοι, φοβεροὶ πᾶσιν ἐσμεν, D πολλῶ μᾶλλον παρὰ τοῦ θεοῦ. Κἂν χρήματα δέη, κἂν σώματα, κἂν αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ταύτης δοῦναι τῆς ἀγάπης,

7 Rom. xii. 1. xv. 30.

8 1 Cor. i. 9.

9 Ibid. xii. 11.

⁷ καίτοι] + καὶ Edd. καὶ om. A. B. D. F. et ex corr. E. ⁸ καίτοι] + καὶ Edd. καὶ om. B. D. E. F. ⁹ καὶ] + ὡς B. D. Sav. marg. ¹⁰ εὐρέθη] σκεται D. ¹¹ δῶρα] ῥήματα F. ¹² καὶ πατρὸς om. A. E. F. ¹³ δὲ] δὲ ὁ A. F. ¹⁴ τριάδος] + εἰσιν D. ¹⁵ καὶ οὗ τοῦ πνεύματος—τοῦ ἁγίου πνεύματος] ὡς περ οὖν τοῦ πνεύματος οὐσίας ἴδιον τῆς κοινωνίας εὐρέθη καὶ τοῦ υἱοῦ, οὕτω καὶ τῆς χάριτος ἐξαίρετον τοῦ υἱοῦ ὑπαρχούσης, εὐρίσκειται ἐν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος D. ¹⁶ τοῦ] καὶ τοῦ Edd. καὶ om. A. B. E. F. ¹⁷ οὗ om. A. B. Veron. καὶ οὗ τοῦ υἱοῦ—πνεύματος] καὶ ὁ τοῦ πατρὸς ἐστὶν ἡ ἀγάπη εὐρέθη τοῦ πνεύματος, καὶ ὁ τοῦ υἱοῦ ἐστὶν ἡ χάρις, εὐρέθη καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πνεύματος E. ¹⁸ ὑμῖν] + φησὶν D. receptum a Sav. Ben. ¹⁹ δὲ] γὰρ E. ²⁰ τὸ τούτων] τούτων τὸ E. ²¹ HΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ ἀγαπᾶν τὸν θεὸν μὴ ῥήμασι μόνον, ἀλλ’ ἐκ τοῦ ποιῆν κατὰ δυνάμιν ἀπροφασίστως αὐτῷ προσέταξεν. Veron. ²² μὲν om. B. ²³ μισοῦντας] + ἡμᾶς E.

μὴ φεισόμεθα. Οὐ γὰρ ἄρκει τὸ διὰ ῥημάτων λέγειν, ὅτι ἀγαπῶμεν, ἀλλὰ χρὴ καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ὁ παρέχειν ἀπόδειξιν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς διὰ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων ἔδειξε τὴν ἀγάπην. Δείξον τοίνυν καὶ σὺ διὰ τῶν ἔργων ἡ τοῦτο, καὶ ποίει τὰ δοκοῦντα αὐτῷ· οὕτω γὰρ αὐτὸς καρπώσῃ τὸ κέρδος πάλιν. Ἐκείνος γὰρ οὐδενὸς δέεται τῶν παρ' ἡμῶν ὃ καὶ μάλιστα γνησίας ἀγάπης, τὸ μὴ δεόμενον μηδὲ ἐν χρεία καθεστῶτα, πάντα ποιεῖν ὑπὲρ τοῦ φιλεῖσθαι (707) παρ' ἡμῶν. Διὸ καὶ Μωϋσῆς ἔλεγε, ¹⁰ «Τί γὰρ ζητεῖ κύριος ὁ θεὸς παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ἢ ἀγαπᾶν αὐτὸν, καὶ ἑτοιμον εἶναι σε τοῦ πορεύεσθαι ὀπίσω αὐτοῦ;» «Ὡστε, ὅταν αὐτὸν κλεῦῃ φιλεῖν, τότε μάλιστα δείκνυσιν ὅτι σε φιλεῖ. Οὐδὲν γὰρ οὕτω συγκροτεῖ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν, ὥς τὸ αὐτὸν ἀγαπᾶν. Ὅρα γοῦν, ὅτι καὶ τὰ ἐπιτάγματα αὐτοῦ πάντα εἰς τὴν 653 ἡμετέραν ἀνάπασιν καὶ σωτηρίαν καὶ εὐδοκίμῃσιν συντείνει. Καὶ γὰρ ὅταν εἶπῃ, «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, μακάριοι οἱ πραεῖς, μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,» ὡ αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐντεῦθεν καρποῦται, ἡμᾶς δὲ καλλωπίζων καὶ ῥυθμίζων ταῦτα ἐπιτάττει· καὶ ὅταν λέγῃ, «ἐπείνασα,» οὐ δεόμενος τῆς παρ' ἡμῶν διακονίας, ἀλλὰ σε ἀλείφω εἰς φιλανθρωπίαν. Ἡδύνατο γὰρ καὶ χωρὶς σοῦ τὸν πένητα τρέφειν, ἀλλὰ θησαυρόν σοι χαρίζομενος μέγιστον, ταῦτα ἐπέταξεν. Εἰ γὰρ ὁ ἥλιος, κτίσμα Βῶν, οὐδὲν δέεται τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν· μένει γὰρ τὴν οἰκείαν φαιδρότητα ἔχων, καὶ μηδεὶς εἰς αὐτὸν ἐμβλέπῃ· οἱ δὲ κερδαίνοντες ἡμεῖς ἐσμεν, ὅταν αὐτοῦ τῆς ἀκτίνας ἀπολαύωμεν· πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ θεοῦ τοῦτο συμβαίνει. Ἴνα δὲ καὶ ἐτέρωθεν τοῦτο μάθῃς, πόσον εἶναι βούλει τὸ μέσον τοῦ θεοῦ καὶ ἡμῶν; ἄρα ὅσον κωνώπων καὶ ἡμῶν, ἢ πολλῶ πλεόν; Εὐδὴλον ὅτι πολλῶ πλεόν, καὶ ἄπειρον. Εἰ τοίνυν ἡμεῖς οἱ κενό-

¹⁰ Deut. x. 12.

⁹ παρέχειν om. A.B.F. ἀπόδειξιν παρέχειν inverso ord. E. ¹⁰ τῶν om. F.
¹¹ αὐτοῦ om. B. ¹² γὰρ] + καὶ F. ¹³ ἡμῶν B.C. Sav. marg. Post

ἡμῶν addunt ἀλλὰ καὶ δέχται, δι' ἡμᾶς C.D. ¹⁴ τὸ] τὰ (sic) B. ¹⁵ τότε] ὅτι C. ¹⁶ αὐτὸς μὲν om. C. Mox καὶ ῥυθμίζων om. A. ¹⁷ διακονίας] + λέγει C.D. ¹⁸ οὐδὲν omnes. Edebatur οὐδέ. ¹⁹ εἰς om. A.C.D.E.F. Veron. Statim βλέπῃ E. ²⁰ ἀπολαύωμεν C.D.E. ἀπολαύσωμεν Edd. ²¹ τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ om. B.C.D.F. ²² μάθῃς] + ἄκουε C.D. Ita ediderunt Sav. Ben. ²³ πόσον—ἄπειρον] πόσον λέγεις τὸ μέτρον εἶναι θεοῦ καὶ ἡμῶν; ἄρα ὅσον κωνώπων καὶ οὐχὶ πολλῶ μᾶλλον; εὐδ. ὅτι μακρῶ πλεόν καὶ ἄπειρον C.D. ²⁴ ἢ πολλῶ] Sic B.E. ἢ vulgo abest. ἢ καὶ π. π. A. ²⁵ ἡμεῖς] καὶ ἡμεῖς F.

δοξοὶ τῆς παρὰ τῶν κωνόπων οὐ δεόμεθα διακονίας ἢ δόξης, πολλῶ μᾶλλον τὸ θεῖον, καὶ ἀπαθές ὃν καὶ ἀνευδέες. ¹¹Τοσοῦτον ἡμῶν ἀπολαύει, ὅσον εὐεργετούμεθα, ὅσον ἐντρύφῃ C ἡμῶν τῇ σωτηρίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ πολλαχοῦ τὰ ¹²αὐτοῦ ἀφιεῖς, τὰ σὰ ζητεῖ. ¹³“Εἴ τις γὰρ, φησὶ, γυναῖκα ἔχει ἀπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ’ αὐτοῦ, μὴ ἀφιεῖται αὕτην.” “Ὁ δὲ ἀπολύων γυναῖκα παρεκτός λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν ¹⁴μοιχευθῆναι.” Εἶδες ἄφατον ἀγαθότητα; Ἐὰν ἢ πόρνη ἢ γυνή, φησὶν, οὐκ ἀναγκάζω συνοικεῖν· εἰ δὲ ἄπιστος, οὐ κωλύω. Πάλιν, εἰς λυπὴν πρὸς τινα, ¹⁵κελεύω ἀφιεῖναι μου τὴν προσφορὰν, καὶ ¹⁶πρὸς σέ δραμεῖν τὸν λευπηκότα. D ¹⁷“Εἰς γὰρ προσφέρνης τὸ δῶρόν σου, φησὶ, κάκει ¹⁸μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.” Τί δὲ ἡ παραβολὴ τοῦ πάντα κατεδηδοκός; οὐ τοῦτο ἐνδείκνυται; “Ὅτε ¹⁹μὲν γὰρ τὰ μυρία τάλαντα κατέφαγεν, ἠλέησεν αὐτόν, καὶ ἀφῆκεν” ὅτε δὲ ἑκατὸν δηνάρια ἀπῆτει τὸν σύνδουλον, καὶ πονηρὸν ἐκάλεσε, καὶ τῇ κολάσει παρέδωκεν. Οὕτω πολὺς αὐτῷ λόγος ἐστὶ τῆς ἀναπαύσεως τῆς σῆς. Εἰς τὴν γυναῖκα E τοῦ δικαίου ἔμελλεν ἀμαρτάνειν ὁ βάρβαρος, καὶ φησιν, ²⁰“Ἐφείσάμην σου ²¹τοῦ ἀμαρτῆσαι εἰς ἐμέ.” Τοὺς ἀποστόλους εἶδωκεν ὁ Παῦλος, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· “Τί με διώκεις;” Ἄλλοι πεινῶσι, καὶ λέγει αὐτὸς πεινᾶν, καὶ γυμνὸς περιτέναι καὶ ξένος, βουλόμενός σε ²²ἐντρέπειν, καὶ ταύτη εἰς τὸν τῆς ἐλεημοσύνης λόγον ἐμβαλεῖν. Ἐννοοῦντες τοῖνον τὴν ἀγάπην, ὅσην διὰ πάντων ἐπεδείξατο καὶ ἐπιδείκνυται, γνωρίζαι ²³τε ἡμῖν ἐαυτὸν καταξιώσας· ὅπερ μέγιστόν ἐστι κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, καὶ φῶς ²⁴διανοίας, καὶ διδασκαλίαν ἀρετῆς· καὶ ²⁵βίον ²⁶ἄριστον νομοθετήσαι· καὶ πάντα δι’ ἡμᾶς ἐργασάμενος,

11 1 Cor. vii. 13. Matth. v. 32.

12 Matth. v. 23, 24.

13 Gen. xx. 6.

* διακονίας] Sic nostri omnes cum Sav. marg. et Vet. Edebatur βοηθείας.

11 τοσοῦτον] + γὰρ E.

12 ἡμῶν] + τοῖνον C.D. receptum a Sav. Ben.

13 αὐτοῦ A.B.C. αὐτοῦ vulgo. Statim ἀφίεις A.F.

14 μοιχευθῆναι

A.B.C.D.E. Edebatur μοιχεύεσθαι.

15 ἡ γυνή om. E.

16 κελεύει

(et om. μου) C.D.

17 πρὸς σέ δραμεῖν τὸν λ.] Sic C.D. Veron. προσδρα-

μεῖν τὸν λ. A. πρὸς σέ δραμεῖν πρὸς τὸν λ. F. προσδραμεῖν σε πρὸς τὸν λ. E.

18 προσδραμεῖν πρὸς τὸν λ. B. Hoc ediderunt Sav. Ben.

19 μνησθῆς A.D.

20 ἔχει omnes. ἔχη vulgo.

21 μὲν om. B.

22 τοῦ] + μὴ A.

23 ἐντρέψαι

C.D.

24 τε om. C.D.

25 διανοίας] διανόψας C.D. Sav. marg. Statim καὶ

διδασκαλίαν ἀρ. B.C.D. Sav. marg.

26 ἄριστον] Sic C. E. Vet. Legebatur

ἀρεστὸν. Statim νομοθετήσαι A.B.F. Sav. marg. νομοθετήσας Edd.

καὶ τὸν υἱὸν δεδωκὼς, καὶ ^x βασιλείαν ἐπαγγελάμενος, καὶ ἐπὶ
τὰ ἀπόρρητα ἡμᾶς καλῶν ἀγαθὰ, καὶ μακαριωτάτην ζῶν
παρασκευάσας ἡμῖν, ἅπαντα ποιῶμεν καὶ λέγωμεν, ὥστε καὶ
τῆς ἀγάπης ἄξιοι φανῆναι τῆς αὐτοῦ, καὶ ^y ἐπιτυχεῖν τῶν μελ-
λόντων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^z ἐπιτυχεῖν, χάριτι
καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ
B πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^x βασιλείας D.

^y τυχεῖν B,C,D.

^z ἀπολαῦσαι B.C.

SUPPLEMENTUM COLLATIONIS

CODICIS E.

ED. BEN.
Tom. X.

Pag. lin.

582 C 4 ἡ λογίζομαι — περιπατοῦντας om.

583 A 4 ἔλεγεν] + νῦν μὲν, τί θέλεις;
9 ἀνεξίκακον] + πληκτικώτερον
καὶ φοβερώτερον.

B 8 Παῦλος] + παρακαλῶ ὑμᾶς.

C 2 Παῦλος] + παρακαλῶ ὑμᾶς.

D 1 ἐπεὶ καὶ ὁ Χ. οὕτως ἐποίη]
ἡμοῦ δὲ αὐτῶν τὸν φόβον καὶ
τὴν ἀπειλὴν ἐπιτείνων.

8 λέγων] + τὰ παρ' ἐκείνων λε-
γόμενα. τί δὲ ἔλεγον;

584 A 3 πεποιθήσει] + οὕτως δὲ τὴν δύ-
ναμιν αὐτοῦ καλεῖ διὰ τὸ
σφόδρα αὐτῇ θαρρεῖν καὶ ῥα-
δίως αὐτοὺς δύνασθαι πλη-
ξαι.

B 10 τίνες δὲ] — ἀπειλεῖ;] τίνες δὲ
τούτους εἰναὶ φησιν; ἀκουσὺν
αὐτοῦ λέγοντος.

C 2 πονηρόν] + ὡς ἀπατεῶνα.
ἀλαζόνα] + ὡς πρὸς ἐπίδειξιν
πάντα ποιοῦντα ἀνθρώπων.

7 ἐγκώμιον] + ἀλλὰ τί; οὐ κατὰ
σάρκα στρατευόμεθα.

περὶ δὲ] περὶ γάρ.
διαλέγεται] + νῦν.

E 7 δεικνύς — τοῦτο γὰρ μάλιστα] καὶ
ἐκράτου, λέγει· τὸ διὰ τῶν
ὅπλων τούτων κρατεῖν τῆς τοῦ
θεοῦ δυνάμεως ἔστιν· αὐτὸς
γὰρ ποιεῖ ταῦτα ἰσχυρά. καὶ
τοῦτο μάλιστα.

585 C 8 λέγων, αἰχμαλωτίζοντες] αἰχμα-
λωτίζοντες εἴρηκεν, λαμπρὰν
καὶ ῥαδίαν τὴν νίκην δεικνύς.

D 1 νικῶμεν — αἰχμαλωτίζομεν] νι-
κῶντες καὶ περιγενομένοι, ἀλλ'
δὲ πλέον ἦν, αἰχμαλωτίζου-
τες.

4 τῶν ὅπλων] τῆς τῶν ὅπλων ду-
νάμεως ἦν.

Pag. lin.

585 D 5 οὐκ ἐν σοφίᾳ — δυνάμει om.
586 A 3 οὐ τελείως δὲ] + διὸ οὐκ εἶπεν,
ὅταν ὑπακούσητε, ἀλλ' ὅταν
πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

D 2 καὶ τόξα — Παύλου] καὶ βέλη
καὶ δόρυ καὶ πάντα ἡ γλῶττα
ἦν ἡ Παύλου.

587 B 4 δυνάμει περιουσίαν] περιουσίας
δύναμιν.

6 καὶ μέντοι — τὸ] καὶ μὴν τοῦτο
διαστροφῆς ἔστι, τό.

588 E 8 ἀλλὰ καὶ — ἀνθρώπων] ἀλλὰ
καὶ σφόδρα μέγα. εὖ εξαπατή-
των (sic) γὰρ ἀνθρώπων ἡ κα-
τηγορία.

589 A 5 οὐκ ἔχων ἀρετὴν] ἀρετὴν οὐκ
ἔχων.

B 3 πολὺ τὸ αἰνίγμα ὅν] τὸ αἰνίγμα
ὅσον.

C 10 ἐὰν γὰρ — τι] ἐὰν γὰρ τι καὶ
περισσόν τι καυχῆσθαι.

590 B 5 ἀλλ' ὑφειμένως μᾶλλον] ἀλλὰ
αὐτὸ μὲν εἰδήλωσεν, ὑφειμένως
δὲ μᾶλλον, εἰπὼν, οἷοι ἔσμεν
ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόν-
τες· καὶ φοβήσῃσι θέλοντες προσ-
έθικεν, τῷ ἔργῳ.

10 καὶ δὴλον ἐκ τῶν ἐξῆς] ἀλλ'
ἔχοντες τὴν δύναμιν τὴν διὰ
τῶν ἔργων ἡμῖν μαρτυροῦσαν.

C 3 φθεγγόμενους] + τὰ οὐκ ὄντα.
5 οὐδὲν τοιούτων] οὐ τοιοῦτοι, φη-
σί.

8 ἑαυτοῖς ἑαυτοῖς] ἑαυτοῦς ἑαυτοῖς.

9 οὐ πρὸς ἐκείνους — ἡ περὶ ἐκεί-
νων ὅτι (D lin. 4) om.

E 5 μέτρον] + τοῦ κανόνος.

591 A 7 ἐφθάσαμεν] + οὐκ εἴτις ἂν εἴποι,
φησὶν, ὅτι μὴ κατηχῆσαντες
ὑμᾶς μηδὲ φθάσαντες ἐν ὑμῶν,
εἰκὴ ἐν τῷ λόγῳ κομπάζομεν·

- ἐφθάσαμεν γάρ· καὶ πῶς ἐφθάσαμεν;
- 591 B 9 τὴν κατηγορίαν ἐκείνων] ἐκείνων τὴν ἡνοιαν καὶ τὴν ἀλαζονείαν.
- C 3 ἡμεῖς δὲ—ἐπεδείξαμεν] ἡμεῖς δὲ, φησὶν, οὐχ οὕτως, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων ἀπεδείξαμεν ταῦτα ἃ λέγομεν.
- ἐκείνους]+ἡμεῖς.
- 7 ἡμῶν]+ἐν ἡμῖν μεγαλυνθῆναι—καυχήσασθαι (v. 15, 16.)
- D 9 καὶ τοῦτο—προσγίνεται] καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ, φησὶν, τὸ εἰς τοσαύτων ἐκτενεσθαι τὸ μέτρον, ἐκ τοῦ θεοῦ ἡμῖν προσγέγονέν τε καὶ προσγίνεται.
- E 2 ἔσμεν]+δοκιμοί.
- 3 εἶδες—φθέγγεται:] συνεσταλμένος πάλιν φθειρόμενος.
- 6 οὐκ ἂν αὐτοὺς] οὐδ' ἂν ἐκείνους.
- 592 A 3 ἐξήτει] ἐπέξτει.
- 8 οὐκοῦν] οὐ τοίνυν.
- B 3 πεῖσαι]+κόλακας αὐτοῦς. μάλιστα]+καὶ μεθυπερβολῆς (sic) ἀπάσης.
- C 3 πρὸς]+τὸ δοκοῦν τῷ θεῷ καί.
- 8 βλάσφημον]+ἑαυτὸν (et om. ἑαυτὸν post καλῶν?)
- D 1 φησι]+τοιαῦτα in marg.
- 9 αὐτὸς]+οὐδὲ μέμνησαι.
- 593 A 8 Verba ὅτε ἰκανῶς ἐνετρήφισε τῇ ἡλικίᾳ in marg. habet. Pro iis in textu: καὶ μυριάκις ἐν-τρύφων ἢ τῇ κακίᾳ, πάντως ἀπενεχθίσεται.
- 594 B 3 γὰρ δόξαι] γὰρ παραδόξως. οὐδὲ]+πάλιν.
- 4 οἰκοδομοῦμενος]+λέγεις.
- 7 τῷ ἀδελφῷ] τοῖς ἀδελφοῖς.
- 595 A 1 ἐμνημητο in marg. ἐμνημόνευεν in text.
- 4 καὶ γὰρ εἰ δεῖ] εἰ γὰρ δεῖ.
- D 1 ζηλοτυπουμένους]+δι' οὓς.
- 4 οὐ διὰ] οὐ γὰρ διὰ. Μοχ μὴ om.
- 7 ἐρωμένοις]+ὁ ζῆλος τίκτεται.
- 9 ζῆλος]+τὸ ἐκείνων πανταχοῦ ζῆτῶν.
- E 2 ἰγνήν]+παραστήσαι τῷ Χριστῷ.
- 596 A 8 μνηστευομένους] γρ. μνηστευσόμενος in marg.
- 9 λέγοντας]+καὶ γὰρ ὁ Δαβὶδ φησιν.
- B 5 πάλιν]+καὶ ἐνταῦθα.
- 6 εἰμι]+καθηγητῆς καὶ ἀπόστολος.
- C 6 ὑπακοή] καὶ]+πάλιν, μὴ πῶς ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεὸς μου πρὸς ὑμᾶς καί.
- D 6 γυναῖκα]+τῆς τιμορίας.
- E 8 μεταφορᾷ]+τῆς νύμφης.
- 597 A 11 λέγεις]+ὁ Παῦλος.
- E 3 Verba οὔτε (sic) γὰρ ἐνταῦθα λ. ἢν χρεία post χάριν transp.
- 4 οὐδὲ τοῦτο—πάλιν] οὐδὲ πάλιν τῆς κομπίας (sic) ἐκείνων ἐδέετο.
- 598 B 1 δόγματα]+νόθα.
- D 2 τὸ προλαβόντας—διὰ τοῦτο] τὸ πρότερον πηδήσαι ἐκείνους καὶ προλαβόντας (προλαβόντα a pr. man.) ἀψασθαι τοῦ κηρύγματος, καὶ μείζον (μείζων ante rasuram) περὶ ἐκείνους ἢν εἰδὼς (+καὶ ἐμελλον οὗτοι παρρησιάζειν ἑαυτοὺς in marg.) διὰ τοῦτο.
- E 5 ἐπιστολῇ]+τίθησι δι' ὧν δεικνύσι οὐδενὸς ἀξίαν λόγου τὴν ἔξω σοφίαν, ἀλλὰ καὶ μοριαν.
- 9 τοιαῦτα in marg. a man. recenti.
- 10 ὅτι τῇ γν. ἢ ἦσαν] ἐνταῦθα δὴ ὡς δηλον ὅν παρatreχει, κακείνους αἰνίσσεται ὡς τῇ γνώσει ἰδιώτας.
- 599 A 2 δείξαι superscript. a manu secunda.
- 3 οὐκέτι, ἀλλ'] οὐδὲν ὧν.
- 4 γινόμενον (sic)]+ὅτι ἰδιώτης ὧν πάντων ἐκράτησεν.
- 5 φησιν]+ἑαυτὸν.
- B 9 φανερωθέντες]+ἐν πᾶσιν.
- C 3 καθάπερ — ποιοῦμεν] καθάπερ οὐδὲ λαμβάνοντες οὐδὲν ὥστε-ρήσαμεν ὑπὲρ τοὺς λίαν ἀποστόλους· καὶ τοῦτο ἵστε, καὶ οὐδὲν κεκρυμμένον λέγομεν δι' ὧ φησιν· ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς· πάντα γὰρ ἃ ποιοῦμεν.
- 4 καθιστώμεν]+φησιν.
- D 4 διῆγον (sic)]+καὶ πενία ἐσχάτη καὶ λιμὸς, παρ' ἡμῖν ὧν καὶ κηρύττων ἡμῖν τὸν λόγον.
- 5 ἐγκαλεῖν]+καὶ τοῦτο ἡμαρτον, ὅτι εἰδόμεν ἑμαυτὸν θλιβεῖν, ἵνα ἡμεῖς ὠφελήσῃτε· τοῦτο γὰρ ἔστιν, ὑπνωθῆτε.
- 8 στενοχωρία]+τὸ μὴ ἐνοχλεῖσθαι γὰρ αὐτοὺς εἰς χρήματα.
- E 1 ἐνάγειν] ἐναγαγεῖν καὶ οἰκοδομεῖν.
- 2 ἐγκαλεῖτε] ἀρα οὖν μὴ τοῦτο ἐγκαλῆτε.
- 3 ὑψωθῆτε]+εἶδες ἡλίκαν τὸ βάρος τοῦ ῥήματος; ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· ἢ κακῶς ἐποίησα, ὅτι ἑμαυτὸν ἡγάξα λιμῷ καὶ πενίᾳ, ἵνα ὑμεῖς μὴ σκευδαλισθῆτε, ἀλλ' οἰκοδομηθῆτε.
- 600 A 8 ἐλαβον]+οὕτως ἐὰν μὴ ἢ χρεία, οὐδὲν λέγει τῶν μέγα αὐτῶν

δεικνύντων, διὰ τοι τοῦτο καὶ
ἐνταῦθα ἀφελὲς τὸ καύχημα αὐτοῦ
εἰπεῖν, ὅτι εἰργάζετο, λέγει· ἔλα-
βον ἄλλωθεν.

600 A 9 ἔλαβον] + ἀπλῶς.

B 2 εἴπη, ὀψώνια] λέγη, ὀψώνιον.

3 διακονίαν] + φησιν.

8 χορηγούντας] + οὐ μόνον γὰρ
ἐτέρωθεν οὐκ ἐπέμετέ μοι, ὅπερ
ἄλλοι ἐποίησαν, ἀλλ' οὐδὲ πα-
ρόντι, οὐδὲ ὅτε αὐτῇ ἡ τοῦ
πράγματος χρεία ἀπῆτει· ὥστε
ἐκατέρωθεν.

9 ἔπεμπον] + οἱ Φιλιππίσιοι.

10 ἔτρεφον] + οἱ Κορίνθιοι.

C 4 ἔλαβον in marg. ἤτιστα in text.

D 1 αὐτοὺς πλήττει] αὐτῶν καθά-
πτεται (et mox τιθέντων, et for-
tasse βαρυνόμενων ante corr.)

2 αἰτία] δαίτια.

8 πρότερον γάρ] καὶ οὐκ εὐθέως
οὐδὲ ἐκ προουμίων, ἀλλὰ πρό-
τερον.

9 ἄγων] ἀγαγών.

10 ἐσύλησα] + λαβὼν ὀψ. π. τὴν
ὑμῶν διακονίαν.

E 4 ἐν ταῖς χρεαῖαις] ἐν τῇ χρεῖᾳ a
pr. manu.

8 τῷ μὲν οὖν] τὸ μὲν γάρ.

601 A 2 προσανεπληρώσαν] + οἱ ἀδελ-
φοί, hic et infra.

3 δεικνύουσιν ὅτι] + τὰ ἀναγκαῖα ἔ-
λαβεν, καὶ ὅτι παρ' αὐτῶν.

4 Verba τὸ παρ' ἐτέρων λαβεῖν in
marg. habet.

6 καὶ μὴν] καὶ τοι.

B 1 ἀβαρῆ] + ὑμῖν.

5 ἐνόμιζον] ἐνόμιζεν ex corr.

6 λέγει, οὐκ ἔγραψα] ἔλεγεν. εἰ-
πὼν γὰρ ὅτι δωρεὰν ἐκήρυττεν,
καὶ δείξας διὰ πολλῶν, ὅτι πα-
ρόν (παρὼν man. secund.) λα-
βεῖν, καὶ τῶν λογισμῶν τῶν
ἀνθρωπίνων καὶ τῆς πραγμάτων
ἀκολουθίας καὶ τοῦ νόμου Μου-
σεως καὶ τοῦ Χριστοῦ κελεύον-
τος τοὺς διδασκάλους ἐκ τῶν
μαθητῶν τρέφειν, αὐτὸς ὑ-
περέβη τὰ σκάμματα· ἐπῆγαγεν
γάρ, οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα.

10 αὐτοὺς in marg. a secunda
manu.

C 1 λάβω] + ἀλλ'.

4 ἵνα γάρ] καὶ ἵνα.

7 μὴδὲ] μῆτε.

D 5 λαμβάνει] + ἐν Ἀχαΐᾳ.

ἐμφράσσετε] + σὺν.

E 2 εἰ δὲ ἐν ἡμῖν μόνοις] εἰ δὲ παρ'
ἐκείνοις τοῦτο ποιεῖ μόνοις.

τὴν ἡμῶν] τὴν ἐκείνων.

601 E 3 διορθοῦται] + καὶ τὴν αἰτίαν
ἐπάγων.

7 ἀλλ', ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς· δ] ἀλλ'
ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς, ὁ θεὸς
οἶδεν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο.

9 μὴ ante λαμβάνειν om.

602 A 1 ὥστε ἐναντία—καθὼς καὶ ἡμεῖς.]
πολλῇ αὐτῶν ἡ κατηγορία. διὰ
τοῦτο οὕτω μὲν οὐκ εἶπεν, ὅτι
διὰ τοῦτο οὐ λαμβάνω, ἐπειδὴ
σφόδρα ὑμᾶς ἀγαπῶ, ἐπεὶ
ὅπερ ἔφη, κατηγορίαν αὐτῶν
εἶχε τῆς ἀσθενείας τὸ εἰρη-
μενον, καὶ εἰς ἀπορίαν ἐνέβαλ-
λεν· ἐπεὶ καὶ ἐτέρους φιλῶν,
ἐλάμβανεν παρ' αὐτῶν, τῶν
Φιλιππισίων λέγω, πῶς οὖν
τούτους φιλῶν οὐκ ἐλάμβανεν·
διὰ τὴν ἀσθενείαν αὐτῶν. ἀλλ'
οὕτω μὲν οὐ λέγει, διὰ τὴν
ἀσθενείαν ὑμῶν, ἀνίσταται δὲ
αὐτὸ ἀμυδρότερον λέγων, καὶ
ἐπ' ἄλλους ἄγων τὴν αἰτίαν,
καὶ τίνες οὗτοι; ἀκούσων αὐτοῦ
λέγοντος· ὁ δὲ ποιῶ καὶ ποι-
ήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν
τῶν θελόντων ἀφορμῇ, ἵνα ἐν
ᾧ κανχῶνται, ευρεθῶσι καθὼς
καὶ ἡμεῖς. ὥσπερ ἀνωτέρω εἴ-
πεν· ἀβαρῆ ὑμῖν ἑμαυτὸν ἐπι-
ρησα καὶ τηρήσω· οὕτω καὶ
ἐνταῦθα, ὁ δὲ ποιῶ καὶ ποιήσω,
ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν
διαφθειρόντων ὑμᾶς.

B 1 καὶ ταύτην ἀναρεῖν δεῖ] κατ'
αὐτοῦ ὡς φιλοχρημάτου, καὶ
ταύτη σπουδάζων, φησὶν, τοῦτο
πεποίηκα.

φ] ὁ (et om. μόνον in text.)

2 ἐχωσι] + μὴδὲ ἐν τούτῳ.

3 ἦσαν] + ἔδει δὲ κἀνταῦθα νικᾶν.

C 1 ἔχει] + βίον κατορθώμασιν.

2 οὐ δεῖ] χρεῖ.

κέκτηται] + ἀλλὰ πανταχοῦ με-
τριάξιν.

4 εἰπεῖν ἁμαρτήματα] ἁμαρτήματα
εἰπεῖν καταισχύοντα αὐτόν.

D 4 γραφαῖς] + τῶν εἰκόνων.

E 2 κολακεία καὶ ἡ θεραπεία] θερα-
πεία καὶ κολακεία.

5 κείμενος] κἀκείνος.

10 πολῶν] + καὶ τῇ γῇ.

603 A 2 πού—ὄχλος] τί γέγονεν ὁ πολὺς
σου κόσμος.

9 οὐ δεῖ θαρσεῖν] οὐ θαρρεῖ (δεῖ
et n inseruit manus secunda.)

Mox inter ἀθάνατος et ἐπίσχετος
nescio quae voces erasae.

603 B 7 πιστοῦνται τὸ λεγόμενον] ταῦτα φιλοσοφεῖν παρασκευάζει, καὶ συστέλλει καὶ τοὺς σφόδρα μαινομένους. Sed in marg. πιστοῦνται τὸ λεγόμενον καί.

9 οἱ ante ἀπάγοντες om. a pr. man. Statim ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου εὐθύνας.

C 2 τοὺς πένητας] τὸν πένητα.

9 εἰς τὸ ὄψ. τὴν ἐπ.] εἰς τὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῖν ὄφλημα τὴν ἐπ. ταυτην.

D 5 γυναῖκες] + ἄνδρες καὶ πρεσβύτει.

E 3 αὐτῆς] + τί ἐστὶ διπλά; οὐχ ὅτι ὁ θεὸς διπλὰ κυλάζει ἀντὶ ἀπλῶν· ὁ γὰρ μηδὲ κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπαιτῶν δίκην τοὺς πεπλημμεληκότας, πῶς διπλὰ ἀπαιτεῖ; ὅτι γὰρ οὐκ ἀπαιτεῖ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος, ὅτι οὐ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν· ἀλλὰ παρὰ πόνον, ὅσον ἀπέχουσι ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀπ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν. ὁ τοίνυν παρὰ τοσοῦτον ἀποδίδους, πῶς νῦν διπλὰ ἀπεδίδου τὰ ἁμαρτήματα (sic in Collat.); τί οὖν ἐστιν; μάλιστα μὲν οὐκ εἶπεν ὅτι αὐτὸς διπλὰ ἀπέδωκεν, ἀλλ' ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς κυρίου διπλὰ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. τί οὖν ἐστὶν ὃ φησιν; ὅτι οὕτως ἐξέτισεν τὰ ἁμαρτήματα, ὥς ἂν ἡ διπλὰ καταθείσῃ ὡς ὠφείλειεν διὰ τῆς τιμωρίας ταύτης, οὐ διὰ τὸ μέγεθος ὡς ἔπαθεν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ φιλάνθρωπίαν.

5 ἐπληθύνθησαν] + καὶ μίσος ἄδικον ἐμίσησάν με.

10 ἁμαρτήματα] + ἁμαρτημάτων ἄφεςιν.

604 A 5 εἰ γὰρ] τί γὰρ εἰ.

6 ἀλλ' ἠδίκησε om.

9 ἐστιν] + τὸ ἀδικεῖσθαι λέγω καὶ φέρειν γενναίως.

B 7 πλεονεκτεῖν] + καὶ ποιεῖν κακῶς τῷ πλησίον.

9 γίνεταί] + μόνος.

C 1 αὐτὴν] ταυτην.

2 ἀλλὰ] καὶ γὰρ.

4 ποῖον—ἐπιθυμία] ποῖον νόσημα τυραννικώτερον, ἢ τῶν χρ. ἢ ἡ τῶν σ. ἐπιθυμία. καὶ πῶς ἰσό-

μεθα (sic); ἀπὸ τῶν ἀδόντων. χρημάτων ἐπιθυμία] ἢ ἐπιθ. τῶν χρ.

D 3 ἀπεστερημένους] ἐστερημένους.

E 5 καὶ ὁ Χριστὸς—λήφεται] καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ἐνδεικνύμενος αὐτοῦ τὴν τυραννίδα, οὐκ ἐποίησεν αὐτὸ νόμον, τὸ τῆς παρθενίας λέγω κατάρθωμα, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῶν ἀνθρώπων ἐπέτρεψεν, καὶ εἶπεν, ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐντολὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι. περὶ δὲ χρημάτων οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς; ἐπιτακτικῶς· ἔχοντες τροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθυσόμεθα. καὶ ὁ Χριστὸς, μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ τί λέγω θησαυροὺς; ὅπου γε οὐδὲ περὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς τῆς εἰς τὴν ἐπιούσῃαν φροντίζειν ἐκέλευσεν.

605 A 2 ἐπιθυμίας] + καθόλου.

3 οὐκέτι] οὐχ οὕτως.

4 διαλύσας—συμφώνως] διαλύσας τοὺς συνιόντας (συνιόντας ex corr.) καὶ τοῦτο εἰ βουλή· θεῖον αὐτοὶ καὶ συμφώνως αὐτὸ ποιεῖν.

B 1 ἄδικον] + τὴν δὲ δικαίαν καὶ συν-εχώρησεν.

3 συνεχώρησε] συγχωρεῖ.

606 C 3 μετασχηματίζόμενοι—ἐπικεῖται] μετασχημ. εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. σχῆμα μόνον ἐστὶν αὐτοῖς ἀποστόλων, καὶ ἡ δορὰ τοῦ πρ. ἐπικεῖται λίκους ὁδοῖ.

5 εἰ γὰρ αὐτὸς] αὐτὸς γὰρ.

6 μετασχηματίζεται] + φησίν.

8 τί μέγα] οὐ μέγα οὖν.

9 οὐκέτι] οὐχ οὕτως.

D 7 ποιεῖν] + οὐκ ἔχοντα τὴν ἀλήθειαν.

10 πῶς οὖν—εἶπε.] ὡς τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν· τουτέστιν, δώσουσι δίκην. κἂν γὰρ μυριάκις ἱποκρίνωμενται, οὐ λανθάνουσι τὸν ἀκοίμητον ὄφθαλμόν, ἀλλὰ ἀπαιτήσει πάντως δίκην αὐτοὺς μετὰ ταῦτα. εἰ δὲ μὴ νῦν ἀπαιτεῖ, μὴ θωμάσῃ; μακρόθυμος γὰρ ἐστίν, εἰς μετανοίαν αὐτοὺς ἔλκων. πῶς οὖν ἵνα αὐτοὺς ἐπινύσσωσι οἱ πολλοὶ, καὶ μὴ ἀπατηθῶσιν ἐν τῷ μεταξύ; ἀπὸ τῶν ἔργων

αὐτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς
εἶπεν.

606 E 2 κατορθώματα]+λοιπόν.

5 αὐτοῦ] αὐτῶν olim.

ἵνα μὴ τις]+καὶ μηδεὶς olim.

9 εἶναι]+εἰ δὲ μὴ γε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθὲ με.

607 A 1 σὺ δὲ μοι—ἀνακρούεται] αὐτὸς δὲ καὶ ἀνάγκης ὄφθους, καὶ βιαζόμενος πολλάκις ἐμβαίνειν εἰς τ. οἱ. ἐπ. ἀνακρούεται, καὶ πῶς ἀνωτέρω λέγων, ὥφελον ἠνείχεσθὲ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ, ἐνταῦθα φησιν, μὴ τις με δόξῃ ἀφρονα εἶναι; ὅτι πολλὰς ἔδειξεν καὶ ἀναγκαίως οὕτως αἰτίας αὐτῷ τοῦ ταῦτα εἰπεῖν. διὸ καὶ οὕτω λέγει.

B 1 οὐ γὰρ εἶπεν—καὶ ἑτέρα] τί γὰρ φησιν; ἵνα μικρὸν τι κάγω καυχῶμαι. οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα καυχ. ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ μικρὸν τι, καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγὼ, ἀλλὰ, κάγω, δεικνύς ὅτι ἐκείνοι αὐτὸν ἀναγκάζουσιν καυχώμενοι. ἐπειδὴ οὖν ἐκείνοι καυχῶνται, ἵνα καὶ ἐγὼ. καὶ μέλλων καυχᾶσθαι, καὶ ἑτέρα.

8 λαλῶ]+οὐ κατὰ κύριον λαλῶ.

C 4 ὅτι πρὸς ἑτερον—μόνον] τὰ παραδείγματα ταῦτα τιθεῖς; ὅτι πρὸς ἐτ. ἐπ. καὶ ἐκ περ. τίθησιν αὐτὰ κατὰ συγχώρησιν, κἂν τοῖς αὐτῷ καθαπτόμενοις, καὶ λέγων, εἰ δὲ μὴ γε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθὲ με; καὶ ὁ λαλῶ, οὐ κατὰ κύριον λαλῶ μόνον.

8 ἀφροσύνη] εὐφροσύνη, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.

10 εἴτα ἵνα—προσέθηκεν] εἴτα ἵνα μὴ διαβάλωσιν αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἀνῆτοι, λέγοντες, ὅρα πῶς αὐτὸς ὁμολόγησεν μὴ κατὰ κύριον λαλεῖν καὶ ἀσηταίνειν, πρῶτον μὲν οὐκ εἶπεν, ἐν ἀφροσύνῃ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ ἐπεὶτα προσέθηκεν.

D 9 ναὶ καὶ οὐ.] +καὶ ἀλλαχοῦ λέγων πάλιν, καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον, προσέθηκεν, ἐν τοῦτ' ὧς μέρει ποίω; ἕνεκεν τῆς υπερβαλλούσης δόξης. οὐκ ἐπειδὴ οὐ δεδόξασται, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο, φησὶν, διὰ τὴν ὑπεροχὴν, καὶ ἐκείνῃ παραβαλλόμενον τῇ δόξῃ οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀκριβὲς κέρχεται προδιορισμῷ, λέ-

γων, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.

607 E 7 καὶ τότε καὶ ἀφροσύνην]+καὶ τότε καλεῖ ἀφρονα' ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων.

608 A 2 Ἑβραίων]+καὶ Ἰσραηλίτην.

B 3 Κορινθίους]+ἔται καὶ.

5 καὶ μᾶλλον ἢ]+καὶ οὐκ.

6 παρεβλάπτεσθε]+παραβλάπτετε.

7 οὐδὲν ἐφθελγῆσθαι]+οὐδ' ἂν σφάδρα ἐπεστράφη.

8 συγκатаβαίων]+ταῦτα φημι. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, πάντοθεν δεικνύς τὴν ὑπὲρ αὐτῶν κηδεμονίαν.

C 1 ὄντες]+ὅπερ μετὰ τοῦ ἐγκωμίου καὶ τὸ πληκτικὸν ἔχει, καὶ μάλλον αὐτοὺς ἐβάρει, ὅτι φρόνιμοι ὄντες τοιούτων ἠνείχοντο.

4 περιουσίας]+καὶ ἐντροπῆς.

D 1 ἀνέχεσθε—κατεσθίει]+αὐτῶν τὴν ἐλευθερίαν. ἀνέχεσθε γὰρ, φησιν, εἰ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἰ τις κατεσθίει, εἰ τις λαμβάνει.

3 ἡμεῖς]+ὅτι οὐ βούλεται, ὅπερ καὶ ἐμπροσθεν εἶπον, ἐκ προοιμίων εἶναι σφοδρὸς, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἔπεισε.

ὁρᾶς ὅτι]+νῦν γοῦν.

E 8 κατὰ]+οὐ κατὰ. τῶν γὰρ]+ὅτι τύπτεσθε, ἀλλ' ὅτι τῶν.

609 A 8 ποιεῖν]+ὑμῖν.

B 3 οἱ μὲν γὰρ]+ἄλλοι πάντες.

5 συγγνώμης]+διὸ καὶ Ἰουδαίους σφοδρότερον καταδικάζων ὁ θεὸς ἔλεγεν, πάσαις πόρνοις (olim πορνείαις) δίδοτε μισθώματα, σὺ δὲ προσέδωκας μισθώματα' ὁ καὶ αὐτοὶ ἐποίουν διδόντες τοῖς ἀπατῶσιν' ὅθεν καὶ σφάδρα αὐτῶν καθίσταται' οὕτε γὰρ τὴν τυχούσαν σχοίητε ἀπολογία.

6 ἑαυτοὺς]+ἐκείνους.

C 2 αὐτῶν]+ἑαυτῶν.

9 οὐ γὰρ ἵνα ἑμαυτὸν]+διὰ γὰρ τοῦτο ἀναγκάζομαι καυχᾶσθαι, φησὶν, οὐχ ἵνα ἑαυτὸν.

10 ταύτης τῆς π. δ.]+τῆς πικρᾶς ταύτης δ.

E 4 εἶναι]+καὶ ἀνεπαχθῇ τοῖς ἀρχομένοις.

5 μάρτυρα]+εἰς μέσον τούτων διδάσκων.

7 ταῦτα]+ἅπαντα.

610 D 6 ἥδει]+μόνον οὐχὶ ἁλῶν.

E 7 πένθεις]+φθονείς.

610 E 8 καὶ γὰρ ἂν μὲν] διὰ τοῦτο γὰρ ἂν.

10 εἰ δὲ μὴ τοιοῦτος, τί δάκνη; τί] ἂν δὲ μὴ ἢ τοιοῦτος, οὐδὲν ὄφελος, ἀλλὰ καὶ βλάβος. τί τοῖνυν.

611 A 1 τοῖς ἀνθρώποις] + εἶναι δοκεῖ.

B 3 ἀλλὰ] κἂν.

6 συνεχῶς] + καὶ γάνυνται.

C 6 ἀλλης] + ἀπάσης.

8 οὐ θαρρεῖ μετὰ ἰστοιμίας] οὐ τολμὰ μετὰ ἀδιαφορίας.

612 B 5 ὃ] καὶ ὁ.

οὐ] + λαλῶ.

ἀφροσύνη] + ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. καί.

6 καυχῆσομαι] + ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠρκεσθη τοῖς ἐμπροσθεν, ἀλλὰ.

9 οὕσης] + ταῦτα δὲ ἔλεγεν.

C 7 ἀναμνησκεί—ἐστὶ] ἀναμνήσκει τὸν ἀκροατὴν ὅτι ἄκων ἐπὶ τούτῳ ἔρχεται.

D 3 εὐγένειαν] + ἑαυτοῦ.

καὶ φησι] καὶ ἐτέρως πάλιν.

6 ἐντευθεν] ἐνταῦθα a pr. man.

κέχρηται] + λέγων.

E 2 διακόνους—ψευδιπύστολοι] γνησίους ἀποστόλους Χριστοῦ. ἀνείλε μὲν αὐτὸ ἐμπροσθεν εἰπὼν, οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδ. εἰσιν.

5 προβαίνειν] + τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς.

οὐδεὶς—στερρὰν οὖσαν] οὐδεὶς δὲ, ἐξετάσεως οὕσης καὶ δίκης τοιαύτης, πάλιν ἐπὶ κατηγορίαν ἵεται. διόπερ οὐδὲ αὐτὸς, ἀλλὰ κατὰ συγχώρησιν θεῖς, ὅπερ ἔλεγον ἑαυτοὺς, τὴν διὰ πραγμάτων ἀπόδειξιν παρέχεται, τὴν καὶ πολλὴν σαφέστεραν οὖσαν· καὶ ὑπογράφει τὸν δοκιμώτατον τῆς ἀποστολῆς κανόνα.

8 ἄλλως δέ] + καί.

613 A 1 ἀπόφρατιν] + καὶ ταύτην κατερώτησιν (sic).

2 καὶ δείκνυσιν—χαρακτῆρα] καὶ δείκνυσιν, οὐκ ἀποφαινεται ψιλῶς, ἀλλὰ τὴν διὰ τῶν ἔργων μαρτυρίαν ἐπίγων, καὶ δείκνυς πῶς τὸν ἀκριβῆ χαρακτῆρα.

6 περισσοτέρως] + οὐ κατὰ σύγκρισιν λεγών, ἀλλὰ κατὰ περιουσίαν πολλήν.

10 πολλάκις γὰρ εἰς κ.] εἰς κ. γὰρ πολλάκις.

B 4 μὴ—ὀρμή], μὴ τοῦ τύπτοντος ἢ ῥύμη καὶ ἡ ὀρμή.

5 ποιῆσθ] + τὸν μαστιγούμενον.

613 B 8 τυπτόμενον] + καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ἦν ἀκίνητον, ὃ παραβῆναι οὐκ ἐτόλμων οἱ τύπτοντες.

C 1 διαποντίους] + ἐπιδημίας.

2 οἱ μὲν] + ὅτι.

3 φατῖν] + πλέων.

νηχόμενος] + ἐν μέσῳ πελάγει, ἐνθα οὐ γῆν, οὐκ ἄρος ἦν ἰδεῖν.

4 οὐδ' ἂν—ἔθηκε] οὐδ' ἂν μετὰ τὰ ναυάγια αὐτὸ τέθεικεν, ὥς τῶν ραναγίων μείζων ἦν.

D 1 οἱ ὑπεκρίνοντο] οἱ ὑποκριταὶ αὐτῶν.

4 κίνδυνον—κινδύνους] κίνδυνον κινδύνους, πόνοι πόνους.

6 δίψει] + ἐν ψύχει.

E 3 τρίς καὶ τ.] πεντάκις καὶ τ.

4 πολλάκις] + αὐτὰ.

5 οἶον] ὅτι.

7 ποινόμενα] (τῶν ἱ ερας.) ποινόμενων (ἢ ερας.)

614 A 4 καὶ πολλὸς] καὶ διὰ τοῦτο πολλὸς.

7 ἐν γῇ, ἐν θαλάττῃ, sine articulis.

B 7 φροντῖδων] + διακόνει τὸν ἄνθρωπον.

ὁ πόλεμος τῶν λογισμῶν om.

9 ὑπὸ τῶν φροντῖδων in marg.

C 1 οὐθενὸς οὗτος τοῦ ἐνοχ.] καὶ ταῦτα οὐθενὸς τῶν ἡριθμημένων διανοχλουήτων.

4 ἐπηρεαζόντων] + καὶ τῶν ἐπηρεαζομένων.

5 κηδόμενος] + ἀπάντων.

παίδων] + ἐν τοσούτοις ἔτεσιν.

6 ὑπέμεινεν (sic)] + καὶ ἐν τίσιν ἦν.

E 3 καθάπερ αὐτὸς ὦν] καθάπερ ἦν εἰ αὐτὸς ἦν.

615 A 7 ὁδεν] + ὁ ὦν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

ὁ ἐθνάρχης] ἐν Δαμασκῷ ὁ ἔθν.

9 τί διήποτε—τὰ ἄλλα πάντα, εἰ τοῖνυν post θεά in marg. a manu secunda scripta.

B 3 ὅσος] + ἐγγίγερτο (sic), δι' αὐτὸν] + ὁ ἄρχων.

5 ἀνῆψε] ἐξῆψε.

C 8 καὶ καθάπερ] καὶ ταυτὴν συνῆβαινεν, οἷον ἦν εἰ.

D 3 ἐχώννυτο] κατεχώννυτο.

7 ἀλίσκεται αὐτὸς ἀλίσκεται.

E 3 φροντῖδα] φροντῖδας.

4 αἰσχύνην] ὀνειδῆ.

καὶ καθάπερ—τὰ καίμενα] καὶ τὴν οἰκουμένην ἐκ προοιμίων πολεμοῦσαν ἔχων ἅπασαν, καὶ

ἐν μέσοις στρεφόμενος τοῖς τ.
π. π. τὰ μὲν τῶν ἐναντίων ἐτά-
ραττε καὶ ἐθορύβει καὶ διέλυνεν
ἅπαντα, τὰ δὲ τῶν οἰκείων συν-
εκρότει καὶ εἰς ὕψος ἤφατον
διανίστει, καὶ μετὰ τροπαίων
ἐπανεῖη λαμπρῶν, μόνος ἐν β.
ἐν 'Ε. π. γ. π. θ. φαιώμενος,
καὶ ἀχείρωτος πανταχοῦ μένων.
καὶ ὥσπερ φλόξ εἰς καλάμην κ.
χ. ἐμπύπτουσα πρὸς τὴν ἐαν-
τὴς φύσιν μεθίστησι τὰ καυώ-
μενα.

616 A 6 καὶ ante πῦρ om.

7 σώματι] + πάσαν.

B 6 μόνον ἐνός] βολῆς.

9 ῥίπτων] ἀφείδ.

C 4 ἀνέμου] + παντός.

5 κυβερνῶν] + διετέλει.

D 3 πάσων] + καὶ γινόμενος.

10 ἀπαλλάξῃ χαλεπῶν] χαλεπῶν
ἀπαλλάξῃ τοὺς ψυχοειστας.
μῖαν] + ὑπὸ 'Ιουδαίων.

617 A 2 ἀπαγάγῃ] ἀπαλλάγῃ (γ in ξ
manu secunda mutato.)

5 οὐδέ] μηδέ.

9 τοσαύτους κινδύνους] μυρίους
κινδ. καὶ θανάτους.

ὅσοι—ψυχὴν om.

B 4 καὶ γὰρ—δαίμονας] καὶ γὰρ ἦδει
πρὸς πῖνας ἐπύκτευνεν, καὶ ὅτι
πρὸς δαίμονας ἦν αὐτῷ τὸ παγ-
κράτειον, καὶ ὁλοκληρῶ πρα-
θυμία πρὸς τοὺς ἄγῶνας ἵστα-
το, εἰ καὶ μυρίας ψυχὰς εἶχεν,
πᾶσας ἑτοιμος ὧν ἐπιδοῦναι.
ἐπεὶ γοῦν μυρίας οὐκ εἶχεν,
ἀλλὰ μίαν, τὴν μίαν μυριάκις
ἐπέδωκεν. ὅθεν δῆλον ὅτι εἰ καὶ
μυρίας εἶχεν, πᾶσας ἂν ἔδωκεν.

E 6 τοσοῦτον om.

δοκεῖ δεικνύναι] δεικνύσι καὶ
ἐπίσημον.

τοῖς πολλοῖς—ἐξετάζουσιν om.

618 A 2 πειρασμῶν] + τὰ τῶν κινδύνων
καὶ πόνων τῶν παντοδαπῶν.

3 μυστηρίων] + περὶ τούτων οὐκ
φησι, καυχ. οὐ σ. μοι.

B 3 τοσαύτης] αὐτῆς ante corr.

5 βλάβην] βλάβος.

9 ἄνθρωπον] + ἐν Χριστῷ.

C 8 ἐτέραι] ἄλλαι.

αὐτὸς] ἐκεῖνος.

9 τῇ] καὶ τῇ.

E 7 εἴτε οὐκ ἐν σ.] εἴτε ἐκτὸς τοῦ
σώματος, τοῦτο.

619 A 1 Παῦλος] + ἡρπάγη καί.

καὶ τοσοῦτων] ὁ τοσοῦτων.

3 ἐν παρ.] ἐν τῷ παρ.

619 B 2 εἰπεῖν ante φανερώς in marg. a
manu secunda.

3 ἄλλον] ἕτερον.

C 1 αὐτὸν in marg. a manu sec.

E 2 [βλέπει] + με.

αὐτῇ—αἰτία] διὰ τοῦτο τὰ τοι-
αῦτα εἰσὶν καὶ ἐκρυπτεται, πλην
εἰ μὴ ποὺ ἀπαραιτήτως τις
πρόφασις εἰς τοῦτο αὐτὸν ἡ-
γάγεν. In marg. a manu sec.
αὐτῇ οὐκ ἔσται ἡ ὡμ. αἰτία.

4 καθάπερ οὖν] διὰ τοι τοῦτο
καθάπερ.

5 λαμπρά] + ταῦτα.

8 ὥστε—ἀπίστων] τί γὰρ ἀσθε-
νέστερον Ὑμμοῦ, ὡς στομάχου
ἀσθένειαν διορθώσασθαι οὐκ
ἴσχυεν, ἀλλὰ νεκροὺς ἐγείρων
καὶ σημεῖα τοσαῦτα ἐργαζόμε-
νος, διηλεκτῶς ἐν ἀρρωστίαις
ἦν σωματικαῖς καὶ οὐτε αὐτὸς
οὐτε ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ λύσαι
ταῦτα ἴσχυον. διὰ καὶ ἐγραφε
αὐτῷ, οὐ γὰρ ὀλίγω χρόνῳ διὰ τὸν
στόμαχόν σου καὶ τὰς πνεύμα-
τός σου ἀσθενείας. ταῦτα δὲ ἐγί-
νετο, ὥστε διὰ πάντων παιδεύ-
εσθαι τοὺς ἀπίστους.

620 B 3 τοῦ θεοῦ ἀφιστῶντος] οὐ τοῦ
θεοῦ εἰς ταῦτα ὀφθόντος αὐ-
τοῦς, ἀλλὰ τὴν παρ' αὐτοῦ βοή-
θειαν ἀφιστῶντος.

4 φύσιν] + διὰ τοῦτο οὐδὲ εἰσέρ-
χεται εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγ-
γελίας.

5 εἰσῆγαγεν] + αὐτούς.

6 εἶπον] + διὰ αὐτὸν οἱ πλείους.

φειδόμεναι] + δέ.

7 λογίσσεται] + τε (olim τις).

C 1 ἐνεκεν] + αὐτῷ.

D 3 τινὰ om. a pr. manu. et ἔφρασαν
post γινόμενῃ transp.

E 9 τοῦτο—κεφαλαλγίας in marg. a
manu sec.

621 A 1 Φιλητὸν] + τοὺς τὴν ἀνάστασιν
λέγοντας ἥδη γεγονέναι.

2 πάντας] + ἁπλῶς.

λόγῳ] + τοῦ κηρύγματος.

6 ἀντιπίπτοντα] + τῷ κηρύγματι.

σκόλοψ] + τῇ σαρκί.

B 1 οὐ κολάζοντας—συνχωροῦντος]
οὐδὲ τιμωροῦντος [lacuna] ἀλ-
λὰ καὶ (καὶ ergas.) συνχωροῦν-
τος.

3 τοῦτέστι, πολλάκις in marg. a
manu sec.

5 οὐκ ἔφερε—ἀπαλλαγῆς] οὐκ ἔ-
φερε βλάβος τὰς ἐπιβουλάς,
ἀλλ' αὐτὸς ἔκαμνεν, ὥς καὶ δε-

- ἡσεως δεθῆναι συνεχοῦς καὶ πολλῆς ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς.
- 621 C 3 αὐτὸ] + μάλλον.
 6 δεσμούμενοι] δεσμεῖσθε καί.
 8 τίθησιν] φησίν.
 D 6 ὥστε—ἀσθενούντες in marg. a manu sec.
 ὅτε
 8 ἀλλ' ὅτι ἐλ.] ἀλλ' ἐλ. (sic).
 9 περιεγένοντο] + διό φησιν· ἡ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.
 E 2 καὶ τούτων ὄντων] τούτου δέ (δέ eras.)
 622 A 3 εἰπέ μοι] + καὶ γὰρ ἵνα μή τις νομίσῃ σωματικὴν ἀρρωστίαν, λέγει αὐτὰς καὶ κατ' εἶδος.
 B 2 εὐδοκῶ] + ἐν ἀσθενείᾳ.
 3 κἀκείνους] καὶ τούτων. καὶ τούτων] κἀκείνων.
 6 τίθησιν· ὅταν γὰρ ἀσθ.] τίθησι τούτων. ποίαν δὲ ταύτην; ὅταν ἀσθ.
 C 1 μάλιστα] + καὶ ἡ προθυμία μειζώως ἐδηγήφето (leg. ἡλείφето), καί.
 * 2 αὐτοῦ] τοῦ Χριστοῦ, φησίν, οὕτω διὰ τοῦ Χριστοῦ.
 3 ἄπου—ἔπου] ἔνθα γὰρ θλίψις, ἐκεῖ καὶ παράκλησις ἦν· καὶ ἔνθα.
 οἱ
 D 1 λαμπροῖ] λαμπρῶν (sic).
 3 ὅτε] ὅταν.
 4 πλείονος θεομένη—χάριτος] ἐπειδὴ καὶ πλ. δείτῃ τότε συμμάχια καὶ μείζονος χάριτος.
 623 C 5 τῷ χρυσίῳ] τὸ χρυσίον.
 8 ἐκείνη δέ] ἡ δέ a pr. man.
 D 7 τῶν τὰ π. μετ.] τῶν τὰς πονηρὰς μετ. πράξεις.
 E 2 καὶ τούτων καὶ ἐκείνων] κἀκείνων καὶ τούτων.
 7 λοιποῦς] + τῶν ἀνοήτων.
 624 B 6 ὁδὸν—ἐξήγαγε] ὁδὸν (τῆς ψ. ἀθ. ἡ τὴν in marg. a manu sec.) ὑπερβάλλουσιν μετὰ τὴν τελειήν κολακίαν (ἀναμίσξας in marg.) δι' ἧς εἰς ἀσέβειαν τοὺς π. ἐξήγαγεν. Post ἐξήγαγεν continuo leguntur haec: ὁ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Μακεδόνα ἐκείνου πεποιήκεν· πολλὰ γὰρ καὶ μεγάλα κατάρθρωσε, φησί, ζῶν (D. lin. 6.) omissis plurimis.
 D 8 εἰν οὖν—ἀπόδειξιν] καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ διὰ ταῦτα θείας ἀπόδειξις φύσεως, ἀλλ' ἄπερ

- ἐποίησεν ὁ Χριστὸς, τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καὶ θαυμαστά, καὶ ἀνθρώπων μὲν οὐδενί, οὐδὲ ἀγγέλων, θεῶ δὲ μόνῳ δυνατὰ. καὶ τίνα ταῦτα ἔστιν, φησίν; ἄπερ ἡ οἰκουμένη πάσα βοᾷ διὰ τῶν ἔργων, καὶ καθ' ἐκάστην ἀνακηρυττε τὴν ἡμέραν. καὶ τὸ δὲ θαυμαστόν, ὅτι μετὰ τὸν σταυρὸν ταῦτα εἰργάσατο ὁ Χριστὸς, διὰ ἑνδεκα πτωχῶν καὶ ἀλιέων.
- 625 A 1 τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ] αὐτοῦ τὴν ἀρχήν.
 2 ἐπαγγαγε] + οὐκ ἄλλο τι οὐ μέγα, οὐ μικρὸν ἐποίησεν.
 3 αὐτὴν μάλιστα ἔστησεν] ἐπὶ τὸ προσκυνεῖν αὐτὸν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἤγαγεν.
 4 τοῖς μαθηταῖς—δείξόν μοι] τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ μετὰ τ. τ. τότε λάμψαι ἐποίησεν. τί λέγω τοὺς μαθητὰς; καὶ γὰρ τόπους αὐτῶν καὶ τόπους καὶ καιροὺς ἀθανάτῳ μνήμῃ τιμᾶσθαι παρεσκεύασεν. σὺ δέ μοι τὸ σῆμα Ἀλεξάνδρου δείξον.
 7 ἐτελεύτησεν] + ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐπίσημον, ἀλλ' ἔσβεσται καὶ ἡφάνισται ἅπαντα.
 C 6 ὁ παῖς] ὁ τούτου παῖς.
 7 κατὰθοιτο τοῦ ἀλ.] τοῦ ἀλ. κατὰθοιτο τὸ τοῦ πατρὸς σῶμα.
 626 A 2 παιδιὰν] παῖγνα (et om. νομίσαι).
 ἄμα] + τε.
 4 πρὸς] καὶ bis.
 στρατόπεδον] + ἐκείνο.
 5 πρὸς] καὶ bis.
 6 ὑπέταξεν ἀρχοντι] ὁ κρατῶν ἐπιτάττει ἐτέρῳ τινί.
 C 9 τούτῳ] τούτων in marg. a manu sec.
 E 2 αἰτεῖ] αἰζητεῖ (sic)
 4 ἔλεγεν] + εἰ δὲ μή γε, κἂν.
 5 ἀφροσύνη] + λαλῶ.
 8 ἐλαττώματος in marg. a manu sec.
 627 A 3 ὑμεῖς] + με.
 C 1 ὑστερήκεναι] + τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστάλων.
 D 1 τί γὰρ—ἰωμένον in marg. a manu sec.
 3 οὐδέν] + εἰμι.
 6 ἐμοῦ] + τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ἀνακηρυττόντων.
 7 συνίστασθαι] + παρ' αὐτοῖς.
 E 7 τοῦτο μὲν γὰρ] καὶ τοῦτο μὲν.

- 627 E 8 διὰ] καὶ διὰ.
τὸ δὲ] τὰ δέ.
628 A 1 ἐξωτικούς] καὶ ἐξωτικούς.
3 πόσους λετρ. καθ. πόσους τυφλ.
θερ. hoc ordine.
5 εἰ] καὶ εἰ.
7 αὐτὸς] οὗτος.
8 τινές om. a. pr. man.
εἰ γὰρ καὶ] τί γὰρ εἰ καὶ.
C 2 δέκνυνσι δὲ—ἐχωσιν] εἰπὼν δέ,
τί ἐστὶν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς
λοιπὰς ἐκκλησίας, ἐπάγει λέ-
γων.
7 ἀγάπης] ἡ ἀγάπη.
D 4 λέγων] εἰπὼν.
9 προτέρα] + δὲ ἐπιστολῇ.
E 1 τὸ εὐαγγ.] + τοῦ Χριστοῦ.
3 δέξαι] + σαφῶς.
7 εἰ πληῆξαι] καὶ εἰ τοῦτο πληῆξαι.
12 μοι] + μᾶλλον.
629 B 5 διὰ τοῦτο] καὶ διὰ τοῦτο μὴ
λαμβάνοντος.
C 6 δεῖ] + οὐ μόνον οὐ λήψομαι, ἀλλὰ
καὶ δώσω φιλοτιμίας διὰ καὶ
ἐπάγει.
ἐγὼ] + δέ.
10 προσδίδωμι] + καὶ ἐκείνους ἐπα-
ναρρύνωμαι (ἐπαναρρύνωμαι in
marg. in textu praene erasum
παρέρχομαι).
D 8 βαθμούς] ἀναβαθμούς.
E 1 πρῶτον κατ.] κατ. ἐν.
2 τρίτον] + καὶ οὐ μόνον οὐ λαμ-
βάνει, ἀλλὰ.
5 τῶν μὴ om.
630 A 3 μετὰ τῶν θηρίων—ἡδέσθησαν]
μετὰ τῶν θ. τετάξεται] μᾶλλον
δὲ οὐδὲ τὰ θηρία τοιοῦτον δέξε-
ται, ἀλλ' ἐξω θήσει τῆς οἰκείας
τάξεως· κρείττων γὰρ καὶ παρ'
ἐκείνους φιλία, καὶ συνάγει πρὸς
ἄλληλα αὐτὰ τῆς φύσεως ὁ
νόμος· καὶ λέων λέοντα καὶ
λύκος λύκον φιλεῖ, καὶ ὁδῶν
καὶ τραπέζης καὶ θήρας καὶ
εὐνῆς καὶ πολλῶν ἑτέρων κοι-
νωνοῦσιν ἀλλήλοις. καὶ λησται
(+ τοῦτον in marg.) τὸν νόμον
πολλάκις ἡδέσθησαν.
B 7 τὸν φιλοῦντα] τοὺς φιλοῦντας.
D 4 καὶ οὗτοι τῇ om. in textu: οὐ-
τοι τῇ in marg.
E 3 σωμάτων ἀνθ.] τῶν σωμάτων
τῶν ἀνθ. η. prima manu.
5 καὶ οὐκ ἐστὶν—μανίας] καὶ οὐκ
οἶδεν ἑτέραν παραμυθίαν τῆς
χαλεπῆς ταύτης μανίας.
7 οὕτως—οὐδὲ οὕτω] τότε γὰρ
ἀνίεται καὶ ἀναπνεῖ, μᾶλλον δὲ
οὐδὲ τότε.

- 630 E 9 εὐημεροῦντα] + ὁ βάσκανος.
ἐνεχεται] + ἔως ἂν μὴ ἀποθῇται
τὸ νόσημα.
631 A 6 τῶν om.
B 1 ἀφήρει] + καὶ ἡφάνιζεν.
2 σιωπήσω] σιγήσω.
D 6 γὰρ om.
οὔτε ὁ π. ἐστὶ τι] τί ἐστὶν, οὔτε
ὁ π.
E 7 παρὰ τῶν] + ἀθλίων.
632 A 6 ποιοῦν] + ὑγιῶς.
8 ἐνεργῆς] + ὡς χρή.
10 φαίνεται] + τοῦτο φρικτόν.
C 2 εἰν δὲ καθέλκω—οὕτω] εἰν δὲ κ.
τὸν ἐπαινον καὶ διαβάλλης, πρό-
τερον καὶ αὐτὸς ποιητὴν δόξαν
περιθείσει, κακὴ γοργος καὶ βιά-
σκανος ὑποπτευόμενος. ἦσαν
τοῖνυν ἀκούσας ἐπαινούμενοι,
θαύμασον καὶ σύ· πρόσθε τοῖς
ἐγκωμίσι· οὕτω. Verba omissa
γίνων—ὁ δείμα in marg. ad-
scripsit manus sec.
633 C 4 αὐτὸς] ἐγώ.
9 λέγων] + μὴ τινα ὧν ἀπίστευτα
πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκ-
τησα ὑμᾶς;
D 2 τουτέστιν] + ὅτι.
634 A 4 μὴ τινα] + ὧν ἀπίστευτα, δι' αὐ-
τοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;
6 εἰς] γὰρ τις.
9 λέγων] + καὶ συναπέστευτα τὸν
ἀδελφόν.
B 4 ἀλλὰ] μόνον ἀλλὰ καί.
D 6 οἰκοδομῆς] + ποιῶ.
8 ἐξουσίας] + ἀπλῶς.
E 1 τὸ μέλλον αὐτοῦς διορθοῦν] μελ-
λων αὐτοῦς δίκην ἀπαιτεῖν.
3 θέλω] + οὐχ εὐρω ὑμᾶς.
4 θέλω, διὰ πάντων] θέλω, τὸ μὲν
αὐτὸ δηλῶν, διὰ π. δέ.
5 εὐρω δέ] + οἶον θέλω.
7 πρᾶγμα] + λοιπόν.
παρ' ὑμῶν] παρ' αὐτῶν.
9 οἶον οὐ βούλεσθε] οἶον οὐ θέ-
λετε οὐδὲ βούλεσθε.
635 A 3 τραχύτερος] αὐθαδέστερος.
7 θυμοὶ] + ἐριθείαι.
B 4 τις ρίζα] ρίζα τις οὐσα.
C 2 ἐγκαλεῖν] κρίνειν.
6 τοῦναντίον ἀπηύχ.] τῶν ἐναν-
τίων ἀπείχετο.
10 ὅτι εἰ μὴ—ἐφρόντισα] πρὸς
ὑμᾶς, τὴν σφοδρὰν καὶ ζέουσαν
περὶ τὸν θεὸν ἀγάπην ἐνδεικ-
νύμενος· διὸ φησιν, ὁ θεὸς μου,
θερμαινόμενος τῇ περὶ αὐτῶν
διαθείσει, καὶ δεικνύς, ὅτι πάντα
δι' αὐτὸν ὑπομένει, καὶ τὸ τα-
πεινούσθαι καὶ τὸ πνεθῆναι, καὶ

- τοσούτων ἀπέχει τοῖς, ἐπει-
 δὴ καὶ ταπείνωσιν καὶ πένθος
 αὐτὰ καλεῖ· καὶ φοβεῖται μή-
 ποτε εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ κολά-
 ζειν αὐτούς, καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν
 θεόν, οὐδ' ἂν αὐτὰ μετεχεί-
 ρησεν.
- 635 D 2 ἔχων] ἐνδεικνύμενος.
 δίκην] + φησίν.
 4 εὐρεθῶ] κἀγὼ εὐρεθῶ ὑμῖν.
 5 φθέγγεται λ. πενθήσω] πενήσσω
 γάρ, φησίν.
- 637 A 4 τοῦ συν.] τὸ τοῦ συν.
 5 αὐτὸν] ἐαυτόν.
 6 διὰ] καὶ διὰ.
 D 4 ἔθρεψε] ἔτρεφεν a pr. man.
 10 εἶπον] ἔφην.
- 638 C 4 δὲ ante ἀναιδέστερον om.
 E 9 τὸ κακῶς ante παθεῖν super-
 script. manu sec.
- 639 A 8 μὲν om.
 εἰσελθεῖν] ἐλθεῖν.
 B 5 δύο καὶ τριῶν μαρτύρων hoc
 ordine, hic et infra bis.
- 640 A 7 με^{οι} (sic) eadem manu.
 641 A 2 ἀλλὰ] ἀλλ' ἵνα.
 B 3 λαλοῦντος] + ἐν ἐμοὶ Χριστοῦ.
 D 3 εἴρηται] + κύριε.
 E 3 διαλογισμῶν] λογισμῶν.
 7 αἱ ἐπαγωγαὶ] οἱ ἐπαγόμενοι.
- 642 A 2 κινδύνους] + ἐν ἐπηρείαις.
 B 1 ἐπιβουλευόντων] ἐπιβουλευτῶν.
 6 ὅπερ ἦν εἶναι δοκεῖν αὐτὸν] ἐπαί-
 ρειν ἐαυτόν.
 7 εἶχεν] ἔχει.
- 644 A 9 σωζόμεθα] ζησόμεθα.
 C 3 Ab εἰ γὰρ τὴν πίστιν usque ad
 τῷ διδασκάλῳ lin. 8. om. prop-
 ter homoeoteleuton.
- 645 A 8 λοιπὸν] + γάρ.
 B 1 προσδοκᾷ ἐπ. τιμωρίαν] προσ-
 δοκίαν ἐποίησε τιμωρίας.
 D 3 φησὶ] + κακός.
- 645 D 4 καὶ ἅρα] ἅρα καὶ.
 μεταβαλέσθαι — ὀργήν] μετα-
 βάλλεσθε καὶ προλαβόντες διορ-
 θώσασθε καὶ πάναν ἀποκρού-
 σασθε (hoc et B.) ὀργήν.
- E 7 διορθώσαι] + ἦτε.
 8 ἀδόκιμοι] + ἀλλ' ὡς ἀδόκιμοι.
- 646 A 4 ἀπερριμμένους] ἀπειρημένους ex
 corr. ἀπερριμμένους, ut vide-
 tur, a pr. man.
 5 ἡ ἐν ταῖς] καὶ μὴ ἐν ταῖς ὑμετέ-
 ραις.
 7 δυνάμεθα] + τι
- C 9 τοιαῦτα] ταῦτα (sic) eadem
 manu.
 D 6 ἐνομίζοντο] ἐνομίζετο ex corr.
 E 1 διὰ] + καὶ.
- 647 A 3 διαφθείρειν δουλεύοντα] διαφθεί-
 ρεσθαι δουλεύων τῇ.
 4 αὐτῆς] ταύτης.
 C 2 εὐτελείς] + τε καί.
 D 4 οὐδεῖς] ἀλλ' οὐδεῖς.
- 648 B 5 κρατεῖν] κατέχειν.
 E 1 παρὼν μὴ] μὴ παρὼν.
- 649 B 10 πάλιν] εἰτα πάλιν.
 C 7 τοὺς] τοὺτους.
 D 2 εἰρήνης] τῆς εἰρήνης.
 9 παρεκάλεσα] παρήνεσα.
 E 3 ἀναπληροῦτε] ἀναπληροῦντες.
 7 γένοιτο] γένηται. Mox κατὰ-
 στήτε (sic).
- 650 B 7 ἀνέμειξεν] ἐνέμειξεν.
 E 5 ἵνα οὕτως—παῖδας] οὕτως ἀλλή-
 λους φιλῶμεν, ὡς ἀδελφοὶ (sed
 ante ras. ὡς ἀδελφούς ἀδελ-
 φοὶ) ὡς πατέρες παῖδας.
- 652 A 2 Ῥωμαίους] + πάλιν.
- 653 A 1 καὶ εὐδοκίμησιν καὶ σωτηρίαν
 hoc ordine.
 συντείνει] τείνει.
- 654 A 2 πάντα] τὰ ὄντα.
 6 μελλόντων] αἰωνίων.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIONES

AD HOMILIAS IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS POSTERIOREM.

HOM. I.

TIT. ΛΟΓΟΣ] Sic B. D. F. Veron. Sav. 'ΟΜΙΑΙΑ est in A. Mor. Ben.

Pag. 418 B. not. f. Recepta lectio *εὐλογίαν* ex hac ipsa Epistola (ix. 5) defendi posset, nisi consensus Codicum obstaret. "Εὐλογίαν Hebraei vocant quodvis munus vel beneficium, quod Noster nescivit, [vid. infra p. 573 B.] Sic enim Jacob ad fratrem suum Esau, Gen. xxxiii. 11. cum illi de Mesopotamia rediens occurreret, λάβε τὰς εὐλογίας μου, ἃς ἤνεγκά σοι: paullo ante dixit, δέξαι τὰ δῶρα διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν. Et sic fortasse legendum 1 Cor. xvi. 1. περὶ δὲ τῆς εὐλογίας. Nam et *λογία* vix est Graecum ἀντὶ τῆς συλλογῆς, et cur eandem rem hic *εὐλογίαν* diceret, illic *λογίαν*?" Dunaeus in Notis p. 341.

P. 418 D. not. k. Post *ἔχοντες* interpungunt Sav. Mor. Ben. post αὐτόθι Veron. Pro αὐτόθι, illic scripsit Erasmus, eo nomine Billius. "Vel legendum et distinguendum, τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δύναμιν ἔχοντες αὐτόθι, quidam ibi dicendi facultatem habentes; vel, quod magis probo, τοῦ λ. δ. ἔχοντες, αὐτόθεν σφόδρα ἐπήρουντο: inde, vel indidem, vehementer elati sunt." Dun. Lectio alterius Vindobonensium τινὲς τῶν αὐτόθι facilitate se commendat, sed, nostro quidem iudicio, Castigatoris manum prodit.

P. 418 E. not. m. Edebatur οὐδὲ μέγα τι κτῆμα, τοῦναντίον μὲν οὖν ἡγείται. Vid. Var. Lect. Erasmus: *neque rem admodum praeclaram esse possidere scientiam, tametsi diversum sentit.* Cum vero libri scripti inter τοῦναντίον μὲν οὖν et ἀλλὰ καὶ τοῦναντίον vacillent, lectionem breviorē et concinniorē Vindobonensis F. recepinus; ut τοῦναντίον sit illud ipsum *possidere scientiam*, quod ab Erasmo ad sententiam suffulcendam adscitum est. Simile quid legitur infra p. 635 C. τοσοῦτον

ἀπείχεν αἰσχύνεσθαι τῇ ταπεινώσει ἐκείνῃ ὅτι καὶ διηνεκῶς ἤβούλετο ἐν τούτῳ εἶναι, καὶ τούναντιον ἀπνύχeto.

P. 419 B. not. f. ἀπέλαβε τὸν διδάσκαλον. "Recte doctissimus meus Halesius hic mendum deprehendit. De quo enim haec dicerentur? Paulus enim dici nequit ἀπολαβεῖν τὸν διδάσκαλον; de Timotheo dici nequeunt; prohibet enim sententiae ἀκολουθία, quae tota de Paulo dicitur. Lege igitur ἀπέλαβεν αὐτὸν ὁ διδάσκαλος, Paulus scilicet; *postquam ipsum magister recepisset reversum*. Ἀπολαμβάνειν, *reversum recipere, recūperare*. Chrysostomus in Oratione de debitore decem millium talentorum (Tom. V. p. 196, 42. Ed. Sav.) ἐπειδὴ τὴν ὑμετέραν ἀπέλαβον ἀγάπην. Et alibi (Tom. V. p. 299, 15) ἐπειδὴ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν ἀλλήλους ἀπελάβομεν." Sav. Quod desiderabat V. D. ἀπέλαβεν αὐτὸν ὁ διδάσκαλος, ex ultro obtulit noster F. favente etiam Catena p. 348, 10. ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ πέμφας ἐκεῖ τὸν Τιμόθεον, ὃν ἀπολαβὼν αὐτὸν εὐαγῆ συνάπτει. Hanc lectionem ad explicandum multo expeditiorem esse, negari non potest. Ferri tamen posse vulgatam nobiscum opinatur Vir doctus, Benedictinae Parisiis nuper repetitae Editor.

P. 419 C. lin. 4. Pro καὶ γὰρ καταδ. Montefalconius tacite dedit κἀν γὰρ καταδ. ex mero ingenio, ut videtur.

P. 420 C. not. f. Pro vulgato et vulgari *θορυβοῦν*, non dubitanter revocavimus verbum rarissimum, neque apud ipsam Chrysostomum alias lectum, *ἀνθορμῶν*. Cognatum tamen *ὕφορμῶν* eodem fere sensu Nostro valde in deliciis est. Exemplis a nobis in Annot. ad Homilias in Matth. p. 86 allatis nunc addimus Tom. VIII. p. 37 A. πάντα διωρθώσατο τὰ ὕφορμῶντα ἄτοπα, male versa a Montefalconio, *absurda quae suboriri poterant*; immo, *offendere, scrupulum injicere*. Cf. ibid. p. 43. καὶ εἰ τι τῶν ἀτόπων ἦν ταῖς τῶν ἀνοητοτέρων ὕφορμῶν διανοίαις. Ἀνθορμῶν hoc usu Lexicis addendum.

P. 422 A. lin. ult. εἰς τὰς ἐπαγωγὰς, in *alliciendis infirmis* vertit Erasmus; de *hostili impetu* aut *inflicta calamitate* intelligit Bill. "Siracides saepe ἐπαγωγὰς vocat pericula, tentationes et calamitates. . . . Haec enim omnia non temere accidunt, sed piis inferuntur a Deo. . . . Sirac. xxiii. 11. εἰ διακειῆς ὥμοσεν, οὐ δικαιοθήσεται· πλησθήσεται γὰρ ἐπαγωγῶν ὁ οἶκος αὐτοῦ. Noster infra [p. 641 E.] οἱ διωγμοί, αἱ ἐπιβουλαί, αἱ ἐπῆρειαι, οἱ πειρασμοί, αἱ ἐπαγωγαί." Dun. Plene dicitur, ἐπαγωγή κινδύνων, πειρασμῶν, e. g. pp. 420 E. 430 C. 505 B.

P. 422 C. not. d. Τούτων, quod aberat, primus edidit Montef. non monito lectore, sed proculdubio ex Codice suo, qui nobis est A.

Ibid. not. e. Edebatur ἐπάθομεν πάθη, ἀλλὰ, quae scriptura est Codicis B. "Marg. Sav. ἐπάθομεν μόνον πάθη, ἀλλὰ," Editor Ben. 2^{dae}. Immo, Marg. Sav. in margine habet, ἐπάθομεν μόνον, ἀλλὰ, uti nos ex A. D. F. edidimus.

P. 422 D. lin. 1. ἀρκέσαι. Sic Veron. Sav. Morellus dedit ἀρκέ-

σειε, vitio, ut videtur, operarum; quod tamen incaute propagavit Montef. Correxuit Editor Ben. ²^{dae}.

P. 424 B. lin. 8. ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Αὐτοῦ tenui spiritu habent A. B. C. D. αὐτοῦ Veron. Sav. Mor. αὐτοῦ (sic) Ben. Obiter notamus, pronomen αὐτοῦ in universis, quod sciamus, Editionibus Versionis V. T. LXX-viralis constanter sine aspiratione pietum inveniri: necnon in prima Editione Novi Testamenti ab Erasmo ad libros scriptos expressa. Hic autem in secunda Editione, audacior factus, formam aspiratam, ubicunque ex praeceptis Grammaticorum pronomen *reciprocum* locum habere videretur, suo arbitrio supposuit. Inde derivatus error in Editionibus N. T. tum *criticis*, quod aiunt, tum vulgaribus penitus insedit atque inveteravit. Pauci, qui caecum ducem deseruerunt, laudandi sunt Bengelius, Matthaeius, Lachmannus.

P. 424 C. not. h. Κεμένην hic valet *praesentem*, *praesto*: ἀποκειμένην sensui repugnat. Savilius conjecit ἐγκειμένην.

P. 425 E. not. n. Edebatur sine suspicione, ἐπὶ τοῦ βάθρου κείμενον ὁρῶντι καὶ τεταμένον: in fossa Erasm. in tumultu Bill. Neque aliter Codices ante nos versati, A. B. Nostri autem C. D. F. neque cum illis, neque inter se consentiunt. Scilicet, ἐπὶ τοῦ θρόνου legit D. ἐπὶ τοῦ βαράθρου F. ἐπὶ τοῦ βάθρου C. Atque hoc quidem unice verum esse, facile suadet locus geminus Tom. V. p. 517 D. ubi divitis cadaver κεῖται γυμνὸν ἐπὶ τοῦ βάθρου, in subsellio. Hujus autem glossema esse scripturam ἐπὶ τοῦ θρόνου nemo non videt.

P. 426 B. not. y. Μὴ γὰρ jam olim ediderat Montefalconius, sua laude non privandus, modo de Codice monuisset.

P. 427 A. lin. 2. ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, Paulus scilicet, cui tanquam sacratus est hic titulus. Manifeste respicitur locus 2 Cor. xiii. 3; ubi qui ἐν ἐμοὶ per δι' ἐμοῦ exponunt, nae nervos orationis succidunt.

HOM. II.

P. 427 C. not. u. Particulam δὲ tacite recepit Montef. ex Bibliis, non ex Codice.

P. 428 D. not. z. Edebatur, ὅτι κὰν μυρία πάσχητε δεινὰ, θαρροῦμεν ὅτι οὐ περιτραπήσεσθε, οὔτε ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις διωγμοῖς. Pro ἡμετέροις, ὑμετέροις conjecit Sav. et tacite recepit Montef. Ita quoque Interpretes. "Imperfectam orationem sic integra: οὔτε ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις διωγμοῖς, οὔτε ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις." Dun. Post περιτραπήσεσθε legitur in F. οὐδὲ ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις πειρασμοῖς ἢ διωγμοῖς; in D. autem, οὔτε ἐπὶ τοῖς ὑμῶν πειρασμοῖς, οὔτε ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις διωγμοῖς. Atque hoc omnino verum videtur. Repetitum οὔτε ἐπὶ scribas fefellit. Accedit Catena ad loc. τουντέστιν ὅσα ἂν πάσχητε, θαρροῦμεν ὅτι οὐ παρατραπήσεσθε (sic), οὔτε ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς πάσχετε, οὔτε ὑπὲρ ὧν ὑμᾶς (log. ἡμᾶς) πάσχοντες ὁράτε.

P. 429 D. lin. i. Pro καταπραΰνει, καταπραΰνει mendose dedit Montef.

Ibid. not. 4. ἐκαρποῦντο] ἴσ. ἐκαρποῦτο Sav. marg. Billius: "Vel ἐκαρποῦτο legendum in Graeco; vel certe ἐκαρποῦντο de Apostolis intelligendum est, non de Corinthiis, ut putat Erasmus." Nobis quidem aliter placet, nempe ἐκαρποῦντο de Corinthiis, αὐτῶν et αὐτοὺς de Apostolis intelligere. Sequitur enim διωκομένων ἡμῶν, et mox p. 430 Α. ὑπέμενον, quod non erat sollicitandum. Montefalconius pro more suo tacite recepit ἐκαρποῦτο, sed ita exstat in Codice ejus.

P. 435 B. lin. 2. τὰς ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων. Gratum facturos nos rei Liturgiae studiosis existimavimus, si hoc loco exscriberemus integram pro Catechumenis orationem, quae in Homilia membratim tantum non sine molestia legi potest.

ORATIO PRO CATECHUMENIS.

Ὁ διάκονος λέγει. Ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων ἐκτενῶς δεηθῶμεν.

"Ἰνα ὁ πανελεῆμων καὶ οἰκτίρμων θεὸς ἐπακούσῃ τῶν δεήσεων αὐτῶν· ἵνα διανοίξῃ τὰ ὅτα τῶν καρδιῶν αὐτῶν, καὶ κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· ἵνα κατασπείρῃ τὸν φόβον αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς, καὶ βεβαιώσῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ ἐν ταῖς διανοίαις αὐτῶν· ἵνα ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης· ἵνα ὁῶ αὐτοῖς νοῦν ἔνθεον, σῶφρονα λογισμὸν, καὶ ἐνίρετον πολιτείαν· διαπαντὸς τὰ αὐτοῦ νοεῖν, τὰ αὐτοῦ φρονεῖν, τὰ αὐτοῦ μελετᾶν· ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καταγίνεσθαι ἡμέρας καὶ νυκτός· τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ μνημονεύειν, τὰ δικαιώματα αὐτοῦ φυλάσσειν.

Ἔτι ἐκτενέστερον ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλέσωμεν.

"Ἰνα ἐξέλθῃ αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ ἀτόπου πράγματος, ἀπὸ παντὸς ἁμαρτήματος διαβολικοῦ καὶ πύσης περιστάσεως τοῦ ἀντικειμένου· ἵνα καταξιώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας· ἵνα εὐλογήσῃ τὰς εἰσόδους αὐτῶν καὶ τὰς ἐξόδους, πάντα τὸν βίον αὐτῶν, τοὺς οἴκους αὐτῶν καὶ τὰς οἰκίας· τὰ τέκνα αὐτῶν ἵνα αὐξήσας εὐλογήσῃ, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἀγαγὼν σοφίσῃ· ἵνα κατευθύνῃ αὐτοῖς πάντα τὰ προκείμενα πρὸς τὸ συμφέρον.

Ἐγείρεσθε. Τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης αἰτήσατε, οἱ κατηχούμενοι. Εἰρηνικὰ ὑμῖν πάντα τὰ προκείμενα, εἰρηνικὴν τὴν παροῦσαν ἡμέρην καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν αἰτήσασθε· Χριστιανὰ ὑμῶν τὰ τέλη· [τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον]· εὐαυτοῖς τῷ ζῶντι θεῷ καὶ τῷ Χριστῷ αὐτοῦ παραθέσθαι.

Κλῖνατε τὰς κεφαλὰς. Ἐπιβοῶσιν ἅπαντες· Ἀμήν.

Habes pulcherrimam illam Orationem, qualis sancti Patris nostri temporibus exstitit. Superest etiam aliud ejus apographum, sed recentioris, ut videtur, κύματος, apud Constitut. Apost. lib. viii. cap. 6. p. 397 sq. Ed. Coteler. quod quo facilius cum Chrysostomico conferatur, hic apponere non gravabimur.

ORATIO PRO CATECHUMENIS.

Εὔξασθε οἱ κατηχούμενοι, καὶ πάντες οἱ πιστοὶ κατὰ διάνοιαν ὑπὲρ αὐτῶν προσευχέσθωσαν, λέγοντες· Κύριε, ἐλέησον. Διακονεῖτω δὲ ὑπὲρ αὐτῶν, λέγων· Ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων πάντες τὸν θεὸν παρακαλέσωμεν.

Ἵνα ὁ ἀγαθὸς, φιλόανθρωπος, εὐμενὴς εἰσακούσῃ τῶν δεήσεων αὐτῶν καὶ τῶν παρακλήσεων, καὶ προσδεχόμενος αὐτῶν τὴν ἰκεσίαν ἀντιλάβηται αὐτῶν, καὶ δῶ αὐτοῖς τὰ αἰτήματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πρὸς τὸ συμφέρον, ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, φωτίσῃ αὐτοὺς καὶ συνετίσῃ, παιδεύσῃ αὐτοὺς τὴν θεογνωσίαν, διδάξῃ αὐτοὺς τὰ προστάγματα αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα, ἐγκαταφυτεύσῃ ἐν αὐτοῖς τὸν ἀγνόν αὐτοῦ καὶ σωτήριον φόβον, διανοίξῃ τὰ ὦτα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πρὸς τὸ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καταγίνεσθαι ἡμέρας καὶ νυκτὸς, βεβαιώσῃ δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ εὐσεβείᾳ, ἐνώσῃ καὶ ἐγκαταριθμήσῃ αὐτοὺς τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ποιμνίῳ, καταξιώσας αὐτοὺς τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγενεσίας, τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας, τῆς ὄντως ζωῆς, ῥύσῃται δὲ αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἀσεβείας, καὶ μὴ δῶ τόπον τῷ ἁλλοτρίῳ κατ' αὐτῶν, καθιέρῃ δὲ αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐνοικήσῃ τε ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσῃ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, εὐλογήσῃ τὰς εἰσόδους αὐτῶν καὶ τὰς ἐξόδους, καὶ κατευθύνῃ αὐτοῖς τὰ προκείμενα εἰς τὸ συμφέρον.

Ἔτι ἐκτενῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἰκετεύσωμεν.

Ἵνα ἀφέσῃς τυχόντες τῶν πλημμελημάτων διὰ τῆς μνήσεως, ἀξιωθῶσι τῶν ἁγίων μυστηρίων, καὶ τῆς μετὰ τῶν ἁγίων διαμονῆς.

Ἐγείρεσθε οἱ κατηχούμενοι. Τὴν εἰρήμην τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ αἰτήσασθε, εἰρηνικὴν ἡμέραν καὶ ἀναμάρτητον, καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ὑμῶν, Χριστιανὰ ὑμῶν τὰ τέλη, ἴλεων καὶ εὐμενῇ τὸν θεόν, ἄψευσι πλημμελημάτων, ἑαυτοὺς τῷ μόνῳ ἀγεννήτῳ θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ παράθεσθε.

Κλῖνατε καὶ εὐλόγησθε.

P. 436 B. not. p. Ex Codicibus Vet. Test. ab Holmesio collatis. pro πρώτῃ, plures πρώτῃ πρώτῃ, unus τὸ πρώτῃ πρώτῃ, alius πρώτῃ νοεῖν, ut hic nostrorum unus, tres denique πρώτῃ νοεῖν πρώτῃ legunt. Lectio ἔδωκέ μοι πνοὴν in nullo exstat.

P. 437 B. lin. 7. Edebatur et vertebatur, οὐδὲ ὁ εὐτραπέλιᾳ καὶ γέλωτι χαίρων σώφρονα λογισμὸν. Καὶ τί πότε κ. τ. ε. Correximus dudum in Annot. ad Homilias in Matth. p. 50. Mox p. 437 E. verba τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ μνημονεύειν, τὰ δικαιώματα αὐτοῦ φυλάσσειν ad ipsam orationem, non ad expositionem ejus pertinere, recte perspexit Dunaeus, sed Editores sibi obsequentes non habuit.

P. 439 A. not. d. ὅταν μὴ σώφρονα [λογισμὸν, τότε ὡς (ὡς om. D. F.)] εἰς εἰρήμην κωμάζει (κομάζει D. F.) ψυχὴν. Verba inclusa absunt ab Editis, sed habentur in nostris C. D. F. et omnino genuina videntur, Agnoscunt etiam Interpretes. Erasmus: cum non invenit sobriam

cogitationem, tum in desertum irrumpit animum. Billius: *et sobriam cogitationem non invenit, tum demum in vacuum atque inanem animum impetum facit.* Locum silentio praetereunt Editores.

P. 440 B. lin. ult. *Χριστιανὰ ὑμῶν τὰ τέλη.* Τὰ τέλη non cepit Erasmus, *vectigalia* vertens. Billius autem ambigua voce *finēs* utitur, fortasse de exitu vitae cogitans, quod iis quoque placuit, qui Liturgiam vulgo dictam Chrysostomicam composuerunt. Nam ibi legitur (Tom. XII. p. 789 E.) *Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ὑμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικά, καὶ καλὴν ἀπολογία τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος παρὰ τοῦ κυρίου αἰτησώμεθα.* Deinde quae nos expositioni tribuimus, τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον, ea ipsius orationis particulam esse vulgo contendunt, ad hunc modum: “*Χριστιανὰ ὑμῶν τὰ τέλη*” τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν. “*τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον*” ὃ γὰρ μὴ καλὸν, οὐδὲ συμφέρον. Atque hanc veram esse posse loci constructionem, aliter ac nos disposuimus, ingenue confitemur. Nostra quidem sententia haec est. Τὰ τέλη, ex mente Chrysostomi, sunt *finēs bonorum et malorum*, hoc est, iudicium, quid sit *summum bonum*, τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον: oraturque pro Catechumenis, ut ea demum pro bonis habeant, quae secundum doctrinam Christianam vere expetenda atque optabilia sint. Ceterum si quis juxta hanc quoque interpretationem clausulam τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον precationi includere malit, nos quidem non refragabimur.

P. 440 D. lin. 2. *κλίνει τὰς κεφαλὰς.* Cf. Tom. I. p. 470 E. διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐνεργουμένους κατ’ ἐκείνον ἴστησι τὸν καιρὸν ὁ διάκονος, καὶ κελεύει κλίνει τὴν κεφαλὴν μόνον, καὶ τῷ σχήματι τοῦ σώματος ποιεῖσθαι τὰς ἱκετηρίας· εὐχέσθαι γὰρ αὐτοὺς μετὰ τοῦ κοινοῦ συλλόγου τῶν ἀδελφῶν οὐ θέμει. Adde ibid. p. 477 B.

Ibid. not. 8. “*Editi τῶν παρεστώτων, MS. τῶν προεστώτων.*” Montef. Fallitur; nam liber iste *παρεστώτων* diserte legit. *Προεστώτων* est lectio Ed. Veronensis, mutata a Savilio. Billius: “*παρεστώτων* habet emendatus Codex, non *προεστώτων*, ut habet Veron. Edit.” Etiam Erasmus vertit, *praesentium*. Τῷ βασιλεῖ τῶν προεστώτων perjectionem jungit Dunaeus.

HOM. III.

P. 441 D. lin. 7. *ἐναβρύνεσθαι.* Sic Montef. in textu, notans, “*MS. ἐναβρύνεσθαι.*” Proculdubio scribendum, “*MS. ἐναμβρύνεσθαι.*” quod hic et alibi habet Codex A. vitio satis frequenti.

P. 442 A. not. 1. *συνεισήγετο* est in Veron. *συνεισῆγγετο* habent Mor. Ben. etiam Sav. sed hic in *Corrigendis συνεισῆγγετο* legendum monuit.

P. 442 D. not. 4. Verba ἐν τῷ κόσμῳ a Montefalconio tacite invecta, in nullo nostrorum exstant. Legit tamen Billius, et paene necessaria videntur.

P. 442 E. not. ^a. Editi *πραγμάτων κόμπων*, inepte. *Verborum fumos* vertit Erasmus, quasi legisset *ρήμάτων*, monente et probante Billio. Pro *ρήμάτων* stat Catena ad loc. cuius verba sunt: *ἐπειδὴ μέγα ἐφθέγγαστο περὶ αὐτοῦ, ἵνα μὴ τις νομίσῃ κόμπων αὐτὰ ῥημάτων εἶναι χραιεύοντα τῶν ἔργων κ. τ. ε.* Κόμπου ῥημάτων dixit Noster Tom. X. p. 119 C. "Nisi legendum *γραμμάτων*; nam de Epistolis loquitur." Editor Ben. 2^{dae}. Hoc ipsum ex Vindob. F. in textum intulimus. Τὰ γράμματα et τὰ πράγματα sibi invicem opposita videas infra p. 649 B. Ἐν γράμμασι μόνον κομπάζων scripsit Auctor Caten. ad Cap. XIII. v. 7.

P. 443 A. lin. 2. *μαρτυρήσετε* legit etiam Morell.

P. 443 D. not. ^r. ἀλλ' ὡς μαθητῆς μαθηταῖς ὁμοτίμοις διαλεγόμενος. Sic D F. *μαθητῆς* om. B. et ita edebatur ante Montef. qui illud vocabulum clam inexit. Paullo concinnius foret, ἀλλ' ὡς μαθητῆς ὁμοτίμοις διαλεγόμενος. Obiter corrigimus locum Tom. XII. p. 265 B. Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος εἴωθεν ἀκίεσθαι κατὰ τῶν δεομένων αὐτοῦ· ὅταν δὲ ἴδῃ μὴ χρεῖαν ἔχοντας, κατασπᾷ τὸ φρόνημα, ὥστε ὁμοτίμως διαλέγεται. Postrema sic legenda: ὥς τε ὁμοτίμοις διαλέγεται.

P. 444 D. not. ^d. "Πρὸ τούτου. Sic MS. Editi vero *πρὸ τοῦ*, male." Montef. "Immo bene, nec aliter habet A. [nobis B.]" Ed. Ben. 2^{dae}. Etiam Montefalconii Codex *πρὸ τοῦ* habet, non *πρὸ τούτου*. Rursus Tom. X. p. 336 C. idem Criticus pro sanissimo *πρὸ τοῦ* alterum ex ingenio se edidisse professus est.

P. 445 A. lin. 1. οὐ κατὰ σάρκα. Vid. *Matthaei*. ad loc. (Nov. Test. Tom. VII. p. 136 sq.)

P. 445 B. not. ^o. Vitiosum ἀπηγγελμένα debetur Morello, quem fideliter expressit Montef.

P. 446 A. lin. 1. Montef. edidit, ἵνα δόξῃ μετριάξαι, notans: "Sic legendum, et ita legit Interpres Latinus. Editi male, ἵνα μὴ δόξῃ." Vocula negativa exstat in libris omnibus, et ad sensum optime habet.

P. 446 B. lin. 3. ἀλλὰ νῦν ἂ λέγεις. Savilius post Billium conjecit, ἀλλ' ἂ νῦν λέγεις; quod multo deterius est.

P. 446 C. lin. 5. τὸ δὲ τοῦ θεοῦ] τὰ δὲ τοῦ θεοῦ mendose dedit Morell, quem incaute secutus est Montef.

P. 446 D. lin. 5. Pro τὴν μαρτυρίαν, quae est scriptura librorum omnium, καὶ μαρτυρίαν habent Veron. Sav. Mor. Correxuit Montef. sed sine monito.

P. 447 B. lin. 4. Pro τουτέστι, καὶ τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν Savilius post Billium tentavit, τουτέστι, διὰ τῶν εἰς ἡ. εὐ. repugnantibus libris. Ita tamen edidit Montef. Perperam. Τουτέστι respondet quaestioni τί ἐστὶ; et ordo est, τουτέστι, πληροὶ αὐτὰς δὲ ἡμῶν καὶ τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν.

Ibid. not. ^f. Τῆς γὰρ αὐτοῦ—τῇ ἐπὶ ταῦτοις. Edebatur, τῆς γὰρ αὐτοῦ

δόξης οὐ καταφρονήσει, εἰ καὶ τῆς ἡμετέρας κατεφρόνει σωτηρίας· καὶ διὰ τὸ σφόδρα φιλόανθρωπος εἶναι, καὶ πρὸς τοῦτο ἡμῶν ἡ σωτηρία συνδέεται τῇ αὐτοῦ δόξῃ τῇ ἐπὶ ταῦτοις. Eadem legerunt Interpretes. Neque aliter A.B. nisi quod hic σωτηρίας κατεφρόνει inverso ordine scribit. In utroque autem servatur πρὸς τοῦτο, non quod desideret aliquis, πρὸς τοῦτο. Priora sic legunt D.F. τῆς γὰρ αὐτοῦ δόξης οὐ καταφρονήσει, εἰ καὶ τῆς ἡμετέρας καταφρονήσει (+ σωτηρίας F.)· νῦν δὲ οὐδὲ τῆς ἡμετέρας καταφρονήσει (καταφρονεῖ F.) σωτηρίας. Deinde cetera usque ad αἰ ἐπαγγελίαν desunt in F. Alter Codex ita procedit: καὶ ὅτι σφόδρα φιλόανθρωπος καὶ ὅτι συνδέονται (sic in Collatione) ἡμῶν ἡ σωτηρία τῇ α. δ. τῇ ἐπὶ ταῦτοις. His expensis, probabiliter magis quam indubitanter locum constituimus. Turbas dedit duplex σωτηρίας.

P. 447 E. lin. 3. Pro ἐκείνα διὰ ταῦτα accurata ratio postulabat ταῦτα δι' ἐκείνα. De hac negligentia quaedam monita sunt in Annot. ad Homilias in Matth. p. 148.

P. 448 A. lin. 5. ὁ γὰρ βεβαῖων ὑμῶς (pro ἡμῶς) tacite edidit Montef. atque ita vertit.

P. 449 A. not. k. Οὐδὲ γὰρ οὕτως—συμπαθεία. Locus nobilis, et post varias vices nunc demum in pristinum nitorem restitutus. Apud Veron. et Commel. valde mutilus exstat, scilicet: οὐδὲ γὰρ οὕτως εἰσὶν αἱ τῶν δ. αἰχμαὶ φοβεραὶ, ὡς χαλεπωτέρα ἢ τῆς φύσεως συμπαθεία. Erasmus: neque enim hastarum cuspides aequae metuendae sunt a nullis subrectae: deinde cetera omittit usque ad διὰ καὶ. Succedit Billius, qui haec notat. "In Graeca Editione ex emendato libro post φοβεραὶ addendum, ὄρθαι ὑπὸ πολλῶν ἀνιστάμεναι στρατιωτῶν, ὡς ἐκείνοι ποτὲ ἦσαν φοβεροὶ οἱ λογισμοί· οὐ δοράτων ἦν χαλεπωτέρα ἢ τῆς φ. συμπαθεία;" Haec ad verbum tacite expresserunt Savilius, et qui eum secuti sunt, Mor. Ben. Nunc de Codicibus videndum. Regii A.B. qui prioribus quoque Editoribus erant ad manum, nihil omnino proficiunt; siquidem hic cum Veronensi prorsus consentit, ille autem integram pericopam, ab οὐδὲ γὰρ οὕτως ad τὴν ἐκείνου ψυχὴν, facili lapsu praetermisit. Reliqui tres C.D.F. usque ad λογισμοὶ textum Billianum referunt, sed paullo purgatiorem; (scil. ὑπὸ τῶν πολλῶν habent omnes, et τότε pro ποτὲ F. in ceteris ποτὲ abest.) Iidem post λογισμοὶ sine ulla varietate haec habent: οὐ δόρασιν ὀπλιζόμενοι, ἀλλ' ὁ πολλῶν δοράτων ἦν χαλεπωτέρον, τῇ τῆς φύσεως συμπαθεία. Quae quantum receptis praestent, nemo non statim intelligit.

P. 449 B. lin. 3. τὰ κέντρα κάτωθεν. "Recte omnino Halesius, τὰ κέντρα ἂν κάτωθεν." Dun. Immo, perperam.

P. 449 C. lin. 5. Pro τοιοῦτον, τοσοῦτον dederunt Mor. Ben. nullo, ut videtur, auctore.

P. 450 B. lin. 5. ὁ μὲν Σύρος φησὶ, νῦν ἐγνώρισας. Savilius in mar-

gine coniecit, νῦν ἐγνώρισα, male. Cf. Hom. XLVII. in Gen. (Tom. IV. p. 477 D.) οὐ τοῦτ' ὀφείλω εἰπεῖν ὅτι αὐτὸς νῦν ἔγνω· ἀλλὰ τί; νῦν, φησὶν, ἅπασιν ἐγνώρισας, ὅπως εἰλικρινῶς τὸν φόβον ἔχεις τὸν πρὸς τὸν θεόν. Et sic Syrus.

P. 450 E. lin. ult. Vulgo interpungunt, πολλὴν οὖσαν ἐν αὐτῷ, κατετόλμησεν, ut arcte jungantur φιλοστοργίας κατετόλμησεν, quo facto relativum ἧς non habet unde pendeat. Billius: *Non enim adversus naturam tantum, sed etiam adversus benevolentiae affectum, qui... ingens erat, intrepidum se praebuilt.* Rectius Erasmus ad φιλοστοργίας subintelligit υἱὸς ἦν, vertens: "*non enim erat filius naturae tantum, sed et charitatis.*" Cetera non assecutus est.

P. 451 D. not. 2. διηκόνηται est sphalma Morelli, ut videtur.

Ibid. lin. 6. Haec, εἶπε, μὴ σφάξῃς, καὶ εὐθέως ἀφωπλίζετο, desunt in Veron. et A. Billius ea ex suo libro revocavit. Idem fecit Savilius, sed pro καὶ εὐθέως, τὸ εὐθέως incaute admisit; postea se correxit. Καὶ habent Mor. Ben. cum Regiis B.C. Nec aliter esse dubitamus in Vin-dobonensibus, licet Collator noster nihil inde enotaverit.

P. 451 E. lin. 2. ἀπὸ τῆς ὀπλοδεξιάς. "Verbum insolens [immo, ἀπαξ λεγόμενον] sed puto significare armorum tractationem." Dun. Erasmus vertit, ipso armorum gestatu; Billius, ipsa gerendorum armorum dexteritate. Paullo post ῥυθμός est ἡ τεταγμένη κίνησις. Sic dicitur, μετὰ ῥυθμοῦ vel ἐν ῥυθμῷ βαίνειν.

P. 452 E. not. 1. Adde "πίστεως Veron." Correxerit Sav. Male interpretantur responsionis Erasmi. Bill. Montef.

P. 453 C. not. 1. ἡ ἐσίγησε Veron. Sav. Mor. "Legendum ἡ εἰ ἐσίγησε." Dun. Ita tacite correxit Montef. Hunc lapsum librariorum tetigimus in Annot. ad Homilias in Matth. p. 73. Vocula εἰ ante ἐσίγησε excidit in libris aliquot, infra p. 610 C. not. 9.

P. 454 B. lin. 4. καθάπερ γὰρ στρατιώταις σφραγίς. Cf. Tom. IX. p. 500 D. οὐχ ὑστέρα δὲ μόνον τῆς πίστεως (ἡ περιτομή), ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτῆς καταδεεστέρα, καὶ τοσοῦτον ὅσον σημεῖον τοῦ πράγματος οὐπὲρ ἐστὶ σημεῖον· οἷον, ὅσον ἡ σφραγίς τοῦ στρατιώτου. Huc pertinere credibile est Veget. de Re Mil. I. 8. QUANDO TIRONES SIGNANDI SUNT... Sed non statim punctis signorum inscribendus est tiro delectus; verum ante exercitum praetentandus, ut utrum vere tanto operi aptus sit possit cognosci.

HOM. IV.

P. 455 B. lin. ult. Pro φοβεῖ, in Benedictina est σοβεῖ, quod typographetae tribuendum est.

P. 456 A. lin. 3. Pro ἔμελλε, quae lectio est Editionum veterum, ἔμελλον coniecit Sav. et tacite recepit Montef. "Ἐμελλον est in nostris omnibus.

P. 456 A. not. h. "In Editis [Veron. Sav. Mor.] legitur τὴν ἀδίαν [immo τὴν ἀνίαν] : in MS. [A.] τὴν ἄουαν, male. Sav. in marg. aliam profert lectionem, τὴν ἀρδίαν [ita B.D. τὴν ἀρδείαν F.] quae optime consonat, et ita legit Interpres Latinus." Montef. Interpres ei est Billius, qui *moeror* (h. e. ἀνίαν) habet : Erasmus *improbilas* vertit.

P. 457 B. lin. 5. εὐφραίνεσθαι pro εὐφραίνεσθε per incuriam dedit Morell. et post eum Montef.

P. 458 B. lin. 2. Pro ἔγμεν, ἔλεγεν vitiose edidit Mor. Sphalma ejus fraudi fuit Benedictinis.

P. 458 D. not. z. Edebatur ante Montef. εἰ δὲ ἡ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστὶ χαρὰ. Hic autem ex Codice suo A. reposuit, εἰ δὲ ἡ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐμὴ χαρὰ : perperam. In Ben. 2da legitur juxta Codicem B. εἰ δὲ ἡ χ. πάντων ὑμῶν χαρὰ. Notula subjungitur : "Transposuimus de sententia Savilli ἐμὴ, quod in Montef. et post ὑμῶν legebatur, in Sav. et B. abest." Unde apparet, voluisse Virum doctum textum ad hunc modum reformare : εἰ δὲ ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν χαρὰ : sed operas sibi obtemperantes non habuisse. Idem ei accidit p. 459 A. ubi εἰ receptum voluit.

P. 458 E. lin. 4. Post ἐπιβαρῶ distinctionem posuimus, juxta mentem Chrysostomi ab Editoribus ejus, exceptis Veron. et Sav. minus perspectam.

P. 459 C. lin. 6. Vocem ἀπόνοιαν per *desperationem* verterunt Interpretes, apte ad sensum, sed contra usum Auctoris. Tentabam ἀπόγονιαν, sed Codices non suffragantur, nec vox est Chrysostomica.

P. 459 D. lin. 1. Verba κἂν ἀποσκιρτήσῃ, aut si *resiliret* convertit Erasmus. *etiam resiliet* Bill. verius, nō fallimur. Eadem fere constructio redibit infra p. 529 C. ubi de conjectura ἀρκέσει dedit Editor Ben. 2^{dae}.

P. 460 E. lin. 8. ἄγχει πρὸς τοῦτο. Locutio insolentior : *adigit* Erasmi. *impellit* Bill. Bois. conjicit ἄγει, quod nimis languet. Vulgatum satis tuetur locus geminus p. 638 B. κατεπείγει καὶ ἄγχει καὶ ὠθεῖ τὸν ἀνόητον τύραννον ἐπὶ τὸν φόνον.

P. 461 E. not. o. γέγονε γὰρ ἀμείνων, nempe ὁ πόρνος ἐκείνος. De eodem homine Noster ait (Tom. V. p. 801, 25. Ed. Sav.) οὐκέτι τοῦ Σατανᾶ ἐστίν· οὐ γὰρ ἐν πορνείᾳ ἐστίν, ἀλλ' ἐν μετανοίᾳ· μὴ οὖν τὸ ἐμὸν λάβῃ ἐκείνος.

P. 462 E. not. x. πράττετε ante Montef. edidit Morell.

P. 463 A. lin. 7. καὶ σάκκου περιβολὴν Sav. Mor. Ben. Copula deest in Veron. et libris omnibus.

P. 463 B. not. d. Editi omnes, ἀλλὰ τὸ τῆς νηστείας κρεῖττον ποιεῖν παραινῶν, quod in nullo Codice exstat. Ex genuina lectione, quam nos exhibuimus, clapsis propter homoeoteleuton verbis τὸ τῆς νηστείας, efficitur scriptura Codicum duorum, ἀλλὰ μετὰ τῆς ν. κρεῖττον π. π. Hoc

ipsum vertit Erasmus; *sed hortor ut una cum jejuniis quod melius est faciat.* Vulgatum expressit Billius: *sed vos ad id quod jejuniis praestantius est faciendum hortor.*

P. 464 D. lin. 6. *καρτερικῶς* ex marg. Sav. vel etiam ex Codice A. tacite edidit Montef. Vulgo *καρτερῶς*, reclamantibus libris.

P. 464 E. lin. 1. *διελεχθῶμεν* mendose Veron. Sav. *διαλεχθῶμεν* Mor. Ben. et sic diserte B.C. De ceteris nihil notatum est, quasi cum textu Saviliano conspirassent; quod vix credibile est. In Versione τῶν α' est *διελεγχθῶμεν*; sed Noster constanter, ni fallimur, *διαλεχθῶμεν* exhibet.

P. 465 A. lin. 3. *μετασχεῖν* habent Veron. Sav. *ἐπιτυχεῖν* Mor. Ben.

HOM. V.

P. 465 B. lin. 6. Distinximus *τί οὖν*; *βούλεσθε πρότερον ἀποδείξωμεν*, cum Montefalconio. Minus placet, *τί οὖν βούλεσθε πρότερον ἀποδείξωμεν*; minime omnium, quod praetulerunt Veron. Sav. Mor. et Interpretes: *τί οὖν βούλεσθε*; *πρότερον ἀποδείξωμεν* κ. τ. ε.

P. 467 C. lin. 3. *καὶ καθάπερ τὸ φῶς*. Pro τὸ φῶς, ὁ ἥλιος inaudita temeritate supposuit Montef. notans: "Sic legit Interpres Latinus [Billius, non Erasmus] et sic legendum." (!)

P. 468 D. lin. 5. *ὥσπερ οἱ λοιποὶ* Mosq. σ. *ὥσπερ οἱ πολλοὶ* Mosq. γ. Vid. *Matthaei*. ad loc.

P. 469 B. lin. 8. Videat Lector, num elegantius distinguatur, *Πόθεν οὖν ἡ νόσος αὐτῇ, πόθεν, εἰς τὰς ἡμετέρας κατέσκηψε ψυχάς*;

P. 470 E. lin. 2. *ἡλίκων κακόν*. Sic nostri omnes, necnon Floril. Interpp. et Sav. marg. *Κακὸν* abest ab Edd. excepta Benedictina.

Ibid. not. d. *κατηγορεῖς* recepit Editor Ben. 2^{dae}, de constructione parum sollicitus. Proximum *κατηγορεῖν* libri tum scripti, tum editi firmiter tenent.

Ibid. lin. 8. Post *οὐκέτι, γὰρ* addit B. quod ex Collatoris curis secundis didicimus. Recepit hoc Editor Ben. 2^{dae}.

P. 471 A. not. m. *καὶ* est etiam apud Morell. Tacite mutavit Montef.

P. 471 D. lin. 5. Edebatur, *καὶ τίνα δέει πενθεῖν, τὸν παθόντα κακῶς ἢ τὸν ποιήσαντα κακῶς*; *οὐτὶ χρήματα κερδάνας* κ. τ. ε. "Rectius Halesius ὁ τὰ χρ. pro ὅτι χρ." Sav. Idem placuit Montefalconio. Erasmus vertit, *nam qui pecunias*; Billius, *hunc profecto, quia pecunias*. Ut nos edidimus, locus omnes numeros habet; etsi non negarimus, etiam vulgatum defendi posse.

P. 472 A. not. z. *ἐξήτουν* (sic) ex Morell. imitatus est Benedictinorum typotheta.

HOM. VI.

P. 473 A. lin. 6. In fine versiculi *συστατικῶν* om. Mor. Ben. Habent Veron. Sav. et Codices, tum nostri, tum Mosqq.

P. 473 C. not. ε. παραμυθίας verterunt Interpretes. Erasm. *delinitione*; Bill. *consolatione*. Nec tamen rejecta lectio παρηρησίας non habet, quo se tueatur, tum hic, tum alio in loco, qui cum nostro omnino conferendus est, Tom. VII. p. 192 A. ἐνταῦθα μὲν οὖν φησιν, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ ἐπιτεταμένως καὶ μετὰ πλείονος αὐτὸν παραμυθίας (παρηρησίας A.B.) τοῦτο εἰρηκέναι φησίν.

Ibid. lin. ult. Pro τινὸς καὶ φρονήματος, τινὸς τοῦ φρ. juxta errorem Morelli edidit Montef.

P. 474 C. not. w. Integra constructio exigebat, οὐ τοῖνον μόνον τῷ. . . οὐ δέόμεθα. Μόνον subauditum post negationem, sequente ἀλλὰ καὶ, vulgare est. Vulgare etiam οὐ μόνον pro οὐ μόνον μὴ. Hic autem utraque figura in eodem membro orationis locum habet, duriuscule. Recte cepit Billius, vertens: *quo fit ut non modo hoc nomine, quod apud alios quoque commendationis instar nobis estis, epistolis vestris minime egeamus, sed etc.*

P. 474 E. lin. penult. ἄλλως δὲ αὐτοῦ. Pro αὐτοῦ, αὐτοὺς conjecit Sav. Ita quoque tacite correxit Ed. Ben. 2^{dae}, non ex Codice.

P. 476 C. Vocabulum πάντες ante οἱ κοπιῶντες furtim recepit Montef. Paulo post καὶ ante ἡ νέκρωσις deest in Mor. Ben.

HOM. VII.

P. 480 B. lin. ult. αὐτὴν post φευκτὴν casu omiserunt Mor. Ben.

P. 482 A. lin. ult. οὐδὲν ὑποσσελλόμενοι, οὐδὲν ἀποκρυπτόμενοι inverso ordine edidit solus Montef. incuria, ut videtur.

P. 482 E. lin. 5. ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. Pro ὅτι, δ, τι scripserunt Sav. Mor. contra sententiam Auctoris, quem vid. infra p. 483 D. Catena in loc. "μὴ ἀνακαλυπτόμενον," εἰς τὸ γινῶναι αὐτοὺς ὅτι ἐν Χ. καταργεῖται ὁ νόμος. Adde Nostrum in Hom. I. de Prophetiarum obscuritate, Tom. VI. p. 179 D. Εἰπὼν γάρ, κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, ἐπήγαγε, μὴ ἀνακαλυπτόμενον ὅτι ἐν Χ. καταργεῖται. Τοῦτο αὐτὸ, φησὶν, οὐκ ἀπεκαλύφθη, ὅτι μέλλει ἐν Χ. καταργεῖσθαι· οὐκ ἀπεκαλύφθη δὲ τοῖς μὴ προσελθοῦσι τῇ πίστει.

P. 483 C. not. i. Verba παρ' αὐτοῖς ex Codice suo recte admisit Montef.

P. 484 E. not. y. Deerat τοῦτων ante Montef. qui ex Codice, ut conjicere licet, sed clam lectoris, ita edidit. Habent A.B.D. et Interpp.

P. 485 B. not. o. ὥστε pro ὡς ex Codice A. tacite edidit Montef. quod supervacaneum erat. Vid. seqq.

P. 485 C. not. q. Post ἀξιοθήσῃ haec addit A. οὐκοῦν ἴδον αὐτὴν Ἰουδαῖοι οἱ τότε, οὐ νῦν: quae usque ad stribliginem expressit, qui ea in textum inferre non dubitavit, Montef. Eadem fere habet F. sed pro οἱ τότε, dat οὐ τότε, recte omnino. Agnoscunt ea etiam Interpretes. Erasm. *nunquam igitur Judaei illam viderunt, ne nunc quidem*. Bill. *ex*

quo colligitur *Judeos cum nec tum vidisse, nec nunc videre.* Nec tamen genuina videntur.

P. 485 C. not.¹. *ἐνάγων* habent Veron. Sav. Mor. *ἀνάγων* tacite recepit Montef.

P. 486 A. lin. 5. *τὸ δὲ πνεῦμα.* Particulam δὲ casu omisit Montef.

P. 487 A. lin. ult. *ἐπεὶ ἡ εἰκὼν οὐ μένει.* Hoc significat, *alioquin similitudo non sibi constat.* Quippe homo res suas propria cognitione, non aliunde edoctus, sapit. Miramur in tam plana sententia Interpretes haesisse.

P. 487 D. not.². Edebatur *ἐπὶ τὸ πλησίον.* "Legendum *ἐπὶ τὰ πλησίον.*" Dun. "B. omittit *τό.* Fort. *τά.*" Editor Ben. 2^dae. Fallitur. Nam lectio istius Codicis olim erat *τό*: nunc ex corr. *τά* habet.

P. 488 A. lin. 5. *Καὶν βίος.* Proverbialiter dictum, ut Tom. VII. p. 430 E. Tom. IX. p. 553 B. Ex loco S. S. Gen. iv. 12. *στένων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς*, vulgī opinione credebatur, *Cainum paralyticum* factum esse. Noster Tom. III. p. 42 C. καὶ γὰρ ἐκείνος μετὰ τὴν ἀδελφοκτονίαν, μετὰ τὴν παρανομίαν ἐκείνην, τότε παρελύθη τὸ σῶμα· τὸ γὰρ τρέμειν οὐδὲν ἑτερόν ἐστιν ἢ παράλυσις. Nescimus an huc quoque traxerint verba obscurissima vers. 15. *ἐπὶ ἐκδικούμενα παραλύσει.* Certe aliquid tale Nostro videtur obversatum esse, in loco qui dignus est ut integer exscribatur, Tom. I. p. 676 C. *Τί οὖν ὁ θεός; "Οὐχ οὕτως" πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καὶν ἔπτα ἐκδικούμενα παραλύσει.* Μὴ φοβοῦ τοῦτο, φησί· βιώσῃ βίον μακρόν, καὶ ἀνέλῃ σέ τις, πολλαῖς ἔσται τιμωρίαις ὑπεύθυνος. Et paullo post, *Ἐπεὶ οὖν ὁ Καὶν πολλαῖς ὑπεβέβλητο τιμωρίαις, ἀγωνία καὶ τρόμος καὶ στεναγμοὶ καὶ ἀθυμία καὶ παραλύσει σώματος, ὁ ἀνελών σε, φησί, καὶ τούτων ἀπαλλάξας τῶν καλᾶσεων, αὐτὸς ἐφ' ἐαυτὸν ἐπισπάσεται τὴν τιμωρίαν.*

P. 490 B. not.³. *μεθίστασθαι* legitur apud Morell. et Ben. prioris, ut videtur, lapsus. Nam Veron. Sav. et Commel. *καθίστασθαι* habent.

Ibid. not.⁴. "Vel legendum, *εἰ δὲ συνηθείας τὸ τίκτειν αὐτὴν* [hoc quidem nos ex duobus Codd. recepimus], vel potius, *εἰ δὲ συνήθεια τὸ τίκτον αὐτὴν.* Sed τὸ αὐτὴν quo refertur? Eo videlicet, *οὐδαμῶθεν γὰρ ἐτέρωθεν οὕτω τίκτεται τὸ πονηρὸν νόσημα.* Sed quia utrumque dicitur νόσος et νόσημα, ad utrumque fieri potest ἡ ἀναφορά." Dun.

P. 491 E. not.⁵. Editi omnes, *καὶ ἰδὼς ὑβριζόμενον, καὶ φέροντα ἀδικοῦμενον, μετὰ τοῦ θαυμάζειν κ. τ. εἰ.* Quae sic praeunte Billio vertunt: *ac si probum hominem et moderatum videris: mire sane.* Post *ἀδικοῦμενον* Savilius in marg. addit *καὶ προσδιδόντα.* Atque haec leguntur in nostris omnibus, nisi quod C. καὶ *προσδιδόντα* habet. Erasmus: *quod si quem videris contumelia affici, qui ferant (leg. ferat) injuriae autorem, seseque illi praebebat.* Ergo Graeca recte legit, perperam vero omnino intellexit. Distinguendum, *καὶ ἰδὼς ὑβρ. καὶ φέροντα, ἀδικοῦμενον καὶ προσδιδόντα.* Quid autem sit ἀδικοῦμενον *προσδιδόναι* neminem fugiat,

qui meminerit praecepti Dominici, καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. Talia sunt, ἀποστερούμενος μὴ δικάζου, τυπτόμενος ἐπὶ βαλλε, ἀγγαρευόμενος προστίθει, alia quae inter notas Evangelicae πολιτείας ab antiquis referebantur: de quibus fusius egit *Salmasius* De Foenore Trapezitico p. 268 sqq.

HOM. VIII.

P. 492 B. lin. 5. καὶ γὰρ ἐπαίρειν ἔδει διὰ τοὺς ψευδαποστόλους καὶ τοὺς ἀκροατάς. Vertit Billius: *nam et propter commentitios Apostolos atque auditores ipsi faciendum erat, ut seipsum attolleret.* Montef. *nam et propter pseudapostolos atque auditores sese efferre debebat.* Ergo ἐπαίρειν pro ἐπαίρειν εἰντὸν habebant. Magis nobis hic placet Vetus, vertens: *nam oportebat propter falsos Apostolos etiam auditores extollere.* Neque aliter cepisse videtur Savilius, distinguens post ψευδαποστόλους.

P. 493 A. lin. 6. οὐκ ἐν τῷ βίῳ μόνον τούτῳ. Dunaus censet legendum τοῦτο pro τούτῳ. Sed ὁ βίος οὗτος est *vita communis.*

P. 495 A. not.⁴. μὴ γὰρ ἡμῖν μάχεσθε, φησὶ, καὶ πολεμεῖτε; τῷ δι' ἡμῶν κρυπτομένῳ. Montef. sine libris edidit ἢ τῷ pro τῷ, notans: "Sic legendum monet Savilius, et sic legerat Interpres Latinus. In Editis ἢ deerat." At vero Savilius non ἢ τῷ sed οὐ τῷ coniecit; Boisius, καὶ οὐ τῷ; Dunaus, ἀλλὰ τῷ. Frustra; nam vulgato nihil sanius. Prorsus geminae constructionis sunt loca p. 426 B. μὴ γὰρ ἀπέβαλες τὸ παιδίον; μᾶλλον ἐκτίσω. et p. 471 B. μὴ γὰρ ἄλλω προσέρχῃ θεῷ; ἐκείνῳ προσέρχῃ τῷ εἰπόντι κ. τ. εἰ.

P. 497 A. lin. 6. αὐτὴ ἡ καινοτομία. Sic D. fortasse alii; ut coniecerat Dunaus. In Editis est αὐτῇ.

P. 497 B. lin. 5. οὐδὲ γὰρ ἐνι. "Fortasse ἐστὶ." Ed. Ben. 2dae. Sed ἐνι pro ἐστὶ frequentat Noster. Infra p. 509 E. ἐπεὶ πῶς ἐνι ἀφθαρσία. Tom. III. p. 614 B. οὐκ ἐνι ῥάδιον. Ibid. p. 690 D. οὐκ ἐνι δυνατὸν. Tom. XI. p. 560 E. θέμις οὐκ ἐνι.

HOM. IX.

P. 497 E. lin. ult. καὶ πανταχοῦ περικρούμενοι. Verbum περικρούεσθαι redonandum est S. Basilio M. Tom. III. p. 86 D. in simili argumento: ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν περικρούεσθαι (sic Cod. Reg. vulgo παρακρούεσθαι) τὰ δοστικάκινα σκεύη, τὰ τὸν θησαυρὸν ἔχοντα τοῦ θεοῦ, ὑπὸ τῶν λιθοκαρδίων καὶ ἀπειριμύτων ἀνθρώπων.

P. 498 B. not.^e. ἀλογούμεθα. Vetus: *perplexi animo* efficimur (non *afficimur*). Habes emendationem optimam, satis superque testatam, cujus Editores ne verbo quidem meminerunt. Verbum autem ipsum ἀλογεῖσθαι ambiguae significationis est; nam et *spe falli*, et *contemni*, prout sensus postulat, reddi potest. Nostro quidem loco illud magis convenit; alibi Tom. IX. p. 342 E. ἀλογηθεῖς est *despectus*.

P. 499 A. lin. 3. ὅπερ εἶπον. Montef. tacite rescripsit εἶπεν, solius Interpretis auctoritate. Vulgatum firmant Codices et Vetus.

P. 500 A. not.^c. Codices conspirant in lectione, οὐ γὰρ δι' ἐνός ἔνεκεν μόνου. Num igitur dici potest δι' ἐνός ἔνεκεν per pleonasmum, qualis est τίνος δὴ χάριν ἔνεκα apud Platon. de Legg. p. 701 D? Vid. etiam *Jacobs*. ad Ach. Tat. p. 832. Nisi forte rescribendum, οὐ γὰρ δὴ ἐνός ἔνεκεν μόνου.

Ibid. not.^c. Editi omnes, τῇ προθυμίᾳ τὸ λοιπὸν δεῖ κατατολμᾶν τῶν δεινῶν: nisi quod Veron. dat, τὸ λοιπὸν τὸν (sic) δεῖ. Vetus vertit, *alacritate; ut audeat se opponere malis*. Quod nos, librorum fidem secuti, edendum curavimus, id commode tuetur Auctor Eclog. XLIV. (Tom. XII. p. 752 A) citans: πῶς ἀνακαινοῦται; τῇ πίστει, τῇ ἐλπίδι, τῇ προθυμίᾳ, τῷ κατατολμᾶν τῶν δεινῶν.

P. 501 A. lin. 3. καὶ σὺ τὰ τῶν ἵπποδρομίων ἡμῖν ἀγεις εἰς μέσον. Spectat dicta vulgaria, ἐν ἀνθ' ἐνός, δύο ἀνθ' ἐνός, eorum qui pignoribus inter se contendunt, a circo in rem seriam temere advecta. Conferri potest locus similis, Tom. I. p. 723 A. Οὐ γὰρ εἶπε πρὸς αὐτὸν οὐδὲν τοιοῦτον, οἷον πολλοὺς λέγειν εἰκός, ὅτι οὗτος ὁ πλούσιος, ἂν μὲν ἀπελθὼν ἐκεῖ κολασθῇ καὶ δῶ τιμωρίαν, ἐν ἐν γέγονεν' ἂν δὲ κάκει τῶν αὐτῶν ἀπολαύσῃ τιμῶν, δύο γέγονεν οὐδέν. *Ἡ οὐ ταῦτα περιφέρετε ἐν ταῖς ἀγοραῖς ὑμεῖς οἱ πολλοὶ, τὰ ἀπὸ τῆς ἵπποδρομίας καὶ τῶν ἔξω θεάτρων εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσάγοντες;

Ibid. lin. 6. Pro ἐν νεότητι vitiosum ἐννεότητι habet Veron. quod non debuerat defendere *Graecarum* literarum Professor, A. Dunaeus. Nam Graecitas tale monstrum ignorat.

P. 501 B. lin. 4. ἐπειδὴ μὴ ὀρᾷς θεόν. Sic Codices et Eclog. ἐπειδὴ θεὸν μὴ ὀρᾷς dant Veron. Sav. Commel. Pro his verbis plane diversa, ὅτι μὴ ὀρᾷς, omisso θεόν, substituerunt Mor. Ben. nullo, quod sciamus, auctore.

P. 501 D. not.^k. In priore loco ἀνθ' ἐνός est in Edd. Veron. et Ben. idemque expressit Billius, etiam Vetus, ut videtur: pro ἀνθ' οὐδενός praeter Codices B.C.D. stant Sav. Mor. et Eclog. In posteriore, ἀνθ' ἐνός habent Bill. Mor. Ben. ἀνθ' οὐδενός Veron. Sav. Eclog. et Codices omnes.

P. 501 E. lin. 2. καὶ τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ἐπλάκησαν αἱ παστᾶδες. Locutio singularis, sed alibi quoque apud Chrysostomum obvia. Locus geminus est Tom. I. p. 349 D. ἐπαρᾶσθαι δὲ μυριάκις ἑαυταῖς, καὶ ταῖς προμηνησεν-τρίαις, καὶ τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν αἱ παστᾶδες ἐπλέκοντο. Dicitur etiam παστᾶδας ὑφαίνειν Tom. XII. p. 396 B. εἰ γὰρ δὴ γάμων ἐπιτελουμένων οἱ συνιόντες καὶ πρὸ τῆς κυρίας καὶ παστᾶδας ὑφαίνουσι, καὶ στεφάνοις τὰς οἰκίας κατακοσμοῦσι καὶ παραπετάσμασιν. Quia locus etiam ad mores illustrandos facit,

P. 502 A. lin. 1. τί περὶ τῶν ἐν τρυφῇ ediderunt Mor. Ben. ex ingenio, ut videtur.

P. 502 C. lin. 9. καὶ post ἵνα δὲ casu omissum in Mor. Ben. Statim, post μάθης in Eclog. additur πρόσχε. Cf. Annot. ad Homilias in Matthaeum p. 65.

P. 502 D. lin. 7. Editi, τὴν τάξιν τοῦ θεοῦ, τὴν περὶ ἐκ. ψ. Distinctionem correximus. In Eclog. legitur, τὴν κατ' ἀξίαν τοῦ θεοῦ περὶ ἐκ. ψ.

P. 503 E. not. ι. πονεῖ. "B. et marg. Σαν. πονεῖται, et mox τοῦ κέρδους." Editor Ben. 2dae. Illud τοῦ κέρδους pro τῆς ἐλπίδος est in marg. Sav. (h. e. Ed. Veron.) non item in B. Vide autem an jungenda sint τῷ τέλει τῆς ἐλπίδος, non ut vulgo, τῆς ἐλπίδος ἐκπίπτει.

P. 504 B. lin. 2. Χάος pro χάσμα in loco Evangelii habet Noster Tom. I. p. 781 C. Tom. VII. p. 779 E. etiam p. 752 B. in var. lect.

P. 504 E. lin. 6. ἀλλ' ἐροῦσι μὲν πολλάκις ὅτι τὸ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐχρῆν. Apte excitat Dunaeus locum Oratoris de Corona p. 307, 28. quem Nostro haec scribenti in animo versatum esse constat: ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰατρὸς ἀσθενοῦσι μὲν τοῖς κάμουσιν εἰσὼν μὴ λέγει, μηδὲ δεκνύοι δι' ὧν ἀποφεύγονται τὴν νόσον· ἐπειδὴ δὲ τελευτήσῃ τις αὐτῶν, καὶ τὰ νομιζόμενα αὐτῷ φέροιτο, ἀκολουθῶν ἐπὶ τὸ μνῆμα διεξίει, εἰ τὸ καὶ τὸ ἐποίησεν ἄνθρωπος οὕτως, οὐκ ἂν ἀπέθανεν.

HOM. X.

P. 505 E. not. ι. Recte se habet προσλαμβάνει: Interpretes, assumit. Noster Tom. VIII. p. 417 C. "Ὑμεῖς φωνεῖτέ με." Τὴν κρίσιν αὐτῶν προσλαμβάνει.

P. 506 B. not. ρ. χειροποίητον (sic) mendose dedit Morell. unde Montef. effecit χειροποίητον, repugnantibus libris.

P. 506 C. not. γ. "οὗτος marg. Sav. et B. sed is alterum habet in marg." Editor Ben. 2dae. De Codice falsus est; nam is ἔξω habet in textu, οὗτος in marg.

P. 506 D. not. α. εἶγε καὶ ἐκδυσάμενοι. Ita proculdubio hic scripsit Chrysostomus. Nam et ἐκδυσάμενοι interpretatus est, et alterius lectionis ἐνδυσάμενοι post tres lineas demum meminit. Ita quoque censuerunt Halesius, Boisius, Dunaeus, Matthaeius. Libri tamen omnes cum utroque Interprete et Catena in perversa scriptura consentiunt.

P. 510 B. lin. 2. Νομίσωμεν οὖν. Quae sequuntur, legi possunt etiam in Hom. de perfecta Caritate, Tom. VI. p. 292 A.

Ibid. lin. 8. ἀπωλόμεθα] ἀπολλόμεθα Veron. ἀπωλώμεθα A. ἀπωλλόμεθα C. ἀπολλόμεθα Homilia modo nominata. Statim ποιήσομεν Hom.

P. 511 A. not. γ. ἐκμειλίξασθαι. In Florilegio corrupte legitur ἐκμειλίξασθαι. Depravatus est alius Nostri locus Tom. II. p. 722 A. δέον

περιπλάκῃναι τοῖς γόνασι τοῦ σωτῆρος, καὶ τοιοῦτοι αὐτὸν ἐκμελήσασθαι ῥήμασιν. Pro ἐκμελήσασθαι, quod plane barbarum est, quis non nobiscum rescribat ἐκμελίξασθαι? Etiam Tom. I. p. 291 C. ubi editur, ἀγαπητὸν γὰρ καὶ μετὰ τούτης προσπίπτοντα σπουδῆς, δυνηθῆναι προσύοντα καταμαλάξασθαι τὴν ὀργὴν ἐκείνην, non deterius est quod ex Regio affertur, ἐκμελίξασθαι τὴν ὁ. ἐ.

P. 511 B. not.^b. Ante Montef. perverse edebatur, ἐπειδὴ γὰρ συμβαίνει δικαίους εἶναι παῖδας πατέρων πονηρῶν, καὶ παῖδας πατέρων. Hic Editor pro παῖδας πατέρων in posteriore loco dedit παίδων πατέρας, notans: " Sic omnino legendum, ut legit Interpres Latinus [Billius]. Editi παῖδας πατέρων, male." Nos autem in priore loco παίδων πατέρας edidimus, idque non de conjectura, sed juxta Codices nostros universos, inter quos, proh facinus indignum! est ille ipse Coislinianus, quem contulisse se profitetur Montefalconius. Nec aliter Interpres *vetus*.

HOM. XI.

P. 513 A. not.ⁱ. Plurale αὐτῶν de Apostolis accipiendum. Cf. annotata ad p. 429 D. Vetus, *pro se*. Bill. *ipsius causam*.

P. 514 A. not.ⁱ. Lectio Regionum A.B. est εἰ γὰρ δι' αὐτὸν ζῶμεν ἀποθανόντος, non ἀποθανόντες. Vetus: *nam si propter illum vivimus, quia ipse mortuus est*. Billius: *per ipsum morte functum*; sed paullo post *propter quem*. Etiam δι' οὗ, loco δι' ὃν ediderunt Mor. Ben. contra fidem Codicum et Edd. vett. Tandem δι' ὃν revocavit Editor Ben. 2^{dae}.

P. 514 E. lin. 6. εἰς δ] *ad quam incorruptionem* Vet. *ad quam dignitatem* Bill. Montef.

Ibid. lin. ult. εἰς τὴν ἀρετὴν Mor. Ben. invitis libris.

P. 515 B. not.^q. Eadem confusio est Tom. IV. p. 135 D. γυμνώσαντες ἑαυτοὺς τῆς ἀφθάρτου δόξης ἐκείνης. "Tres MSS. ἀφάρτου." Montef.

P. 515 D. not.^w. Lectionem Cod. B. ἀντὶ γῆς τῆς ἐπαγγελίας in textum admisit Editor Ben. 2^{dae}, quod nollemus factum. Diximus in Annot. ad Homilias in Matth. p. 90. Adde Tom. V. p. 148 A. τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, τῶν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, μᾶλλον δὲ τῶν ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ: ubi ἐν τῇ ἐπ. id ipsum est quod modo dixerat ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπ.

P. 518 B. lin. 2. μᾶλλον δὲ] Sic A.B.D. et Veron. μᾶλλον δὲ vitiose dedit Sav. et post eum Mor. Ben.

Ibid. lin. ult. ὅταν καὶ κηλῖδα ἀνάγκη τινὰ μὴ εὐρεθῆναι, Vetus: *quando necessarium est etiam maculam nullam inveniri*; scilicet, ut opera ea justificare valeant. Dunaeus voluit, ἐν οἷς καὶ κηλῖδα ἀνάγκη τινὰ εὐρεθῆναι, quod eodem redit.

P. 518 E. not.^r. Lectio Codicis B. est ἐπ' ἐμοὶ καὶ ἐν (non ἐπὶ) τῷ οἴκῳ. Itaque cum F. consentit. In errorem nos duxit Editor Ben. 2^{dae}.

P. 519 A. not.^v. Edebatur ante Montef. καὶ τὸ μὴ κολάζεσθαι κόλασιν,

nullo sensu. Vetus: *et nos non puniri*. Bill. *quam poena non affici*. "Haud dubie legendum, καὶ τὸ μὴ κολάζεσθαι, κώλασις." Dun. Montef. edidit ἢ τὸ μὴ κολάζεσθαι κώλασιν, notans: "Sic legendum, ut notavit Savilius et Interpres Latinus legit." In Codicibus hic quidem parum est auxilii. Unicam viam salutis nobis aperit Florilegii Conditor, legens, καὶ τὸ μὴ κολάζεσθαι κολάσει. Nihil hoc sincerius, modo κολάσει pro verbo accipias, non pro nomine, qui error est Interpretum istius farraginis.

P. 519 E. lin. 5. μὴ μόνον ἀντιλοιδόρησθ. Post μόνον Montef. voculam οὐκ (debeuerat saltem μὴ) nulla auctoritate nec monito lectore intrusit.

HOM. XII.

P. 521 A. lin. 6. Vulgo interpungunt, ταῦτη φησί τοὺς ἀνθρώπους σώζειν πάλιν. Πάλιν cum sequentibus jungit Vetus, vertens: *hac enim ratione dicit homines salvari. Iterum et obsecrans etc.* Aliter Bill. *atque hac ratione homines rursus salutem impertire ait*. Fatemur hic nos haerere. Nec multum iuvat Catena ad loc. παρακαλοῦντες μὲν ὑμᾶς, συνεργοῦντες δὲ τῷ θεῷ. τοῦτο γὰρ αὐτῷ σπουδὴ, τὸ ὑμᾶς σωθῆναι ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ φησι, "θεοῦ συνεργοὶ ἐσμεν."

P. 522 A. not. γ. Ex Nostri usu βίος sine ἀγαθός est boni mores. Monuimus in Indice ad Homilias in Matth. s. v. A verbo προσέλθωμεν novam sectionem incipit Montef.

P. 523 E. lin. 7. ἐννόησον ἡλίκης εἶναι ψυχῆς. Constructio plane insolens. "Legendum ἡλίκης εἶναι ψυχῆς εἰκός ἐστι." Dun. Lenius remedium foret, ἡλίκης δεῖ εἶναι ψυχῆς.

P. 524 A. lin. penult. καὶ γὰρ τοιαῦτα] καίτοι ταῦτα Catena, non male.

P. 524 B. not. κ. In Veron. Sav. et Morell. legitur, μέγα τοῦτο θεῖς εἶ; ναί, φησί. Dunaeus rescribit μ. τ. τιθεῖς (vel τίθης) εἶναι; ναί, φησί. Hoc ipsum tacite dedit Montef. Tres Codices A.B.F. habent μ. τ. τιθεῖς (sic) εἶναι; φησί: quartus D. μ. τ. τιθεῖς; ναί, φησίν. Non tamen dissimulandum, locutionem μέγα τιθέναι pro μ. τίθεσθαι nobis quidem scrupulum injicere. Quare videndum, num scripserit Auctor, μέγα τοῦτο τίθεσθαι; ναί, φησίν.

P. 525 D. not. ξ. τὰ πάντων. Vid. infra pp. 527 D. 536 E. 580 C.

P. 525 E. lin. 4. κἂν ἀγνοῶσι. Dunaeus conjicit, κἂν καταγνώσῃ; [non καταγνώσῃ, ut ait Editor Ben. 2dae]. Sed ἀγνοῶσι non est sollicitandum. Respicitur enim dictum Apostolicum, ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι. Hoc vidit Boisius.

P. 526 E. lin. 2. οὐχ ὅτι κλαίεις. Delendum videtur οὐκ, nisi retinerent libri omnes cum Interpretibus.

Ibid. not. 2. τιμᾶσαι. Editi omnes τιμᾶς. Interpretes, *honoras*. Dunaeus legendum censet, τιμᾶ, *aestimās*; qua significatione etiam activum verbum a Graecis aliquando usurpari post Budaeum affirmat Boisius.

Frustra. Editor Ben. 2^{dae} scripturam τιμῆ in nostro B. invenisse se arbitrat. Falso: nam is Codex diserte legit τιμᾶται. Quod nos recepinus τιμᾶσαι compendiose scriptum a vulgato vix apicem distat. Miramur autem hic nihil a Collatore Codicum Vindob. notatum esse.

P. 527 B. lin. 6. ὑπὲρ τῶν κ. τ. οἱ ἐκκλησιῶν] ὑπὲρ πασῶν τῶν κ. τ. οἱ ἐκκλησιῶν Mor. Ben. sine libris.

P. 528 E. lin. 3. ἀλλὰ καὶ ἔλαττον. τί δέ; Ita interpungunt D.F. fortasse alii. Editi ἀλλὰ καὶ ἔλαττον τι δέ. Mox scripsimus τῇ κνίσῃ pro vulgato τῇ κνίσῃ, etsi Collatores silent. Diximus ad Tom. VII. p. 229 D. Legitur κνίσα Tom. V. p. 258 A. κνίσαι Tom. III. p. 399 D. κνίσῃς Tom. V. p. 230 B. juxta Ed. Ben. 2^{lam}: nam ceteras evolvere nunc non vacat. Idem Editor aut successor ejus dat κνίσα Tom. XI. p. 603 D. Tom. XII. pp. 351 C. 375 A.

P. 529 B. lin. 8. ὑπερεκχέεται] ὑπερεγγέεται mendose habent Mor. Ben.

P. 529 C. lin. 7. καὶ πρὸς βραχὺν ἀρκέση χρόνον. "Dedimus de conjectura ἀρκέσει." Editor Ben. 2^{dae}. Ex libris nihil notatum.

HOM. XIII.

P. 530 A. lin. 3. πεπλάνυται (sic) B. Infra p. 531 A. lin. 3. πεπλάνυται (sic) A.B.

P. 531 D. lin. 1. Φιλιππησίους δέ. Locus est 1 Thess. ii. 19. Hunc cum alio Philipp. iv. 1 confundit Noster.

P. 531 E. lin. 4. Alterum ὅσον casu omisit Montef. Apud Veterem haec, ὅσον, ὅσον absunt.

P. 533 A. lin. 7. τί δὲ ἐκείνοι] τίνες δὲ ἐκείνοι edidit Morell. sine auctore. Sequitur tamen Montef.

P. 533 C. not. ^k. In locutionibus κατ' ἐρώτησιν, κατὰ σύγκρισιν προάγειν τὸν λόγον, et similibus, libri tam scripti quam editi passim fluctuant inter προσάγειν et προάγειν. In loco Tom. VII. p. 775 B. ἀλλ' ἐλεονότερον μᾶλλον τὸν λόγον προσάγει, rescribendum erat ex duobus Codd. προάγει. Nam προάγειν in talibus unice probandum esse, longiore Nostri Patris usu edocti sumus.

P. 533 C. not. ^l. Editi omnes sine monito, οὐ γὰρ ἓν καὶ δύο καὶ τρία, ἀλλὰ πλείονα πρὸς ταῦτοις ἀντὶ τῶν προσώπων τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων τίθησι κ. τ. ε. Post πλείονα, τίθησι inserere jubent libri omnes. Alterum τίθησι post ὀνόματα transponit F. in ceteris post πραγμάτων legitur. Nobiscum ex omni parte consentit Vetus: non enim unum et duo et tria, sed plura ponit. Adhaec pro personis nomina rerum ponit.

P. 533 D. lin. 6. οὐδὲ γὰρ εἶπε, παρανομία, ὃ πλεόν ἦν. "Legendum videtur παρανομία, ἀλλ' ὃ πλεόν ἦν, ἀνομία." Ed. Ben. 2^{dae}. Vel etiam, παρανομία, ἀλλ' ἀνομία, ὃ πλεόν ἦν. Auctor Catenae locum sic exhibet: πᾶσι τρόποις ἀπεῖρξαι τῶν ἀπίστων αὐτοῖς (leg. αὐτοῖς) θέλων, οὐκ εἶπε δικαίως καὶ

ἀνόμοις, ἀλλ' ὁ μείζων ἦν· οὐκ εἶπε τοῖς τοῦ φωτὸς καὶ σκότους ἐργάταις, ἀλλ' ὁ πλείων ἦν.

P. 534 B. lin. 1. "ἐνοικήσω," ἐν ναοῖς· καὶ "ἐμπεριπατήσω," τὴν πλείονα πρὸς αὐτοὺς σχέσιν δηλῶν. Ita distinximus, praeunte Auctore Catenae, qui sic paraphrāζει. τὸ μὲν "ἐνοικήσω," ὡς ἐν ναοῖς· τὸ δὲ "ἐμπεριπατήσω" ἐνδεικνύντος ἐστὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς σχέσιν. Vulgo interpungunt et vertunt: ἐνοικήσω ἐν ναοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω· τὴν πλείονα κ. τ. ἐ.

Ibid. lin. 3. Τί; interrogativum sine particula δὲ notabile est. Legitur quidem in libris omnibus Tom. VII. p. 819 D. τί; οὐδὲ οἱ προφηῆται ἦσαν προφηῆται; ubi tamen receptam lectionem τί δέ; οἱ πρ. οὐκ ἦσαν πρ. non sollicitavimus. Etiam in loco Act. Apost. xxvi. 8. sunt qui interpungunt τί; ἅπιστον κρίνεται παρ' ὑμῶν κ. τ. ἐ. Καὶ τί; apud Nostrum quidem suspicione vacat. Vid. Tom. IX. p. 263 A. Tom. XI. pp. 367 F. 467 D.

P. 534 C. lin. 8. Εἶδες ἄνωθεν. Incipit τὸ ἡθικόν secundum Codices C. D. Savilius initium ejus facit a verbis οὐκ ἄρα τὸ διδόναι p. 535 A. lin. 6. Nobiscum stant Veron. Bill. et Codex F.

P. 534 E. lin. 5. αὐτῆς τὴν μανίαν] τὴν αὐτῆς μανίαν Montef. suo arbitratu, ut videtur.

P. 535 B. lin. 4. Vulgo jungunt τὸν λαμβάνοντα τὴν ὕβριν, atque ita vertunt.

P. 535 D. lin. 8. ὅτε περὶ ὑγείας] ὅτι pro ὅτε est sphalma Benedictinorum.

P. 536 E. lin. 2. ὅταν οὖν καὶ κενοδοξίας. Pro καὶ, δὲ exhibent Sav. Mor. Ben. ex confusione siglorum. Καὶ est in Veron. et libris omnibus.

HOM. XIV.

P. 537 E. not. 1. οὐκ ἐπενοήσαμεν. Vetus vertit, non insidiati sumus: Billius, non insidias struximus.

P. 539 D. lin. ult. ἐπειδὴ γὰρ μεγάλα αὐτοῖς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς εἰπὼν. Sic Veron. Posterius αὐτοῖς inclusit Savilius, et tacite delevit Montef. Non est in libris.

P. 541 A. lin. 3. ἄν δὲ οἰκοδομήσω μὲν ἐγὼ κ. τ. ἐ. Respicitur locus Sirac. xxxi. (al. xxxiv.) 28. εἰς οἰκοδομῶν καὶ εἰς καθαίρων, τί ὠφέλησαν πλείον ἢ κόπους;

P. 541 C. not. h. Libri omnes tum scripti, tum editi, ὁ πρὸ τοῦ καιροῦ καλῶν αὐτόν. Neque aliter Interpretes. Criticis merito offendit καλῶν. "Legendum videtur ὁ πρὸ τ. κ. παρακαλῶν αὐτόν." Dun. "Forte legendum ὁ κολακεύων, aut tale aliquid." Sav. Hoc probat Bill. "Hic videtur aliquid vitii subesse: καλῶν hic non placet." Montef. Conjecturae χαλῶν, a nobis dudum publici juris factae, etiam hodie non poenitet, immo quasi certam et indubitatam in textum recepimus. Vide nos in Indice ad Homilias in Matth. s. v. χαλᾶν. Locutionis χαλᾶν τινα, remissum aliquem facere, exempla non longe petenda sunt. Supra

p. 533 B. χαλάται γὰρ ὁ ἀκροατὴς, καὶ φρονήματος πληροῦται μεγάλου. Tom. VII. p. 155 B. εἴτα ἐπειδὴ τὰ χρηστά εἶπε, καὶ ἀνέκε τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐχάλασε. Tom. IX. p. 383 A. τοῦτο δὲ λέγει, καὶ αὐτὸν ποιεῖ κύριον, ἵνα τῇ τιμῇ αὐτὸν χαλάσῃ.

HOM. XV.

P. 543 D. lin. 8. Posteriores partem versiculi 2 Cor. vii. 10. non ponit quidem Noster, sed manifesto spectat, dicens τί δὲ ἐστὶ, κατὰ κόσμον; Matthaeius ad loc. scribit: "Quoniam uterque Codex Chrysostomi haec omittit, ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται, nec agnoscit Codex Damasceni, suspicor Chrysostomo vitiosum Cod. fuisse ad manus. Repetitur κατεργάζεται errandi occasionem dedit." Agnoscit tamen Noster Tom. VII. p. 187 C. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἐδήλου λέγων, ὅτι ἡ μὲν τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται, ἡ δὲ κατὰ θεὸν μετανοίαν εἰς σ. ἀ. κ. Cf. etiam Tom. II. p. 184 E.

P. 543 E. lin. 7. αὐτὸ τὸ κατὰ θ. λ. Pronomen τοῦτο, quod in Codice Sacro post αὐτὸ vulgo legitur, omittit Noster etiam Tom. VII. p. 31 B. ut nos edidimus.

P. 545 A. lin. 8. ἐξηδικήσατε pro ἐξεδικήσατε est sphalma Benedictinorum.

P. 545 B. not. ^b. ἀπηλλάξατε, quod conjecerat Savilius, ante Benedictinos ediderat Morell. quod serius vidimus.

P. 545 E. not. ^m. Etiam Morell. ὅλον habet. "Ὅλην primus edidit Montef. sine monito. Miramur hic ὅλην ex neutro Vindobonensium nobis relatum esse.

P. 547 A. lin. 7. Scythae ἀμαξόβιοι et νομάδες eadem gens. Hippocrat. de Aer. et Aq. 93. Νομάδες δὲ καλεῦνται, ὅτι οὐκ ἔστι σφιν οἰκήματα, ἀλλ' ἐν ἀμάξει οἰκεῖνται. Aristid. Tom. I. p. 203, 3. Ed. Jebb. μετανασταί τινες βασιλεῖς καὶ Σκυθῶν τῶν νομάδων τοσούτον διέφερον, ὅσον οὐκ ἐφ' ἀμαξῶν περιήσαν, ἀλλ' ἐφ' ἀρμαμαξῶν. Noster tamen discrimen inter hos et illos facere videtur, tum hic, tum aliis locis, ut Tom. III. p. 673 C. καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν τόπους ἐκ τόπων ἀναγκάζομεθα μεταπηδᾶν, ἀμαξοβίων καὶ νομάδων τινῶν βίον ζῶντες, καὶ οὐδαμοῦ στήναι θαρροῦντες. Tom. VII. p. 683 D. αἰκουσον οἷος τῶν ἀμαξοβίων Σκυθῶν ὁ βίος, οἷαν τοὺς νομάδας φασὶν ἔχειν διαγωγὴν.

P. 548 D. lin. ult. τὰ μὲν φυτὰ περικόπτων καὶ κωλύων. "Haud dubie legendum περικόπτων καὶ κολούων. Idem fuit error in veteribus libris [Aristot.] Politicorum III. 9. de eadem paene re, qui nunc in emendatis sublatum est. Sic enim legebatur in Ed. Morell. Paris. 1506. ὁ γὰρ ὀστρακισμὸς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τρόπον τινα τῷ κωλύειν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ φεναδεύειν. Nunc habent castigati Codices, τῷ κολούειν, ut est apud Herodotum in primo." Dun. In nostro loco κωλύων satis tutatur usus ipsius Auctoris: e. g. Tom. III. p. 407 E. καὶ ποτηρὰ

βλαστήματα τὰ ἀπὸ τῆς φιληργυρίας οὐκ ἀφήσει φθῆναι, ὥσπερ δρεπάνῃ τινὶ τῷ φόβῳ τῶν ἐναντίων κωλύων αὐτὰ καὶ περικόπτων. Tom. XII. p. 328 B. ταῦτα δὲ ἐποίει συγγνωμονικὸν τε αὐτὸν κατασκευάζων τοῖς πολλοῖς, καὶ τὴν ἐκ τῶν κατορθωμάτων ἐγγινομένην ἀπόνοιαν ὑποτεμνόμενος καὶ κωλύων.

P. 549 A. not. P. Fortasse utrumque composuit Noster, ἀσπάθειαν, εὐσπάθειαν. Substantivum ἀσπάθεια Lexicis non inest; adjectivum non nisi ex Hesychio allegatur.

P. 549 C. lin. 2. οὕτε ὁ ποτίζων τί ἐστίν. Ita fere citat Noster infra p. 631 D. Tom. VII. p. 271 C. In Bibliis legitur ἐστὶ τι, οὕτε ὁ ποτίζων.

P. 550 D. not. 9. Librorum dissidium suspicionem de verbo a librariis invecro alicui moveat, quod tamen salva constructione abesse posse vix crediderimus.

HOM. XVI.

P. 552 C. lin. 2. Post ἡ ἀγάπη αὐτοῦ, haec ἀλλὰ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ tacite recepit Montefalconius, Billium interpretem, ut conjicere licet, ducem secutus. Eadem quoque Dunaeus desideravit.

P. 553 B. lin. 7. παραίνεσιν πάλιν καθήσι. Longe usitatius dicitur εἰς παραίνεσιν καθεῖναι, ut εἰς ἀγῶνα, εἰς ὑπόθεσιν (Tom. II. p. 422 A.), εἰς λόγους (infra p. 627 A.): et vocula εἰς post syllabam *ως* facillime excidere poterat. Semel tantum apud Nostrum reperimus λόγον καθεῖναι, videlicet Tom. IX. p. 326 E.

P. 554 E. lin. 4. Corrige distinctionem, ut legatur, ἀντίρροπον τοῦ μεγέθους τῆς πτωχείας, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ μείζονα, τὸν ὄγκον ἐπεδείξατο τῆς θαυσιλείας.

P. 555 B. lin. 1. ζηλωταὶ ἦσαν *πῶν*. Hinc emendanda Catena ad loc. ubi nunc legitur, ζηλωταὶ ἦσαν *ἀνῶν*.

P. 556 C. lin. ult. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἄνθρωπος. Vid. nos in Indice ad Homilias in Matth. s. v. οὗτος. Alia exempla sunt Tom. XI. p. 226 E. τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος ἐλεήμων, μᾶλλον δὲ τοῦτο ὁ θεός, τὸ ἐλεεῖν. Tom. XII. p. 350 C. τοῦτο μάλιστα ἀνὴρ. Tom. III. p. 731 A. τοῦτο μήτηρ φιλόστοργος, τὸ κ. τ. εἰ. Ab his non multum discrepare videtur formula S. S. (Eccles. xii. 13.) τὸν θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλασσε· ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος.

P. 556 D. lin. 2. Αὕτη μείζων κ. τ. εἰ. Incipit τὸ ἠθικὸν secundum Codices D. F.

P. 557 A. not. 9. γένηται clam recepit Editor Ben. 2^{dae}.

HOM. XVII.

P. 558 A. lin. 9. περισσεύητε. Sic Editi omnes, nec quicquam mutant Codices. De Mosquensibus silet Matthaeius, quasi cum Bibliis consentirent.

P. 558 B. lin. 2. Interpretes jungunt τὴν προτροπὴν ἐγκωμίων μειζόνων. Vetus: *cum laudibus fieri adhortationem ad majores laudes.* Interpunctionem post γινωμένην nos ab Ed. Veron. accepimus, favente etiam D. qui copulam interponit.

P. 558 C. not. e. Veterem lectionem, a nobis non mutatam, utcumque explicari posse censemus. Vocabulum ἀμφότερα ad praecedentia spectat, scil. τὸ βίαιον καὶ τὸ ἀναγκαστικόν. Sensum expressit Vetus, vertens: *immo sermo utrumque habet, sed sine molestia ac necessitate.* Correctoris, nec satis prudentis, manum prodit lectio a pluribus, etiam a Morello, probata, καὶ τὸ ἀνεπαχθές καὶ τὸ ἀκατανάγκαστον. Nam sententia flagitabat, καὶ τὸ ἀνεπαχθές καὶ τὸ ἀναγκαστικόν. Ex praecedentibus δὲ πῶς συνεχῶς αὐτῷ χαρίζεται, extudit alius Castigator putida illa quae in Cod. D. leguntur, τὸ τε συνεχές τοῦ κεχαρισμένου καὶ τὸ ἀνεπαχθές τοῦ ἀκατανάγκαστον. Verbose Billius: *immo vero utrumque his verbis com- plectitur: nam et eos ad obeundum officium quodammodo cogit, et interim perinde ac nullam vim et necessitatem ipsis afferat, hoc assequitur ut omni offensione ac molestia careat ipsius oratio!!*

P. 559 B. not. 2. Lectioni ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐτέρων paullulum favet comparatio loci p. 571 A.

P. 559 E. lin. 6. καὶ σφόδρα λιπαίνει, subaudi αὐτὸ, quod ponitur Tom. X. p. 69 C. εἰτα καὶ λιπαίνει πλέον αὐτό. Tom. XII. p. 140 C. διὰ τοῦτο αὐτὸ λιπαίνει καὶ τοῦτο πλέον ἐνδιατρίβει. Adde Tom. XI. p. 454 D. εἰτα προσλιπαίων αὐτὸν, φησί. De usu translato hujus vocabuli Lexica nihil habent. Vetus hic vertit, *et crassius agit*: Billius, *atque his verbis valde ipsos delinit.*

P. 562 A. not. d, f, g. De Codice C. obliti sumus monere, eum, ut fere semper, cum D. concinere, nisi quod πένης μὲν γὰρ ὦν habet. Vides duas lectiones exstare, unam Codicum A.B.F. alteram geminorum C.D. Illam exhibent Ed. Veron. et Interpretes; hanc non monito lectore edendam curavit Savilius, quem secuti sunt Mor. Ben. Nos quidem veterem scripturam revocavimus, sed pro τὸ δὲ (*quod autem Vet. quod si Bill.*) τότε δὲ ex Cod. A. recepimus.

P. 562 B. lin. 6. Conjecturam Savilii, ἔξεστι γὰρ, ἐπὶ τὸν α. τῆς π. καταφυγὼν λιμένα, a nullo Codice testatam, tacite ediderunt Mor. Ben. Vulgatum vertit Vetus.

P. 563 D. not. m. Ad Grammatices normam scribendum erat κάκεινο τοῦτο. Sed vid. quae diximus ad p. 447 E.

Ibid. lin. 6. οὐκοῦν μηδὲ κακῶς λέγε clam lectoris ediderunt Mor. Ben. reclamantibus libris.

P. 563 E. not. l. Pro "μὴ ποιεῖς δὲ B." corrige "οὐ ποιεῖς δὲ B." Lectio Ed. Veron. est εἰ θέλεις δὲ παθεῖν, μὴ ποιῆς δέ. Savilius rescripsit, εἰ θέλεις μὲν π. μὴ π. δέ. Pro εἰ θέλεις μὲν, ἢ θέλεις μὲν dedit Editor Ben. 2dae, testans ita scriptum comperisse se in Cod. B. ex correctione.

Noster autem Collator ex eodem Codice primum retulit *εἰ θέλεις μὲν*; deinde iterum consultus, rescripsit *ἢ θέλεις μὲν*. Ergo res incerta est.

HOM. XVIII.

P. 567 C. lin. 4. ἀδελφοὶ ἡμῶν. “*Ἡμῶν pro ὑμῶν praeibit B.*” Editor Ben. 2^{dae}. *Ἡμῶν* est in nostris omnibus; atque ita jamdudum ediderant Sav. Mor. Alterum est in Veron. et Ben.

P. 568 A. lin. 2. In Ed. Veron. locus sic legitur: εἰς αὐτὸν διαβαίνει τὰ τῆς εὐφημίας. εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐκκλησιῶν. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο. καὶ γὰρ μεγάλη ἡ δύναμις τῆς συνόδου, ἥγουν τῶν ἐκκλησιῶν. ΗΘΙΚΟΝ. Εὐχὴ τὸν Πέτρον κ. τ. ε. Haec verterunt Interpretes, nisi quod Billius pro *εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐκκλησιῶν* dedit *in facie Ecclesiarum, hoc est, in publico Ecclesiarum coetu*; et Vetus pro *εὐχὴ* habet *oratio eorum*. Veronensem expressit Savilius, usque ad *ἥγουν τῶν ἐκκλησιῶν*; deinde τὸ ἠθικὸν incipit his verbis: Σκόπει πῶς μεγάλη ἡ δύναμις τῆς συνόδου· ἡ τῆς ἐκκλησίας εὐχὴ τὸν Πέτρον κ. τ. ε. Hunc imitati sunt Mor. Ben. Codicum major pars A.B.F. cum Veronensi in omnibus conspirant. Post *ἥγουν τῶν ἐκκλησιῶν* haec habent C.D. σκόπει πῶς μεγάλη ἦν (ἐστὶν C.) ἡ δύναμις τῆς συνόδου, ἡ τῆς ἐκκλησίας εὐχὴ. αὕτη τὸν Π. ἢ (ἢ om. D.) εὐχὴ ἀπὸ τῶν δεσμῶν ἔλυσσε. Nos veterem lectionem reposuimus; tantum pro *ἥγουν τῶν ἐκκλησιῶν*. εὐχὴ, scripsimus de conjectura ἡ γούν τῶν ἐκκλησιῶν εὐχὴ. Ita omnia bene habent. Verba σκόπει πῶς etc. ex ora libri male invecta esse manifestum est.

P. 568 D. lin. 5. πρότερον γὰρ αὐτῶν λαβὼν φωνήν. Haec videntur respicere verba solennia Sacerdotis in sacrosanctis mysteriis celebrandis, Εὐχαριστήσωμεν τῷ κυρίῳ; cui Chorus respondet, Ἀξίον καὶ δίκαιόν ἐστι κ. τ. ε.

P. 568 E. not. ¹. Edebatur, τοῦτο γὰρ καὶ ἀσφάλειαν πλείονα, καὶ ὑμῖν (ἡμῖν Veron. Commel.) ἐπιδίδωσι μείζονα κατασκευάζει πρὸς ἀρετήν. Vetus: *hoc enim et nobis et vobis majorem praestat securitatem, magisque ad virtutes praeeparat*. Billius: *hoc enim et majorem securitatem affert, et majus virtutis incrementum nobis comparat*. Codices A.F. τοῦτο γὰρ καὶ ἀσφ. πλ. ὑμῖν ἐπιδίδωσι, καὶ μείζονα κατασκευάζει πρὸς ἀρετήν. B.D. τοῦτο γὰρ καὶ ἀσφ. πλ. καὶ ὑμῖν ἐπιδοσιν μείζονα κατασκευάζει πρὸς ἀρετήν. Hoc ex Cod. B. recepit Editor Ben. 2^{dae}. Cum his consentit fere C. nisi quod ἡμῖν ante ἀσφάλειαν commode ingerit; unde exsistit scriptura quam nos nostram fecimus.

P. 569 B. not. ^k. Pro ἦν Dunaeus conjecit ὦν. Fortasse legendum ὅτι ἄνθρωπος ἦν, καὶ κἂν θ. σχίξῃ. Cf. Annot. ad Homilias in Matth. p. 37. Adde Tom. V. p. 333 A. οὕτω καὶ ἡμῖν διακείσθαι χρή, καὶ κἂν ὀλίγα ἔτη ζήσωμεν ἐνταῦθα, πολλὰ νομίζειν αὐτὰ τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν μελλόντων. Ita Sav. notante Montefalconio, qui καὶ non agnoscit.

P. 569 C. lin. 6. τοῦ πλησίον] τῶν πλησίον est in Ed. Ben. 2da, nescimus quo auctore.

P. 569 D. lin. 1. Olim rescribere cogitabamus ὡς ἐν στήλῃ τῷ βιβλίῳ: frustra. Nam recte monuit Dunaeus, jungenda esse τῷ βιβλίῳ κατέλιπε, vitae reliquit, h. e. cunctis hominibus, appositè citans Sap. Salom. x. 8. σοφίαν γὰρ παροδύσαντες οὐ μόνον ἐβλάβησαν τοῦ μὴ γινῶναι τὰ καλὰ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν ἀπέλιπον τῷ βιβλίῳ μνημόσυνον.

P. 569 E. not. v. Codicum ex indiciis legendum censemus, ἂν δὲ καὶ ἕτερον λυσιτελέστερον φανέν, ὃ δὲ τὰ παρ' αὐτοῦ πράττειν ἐθέλῃ. Post nominativum pendens eleganter πλεονάζει, ὃ δέ. Quod autem a nobis post Sav. Mor. Montef. editum est, solius B. auctoritate nititur.

Lectio φανῆεν videtur ex duplici scriptura φανῆ^{εν} conflata esse. Porro Savilius pro πράττειν, κρατεῖν tentat, invitis libris.

P. 570 D. lin. 3. κατὰ παράλειψιν λέγων. Figura rhetorica optime nota, Latinis occupatio, "cum dicimus," ait Auctor Rhetoricorum ad Herennium, "nos praeterire, aut non scire, aut nolle dicere, id quod tunc maxime dicimus." Eandem figuram statuit Noster in loco 1 Thess. iv. 9. (Tom. XI. p. 466 B.) ὃ πάντων ἦν κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, τὸ τῆς ἀγάπης, τοῦτο κατὰ παράλειψιν τίθησι, λέγων· "οὐ χρεῖαν ἔχομεν γράφειν ὑμῖν."

Ibid. lin. 7. Pro ἢ εἰπεῖν, ἢ εἴπεν legendum putat Dunaeus.

P. 570 E. lin. 5. εἶδες σύνεσιν προαιρέσεως; προέτρεψεν ἀπὸ ἄλλων. "An legendum σύνεσιν παραινέσεως, propter illud quod sequitur, ἀπὸ ἄλλων τῶν M. προέτρεψε? Certe παραινέσις est προτροπικὸς λόγος," Dun. Loco προαιρέσεως, consilii dat Vetus, cohortationis Bill. Nobis quidem tollendum videtur importunum vocabulum, utpote ex verbo sequenti προέτρεψεν male natum, quod et ipsum postea loco suo extrusit. Vid. Var. Lect. Εἶδες σύνεσιν; legitur etiam pp. 554 A. 595 B. 596 B.

P. 571 B. lin. 3. μετὰ πολλῆς τῆς παρακλήσεως. Articulus accessit ex B.D. quod in Var. Lect. monendum erat.

P. 571 C. lin. 3. οὐ γὰρ τοσαῦτον εἶχε τὸν ζῆλον. Sensum recte expressit Billius: neque enim hoc tantam ad eorum animos zelo inflammandos vim habebat.

P. 572 B. lin. ult. εἶτα πρῶως τὸ ἐξ αὐτοῦ συμβησόμενον καὶ πληκτικῶς τίθησιν. Mire aptantur contraria πρῶως καὶ πληκτικῶς. Vet. mansuete et severiter. Bill. leniter simul atque ad feriendum accommodate. Aliquatenus conferri potest locus p. 635 A. νῦν δὲ καὶ ἐπληξε μειζόνως, καὶ ἡμερώτερον ἐαυτὸν ἔδειξε, τοῦτο γὰρ αὐτοῦ τῆς σοφίας ἐστὶν ἴδιον, τὸ βαθύτερον τέμνοντα ἡμερώτερον πλήττειν. Mox κολάζειν est mitigare, ut κεκολασμένως supra p. 571 B. Adde Tom. X. p. 180 D, Tom. XII. p. 128 D. Optimum exemplum est Tom. XII. p. 160 C. διὰ τί τὸ σχεδὸν εἶπε; διὰ τί αὐτὸ ἐκόλασε; Cf. Tourp. Emend. ad Suid. Tom. I. p. 132.

P. 572 D. not. v. p. 9. Totus locus vulgo sic legitur: πρὸς τῷ περὶ

τάχους διαλέγεσθαι καὶ δαφιλείας καὶ προθυμίας, διὰ τούτων κακείνο κατασκευάζει. Vetus vertit : *ad hoc ut de celeritate et largitate ac promptitudine tractet, quibus et illud efficit.* Billius : *praeterquam quod de celeritate disserit, per haec illud etiam efficit.*

P. 572 E. lin. 4. Post οὐ μόνον usu pervulgari reticetur altera negativa : quod tamen Criticos fefellit. Itaque Sav. conjecit, πολὺ οὐκ ἐλύπησεν, Dunaeus οὐ πολὺ ἐλύπησεν. Hoc edidit Montef.

P. 573 E. not. ^u. Scripsimus πληρώσαι et περισσεύσαι, quae orantis sunt, ad mentem ipsius Auctoris. Nam statim subjungit, διὰ τῆς εὐχῆς. Vid. etiam p. 578 A.B.C. Mirum hoc fugisse Matthaeium.

P. 574 C. lin. 4. Post ἀπασιν tacite addunt Sav. Mor. Ben. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τό : contra fidem Codicum.

P. 575 B. not. ^m. Apud Sav. et Mor. locus sic legitur : ὅταν πολλὰ ἀναλώσαντές τινες [πρὸς τῷ μὴ λαβεῖν] καὶ ἐτέρων δέωνται. Sed includendum erat etiam proximum καὶ, quippe quod pariter abest ab Ed. Veron. et majore parte Codicum.

P. 575 C. not. ^t. Receptam lectionem τὸν Συβαριτικὴν ἔχοντα τράπεζαν unde nactus sit Savilius, impense scire velimus. Chrysostomica tamen locutio est : e. g. Tom. I. p. 441 A. τραπεζῆς μετασχὼν Συβαριτικῆς. p. 776 A. τράπεζαν ἔχοντα Σ. p. 786 B. Σ. παρατιθέμενος τράπεζαν. In loco Tom. V. p. 263 E. οἱ τὰς Σ. ἔχοντες τράπεζας, Savilius edidit οἱ τὰς Σ. προστιθέμενοι (sic) τράπεζας.

P. 575 D. lin. ult. τῆς ἀπὸ τῶν κρεῶν. Ita Veron. Sav. Flor. et Codices. Apud Mor. et Ben. τῶν excidit.

HOM. XX.

P. 581 A. lin. 7. γενήσθε, φησὶν, ὅμοιοι. In loco Evangelii ὅμοιοι pro υἱοὶ mira constantia legit Noster, immo vero interpretatur etiam, quod verbo monuimus ad Tom. VII. p. 238 B. Semel tantum, quod sciamus, υἱοὶ habet, videlicet Tom. III. p. 341 B.

P. 581 C. lin. 1. κἂν ἡ οἰκουμένη εἶδεν, οὐδεὶς εἶδεν. Usum τοῦ κἂν cum indicativo tetigimus ad Tom. VII. p. 433 A. Nunc alia exempla, quotquot ex immensa Chrysostomicorum sylva nobis succreverint, cum Lectore communicabimus. Tom. III. p. 450 B. κἂν γὰρ μυριάκις εἰ πένης. Tom. IV. p. 290 E. κἂν γηραλέος ἦν. Ibid. p. 459 B. κἂν ἀφόρητα ἐτύγχανεν ὄντα. Tom. X. p. 355 D. κἂν ἔσχατον ἐκάλεσε. Tom. XI. p. 266 D. κἂν μὴ νῦν ἐγένετο. Ibid. p. 403 E. κἂν μηδὲν ἦν ἕτερον.....ἀλλ' ἐξῆν. Haec de Nostri usu : de profanis Scriptoribus monuit Schaeferus in Appendice ad Bastii Epist. Crit. p. 26. not. Locum Galeni in Protrept. a Schaefero excitatum, κἂν λόγον μετέστι τοῖς ἄλλοις ζώοις, temere sollicitavit Criticus quidam in Mus. Crit. Cantab. Tom. II. p. 319.

HOM. XXI.

De Codice Vindobonensi E. qui continet Homilias XXI. ad XXX. monendus est Lector, eum a communibus Homiliarum exemplaribus tam longinque discedere, ut ad diversam omnino recensionem referendus sit. Itaque cum valde incommodum fuisset, integram ejus collationem textui subjicere, hanc iniimus rationem, ut excerptis lectionibus, quae ad *varietatem* proprie dictam pertinere viderentur, ceteras ad calcem operis Appendicis modo relegaremus.

P. 583 C. not.^z Interpunctionem turbavit Editor Ben. 2^{dae}, scribens: ἐπιρρεπώτερον ἔχει, διὰ τὸ πρῶος εἶναι· οὐ διὰ τὸ ἀσθενὲς δὲ οὐκ ἐπεξέρχεται. Fefellit Virum doctum, pariter ac scribas quibus particula adversativa offensioni fuit, constructio paullo insolentior, qua vocula ista pro *secunda*, quae fere ei propria est, remotiorem, et hic quidem *octavam* demum sedem occupet. Hujus generis sunt Tom. I. p. 746 D. τῆς τοῦ θεοῦ δὲ βοηθείας. Tom. VIII. p. 249 A. οὐκ ἐπὶ τῶν αὐτῶν γενόμενα δὲ ὅμως καιρῶν (ubi sunt qui δὲ ὅμως omittunt). Cf. Dorvill. ad Charit. p. 604 Ed. Lips.

P. 584 B. not.ⁿ. Editi omnes dant, ὅπου γε καὶ χρείας οὐσης, τόλμαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ; quae per se quidem non displicent. Primam nobis suspicionem injecerunt Parisienses, quorum uterque post οὐσης verba tenebrosa οὐκοῦν εἰ addit; alter autem A. καλεῖν pro καλεῖ dat. Haec scientes an ignorantes silentio praeterierunt, qui istos Codices ante nos tractaverunt. Conspirat tamen Vetus, vertens, *ubi scilicet utilitas est*, sed si *audaciam rem vocat*. Serius in manus nobis venerunt Vindobonenses. Horum unus F. ab Editis non differt. Scriba Codicis D. lectionem Parisiensium in archetypo invenisse videtur, sed pro more suo quae non intellexerit, dilatando ad sensum, qualis is cunque sit, redegit. Sic igitur scribit: ὅπου γε καὶ χρείας οὐσης, ἀναβάλλεται· οὐκοῦν τόλμαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ. Tandem in subsidium venit Codex E. qui pro οὐκοῦν εἰ, unius literulae mutatione, οὐκ ὀκνεῖ praebet. Idem Codex vix dubium quin καλεῖν pro καλεῖ habeat, quanquam non notaverit Collator noster.

Ibid. lin. ult. Pro τίνας δὲ, τίνας δὲ dedit Montef. vitio operarum, ut conjicere licet.

P. 585 B. not.^h. De hoc additamento ne monuerunt quidem antecessores nostri: nos autem monuisse contenti, quid de eo sentiendum sit, Lectoris libero judicio committimus.

P. 586 C. not.^s. Locus ad hunc diem turpiter corruptus. Editio princeps haec habet: ἀλλὰ μετὰ πολλῆς εὐκολίας ἐνὶ καὶ δύο, οὐκ εἶπε δὲ νικῶμεν καὶ περιγινόμεθα (sic) μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰχμαλωτίζωμεν (sic). ὥσπερ οὖν κ. τ. ε. Eadem fere in suo invenit Vetus: sed magno cum robore

unū et duobus, non dixit etc. Sequitur Savilius: ἁλλὰ μ. π. εὐκολίας' οὐκ εἶπεν ἐν καὶ δύο, ἁλλὰ πᾶν' οὐκ εἶπε δὲ νικῶμεν καὶ περιγινόμεθα μόνον, ἁλλὰ καὶ αἰχμαλωτίζομεν' ὥσπερ οὖν. Hoc mirum, eum neque in ora libri neque in Notis rationes mutatae a se lectionis reddidisse. Suspiciamus autem eum partim ex Codice, partim de conjectura ita scripsisse. Textum hoc modo in speciem quandam integritatis restitutum secure expresserunt Morell. et Benedictini, de discrepantia Editionum prorsus tacentes. Hic autem non abs re erit monere, Codices nostros A. B. a Veronensi, si menda aperta excipias, hoc uno discedere, quod δὲ post οὐκ εἶπε omittunt. In B. autem quaedam superscripta sunt, quae cum textu Saviliano arctam cognationem habent; scilicet, εὐκο- οὐκ εἶπεν ἁλλὰ πᾶν λίας ἐν καὶ δύο, οὐκ εἶπε νικῶμεν. Nunc de Vindobonensibus dicendum est. Codex D. pro indole sua locum in hanc formam mutavit; ἁλλὰ μετὰ πολλῆς εὐκολίας, ἐν καὶ δύο συμπλεκόμενοι, οὐ μόνον ἀπλῶς ν. καὶ π. ἁλλὰ καὶ αἰχμαλωτίζομεν' τοῦτο γὰρ ἐνέφερην εἰπὼν, αἰχμαλωτίζοντες' ὥσπερ οὖν. Propius ad veritatem F. ἁλλὰ μετὰ πολλῆς εὐκολίας αἱ νίκαι' διὸ οὐκ εἶπε, νικῶμεν: cetera, ut vulgo. Proxime omnium, nī fallimur, E. ἁλλὰ μ. π. εὐκολίας ἐνίκα' διὸ οὐκ εἶπεν. Hunc nos hucusque expressimus; in ceteris vulgatum tenemus. Nam pergit E. νικῶντες καὶ περιγινόμενοι, ἁλλ' ὁ πλείον ἦν, αἰχμαλωτίζοντες' ὥσπερ οὖν. Ceterum sua laude non fraudandus est JACOBUS BILLIUS, qui in Epistola hisce Homiliis praefixa, haec dixit: "Quamquam etiam ab ingenio nonnunquam petenda mihi medicina fuit; non tamen omnino infelicitur, ut opinor. Cujus rei hoc unum exemplum esto. Homilia XXI. in his verbis, οὐ γὰρ ἐκ τοῦ ἴσου ἡ μάχη, ἁλλὰ μ. π. εὐκολίας ἐν καὶ δύο' οὐκ εἶπε δὲ νικῶμεν, cum ulcus perspicue se prodat, quis erit qui mihi justam reprehensionis notam impingere queat, si unius literulae jactura ei mederi studeam, atque ita legam; ἐνίκα, διὸ οὐκ εἶπε νικῶμεν." Haec ille.

P. 585 E. lin. 2. τὸν τρόπον ἐντεύθεν κατέλυσεν. Vetus, *tropum illum dimittit*. "Quod alius dixit τροπήν, tropum." Dun.

P. 586 D. lin. 7. γοήτων ἀνδρῶν μυριάδες πέντε. Hallucinatur hic quidem Orator, memoriae lapsu, ut videtur. Vid. Act. Apost. xix. 19.

P. 587 D. not.^d. Vulgatam lectionem καλὸν μὲν ποιήσας καὶ μέγαν ἐνδεῆ δὲ καὶ οὐκ αὐτάρκη, in nullo nostrorum invenimus. De sententia cf. infra p. 619 E.

HOM. XXII.

P. 588 D. lin. 4. Rescribendum videtur καὶ μετριάξει καὶ περὶ ἑαυτοῦ μέγα τι λέγει, ut verba infinita ad ὅπερ referantur.

Ibid. not. f. ποιεῖται. τὰ κατὰ tacite dedit Montef.

P. 588 E. not.^k. Ante Savilium edebatur, ἁλλὰ καὶ σφόδρα εὐεξαπάτη-

τον τῶν ἀνθρώπων. Hic autem non monito lectore, ne in margine quidem, locum sic reformavit: ἀλλὰ καὶ σφόδρα μέγα πῶς; ὅτι εὐεξαπάτητον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, φησὶν. Eadem tacite dederunt Mor. Montef. Ex Codicibus nostris Regius A. cum Veronensi prorsus consentit. Savillum vero in omnibus praeiverat D. nisi quod hic τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων inverso ordine legit. Quod nos probavimus, ἀλλὰ καὶ σφ. εὐεξαπατήτων ἀνθρώπων, obtulerunt B.F. et accurate vertit Billius: *verum eorum hominum qui facile decipi ac circumscribi possint*. Quinti Codicis E. lectionem in Supplemento jam descripsimus. Denique Veteris interpretatio haec est: *sed quod fere semper hominibus imponit*; secundum Veronensem, ut videtur. Vox εὐεξαπάτητος semel atque iterum apud Nostrum legitur. Tom. V. p. 417 B. εὐεξαπάτητον γὰρ αὐτῶν τὸ ἦθος, εὐάλωτον καὶ εὐπερίτρεπτον. Tom. X. p. 666 D. οὐδὲ γὰρ ἂν, εἰ τῶν τυχόντων ἐνόμιζεν αὐτοὺς εἶναι καὶ εὐεξαπατήτων, ἐθαύμασεν ἂν ἐπὶ τῷ γινομένῳ: qui locus cum nostro conferendus est.

P. 589 C. lin. 2. et D. lin. 4. ἔδωκέ μοι. In Bibliis est ἔδωκεν ἡμῖν, quod et Chrysostomus respicere videtur, dum ait, καὶ κοινὸν ποιεῖ τὸ δῶρον. Hoc non animadvertit Matthaeius.

P. 589 E. lin. 2. καὶ τὰ ἀληθῆ συντιθέναι ἐν οἰκοδομῇ. Sic Veron. Sav. Mor. Vetus, *et vera ad aedificationem componere*. Aliter interpungunt Bill. et Montef. καὶ τὰ ἀληθῆ συντιθέναι. "ἐν οἰκοδομῇ."

P. 590 A. not. 1. Editi omnes καὶ μὲν ὕστερον. μὲν] ἴσ. μὴν Sav. "Forte legendum καὶ μὴν." Montef. καὶ μὴν habent A.B.D.E.F. hoc est, omnes. Tandem correxit sine monito Editor Ben. 2^{dae}.

P. 591 E. not. r. ὑψηλότερα ἀνίστησι. Vetus, *sublimiora ponit*: Billius, *altius loquitur*. Faciliora dant Codices D.E. sed quae Correctoris manum manifesto produnt.

P. 592 D. not. ε. Edebatur ἐκπομπεύοντος αὐτοῦ τῷ προτέρῳ βίῳ, σο-loeae: nam ἐκπομπεύειν non nisi cum quarto casu construitur. Hoc non fugit scribam Codicis D. atque ideo correxit, ἐκπομπεύοντος αὐτοῦ τὸν πρότερον βίον, οὐχ ἦττον ἢ τὸν μ. τ. Rescripsimus sine libris ἐκπομπεύοντος, quod cum altero perpetuo permutatur. Vid. Var. Lect. ad p. 632 B. Tom. VII pp. 497 A. 819 B.

P. 592 E. not. °. πάνν γε, οὐ γάρ; μεριμνᾷς: vel, si mavis, πάνν γε (οὐ γάρ;) μεριμνᾷς. Hunc usum exemplis ab ipso Chrysostomo petitis illustravimus in Annot. ad Tom. VII. p. 381 A. quae aliis bene multis hodie cumulare possemus. Nunc unum et alterum apponere contenti sumus. Tom. I. p. 765 B. οὗτοί εἰσιν οἱ περὶ ἀναστάσεως φιλοσοφοῦντες; πάνν γε (οὐ γάρ;) συμβαίνει τοῖς δόγμασι τὰ γινόμενα. Tom. IX. p. 29 A. τί οὖν αὐτοὺς οὐκ ἐπιστοιμίζει; πάνν γε (οὐ γάρ;) ἐπισκόπου λέγεις ἔργον. Ibid. p. 39 D. σφόδρα γε (οὐ γάρ;) φρενὸς βαθείας δεῖ, ἵνα μάθωμεν τί βούλεται ἡ τοσαύτη ἀσέβεια καὶ σύγχυσις. Ibid. 160 E. καλὰ γε (οὐ γάρ;) ταῦτα εὐαγγέλια.

In Editis haec omnia prava distinctione laborant. Etiam Interpretes vertunt: *ita sane. non enim* etc. Ex Graecis autem scriptoribus maxime appositum exemplum offert Demosth. p. 272, 15. *ομοῖόν γε (οὐ γάρ;) οἷς ἐμοῦ κατηγορεῖ.*

P. 593 A. lin. 8. Pro *ὅτε* *ικανῶς*, quaerentibus nobis *ὅτι* *ικανῶς* nullus nostrorum obtulit.

P. 593 B. lin. 5. *ἵνα γὰρ μὴ πραγματεύομεθα τὴν τελευταίην ἡμῶν.* "Quid sibi velit Chrysostomus, non statim percipitur; verum in sequentibus non obscure loquitur, sed ex incerto mortis tempore ad non differendam conversionem et poenitentiam concitat." Montef. Quid sit mortem *πραγματεύεσθαι* declaravit Interpolator Codicis E. ubi totus locus sic legitur: *ἵνα γὰρ μὴ πραγματεύωνται τὴν τελευταίην αὐτῶν οἱ πολλοὶ, πάντα μὲν βίον ἐν κακίᾳ δαπανώμενοι, μόνον δὲ πρὸς ἐσχάτας ἀναπνοὰς μεταβαλλόμενοι, τὰ τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας ἄδηλα. διὸ καὶ σοφὸς κ. τ. ἐ.* Haec in Supplemento condendo casu omisimus. Ceterum quod nunc in malam, alias in bonam partem dicitur; ut Tom. V. p. 419 D. Abel τὸ κοινὸν τῆς φύσεως χρέος ἐπραγματεύσατο. Tom. VII. p. 303 C. μείζονος ἀμοιβῆς ὑπόθεσιν σοι παρέχων, καὶ τὴν κοινὴν δίκην πραγματεύεσθαι σε παρασκευάζων.

P. 593 D. lin. 2. *ὥς καὶ αὐτῆς ταύτης βραχυτέραν ἐπιζητεῖν.* Edebatur *βραχυτέρας* ante Montef. qui *βραχυτέραν* dedit, notans: "Sic legit Interpres, et sic coniecerat Savilius." Ergo de Codice silet. Hic autem cum ceteris universis *βραχυτέραν* habet. Ceterum pronomen *ταύτης* casu, ut videtur, omisit Morellus, et post eum Montef.

HOM. XXIII.

P. 596 D. lin. 7. Post *προστίθεται* prolixam appendicem habet E. quod nos in Supplemento digerendo fugit. Est autem haec. *κἀν γὰρ αὐτοὶ κακουργοὶ ὄντων, οὐ δώσει τοῦτο συγγνώμην ὑμῖν· οὐδὲ γὰρ τῇ γυναικὶ δέδωκεν· διὸ καὶ τέθεικεν αὐτὸ λέγων, ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ. κἀν ὑμεῖς ἀφελεῖς, οὐδὲ τοῦτο εἰς ἀπολογίαν ἀρκέσει· διὸ καὶ αὐτὸ τίθησι λέγων, ἀπὸ τῆς ἀπλότητος. ἢ γὰρ τοῦτό φησιν, ἢ ἕτερον αἰνίττεται. ποῖον δὲ τοῦτο; φοβοῦμαι, φησιν, μὴ τῆς ἀπλότητος ὑμᾶς ἀπαγαγὼν τις τῆς εἰς τὸν Χριστὸν, εἰς τὴν δεινότητα τὴν ἔξωθεν ἐμβάλῃ· δεικνὺς ὅτι ψυχῆς ἀπλάστου καὶ ἀφελοῦς δέεται ἡ πίστις. ὁρᾶτε οὖν μὴ πάθητε τὰ τῆς Εὔας, καὶ ὑπὸ τῆς τούτων κακουργίας διαφθαρήτε, ὥς ἐκείνη παρὰ τοῦ ὄψεως. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος τότε μείζονα ἐπαγγειλάμενος, cetera ut vulgo. Posterioribus similia leguntur in Catena ad loc. φθαρῇ, ὅλον μετενεχθῇ, ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν δεινότητα τὴν ἔξωθεν. δεικνύσι δὲ ὅτι ἀπλάστου καὶ ἀφελοῦς δέεται ψυχῆς ἡ πίστις, πάντα πίστει δεχομένης, καὶ μηδὲν συλλογιζομένης. Ceterum prior ratio Chrysostomi est, qua scilicet ἀπὸ *causam*, non *terminum a quo* designet. Hoc vidit Boisius.*

P. 597 D. not. f. Catena ad loc. εἰ μὲν τι τελειότερον λέγουσιν οὔτοι, καὶ ἔτερον ἔδει κηρυχθῆναι Χριστὸν, καὶ ἡμεῖς παρελείπομεν.

P. 598 D. not. g, h. Integram lectionem Codicis E. in Supplemento descripsimus. Vetus vertit, *et magis de illis sciebatur*. Billius, *ac luculentior quaedam circa eos species esset*.

P. 599 C. not. c. Edebatur ἀλλὰ πάντα ποιούμεν φανερά ὑμῖν. Post ὑμῖν addunt καὶ καθιστῶμεν A.B. et Sav. marg. καθιστῶμεν sine copula D.F. καθιστῶμεν, φησὶν E. Vid. Supplement. Hic autem solus πάντα ἃ ποιούμεν servavit, favente Catena, ubi legitur ἐν πᾶσιν οἷς ποιούμεν, φανεροί ἐσμεν. Unde effecimus, ἀλλὰ πάντα ἃ ποιούμεν, φανερά ὑμῖν καθιστῶμεν.

P. 599 D. not. g. Corrige, "διῆγον D. E."

P. 599 E. not. t. τὰ πρότερα tacite dedit Montef.

P. 600 B. not. b. Post χορηγοῦντας haec leguntur in Editis : καὶ πολλὰ τούτων ὑπερβολὴ πρὸς ἐκείνους. οἱ μὲν γὰρ ἐν ῥαθυμίᾳ, οἱ δὲ ἐν σπουδῇ· οἱ μὲν καὶ (γὰρ pro καὶ Sav. marg.) μακρὰν κ. τ. ε. Billius : *ac sane illi istos longe superabant, illi enim in socordia erant, hi in studio ; illi ne praesentem etc.* In Codd. A.B.F. legimus : οὐ μόνον γὰρ ἐτέρων πολλῶν ἡ ὑπερβολή, τῶν μὲν ἐν ῥαθυμίᾳ, τῶν δὲ ἐν σπουδῇ· οἱ μὲν γὰρ καὶ μ. hoc est, *vertente Vetere, non solum enim aliorum multorum erat excellentia, quorum illi segnitie, alii studio praecelebant.* Prorsus aliter D. πολλὰ τῆς ἐμφάσεως ἡ ὑπερβολή, τοὺς μὲν ἐν ῥ. τοὺς δὲ ἐν σπ. δείκνυσιν· οἱ μὲν γὰρ καὶ μ. Tandem E. haec habet : οὐ μόνον γὰρ ἐτέρωθεν οὐκ ἐπέμεττό μοι, ὅπερ ἄλλοι ἐποίησαν, ἀλλ' οὐδὲ παρόντι, οὐδὲ ὅτε αὐτὴ ἡ τοῦ πράγματος χρεία ἀπῆται· ὥστε ἐκατέρων πολλὰ ἡ ὑπερβολή, τῶν μὲν cetera ut A.B.E. Recisis quae in quaque lectione supervacanea videbantur, edidimus : πολλὰ ἡ ὑπερβολή, τῶν μὲν etc. Unum hoc sollicitos nos habet, unde ea οὐ μόνον γὰρ ἐτέρων in libros invecta sint.

P. 602 A. lin. 5. ἐνέβαλεν pro ἐνέβαλλεν tacite ediderunt Mor. Ben. invitis libris.

P. 602 E. lin. 4. ποῖος ἀνεμος ἐπεισελθὼν ἐξεφύσησε πάντα ; Hanc locutionem adamat Noster. Tom. I. p. 277 A. καθάπερ γὰρ ἀνεμος ἀληθῶς εἰσελθὼν ἐκφυσᾷ ἅπαντας τοὺς τῆς ἀρετῆς θησαυροὺς. Tom. II. p. 29 D. ἐν ὥρᾳ μὲν καὶ βραχεῖα καιροῦ ῥοπῇ, καθάπερ ἀνέμου προσπεσόντος ἄνωθεν κόνις εὐρίπιστος, οὕτω ταῦτα πάντα ἐκφυσᾷ τῆς οἰκίας. Tom. III. p. 218 E. κἂν μυρίους εὖρη θησαυροὺς ἔνδον κειμένους, ἀνέμου παντὸς ταχίον αὐτοὺς ἐκφύσησας κ. τ. ε. Adde Tom. VII. p. 244 D.

P. 603 A. not. o. Acclamatio frequens in titulis sepulchralibus, tum Christianis, tum ethnicis, ΘΑΡΣΕΙ (vel ΕΥΨΥΧΕΙ) ΟΥΔΕΙΣ ΛΘΑΝΑΤΟΣ. Gudii Antiq. Inscript. p. 371, 2. ΘΑΡΣΕΙ ΜΑΞΙΜΙΝΑ ΟΥΔΙΣ ΛΘΑΝΑΤΟΣ. Maffei. Mus. Veron. p. 268, 11. ΕΥΨΥΧΕΙ ΜΙΔΩΝ ΟΥΔΕΙΣ ΛΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΠΕΘΑΝΕ. Fleetwood Inscript. Antiq. Sylloge p. 275. *Matri pietiss. dulciss. sanctissimae. Ουχι τεκουσα ουδεις αθανατος*

(ubi pro *ουχι* manifesto legendum *ευψυχι*). *Pocock*. Inscript. p. 65. num. 3.

ΘΑΡΞΙΣΥΝΚΙΕ

ΣΤΡΑΤΩΝΙΑ

ΝΕΟΥΔΙΣΑ

ΘΑΝΑΤΟΣ

h. e. *θαρσ[ε]ι συν[β]ιε**Στρατωνια-**νε ουδ[ε]ις α-**θανατος*

Plura videas apud *Osann*. Sylloge Inscript. p. 474. *Orell*. Inscript. Lat. Select. Tom. II. p. 358. Tales autem formulas etiam dum mortuus in bustum ferebatur, acclamari solitas esse, ex nostro loco, prout nunc primum emendate legitur, luculenter apparet. Nam ante nos perverse edebatur, *οὐδείς θάνατος*.

Ibid. not. P. Etiam hunc locum in Editis turpiter corruptum nunc demum emaculatum et omnibus suis numeris expletum prodire, nostrae felicitati potius quam sagacitati imputandum est. In *Veron*. et *Commel*. post *ἐπιθυμίαν* omnia desunt usque ad *ἀλλ' εἰ καὶ ἐκείνῳ*. Primus *Savilius* edidit, *σβέσον τὴν ἐπιθυμίαν, μηδὲ θάρσει τῷ ἀδικουμένῳ. ἐπεὶ τοῦτῳ γε κ. τ. εἰ*. Hanc autem lectionem, cui nescio quem sensum tribuerint, secure imitati sunt *Mor. Ben*. Apud *Billium* Interpretem haec *μηδὲ θ.* *τῷ α.* non leguntur. Cum *Savilio* consentiunt Codices nostri C.D. In A.F. pro *μηδὲ θάρσει τῷ α.* legitur *ἀπόδος τῷ α.* Eadem habet E. sed manu secunda scripta. Restat B. cujus scriptura ab Editore *Ben*. 2^{dae} silentio praeterita, haec est: *τόδε θάρσει τῷ ἀδικουμένῳ*. Ex hoc expeditissimum erat efficere *τὸ δὲ ΘΑΡΞΕΙ τῷ ἀδικουμένῳ*, nisi id ipsum jamdudum exstisset in *Florilegio* p. 568. Neque aliter *Vetus*: *εἰ vero qui laeditur, dicatur, Fidendum est*.

P. 603 D. not. I. Apud *Sav. Mor. Ben*. locus sic legitur: *ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς φιλανθρωπίας. διὰ τοῦτο καὶ ἄνωθεν οὐκ ἦμυνε παθόντι κακῶς*, non male. Sed *διὰ τοῦτο* omittunt A.B.E.F. *δὴ τοῦτο* legit, et cum praeecedentibus jungit D. Praeterea *Veron*. et *Bill*. habent, *φιλανθρωπίας, κὰν καὶ ἄνωθεν κ. τ. εἰ*. Haec nos ad damnandum *διὰ τοῦτο*, quod non raro librariis male sedulis debetur, facile adduxerunt. Ne autem constructio loci laboret, commode obtulit *ἀνθ' ὧν* pro *ἄνωθεν* *Codex E*.

P. 603 E. lin. ult. *εἰς ἀμαρτήματα*, pro *satisfactione peccatorum* recte interpretatus est *Vetus*. *Billius* autem, pro *virtutibus ac recte factis*; unde *Morellus* videtur effecisse suum λ. γὰρ ἡμῖν εἰς κατόρθωμα. Ita tamen sine monito edidit *Montef*. *Εἰς ἀμαρτημάτων ἀφεσιν* habet E.

P. 604 A. lin. 4. *εἰ γὰρ καὶ μὴ ἤρπασεν, ἀλλ' ἠδίκησεν* καὶ γὰρ τὸ ἀπάτη λαβεῖν, ἀδικία. Sic F. In A.B.E. verba *ἀλλ' ἠδίκησεν* absunt, ex homoeoteleuto, ut videtur. Idem error occasionem dedit lectioni ante nos receptae, *εἰ γὰρ καὶ μὴ ἤρπασεν, ἀλλὰ τὸ ἐν ἀπάτῃ λαβεῖν, ἀδικία*. In

geminis C.D. plenius legitur, ἀλλ' ἡδίκησεν, ἀπάτη λαβών. καὶ γὰρ τὸ α. λ. ἀδικία. Vides autem praepositionem ἐν deesse in omnibus.

P. 604 E. lin. 2. ἀνεμαχέσασα τὴν πάλην] ἀνεκαλέσαστο τὴν ἡτταν Veron. repugnantibus libris.

P. 605 A. not. v. "Legendum videtur τοῦτο." Montef. τοῦτο est in Codice ejus, qui nobis est A.

P. 605 E. not. 4. Non sollicitanda locutio πρὸς τὸν οὐρανὸν στῆναι. Legitur certe in loco plane gemino Tom. VIII. p. 477 C. in fine Homiliae: καὶ πότε ἐπιλήψῃ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πρὸς τὸ ὕψος στῆναι ἐκεῖνο δυνήσῃ; ubi alii ἀναστῆναι.

HOM. XXIV.

P. 607 A. lin. 2. Editi προανικρούεται, *praeludit*, quod non est hujus loci. Sententia postulat ἀνακρούεται, *se recipit*, quod in libris omnibus legitur. Cf. Tom. III. p. 294 A. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἤψατο τῆς διηγέσεως (τῶν ἐγκωμίων), ἀλλὰ πάλιν ἐπάγει καὶ λέγει, "ὁ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχέσεως." Καὶ οὐδέ μετὰ ταῦτα τὰ ῥήματα ἐτόλμησε καθεῖναι, ἀλλὰ πάλιν ὀρμήσας ἀνακρούεται, καὶ φησιν· "ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχῆσομαι· ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες." Ἔϊτα πάλιν ἀναδύεται καὶ ὀκνεῖ κ. τ. ε.

P. 607 C. lin. penult. ἐκκαθαίρει τὸν λόγον. Similiter locutus est Noster Tom. VIII. p. 64 D. "Ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο μόνον εἴρηται τὸ, "ἐγένετο," ἵνα μὴ φαντασίαν ὑπολάβῃς, σκόπει διὰ τῶν ἐξῆς πῶς ἐκκαθαίρει τὸν λόγον, καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἀνατρέπει τὴν ποιηράν. 'Επήγαγε γάρ· "καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν."

P. 607 E. not. *. ἄπερ οὐδένα δείκνυσσι. Boisii conjecturam ἄπερ οὐδὲν ὄντα δείκνυσσι habet Codex noster E. Sed forma pluralis οὐδένα, etsi rarissima, non videtur sollicitanda. Lexica citant Pausan. IV. 34. 3. τοῖς δὲ Ἑλλήνων ποταμοῖς δείματα ὡς ἀπὸ θηρίων εἰσὶν οὐδένα.

P. 608 C. not. 4. Rarius vocabulum ἐκείνως alibi quoque a librariis tentatum: e. g. Tom. II. p. 560 D. ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἂν τὴν ἀσθένειαν μόνον ἀπεκάλυψε τὴν ἑαυτοῦ, νυνὶ δὲ κ. τ. ε. Duo MSS. ἐκείνως μὲν γάρ: omnino recte. Tom. X. p. 125 C. καὶ γὰρ εἰ μὲν προλαβόντες ἔγραψαν, ἐκεῖνα ἂν ἔπειν. Sic vulgo legitur; sed in Codicibus aut ἐκείνο aut ἐκείναις; et hoc quidem vitiose pro ἐκείνως, ut unus nostrorum ibi habet ex correctione.

P. 609 C. not. 1. Locus altero membro minor adhuc legebatur: ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ ὑμέτερα καθαροῦντες, τὰ ἑαυτῶν σκοποῦσιν. ὕρῃς κ. τ. ε. Pro ὑμέτερα, ἡμέτερα dant B. et Sav. marg. Pro τὰ ἑαυτῶν σκοποῦσιν, τὰ ἡμῶν ζητοῦσιν habet A. τὰ ὑμῶν ζητοῦσιν B. Sav. marg. τὰ αὐτῶν ζητοῦσιν D. F. τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν E. quae sui sunt, quaerunt Vet. Deinde de suo

addunt, ἡμεῖς δὲ τὰ ὑμῶν ζητοῦμεν D.F. ἡμεῖς δὲ τὰ ἡμέτερα καθαιρούμεν τὰ ὑμῶν ζητοῦμεν E. Hunc non dubitanter secuti sumus.

P. 610 B. not. ^b. οἰκονομῶν est conjectura Dunaei, etiam invitis libris probanda. Supra p. 457 C. μέγα τι οἰκονομῶν. Et sic passim.

Ibid. lin. 8. Δεῖ τοίνυν. Incipit τὸ περὶ φθόνου καὶ βασκανίας ἡθικόν. E.

P. 610 D. not. ^e. καὶ ἐν μὲν ἐκείνῳ. Vetus, et in illo quidem. Bill. atque in ea quidem, scil. invidia. Fortasse rescribendum, καὶ ἐνι (pro ἐστι, ut p. 497 B.) μὲν ἐκείνῳ κ. κ.

HOM. XXV.

P. 612 B. not. ^e. καλεῖ] λαλεῖ Ben. lapsu operarum.

P. 612 E. not. ⁿ. Edebatur, ἐξετάσεως οὐκ οὔσης. "Legendum ἐξετάσεως οὖν οὔσης, quatenus duntaxat examinatio est, pro γοῦν. Sic Noster saepe utitur hac particula." Dun. Non crediderimus. Unus D. pro οὐκ, οὐπω dat. In alio E. cujus integram lectionem in Supplemento exscripsimus, vocula negativa recte abest. Mox post θεῖς, non post ἀναίρεσιν, distinximus, praeunte Dunaeo. Vetus vertit: Nullus autem, ubi inquisitio nondum facta est, simpliciter sententiam fert, sed primum comparatione facta, negationem solidam esse re ipsa declarat.

P. 613 E. not. ^s. Legebatur, ὁμοῦ δὲ δεικνύς, ὅτι καὶ μηδὲν γένηται, ἐστὶ τι πλέον πονουμένῳ, οὕτω γὰρ τὰ τῶν μισθῶν ἐστὶ πεπληρωμένα. Pro ἐστὶ, ἔσται dant A.B.F. πλέον om. D. καὶ ante οὕτω add. B. γὰρ om. A.D.E.F. Vertit Vetus: et ostendit quod licet nihil praeter laborem habuerit, mercedes sint perfectae. Cum Interprete mire concordat Catena: ὁμοῦ δὲ διδάσκων, ὅτι καὶ μηδὲν γένηται πλέον τῷ πονουμένῳ, καὶ οὕτως τὰ τῶν μ. ε. π. Etiam Codicum, ni fallimur, indicia eodem spectant.

P. 615 D. not. ⁿ. αὐτοῦς] ἴσ. αὐθις Sav. marg. "Fort. ad αὐτοῦς intelligendum κινδύνους, ut constructio sit κατὰ νοούμενον instituta." Ed. Ben. 2^{dae}. Hoc verum putamus.

P. 616 A. not. ^z. πάντας non monito lectore dedit Montef.

P. 616 B. not. ^l. φάλαγγα. "Sic legit Interpres Latinus, et sic haud dubie legendum. Editi φλόγα." Montef. Ergo de Codice suo silet, qui tamen φάλαγγα diserte habet.

HOM. XXVI.

P. 618 C. not. ^t. Verba omissa sunt εἴτε ἐν σ. οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτός τ. σ. οὐκ οἶδα.

P. 619 B. not. ^s. αὐτοῦ] ἴσ. ἑαυτοῦ Sav. marg. ἑαυτοῦ tacite, sed non sine Codice, edidit Montef.

P. 619 C. lin. 1. ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν] ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν Mor. Ben. reclamantibus libris.

P. 619 C. not. k. Lectio Codicum A.B.E.F. haec est : ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι συνεγένοντο τῷ Χριστῷ, (+ οὗτος δὲ οὐδαμῶς B.F.) μετὰ δὲ τοῦτο εἰς δόξαν ἤρπασε (καὶ superscript. in B.) τοῦτον εἰς τὸν παράδεισον. Ex hac scriptura verba οὗτος δὲ οὐδαμῶς et καὶ ante τοῦτον in textum Veronensem intulit Savilius, sed διὰ τοῦτο, ejus loco Codices μετὰ δὲ τοῦτο habent, intactum reliquit. Hunc secuti sunt Mor. Ben. Nec nos mutavimus, nisi quod verba εἰς τὸν παράδεισον quasi e sacro Codice sumta a ceteris distinximus. Si conjectandi locus esset, vocabula quaedam communi lapsu (*homoeoteleuton* vocant) e textu excidisse dixerimus. Scilicet ponamus Chrysostomum scripsisse, ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι συνεγένοντο τῷ Χριστῷ, οὗτος δὲ οὐδαμῶς, μετὰ δὲ τοῦτο [προσῆλθε, διὰ τοῦτο] εἰς δ. ἤρπασε τοῦτον: vel etiam, ἐπειδὴ γὰρ ἐ. σ. τῷ Χριστῷ, μετὰ δὲ τοῦτο [οὗτος προσῆλθε, διὰ τοῦτο] εἰς δ. ἡ. τ. tum confusionis causa sponte patebit. Haec autem ipsa, μετὰ δὲ τοῦτο οὗτος προσῆλθε, particula sunt lectionis satis verbosae Codicis D. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι συνεγένοντο τῷ Χριστῷ, καὶ εἶχον ἐκ τούτου πολλὴν (sic) λόγον εἰς δόξαν, μετὰ δὲ τοῦτο οὗτος προσῆλθεν, ἵνα μηδὲν ἔλαττον ἔχειν δοκῇ τὰ (sic) ὕστερος προσελθεῖν, τὸ ἀρπάζεσθαι οἰκονομεῖται, καὶ τοῦτο εἰς τὸν παράδεισον, ἐπειδὴ πολὺ ἦν τὸ ὄνομα τ. χ. τ.

P. 620 B. not. γ. "Ἀφιστῶντος non est *absistente*, sed *abducente*." Dun. Codex E. addit τὴν αὐτοῦ βοήθειαν. Alius ἀφίεντος legit. Auctor dixit τοῦ θεοῦ ἀφισταμένου Tom. V. p. 124 E. Hic autem lenior medicina foret ἀφιστῶτος.

P. 620 C. lin. 5. Post ἵνα με κολαφίσῃ, in Bibliis repetitur clausula ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. "Tautologicum hoc visum est Chrysostomo: ergo omisit. Hunc cum Vulgata sequuntur *Alex. Clar. Ger. Born.*" *Matthaei*, ad loc. Sed vide supra p. 431 A. In sequenti commate, absunt verba ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ, tum hic, tum in Rom. XXVIII. XXIX. XXXIII. ad Hebræos, notante eodem V.D. Nec aliter supra p. 446 A.

P. 621 B. lin. 1. "Legendum οὐδὲ κολάζοντας, οὐδὲ τιμωρονμένους." Dun. Vel potius, οὐ κ. δὲ, οὐδὲ τ.

P. 621 C. lin. 3. τοῦτο μὲν οὖν, οὖν casu omissum in Ben.

P. 622 E. lin. 2. δυναστεία, χρημάτων ἔρως, σωμάτων] δυναστεία χρημάτων, ἔρως σωμάτων prave distinguunt Veron. Sav. Mor. Correxerit Montef. sed copulam ante σωμάτων nulla auctoritate nec monito lectore intrusit.

P. 624 A. lin. 2. "Alexandrum Magnum templum habuisse sibi dicatum significat Lampridius paullo post initium vitae Alexandri Severi. Quod autem a Senatu Romano tertius decimus deus declaratus sit, ut ait Chrysostomus, certe non constare videtur." Montef.

Ibid. lin. 4. ὅτε γοῦν τὰ κατὰ Χριστὸν κ. τ. ε. Primus nos hoc docuit Tertullianus, ejus haec verba sunt in Apologetico Cap. V. *Tiberius*

ergo, cujus tempore nomen Christianum in seculum introivit, annunciatum sibi ex Syria Palaestina quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum cum praerogativa suffragii sui. Senatus, quia non ipse probaverat, respuat. Tertullianum auctorem habuit Euseb. Hist. Eccles. IV. 2. Τὸν δὲ Τιβερίον ἀνευγεκὼν μὲν τῇ συγκλήτῳ, ἐκέλευν τ' ἀπώσασθαί φασι τὸν λόγον, τῷ μὲν δοκεῖν, ὅτι μὴ πρότερον αὐτῇ τοῦτο δοκιμάσασα ἦν, παλαιοῦ νόμου κεκρατηκότος, μὴ ἄλλως τινὰ παρὰ Ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι, μὴ οὐχὶ ψήφῳ καὶ δόγματι συγκλήτου· τῇ δ' ἄληθείᾳ, ὅτι μηδὲ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικρίσεώς τε καὶ συστάσεως ἢ σωτήριος τοῦ θεοῦ κηρύγματος ἐδείτο διδασκαλία. Fidem huic rei adstruere conati sunt Jo. Pearsonus in Lect. in Acta Apost. p. 63. Theod. Husaeus in Pecul. Dissert. de decreto Tiberii, quo Christum referre voluit in numerum Deorum, Erfurt. 1715.

P. 625 B. not. γ. τὸ δὲ τοῦτον, hoc est, Divi Pauli, ut conjicere licet, Cf. Florileg. p. 530.

P. 625 C. lin. 4. ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει· καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα κ. τ. ε. Ex vocabulo ἐνταῦθα male intellecto de loco ubi tunc temporis concionabatur Chrysostomus, Savilius (in Notis p. 227.) temere collegit has Homilias Constantinopoli fuisse habitas; cum contrario his ipsis verbis, οὐ μόνον ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Κ. aperte significet Orator, se non Constantinopoli, sed alio in loco, puta Antiochiae, haec dixisse. Verum vidit Montefalconius in Praef. ad Tom. X. p. vi. sq. Quod vero subjungit Savilius, *si tamen γνήσιον est Ethicon illud XXVI, quod inter doctos disceptari video*, qui sint illi docti, et quibus nixi rationibus de loci sinceritate dubitaverint, nobis pariter ac Montefalconio plane ignotum est. Hoc unum in mentem venit, Veterem in vertendo praeterisse omnia a verbis περὶ ἑτέρου καυχᾶσθαι p. 620 C. usque ad τοῦτο στρεφόμενον p. 628 D. credimus, quia tot folia in ejus exemplari intercidissent.

P. 626 A. lin. 7. τὰ δὲ ὅσα τῶν ἁγίων κ. τ. ε. Scilicet mos erat, daemoniacos ante ossa martyrum sistere; quorum vim mirabilem non ferentes, daemones secretis flagellis caedi vulgo credebantur. Tom. II. p. 691 D. ἐνθα δὲ τῶν μαρτύρων ὅσα καταρῶρεται, ὡς ἀπὸ πυρὸς τινος καὶ κολάσεως ἀφορήτου φεύγουσι, τὴν ἔνδον μαστίζουσιν αὐτοὺς δύναμιν μετὰ λαμπρᾶς ἀνακρήττοντες φωνῆς. Adde Tom. VII. p. 175 A.

HOM. XXVII.

P. 627 B. lin. 7. οὐδὲν γὰρ] Sic Veron. et Codices. οὐδὲ γὰρ Sav. Mor. Ben.

P. 628 A. lin. 5. μανθάνομεν vitiose ediderunt Mor. Ben. Statim equitur εἰ εἰς ἀνάγκην ἐμπέσωμεν, ubi nullus nostrorum ἐμπέσοιμεν obtulit. Eadem structura est Tom. I. p. 462 A. εἴ τις ἀσθενέστερος ἢ.

Tom. II. p. 232 C. *εἰ μὴ φύγητε*. Tom. IV. p. 282 C. *εἰ μὴ που λυμήνηται* (ubi non variant duo Codd. Cantabrigienses a nobis inspecti). Ibid. p. 310 A. *εἰ συμβῇ*. Adde p. 349 E. et alibi in iisdem Homiliis. Cf. *Bast. Ep. Crit.* p. 130. *Jacobs.* ad Act. Tat. p. 681.

P. 628 E. not. i. Editi omnes, *εἰ πλήξαι θέλεις, τί ἀπολογῇ; εἰ θεραπεύειν, τί πλήττεις;* ubi nemo Editorum monuit, verba *εἰ θεραπεύειν* a nonnullis libris abesse, e. g. a nostris A.B.F. Pro iis D. habet *εἰ δὲ τοῦτο ποιεῖς*; E. autem *εἰ δὲ ἀπολογῇ*, omnino recte. Causa omissionis in promptu est.

P. 629 C. not. y. Post verbum *προσδίδωμι* Codices praeter D. quaedam, sed inter se dissimilia, addunt; scilicet καὶ ἐκείνους παρεγγῶμαι A. καὶ ἐκείνους παρεγγῶμαι F. καὶ ἐκείνους παραρρύομαι (sic) B. καὶ ἐκείνους ἐπαναρρύομαι E. (ἐπαναρρύομαι in margine; in textu autem paene erasum παρέρχομαι). Denique Vetus addit, *et eos promitto*. Haec quid tandem significant, multum diuque considerantes frustra fuimus. Verbum *παρεγγῶναι*, rarius *παρεγγῶσθαι*, *jubere*, cum dativo personae jungitur. Nihili autem sunt *παραρρύομαι* et *ἐπαναρρύομαι*. Lectio καὶ ἐκείνους παρέρχομαι intelligi quidem potest, sed ad sensum nihil aut paullulum confert. Expectandum igitur donec certius aliquid a libris afferatur; praesertim cum in loco, ut nunc legitur, nihil omnino deesse videatur.

P. 630 C. lin. 1. *ὅταν εὐδοκιμοῦντα φθονῇς*. Aut legendum cum uno nostrorum *εὐδοκιμοῦντι*, aut *εὐδοκιμοῦντα* pro accusativo *pendente*, quod aiunt, habendum.

P. 631 C. not. q. Verba καὶ τοῦ φέρη genuina esse possunt: certe exquisitiora videntur, quam ut scriba vulgaris ea potuisset excogitare. Vetus vertit: *Non censes ferendum quod ea quae proximi sunt destruantur?* Ergo legit, *οὐ φέρειν νομίζεις*.

P. 632 B. not. h. "Pro *ἐμπομπεῦσαι* Savilius legendum putat *ἐκπομπεῦσαι*, quae lectio magis quadrare videtur." *Montef.* Ita Codex Coislinianus.

P. 632 C. lin. 2. *ἐὰν δὲ καὶ καθέλῃς* edidit Montef. invitis libris.

HOM. XXVIII.

P. 633 E. lin. ult. *τῶν παρ' ἡμῶν* τῶν παρ' ὑμῶν mendose dedit Montef.

P. 634 B. lin. ult. Post *ἀπολογούμεθα* legitur in Bibliis *κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν*, quae absunt a Codicibus Chrysostomi, notante Matthaeo ad loc. Habet tamen ea Noster supra p. 473 D.

P. 635 C. not. w. *τοσοῦτον ἀπέειχεν* (ἀπέειχε Sav. Ben.) αἰσχύνεσθαι τῇ ταπεινώσει ἐκείνῃ, ὅτι. Verbum αἰσχυνέσθαι deest in A.B.F. et Veron. adeo abfuit ab humilitate illa Vet. *τοσοῦτον ἀπέειχε τοῦ ταπεινωθῆναι πρὸς τὸ λεγόμενον ὅτι* D. *τοσοῦτον ἀπέειχε τῇ ταπεινώσει ἐκείνῃ αἰσχυνέσθαι, ἣν προσέβαλλον* (leg. προεβ.) αὐτῷ συνεχῶς λέγοντες ὅτι E. Ergo graviter suspectum αἰσχυνέσθαι, nec tamen salva constructione abesse potest.

P. 635 E. lin. 2. Ἐννόησον. Incipit τὸ ἡθικόν, juxta Codices C.D.E.

P. 636 E. not. i. Fortasse legendum διὰ τί εἰς δεσμωτήριον Ἰωάννης, deletο οἰκεῖ, et subaudito ἐστι. Similia sunt Tom. XI. p. 402 C. ὅταν εἰς τὸ δεσμωτήριον ᾗ. Tom. XII. p. 108 B. ἐν Ἰδωμεν μοναχὸν εἰς φυλακὴν. In alio loco Tom. VII. p. 180 B. vulgo quidem legitur τὸν τε Ἰωάννην ἰδόντας εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσόντα καὶ αὐτὸν ἀναχωροῦντα. Sed ἐμπεσόντα deest in libris bene multis, et delendum videtur.

HOM. XXIX.

P. 641 A. lin. 2. ἵνα μὴ ἡμεῖς] οὐχ ἵνα μὴ ἡμεῖς perperam edidit Montef. non monito lectore. In Bibliis est οὐχ ἵνα ἡμεῖς.

P. 641 C. lin. 2. δύναται est in libris omnibus, tum hic, tum infra p. 642 E. Hoc videtur fugisse Matthaeium, qui δύναται ex uno Cod. Nov. Test. excitat, non ex Chrysostomo. In Codice sacro est δυνατεῖ.

P. 642 E. "ὅς οὐκ ἀσθενεῖ. Sic legendum, ut Savil. in margine posuit. *Editi ὡς οὐκ." Montef. Nostri omnes, inter quos est Montefalconii liber, ὅς habent.

P. 643 A. lin. 2. Pro παρέβλαψεν mendose dedit Montef. παραβλάψας.

P. 643 E. lin. 5. "Lacunam, quae propter homoeoteleuton hic fuerat inde a verbis οὐχ ὡς αὐτοῦ usque ad ἐκ δυνάμεως θεοῦ, resarsimus ex A. [nobis B.] Commel. Savil. et Interprete, incluso articulo τὸ, quem ignorat Commel. et Savil. in marg. reliquit. Iisdem tribus auctoribus mox ἔφηκεν pro ἔλεγεν, et postea αὐτὸς αὐτὴν pro αὐτὸς αὐτόν." Editor Ben. 2^{dae}. Haec omnia sunt vel mera sphalmata vel mutationes prorsus temerariae Editionis Benedictinae.

P. 644 D. lin. 8. Pro ἐν ἑαυτοῖς, ἐν αὐτοῖς dedit Montef. ex ingenio, ut videtur.

P. 645 C. not. s. Edebatur ἐπὶ δὲ τῶν πραγμάτων οὐδὲ μικρόν τι δεῖξαι ἔχων τὴν ἑαυτοῦ ἰσχύν, καὶ οὐ μόνον ἀναβάλλεται. ἔχων] ἰσχύων Veron. ἔχων om. A.F. habent B.D. sed hic post ἑαυτοῦ, ille ante δεῖξαι. Mox καὶ οὐ μόνον] οὐ μόνον A.B. ὁ δὲ οὐ μόνον D. οὐ μόνον δὲ F. Vetus: *re autem ipsa neque parvam virtutis suae vim ostentans: non solum etc.* Ergo copulam ante οὐ μόνον pariter omnes damnant. Horum nodorum solutio est scriptura Codicis E. ἐπὶ δὲ τῶν πρ. οὐδὲ μικρόν τι δεῖξαι [δυνάμενος· καὶ τοσαύτην ὁρῶν ἀνάγκην τοῦ δεῖξαι] τὴν ἑαυτοῦ ἰσχύν, οὐ μόνον οὐκ ἀναβάλλεται. Verba inclusa interciderant ex homoeoteleuto.

P. 646 C. not. r. Locus depravatus, ut videtur, et a scribis varie tentatus, adhuc manum peritiorem exspectat. Interpretes a textu recepto non discedunt.

P. 647 C. not. v. ἐκπέση tacite recepit Editor Ben. 2^{dae}, de conjectura, ut videtur. Nam Codex ejus ἐκπέσης habet. Neque aliter est in Ecloga XXI. (Tom. XII. p. 562 B.)

P. 647 D. not. e. "Videtur legendum, ὅτι διαβάλλεται, et deinceps ὅτι φευκτὸν εἶναι δοκεῖ, ὅτι αἰσχύνεται. Nī ita legas, oratio est ἀναπόδοτος." Dun. Non admodum dissimilis est usus τοῦ ὅταν supra p. 621 C.

P. 648 A. not. r. Veterem lectionem ἔνδον σμύχοντες frustra defendendam suscepit Dunaus. Vocabulum rarum, sed indubitatum ἐνδομυχεῖν, praeter hunc locum semel tantum in Nostri scriptis obvium est, videlicet Tom. V. p. 25 C. λογισμὸς ἀποπάτατος ἐνδομυχῶν τῇ ψυχῇ.

HOM. XXX.

P. 648 E. not. b. Lectio διαλεχθεῖς est in Veron. διαλεχθέντος tacite edidit Savilius, quem secuti sunt Mor. Ben.

P. 650 C. not. o. Editi habent, ἐκεῖνα μὲν γὰρ φύσεως, ταῦτα δὲ χάριτος. In Codicibus summa est varietas. ἐκεῖνα (ἐκείνη B. corr.) μὲν γὰρ φύσεως ἢ (ἢ om. Sav. marg.) διάθεσις, ταῦτα δὲ χάριτος πνευματικῆς A.B. Sav. marg. ἐκεῖνα μὲν γὰρ φύσεως ἐστὶ διάθεσις, ταῦτα δὲ χ. πν. D. ἐκεῖνα μὲν γὰρ φύσεως αἱ διαθέσεις, αὕτη δὲ χ. πν. E. ἐκεῖνα μὲν γὰρ φύσεως ποιεῖ διάθεσις, ταῦτα δὲ χ. εἰσι πν. F. Postremo Vetus vertit, nam illa quidem est naturae affectio, haec autem spiritualis gratiae. Sincerissimum videtur quod nos juxta Savilii marginem edidimus.

P. 650 D. not. s. Edebatur τῶν ψυχῶν ἐπιγινόμενων εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους συνουσίαν. Pro ἐπιγινόμενων, ἐπιτεινόμενων habet F. ἐπαγομένων olim E. nunc a secunda manu ἐπιγινόμενων. Idem mox πρὸς ἀλλήλους legit. Pro τῶν ψυχῶν ἐπιγινόμενων, ὥστε τὰς ψυχὰς ἐπιτείνεσθαι est in D. Concise vertit Vetus, convenientibus animabus. Locutio ἐπιγίνεσθαι εἰς τι nobis quidem plane inaudita, et omnis sensus expers videtur. Nec magis placet ἐπαγομένων. Speciem quidem veritatis habet ἐπιτεινόμενων, quod cum altero non raro permutatur (e. g. supra p. 622 A. Cf. Dobree Advers. Tom. I. p. 588.) et Lexica dant ἐπιτείνεσθαι εἰς τι, contentis viribus eniti ad aliquid, sed sine idoneis exemplis. Unice verum videtur ἐπειγόμενων, a Dunaeo quoque propositum, et usu ipsius Auctoris confirmatum: e. g. Tom. XII. p. 486 E. ἀλλ' εἰς μὲν τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις ἀδιαλείπτως ἐπείγουσιν, τὰς δὲ ψυχὰς ἔωσιν ἐν λιμῇ τήκεσθαι. Permutatur autem ἐπιγίνεσθαι et ἐπείγεσθαι Tom. II. p. 181 D. καὶ πρᾶγμα ἑκάστου πρὸς τοῦτο ἴσθαι τις αὐτὸν ἐπιγινόμενον (alii ἐπειγόμενον) τὸ τέλος.

P. 651 D. lin. 3. καὶ οὐ προσέθηκεν κ. τ. Idem tradit Noster ad locum Epist. ad Coloss. c. 2. (Tom. XI. p. 374 A.) Verba tamen ista καὶ κυρίου I. X. leguntur in Bibl. Vid. M. Thaei ad loc.

P. 652 D. not. o. Suspicionem de verbo παρέχειν a Codicibus motam augeat lectio Florilegii (Tom. XII. p. 436 C.) ἀλλὰ χρὴ καὶ τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων δεικνύειν ἀπόδειξιν.

*Lately published, at the Cambridge University Press, printed uniformly
with this work, in 3 vols. 8vo. price £2. 2s.*

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI Homiliae in MATTHAEUM.
Textum ad fidem Codicum MSS. castigavit, variis lectionibus et
annotationibus instruxit FRIDERICUS FIELD, A. M. Coll. SS.
Trin. Socius.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ:

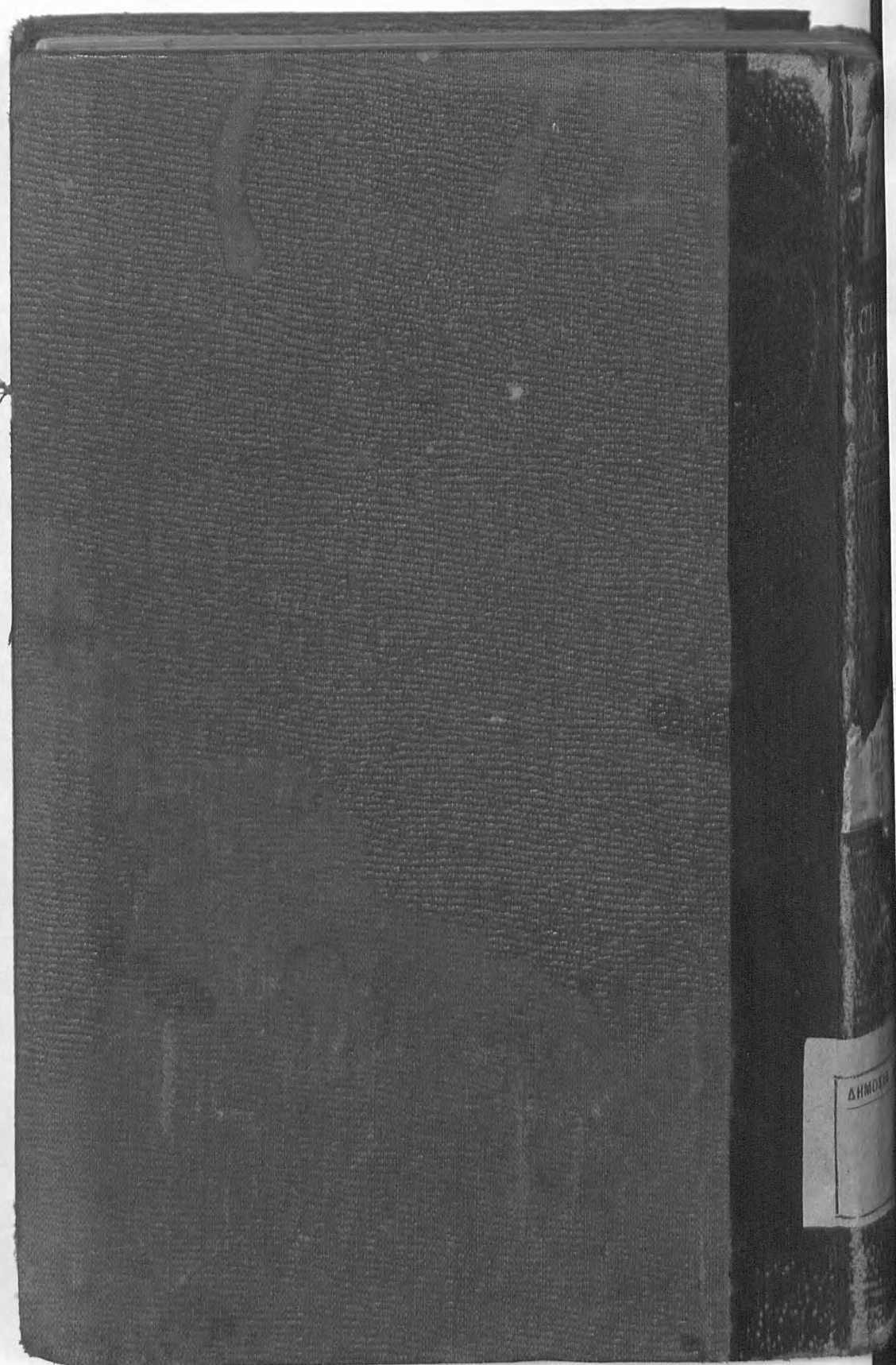
				No 3
--	--	--	--	------

No 3

Ἡμερομηνία
ἐπιστροφῆς

ONOMATEPΩNYMON

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας